

Џејме Џојс

УЛНКС

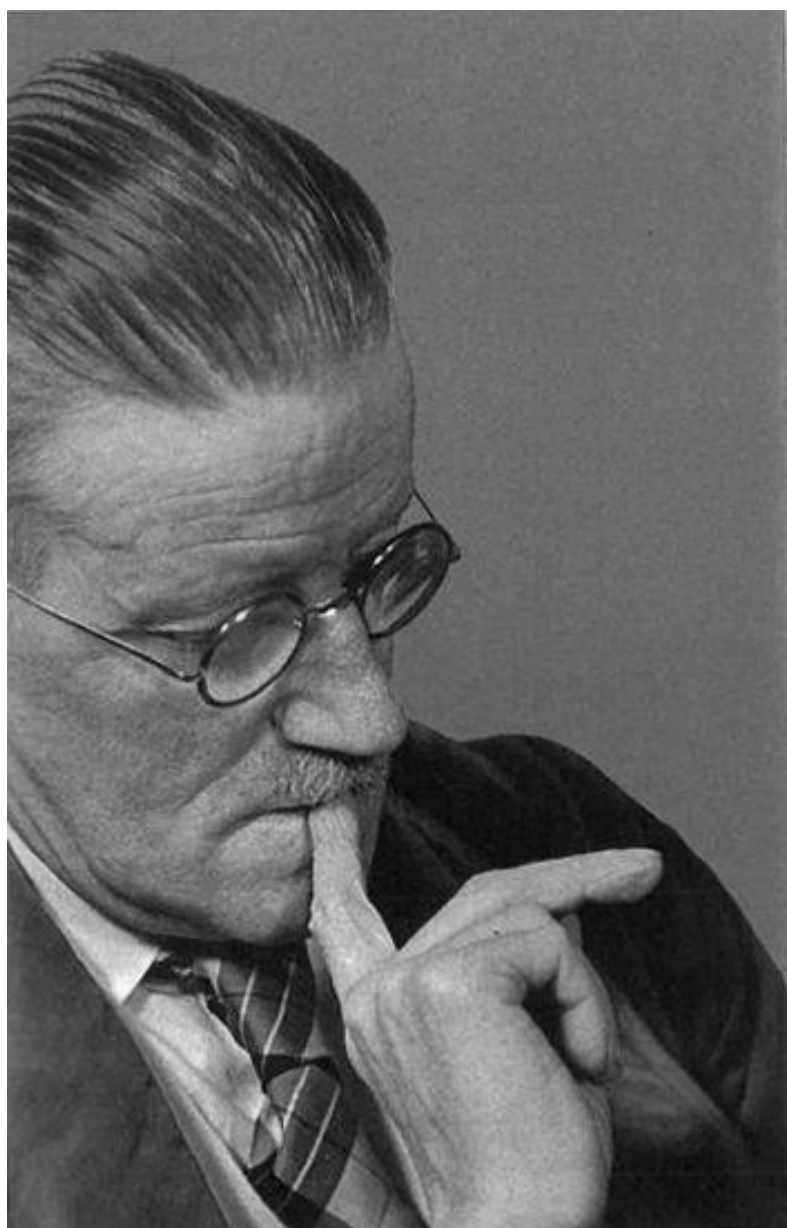

DŽEJMS DŽOJS

ULIKS

Prevod, komentari i pogovor
ZORAN PAUNOVIĆ

cid
PODGORICA 2001.

RIJEČ UREDNIKA

Raspao se svijet u kome živimo. Poput vasiona na svom početku, doživio je veliki prasak. Lete kroz vrijeme krhotine ideja, dijelovi kultura i ostaci čitavih civilizacija. Pojedinci, narodi, i čitava društva, pokušavaju da na njima nađu oslonac, da sagrade temelje vjere, ili da u njima otkriju smisao bitisanja. I mnogima, osim onim najboljim u svom vremenu, polazi to za rukom.

Najslavniji Irac je jedan od takvih. Oblikujući svoje čudesno umjetničko djelo, stvorio je lik skromnog trgovačkog putnika. Ispisujući njegovu jednodnevnu odiseju, on je svakom od nas pomogao da odškrinemo vrata iza kojih smo, i od sebe samih, stidljivo krili malog čovjeka, koji živi kao podstanar u našoj duši. A njegova je sudbina da od svoje beznačajne profesije pokušava da napravi veliki poziv, i da nastoji da od sitne trgovine napravi veliki račun.

No, taj mali akviziter oglasa otkriva nam nešto mnogo važnije. To je saznanje da putovanje tokom svijesti jeste izazovno i uzbudljivo, ne manje od onog koje nam sjećanjem brodi iz antičkih vremena. I kao što se more može pretvoriti u prašinu vodenih kapljica, tako se i na ovom neobičnom putovanju stvarnost, kao u pješčanom satu, razlaže na neuhvatljive djeliće svijesti. Tako nas pisac dovodi do praga velike tajne – ako ne možemo da izgradimo ili izmijenimo svijet van nas, možemo da ga stvorimo ili obnovimo u nama.

Na taj način, jedna trivijalna drama postaje ključ za odgonetanje tajne svjetskog udesa. U toj savremenoj odiseji gotovo sve je drugačije od drevnog originala. More zamjenjuju ulice Dablina, a luke postaju njegove zgrade, kuće i radnje. A i putnik malo liči na nekadašnjeg slavnog mornara. Ipak, savremena odiseja donosi nam saznanje da je od svih mora najveće ono u nama, i da je onaj ko se usudio da brodi po uzburkanoj površini duše ušao u lavirint čudesniji od onog u koji je zakoračio Tezej.

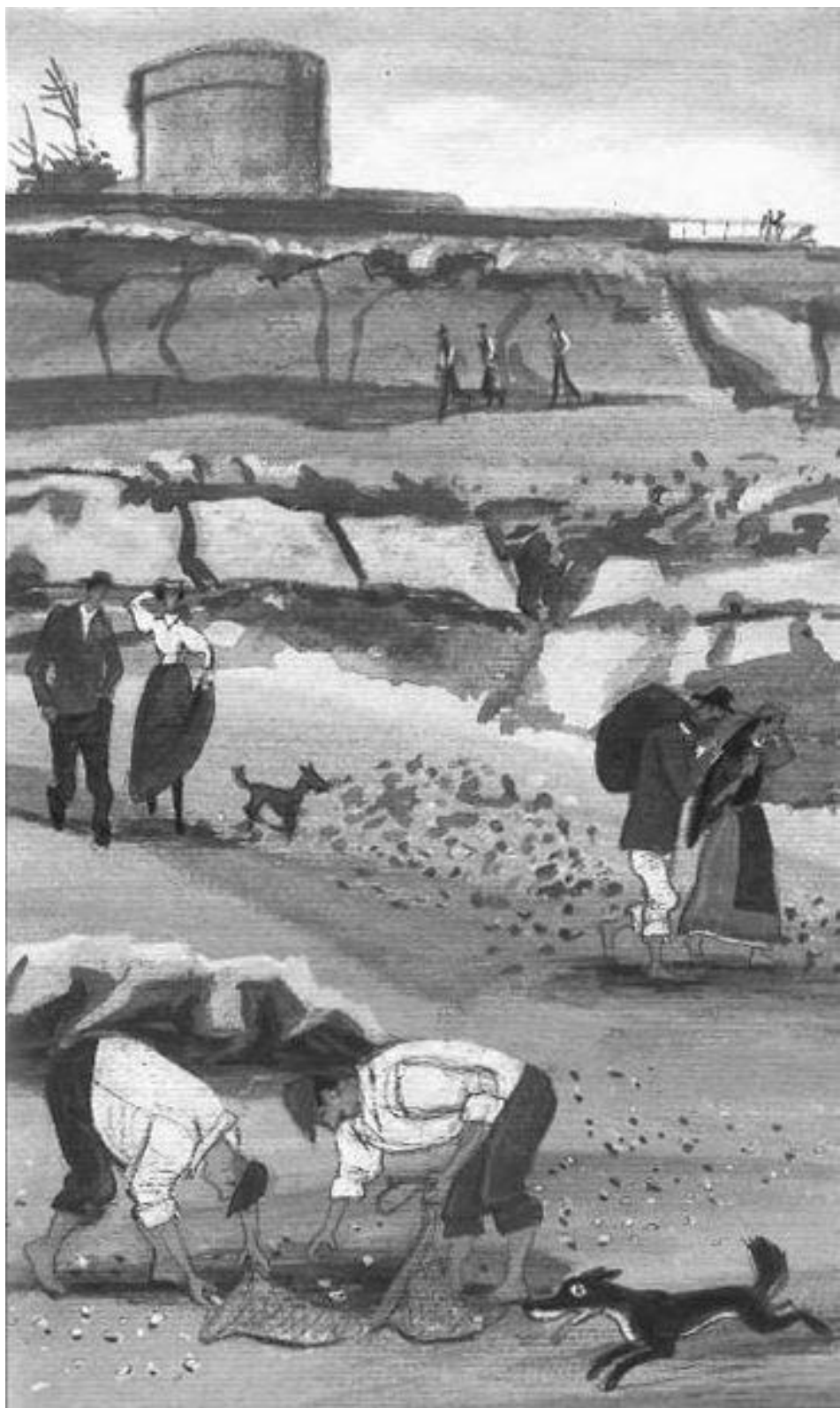
Zbog toga nam Džojsov junak više liči na bliskog rođaka nego na književni lik iz dosadnog romana. Možda je i stvoren da nam saopšti veliku mudrost, koju nam je davno Istok zavještao – to si ti čitaoče! A to što on, umjesto nas, luta ulicama Dablina, ostavljajući mapu po kojoj se ovaj grad može uvijek obnoviti, znači samo da nam je lakše okrenuti pogled na oblik tuđeg promašaja, nego spustiti misao na suštinu ličnog udesa.

NAPOMENA PREVODIOCA

U prevodu romana korišćeno je izdanje: James Joyce, *Ulysses*, Oxford University Press, Oxford and New York, 1993. Reč je o fototipski ponovljenom prvom izdanju *Uliksa* iz 1922. godine, sa dodatkom koji sadrži sve nesporne ispravke u tekstu, mahom one koje je za kasnija izdanja uneo sam Džejms Džojls. U nastojanju da ostane što bliži izvornom Džojsovom tekstu, prevodilac je nastojao da poštuje pre svega takve ispravke, izostavljajući one koje se svode na manje ili više ubedljive pretpostavke različitih priređivača. Isto tako, u najvećoj mogućoj meri poštovane su piščeve jezičke osobenosti, sloboda izražavanja, kao i neobična interpunkcija – osobine koje engleski pravopis narušavaju možda i više no što je pravopis srpskog jezika narušen u ovom prevodu.

U komentarima, nastalim na osnovu obimne literature, težilo se razjašnjavanju onih referenci i pojmova koji mogu biti od bitnije pomoći u čitanju i razumevanju romana. Čitalac je, dakako, slobodan da komentare u potpunosti zanemari, i pristupi romanu u onom obliku u kome ga je svetu ponudio i njegov autor – bez ikakvih dodatnih objašnjenja. Možda je, kako mnogi tvrde, to i najbolji način za prvi susret sa *Uliksom*, posebno ako imamo na umu da taj susret za većinu čitalaca obeležava tek početak druženja sa ovim romanom.

Z. P.

I

[1]

Stameni, punački Bak Maligen pojavio se na vrhu stepeništa, svečano noseći zdelu sapunice na kojoj prekršteno behu položeni ogledalce i britva. Žuti kućni haljetak, raspasan, lako se nadimao iza njega na blagom jutarnjem vazduhu. On podiže zdelu uvis i objavi:

– *Introibo ad altare Dei*.¹

Zastade, pa se zagleda niz tamno zavojito stepenište i grubim glasom viknu:

– Dolazi gore, Kinš!² Dolazi gore, ti strašni jezuito!

Svečano krenu napred i pope se na okruglo topovsko postolje. Potom se okrete i tri puta ceremonijalno blagoslovi kulu, predeo oko nje i tek probuđene planine. Tada opazi Stivena Dedalusa, pa se naže ka njemu i nekoliko puta žurno načini rukom u vazduhu znak krsta, grgočuci i tresući glavom. Stiven Dedalus, mrzovoljan i pospan, nasloni ruke na vrh stepenišne ograde i hladno se zagleda u to nestašno i grgotavo lice koje ga je blagosiljalo, onako konjasto izduženo, i u svetlu kosu bez tonzure, bojom i prelivima nalik na bledu hrastovinu.

Bak Maligen načas virnu ispod ogledala, pa hitro pokri zdelu.

– Natrag u kasarnu! – reče strogo.

Potom propovedničkim glasom dodade:

– Jer evo nam, voljena braćo, prave Hristese:³ telom i dušom, krvcu joj njenu. Laganu muziku, molim. Sklopite oči, gospodo. Samo trenutak. Imamo izvesnih poteškoća sa ovim belim krvnim zrcima.⁴ Molim za tišinu.

Kratko je pogledao u stranu i tiho otegnuto zviznuo u znak poziva, pa načas zastao u ustreptalom iščekivanju, a na pravilnim zubima ovde-onde mu je zaiskrio zlatni odsjaj.

¹ *Stupiću na božji oltar* (lat.). Rečima kojima je nekada katolički sveštenik započinjao misu ovde otpočinje 'obred' Maligenovog brijanja kao parodija katoličke mise.

² Nadimak je onomatopeja zvuka oštrice noža prilikom sečenja, ali i aluzija na gelsku (irsku) reč *kinschin* – dete.

³ Ženski rod Maligenovog Hrista u njegovu porugu uvodi i aluziju na satanističku, 'crnu misu', koja se obavlja sa ženskim telom položenim na oltar.

⁴ Maligen ismeva ideju o procesu transsupstancijacije, po kojoj se u toku mise vino pretvara u Hristovu krv.

Zlatousti. Dva snažna prodorna zvižduka odazvaše mu se kroz tišinu.

– Hvala, stari – uzviknu resko. – Biće u redu. Isključi struju, hoćeš?

Skočio je s topovskog postolja pa se ozbiljno zagledao u svog posmatrača, pribirajući oko nogu opuštene nabore ogrtača. Gojazno osenčeno lice i nabusita ovalna vilica podsećali su na lik kakvog prelata, srednjovekovnog pokrovitelja umetnosti. Na usnama mu nemo sevnu osmeh.

– Kakva smejurija! – reče on razdragano. – Baš je blesavo to tvoje ime, taj stari Grk!⁵

On ispruži prst u prijateljskom začikavanju i pope se na grudobran, smejući se sebi u bradu. Stiven Dedalus krenu nagore, bezvoljno se pope do na pola puta i sede na rub topovskog postolja, pa nastavi da posmatra ovoga kako prislanja ogledalo o grudobran, uranja četkicu u zdelu i sapunja obraze i vrat.

Veseli glas Baka Maligena nastavljao je bez prestanka.

– I moje ime je blesavo: Malaki Maligen,⁶ dva daktila. Ali, ima u njemu nečeg helenskog, zar ne? Živahno i veselo kao zec. Moramo jednom da odemo u tu Atinu. Hoćeš li poći sa mnom ako uspem da nateram tetku da ispoverti dvadeset funti?

On odloži četku, pa kroz radostan smeh uzviknu:

– Hoće li poći? Jalovi jezuita.

Onda začuta, pa poče pažljivo da se brije.

– Kaži mi, Maligene – tiho reče Stiven.

– Da, dušo?

– Koliko će dugo Hejns ostati u ovoj kuli?

Bak Maligen pokaza preko desnog ramena jedan obrijani obraz.

– Bože, nije li to stravično? – iskreno reče. – Dosadni Saksonac. Po njemu, ti nisi gospodin. Bože, ti prokleti Englezi! Raspadaju se od para i lošeg varenja. Zato što je čovek iz Oksforda. Znaš, Dedaluse, ti zaista imaš oksfordske manire. Nikako mu nisi jasan. E, ali ja sam ti nadenuo najbolje ime: Kinš, oštrica noža.

Oprezno je brijao vrh brade.

⁵ 'Stari Grk' u Dedalusovom prezimenu je mitski Dedal, genijalni izumitelj i arhitekta, graditelj lavirinta u kome je kralj Minos držao čudovište Minotaura. Kada je i sam, sa sinom Ikarom, postao zatočenik lavirinta, da bi se spasao ropstva napravio je sebi i sinu krila od voska i perja. Prilikom bekstva, ushićen letom, Ikar se vinuo previsoko, tako da mu je sunce istopilo krila, te je pao u more i utopio se. Dedal je uspeo da se domogne slobode.

⁶ 'Malaki' na hebrejskom znači 'moj glasnik'. Malahija je starozavetni prorok koji najavljuje dolazak proroka Ilije.

– Cele noći je bulazio o nekakvom crnom panteru – reče Stiven. – Gde njemu stoji futrola s pištoljem?

– Jadna budala! – reče Maligen. – Mora da si se utronjao?

– I jesam – odvrati Stiven žustro i sa sve većim strahom. – Onako u mraku s nepoznatim čovekom koji bunca i bogoradi o tome kako je ustrelio crnog pantera. Ti jesi spasavao davljenike. Ja, međutim, nisam heroj. Ako on ostaje, ja odoh.

Bak Maligen pogleda penu na britvi pa se namršti. Potom skoči sa svog mesta, pa stade žurno da pretura po džepovima pantalona.

– Uh, sunce mu njegovo! – uskliknu promuklo. – Priđe grudobranu te, zavukavši ruku u Stivenov gornji džep, reče:

– Molio bih vaše maramče da obrišem britvu.

Stiven mu dopusti da izvuče i držeći je za rub, obelodani prljavu i zgužvanu maramicu. Bak Maligen uredno obrisa britvu. Potom, pogledavši maramicu, reče:

– Maramče jednog barda! Nova umetnička boja za naše irske pesnike: slinavozelena. Skoro da možeš i ukus da joj osetiš, je l' da?

Ponovo se pope na grudobran, pa pređe pogledom preko Dablinskog zaliva, a hrastastobleda kosa mu se blago raskuštrala.

– Bože! – izusti tiho. – Nije li more zaista kao što Aldži kaže: velika draga mati?⁷ Slinavozelena more. Mudomrazno more. *Epi oinopa ponton*.⁸ Ah, Dedaluse, ti Grci! Moraću da te podučavam. Moraš da ih pročitaš u originalu! *Thalatta! Thalatta!*⁹ Evo naše velike drage matere. Dođi da vidiš.

Stiven ustade i priđe grudobranu. Nasloni se na nj, pa se zagleda u vodu i u poštanski brod koji je upravo izlazio iz luke Kingstaun.

– Naša moćna mati! – reče Bak Maligen.

On naglo skrenu sive ispitivačke oči s mora ka Stivenovom licu.

– Moja tetka smatra da si ti ubio svoju majku – reče. – Zbog toga mi brani da se družim s tobom.

– Neko nju jeste ubio – turobno izusti Stiven.

– Sunce mu njegovo, Kinš, baš si i mogao da klekneš kad te je majka na samrti to zamolila – reče Bak Maligen. – Ja sam hiperborejac isto koliko i ti. Ali kad samo pomislim da te je

⁷ Čarls Aldžernon Svinbern (18371909), u poemi *Trijumf vremena*: „Vratiću se velikoj dragoj materi, / Majci i ljubavnici, moru.“

⁸ *Na moru kao vino tannom*. (grč.) – jedno od stalnih poređenja u Homerovoj *Odiseji*.

⁹ *More, more!* (grč.).

majka svojim poslednjim dahom molila da klekneš i pomoliš se za nju. A ti si odbio. Ima u tebi nečeg zlokobnog...

Začutao je i ponovo počeo da sapunja drugi obraz. Usne mu se izviše u osmeh razumevanja.

– Ali kakav je to lakrdijaš! – promrmlja sebi u bradu. Kinš, najdivniji lakrdijaš koji postoji!

Brijao se ravnomerno i brižljivo, ćutke, ozbiljno.

Stiven, s laktom položenim na hrapavi granit, nasloni dlan na čelo i zagleda se u otrcani rub sjajnog crnog rukava svog kaputa. Bol, koji još uvek nije bio bol ljubavi, razjedao mu je srce. Tiho, u snu, ona mu se javila posle svoje smrti, njeno propalo telo u crnoj mrtvačkoj odori odisalo je mirisom voska i ružinog drveta, a iz njenog daha, dok se naginjala nad njim, nemo, prekorno, širio se slabašni miris vlažnog pepela. Preko iskrzanog ruba manžetne video je more koje je uhranjeni glas kraj njega pozdravljao kao veliku dragu mati. Obruč zaliva i linije horizonta okivao je mutnozelenu masu tečnosti. Činija od belog porcelana kraj njene samrtne postelje beše puna zelene sluzave žuči koju je ona u napadima povraćanja uz glasno ječanje kidala iz svoje natrule jetre.

Bak Maligen ponovo obrisa britvu.

– Eh, ubogi mučeniče – reče ljubaznim glasom. – Moram ti dati jednu košulju i nekoliko maramica. Valjaju li ti one pantole iz druge ruke?

– Mogu da prođu – odgovori Stiven.

Bak Maligen krenu u napad na udubljenje ispod donje usne.

– Baš glupo – reče on svadljivo. – Trebalo bi da se kaže iz druge noge. Bog će ga znati kakav ih se to boginjavi probisvet otarasio. Imam ja jedan fini par s tankim prugama, sivih. U njima ćeš bajno izgledati. Ne šalim se, Kinš. Ti stvarno dobro izgledaš kad se doteraš.

– Hvala – odvrti Stiven. – Ne mogu da ih nosim ako su sive.¹⁰

– Ne može da ih nosi – obrati se Bak Maligen svom licu u ogledalu. – Etikecija je etikecija. Može da ubije majku, ali ne može da nosi sive pantalone.

On uredno presavi britvu, pa lakim udarcima jagodica opipa glatku kožu.

Stiven skrenu pogled s mora ka gojaznom licu s dimnoplavim nemirnim očima.

¹⁰ Prema starom irskom običaju, sivu boju umesto crmine dozvoljeno je nositi tek godinu dana nakon smrti bliske osobe.

– Onaj tip s kojim sam sinoć sedeo u Šipu – reče Bak Maligen – kaže da ti imaš p.p.u. On živi gore na dilkarnici s Konolijem Normanom. Potpuna paraliza umobolnih! – Obrisao je ogledalo napravivši u vazduhu polukrug da tu vest svetlosnim signalom pošalje u svet uz pomoć sunca koje se caklilo na pučini. Njegove izvijene izbrijane usne smejele su se, kao i rubovi belih blistavih zuba. Smeh je obuzeo čitavo to snažno i mišićavo telo.

– Pogledaj se – reče – ti grozni barde!

Stiven se naže napred i zagleda u pruženo mu ogledalo, rascepljeno krivom pukotinom, s jednom dlakom na kraju. Kako me on i drugi vide. Ko mi je odabrao ovo lice? Ovo bedno telo koje treba očistiti od gamadi. I ono mi postavlja isto pitanje.

– Drpio sam ga iz služavkine sobe – reče Bak Maligen. – Tako joj i treba. Tetka oduvek drži ružne sluškinje zbog Malakija. Ne uvedi ga u iskušenje. A zove se Ursula.

Opet uz smeh, on skloni ogledalo van domašaja Stivenovog usredsređenog pogleda.

– Bes Kalibana koji ne vidi svoje lice u ogledalu.¹¹ Eh, da je Vajld živ da te vidi!

Povukavši se unatrag i uperivši prst, Stiven s gorčinom reče:

– To je simbol irske umetnosti: napuklo ogledalo sluškinje.¹²

Bak Maligen nenadano uhvati Stivena pod ruku pa krenu s njim oko kule, dok su mu britva i ogledalo zveckali u džepu gde ih je stavio.

– Nije lepo da te tako zadirkujem, Kinš, je l' da? – reče on ljubazno. – Jasno je da imaš više duha nego bilo ko od njih.

Opet je odbio udarac. On se boji skalpela moje umetnosti kao što se ja bojim njegovog. Hladno čelično pero.

– Napuklo ogledalo sluškinje. Kaži to onom volastom tipu dole i zaradićeš gvineju. On prosto bazdi na novac i smatra da ti nisi gospodin. Njegov matori zaradio je pare tako što je Zuluima prodavao jalapovo korenje, ili nekakve slične budalaštine. Bože, Kinš, kada bismo ti i ja mogli da radimo

¹¹ Kaliban, zlobna nakaza iz Šekspirove *Bure*, simbol je britanskog sitnosopstveničkog mentaliteta, karakterističnog za devetnaesti vek. U predgovoru romanu *Slika Dorijana Greja* (1891), Oskar Vajld piše: „Mržnja devetnestog veka prema realizmu jeste gnev Kalibana koji vidi vlastito lice u ogledalu.“

¹² U svom eseju 'Propadanje laži' (1889), Oskar Vajld ističe daukoliko se umetnost posmatra kao ogledalo, onda genije nije ništa drugo do napuklo ogledalo.

zajedno, mogli bismo nešto da učinimo za ovo ostrvo. Da ga helenizujemo.

Krenlijeva ruka.¹³ Njegova ruka.

– A zamisli samo, ti si primoran da prosiš od ovih svinja. Samo ja znam ko si ti i šta si. Zbog čega nemaš više poverenja u mene? Šta si to umislio protiv mene? Da nije zbog Hejnisa? Ako samo zucne, dovešću Simora, pa ćemo ga izlupati gore nego što su izlupali Klajva Kemptorpa.

Mlađani povici bogataških glasova u prostorijama Klajva Kemptorpa. Bledoliki: oni smehom pridržavaju sebi rebra, jedno steže drugo. O, smrt je došla po mene! Obazrivo saopšti majci tu vest, Obri! Umreću! Razderani dronjci njegove košulje lepršaju kroz vazduh dok on skakuće i šepesa oko stola, s pantalonama spuštenim do peta, a za njim juri Ejds iz koledža Magdalen, s krojačkim makazama u ruci. Prestravljena teleća faca premazana marmeladom. Ne dam da mi svuku pantalone! Neću da pravite magarca od mene!

Povici s otvorenog prozora remete tišinu kvadratnog dvorišta. Gluvi baštovan, opasan keceljom, s licem Metjua Arnolda,¹⁴ gura kosilicu po tamnom travnjaku pomno posmatrajući razigrane trunčice travki.

Za nas ... novo paganstvo ... *omphalos*¹⁵.

– Pusti ga neka ostane – reče Stiven. – S njim je sve u redu, izuzev noću.

– A šta mu je onda bilo? – nestrpljivo zapita Bak Maligen. – Gukni. Ja od tebe ništa ne krijem. Šta sada imaš protiv mene?

Zastadoše, pogledavši ka tupom rtu Brej Heda koji je ležao na vodi kao gubica usnulog kita. Stiven lagano oslobodi ruku.

– Baš hoćeš da ti kažem? – upita.

– Da, u čemu je stvar? – odvrati Bak Maligen. – Ničeg se ne sećam.

Dok je govorio, gledao je Stivena u lice. Laki vetrić prešao mu je preko čela, blago mu zatalasao svetlu neočešljanu kosu a u očima pokrenuo srebrne svetlace zabrinutosti.

Stiven, oneraspoložen vlastitim glasom, reče:

– Sećaš li se kada sam ti došao u posetu prvi put posle smrti moje majke?

¹³ Krenli je lik iz Džojsovog romana *Portret umetnika u mladosti* (1916), prijatelj Stivena Dedalusa.

¹⁴ Metju Arnold (1822-1888), najznačajniji engleski književni kritičar devetnaestog veka, posebno je isticao značaj suzdržanosti, odmerenosti i dobrog ukusa u umetnosti.

¹⁵ *Pupak* (grč.). U *Odiseji*, Homer naziva Ogičiju, ostrvo nimfe Kalipso na kome Odisej zastaje na početku epa, 'pupkom mora'.

Bak Maligen se namah namršti i reče:

– Šta? Gde? Ničeg ne mogu da se setim. Pamtim samo ideje i osećaje. Šta? Šta se dogodilo, za ime Boga?

– Ti si upravo pripremao čaj – reče Stiven – i pošao si preko odmorišta da uzmeš još tople vode. Tvoja majka i neki posetilac izašli su iz salona. Pitala te je ko je to u tvojoj sobi.

– Da? – reče Bak Maligen. – Šta sam to rekao? Ne sećam se.

– Rekao si – odgovori Stiven Dedalus – *O, to je samo Dedalus čija je majka oteгла papke.*

U obraze Baka Maligena navre rumenilo koje ga učini mlađim i privlačnijim.

– To sam rekao? – upita. – Pa? Šta tu ima loše?

Usplahireno je nastojao da odagna zbunjenost.

– A šta je smrt – upita – tvoje majke ili tvoja ili moja vlastita? Ti si samo svoju majku video kako umire. Ja ih svakog dana gledam kako odapinju u Mejteru i Ričmondu i kako ih seku na sitna crevca u sobi za seciranje. Svinjarija je to i ništa drugo. Nema to nikakve veze. Nisi hteo da klekneš da se pomoliš za majku kraj njene samrtničke postelje kada te je zamolila. Zašto? Zato što imaš tu prokletu jezuitsku crtu u sebi, samo što je usmerena u pogrešnom pravcu. Sve je to za mene budalaština i svinjarija. Moždani ređnjevi prestanu da joj šljakaju. Onda ona počne da oslovljava doktora imenom ser Pitera Tizla¹⁶ i da bere ljutiće po jorganu. Treba da je tešiš dok se stvar ne svrši. Ti si odbio da joj ispuniš poslednju želju a duriš se na mene zbog toga što odbijam da cmizdrim kao kakav unajmljeni mutavac iz Laluea¹⁷. Pretpostavljam da jesam to rekao. Nisam imao nameru da vređam uspomenu na tvoju majku.

Izgovorene reči povратиše mu samopouzdanje. Stiven, štiteći rane koje su te reči otvorile u njegovom srcu, ledeno izusti:

– Ne govorim ja o uvredi nanetaj mojoj majci.

– A o čemu onda?

– O uvredi meni nanetaj – odvrati Stiven.

Bak Maligen se okrete na peti.

– Pa, ti si neverovatan! – uskliknu on.

Brzo je hodao oko grudobrana. Stiven je stajao na svom mestu, gledajući preko mirnog mora ka rtu. More i rt nestajali

¹⁶ Lik iz komedije *Škola ogovaranja* (1777), Ričarda Brinzlija Šeridana.

¹⁷ Dablinsko pogrebno preduzeće.

su u izmaglici. U očima su mu tukli damari, muteći im pogled, a u obrazima je osećao groznicu.

Neki glas iz kule povika:

– Jesi li gore, Maligene?

– Dolazim – odgovori Bak Maligen.

On se okrete ka Stivenu i reče:

– Pogledaj more. Mari li ono za ikakve uvrede? Mani se Lojole¹⁸, Kinš, i siđi dole. Saksonac ište svoju slaninu za doručak.

Glava mu na tren ponovo zastade na vrhu stepeništa, u visini krova:

– Nemoj sad celog dana da budeš snuđen zbog toga – reče. – Ja brbljam svašta. Okani se tog natmurenog mudrovanja.

Glava iščeze, ali je brundanje njegovog silazećeg glasa odzvanjalo sa stepeništa:

*I ne okreći se više i ne misli
Na čemernu tajnu života,
Jer Fergas upravlja blistavom kočijom.*¹⁹

Senke stabala tiho su sa stepeništa plovile kroz jutarnji mir put mora kuda se on zagledao. Na obali i dalje ka pučini ogledalo mora je pobeležilo, izgaženo žurnim stopama svetlosti. Bele grudi maglenog mora. Isprepletani udari, dva po dva. Nečija ruka prebire po žicama harfe, preplićući udvojene akorde. Talasastobebe sjedinjene reči trepere na maglenoj pučini.

Jedan oblak lagano počeo da prekriva sunce, prekri ga sasvim, osenčivši zaliv tamnije zelenom bojom. Ležao je pod njim, činiya gorkih voda. Fergasova pesma: pevao sam je sâm u kući, produžavao duge tamne akorde. Vrata joj behu otvorena: htela je da sluša moju pesmu. Zanedeo od straha i sažaljenja, prišao sam njenom uzglavlju. Plakala je u svojoj mučeničkoj postelji. Zbog tih reči, Stivene: čemerna tajna života.

Kuda sada?

Njene tajne: stare perjane lepeze, programi balova ukrašeni kićankama, posuti mošusnim prahom, đinđuve od čilibara u zaključanoj fioci. Kavez za ptice okačen u prozoru njene kuće u vreme kad je bila devojčica. Slušala je starog Rojsa

¹⁸ Sveti Ignacio Lojola (1491-1556), osnivač Jezuitskog reda.

¹⁹ Odlomak iz pesme 'Ko će poći s Fergasom', Vilijama Batlera Jejtisa (1865-1939), više puta citirane u *Uliksu*. Pesma potiče iz Jejtsove drame *Grofica Kotlin* (1892), gde je ispevana kao uteha junakinji koja je prodala vlastitu dušu da bi kupila hranu za svoj narod.

kako peva u pantomimi *Strašni Turko*, pa se smejala zajedno sa ostalima dok je on pevao:

*Ja sam momak vrlo živ
Rad sam biti
Nevidljiv.*

Fantazmagorično veselje, skrajnuto nekud: s mirisom mošusa.

I ne okreći se više i ne misli.

Skrajnuto u sećanje prirode zajedno s njenim igračkama. Sećanja su opsedala njegov ojađeni um. Njena čaša vode s kuhinjske slavine, kada bi odlazila da se pričesti. Izdubljena jabuka, punjena smeđim šećerom, koja se za nju pekla na ploči kamina jedne tamne jesenje večeri. Njeni fino oblikovani nokti, crveni od krvi zgnječenih vaši s dečijih košulja.

U snu, nemo, ona mu se javila, njeno propalo telo u širokoj posmrtnoj odori odisalo je mirisom voska i ružinog drveta, a iz njenog daha, dok se naginjala nad njim s nemim tajnim rečima, širio se slabašni miris vlažnog pepela.

Njene staklaste oči, zagledane odnekud iz smrti, da mi potresaju i kinje dušu. Samo meni. Sablasna sveća da potpali njenu agoniju. Sablasno svetlo na izmučenom licu. Njen promukli glasni dah što zveči od užasa, dok se svi na kolenima mole. Njene oči na meni sa željom da me primoraju da kleknem. *Liliata rutilantum te confessorum turma circumdet: iubilantum te virginum chorus excipiat.*²⁰

Demone! Žderaču leševa!

Ne, majko! Idi od mene i pusti me da živim.

– O, Kinš!

Iz kule je zapevao glas Baka Maligena. Primakao se uz stepenište, pa ponovo pozvao. Stiven, još uvek uzdrhtao od plača sopstvene duše, začuo je topli hitri sunčev zrak i u vazduhu kraj sebe prijateljske reči.

– Dedaluse, kilavko, budi dobar pa siđi. Doručak je spreman. Hejns se izvinjava što nas je noćas budio. Sve je u redu.

– Dolazim – reče Stiven, okrenuvši se.

²⁰ *Neka se ovaj blistavi zbor ispovednika, sjajnih poput ljljana, okupi oko tebe. Neka te primi slavni hor devica* (lat.). Reč je o delu molitve za umiruće koju u odsustvu sveštenika može da čita i neko svetovno lice.

– Hajde, tako ti Boga – reče Bak Maligen. – Tako ti mene i svih nas.

Glava mu je izvirivala i nestajala.

– Rekao sam mu ono tvoje o simbolu irske umetnosti. Kaže da je baš dobro smišljeno. Da mu uzmeš kintu, važi? Jednu gvineju, mislim.

– Danas dobijam platu – reče Stiven.

– Parice iz škole? – reče Bak Maligen. – Koliko? Četiri funte? Da mi pozajmiš jednu.

– Ako želiš – reče Stiven.

– Četiri blistava suverena – oduševljeno uzviknu Bak Maligen. – Tako ćemo se slavno napiti da će i drndavi druidi ostati zapanjeni. Četiri svemoćna suverena.

On podiže ruke i teškim korakom krenu niz kamene stepenice, pevajući bez sluha i sa 'kokni'²¹ naglaskom:

*O, što će nam biti fino,
Pićemo viski, pivo i vino!
Toga dana
Na dan krunisanja!
O, što će nam biti fino
Na dan krunisanja!*

Topli sunčev sjaj razdragan na pučini. Niklovana zdela za brijanje sijala je, zaboravljena, na grudobranu. Zbog čega bih je ja odneo dole? Ili da je ostavim tu čitav dan, zaboravljeno prijateljstvo?

On priđe zdeli, nakratko je uhvati u ruke, osećajući njenu hladnoću, mirišući vlažnu penu u kojoj je stajala četka. Tako sam onda u Klongosu²² nosio navikulu. Sada sam neko drugi a ipak onaj isti. I takođe sluga. Poslužitelj jednog sluge.

U polutamnoj kupolom zasvođenoj dnevnoj sobi kule u ogrtač odevena figura Baka Maligena odsečno se kretala tamo-amo oko ognjišta, prikrivajući pa otkrivajući njegov žuti sjaj. Dve strele mekane dnevne svetlosti padoše s visokih puškarnica preko kamenom popločanog poda: a na mestu njihovog susreta podiže se i uskovitla oblak dima od uglja i plamičaka spržene masti.

²¹ 'Kokni' – varijanta engleskog jezika karakteristična za govor stanovnika istočnog dela Londona, najčešće nižih društvenih slojeva.

²² Klongous Vuds Koledž – jezuitska škola za dečake koju Stiven Dedalus pohađa u romanu *Portret umetnika u mladosti*.

– Pogušićemo se – reče Bak Maligen. – Hejns, otvori ta vrata, hoćeš?

Stiven položi zdelu za brijanje na ormarić. Iz ležaljke u kojoj je do tada sedela podiže se visoka prilika, priđe dovratku i otvori unutrašnja vrata.

– Imaš li ključ? – zapita nečiji glas.

– Ima Dedalus – reče Bak Maligen. – Mila majčice, ja se uguših!

Ne skrećući pogled s vatre, on zaurla:

– Kinš!

– U bravi je – reče Stiven, krenuvši napred.

Ključ dva puta promuklo začangrlja ukруг, i kad se teška vrata odškrinuše, udoše željno čekana svetlost i blistavi vazduh. Hejns stade u dovratku, gledajući van. Stiven podiže svoj ranac na sto i sede da čeka. Bak Maligen baci pržena jaja na tanjir pred sobom. Zatim prenese tanjir i veliki čajnik do stola, sruči ih na sto, pa uzdahnu s olakšanjem.

– Sav se topim – kaza on – štono reče sveća kad... Ali, ćut! Ni reči više na tu temu. Kinš, budi se! Hleb, puter, med. Hejns, ovamo. Klopa je spremna. Blagoslovi nas, o Bože, i ove tvoje darove. Gde je šećer? O, mučicu mu, nema mleka.

Stiven donese iz ormarića veknu hleba, činiju s medom i zdelu s maslacem. Bak Maligen sede, najedared ozlojeđen.

– Kakva je ovo zezčina? – reče. – Rekao sam joj da dođe posle osam.

– Ne možemo piti crni – žedno zaključí Stiven. – Ima jedan limun u ormariću.

– Ma, nosite se i ti i tvoje pariske izmišljotine! – brećnu se Bak Maligen. – Hoću mleko iz Sendikouva.

Hejns uđe iz dovratka i tiho reče:

– Dolazi ona žena s mlekom.

– Bog te blagoslovio! – uzviknu Bak Maligen, skočivši sa stolice. – Sedi. Sipaj taj čaj. Šećer je u kesici. Ne mogu da se petljam s ovim glupim jajima.

Probriľao je po jajima na tanjiru a zatim ih pljesnuo na tri tanjira, kazavši:

– *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.*²³

Hejns sede da bi sipao čaj.

– Svakom po dve kocke. Samo, čini mi se, Maligene, ti stvarno praviš jak čaj, je l' da?

²³ *U ime oca i sina i svetoga duha* (lat.).

Bak Maligen, sekući veknu na debele kriške, reče ulagivačkim glasom stare žene:

– Kad spremam čaj, onda spremam čaj, kako reče stara majka Grogan. A kad šoram, onda šoram.

– Jupitera mi, ovo je čaj – reče Hejns.

Bak Maligen nastavi da seče i tuli:

– *Tako vam ja radim, gospođo Kahil, kaže ona. Bome, gospojo, na to će gospođa Kahil. Prava je sreća što ne koristite istu posudu.*

On pruži jednom pa drugom svom drugu po parče hleba, nabodeno na nož.

– To su ti ljudi – reče on veoma ozbiljno – za tvoju knjigu, Hejns. Pet redova teksta i deset strana napomena o narodu i ribljim božanstvima Dandrama. Knjigu izdale veštice u godini velikog vetra.²⁴

Okrete se ka Stivenu pa zapita umilnim zbunjenim glasom, podigavši obrve:

– Sećaš li se, brate, da li se čajnik za čaj i vodu majke Grogan spominje u Mabinogionu²⁵ ili to behu Upanišade?

– Sumnjam – ozbiljno odgovori Stiven.

– Nije valjda? – nastavi Bak Maligen istim tonom. – A zbog čega, moliću lepo?

– Mislim – reče Stiven između dva zalogaja – da toga nema ni u Mabinogionu ni ma gde drugde. Majka Grogan bila je, pretpostavlja se, rođaka Meri En.²⁶

Lice Baka Maligena ozari se radosnim osmehom.

– Ljupko! – reče on izveštačeno umiljato, otkrivši bele zube, i zadovoljno zatrepta. – Misliš da jeste? Baš ljupko!

A onda, nenadano se sasvim smrknuvši, on zareža promuklim i prodornim glasom pa nanovo navali da reže veknu:

Jer matora Meri En

Stida nema, bog je njen

Ona lako suknju diže...

Napunio je usta kajganom, žvakao i zapevao.

²⁴ ‘Veštice’ su sestre Vilijama Batlera Jejtisa, Elizabet i Lili, koje su u Dandramu osnovale izdavačku kuću da bi objavile Jejtsovu zbirku *U sedam šuma* (1903), na čijoj naslovnoj strani stoji da je dovršena „šesnaestog dana juna u godini velikog vetra“.

²⁵ Zbirka velških folklornih priča, objavljena 1838. godine.

²⁶ Lik iz lascivne irske narodne pesme.

Dovratak zatamni neka prilika koja je toga časa ušla.

– Mleko, gospodine!

– Uđite, gospoja – reče Maligen. – Kinš, donesi krčag.

Jedna starica priđe i stade kraj Stivena.

– Divno jutro, gospodine. Neka je hvala dragom Bogu.

– Kome? – upita Maligen, pogledavši u nju. – Ah, zacelo!

Stiven se okrete i uze iz ormarića krčag za mleko.

– Ostrvljani – nehajno reče Maligen Hejnsu – često govore o sakupljaču prepucijuma.²⁷

– Koliko, gospodine? – upita starica.

– Litar – reče Stiven.

Posmatrao ju je kako sipa u mericu a iz nje u krčag gusto mleko, ne svoje vlastito. Stare usahle grudi. Ona ponovo nasu punu mericu i još malo kao dodatak. Stara i tajnovita ušla je iz jutarnjeg sveta, možda kao nekakav glasnik. Hvalila je mleko dok ga je sipala. Kleči kraj strpljive krave u cik zore u rascvetalom polju, veštica na hoklici, smežurani prsti hitri na sisama iz kojih štrca. Muču oko nje, dobro im znane, rosnosvilenkasta goveda. Najbolje grlo i uboga starica,²⁸ imena nekad davno nadenuta. Lutajuća babuskera, niži oblik besmrtnika koji služi svome osvajaču i svom raskalašnom zavodniku, žena koju obojica varaju, glasnik iz tajnovitog jutra. Služiti ili kuditi, nije umeo da se opredeli: ali prezirao je i pomisao da moli za njenu naklonost.

– Zacelo jeste, gospoja – reče Bak Maligen, sipajući mleko u šolje.

– Probajte, gospodine – reče ona.

Na njenu molbu on otpi.

– Kad bismo mogli da živimo na ovako valjanoj hrani – reče joj on malo preglasno – ne bi nam zemlja bila puna trulih zuba i trulih utroba. Živimo u močvari, jedemo jevtinu hranu, a ulice su pune prašine, konjske balege i pljuvačke tuberana.

Vi studirate medicinu, gospodine? – upita starica.

– Tako je, gospoja – odgovori Bak Maligen.

– Gle' molim te – reče ona.

Stiven je slušao prezrivo ćuteći. Ona povija tu staru glavu pred glasom koji joj se obraća glasno, njen vidar, njen medicinar: mene omalovažava. Pred glasom koji će ispovediti i miropomazati za grob sve što od nje ostane izuzev njenih

²⁷ Misli se na Boga, zbog zapovesti da svu mušku decu treba obrezati (Knjiga postanja, 17: 10-14).

²⁸ 'Najbolje grlo' i 'uboga starica' dva su tradicionalna metaforička naziva za Irsku.

nečistih ženskih slabina, mesa čovekovog koje nije sazdan po božjem obličju, plena zmije otrovnice. I bučnim glasom koji joj sada naređuje da učuti začuđenih nemirnih očiju.

- Razumete li šta kaže? - upita je Stiven.

- Gospodine, da li vi to govorite na francuskom? - reče starica Hejnsu. Hejns joj se ponovo obrati dužim iskazom, prisnije.

- Irski - reče Bak Maligen. - Razumete li gelski?

- Pomislila sam da je irski - reče ona - po tome kako zvuči. - Jeste li vi, gospodine, sa zapada?

- Ja sam Englez - odgovori Hejns.

- Englez je - reče Bak Maligen - i misli da bi u Irskoj trebalo da govorimo irski.

- Sigurno da treba - kaza na to starica - i stidim se što sama ne znam da govorim. Čula sam od onih koji ga znaju da je to jedan divan jezik.

- Divan nije prava reč - reče Bak Maligen. - Veličanstven u potpunosti. Sipaj nam još malo čaja, Kinš. Može li jedna šolja i za vas, gospođo?

- Ne, hvala, gospodine - reče starica, provuče ruku kroz dršku kante za mleko i spremi se da pođe.

Hejns joj reče:

- Jeste li dobili račun? Bolje bi bilo da platimo, zar ne Maligene?

Stiven ponovo dopuni tri šolje.

- Račun, gospodine? - reče ona zastajkujući. - Pa, ovako, svakog jutra pola litre po dva penija je sedam puta dva to je šiling i dva penija preko, a ova tri jutra četvrt litra po četiri penija je tri četvrti, to je šiling. To mu dođe šiling i jedan peni a dva su dva i dva, gospodine.

Bak Maligen uzdahnu, pa pošto je usta napunio koricom hleba debelo namazanom maslacem s obe strane, ispruži noge i poče da pretura po džepovima pantalona.

- Plati i izgledaj ljubazno - reče Hejns smešeći se.

Stiven napuni treću šolju, kašičica čaja blago je obojila gusto masno mleko. Bak Maligen donese florin, okrete ga među prstima i uzviknu:

- Čudo!

Gurnuo ga je duž stola ka starici, rekavši:

Ne traži više ništa od mene, draga

Dadoh ti sve što sam mogao dati.²⁹

Stiven položi novčić u njenu nimalo gramzivu šaku.

– Dugujemo vam dva penija – reče.

– Ima vremena, gospodine – reče ona, uzevši novčić. – Ima vremena. Doviđenja, gospodine.

Naklonila se i izašla, praćena nežnim zapevanjem Baka Maligena:

*Dušo duše moje, da imam više,
Više bih bacio pred noge tvoje.³⁰*

Okrenuo se ka Stivenu i rekao:

– Zbilja, Dedaluse. Ja sam švorc. Pohitaj do škole i donesi nam malo para. Bardovi danas treba da piju i svetkuju. Irska očekuje da svaki čovek danas ispuni svoju dužnost.³¹

– To me podseti – reče Hejns, podižući se na noge – da danas moram da svratim u vašu narodnu biblioteku.

– Najpre da se malo brčnemo – reče Bak Maligen.

Okrete se ka Stivenu i blago zapita:

– Da li je danas onaj dan u mesecu kad se ti kupaš, Kinš?

Potom se obrati Hejnsu:

– Nečisti bard savesno se pere jednom mesečno.

– Čitavu Irsku pere golfska struja – reče Stiven puštajući med da kaplje po krišci hleba.

Hejns se oglasi iz ugla u kome je labavim čvorom vezivao maramu oko mekane kragne svoje teniske košulje:

– Nameravam da napravim zbirku tvojih izreka, ukoliko mi dopustiš.

Meni govore. Oni se peru i kupaju i ribaju. Griža savesti. A ova mrlja se ne da.³²

– Ono o napuklom ogledalu sluškinje kao simbolu irske umetnosti đavolski je dobro.

Bak Maligen šutnu ispod stola Stivenovu nogu i srdačno reče:

– Čekaj samo da ga čuješ kako govori o Hamletu, Hejnse.

²⁹ Stihovi iz pesme 'Žrtvovanje', Čarlsa Svinberna.

³⁰ Isto.

³¹ Ironična parafraza reči koje je admiral Nelson navodno izgovorio pred bitku kod Trafalgara (1805): „Engleska očekuje da svaki čovek ispuni svoju dužnost.“

³² Reči leđi Makbet koja posle ubistva kralja Dankana, hodajući u snu, pokušava da opere ruke.

– To i nameravam – reče Hejns, i dalje se obraćajući Stivenu. – Baš sam o tome razmišljao kada je ušlo ono jedno stvorenje.

– Hoću li ja time zaraditi koju paru? – upita Stiven.

Hejns se nasmeja i, uzevši svoj mekani sivi šešir sa kuke na ležaljci, reče:

– To ne znam, boga mi.

On ode do vrata. Bak Maligen se naže ka Stivenu i reče grubo i energično:

– Sad si zabrljao. Zašto si to rekao?

– Pa šta? – reče Stiven. – Problem je kako zaraditi novac. Od koga? Od mlekarice ili od njega. Sasvim je svejedno, po meni.

– Ja se ubih pričajući mu o tebi, a onda ti dođeš sa svojim glupavim cerekanjem i svojim mračnim jezuitskim štosovima.

– Ja ne verujem previše – reče Stiven – ni u nju ni u njega.

Bak Maligen tragično uzdahnu i položi ruku na Stivenovu mišicu.

– U mene se uzdaj, Kinš – reče.

Iznenadno promenjenim tonom dodade:

– Bog i vera, ako ćemo pravo, mislim da si ti u pravu. Oni i nisu za bilo šta drugo. Zašto ih ne zavrćeš kao ja? Dođavola sa svima njima. Daj da se mi pokupimo iz ove jazbine.

On ustade, odlučno razveza pojas i skide ogrtač, pa ogorčeno reče:

– Maligen osta bez svoga ruha.

Ispraznio je džepove na sto.

– Evo ti tvoje maramče – reče.

Stavljajući krutu kragnu i jogunastu kravatu obraćao im se, grdio ih, kao i lanac za sat koji je landarao. Ruke je zavukao u kofer i preturao po njemu tražeći čistu maramicu. Boga mi, moraćemo jednostavno da se odenemo prema karakteru. Meni su potrebne tamnožučkaste rukavice i zelene čizme.³³ Protivurečnost. Protivurečim li ja samom sebi? U redu, ja protivurečim sebi. Merкуроvski Malaki.³⁴ Mekani crni projektil izlete iz njegovih raspričanih ruku.

– Evo i tvog šeširića iz Latinskog kvarta – reče on.

Stiven ga podiže i stavi na glavu. Hejns ih pozva iz dovratka:

³³ Uobičajena odeća esteta i dekadenta s kraja devetnaestog veka.

³⁴ 'Malaki' je na hebrejskom 'moj glasnik', a Merkur je u starorimskoj mitologiji glasnik bogova.

– Idete li, momci?

– Spreman sam – odgovori Bak Maligen idući prema vratima. – Izlazi, Kinš. Pojeo si sve što smo ostavili, pretpostavljam.

Nevoljno je izašao, ozbiljan i u držanju i u govoru, dodavši, gotovo s tugom:

– Idući tako, sretosmo Baterlija.

Stiven, uzevši jasenov štap³⁵ s mesta na kom je bio naslonjen, krenu za njima i, kad su krenuli niz merdevine, povuče spora gvozdena vrata i zaključa ih. Veliki ključ spusti u unutrašnji džep.

U dnu merdevina Bak Maligen zapita:

– Jesi li poneo ključ?

– Kod mene je – reče Stiven, krenuvši ispred njih. Nastavio je da hoda. Iza sebe je čuo Baka Maligena kako teškim peškirom udara izđikljale izdanke paprati ili trave.

– Dole, gospodine. Kako se usuđujete, gospodine!

Hejns upita:

– Plaćate li zakup za ovu kulu?

– Dvanaest funti – reče Bak Maligen.

– Ministru vojnom – dodade Stiven preko ramena. Zastali su dok je Hejns pogledom odmeravao kulu da bi na kraju rekao:

– Prilično je sumorna zimi, rekao bih. Zovete je Martelo?³⁶

– Bili Pit³⁷ ih je sagradio – reče Bak Maligen – u vreme kad su Francuzi plovili morem. Ali naša je *omphalos*.

– Šta ti misliš o Hamletu? – upita Hejns Stivena.

– Ne, ne – s bolom zavapi Bak Maligen. – Ja nisam dorastao Tomi Akvinskom³⁸ s njegovih pedeset pet razloga koje je smislio da potkrepi svoje mišljenje. Sačekaj da najpre saspem u sebe nekoliko pinti³⁹.

Okrenuo se ka Stivenu i rekao, pedantno povlačeći vrhove svog bleožutog prsluka:

– Ti ne ideš ispod tri pinte, Kinše, je li?

³⁵ Jasen je drvo života. Stiven je svoj jasenov štap pronašao prilikom epifanijskog susreta s devojkom na žalu, u *Portretu umetnika u mladosti*.

³⁶ Kule Martelo, nazvane po korzikanskom rtu Martelo, bile su sagrađene na ključnim strateškim mestima irske obale u vreme napoleonskih ratova, kao odbrana od moguće francuske invazije.

³⁷ Vilijam Pit (1759-1806), engleski premijer u vreme gradnje kule Martelo.

³⁸ Sveti Toma Akvinski (1225-1274), dominikanski teolog, najznačajniji sholastički filozof. Estetske teorije Stivena Dedalusa u *Portretu umetnika* pod velikim su uticajem Tome Akvinskog.

³⁹ Pinta – mera za zapreminu (0,5506 litara), uobičajena mera za pivo u točionicama.

– Ko je toliko čekao – ravnodušno reče Stiven – može još da sačeka.

– Golicaš mi radoznanost – reče Hejns prijateljski. – Je li po sredi neki paradoks?

– Phi! – oglasi se Bak Maligen. – Prerasli smo Vajlda i paradokse. Stvar je sasvim prosta. On algebarski dokazuje da je Hamletov unuk Šekspirov deda a da je on sam duh vlastitog oca.

– Šta? – upita Hejns, spremajući se da pokaže u Stivena. – On sam?

Bak Maligen zabaci peškir za vrat kao okovratnik i, povivši se od neobuzdanog smeha, šanu na uho Stivenu:

– O, senko Kinša starijeg! Jafete u potrazi za ocem!⁴⁰

– Izjutra smo uvek umorni – reče Stiven Hejnsu. – A i duga je to priča.

Bak Maligen, krenuvši ponovo napred, podiže ruke.

– Jedino sveta pinta može da razveže jezik Dedalusov – reče on.

– Hoću da kažem – objasni Hejns Stivenu pošto su i oni krenuli – da me ova kula i ove ovde litice nekako podsećaju na Elsinor⁴¹. *Što se nad podnožjem svojim naginje u more*,⁴² je li tako?

Bak Maligen se namah okrete prema Stivenu, ali ne progovori. U tom svetlom trenutku tišine Stiven vide svoj odraz u jevtinom prašnjavom jutru među njihovim šarenim odorama.

– Divna je to priča – reče Hejns, nateravši ih da ponovo zastanu.

Oči, blede poput vetrom osveženog mora, bleđe, čvrste i razborite. Gospodar mora,⁴³ zagledao se ka jugu preko zaliva, koji bi bio pust da ne beše stuba dima s poštanskog broda maglovitog na bleštavom nebu i neke jedrilice sasvim blizu Maglina.⁴⁴

– Čitao sam negde teološko tumačenje toga – reče on zamišljeno. – Ideja o Ocu i Sinu. Sin koji se trudi da pronade zajednički jezik s Ocem.

⁴⁰ *Jafet u potrazi za ocem* (1836), naslov romana Frederika Marijata, upućuje na jedan od dominantnih motiva u *Uliksu*: potragu sina za ocem.

⁴¹ Dvorac danskog kralja u *Hamletu*.

⁴² Opis stene na kojoj se nalazi Elsinor (*Hamlet*, 1,4,69-78). U navodima iz *Hamleta* korišćen je prevod Živojina Simića i Sime Pandurovića.

⁴³ Odnosi se na Hejnsa, Engleza: sintagma je preuzeta iz čuvene ode Džejmisa Tomsona 'Vladaj, Britanijo' (1740).

⁴⁴ Sprud na krajnjem jugoistoku Dablinskog zaliva.

Lice Baka Maligena najedared poprimi vedar, široko osmehnut izraz. Pogledao ih je, lepo oblikovana usta behu mu radosno otvorena, a oči, iz kojih je u trenu nestala svaka prepredenost, treptale su s nekom suludom razdraganošću. Mahao je glavom tamo-amo kao kakav lutak, obod panama šešira mu je podrhtavao, i počeo je da peva tihim srećnim budalastim glasom:

*Svet još ne vide ovakvoga svata,
Jevrejka mi mati, a ptica mi tata.
Drvodelja Josif po volji mi nije
Stog' u zdravlje đaka i vojnika pijem.*

Podigao je kažiprst kao da upozorava:

*Onaj ko ne veruje da božansko sam biće
Taj nek' ne računa na besplatno piće
Taj će se napiti, uluči li zgodu
Tek kad vino opet pretvorim u vodu.*

Hitro je povukao Stivenov štap, kao za rastanak, pa je, trčeći ka rubu litice, zamlatarao rukama na bokovima kao perajima ili krilima stvorenja koje se sprema da se vine u vazduh, i zapevao:

*Zbogom sada, zbogom, već je pozno doba
Ispričajte svima da sam ustao iz groba.
Da odletim, sprečiti me niko ne bi mog'o
Na Golgoti vetar duva – zbogom sada, zbogom!⁴⁵*

Ludirao se pred njima krećući se ka četrdeset stopa dubokoj rupi, mlatarujući rukama kao krilima, spretno skakućući, merkurovski šešir⁴⁶ treperio je na svežem vetru koji im je vraćao njegove kratke ptičije usklrike.

Hejns, koji se smejavao nekako kao da se brani i hodao uz Stivena, reče:

– Ne bi trebalo da se smejjemo, pretpostavljam. Prilično je bogohulan. Ja lično nisam vernik, to valja reći. Ipak, zbog

⁴⁵ Stihovi iz 'Pesme o veselom (ali pomalo sarkastičnom) Isusu' (19045), Džojsovog prijatelja Olivera Sent Džon Gogartija. Gogartijev lik poslužio je Džojisu kao polazište za stvaranje lika Baka Maligena.

⁴⁶ Šešir širokog oboda jedan je od značajnih atributa mitskog Merkura.

njegove razdraganosti čini se kao da u tome nema ničeg lošeg, zar ne? Kako ono reče? Drvodjelja Josif ?

- Balada o šaljivom Isusu – odvrati Stiven.

- O – reče Hejns – pa ti si to već čuo?

- Tri puta na dan, posle jela – jetko će Stiven.

- Ti nisi vernik, je li tako? – upita Hejns. – Mislim, vernik u užem smislu reči. Stvaranje ni iz čega i čuda i otelovljeni Bog.

- Postoji samo jedan smisao te reči, čini mi se – kaza Stiven.

Hejns zastade da bi izvadio glatku srebrnu kutiju u kojoj je svetlucao nekakav zeleni kamen. Otvorio ju je palcem i pružio ruku.

- Hvala – reče Stiven, uzevši cigaretu.

Hejns se i sam posluži, pa zatvori kutiju. Vratio ju je u bočni džep, pa je iz džepa prsluka izvukao niklovano ognjilo, otvorio i njega, a zatim, pošto je pripalio cigaretu, ispružio upaljeni trud ka Stivenu zaklanjajući ga šakama.

- Da, svakako – reče on, kada su krenuli dalje. – Ili veruješ ili ne, je l' tako? Ja lično ne mogu da svarim ideju o otelovljenom Bogu. Ni ti ne podržavaš tu teoriju, pretpostavljam?

- Vidi se po meni – reče Stiven s turobnim nezadovoljstvom – kao na zastrašujućem primeru slobode mišljenja.

Nastavio je dalje, čekajući novo obraćanje, vukući štap kraj sebe. Njegov metalni vrh ga je čilo pratio stazom, cvileći mu za petama. Moj verni pratilac, iza mene, doziva, Stiiiiiveneeeee! Krivudavi trag na stazi. Noćas će naići na njega, dok budu dolazili ovamo po mraku. On bi hteo taj ključ. Ključ je moj. Ja sam platio zakupninu. Sad jedem ovaj slani hleb.⁴⁷ Dajte i njemu ključ. Sve. Tražiće on to. Videlo mu se po očima.

- Na kraju krajeva ... – poče Hejns.

Stiven se okrete i vide da hladni pogled koji ga je odmeravao nije baš sasvim neprijatan.

- Na kraju krajeva, sklon sam da verujem da si kadar da se oslobodiš. Ti si svoj sopstveni gospodar, čini mi se.

- Ja sam sluga dva gospodara – reče Stiven – engleskog i italijanskog.

- Italijanskog? – začudi se Hejns.

⁴⁷ U Danteovoj *Božanstvenoj komediji*, predviđajući gorčinu predstojećeg izgnanstva, Danteov deda, pored ostalog, kaže Danteu kako će mu slan biti tuđinski hleb (*Raj*, 17:55-65).

– A tu je i treći – reče Stiven – za koga obavljam uzgredne poslove’

Luda kraljica, stara i ljubomorna. Na kolena preda mnom.

– Britanske imperije – odvрати Stiven, dok mu je boja navirala u obraze – i svete rimske i apostolske crkve.

Hejns skinu s donje usne nekoliko vlati duvana pre no što progovori.

– To sasvim mogu da razumem – reče smireno. – Jedan Irac mora da razmišlja na takav način, rekao bih. Mi u Engleskoj osećamo da smo prema vama prilično nepravični. Čini se da za to treba kriviti istoriju.

Gorde i moćne titule pobednički su odzvanjale u Stivenovom sećanju svojim mesinganim zvonima: *et in unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam*:⁴⁸ polagano narastanje i promena obreda i dogme poput njegovih vlastitih sporadičnih misli, alhemija zvezda. Simbol apostola u misi za papu Marčela, sjedinjeni glasovi, sami pevaju glasno u znak potvrde: a iza njihovog pojanja vazda budni anđeo ratoborne crkve⁴⁹ razoružavao je njene jeretike i pretio im. Rulja jeretika u begu, s naherenim mitrama: i Fotije⁵⁰ i onaj bogohulni soj kome pripada i Maligen, i Arije,⁵¹ koji je čitavog života ratoborno poricao jednobitnost Sina i Oca, i Valentin,⁵² koji je hulio na Hristovo zemno telo, i prefinjeni afrički jeretik Sabelijus,⁵³ koji je smatrao da je Otac sam svoj vlastiti Sin. Reči koje je Maligen tek pre koji časak podrugljivo izgovorio pred nepoznatom osobom. Besposličarsko ruganje. Ponor zasigurno čeka sve njih koji se lelujuju na vetru: pretnja, razoružavanje i poraz u borbi s ratobornim anđelima crkve, čete arhandela Mihaila, koje tu crkvu u vreme ratno brane kopljima i štitovima.

Gle, gle. Dugotrajno pljeskanje. *Zut! Nom de Dieu!*⁵⁴

– Dakako, ja jesam Britanac – reče Hejnsov glas – i tako se osećam. Ne želim ni da moja otadžbina padne u šake

⁴⁸ *I u jednoj svetoj, katoličkoj i apostolskoj crkvi* (lat.).

⁴⁹ Arhandel Mihailo, u borbi katoličke crkve protiv protestanata, u šesnaestom veku.

⁵⁰ Patrijarh carigradski, inicijator raskola koji je 1054. godine kulminisao razdvajanjem pravoslavne i katoličke crkve. Fotije je negirao postulat da Sveti duh proizlazi iz Oca i Sina.

⁵¹ Jeretik koji je, na prelazu iz trećeg u četvrti vek, tvrdio da Otac i Sin nisu sazdana od iste, već od slične materije.

⁵² Egipatski gnostik iz 2. veka, koji je tvrdio da Hrist nije posedovao zemno telo, i da nije patio.

⁵³ Jeretik iz 3. veka, koji je tvrdio da je SvetO trojstvo sačinjeno od tri različita vida iste stvari.

⁵⁴ *Prokletstvo! Za ime Boga!* (franc.).

nemačkih Židova.⁵⁵ To je, bojim se, naš nacionalni problem u ovom trenutku, Dva čoveka stajala su na rubu litice, i posmatrala: poslovne ljude, lađare.

– Krenula je u luku Bulok. – Lađar je s izvesnim prezirom klimnuo glavom prema severnom delu zaliva.

– Tamo je dubina pet hvati – reče on. – Tamo će je i poneti voda kad oko jedan sat nastupi plima. Danas je deveti dan.⁵⁶

Čovek koji se utopio. Jedro što se kreće pustim zalivom čekajući da odnekud iskoči podbuhla masa, da okrene prema suncu naduto lice, belo poput soli. Evo mene.

Krivudavom stazom stigli su do zatona. Bak Maligen stao je na stenu, u majici, olabavljena kravata vijorila mu se preko ramena. Mladi čovek koji se oslanjao na stenu pred sobom lagano je kao žabac pokrenuo zelene noge u dubokoj gustoj vodenoj masi.

– Je li brat s tobom, Malaki?

– Dole je u Vestmitu.⁵⁷ Kod Benonovih.

– Još je tamo? Dobio sam dopisnicu od Benona. Kaže da je tamo pronašao nešto lepo i mlado. On je zove foto-devojkom.

– Sličica, a? Kratka ekspozicija.

Bak Maligen sede da razveže pertle. Jedan postariji čovek blizu stene isturi zajapureno crveno lice. Pentrao se uz stenje, voda mu se caklila na glavi i na vencu sede kose, curila mu niz grudi i trbuh i u mlazovima isticala iz crne tkanine koja mu je landarala oko bedara.

Bak Maligen se pomače da bi čovek mogao da puzeći prođe kraj njega, pa se, gledajući u Hejnisa i Stivena, pobožno prekrsti prešavši palcem preko čela i grudne kosti.

– Simor se vratio u grad – reče mladić, ponovo se dočepavši svoje stene oslonca. – Okanio se medicine i sad se sprema za vojsku.

– Ma, nek ide s milim Bogom – reče Bak Maligen.

– Sledeće nedelje počće da rmbači. Znaš onu malu riđu Karlajlovu, Lili?

– Da.

– Noćas su se nešto muvali na keju. Otac joj je pun para.

– Da li se pustila u promet?

⁵⁵ Antisemitizam karakterističan za Evropu s početka XX veka, kome se Džojns u *Uliksu* dosledno suprotstavlja i podsmeva.

⁵⁶ Prema starom verovanju, telo utopljenika koji je nestao u talasima pojavljuje se na površini posle devet dana.

⁵⁷ Grofovija sevrozapadno od Dablina.

– Bolje da pitaš Simora.

– Simor, prokleti oficir! – reče Bak Maligen.

Klimnuo je glavom sam sebi, svukao pantalone i ustao, primetivši usput:

– Crvenokose žene prcaju se kao koze.

Usplohireno je začutao, pipajući se po boku ispod razlepršane košulje.

– Nestalo mi je dvanaesto rebro – uzviknu. – Ja sam *Urbmensch*.⁵⁸ Bezubi Kinš i ja, nadljudi.

Iskobeljao se iz košulje i bacio je iza sebe tamo gde mu je ležao ostatak odeće.

– Ovde ćeš da se okupaš, Malaki.

– Da. Mrdni malo.

Mladić se baci unatrag u vodu i u dva duga čista zamaha stiže do sredine zaliva. Hejns sede na kamen, pušeći.

– Ti nećeš u vodu? – upita Bak Maligen.

– Kasnije, reče Hejns. – Ne odmah posle doručka.

Stiven se okrete.

– Ja odoh, Maligene – reče.

– Daj ovamo onaj ključ, Kinš – reče Bak Maligen – da pritisnem košulju.

Stiven mu dade ključ. Bak Maligen ga položi na gomilu svoje odeće.

– I dva penija – reče – za pintu. Baci ih ovamo.

Stiven baci dva penija na mekanu gomilu. Oblačenje, svlačenje.

Uspravljeni Bak Maligen, ruku sklopljenih pred sobom, svečano reče:

– Onaj ko krade od siromašnih pozajmljuje Bogu. Tako je govorio Zaratustra.

Njegovo gojazno telo zaroni u vodu.

– Videćemo se kasnije – reče Hejns, okrenuvši se kada je Stiven krenuo stazom naviše, i osmehnuvši se šašavom Ircu. Rog bika, konjsko kopito, osmeh Saksonca.⁵⁹

– U Šipu – uskliknu Bak Maligen. – U pola dvanaest.

– Dobro – reče Stiven.

Hodao je stazom koja je vijugala naviše.

Liliata rutilantium

⁵⁸ *Natčovek* (nem.).

⁵⁹ Prema irskoj narodnoj poslovcici, tri stvari kojih se treba čuvati.

*Turma circumdet
Iubilantum te virginum.*⁶⁰

Sivi sveštenikov oreol u niši, gde se diskretno oblačio.
Noćas neću da spavam ovde. Kući takođe ne mogu da odem.

Glas, umilan i postojan, pozva ga s mora. Skrećući za
krivinu, on mahnu rukom. Još jedan poziv. Glatka smeđa glava,
glava foke, tamo daleko na vodi, okrugla.

Uzurpator.⁶¹

⁶⁰ *Neka se ovaj blistavi zbor ispovednika, sjajnih poput ljiljana, okupi oko tebe. Neka te primi slavni hor devica (lat.).*

⁶¹ Odnosi se na Baka Maligena, koji uzurpira Stivenovo boravište. U *Odiseji* Telemah naziva uzurpatorom Antinoja, koji bi da se oženi Penelopom i uzurpira Telemahovo nasledstvo, a u *Hamletu* je uzurpator Klaudije. Time Džojls na kraju prvog poglavlja osnažuje asocijativnu povezanost Stivena Dedalusa sa Telemahom i Hamletom, odnosno *Uliksa* sa *Odisejom* i *Hamletom*.

[2]

– Reci, Kohrane, koji ga je grad pozvao u pomoć?

– Tarent,¹ gospodine.

– Vrlo dobro. I onda?

– Došlo je do bitke, gospodine.

– Vrlo dobro. Gde?

Bezizrazno dečakovo lice zapitalo je bezizrazni prozor. Bajke što ih sastaviše kćeri memorije.² A nekako je ipak bilo ako i nije baš onako kako je memorija izmislila. Nestrpljiva, dakle, rečenica, lepet Blejkovih krila preteranosti.³ Čujem kako se ruši čitav svemir, smrskano staklo i stropoštaivanje zidova, a vreme je samo onaj poslednji plavičasti plamen.⁴ I šta nam ostaje?

– Zaboravio sam mesto, gospodine. Godine 279. pre nove ere.

– Askulum – reče Stiven, pogledavši ime i datum u ranama izbrazdanoj knjizi.

– Da, gospodine. I rekao je: *Još jedna ovakva pobeda i s nama je svršeno.*

Tu rečenicu svet je upamtio. Tupava lakoumnost. S brda ponad leševima prekrivene doline general se obraća svojim oficirima, oslonjen na koplje. Bilo koji general bilo kojim oficirima. Oni slušaju.

– Ti, Armstrong – reče Stiven. – Kako je završio Pir?

– Kako je završio Pir, gospodine?

– Ja znam, gospodine. Pitajte mene, gospodine – reče Komin.

– Čekaj. Armstrong. Znaš li išta o Piru?

¹ Stiven Dedalus proverava znanje učenika o Piru (318-272 p.n.e.), kralju Epira, koga su stanovnici grada Tarenta pozvali da im pomogne u odbrani od Rimljana. U tome je imao uspeha, ali su njegove pobede, posebno ona kod Askuluma, bile ostvarene uz toliko gubitaka da je Tarent na kraju morao da poklekne pred osvajačima. Otuda izraz 'Pirova pobeda'.

² Vilijam Blejk, u delu *Vizija Strašnog suda* (1810): „Bajke ili Alegorije stvaraju kćeri memorije.“

³ Blejk, u delu *Venčanje Raja i Pakla* (1790): „Put preteranosti vodi do palate mudrosti.“ ... „Nema te ptice koja leti previsoko, ukoliko leti na vlastitim krilima.“

⁴ U više svojih dela, Blejk je prorokovao da će ovozemaljski, smrtni i iskvareni svet, biti uništen apokaliptičkom vatrom, i da će ga smeniti Istina i Večnost.

Kesa kolačića sa smokvama udobno se baškarila u Armstrongovoj torbi. On ih je povremeno okretao među dlanovima i lagano ih gutao. Mrvice su ostajale na tkivu njegovih usana. Slatkasti dečaćki dah. Dobrostojeći ljudi, ponosni zbog toga što im je najstariji sin u mornarici. Vikoroud, u Dalkiju.

– Pir, gospodine. U Pireju, na keju.

Svi se nasmejaše. Reski zlobni smeh bez imalo radosti. Armstrong se obazre po licima svojih drugova, u profilu mu se ogledala glupava razdraganost. Već sledećeg trenutka smejaće se još glasnije, svesni da nisam preterano strog, i svesni da njihove tate plaćaju školarinu.

– A sad mi reci – reče Stiven, kucnuvši dečaka knjigom po ramenu – šta je to kej.

– Kej, gospodine – reče Armstrong. – To je ono u vodi. Nešto kao most. Kingstaunski kej, gospodine.

Neki se ponovo nasmejaše. Dvojica u poslednjoj klupi počеше da šapuću. Da. Znali su: nikada nisu učili niti su ikada bili nevini. Niko od njih. Sa zavišću je posmatrao njihova lica: Edit, Etel, Gerti, Lili. Slične njima: njihovi dahovi, takođe, zaslađeni čajem i džemom, narukvice koje zveckaju, dok se opiru.

– Kingstaunski kej – reče Stiven. – Da, razočarani most.

Na te reči njihovi pogledi se uznemiriše.

– Kako to, gospodine? – upita Komin. – Most stoji preko reke.

Za Hejnsovu knjižicu. Nema nikoga da čuje. Večeras bi valjalo da vešto, sred divljeg opijanja i razgovora, probije uglačani oklop njegovog uma. Šta onda? Luda na dvoru svoga gospodara, mažena i nipodaštavana, dobija pohvalu milostivog gospodara. Zbog čega li su svi odabrali taj deo? Ne samo zbog nežnog milovanja. I za njih je istorija bila priča kao bilo koja druga koju su prečesto slušali, a domovina nešto kao zalagaonica.

Zar nije Pir stradao od ruke jedne veštičare u Argosu,⁵ i zar nije Julije Cezar ubijen nožem. Ne treba ih proterati iz misli. Vreme ih je obeležilo i oni okovani borave u prostoru bezgraničnih mogućnosti koje su sami osujetili. No da li je uopšte i bilo moguće to što se nikada nije dogodilo? Ili je moguće bilo samo ono što se zaista odigralo? Tkaj, tkaču vetra.

⁵ Majka Pirovog ubice Zopira najpre je ošamutila Pira bacivši mu na glavu crep; potom mu je Zopir odrubio glavu.

– Ispričajte nam priču, gospodine.
– Oh, hajde, gospodine. Priču o duhovima.
– Gde smo ovde stali? – upita Stiven, otvorivši drugu knjigu.

– *Sad dosta suza*,⁶ reče Komin.
– Onda da čujem, Talbot.
– A priča, gospodine?
– Kasnije – reče Stiven. – Hajde, Talbot.

Crnomanjasti dečak otvori knjigu i spretno je nasloni na svoju torbu. Mucavo počeo da recituje stihove, povremeno bacajući pogled na tekst:

*Sad dosta suza, tužni pastiri, suza je dosta
Lisidas, zbog koga jad vas mori, mrtav nije,
Jer, premda pod vodenim pokrovom osta...*

Onda mora biti da je u pitanju kretanje, stvarnost mogućeg zbog toga što je moguće.⁷ Aristotelova fraza uobličila se u mucavim stihovima i odlepršala u dostojanstvenu tišinu biblioteke Sent Ženevjev u kojoj je čitao, zaštićen od pariskih grehova, iz noći u noć. Kraj njega je jedan krhki Sijamac pomno izučavao priručnik o strategiji. Oko mene nahranjeni mozgovi i oni koji se upravo hrane: pod lampama, nataknuti na šipke, s pipcima koji su se jedva pomicali: a u tmuni mog uma, lenjivac iz podzemnog sveta, nepokoran, podozriv pred svetlošću, pomera svoje aždajske krljušti. Misao je misao misli.⁸ Spokojna svetlost. Duša je u neku ruku sve što postoji: duša je oblik svih oblika.⁹ Nenadano spokojstvo, prostrano, užareno: oblik svih oblika.

Talbot ponovi:

Milostivom moći Onog što hodio je vodom..

Milostivom moći...

– Okreni se – tiho reče Stiven. – Ne vidim ništa.
– Kako, gospodine? – prostodušno upita Talbot, nagnuvši se napred.

Ruka mu okrete stranicu. On se nasloni leđima pa počeo iznova, pošto se upravo prisetio. O onome koji je hodao po talasima. I ovde nad ovim kukavičkim srcima leži njegova

⁶ Stihovi iz elegije 'Lisidas' (1638) Džona Miltona.

⁷ Parafraza Aristotelove definicije kretanja iz dela *Fizika*.

⁸ Parafraza Aristotela iz *Metafizike*.

⁹ Aristotel, iz dela *O duši*.

senka i na srcu i usnama podrugljivca i na mojim. Leži na njihovim plahovitim licima koja mu kao nagradu nude novčić. Caru carevo, Bogu božje. Dugi pogled tamnih očiju, zagonetna rečenica što se do u beskraj tka na crkvenim razbojima. Dabome.

*Pitaj me, pitaj, pa ću ti reći
Ako i ne znam, znanje ću steći.*

Talbot gurnu zatvorenu knjigu u torbu.

- Jesam li sve čuo? – upita Stiven.
- Da, gospodine. Hokej je u deset, gospodine.
- Pola dana, gospodine. Četvrtak.
- Ko ume da reši zagonetku? – upita Stiven.

Bučno su sklanjali knjige, zveckali olovkama, šuškali stranicama.

Zbivši se u gomilu, pritezali su i zakopčavali torbe, veselo brbljajući u glas:

- Zagonetka, gospodine? Pitajte mene, gospodine.
- O, pitajte mene, gospodine.
- Neku tešku, gospodine.
- Evo zagonetke – reče Stiven.

*Petao se glasno javi,
Nad njime se nebo plavi:
S njeg' se ori zvona glas
Jedanaesti sad je čas.
K nebu hrli jedna duša
Što napušta nas.*

Šta je to?

- Šta, gospodine?
- Još jednom, gospodine, nismo čuli.

Oči im se raširiše na ponovljene stihove. Posle trenutka tišine, Kohren reče:

- Šta je to, gospodine? Predajemo se.
- Stiven, s grebanjem u grlu, odgovori:

- Lisica koja sahranjuje svoju babu pod žbunom zelenike.

On ustade i oglasi se kratkim nervoznim smehom, na šta njihovi povici odjeknuše razočaranjem.

Začu se udarac palice po vratima i neki glas iz hodnika pozva:

– Hokej!

Oni se raspršiše, klizeći iz klupa, preskačući ih. Brzo nestadoše i iz spremišta se začu čangrljanje štapova i romor cipela i glasova.

Sardžent, jedini koji se zadržao, lagano krenu napred, pokazujući otvorenu školsku svesku. Raskuštrana kosa i suvonjav vrat odavali su utisak nemarnosti, a kroz zamagljene naočare molećivo su žmirkale njegove slabašne oči. Na obrazima, bezbojnim i beskrvnim, smestila se malena mrlja mastila, oblika urme, skorašnja i vlažna kao trag puža.

Ispružio je svesku. Reč *Aritmetika* bila je ispisana kao naslov. Pod njom se pružao niz kosih brojeva a u dnu nespretno naškraban potpis s jednom mrljom. Siril Sardžent: njegovo ime i pečat.

– Gospodin Disi mi je rekao da ih sve ponovo ispišem – kaza on – i da ih pokažem vama, gospodine.

Stiven dotače rub sveske. Uzaludnost.

– Shvataš li sada kako to treba raditi? – upita.

– Brojevi od jedanaest do petnaest, gospodine – odgovori Sardžent. – Gospodin Disi je rekao da treba da ih prepisem s table, gospodine.

– Umeš li sam? – upita Stiven.

– Ne, gospodine.

Ružan i bespotreban: suvonjavi vrat i neuredna kosa i mrlja od mastila, pužev trag. A eto i njega je neko voleo, nosio ga u naručju i u srcu. Da nje nije bilo, ljudi bi ga izgazili, smlavili kao ljigavog puža. Volela je tu slabašnu vodnjikavu krv, iscedenu iz njene vlastite. Je li to tada bilo stvarno? Jedina stvarna stvar u životu? ¹⁰ Opruženo telo svoje matere prekoračio je vatreni Kolambanus¹¹ u svetom zanosu. Nje više nema: drhtavi skelet jedne grančice sagoreo je u plamenu, miris ružinog drveta i vlažnog pepela. Spasila ga je da ga ne zgaze i nestala, jedva da je i postojala. Uboga duša uznela se na nebo; a dole na pustopoljini pod treptavim zvezdama jedan lisac, crveni zadah grabeži u njegovom krznu, okrutne sjajne oči što se grebanjem ukopavaju u tle, osluškuju, grebanjem izvlače iz tla, grebu i grebu.

¹⁰ U *Portretu umetnika mladosti*, Stivenov prijatelj Krenli kaže: „Ma kako da je u ovom smrdljivom životu sve nepouzđano, majčinska ljubav to svakako nije.”

¹¹ Sv. Kolambanus (543–615), irski svetac i pisac, krećući u Evropu kao misionar, napustio je svoju majku, koja se tome protivila.

Sedeći kraj njega, Stiven je rešio problem. Algebarskim putem dokazao je da je Šekspirov duh Hamletov deda. Sardžent je postrance piljio kroz iskošene naočare. Štapovi za hokej zveketalu su u spremištu: tupi udar lopte i povici sa igrališta.

Simboli su se pomerili po stranici dostojanstveno plešući mavarski ples,¹² u pantomimi svojih brojki, sa čudnovatim kapama od kvadrata i kocki. Pružite ruke, zamenite mesta, naklonite se partneru, tako: vragolije mavarske mašte. I oni su otišli s ovog sveta, Averoes i Mojsej Majmonid,¹³ ljudi tajnoviti i izgledom i držanjem, koji su u svojim podrugljivim ogledalima održavali tajanstvenu dušu sveta, tminu koja sija na svetlu i koju svetlost ne može da pojmi.

– Razumeš li sada? Možeš li ovaj drugi sam da uradiš?

– Da, gospodine.

Dugim drhtavim potezima Sardžent prepisa podatke. Bez prestanka iščekujući kakvu reč pomoći, ruke su mu s poverenjem pokretale nemirne simbole, a ispod bezbojne kože treperila je sen stida. *Amor matris*:¹⁴ subjektivni i objektivni genitiv. Svojom slabašnom krvlju i surutkastim mlekom nahranila ga je i skrila od tuđih očiju njegove pelene.

Ovakav sam i ja bio, ista opuštena ramena, ista trapavost. Moje se detinjstvo povija preda mnom. Predaleko je da bih bar jednom lagano na nj položio ruku. Moje je daleko a njegovo tajnovito kao naše oči. Tajne, neme, skamenjene sede u tamnim palatama naša dva srca: tajne izmoždene njihovom tiranijom: tirani, željni da budu svrgnuti.

Račun bi obavljen.

– Sasvim jednostavno – reče Stiven podižući se.

– Da, gospodine. Hvala – odgovori Sardžent.

On osuši stranicu listom tanke upijaće hartije pa sa sveskom krenu natrag u klupu.

– Bolje da uzmeš palicu i pridružiš se ostalima napolju – reče Stiven, dok je pogledom pratio dečakovu nezgrapnu priliku u hodu ka vratima.

– Da, gospodine.

U hodniku se začu njegovo ime, dozvano sa igrališta.

– Sardžent!

– Potrči – reče Stiven. – Gospodin Disi te zove.

¹² Algebru su u Evropu doneli Maori.

¹³ Averos (1126-1198), špansko-arapski filozof, pokušao je da pomiri Aristotelovu filozofiju s muslimanskim verskim učenjima. Mojsej Maimonid, jevrejski rabin i filozof, nastojao je da Aristotelova učenja pomiri s judaističkim učenjima. Obojica su značajno uticali na srednjovekovnu sholastičku filozofiju.

¹⁴ *Majčinska ljubav* (lat.).

Stajao je na tremu i posmatrao ga kako neodlučno hita ka dobrano ugaženom igralištu gde su prodorni glasovi već bili u žaru borbe. Bili su podeljeni u ekipe a gospodin Disi se udaljavao gazeći čuperke trave nogama u dokolenicama. Kada je stigao do školske zgrade, ponovo ga dozva glasna prepirka. On okrete ljutite bele brkove.

– Šta je sada? – povika ne slušajući ih.

– Kohren i Holidej su u istoj ekipi, gospodine – reče Stiven.

– Hoćete li da na trenutak sačekate u mojoj radnoj sobi – reče gospodin Disi – dok ja ovde ponovo ne uspostavim red.

A kada se sav usplahiren zaputio preko polja njegov starački glas strogo povika:

– U čemu je stvar? Šta je sada?

Njihovi prodorni glasovi klicali su oko njega sa svih strana: mnoštvo njihovih silueta sjatilo se oko njega, blistavo sunce belelo je med njegove loše ofarbane kose.

Ustajali vazduh pun dima lebdeo je u radnoj sobi uz miris sive izandale kože stolica. Kao i prvoga dana kad se on ovde sa mnom pogađao. Baš kao prvoga dana, tako je i sada. Na polici tacna sa stjuartovskim novčićima, to bedno blago iz močvare:¹⁵ i zanavek će tu ostati. A udobno smešteno u kutiju od purpurnog pliša, izbledelog, dvanaest apostola je sa kašičica propovedalo neznabošcima: svet bez kraja.

Užurban korak preko kamenog trema pa onda kroz hodnik. Duvajući u svoje retke brkove, gospodin Disi sede za sto.

– Najpre, naš finansijski poslić – reče on.

Iz kaputa je izvukao džepnu beležnicu uvezanu kožnim remenom. Beležnica se hitro rasklopi i on izvuče dve novčanice, jednu od dve slepljene polovine, i oprezno ih položi na sto.

– Dve – reče, dok je uvezivao i sklanjao beležnicu.

A sad napred u riznicu po zlato. Stivenova zbunjena šaka prelazila je preko školjki sakupljenih u hladnom kamenom avanu: morski puževi i školjke što služe kao novac i pegave školjke: i ova, izuvijana kao turban kakvog emira, i ova, kapica

¹⁵ Kada je engleskog kralja Džejmsa II (1633-1701) iz dinastije Stjuarta, zbacio s prestola Vilijam Oranski, ovaj je najpre pobjegao u Francusku, a potom u Irsku, koja mu je ostala lojalna. G odine 1690. predvodio je irske trupe u bici kod Bojna protiv Vilijama Oranskog (odnosno Vilijama III). Poraz Džejmsove vojske značajno je doprineo učvršćenju protestantizma u Severnoj Irskoj. Tokom svog boravka u Irskoj Džejms II je izdavao novac od jevtinih metala. Time je obezvređio valutu, ali su novčići kasnije postali vredan raritet.

svetog Džejsma.¹⁶ Bogatstvo starog hodočasnika, mrtvo blago, šuplje školjke.

Jedan suveren pade, sjajan i nov, na mekano platno stolnjaka.

- Tri - reče gospodin Disi, okrećući u šaci svoju kasicu. - Nije loše imati ovakve stvarčice. Pogledajte. Ovo je za suverene. Ovo za šilinge. Šestopenci, polukrunaši. A ovde za krune. Pogledajte.

On istrese dve krune i dva šilinga.

- Tri i dvanaest - reče. - Mislim da se slažete da je to pošteno.

- Hvala, gospodine - reče Stiven, prikupljajući novac s nekom posramljenom užurbanošću i stavljajući ga u džep pantalona.

- Ne treba da zahvaljujete - reče gospodin Disi. - Vi ste to pošteno zaradili.

Stivenova ruka, sada ponovo slobodna, vrati se šupljim školjkama. To su i simboli lepote i moći. Grudvica u mome džepu: simboli ukaljani pohlepom i bedom.

- Nemojte to tako nositi - reče gospodin Disi. - Negde ćete ga izvući i izgubiti. Samo vi kupite sebi jednu ovakvu stvarčicu. Videćete kako su korisne.

Treba odgovoriti.

- Moja bi često bila prazna - reče Stiven.

Ista soba i sat, ista mudrost: isti sam i ja. Sada već tri puta. Tri su okova ovde oko mene. Pa šta? Mogu da ih raskinem ovoga časa ako hoću.

- Zato što ne štedite - reče gospodin Disi, uperivši prst. - Ne znate vi šta je novac. Novac je moć, kad poživate ovoliko dugo koliko i ja. Ja znam, ja znam. Eh, kad bi mladost znala. Ali kako ono veli Šekspir? *Stavi novac u kesu.*

- Jago - promrmlja Stiven.

On podiže pogled sa školjki da se susretne s očima toga starca.

- Taj je znao šta je novac - reče gospodin Disi. - On je pravio novac. Pesnik, da, ali uz to i Englez. Zna li šta je ponos svakog Engleza? Zna li koja je najponosnija reč koju ćete čuti sa usana jednog Engleza?

Gospodar mora. Njegove kao more hladne oči posmatrale su prazni zaliv: čini se da treba kriviti istoriju; tvrdim da je tako, bez mržnje.

¹⁶ Školjkasta kapica jedan je od atributa svetog Džejsma. Hodočasnici koji bi obišli njegov grob u Komposteli, u Španiji, nosili su takve kapice kao obeležje svog podviga.

- One reči o njegovoj imperiji - reče Stiven - u kojoj sunce nikada ne zalazi.

- Bah - uzviknu gospodin Disi. - Nisu to Englezi. To je rekao jedan francuski Kelt.

Kuckao je kasicom o nokat palca.

- Reći ću vam - objavi on svečano - čime se taj najviše diči. *Sve sam svoje sam platio.*

Valjan čovek, valjan čovek.

- *Sve sam svoje sam platio. U životu nisam pozajmio ni jedan šiling.* Shvatate li u čemu je stvar? *Ja ne dugujem ništa.*

Shvatate li?

Maligen, devet funti, tri para čarapa, jedan par cipela, kravate. Karan, deset gvineja. Makan, jedna gvineja. Fred Rajan, dva šilinga. Templ, dva ručka. Rasel, jedna gvineja. Rođaci, deset šilinga. Bob Reynolds, pola gvineje, Keler, tri gvineje. Gospođa Makernan, pet nedelja za sobu. Sitniš koji imam sasvim je beskoristan.

- U ovom trenutku, ne - odgovorio je Stiven.

Gospodin Disi se nasmeja s neizmernim zadovoljstvom, sklanjajući kasicu.

- Znao sam da ne možete - reče razdragano. Ali jednoga dana svakako ćete to shvatiti. Mi jesmo širokogrud narod, ali moramo biti i pravični.

- Plašim se tih velikih reči - kaza Stiven - koje nas čine tako nesrećnim.

Gospodin Disi se na nekoliko časaka napregnuto zagledao iznad kamina u skladnu figuru čoveka u tartanskoj suknjici: Albert Edvard, princ od Velsa.

- Smatrate me izlapelim starcem i starim torijevcem - reče on zamišljeno. - Video sam ja tri naraštaja od O'Konelovog¹⁷ vremena. Sećam se gladi '46. godine.¹⁸ Zna li da su oranžerske lože¹⁹ agitovale za ukidanje unije dvadeset godina pre no što je O'Konel to počeo da čini ili pre no što su ga

¹⁷ Danijel O'Konel (1775-1847), irski politički vođa. Zbog uspešne borbe za katoličku emancipaciju stekao je nadimak 'Oslobodilac'.

¹⁸ U godinama 1845-1848, snet je u Irskoj uništila celokupan rod krompira, koji je, pošto je Engleska nastojala da pretvori Irsku u gotovo isključivo agrarnu zemlju, predstavljao osnovnu hranu najvećeg dela irskog stanovništva. Glad, epidemije i migracije svele su broj stanovnika u Irskoj sa 8,2 miliona 1841. godine na 6,6 miliona 1851. godine. Do 1901. godine broj stanovnika opao je na 4,5 miliona.

¹⁹ Protestantaska udruženja koja su podržavala englesku dominaciju u Irskoj, iako su u početku, sasvim kratko (o tome govori Disi) bile protiv ujedinjenja Irske sa Engleskom.

prelati vaše verske zajednice osudili kao demagoga. Vi fenijanci²⁰ zaboravljate neke stvari.

Veličanstveno, pobožno, i besmrtno sećanje. Loža Dajamond u sjajnom Armagu²¹ prekrivena leševima papista. Promukli, zakrabuljeni i naoružani pripadnici lojalnih seljaka.²² Crni sever²³ i biblija pravovernih. Buntovnici, na kolena.²⁴

Stiven načini kratak neodređen pokret.

– I ja u sebi imam pobunjeničke krvi – reče gospodin Disi.
– Po ženskoj liniji. Ali ja sam potomak ser Džona Blekvuda²⁵ koji je glasao za ujedinjenje. Svi smo mi Irci, svi smo kraljevi sinovi.²⁶

– Avaj – reče Stiven.

– *Per vias rectas*²⁷ – odlučno kaza gospodin Disi – bilo je njegovo geslo. On je za to glasao i obuo je jahaće čizme da iz Ards of Dauna odjaše u London da to učini.

Trajla lala lala lina

Od kamena drum je do Dablina.

Zlovoljni vlastelin na konju, s uglancanim jahaćim čizmama. Dobar vam dan, ser Done! Dobar dan, vaše prevashodstvo! ...dan! ...dan! Dve jahaće čizme pocupkuju i landaraju na putu za Dablin. Trajla lala. Trajla lina.

– To me podseti – reče gospodin Disi. – Mogli biste mi učiniti uslugu, gospodine Dedaluse, s nekima od vaših prijatelja književnika. Imam ovde jedno pismo za novine. Sedite načas. Treba samo još da prepisem kraj.

On priđe stolu blizu prozora, dva puta privuče stolicu i pročita nekoliko reči s valjka svoje pisaće mašine.

– Sedite. Oprostite – dobaci preko ramena – *nalozi zdravog razuma*: Samo trenutak.

²⁰ Popularni naziv za Irsko republikansko bratstvo, političku organizaciju osnovanu 1858. godine sa ciljem da se za irsku nezavisnost bori svim raspoloživim sredstvima.

²¹ Dana 21. septembra 1795. godine d vadesetak katol ika poginulo je u borbi protiv protestanata u mestu Dajamond u grofoviji Armag. Ovaj događaj doveo je do osnivanja Oranžerskog udruženja.

²² Aluzija na zakletvu na vernost britanskom monarhu u zamenu za zemlju, u Irskoj uvedenu u vreme Elizabete I (1558-1603).

²³ Protestantska Severna Irsko.

²⁴ Oranžerska (protestantska) parola.

²⁵ Ser Džon Blekvud (1722-1799), član severnoirskog parlamenta, umro je dok je obuvao jahaće čizme spremajući se za put u Dablin da bi glasao protiv ujedinjenja Irske i Engleske, a ne, kako tvrdi Disi, za ujedinjenje.

²⁶ Irsko poslovice „Svi su Irci kraljevi sinovi“ odnosi se na drevne irske kraljeve, a Stivenovo 'avaj' na engleske kraljeve kojima su Irci potčinjeni.

²⁷ *Pravim putevima* (lat.), moto ser Džona Blekvuda.

Zagledao se ispod kosmatih obrva u rukopis kraj svog lakta a onda, mrmljajući, stade lagano da nabada krute dirke tastature, povremeno hukćući kada bi okrenuo valjak naviše da bi obrisao grešku.

Stiven bešumno sede ispred prinčevskog veličanstva. Po okolnim zidovima visile su u znak počasti uramljene slike davno iščezlih konja, krotke im glave behu podignute: *Otpor* lorda Hestingsa, *Hitac* vojvode od Vestminstera, *Cejlon* vojvode od Bofora, nagrađen u Parizu 1866. godine. Na njima patuljasti jahači, budno iščekuju znak. Video je njihov trk, navijao za onog s kraljevim bojama, i klicao s poklicima davno iščezlih gomila ljudi.

– Tačka – naredi gospodin Disi svojim tipkama. – *Ali hitno pretresanje ovog izuzetno značajnog pitanja...*

Tamo gde me je Krenli vodio da se na brzinu obogatim, ganjajući njegove favorite među blatnjavim kočijama, u graji kladilaca i zadahu kantine, u raznobojnom kalu. *Lepi buntovnik! Lepi buntovnik!* Opklada kao za favorita: deset prema jedan. U društvu kladilaca i kockara hitali smo za kopitama, takmičarskim kapama i kaputićima i prošli pokraj mesnatog lica kasapinove gospe, koja je žedno sisala krišku narandže.

Kreštavi zvonki povici sa dečačkog igrališta i prodoran zvižduk.

Ponovo: gol. Ja sam među njima, među njihovim telima zgomilanim u borbi, životni turnir. Misliš na ono krivonogo mamino mezimče koje kao da je malčice mamurno? Turniri. Udarci koje zadaje vreme, jedan za drugim. Turniri, glib i metež bitaka, smrznuta mrtvačka pena pobijenih, vika vrhova kopalja s nabodenim krvavim ljudskim iznutricama.

– Onda, dobro – reče gospodin Disi, podižući se.

On priđe stolu, prikupljajući svoje papire. Stiven ustade.

– Sve sam iskazao krajnje sažeto – reče gospodin Disi. – Reč je o šapu i slinavki.²⁸ Samo pogledajte. O tome ne može biti sporenja.

Dopustite da zauzmem malo vašeg dragocenog prostora. Ta doktrina *laissez faire*,²⁹ tako česta u našoj istoriji. Naša trgovina stokom. Put kojim su kretale sve naše nekadašnje industrije. Pripadnici liverpulskog kruga koji su osujetili planove o luci u Golveju.³⁰ Evropa u plamenu. Isporuke žita kroz uske vode kanala. Savršena nepokolebljivost ministarstva

²⁸ Početkom dvadesetog veka neizlečiva stočna bolest.

²⁹ Doktrina nemešanja države u poslove privrednika.

³⁰ Planovi da se Golvej, na severozapadu Irske, pretvori u veliku preookeansku luku propali su zbog neukosti planera, a ne zbog 'liverpulske zavere'.

poljoprivrede. Oprostite zbog klasične aluzije. Kasandra.³¹ Zbog jedne žene koja nije bila bolja no što je morala biti.³² Da pređemo na konkretno pitanje.

– Kod mene nema okolišanja, je l' da? – zapita gospodin Disi dok je Stiven čitao.

Šap i slinavka. Poznati Kohov preparat. Serum i virus. Procenat imunizovanih konja. Goveda kuga. Carevi konji u Mirstegu, donja Austrija. Veterinari. Gospodin Henri Blekvud Prajs. Ljubazna ponuda čestitog pokušaja. Nalozi zdravog razuma. Izuzetno značajno pitanje. U punom smislu reči uhvatiti bika za rogove. Zahvaljujem na ustupljenom prostoru.

– Hteo bih da se ovo odštampa i pročita – reče gospodin Disi. – Videćete da će prilikom sledeće epidemije staviti embargo na irsku stoku. A to se da izlečiti. To se leči. Moj rođak, Blekvud Prajs, piše mi da stočni lekari u Austriji po pravilu uspevaju da leče i izleče od toga. Nude se da dođu ovamo. Nastojim da nekako utičem na ministarstvo. Sad ću pokušati da se obratim javnosti. Okružen sam poteškoćama i ... intrigama i ... zakulisnim radnjama i ...

On podiže kažiprst i starački zamahnu pre no što je progovorio.

– Pazite šta vam kažem, Dedaluse. Engleska je u rukama Židova. Na svim najvažnijim mestima: u finansijama, u štampi. A oni su znak odumiranja nacije. Gde god se sakupe, oni prožderu vitalnu snagu nacije. Video sam ja poslednjih godina da se to sprema. Sigurno je kao što je sigurno da vi i ja ovde stojimo, jevrejski trgovci već rade svoj rušilački posao. Stara Engleska umire.

Tu on hitro koraknu, a oči mu plavičasto živnuše pri prolasku kroz široki sunčev zrak. Okrete se na peti pa ponovo krenu natrag.

– Umire – ponovio je – ako već nije mrtva.

*Na ulici svojim krikom bludnica
Engleskoj mrtvački pokrov tka?*³³

Oči, razrogačene od te vizije, napregnuto su se zagledale preko zraka sunca u kome je zastao.

³¹ Kći Prijama i Hekabe koju je Apolon, zbog toga što je odbila njegovu ljubav, osudio da izriče tačna proročanstva kojima niko neće verovati, poput proročanstva o padu Troje.

³² Misli se na Helenu Trojansku.

³³ Stih iz pesme 'Znamenja nevinost' (1803) Vilijama Blejka.

– Trgovac je – reče Stiven – onaj koji kupuje jevtino a prodaje skupo, bio on Jevrejin ili ne, nije li tako?

– Zgrešili su protiv svetlosti – ozbiljno reče gospodin Disi.
– A u očima im se vidi tama. I zbog toga oni do dana današnjeg lutaju svetom.

Na stepenicama pariske berze zlatokoži ljudi pokazuju cene svojim draguljima okićenim prstima. Jato gusaka. Jatili su se bučni, tajanstveni, oko hrama, glave im prepune spletki pod onim nezgrapnim cilindrima. Nije to njihovo: ni ta odeća, ni taj govor, ni ti pokreti. Njihove krupne spore oči poricale su izgovorene reči, pokreti im behu žustri i bezazleni, ali behu svesni zlovolje nagomilane oko njih i svesni da je njihova revnost uzaludna. Uzaludna strpljivost gomilanja i zgrtanja. Vreme će zasigurno sve razvejati. Gomila blaga sakupljena kraj drumu: opljačkaj pa kreni dalje. Oči im behu svesne godina lutanja i, strpljive, svesne nečistote njihovih tela.

– A ko to nije radio? – reče Stiven.

– Šta to? – upita gospodin Disi.

Prišao je za korak bliže i stao kraj stola. Donja vilica mu se opusti u nedoumici. Je li to neka drevna mudrost? On iščekuje moj odgovor.

– Istorija je – reče Stiven – košmar iz koga pokušavam da se probudim.³⁴

Na igralištu dečaci zagrajaše. Prodoran zvižduk: gol. Šta ako se taj košmar ritne zadnjim nogama?

– Putevi gospodnji nisu naši putevi – reče gospodin Disi.
– Čitava ljudska istorija ide ka jednom velikom cilju, prikazanju Boga.

Stiven pokaza palcem ka prozoru, rekavši:

– Ono je Bog.

Ura! Jee! Urrraa!

– Šta? – upita gospodin Disi.

– Povik na ulici – odgovori Stiven, slegnuvši ramenima.

Gospodin Disi obori pogled i nakratko stisnu nozdrve prstima. Pustio ih je kada je ponovo podigao pogled.

– Ja sam srećniji od vas – reče on. – Počinili smo mnogo grešaka i mnogo grehova. Žena je donela greh na ovaj svet. Zbog jedne žene koja nije bila ništa bolja no što je morala biti, zbog Helene, odbegle žene Menelajeve, deset su godina Grci ratovali s Trojom. Jedna neverna žena prvi put je dovela strance na ovu našu obalu, Makmuroova žena i njen ljubavnik,

³⁴ Varijacija na temu stihova Žila Laforga (1860-1887): „Istorija je stari nakindureni košmar koji i ne sluti da su najbolje šale ujedno i najkraće.“

O'Rurki, princ od Brefnija.³⁵ Žena je upropastila i Parnela.³⁶ Mnoge pogreške, mnogi promašaji, ali nijedan greh. Ja sam sad borac na kraju svog životnog puta. Ali boriću se za pravdu do samog kraja.

Jer Alster³⁷ će se boriti

I Alster će pobediti.³⁸

Stiven podiže papire u ruci.

– Ovako, gospodine – počeo on...

– Podozrevam – reče gospodin Disi – da nećete predugo ostati na ovom poslu. Niste vi rođeni za učitelja, po meni. Može biti da grešim.

– Pre za učenika – reče Stiven.

– A šta ćete još ovde naučiti?

Gospodin Disi zavrte glavom.

– Ko zna? – reče on. – Da bi učio, čovek mora biti smeran.

Ali život je veliki učitelj.

Stiven nanovo zašuška papirima.

– Što se ovoga tiče – počeo on.

– Da – reče gospodin Disi. – Tu imate dva primerka. Ako možete da ih odmah objavite.

– *Telegraf. Ajriš homsted.*

– Pokušaću – reče Stiven – pa ću vas sutra obavestiti. Poznajem dvojicu urednika, premda površno.

– Biće to dovoljno – žustro reče gospodin Disi. – Sinoć sam pisao gospodinu Fildu, narodnom poslaniku. Danas se održava sastanak udruženja stočara u hotelu Siti Arms. Zamolio sam ga da moje pismo predoči skupu. A vi vidite možete li da ga ubacite u svoje dvoje novina. Koje su to?

– *Ivning telegraf...*

³⁵ Dermot Makmuro (1135-1171), kralj pokrajine Lajnster u Irskoj, neuspešan vladar kojije svoj ugled dodatno pogoršao 1152. godine, kadaje pobegao s Devorgilom, suprugom prince od Brefnija. Disi, dakle, ponovo greši: O'Rurki je bio suprug, a Makmuro ljubavnik.

³⁶ Čarls Stjuart Parnel (1846-1891), angloirski zemljoposjednik, protestant, postao je najpre član parlamenta (1875), a potom i vođa Irske parlamentarne partije i veliki borac za nezavisnost Irske. U tome je imao dosta uspeha, obezbedivši i podršku britanskog premijera Gledstona. Parnelova karijera nepovratno je uništena razotkrivanjem njegove višegodišnje ljubavne afere s Ketrin O'Si, suprugom kapetana Vilijama O'Sija, 1889. godine.

³⁷ Stari zajednički naziv za sedam grofovija na severu Irske, danas sinonim za Severnu Irsku.

³⁸ Parola koju je skovao lord Rendolf Čerčil (1849-1894), postala je najznačajniji slogan severnoirskih protestanata, protivnika borbe za irsku nezavisnost.

- Biće dovoljno - reče gospodin Disi. - Ne smemo da gubimo vreme. Sad moram da odgovorim na ovo pismo svog rođaka.

- Doviđenja, gospodine - reče Stiven, stavivši papire u džep. - Hvala vam.

- Nema na čemu - reče gospodin Disi preturajući po hartijama na stolu. - Volim ja da s vama ukrstim koplja, iako sam star.

- Doviđenja, gospodine - ponovo reče Stiven, naklonivši se njegovim pogurenim leđima.

Izašao je preko otvorenog trema i krenuo niz pošljunčanu stazu pod drvećem, slušajući povike i udarce palica sa igrališta. Lavovi su ležali na stubovima kada je prošao kroz kapiju: bezuba strava. Ipak ću mu pomoći u toj njegovoj borbi. Maligen će mi nadenuti novo ime: bicoljubivi bard.

- Gospodine Dedaluse!

Trči za mnom. Nadam se da ne nosi još pisama.

- Samo trenutak.

- Da, gospodine - reče Stiven, okrećući leđa kapiji.

Gospodin Disi zastade, teško dišući i sopćući.

- Samo sam hteo još ovo da kažem - reče. - Irska, vele, uživa ugled zemlje koja nikada nije progonila Jevreje. Znete li vi to? Ne. A znate li zašto?

Strogo namršten, on se zagleda kroz svetli vazduh.

- Zašto, gospodine? - upita Stiven, razvlačeći lice u osmeh.

- Zato što im nikad nije dozvolila da uđu - svečano objavi gospodin Disi.

Ugrušak smeha poskoči mu iz grla vukući za sobom zveketavi lanac sluzi. On se hitro okrete, kašljući, smejući se, mašući kroz vazduh podignutim rukama.

- Nije im dozvolila da uđu - ponovo uzviknu kroz smeh, topćući nogama u dokolenicama po šljunku staze. - Eto zašto.

Na njegova mudra pleća sunce je kroz šare lišća bacalo šljokice, razigrane novčiće.

Neminovna uslovnost vidljivog:¹ makar to ako ništa drugo, misao u očima stvorena. Potpisi svih stvari koje ja ovde treba da pročitam,² morska ikra i morske trave, plima koja nadolazi, ova natrula čizma. Slinavozeleno, plavosrebrno, rđavocrveno: obojeni znakovi.³ Granice prozirnog. No on dodaje: u telima.⁴ Tada je postao svestan njihovih tela pre njihovih boja. Kako? Tako što je glavurdom tresnuo o njih, svakako. Samo polako. Bio je ćelav i bio je milioner,⁵ *maestro di color che sano*.⁶ Granica prozirnog u. Zašto u? Prozirno, neprozirno. Ako možeš da proturiš pet prstiju, onda je to kapija, a ako ne, onda su vrata. Zatvori oči i gledaj.

Stiven zatvori oči i ču kako mu pod čizmama pršte suva trava i školjke. Hodaš kroz to kako znaš i umeš. Evo ja, korak po korak. Vrlo kratak prostor vremena kroz vrlo kratka vremena prostora. Pet, šest: *Nacheinander*,⁷ Tačno tako: i to je ta neminovna uslovnost čujnog. Otvori oči. Ne. Isuse! Ako padnem s ove litice koja se naginje nad svojom osnovom, ako neminovno padnem kroz *Nebeneinander*!⁸ Lepo se snalazim u tami. Jasenov mi mač visi o boku. Kuckaj njime: oni to čine. Moje dve noge u njegovim cipelama na krajevima su njegovih nogu,⁹ *nebeneinander*. Zvuči snažno: izrađeno maljem Losa Demijurga.¹⁰ Idem li ja to ka večnosti žalom Sendimaunt? Krc, škrlj, škrc, škrc. Divlji novac iz mora. Sve to zna učitelj Disi.

Zar nećeš u Sendimaunt,

¹ Stiven ponovo polazi od Aristotelove ideje (izložene u delu *O čulima i čulnom*) da suština opaženog predmeta nije sadržana ni u obliku niti u boji opažajne slike.

² Pošto je opažaj čulom vida nepotpun, da bi svet oko njega postao stvaran, Stiven mora da ga pročita.

³ Po Aristotelu, boja je ono što omogućava da predmeti budu opaženi čulom vida.

⁴ Aristotel, u delu *O čulima i čulnom*: „Boja je granica prozirnog u svakom određenom telu.“

⁵ Tradicionalne predstave o Aristotelu.

⁶ *Gospodar svih onih koji znaju* (ital.). Danteove reči o Aristotelu (*Pakao*, IV, 131).

⁷ *Jedno za drugim* (nem.). Stiven ističe razliku između vremena (jedno za drugim) i prostora (jedno kraj drugog).

⁸ *Jedno kraj drugog* (nem.), odnosno prostor.

⁹ Stiven nosi Maligenove cipele i pantalone.

¹⁰ Otelovljenje stvaralačke mašte u ‘Knjizi o Losu’ (1795), Vilijema Blejka.

Madlena, kobilo?

Ritam počinje, vidiš. Ja čujem. Katalektički¹¹ tetrametar jambova u maršu. Ne, u galopu: *dlena kobilo*.

A sada otvori oči. Evo. Samo trenutak. Zar je sve iščezlo? A ako ih otvorim i zauvek ostanem u crnom neprozirnom. *Basta!*¹² Videću ako budem mogao da vidim.

Pogledaj sada. Sve vreme je tu bez tebe: i zanavek će biti, svet bez kraja.

Obazrivo su silazile Stepenicama Lihijeve terase, *Frauenzimmer*:¹³ pa onda mlitavo niz kosu obalu, kriva im stopala tonu u mulj. Kao ja, kao Aldži, silaze ka našoj moćnoj majci. Ona na čelu teško je mahala babičkom torbom, kišobran one druge zarivao se u tle plaže. Iz Libertija¹⁴ su, imaju slobodan dan. Gospođa Florens Makejba, udova pokojnog Patka Makejba, duboko ožaljenog, iz ulice Brajd. Jedna iz njenog sestrintstva cvilećeg me je izvukla na ovaj svet. Stvaranje ni iz čega. Šta li nosi u torbi? Nedonošče za kojim se vuče pupčana vrpca, ušuškano u crvenkastu vunu. Sve su vrpce povezane, zamršeni kabl svega što živi. Eto zašto monasi-mistici.¹⁵ Hoćete li da postanete kao bogovi?¹⁶ Pogledajte u svoj *omphalos*. Halo! Ovde Kinš. Dajte mi vezu s Edenvilom. Alef, alfa:¹⁷ nula, nula, jedan.

Supružnica i pomoćnica Adama Kedmona:¹⁸ Heva, gola Eva. Ona nije imala pupak. Pogledajte. Prečisti trbuščić, nabreklo-nadut, štit od napregnutog pergamenta, ne, gomila bele pšenice,¹⁹ istočnjačka i besmrtna, na vjeke vjekov. Utroba greha.

U utrobi grešne tame bejah i sam, napravljen a ne začet. Oni me načiniše, čovek s mojim glasom i mojim očima i žena-utvara s pepelom u dahu. Zagriše se i razdvojiše, učiniše na volju podvođaču. Od iskona još želeo je On da me stvori, a sada više ne može da me poništi, nikada. Nad Njim ostaje *lex eterna*.²⁰ Je li to onda ta božanska supstanca u kojoj su Otac i

¹¹ U metrici, katalektički stih je onaj kome u poslednjoj stopi nedostaje završni ili početni slog.

¹² *Dosta!* (ital.)

¹³ Izvorno značenje 'pomodarka' (nem.). U žargonu: glupača.

¹⁴ Sirotinjski kvart u Dublinu.

¹⁵ Eto zašto monasi-mistici u svojim vežbama kontemplacije satima opčinjeno zure u pupak.

¹⁶ Reči kojima se zmija obratila Evi (Prva knjiga Mojsijeva, 3:5).

¹⁷ Prva slova hebrejskog i grčkog alfabeta.

¹⁸ Teozofsko ime za čoveka pre Pada: celovitog, androginog i bezgrešnog.

¹⁹ 'Pjesma nad pjesmama' (7:2): '.... trbuh ti je kao stog pšenice ograđen ljljanima.'

²⁰ *Večiti zakon* (lat.).

Sin konstupstancijalni? Gde je jadni dragi Arijus da proveri zaključke? Čitavog života ratovao je protiv kontrasmagnifižidbengtancijalnosti.²¹ Zlehudi krivovernik! U jednom grčkom nužniku ispustio je svoj poslednji uzdah:²² *euthanasia*. S mitrom optočenom biserima i s biskupskim štapom, smešten na svome tronu, udovac obudovele biskupije, s krutim omoforom, s krvavim ugrušcima na zadnjici.

Vetrovi su ludovali oko njega, oštri i žustri vetrovi. Evo ih stižu, talasi. Belogrivi morski atovi škruguću zubima, svetlim vetrom zauzdani, pastuvi Mananaanovi.²³

Ne smem da zaboravim njegovo pismo za novine. A posle? U Šip, u pola jedan. Uzgred, moraću da budem obazriv s tim novcem kao pravi dobar kretenko. Da, moraću.

Korak mu posta sporiji. Eto. Da odem do tetka Sare ili ne? Glas mog konstupstancijalnog oca. Jeste li uopšte viđali svoga brata umetnika Stivena u poslednje vreme? Ne? Sigurni ste da nije dole na Strazbur terasi kod svoje tetke Seli. Zar nije mogao da se vine i malo više, a? I i i i i kaži ti nama, Stivene, kako je teča Saj. O, mili Bože, u šta sam se ja upetljao. Momci su tamo gore na seniku. Mali pijani računovođa i njegov brat, trubač. Veleuvažena gospoda. A onaj zrikavi Volter govori ocu gospodine, baš tako! Gospodine. Da, gospodine. Ne, gospodine. Udariše suze Isusu: i nije ni čudo, tako mi Hrista.

Povlačim sipljivo zvono njihove kuće sa zatvorenim prozorskim kopcima: i čekam. Misle da sam poreznik, vire s nekog skrovitog mesta.

– To je Stiven, gospodine.

– Uvedi ga. Uvedi Stivena.

Pomera se reza i Volter me pozdravlja.

– Mislili smo da je neko drugi.

U širokoj postelji ujka Riči, sav u jastucima i pokrivačima, preko brdašca svojih kolena pruža debelu ruku. Čistogrud. Oprao je gornji deo tela.

– 'Brojtro, nećaće. Sedi i prošetaj.

On odlaže drvenu podlogu na kojoj ispisuje račune svojih troškova za gos'n Gofa i gos'n Šaplanda Tendija, i slaže

²¹ Složenica je sagrađena od reči *konstupstancijalnost* (Oca i Sina i Svetoga duha); *transstupstancijalnost* (Sina nad Svetim duhom i Oca nad Sinom); *Magnificat* (pesma u kojoj Devica Marija zahvaljuje Bogu za ulogu koju joj je podario: Luka 1:4655); *žid* kao podsećanje na to da je roditelj Sina božjeg bio Jevrej in i da su ga Jevreji kasnije odbacili; *beng* kao aluzija i na kontroveržno poreklo hrišćanstva i na kontroverze oko Arijusovih učenja.

²² Arijus je, kaže predanje, umro od izliva krvi u creva, u javnom toaletu, nedugo pre no što je trebalo da bude ponovo primljen u okrilje Crkve.

²³ Mananaan Maklir – irski bog mora; talasi su grive njegovih konja.

punomoćja i zahteve i sudski poziv uz *Visez Tesit*.²⁴ Nad ćelavom mu glavom ram od hrastovine: Vajldova *Requiescat*.²⁵ Otegnuti zvuk njegovog varljivog zvižduka vrati Voltera natrag.

– Da, gospodine?

– Viski za Ričija i Stivena, kaži majci. Gde je ona?

– Kupa Krisi, gospodine.

Malo tatino mezimče. Grudvica ljubavi.

– Ne, ujka Riči...

– Zovi me Riči. Dođavola s tvojom mineralnom vodom. Od nje se čovek smanjuje. Viski!

– Ujka Riči, stvarno...

– Sedi, nesrećo, da te ne bih ja naterao da sedneš.

Volter uzaludno škilji tražeći stolicu.

– Nema na šta da sedne, gospodine.

– Nema ni gde da je stavi, klipane. Donesi našu čipendejl stolicu. Hoćeš li nešto da gricneš? Samo, mi ovde nemamo one tvoje izmotacije. Šta kažeš na prženi komad slanine s haringom? Sigurno? Tim bolje. U kući ionako nemamo ničeg osim pilula protiv išijasa.

*All'erta!*²⁶

On mumla taktove iz Fernandove *arie di sortita*.²⁷ – Udarna arija, Stivene, u čitavoj operi. Slušaj.

Nanovo se začuje njegov muzikalni zvižduk, fino osenčen, kroz raspevanu ariju, a pesnice mu zadobuju po jastucima na kolenima.

Ovaj vetar je prijatniji.

Kuće što trunu, moja, njegova, i sve ostale. Pričao si plemstvu u Klougousu da ti je jedan ujak sudija a drugi general. Okani se toga, Stivene. Lepota nije u tome. Kao ni u ustajalim vodama Marčove biblioteke²⁸ u kojoj čitaš bledunjava proročanstva Joakima Abasa.²⁹ Kome sve to i čemu? Stoglavoj rulji iz obližnje katedrale. Jedan koji je mrzeo svoj soj pobegao je od njih u šumu ludila, griva mu se penila na mesečini, oči mu

²⁴ *Visez Tesit* – Poneti sa sobom (lat.). Poziv u kome se od pozvanog zahteva da se na sudu pojavi s naznačenim dokaznim materijalom.

²⁵ *Počivala u miru* (lat.) – pesma koju je Oskar Vajld napisao povodom smrti svoje sestre.

²⁶ *Pozor!* (ital.).

²⁷ *Ulazna arija* (ital.). Reč je o Verdijevoj operi *Trubadur*.

²⁸ Najstarija javna biblioteka u Dublinu, koju je 1707. godine osnovao irski nadbiskup Narsisus Marč.

²⁹ Otac Joakim od Florisa (1145/1202), italijanski mistik i teolog. Podelio je istoriju na tri epohe koje korespondiraju s tri elementa Svetog trojstva.

behu zvezde. Hojnim,³⁰ konjskih nozdrva. Ovalna konjasta lica, Templ, Bak Maligen, Foksi Kembel, Usukani.³¹ Oče Abase, jarosni kanoniče, kakva li im je to uvreda potpalila umove? Pa! *Descende, calve, ut ne amplius decalveris.*³² Venac sede kose na njegovoj anatemisanoj glavi, vidi ga kako se tetura ka najnižem stepeniku oltara (*descende!*), stežući monstrancu, s očima baziliska. Silazi, ćelavko! Hor uzvraća pretnjom i odjekom, raspoređen oko stubova oltara, brektavi latinski nadrisveštenici koji se krepko kreću u svojim albama, tonzurisani i miropomazani i uškopljeni, debeli od srdaca zrna pšeničnih.³³

A možda je baš u ovom trenutku podiže neki sveštenik tu iza ugla. Cincilin! A dve ulice dalje drugi je zaključava u darohranilnicu. Cincilin! A u nekoj kapeli svete gospe neki treći podiže hostiju ka svojim ustiima. Cincilin! Dole, gore, napred, natrag. O tome je mislio Den Okam,³⁴ nenadmašni doktor. Jednog maglovitog engleskog jutra đavolak hipostaze³⁵ zagolicao mu je um. Spustivši hostiju, kleknuo je i čuo kako se drugo zvono sjedinjuje s prvim u poprečnom brodu crkve (on podiže svoju) pa je, podigavši se, čuo (sad ja podižem svoju) kako se dva zvona (on kleči) sjedinjuju u dvozvuk.

Rodače Stivene, nikad ti nećeš postati svetac.³⁶ Ostrvo svetaca.³⁷ Bio si silno pobožan, zar ne? Molio si se Blaženoj devici da ne dobiješ crveni nos. Molio si se đavolu u aveniji Serpentajn da ona punačka udovica na vlažnoj ulici pred tobom još malo zadigne suknju. *O, si certo!*³⁸ Prodaj svoju dušu za to, za šarene krpe prikačene oko struka jedne ženturače. Pričaj mi još, još mi pričaj? Ko je to na vrhu tramvaja za Haut sam na kiši vikao: *Gole žene! Gole žene!* Šta ćemo s tim, a?

Šta ćemo s čim? Zbog čega su drugog one i stvorene?

Čitao po dve stranice iz sedam knjiga svake noći, je li? Bio sam mlad. Klanjao si se samome sebi u ogledalu, naginjao

³⁰ Hojnim su prepaletni i plemeniti konji iz IV knjige *Guliverovih putovanja* (1726) Džonatana Svifta, čovekomrscia iz prethodne rečenice.

³¹ Foksi Kembel, Usukani – nadimci Stivenovog učitelja iz koledža Belvedere, oca Kembela (u *Portretu umetnika u mladosti*).

³² *Sidi, ćelavko, da ne bi postao još ćelaviji* (lat.). Citat iz *dela Vaticanina Pontificum* (1589), pripisanog Joakimu Abasu, ovde upotrebljen kao aluzija na Drugu knjigu o carevima (2:23-24), u kojoj se djeca rugaju čudotvorcu Jelisiju.

³³ Peta knjiga Mojsijeva (32:14).

³⁴ Vilijam od Okama (1285-1389), filozof i teolog koji je tvrdio da telo Hristovo nije u hostiji prisutno ni na koji drugi način osim „u veri“.

³⁵ Celovito biće Hristovo, koje obuhvata njegovu božansku i ljudsku prirodu.

³⁶ Parafraza reči pesnika Džona Drajdena (1631-1700), upućenih Džonatanu Sviftu: „Rodače Svifte, nikad ti nećeš postati pesnik.“

³⁷ Srednjovekovno ime Irske; *Insula Santorum*.

³⁸ *O, da, naravno!* (ital.)

napred da zdušno aplaudiraš, upečatljiv lik. Ura za prokletog idiota! Ura! Niko nije video: nemoj nikome reći. Knjige koji si nameravao da napišeš sa slovima kao naslovima. Jeste li pročitali ovo F? O da, ali više mi se dopada K. Da, ali V je predivno. O da, V. Sećaš li se svojih epifanija³⁹ ispisanih na zelenim ovalnim listovima, duboko dubokoumnih, u slučaju smrti kopije poslati svim velikim bibliotekama sveta, uključujući Aleksandriju? Trebalo je da ih neko tamo pročita nakon nekoliko hiljada godina, mahamanvantara.⁴⁰ Nešto nalik na Pika dela Mirandolu.⁴¹ Jes, veoma nalik na kita.⁴² Kad čita ove čudnovate stranice nekoga koga odavno nema čovek nekako oseća kao da je jedno s nekim ko je nekada...

Zrnasti pesak nestao je ispod njegovih nogu. Sada su mu čizme gazile po vlažnom coktavom glibu, školjkama britvašima, šljunku koji je cvileo, nebrojenim kamičcima, drvetu rastočenom crvima, potonula Armada.⁴³ Ostrva nezdravog peska čekala su da upiju njegove tabane, odisala kužnim zadahom kanalizacije, pramičak algi tinjao je na morskoj vatri pod bunjištem taloga ljudskog pepela. Zaobišao ih je opreznim hodom. Jedna pivska boca štrčala je, do pola zatrpana u peščano testo. Straža: ostrvo užasne žeđi. Slomljeni obruči na obali; dalje na kopnu lavirint tamnih podmuklih mreža; još dalje, kredom išarana zadnja vrata, a na onoj višoj plaži uže za sušenje veša s dve raspete košulje. Ringsend: vigvami mrkih kormilara i vičnih mornara. Ljudske školjke.

Zastade. Prošao sam put ka tetka Sari. Zar se nisam tamo zaputio? Izgleda da nisam. Okrete se ka severoistoku i pređe preko čvršćeg peska ka Pidžnhausu.⁴⁴

– *Qui vous a mis dans cette fichue position?*

– *C'est le pigeon, Joseph.*⁴⁵

Patris, kod kuće na odsustvu, srkao je sa mnom toplo mleko u baru Makmahon. Sin divlje guske,⁴⁶ Kevin Igan⁴⁷ iz

³⁹ U delu *Junak Stiven*, Džojls definiše epifaniju kao „iznenadnu duhovnu manifestaciju“, trenutnu duboku spoznaju praćenu snažnim emotivnim doživljajem.

⁴⁰ Mahamanvantara – 'velika godina', veoma dug vremenski period.

⁴¹ Piko dela Mirandola (1463-1494), italijanski renesansni filozof i humanista, koji je pokušavao da hrišćansku teologiju sjedini s kabalističkom i prehrišćanskom filozofijom.

⁴² Polonijevo poltronsko slaganje s Hamletovim utiscima o oblicima oblaka (*Hamlet*, III, 2, 382).

⁴³ Mnogi brodovi španske 'Nepobedive armade', u povlačenju posle poraza u Engleskom kanalu 1588. godine, razbili su se o stenje irskih i škotskih obala.

⁴⁴ Električna centrala u Dablinskom zalivu, nekadašnje utvrđenje.

⁴⁵ – *Ko te je to uvalio u takvu nepriliku?*

– *Golub, Josife.*

(Razgovor Josifa i Marije iz bogohulno komičnog dela *Život Isusov*/1884/, Lea Taksila.)

⁴⁶ 'Sinovima divlje guske' nazivani su irski iseljenici, posebno oni koji su otadžbinu napustili zbog toga što nisu pristajali na život pod engleskom vlašću.

Pariza. Moj otac je ptica, srkao je slatko *lait chaud*⁴⁸ ružičastim mladim jezikom, jedrim zečjim licem. Lapći, *lapin*,⁴⁹ Nada se da će dobiti *gros lots*.⁵⁰ O ženskoj naravi čitao je kod Mišlea.⁵¹ Ali moraće da mi pošalje *La Vie de Jesus*,⁵² Lea Taksila. Pozajmio ju je nekom prijatelju.

– *C'est tordant, vous savez. Moi, je suis socialiste. Je ne crois pas en l'existence de Dieu. Faut pas le die à mon père.*

– *Il croit?*

– *Mon père, oui.*⁵³

*Schluss.*⁵⁴ On lapće.

Moj šešir iz Latinskog kvarta. Bože, jednostavno moramo da se odevamo prema karakteru. Hoću žučkaste rukavice. Bio si student, zar ne? A čega to, sto mu đavola? Fiheprin. F.H.P., znate: *phisiques, chimiques et naturelles*.⁵⁵ Aha. Ždereš svoj bedni *nou enciveta*,⁵⁶ misirski lonac, koga se gade i oni kočijaši što podriguju. Samo reci najprirodnijim tonom: kad sam bio u Parizu, *boul' Mich*,⁵⁷ imao sam običaj da. Jesi, nosio si probušene ulaznice za dokazivanje alibija ako te negde uhapsu zbog ubistva. Pravda. U noći sedamnaestog februara 1904. godine zatvorenika su videla dva svedoka. Onaj drugi je to učinio: drugi ja. Šešir, kravata, mantil, nos. *Lui, c'est moi.*⁵⁸ Izgleda da si se dobro zabavljao.

Ponosit hod. Koga si to oponašao svojim hodom? Zaboravi: razbaštinjen. S majčinom novčanom doznakom, osam šilinga, vrata pošte pred nosom ti je zalupio vratar. Glad zubobolja. *Encore deux minutes.*⁵⁹ Pogledajte na sat. Moram da podignem. *Fermé.*⁶⁰ Unajmljena džukela! Razbucati ga na komadiće puškom dvocevkom, da mu krv štrcne po zidu i

⁴⁷ U liku Kevina Igana većina komentatora prepoznaje portret Džona Kejsija, poznatog fenijanca.

⁴⁸ *Toplo mleko* (franc.).

⁴⁹ *Zec* (franc.).

⁵⁰ *Premija na lutriji* (franc.).

⁵¹ Žil Mišle, francuski istoričar, autor dela pod naslovom *Žena* (1860), romantične istorije ženskogrođa.

⁵² *Život Isusov* (franc.).

⁵³ – *To vam je da čovek pukne od smeha. Ja sam, znate, socijalista. Ne verujem u postojanje Boga. Nemojte to reći mome ocu.*

– *On veruje?*

– *Moj otac? Da.* (franc.).

⁵⁴ *Dosta* (nem.).

⁵⁵ *Fizika, hemija i prirodne nauke* (franc.).

⁵⁶ *Jevtin paprikaš* (franc.).

⁵⁷ U pariskom slengu: Bulevar Sen Mišel.

⁵⁸ *On, to sam ja* (franc.).

⁵⁹ *Još dva minuta* (franc.).

⁶⁰ *Zatvoreno* (franc.).

poprska onu mesinganu dugmad. Pa onda sve krc škrljc na svoje mesto. Niste ozleđeni? O, u redu je. Da se rukujemo. Shvatate šta sam hteo, shvatate? O, u redu je. Ruka ruci. Ma, nema problema.

Hteo si čuda da činiš, je li? Misionarsko putovanje u Evropu nakon mahnitog Kolumbanusa. Fiakre i Skotus⁶¹ na svojim tronošcima na nebu prolivaju pivo iz krčaga, grohotom se na latinskom smeju. *Euge! Euge!*⁶² Pretvarao si se da govoriš iskvaranim engleskim dok si teglio kofer, nosač košta tri penija, preko ljigavog keja u Njuhejvenu.⁶³ *Comment?*⁶⁴ Bogat si plen doneo kući; *Le Tutu*,⁶⁵ četiri pohabana izdanja *Pantalon Blanc et Caulotte Rouge*:⁶⁶ plavi perverzativ, zanimljivost za pokazivanje:

– Majka na samrti dođi kući otac.

Tetka smatra da si ti ubio svoju majku. Eto zašto neće.

*Za tetku Maligenovu dignimo čaše,
Za zdravlje i za dug život njen.
Jer ona čuva obraz i čast
U porodici Haningen.*

Noge mu iznenada u gordom ritmu krenuše marširajući preko peščanih brazda, duž kamenih gromada na južnom zidu. Ponosito je zurio u njih, nagomilane kamene lobanje mamuta. Zlačana svetlost na moru, na pesku, na gromadama. Sunce je tamo, tankovito drveće, limunaste kuće.

Pariz se sirovo budi, prostačka sunčeva svetlost na limunastim ulicama. Vlažno komade zemički, žabastozeleni pelinkovac, njegov jutarnji tamjan što ljubavnički osvaja vazduh. Beluomo⁶⁷ ustaje iz kreveta žene ljubavnika svoje žene, zabrađena domaćica odavno je na nogama, u ruci joj tanjir sa sirćetnom kiselinom. Kod Rodoa⁶⁸ Ivon i Madlen obnavljaju svoju pomalo urušenu lepotu, zlatnim zubima drobe *chaussons*,⁶⁹ usta im požutela od žutog gnoja *flan bretona*.⁷⁰

⁶¹ Sveti Fiakr (VII v.) i Džon Dans Skotus (XIII v.), irski misionari na kontinentu.

⁶² *Dobra stvar!* (lat.).

⁶³ Luka na jugu Engleske, u prošlosti gotovo nezaobilazna na putu za Francusku.

⁶⁴ *Kako, molim?* (franc.).

⁶⁵ Pariski zabavni časopis.

⁶⁶ Parodično izvrtnanje naziva pariskog zabavnog časopisa *la vie en coulette rouge*.

⁶⁷ *Lepotan* (ital.).

⁶⁸ Poslastičarnica na Bulevaru Sen Mišel u Parizu.

⁶⁹ *Kolačić* (franc.).

⁷⁰ Kolač sa žutim sirupom.

Promiču lica pariskih muškaraca, njihovih zadovoljnih ugađača, kovrdžavih *conquistadores*.⁷¹

Podne drema. Kevin Igan zavija barutne cigarete prstima umrljanim štamparskim mastilom, srkuće svoje zeleno vilinsko piće kao što Patris srkuće svoju belo.

Oko nas žderonje viljuškama ubacuju u svoja ždrela začinjeni pasulj. *Un demi sètier!*⁷² Mlaz kafene pare iz bleštavog kotlića. Ona me poslužuje na njegov mig. *Il est Irlandais. Hollandais? Non fromage? Deux Irlandais, nous, Irlande, vous savez? Ah, oui!*⁷³ Mislila je da želiš sir *hollandais*. To ti je sad tvoj postprandijal, znaš li tu reč? Postprandijal. Znao sam jednom jednog momka u Barseloni, čudan momak, on je to zvao svojim postprandijalom. E, pa, onda: *slainte!*⁷⁴ Oko kamenih stolova zamešateljstvo vinskih zadaha i krkljavog gundanja. Dah mu visi nad sosom umazanim tanjirima, otrovni vilinski zub viri mu između usana. O Irskoj, Dalkazijanima,⁷⁵ o nadama, zaverama, o Arturu Grifitu⁷⁶ danas, o AE-u,⁷⁷ mističnom višem biću, dobrom pastiru čovečanstva. Da me podjarmi kao svog sabrata po jarmu, naši su zločini ono što nas međusobno veže. Ti si svoga oca sin. Poznajem taj glas.⁷⁸ Njegova košulja od đavolje kože, rumenocvetna, španske se kićanke na njoj tresu od njegovih tajni. Gospodin Dramon,⁷⁹ proslavljeni novinar, Dramon, znaš kako je nazvao kraljicu Viktoriju? Matora veštica sa žutim zubima. *Vielle ogresse sa dents jaunes*. Mod Gon,⁸⁰ predivna žena, *La Patrie*, M. Milevoj,⁸¹ Feliks For,⁸² znaš kako je umro? Razuzdani muškarci. *Froeken*,⁸³ *bonne à totu faire*,⁸⁴ koji trlja mušku nagotu u kupatilu u Upsali. *Moi faire*, rekla je, *tous*

⁷¹ *Osvajač* (špan.); u francuskom slengu 'zavodnik'.

⁷² *Šolju kafe!* (franc.)

⁷³ 'Iz Irske je.' 'Hoćeš holandsko?' 'Ne, ne tražimo sir Dva Irca, mi, Irska, razumete?' (franc.)

⁷⁴ *Nazdravlje!* (gelski)

⁷⁵ Čuveni klan iz davne irske prošlosti.

⁷⁶ Artur Grifit (1872-1922), irski nacionalista, osnivač stranke Šin Fein, prvi predsednik Slobodne Irske Države.

⁷⁷ AE (ili A. E.) – pseudonim književnika Džordža Viliijama Rasela (1867-1935), jedne od središnjih ličnosti irskog književnog preporoda na prelazu između devetnaestog i dvadesetog veka.

⁷⁸ U *Odiseji* se često podseća na sličnost Odisejevog i Telemahovog glasa.

⁷⁹ Eduar Adolf Dramon (1844-1917), francuski novinar, urednik izrazito antisemitskog dnevnog lista *La Libre parole* (*Slobodna reč*).

⁸⁰ Mod Gon (1866-1953), čuvena lepotica, pripadnica irskog nacionalističkog pokreta, najveća ljubav Viliijama Batlera Jeltsa.

⁸¹ Lisjen Milevoj, urednik lista *La patrie* (*Otađbina*), bio je ljubavnik Mod Gon i otac njene kćeri Izolt.

⁸² Feliks For, predsednik Francuske Republike (od 1895-1899) umro je od moždanog udara, navodno izazvanog preteranom seksualnom aktivnošću.

⁸³ *Neudata žena* (švedski).

⁸⁴ *Devojka za sve* (franc.).

les mesieurs.⁸⁵ Ne ovog *monsieura*, rekoh. Krajnje razvratan običaj. Kupanje je nešto najintimnije. Ne bih dozvolio ni bratu, čak ni sopstvenom bratu, to je nešto najporočniije. Zelene oči, vidim vas. Očnjak, osećam. Lascivan narod.

Plavi fitilj mrtvo dogoreva među prstima, a gori jasno. Otpali opiljci duvana pale se: plamen i oštri dim osvetljavaju naš kutak. Grube kosti lica pod zavereničkim šeširom. Kako je pobegao glavni zapovednik,⁸⁶ autentična verzija. Prerušio se u nevestu, čoveče, veo, narandžini pupoljci, odvezao se putem do Malahajda. Jeste, vere mi. O izgubljenim vođama, o izdanima, o neverovatnim bekstvima. Preruše se, neko ih ščepa, i odoše, nema ih više.

Odbačeni ljubavnik. Tada sam bio kršan mlad junoša, kad ti kažem. Pokazaću ti Pokazaću ti sliku jednom prilikom. Bio sam, vere mi. Zaljubljen, za njenu ljubav šunjabo se s pukovnikom Ričardom Berkom,⁸⁷ starešinom svoga plemena, pod zidovima Klarkenvela i onda, zguren, video plamen osvete kako ih podiže uvis kroz maglu. Smrskano staklo i zid koji se ruši. U veselom Pariju on se krije, Igan od Pariza, niko ga ne traži osim mene. Obilazi svoja svakodnevna svratišta, neuglednu štampariju, svoje tri birtije, onu jazbinu na Monmartru u kojoj prespava kratku noć, u *rue de la Goutte-d-Or*⁸⁸ ukrašenoj musavim licima počivših. Bez ljubavi, bez zemlje, bez žene. Njoj je sasvim lepo i bez tog njenog odmetnika, gospođa u *rue Git-le-Coeur*,⁸⁹ kanarinac i dva muževna stanara. Breskvasti obrazi, prugasta suknja, nestašna kao devojičica. Odbačen, a ne očajava. Reci Petu da si me video, hoćeš li? Želela sam da sirotom Petu jednom nađem nekakav posao. *Mon fils*,⁹⁰ vojnik Francuske. Naučila sam ga da peva *Momci iz Kilkenija su kao sablje britke*. Znaš li tu staru ariju? Patris ju je od mene naučio. Stari Kilkeni: sveti Kenis,⁹¹ Strongbouov⁹² zamak na Noru. Ide ovako. *O, o. Neper Tendi*⁹³ za ruku me uze.

O, o momci iz

⁸⁵ *Ja obrađujem ... svu gospodu* (franc.).

⁸⁶ Džeims Stivens (1824-1901), glavni zapovednik Irskog republikanskog bratstva, navodno je pobegao iz engleskog zatvora tako što se prerušio u ženu.

⁸⁷ Ričard O'Saliven Berk, pukovnik američke vojske, pripadnik Fenijanskog bratstva, pomogao je beg dvojice fenijanskih vođa iz zatvora Klarkenvel.

⁸⁸ *Ulica zlatne kapljice* (franc.).

⁸⁹ *Ulica srca* (franc.).

⁹⁰ *Moj sin* (franc.).

⁹¹ Kilkeni ('kil' – na gelskom 'crkva') je dobio ime po svetom Kenisu.

⁹² Ričard de la Kler, zvani 'Strongbou' irski kralj iz XII veka, čiji je zamak bio u Kilkeniju.

⁹³ Džeims Neper Tendi (1740-1803), irski nacionalista i revolucionar.

Slabašna usahla ruka na mojoj. Oni su zaboravili Kevina Igana, ne on njih. Sećamo te se, O Sione.⁹⁴

Prišao je bliže rubu mora i vlažni pesak zapljusnuo mu je čizme. Novi vazduh ga je pozdravio, prebirući po rastrzanim nervima kao po harfi, vetar divljeg vazduha i semena svetlosti. Ja sada izgleda ne hodam ka brodu-svetioniku Kiš, je li tako? Najednom zastade, stopala počеше lagano da mu tonu u drhtavo tle. Okreni se.

Okrenuvši se, on pređe pogledom obalu ka jugu, a stopala mu ponovo lagano počеше da tonu u nova udubljenja. Hladna, kupolom nadsvođena prostorija u kuli čeka. Kroz puškarnice neprestano se kreću pruge svetla, lagano kao što meni stopala tonu, puze put tame preko sunčanog brojčanika. Plava tama, suton, duboka plava noć. Čekaju oni u tmimi kupole, stolice im odgurnute unatrag, moj ruksak kao obelisk, oko stola s praznim tanjirima. Ko će to počistiti? Kod njega je ključ. Neću ovde da spavam kad padne ova noć. Zatvorena vrata tihe kule čuvaju njihova mrtva tela, pantersahiba i njegovog lovačkog psa. Poziv: odgovora nema. On podiže stopala iz mulja i krenu natrag kraj mola od kamenih gromada. Uzmi sve, zadrži sve. Moja duša hoda sa mnom, oblik svih oblika. Tako pod mesečevom ponoćnom stražom ja hodim stazom iznad stenja, u crnini srebrom protkanoj, osluškujući zamamne talase podno Elsinora.

Ta me plima prati. Mogu odavde da je gledam kako navire. Bolje je vratiti se drumom Pulbeg do žala. Popeo se kroz šaš i jeguljaste trave i seo na stoličicu od stene, smestivši jasenov štap u jednu pukotinu.

Nabreklo truplo nekog psa ležalo je opruženo na morskoj travi. Pred njim pramac nekog čamca, utonulog u pesak. *Un coche ensablè*,⁹⁵ rekao je Luj Vejo za Gotjeovu prozu. Ovaj teški pesak je jezik koji su plima i vetar ovde prosejali. A tamo, kamene mogile mrtvih graditelja, leglo morskih pacova. Tu bi valjalo sakriti zlato. Probajte. Nije da ga nemate. Pesak i kamenje. Otežalo od prošlosti. Igračke ser Luta.⁹⁶ Pazi da ne dobiješ po ušima. Ja sam ti strašni džin što kotrlja ovo

⁹⁴ Tugovanka prognanih Jevreja u Psalmima Davidovim (137: 12).

⁹⁵ *Kola zaglavljena u pesku* (franc.). Tim rečimaje francuski novinar Luj Vejo opisao prozni stil Teofila Gotjea (1811-1872), francuskog romantičarskog pesnika i romanopisca.

⁹⁶ Ser Lut je po svojoj prilici Džojsova izmišljotina nastala na osnovu stare irske legende—seksualno impotentni praiistorijski div s kamenjem umesto zuba.

džinovsko kamenje, kosti za moje stepenike. Pomporompom. Osjećam mirris irrrrske krrrvi.

Neka tačka, neki živi pas, iskrсну trčeci preko peščane dine. Bože, neće valjda da me napadne? Poštuj njegovu slobodu. Ne budi gospodar drugima niti njihov rob. Imam štap. Sedi mirno. Poizdalje, u hodu ka obali iz zapenjene plime, ljudske siluete, dve. Dve Marije.⁹⁷ Lepo su ga ušuškale u rogoz. Utataa. Vidim te. Ne, vidim psa. Sad trči natrag ka njima. Ko?

Galije Lohlana⁹⁸ pristajale su na ovu obalu u potrazi za plenom, krvavi im pramci plovili nisko na valovima od rastopljenog kalaja. Danski vikinzi, ogrlice od sečiva blistahu im na grudima dok je Malaki⁹⁹ nosio zlatnu ogrlicu. Jato golemih kitova nasukalo se u vrelom podnevu, štrcalo vodu, batrgalo se u plićaku.¹⁰⁰ A iz izgadnelog grada-kaveza nagnu horda patuljaka u koporanima, moj narod, s kasapskim noževima, trčeci, navališe da stružu i seku mekano zeleno meso kitova. Glad, kuga i pokolji. Njihova krv je u meni, njihove strasti u meni se talasaju. Hodao sam među njima po zamrznutom Lifiju, onaj ja, podmetnuto dete, među prštećim smolastim vatrama. Nikom se nisam obraćao: niti bilo ko meni.

Pseći lavež potrčao je ka njemu, zastao, potrčao natrag. Pas moga neprijatelja. Ja samo stajah bled, nem, okružen razjarenim psima.¹⁰¹ *Teribilia meditans*.¹⁰² Bledožuti prsluk, rob sudbine, podsmehnuo se mome strahu. Zar za tim čezneš, za lavežom njihovog aplauza. Pretendenti: živeti njihovim životima. Brusov brat,¹⁰³ svileni vitez Tomas Ficdžerald,¹⁰⁴ Perkin Vorbek,¹⁰⁵ Jorkov lažni potomak, u pantalonama od bledoružičaste svile, kratkovečno čudo, i Lambert Simnel,¹⁰⁶ s vojskom sluškinja i krčmarica, krunisani slugeranja. Svi kraljevi sinovi. Raj pretendenata i tada i danas. On je spasavao ljude od smrti u talasima a ti se tu treseš od kevtanja jedne džukele. Ali

⁹⁷ Dve Marije koje su videle uskrslrog Hrista.

⁹⁸ Irski naziv za Norvežane, osvajače Irske u VIII veku.

⁹⁹ Malaki II (948-1022), irski kralj koji je odigrao značajnu ulogu u oslobađanju Irske od norveških osvajača.

¹⁰⁰ U vreme velike gladi 1331. godine jato kitova nasukalo se na obale Dablinskog zaliva. Dablinci su ih pobili i iskoristili za hranu.

¹⁰¹ Stiven vidi sebe kao Akteona koji se, zbog toga što je kradom posmatrao Dijanu dok se kupala, pretvorio u jelena i postao plen vlastitih pasa.

¹⁰² *Razmišljanje o strašnim stvarima* (lat.).

¹⁰³ Edvard Brus (XIV v.), mladi brat škotskog kralja Roberta Brusa, izvršio je pohod na Irsku u neuspešnom pokušaju da je oslobodi od Engleza.

¹⁰⁴ Tomas Ficdžerald (1513-1537), zvani'Svileni Tomas', poveo je s malobrojnomo i loše opremljenom vojskom donkihotski rat protiv engleskog kralja Henrija VIII. Zbog toga je bio pogubljen i raščerečen.

¹⁰⁵ Neuspešni pretendent na presto Henrija VII (XV v.).

¹⁰⁶ Voda neuspele zavere protiv Henrija VII.

dvorani koji su se rugali Gvidu¹⁰⁷ u Or san Mikeleu bili su u svojoj kući. U Kući... Šta će nama vaše srednjovekovne mudrolije. Bi li ti uradio isto što i on? Čamac bi bio blizu, i pojas za spasavanje. *Natürlich*,¹⁰⁸ postavljen tu zbog tebe. Bi li ili ne bi? Čovek koji se utopio pre devet dana kod Mejden Roka. Sad ga čekaju. Istinu na sunce. I ja bih to voleo. Pokušao bih. Nisam neki silan plivač. Voda hladna i meka. Kad sam u nju zaronio lice u bazenu u Klongousu. Ne vidim ništa! Ko je to iza mene? Brzo napolje, brzo! Vidiš li plimu kako hitro teče na sve strane, hitro plavi peščane sprudove, kakaoškoljkaste boje? Kad bih imao tle pod nogama. Ja i dalje hoću da njegov život bude njegov, a moj da bude moj. Čovek koji se davi. Njegove ljudske oči vrište na mene odnekud iz užasa njegove smrti. Ja... Zajedno u dubinu s njim.... Nisam je mogao spasiti. Vode: gorka smrt: izgubljeni.

Jedna žena i jedan muškarac. Vidim joj suknje. Zadignute, kladim se.

Njihov je pas skakutao obalom oko sve manjih peščanih ostrva, kaskao, njuškao na sve strane. Tragao za nečim što je izgubio u prošlom životu. Najedared je odskočio kao zec, ušiju zabačenih unatrag, pojurivši senku jednog niskoletjećeg galeba. Čovekov piskavi zvižduk dopre mu do opuštenih ušiju. Okrenuo se, odskočio unatrag, prišao bliže, kaskao na svetlucavim nogama. Na tamnožučkastom polju grba poskakuje srndać prirodne boje, bez rogova. Na samom rubu talasa zastao je s ukočenim prednjim nogama, ušiju upravljenih ka moru. Uzdignuta mu je njuška lajala ka buci talasa, prema krdima morževa. Krivudali su ka njegovim nogama, uvijali se, podizali mnogobrojne kreste, svaki deveti, lomili se, pljuskali, izdaleka, i još dalje, talas za talasom.

Sakupljači školjki. Malo su zagazili u vodu da bi, pognuti, umočili torbe i, ponovo ih podigavši, izašli iz vode. Pas je kevtao trčeci ka njima, propeo se i upirao u njih šapama, pao na sve četiri, ponovo podigao ka njima u nemom nezgrapnom umiljavanju. Sasvim zanemaren, držao se uz njih dok su išli ka suvom pesku, crveni dronjak vučjeg jezika dahtao je iz njegove čeljusti. Šareno telo njegovo pocupkivalo je pred njima a onda krenulo u galop poput kakvog teleta. Ono truplo prostrlo mu se na putu. Zastao je, onjušio, obišao oko njega, brat, onjušio izbliza, obišao krug, pseći hitro onjušio čitavo prljavo krzno

¹⁰⁷ Gvido Kavalkanti (1250-1300), italijanski pesnik. U priči iz Bokačovog *Dekameronu* (Dan VI, Priča 9) prijatelji mu se rugaju zbog toga što zamišljen šeta među grobovima. Odgovorio im je da mogu da mu se rugaju do mile volje pošto se nalaze u svojoj kući, odnosno, Kući smrti.

¹⁰⁸ *Naravno* (nem.).

mrtvog psa. Pseća lobanja, pseća njuška, očiju uprtih u zemlju, hita ka jednom velikom cilju. Ah, jadno pseto! Ovde leži trupina ubogog pasjeg mučenika.

– Teters! Ostavi to, džukelo jedna!

Taj ga povik nagna da se došunja natrag do gospodara gde ga tupi udarac bose noge neozleđenog posla preko jedne peščane humke, zgrčenog u letu. Zguren, postideno se odšunjao. Ne vidi me. Besciljno gegajući se, krenu duž ivice mola, onjuši jednu stenu pa se ispod podignute zadnje noge popiša na nju. Trkom je produžio napred pa je, nanovo podigavši stražnju nogu, hitro i kratko pišnuo na jednu neonjušenu stenu. Skromna zadovoljstva sirotinje. Potom je zadnjim šapama raskopao pesak: onda je prednjim šapama stao da čeprka i kopa. Nešto je tamo zakopao, svoju babu. Zagnjurio se u pesak, čeprkao, kopao i zastao da oslušne povetarac, opet zagrebao po pesku besnim kandžama, ubrzo prestao, leopard, panter, u preljubi začet, strvinar.

Kad me je noćas probudio, beše li to isti taj san ili ne? Polako. Otvorena veža. Ulica kurvi. Seti se. Harun al Rašid.¹⁰⁹ A kao tu sam negde i ja. Taj me je čovek poveo, govorio nešto. Nisam se bojao. Svoju lubenicu držao je ispred mog lica. Smešio se: miris voćnog sirupa. Takvo je pravilo, reče. Uđi. Dođi. Prostrt crveni tepih. Videćeš ko.

S torbama na ramenima glavinjali su crveni Egipćani.¹¹⁰ Njegova poplavela stopala iz podvrnutih pantalona šljapkala su po vlažnom pesku, tamnocrveni šal davio mu je neobrijani vrat. Ženskim koracima stupala je za njim: lupež i njegova žena skitnica. Plen joj se klatarao na leđima. Rastresiti pesak i krhotine školjki skoreni oko njenih bosih nogu. Oko preplanulog lica vijori se kosa. Iza gospodara, pomoćnica, ma nosite se vi malo. Kad noć sakrije mane njenog tela, ona zakrabuljena smeđim šalom doziva iz trema opoganjenog psećim izmetom. Njen podvodač kod O'Laflina u Blekpitu čaščava dvojicu vojnika dablinskog puka. Cmači je, pipkaj, trkeljaj, o slatka moja faćkalica! Demonsko bledilo pod njenim smrdljivim ritama. Ona noć u Fambali Lejnu: smrad štavionice.

*Nežne ti ruke, a lice belo
Rumene usne i jedro telo.
Lezi kraj mene, jer već je kasno,
U tami ćemo se ljubiti strasno.*

¹⁰⁹ Bagdaski kalif iz VIII veka, navodno se prurušavao da bi neopažen slušao šta narod misli o njemu.

¹¹⁰ Cigani, za koje se smatralo da su poreklom iz Egipta.

Uživanje u grešnim mislima, kako to naziva trbušasti Akvinski, *frate procorspino*.¹¹¹ Pre pada Adam jeste tucao ali nije grešio. Neka ga, nek viče: *rumene usne i jedro telo*. Nije taj govor ništa lošiji od njegovog. Kaluđerske reči, zrnca brojanice zveckaju im za pojasom: prostačke reči, krupne grudve zlata čangrljaju im u džepovima.

Sada prolaze.

Pogled postrance na moj hamletovski šešir. A šta kad bih se odjednom ovako obreo ovde nag? Ali nisam. Kroz pesak čitavog sveta, praćeni plamenim mačem sunca, ka zapadu, putuju oni ka večernjim zemljama.¹¹² Ona se vuče, taljiga, klipsa, seca, vuče, tegli svoje breme. Zapadna plima, privučena mesecom, u stopu je prati. Plime, nebrojenih ostrva, u njoj, ne moja krv, *oinopa ponton*, more tamno kao vino. Evo sluškinje mesečeve. U snu joj vlažni znak javlja da je kucnuo njen čas, poziva je da ustane. Postelja neveste, dečija postelja, samrtna postelja, osvetljena sablasnim svećama. *Omnis caro ad te veniet*.¹¹³ Evo ga stiže, bleđi vampir, hitaju mu oči kroz oluju, njegovo jedro slepog škropi more krvlju, na usne joj celov spušta.

Evo. Da isprobamo ovog momka, može? Moje zabeleške. Celov za njene usne. Ne. Za to je potrebno dvoje. Dobro ih prilepi. Celov za njene usne.

Usne su mu koktale i tražile nedodirljive usne vazduha: ustima na njenu utrobu. Drob, sveutrobni grob. Usta su mu oblikovala dah koji je izlazio, bez reči: oooooiha, tutnjava kataraktičnih planeta, okruglih, užarenih, što tutnjeći odlaze dalekodalekodaleko. Papir. Novčanice, đavo ih odneo. Pismo starog Disija. Evo. Zahvaljujem na predusretljivosti otcepite neispisani kraj. Okrenuvši leđa suncu, on se naže napred nad kamenim stolom i nažvrlja neke reči. Sad sam već dva puta zaboravio da uzmem reverse u biblioteci.

Senka mu se prostrla preko stenja dok se naginjao, dovršavajući pisanje. Zašto ne bez kraja sve do najdalje zvezde? One su tamo u tami iza ovog svetla, tama isijava u sjaju, Kasiopejina delta, svetovi. Ja sedim ovde s ovim proročkim štapom od jasenovine, u pozajmljenim sandalama, usred dana pokraj modrog mora, neopažen, u ljubičastoj noći hodam kao podanik nedokučivih zvezda. Odbacujem od sebe ovu ograničenu senku, neizbežno ljudskog oblika, pa je dozivam

¹¹¹ *Brat jež* (ital.) – Toma Akvinski, zbog toga što mu je misao oštra kao ježeve bodlje.

¹¹² Odnosi se na Adama i Evu.

¹¹³ *K tebi dolazi svako telo* (lat.; Psalmi Davidovi, 65:2).

natrag. Beskonačna, hoće li moja takva biti, oblik mog oblika? Ko me ovde posmatra? Ko će ikada igde pročitati ove ispisane reči? Znakovi na belom polju. Negde nekome tvojim najumilnijim glasom. Dobri biskup iz Klojna izvukao je zastor hrama iz svog sveštenečkog šešira: ¹¹⁴ veo prostora s raznobojnim simbolima što se izlegoše na njegovom polju. Čekaj malo. Boje na ravnoj površini: jeste, tako treba. Ravninu vidim, pa razmišljam o daljini, blizu, daleko, ravninu vidim, istočno, natrag. Ah, pogledaj sada! Iznenada sve to pada unatrag sleđeno, u stereoskopu. Stvar je u jednom klik. Za vas su moje reči mračne. Mrak je u našim dušama, ne mislite li tako? Tiše malo. Naše duše, ranjave od srama zbog naših grehova, privijaju se uz nas još i više, kao žena što se privija uz ljubavnika, sve više sve više.

Ona mi veruje, ruka joj je blaga, oči dugih trepavica. Kud je sada koga vraga vodim iza zastora? U neizbežnu uslovnost neizbežno vidljivog. Ona, ona, ona. Koja ona? Devica kraj izloga Hodžsa Figisa ¹¹⁵ tražila je u ponedeljak jednu od onih alfabetskih knjiga koje si nameravao da napišeš. Značajno si je pogledao. Zglob joj beše provučen kroz pleteni remen suncobrana.

Živi u Lison parku s nekom svojom tugom i kojekakvim tricama, dama privržena književnosti. Pričaj ti to nekom drugom, Stiv: radodajka je to. Kladam se da nosi one od boga proklete korsetne podvezice i žute čarape, pokrpljene grubom vunom. Pričaj o valjušcima od jabuka, *piutosto*.¹¹⁶ Ama, gde ti je pamet?

Dotakni me. Blage oči. Blaga blaga blaga ruka. Usamljen sam ovde. O, dodirni me što pre, odmah. Koju to reč znaju svi muškarci? Ovde sam ćutljiv i sam. I tužan. Dotakni, dotakni me.

Zavalio se unatrag i opružio preko oštrih stena, strpavši naškrabanu belešku i olovku u džep, sa šeširovom naherenim preko očiju. Taj pokret koji sam napravio pokret je Kevina Igana, koji klima glavom kad se sprema da dremne, subotnji san. *Et vidit Deus. Et erant valde bona*.¹¹⁷ Zdravo! *Bonjour*. Dobrodošao kao cveće u maju. Ispod svog lista posmatrao je kroz paunastotreperave trepavice sunce koje se klonilo jugu. Zarobio me ovaj usplamteli prizor. Panovo doba dana, faunsko podne. Među kao guma teškim puzavicama, sred mlečikastog

¹¹⁴ Biskup iz Klojna je Džordž Berkli (1685-1753), sveštenik i filozof. Tvrdio je da stvarnost ne postoji, izuzev u ljudskom umu. 'Zastor hrama', po njemu, zaklanja 'sveto mesto' od 'svetijeg mesta', odnosno ljudskog uma.

¹¹⁵ Knjižara blizu Triniti koledža u Dublinu.

¹¹⁶ *Radije* (ital.).

¹¹⁷ *I tada pogleda Bog. I sve, dobro beše veoma* (lat.; Prva knjiga Mojsijeva, 1:31).

voća, gde na tamnožutim vodama široko se rasprostire lišće. Bol je daleko.

I ne okreći se više i ne misli.

Pogled mu je prelazio preko cipela širokih prstiju, kao otpalih s kakvog jarca, *nebeneinander*. Prebrojao je nabore izgužvane kože na mestu gde se ranije nečija tuđa stopa toplo gnezdila. Stopa koja je u plesu udarala o tle, meni nemila stopa. Ali bio si oduševljen kada te je nagazila cipela Ester Osvalt: devojka koju sam poznao u Parizu. *Tiens, quel petit pied!*¹¹⁸ Pouzdan prijatelj, srodna duša: Vajldova ljubav koja ne sme da izgovori svoje ime.¹¹⁹ Njegova ruka: Krenlijeva ruka. Sad hoće da me napusti. A krivica? Takav sam kakav jesam. Sve ili ništa.

U dugim zavojima s jezera Kok voda je tekla svom silinom, plaveći zelenozlatne lagune peska, podižući se, tekući. Moj štap će odneti voda. Čekaću. Ne, proći će talasi, minuće, tarući se o nisko stenje, praveći vrtloge, u prolazu. Bolje je da se to što pre svrši. Čujte: bezobrazni govor talasa: sviiii, hrrrs, rsssis, uuus, Siloviti dah voda među morskim zmijama, propetim konjima, stenama, u šoljama od stenja ona šljapće: šljip, šljep, šljap: ljeska se kao u bačvama. I, kad se potroši, njen govor zamire. Ona teče i prede, teče u širinu, mreška se pena, otvaraju cvetovi.

Ispod nabujale plime opazio je kako se ustalasanе trave lenjo podižu i nezadovoljno mašu rukama, zadižu suknje, u vodi koja je šapćući njihala i okretala sramežljive srebrne listove. Iz dana u dan, iz noći u noć: voda ih dizala, plavila i ostavljala da padnu. Bože, kako su iscrpljene: a kad im nešto šapneš, uzdišu. Sveti Ambrozije¹²⁰ je to umeo da čuje, uzdahe lišća i talasa koji su iščekivali, čekali da im vreme mine, *diebus ad noctibus iniurias patiens ingemiscit*.¹²¹ Okupljeni bez ikakvog cilja; potom uzaman raspušteni, da plove napred, da hrle natrag: mesečev razboj. Iscrpljena i u očima ljubavnika, pohotnih muškaraca, naga žena koja sja u svojoj palati, privlači uskovitlane vode.

Tamo sigurno ima pet hvati. Pet hvati duboko otac tvoj leži.¹²² U jedan, rekao je. Pronađen utopljenik. Visok vodostaj kod dablinskog nasipa. Pred sobom nosi goleme nanose izdrobljenog kamenja, lepezasta jata riba, glupave školjke. Jedan se leš kao so beo podiže iz podvodne struje, skakuće

¹¹⁸ *O, kakvo maleno stopalo!* (franc.)

¹¹⁹ Reči kojima je Oskar Vajld opisao svoju ljubav na sudskom procesu vođenom protiv njega zbog homoseksualne veze s lordom Alfredom Daglasom.

¹²⁰ Sveti Ambrozije (340-97), bio je na glasu kao kompozitor crkvene muzike.

¹²¹ *Danima i noćima jadikuju nad zlom* (lat.).

¹²² Početak tugovanke za utopljenim mornarima koju u Šekspirovoj *Buri* peva duh Arijel,

capcarap kao morsko prase prema kopnu. Eno ga. Brzo ga upecaj. Vuci. Premda on sada pod vodenim pokrovom leži. Naš je. Sad je lako.

Vreća mrtvačkog zadaha natapa se u slanoj vodurini. Drhturenje klenova, ugojenih od sunderastih poslastica, svetluca kroz pukotine na zakopčanom šlicu njegovih pantalona. Bog postaje čovek postaje riba postaje divlja guska postaje planina.¹²³ Dah mrtvih ja živ udišem, hodim po mrtvoj prašini, proždirem mokračne iznutrice svih mrtvih. Ukočen, izvučen preko pramca, on odiše zadahom svog zelenog groba, gubave mu nozdrve frkću prema suncu.

More ga je izmenilo, smeđe su oči kao so plave. Smrt u moru, blaža od svih čoveku znanih smrti. Stari Otac Okean.¹²⁴ *Prix de Paris*:¹²⁵ čuvajte se imitacija. Uverite se sami. Silno smo uživali.

Dođi. Mori me žed. Nailaze oblaci. Crni oblaci ne postoje, je li tako? Oluja s grmljavinom. Obrušava se onako blistav, gordi grom intelekta.¹²⁶ *Lucifer, dico, qui nescit occasum*.¹²⁷ Ne. Moj šešir i štap i njegmoje sandal-cipele.¹²⁸ Kuda? U večernje zemlje. Veče će već pronaći sebe.

Prihvatio je dršku jasenovog štapa, blago zamahao njime, i dalje oklevao. Da, veče će pronaći sebe u meni, bez mene. Svaki dan stigne svome kraju. Sledećeg utorka biće najduži dan. Čitavog veselog novog leta, ram tam tam tidldi dam.¹²⁹ Stoni Tenison, gospodin pesnik. *Già*.¹³⁰ Za staru vešticu žutih zuba. I msje Dramon, gospodin novinar. *Già*. Imam veoma loše zube. Zašto, pitam se. Opipaj. I ovaj je gotov. Školjke. Da li bi trebalo da odem do zubara, pitam se, s ovim parama? Taj. Ovaj. Bezubi Kinš, natčovek. Otkud to, pitam se, ili to možda treba nešto da znači?

Moja maramica. On ju je bacio, sećam se. Zar je nisam podigao?

Ruka mu je uzalud preturala po džepovima. Ne, nisam. Bolje da kupim jednu.

¹²³ Protejsko, večito transformisanje materije.

¹²⁴ Drugo ime za Proteja kod Homera.

¹²⁵ *Velika nagrada Pariza* (franc.).

¹²⁶ 'Lucifer' na latinskom znači 'svetlonoša'. Lucifer je zbog gordosti intelekta odbio da služi Bogu.

¹²⁷ *Jutarnja zvezda, velim, koja ne zna za zalazak* (lat.)

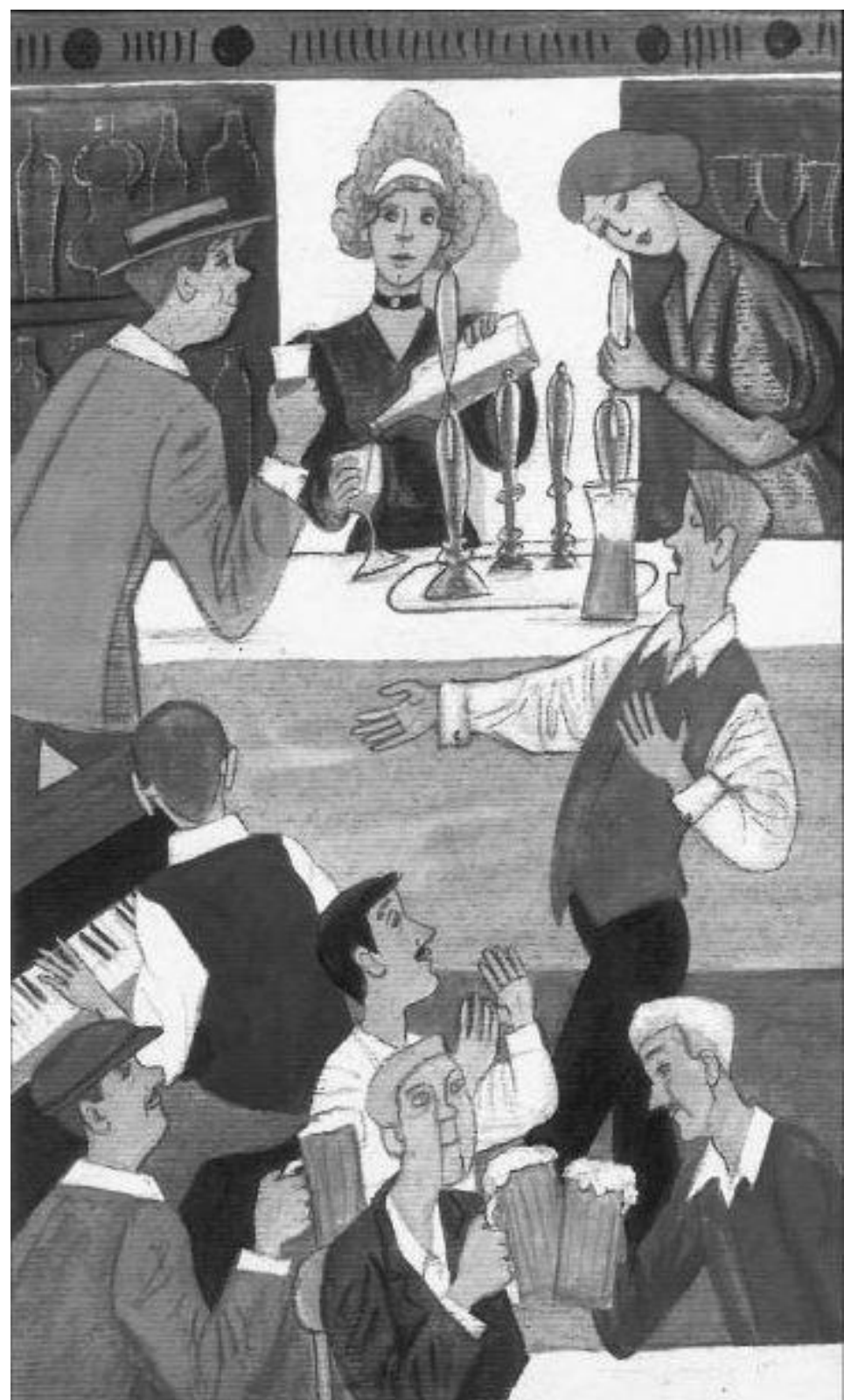
¹²⁸ Poludela Ofelija u *Hamletu* peva: „Kako ću vernog dragog poznati/ međ drugim neverama?/ Po njegovom šeširu i štapu/ i sandal-cipelama“ (*Hamlet*, IV, 3, 23-26).

¹²⁹ Stih iz pesme 'Majska kraljica' lorda Alfreda Tenisona (1809-1892).

¹³⁰ *Već* (ital.). Stiven tu reč koristi kao izraz nestrpljenja: Hajde.

Položio je suhu slinu iz nozdrve na jednu izbočinu stene, pažljivo. Neka gleda ko god hoće.

Iza mene. Možda ima nekoga. Okrenuo je glavu i bacio pogled preko ramena. Kroz vazduh su promicali visoki jarboli barkantine, jedra joj sakupljena na krstovima, domu svome, uzvodno, tiho se kreće, tihi brod.

II

Mora se reći da je gospodin Leopold Blum rado jeo unutrašnje organe životinja i živine. Voleo je gustu supu od živinskih iznutrica, bobičave želuce, punjeno pečeno srce, odreske džigerice pržene s prezlama, prženu ikru bakalara. Više od svega voleo je ovčije bubregre sa roštilja, koji su njegova nepca darivali finim, lakim ukusom blago parfimisanog urina.

O bubrezima je razmišljao dok se lagano kretao po kuhinji, ređajući po ulubljenom poslužavniku stvari potrebne za njen doručak. Kuhinja beše ispunjena hladnom svetlošću i vazduhom ali se napolju posvuda rasprostiralo blago letnje jutro. To mu je malčice podstaklo glad.

Ugalj se žario.

Još jedna kriška hleba s maslacem: tri, četiri, tako. Ona ne voli pun tanjir. Tako. Ostavio je poslužavnik, podigao čajnik s police iznad kamina i stavio ga na vatru malo postrance. Čajnik je zaseo, bezbojan i zdepast, s ispruženim grićem. Sad će čaj. Baš dobro. Suva usta.

Mačka je ukočeno prošetala oko noge stola, visoko uzdignutog repa.

- Mrnjao!

- A, tu si - reče gospodin Blum, okrećući leđa vatri.

Mačka mu odgovori mjaukom i ponovo ukočena krenu oko noge stola, mjaućući. Isto tako šeta i oko mog pisaćeg stola. Prr. Počeši mi leđa. Prr.

Gospodin Blum je radoznalo, s naklonošću posmatrao to gipko crno stvorenje. Deluje čisto: sjaj njene glatke kože, belo dugmence u podnožju repa, zelene svetlucave oči. Naže se ka njoj, s rukama na kolenima.

- Mleko za cicamacu - reče.

- Mrnjao! - dreknu mačka.

Kažu da su glupe, Razumeju naše reči bolje nego što mi razumemo njih. Ona razume sve što hoće da razume. A i osvetoljubiva je. Pitam se kako li ja njoj izgledam. Visok kao kula? Ne, ona može da me preskoči.

- Boji se kokošaka - reče on podrugljivo. - Boji se kokodakalica. Nikad nisam video tako glupu cicamacu.

Okrutna je. Takva joj narav. Čudno kako miševi nikad ne ciče. Kao da im se to dopada.

– Mrnjao! – bučno se oglasi mačka.

Treptala je pohlepnim sramežljivožmirkavim očima, mjaučući žalostivo i otegnuto, pokazujući mu svoje mlečnobeke zube. On je posmatrao kako joj se tamni očni prorezi sužavaju od pohlepe sve dok joj oči ne postaju zeleni kamičci. Potom ode do ormara, uze krčag koji mu je Henlonov mlekar upravo bio napunio, nasu toplopenušavo mleko u tanjir pa ga lagano položi na pod.

– Khrrrr! – prodera se ona, potrčavši da lapće.

Posmatrao je njenu nakostrešenu dlaku kako se kao žica presijava na slabom svetlu, a ona je tri puta dotakla mleko brkovima i lagano počela da liže. Pitam se da li je istina da ako im ih potkrešeš, više ne mogu da love miševе. Zašto? Sijaju u mraku, može biti, ti vrhovi. Ili su kao neki pipci u tami, možda.

Osluškiavao je laptanje njenog jezika. Jaja sa šunkom, ne. Ne valja jesti jaja na ovu sušu. Tu čoveku treba čista sveža voda. Četvrtak: nije taj dan dobar ni za ovčije bubrege kod Baklija. Pržene na maslacu, s malčice bibera. Bolje je uzeti svinjske bubrege kod Dugača. Dok čajnik vri. Počela je sporije da lapće, a potom olizala tanjir. Što li su im jezici tako hrapavi? Da bolje lapću, sve same porozne rupe. Nema ničeg za nju za jelo? Osvrnuo se oko sebe. Nema.

Na cipelama koje su tiho škripale popeo se stepeništem do predsoblja, zastao kraj vrata spavaće sobe. Možda bi volela nešto sočno. Tanak hleb i buter, to ona voli ujutro. Ipak možda: za promenu.

On se nežno oglasi u praznom predsoblju:

– Idem tu do ugla. Odmah se vraćam.

A kad je čuo svoj glas kako to izgovara, dodade:

– Ti nećeš ništa za doručak?

Odazva mu se pospano mazno gundanje:

– Mn.

Ne. Neće ništa. Potom je čuo topao težak uzdah, nežniji, u času kada se okrenula i kad su labavi mesingani obruči na okviru kreveta zazvečali. Stvarno ću morati to da sredim. Šteta. Čak s Gibraltara.¹ Zaboravila i ono malo španskog što je znala. Pitam se koliko li je njen otac to platio. Starinski stil. A da, naravno. Kupio ga je na guvernerovoj aukciji. Dobio je popust.

¹ Britanska kolonija od 1704. godine, grad na puniti Iberijskog poluostrva, poznat i kao 'kapija Mediterana'. Rodni grad Moli Blum, čiji je otac, major Brajan Tvidi, tamo služio u Kraljevskoj dablinskoj pešadiji.

Tvrd orah za pogađanje, matori Tvidi. Da, gospodine. U Plevni² je to bilo. Počeo sam kao običan vojnik, gospodine, i ponosim se time. Ipak je bio dovoljno pametan da napravi onaj posao s poštanskim markama. Baš je bio dalekovid.

Ruka mu uze šešir s klina iznad njegovog mantila obeleženog monogramom i kabanice kupljene u birou za izgubljene stvari. Marke: sličice s lepljivom pozadinom. Mora da je dosta drugih oficira povezano u tom poslu. Sigurno jeste. Oznojeni natpis u kruni njegovog šešira nemo mu reče: Plastoova prvorazredna roba. On brzo zaviri ispod kožne trake. Beli komadić papira. Sve je u najboljem redu.

Na ulazu opipa po džepu tražeći ključ. Nema ga. U pantalonama koje sam ostavio. Moram da ga uzmem. Krompir je tu.³ Škripavi orman. Ne treba sad da je uznemiravam. Maločas se sanjivo okrenula. Povukao je za sobom vrata predsoblja veoma tiho, još malo, sve dok donji deo nije nežno kliznuo preko praga, mekani kapak. Izgledaju kao da su zatvorena. Biće u redu dok se ne vratim, svejedno.

Prešao je na sunčanu stranu, izbegavši razglavljeni podrumski kapak kod broja sedamdeset pet. Sunce se bližilo zvoniku Crkve svetog Đorđa. Danas će biti toplo čini mi se. To se naročito oseća u ovoj crnoj odeći. Crno sprovodi, odražava (refraktuje, da li se tako kaže?) toplotu. Ali ne mogu da idem u ovom svetlom odelu. Kao da sam pošao na izlet. Često bi mu, dok bi lagano koračao prožet blagom toplinom, očni kapci tiho klonuli. Bolandova kola s hlebom isporučuju na tacnama naš nasušni, ali ona više voli jučerašnje vekne, prepečenu vruću koranicu. Čovek se od toga nekako podmladi. Negde na istoku: rano jutro, polazak u zoru. Putuje ukруг ispred sunca, krade tako jedan dan hoda. Tako nastavlja večno i praktično ne ostari ni dan. Hoda žalom, nepoznata zemlja, stiže do gradske kapije, tamo je stražar, takođe stari ratnik, brčine kao u starog Tvidija, oslonjen o dugačko koplje. Tumara ulicama s nadstrešnicama. Promiču lica s turbanima. Mračne pećine prodavnica ćilima, krupan čovek, strašni Turko, sedi prekrštenih nogu, puši nargile. Uzvici prodavaca na ulicama. Pije vodu začinjenu komoračom, šerbet. Baza unaokolo po čitav dan. Sretne možda i ponekog razbojnika. Pa šta onda. Bliži se smiraj dana. Senke džamija među stubovima: sveštenik sa svitkom pergamenta. Lelujanje drveća, signal, večernji povetarac. Prolazim. Zlatno nebo lagano bleđi. Nečija me mati gleda iz dovratka. Doziva

² Mesto čuvene opsade iz rusko-turskog rata (1877-1878) i velikog poraza Turaka. Engleska je u tom ratu bila neutralna, pa major Tvidi nije mogao biti tamo, osim u mašti.

³ Blumova amajlija, krompir koji mu je dala majka, simbol je kontinuiteta života, a u jevrejskoj tradiciji glavno jelo na obrednom obeđu posle pogreba.

decu kući na svom mračnom jeziku. Visoki zid: iza njega bruje strune. Noćno nebo, mesec, ljubičast, boja Molinih novih podvezica. Strune. Slušaj. Neka devojka svira na jednom od onih instrumenata kako se ono zvahu: cimbali. Idem dalje.

Možda uopšte nije tako. Tako piše u knjigama: tragom sunca. Sunčev zrak na naslovnoj strani. Osmehnu se, zadovoljan. Šta ono reče Artur Grifit o vinjeti u zaglavlju *Frimen lidera*: sunce samouprave rađa se na severozapadu iz jedne uličice iza Irske banke. Zadovoljni osmeh osta mu na licu. Zvuči jevrejski domišljato: sunce samouprave rađa se na severozapadu.

Pristigao je blizu lokala Larija O'Rurkija. Iz rešetke podruma dopiralo je mlitavo ljeskanje portera⁴. Kroz otvorena vrata bar je bljuvao zadah đumbira, listića čaja, zdrobljenih biskvita. Ipak, dobar je to lokal: na samom kraju linija gradskog saobraćaja. Dole niže je, na primer, M'Auli: očajno loša lokacija. Dakako, kad bi postavili tramvajsku liniju duž Nort Cirkulara od stočne pijace prema kejevima, vrednost bi vrtoglavo skočila.

Čelava glava iznad prozorskog zastora. Prevejani matori čudak. Njemu ne vredi nuditi da dâ oglas. A ipak, taj najbolje zna svoj posao. Eno ga, naravno, moj kuražni Lari, zasukanih rukava, naslonjen na sanduk šećera, gde gleda svog ministranta opasanog keceljom kako krpom i kofom pere pod. Sajmon Dedalus ume savršeno da ga oponaša kao od šale. Znaš li šta ću vam reći? Šta to, gospodine O'Rurki? Znete šta? Ti Rusi, njih će Japanci pojesti za mali doručak.⁵

Valja zastati i reći nešto: možda nešto o sahrani. Baš šteta za jadnog Dignama, gospodine O'Rurki.

Skrenuvši u ulicu Dorset, on živo pozdravi kroz dovratok:

– Dobar dan, gospodine O'Rurki.

– Dobar dan.

– Lepo vreme danas.

– Nema zbora.

Otkud im samo te pare? Dolaze kao riđokosa služinčad iz grofovije Lajtrim, peru prazne čaše i loču ostatke pića. I onda, da vidiš čuda, začas procvetaju kao kojekakvi Adami Fajndlejeri ili Den Teloni. A kakva je tek tu konkurencija. Sveopšta žeđ. Dobra bi zagonetka bio zadatak da čovek prepešači Dablin a da pri tom ne prođe ni pored jednog paba. Pošteno da zarade, to ne umeju. Možda zarađuju na pijancima. Vратиш три a uzmeš pet. Šta to kome smeta? Štrpneš ovde,

⁴ Vrsta blagog piva.

⁵ Rusko-japanski rat vođen je 1904-1905. godine.

štrpneš tamo, mic po mic. Možda pri porudžbinama na veliko. U talu su sa trgovačkim putnicima. Sredi ti to sa šefom, a onda delimo zaradu, važi?

Koliko se tako može mesečno zaraditi na porteru? Uzmimo da ima deset bačvi. Uzmimo da je zarada deset procenata. O, više je. Petnaest. Prošao je pored Osnovne škole svetog Džozefa. Graja dečurlije. Otvoreni prozori. Čist vazduh je dobar za memoriju. Ili za pevušenje. Ejbisi diiefdži kejelomen opikju restjuvi dablju. Jesu li to dečaci? Da. Iništurk. Inišark. Inišbofin.⁶ Bubaju svoju geografiju. Moju. Sliv Blum.⁷

Zastao je pred Dugačevim izlogom, zagledavši se u kolutove svinjskih kobasica, crnobelih. Pomnoženo sa petnaest. Brojke pobeleše u njegovoj svesti, bez rešenja: ozlovoljen, on ih ostavi da iščeznu. Sjajne karike, pune mlevenog mesa zasitiše mu pogled i on spokojno udahnu mlaki vazduh kuvane začinjene svinjske krvi.

Iz jednog bubrega kapala je krv na posudu s naslikanim vrbama: poslednji. On stade kraj tezge uz služavku iz susedne kuće. Hoće li ga ona kupiti, evo baš čita spisak s papirića u ruci? Ispucala: soda bikarbona. I funtu i po Denijevih kobasica. Pogled mu zastade na njenim živahnim bokovima. Vuds mu je ime. Pitam se čime li se bavi. Žena mu je postarija. Treba mu sveža krv. Kavaljeri zabranjeni. Par snažnih ruku. Isprašuje tepih na užetu. Baš ga tuče, boga mi. Kako joj se samo nadima naborana suknja pri svakom udarcu.

Kasapin, čovek s očima lasice, zavi kobasice koje je otkinuo zamazanim prstima, kobasičastoružičastim. Čvrsta je i jedra kao stajsko goveče.

On uze jedan list sa hrpe isečenog papira: uzorna farma kod Kinereta na obali Tiberijskog jezera. Mogla bi postati idealno zimsko lečilište. Mozis Montefiore.⁸ Tako sam i mislio. Seoska kuća, oko nje zid, stoka na paši u izmaglici. Malo odmače list; zanimljivo: približi ga, stoka pase u izmaglici, stranica šušti. Mlada bela junica. Jutra na stočnoj pijaci, životinje muču u oborima, žigosane ovce, balega pljušti po tlu, stočari u potkovanim cipelama gaze kroz đubre, ovde-onde pljesnu dlanom kakav sočni but, ovaj je odličan, u rukama im neoguljene šibe. Strpljivo je držao stranicu nagnutu, potiskivao vlastita čula i želju, blago i spokojno zurio. Naborana suknja se nadima, pljas i pljas i pljas.

⁶ Gelski nazivi malih ostrva na zapadnoj obali Irske.

⁷ Planinski venac u centralnoj Irskoj.

⁸ Ser Mozis Haim Montefiore (1784-1885), bogati engleski filantrop italijanskog porekla, obilato potpomagao emancipaciju Jevreja u Engleskoj.

Kasapin dograbi dva lista s gomile, zamota joj svoje najbolje kobasice, pa iskrivi lice u crvenu grimasu.

– Izvol'te gospoj'ce – reče.

Odvažno se smešeći, ona mu pruži novčić ispravivši svoj čvrsti zglob.

– Fala, gospoj'ce. Šiling i tri penija kusur. Za vas, moliću lepo?

Gospodin Blum hitro pokaza. Da je pristigne i nastavi da hoda iza nje ako ide lagano, iza njenih pokretnih šunki. Lepo je kad čoveku tako počne dan. Požuri, đavo te odneo. Gvožđe se kuje dok je vruće. Ona je ispred radnje zastala na suncu, pa se lenjo zaputila desno. On uzdahnu kroz nos: nemaju one pojma. Sodom nagrižene ruke. I skoreli nokti na nogama. Smeđi pohabani skapular, čuva je sa svih strana. Žaoka prezira u njegovim grudima pretvori se u slabašno zadovoljstvo. Drugome se ona nudi: neki policajac kada nije na dužnosti ljubaka je u Ekls lejnu. Oni vole pozamašne. Prvoklasna kobasica. O molim vas, gospo'n policajac, izgubila sam se u šumi.

– Tri penija, molim.

Ruka mu prihvati vlažnu mekanu žlezdu i spusti je u džep sa strane. Zatim izvadi tri novčića iz džepa pantalona i položi ih na bodljikavu gumenu podlogu. Oni legoše, zatim hitro behu prebrojani, pa hitro, jedan za drugim, kliznuše u kasu.

– Hvala, gospodine. Dođite opet.

Zahvaljivao mu je plamsaj požudne vatre iz lisičijih očiju. On odmah skrenu pogled. Ne, bolje ne: drugi put.

– Doviđenja – reče, odlazeći.

– Doviđenja, gospodine.

Ni traga. Otišla. Pa šta?

Krenuo je natrag ulicom Dorset, predano čitajući. Agendat Netaim:⁹ udruženje ratara. Kupiti puste peščane predele od turske vlade¹⁰ i zasaditi drveće eukalptusa. Daje izvanredan hlad, gorivo, i građu. Voćnjaci narandži i ogromna polja lubenica severno od Jafe. Platiš osamdeset maraka i oni ti na dunumu zemlje zasade masline, narandže, bademe ili limunove. Masline su jevtinije: narandžama treba veštačko navodnjavanje. Svake godine pošalju ti deo prinosa. Ime ti kao posedniku doživotno ostaje upisano u knjigama udruženja. Može se uplatiti deset odmah a ostatak u godišnjim ratama, Blajbtreuštrase 34, Berlin, 15.

⁹ Udruženje ratara (hebrejski).

¹⁰ Palestina je od 1516. godine do Prvog svetskog rata bila deo turske Imperije.

Nije to za mene. Ipak, nije loša ideja.

Pogledao je stoku, zamagljenu u srebrnastoj vrelini. Srebrnom posuta stabla maslina. Spokojni dugi dani: potkresivanje, zrenje. Masline se pakuju u ćupove, je l' tako? Ostalo mi je nekoliko od Endrusa. Moli ih pljučka. Sad im zna ukus. Pomorandže u papirnim salvetama upakovane u sanduke. Limunovi takođe. Pitam se da li je još uvek živ jadni Citron sa Sent Kevins Parejda. I Mastijanski s onom starom citrom. Baš smo lepo tada provodili večeri. Moli u Citronovoj pletenoj stolici. Lepo ga je držati, to hladno voštano voće, držati ga u ruci, podizati ka nozdrvama i osećati mu miris. Baš takav, težak, sladak, divlji miris. Uvek isti, iz godine u godinu. Oni su doneli i više cene, rekao mi je Mojsel. Arbutus plejs: ulica Plezent, dobra stara vremena. Moraju biti besprekorne, rekao je. Toliki put: Španija, Gibraltar, Mediteran, Levant. Sanduci poređani na keju u Jafi, neki momak ih proverava prema spisku, mornari ih unose bosu u prljavim radnim odelima. Evo izlazi onaj kako-se-ono-zvaše iz. Dobar dan. Ne vidi. Bez veze je kad nekog poznaješ tek toliko da moraš da ga pozdraviš. Leđa su mu kao u onog norveškog kapetana. Pitam se hoću li ga sresti danas. Polivači ulica. Da prizovu kišu. Kako na nebu tako i na zemlji.

Jedan oblak poče da prekriva sunce polagano, potpuno. Sivo. Daleko.

Ne, nije to tako. Gola zemlja, jalova pustara. Vulkansko jezero, mrtvo more: bez riba, bez trave, uronjeno duboko u tle. Nikakav vetar ne bi mogao podići te talase, sivi metal, otrovne maglene vode. Mislili su da je to sumpor kad je padalo s kišom; gradovi u dolini: Sodoma, Gomora, Edom. Sve sama mrtva imena. Mrtvo more u mrtvoj zemlji, sivo i staro. Sada je staro. Rodilo je najstarije ljude, prvobitnu rasu. Jedna zgrbljena veštica pređe iz pravca Kesidijevog lokala, stežući grlić malene boce. Najstariji narod. Raspršili su se nadaleko svuda po svetu, od zatočeništva do zatočeništva, množili se, umirali, svuda se rađali. Sada je more ostalo tamo. Sad više nije moglo da rađa. Mrtvo, kao u kakve babe: siva usahla pizda sveta.

Pustoš.

Sivi užas sagoreo je svoje meso. Strpavši savijenu stranicu u džep, on skrenu u ulicu Ekls, hitajući kući. Hladna ulja klizila su njegovim venama, ledila mu krv: starost ga kao pokoricom prekriva slanim ogrtačem. Dobro, sad sam tu. Ko rano rani, celog dana je zlovoljan. Ustao sam na levu nogu. Moram opet da počnem s onim Sendovljevim vežbama. Na rukama, dole. Musave smeđe kuće od cigala. Broj osamdeset još nije izdat. Kako to? Stanarina je samo dvadeset osam. Tauer's,

Beterbi, Nort, Makartur, prozori salona oblepljeni oglasima. Obloge na bolesnom oku. Mirisati blagu paru čaja, dim iz tiganja, buter što cvrči. Biti uz njeno bujno posteljom zagrejano telo. Da, da.

Brza i topla sunčeva svetlost trkom pristiže iz Berkli rouda, hitro, u tankim sandalama, duž sve svetlijeg trotoara. Trči, ona mi trči u susret, ta devojka zlatne kose razvijorene na vetru.

Dva pisma i jedna dopisnica ležali su na podu u predsoblju. On zastade i pokupi ih. Gospođa Marion Blum. Ustreptalo mu srce najedared uspori. Odlučan rukopis. Gospođa Marion.

- Poldi!

Ušavši u spavaću sobu on napola zatvori oči i kroz topli žuti sumrak pođe ka njenoj raskuštranoj glavi.

- Za koga su ta pisma?

On ih pogleda. Malingar.¹¹ Mili.

- Pismo za mene od Mili - reče oprezno - i dopisnica za tebe. I pismo za tebe.

On položi dopisnicu i pismo na jorgan blizu pregiba njenih kolena.

- Hoćeš da podignem roletne?

Dok je blagim povlačenjem podizao roletnu, on krajičkom oka vide kako je pogledala pismo i tutnula ga pod jastuk.

- Je l' dobro ovako? - upita, okrećući se.

Čitala je dopisnicu, oslonjena na lakat.

- Stigle su joj stvari - reče ona.

Sačekao ju je da odloži dopisnicu u stranu i ponovo se sklopča sa zadovoljnim uzdahom.

- Požuri s tim čajem - reče. - Umirem od žeđi.

- Voda vri - reče on.

Zastao je, međutim, da skloni stvari sa stolice: njena prugasta podsuknja, razbacano prljavo rublje; potom je sve to podigao u naručje i spustio u dno kreveta.

Dok je silazio niz kuhinjske stepenice, ona ga pozva:

- Poldi!

- Molim?

- Iskuvaj čajnik.

¹¹ Gradić smešten sedamdesetak kilometara severozapadno od Dablina.

Naravno da vri: mlaz pare izlazi iz grlića. Isprao je čajnik vrelom vodom, pa sipao četiri pune kašike čaja da bi ga potom nagnuo da voda isteče. Ostavivši čaj u vodi, skinuo je čajnik s vatre, stavio tiganj na jak žar i posmatrao grudvu butera kako klizi i topi se. Dok je razmotavao bubreg, mačka je gladno mjaukala prema njemu. Ako joj daš previše mesa, prestaće da lovi miševe. Kažu da one ne jedu svinjetinu. Košer. Evo. Pustio je da krvlju zamrljani papir padne pred nju i spustio bubreg u cvrčće ulje od butera. Biber. Kružnim pokretom posuo ga je kroz prste iz naprsle čašice za jaje.

Zatim je otvorio pismo prerezavši koverat i preleteo pogledom stranicu, jednom pa još jednom. Hvala; nova kapa; gospodin Koglan; piknik u zalivu Ovel; mladi student; devojke s plaže Blejzisa Bojlana.

Čaj se procedio. Osmehnut, on napuni svoju šolju od lažnog porcelana sa štitnikom za brkove. Rođendanski poklon luckaste Mili. Tada joj je bilo tek pet godina. Ne, čekaj; četiri. Poklonio sam joj ogrlicu od lažnog ćilibara, koju je pokidala. Ostavljao joj u poštanskom sandučetu pisamca na presavijenim listovima pakpapira. Smeškao se, sipajući čaj.

O, Mili Blum, ti si moja draga.

U tebi se ogledam od jutra do mraka.

Više volim tebe bez igde ičega

Nego Kejti Keog koja ima svega.

Jadni stari profesor Gudvin. Pogani matori čudak. A ipak je bio ljubazan čičica. Kako se samo po starinski klanjao Moli s podijuma. Pa onda ono ogledalce u njegovom svilenom šeširu. One noći Mili ga je donela u salon. Ej, gledajte šta sam našla u šeširu profesora Gudvina! Svi smo se smejali. I tada je iz nje izbijalo nešto žensko. Baš je bila opasnica mala.

Zabode viljušku u bubreg i okrene ga; zatim namesti čajnik na poslužavnik. Izbočina na njemu muklo prasnu kada ga je podigao. Je li sve tu? Hleb i buter, četiri kocke šećera, kašika, mleko za čaj. Da. On ponese poslužavnik uz stepenice, s palcem zaglavljanim u dršku čajnika.

Gurnuvši vrata kolenom, on unese poslužavnik i postavi ga na stolicu kraj uzglavlja.

– Nema te sto godina! – reče ona.

Zazvečala je alkama kada se hitro uspravila, s laktom na jastuku. On spokojno pogleda njeno telo i prerez među krupnim mekim sisama koje su joj visile u spavaćici kao kozje

vime. Toplina njenog opruženog tela podiže se u vazduh, mešajući se s aromom čaja koji je sipala.

Krajičak pocepanog koverta virio je ispod izgužvanog jastuka. Spremajući se da izađe, on zastade da ispravi jorgan.

– Od koga je pismo? – upita.

Odvažan rukopis. Marion.

– A, od Bojlana – reče ona. – Treba da donese program.

– Šta ćeš da pevaš?

*Là ci darem*¹² sa Dž. S. Dojлом, reče ona, i *Dragu ljubavnu pesmu staru*.

Dok je pila, pune su joj se usne smešile. Prilično ustajao miris ostavlja taj tamjan narednog dana. Kao prijava cvetna vodica.

– Hoćeš li da odškrinem prozor?

Ona zagriže preklopljenu krišku hleba, zapitavši:

– U koliko sati je sahrana?

– U jedanaest, čini mi se – odgovori on. – Nisam pogledao novine.

Prateći njen upereni prst, on podiže s kreveta njene zaprljane gaćice, držeći ih za nogavicu. Ne to? Onda znači, zbrčkanu sivu podvezicu obmotanu oko čarape: zgužvano, izlizano stopalo.

Ne: onu knjigu.

Druga čarapa. Njena podsuknja.

– Mora da je pala – reče ona.

Pipao je levodesno. *Voglio e non vorrei*.¹³ Pitam se izgovara li ona to kako valja: *voglio*. Nije u krevetu. Mora da je skliznula. Saže se i podiže draperiju. Knjiga, koja beše pala, ležala je naslonjena na trbušastu noćnu posudu ukrašenu geometrijskim šarama.

– Da vidiš nešto – reče ona. – Obeležila sam. Ima jedna reč za koju sam htela da te pitam.

Ona proguta gutljaj čaja iz šolje koje je držala za stranu bez drške i, pošto je hitro obrisala vrhove prstiju o ćebe počeo ukosnicom da traži po tekstu sve dok nije došla do te reči.

– Metnem šta? – upita on.

– Ovo ovde – reče ona. – Šta to znači?

¹² Puni naslov dueta iz Mocartovog *Don Đovanija* (1787) glasi *La ci darem la mano* (Tada ćemo poći držeći se za ruke). U ovom duetu, u romanu *Uliks* više puta spominjanom, glavni junak zavodi nevinu seljančicu Zerlinu, nagovarajući je da prevari svog verenika.

¹³ *Htela bih i ne bih htela* (ital.). Blum se pogrešno priseća Zerlininog odgovora Don Đovaniju: *Vorrei et non vorrei*.

On se naže napred i pročita reč blizu lakiranog nokta njenog palca.

– Metempsihoza?

– Da? Šta mu to znači u prevodu?

– Metempsihoza – reče on, namrštivši se. – To je grčki: s grčkog. To znači seoba duše.

– O, bog te tvoj! – kaza ona. – Reci to normalnim jezikom.

On se osmehnu, pogledavši iskosa njene podrugljive oči.

Iste one mlade oči. Prva noć posle one igre pantomime. Dolfins Barn.¹⁴ Prelistavao je musave stranice. *Rubi: Ponos arene*. Gle. Ilustracija. Mahniti Italijan s kočijaškim bičem. Ovaj što leži tu na podu mora da je taj dični Rubi. Čaršav ljubazno ustupljen. *Mafej, taj monstrum, ustuknu i s kletvom odgurnu svoju žrtvu*. Sve to počiva na svireposti. Drogirane životinje. Trapez u Henglerovom cirkusu. Morao je da skrene pogled. Gomila je zijala. Hajde slomi vrat da pocrkamo od smeha. Čitave porodice takvih. Muštraj ih dok su mladi ako hoćeš metempsihozu. Da živimo i posle smrti. Naše duše. Da čovekova duša kad on umre. Da Dignamova duša...

– Jesi li je pročitala? – upita.

– Jesam – reče ona. – Nema tu ničeg što može da zagolica. Je l' ona sve vreme zaljubljena u onog prvog?

– Nisam čitao. Hoćeš li neku drugu?

– Hoću. Uzmi neku novu od Pola de Koka.¹⁵ Ima lepo ime.

Ona nasu sebi u šolju još čaja, posmatrajući mlaz sa strane.

Moram da obnovim zaduženje za onu knjigu iz biblioteke u ulici Kepel, da ne bi poslali opomenu Kerniju, mom žirantu. Reinkarnacija: to je ta reč.

– Neki ljudi veruju – reče on – da mi posle smrti nastavljamo da živimo u drugom telu, da smo živeli i ranije. To nazivaju reinkarnacijom. Kao, svi smo već živeli na zemlji pre više hiljada godina ili na nekoj drugoj planeti. Kažu da smo to zaboravili. Neki tvrde da se sećaju svojih prošlih života.

Krem se lenjo zgušnjavao praveći spirale u njenom čaju. Valjalo bi da je podsetim na tu reč: metempsihoza. Još bi bolje bilo dati primer. Primer?

¹⁴ Gradska četvrt na jugozapadnoj periferiji Dablina.

¹⁵ Moli se na osnovu imena francuskog pisca nada da bi njegova literatura mogla biti lascivne prirode: kok (*cock*), engleski homofon pišćevog prezimena, u slengu označava muški polni organ. Međutim, popularni građanski romani Pola de Koka (1794-1871), premda po mišljenju kritičara priprosti, nipošto nisu i pornografski.

Kupanje nimfe iznad kreveta. Poklon iz uskršnjeg broja *Foto bitsa*:¹⁶ veličanstveno remek-delo u umetničkim bojama. Čaj pre nego što sipaš mleko. Liči na nju s raspuštenom kosom: samo je vitkija. Tri šilinga i šest penija sam dao za taj ram. Rekla je da će lepo izgledati iznad kreveta. Gole nimfe; Grčka; i uzeću za primer ljude koji su tada živeli.

On okrete stranice unatrag.

- Metempsihoza - reče - tako su to zvali stari Grci. Verovali su da možeš da se pretvoriš u životinju ili u drvo, na primer. U ono što su oni nazivali nimfama, na primer.

Njena kašičica prestade da meša šećer. Ona se zagleda pravo preda se, udišući kroz zategnute nozdrve.

- Miriše kao da nešto gori - reče. - Da nisi nešto ostavio na vatri?

- Bubreg! - uzviknu on iznenada.

On navrat-nanos strpa knjigu u unutrašnji džep pa, udarivši nožnim prstima o napuklu komodu, pohrli napolje ka tom mirisu, žurno stupajući niz stepenice koracima usplahirene rode.

Dim oštrog mirisa izbijao je u ljutitom mlazu s jedne strane tiganja. Gurnuvši zubac viljuške ispod bubrega, on ga odvoji i okrete na drugu stranu. Samo je malo zagoreo. Izbacio ga je s tiganja na tanjir i prelio retkim smeđim sokom.

A sada šolja čaja. On sede, iseče krišku hleba i premaza je buterom. Odseče zagorelo meso i baci ga mački. Zatim stavi punu viljušku u usta, i stade znalački da žvaće podatno meso. Baš kako treba. Gutljaj čaja. Zatim odreza nekoliko kockica hleba, natopi jednu sokom i stavi je u usta. Šta ono beše o nekakvom mladom studentu i nekom izletu? On ispravi pismo kraj sebe, pa žvaćući poče lagano da ga čita, potopivši novu kockicu hleba u sok i podigavši je ka ustima.

Dragi tatičice,

Puno ti hvala za divan rođendanski poklon. Odlično mi stoji, Svi kažu da sam sa svojom novom kapom prava lepotica. Dobila sam i maminu divnu kutiju krem-bombona i evo sada vam pišem. Divne su. Odlično mi ide posao s fotografisanjem. Gospodin Koglan me je slikao i gospođa će poslati sliku čim je razvije. Juče smo imali puno posla. Bio lep dan, pa su debeljuce navalile da se slikaju. U ponedeljak idemo u zaliv Ovel s nekim prijateljima na piknik. Pozdravi mi mamicu a tebi veliki poljubac i hvala. Čujem ih kako sviraju klavir tamo dole. U

¹⁶ Londonski zabavni nedeljnik, osnovan 1898, često blizak lakoj pornografiji.

subotu je koncert u Grevil Armsu. Ovde ponekad uveče navraća jedan mladi student po imenu Banon. Njegovi rođaci ili tako nešto su krupne zverke i taj peva Bojlanovu (zamalo da napišem Blejzis Bojlanovu) pesmu o onim devojkama s plaže. Reci mu da Luckasta Mili šalje najsrdačnije pozdrave. Sad moram da završim puno te voli

tvoja odana ćerka

Mili

P.S. Izvini zbog rukopisa pišem u žurbi. Doviđenjce.

M.

Juče napunila petnaest. Čudno, i petnaesti je u mesecu. Njen prvi rođendan van kuće. Odvojenost. Sećam se letnjeg jutra kada se rodila, trčao sam u ulicu Denzil da dovučem gospođu Tornton. Vesela bakica. Ta mora da je mnogim bebama pomogla da dođu na svet. Od prve je znala da jadni mali Rudi neće poživeti. Bog dao, Bog uzeo, gospodine. Od prve je znala. Da je poživio, sad bi imao jedanaest godina.

Njegovo bezizrazno lice sažaljivo je zurilo u post skriptum. Izvini zbog rukopisa. Žurba. Klavir tamo dole. Izlazi iz svoje školjke. Raspravljao se s njom oko narukvice u kafau XL. Nije htela da jede kolače ni da razgovara ni da gleda u njega. Opasnica mala. Nastavio je da potapa kocke hleba u sok i jede komad po komad bubrega. Dvanaest šilinga i šest penija mesečno. Nije mnogo. Ipak, moglo bi biti i gore. Pozornica mjuzikhola. Mladi student. On otpi gutljaj prohladenog čaja da zalije obrok. Potom ponovo pročita pismo: dva puta.

Ma, dobro: ume ona da brine o sebi. A ako ne ume? Ne, ništa se nije desilo. Naravno da bi moglo. U svakom slučaju treba čekati dok se ne desi. Svoje glav devojčurak. Njene vitke noge u trku uz stepenice. Sudbina. Upravo sazreva. Gorda je, izuzetno.

S nekom usplahirenom naklonošću on se osmehnu prema kuhinjskom prozoru. A onog dana kad sam je na ulici uhvatio kako štipa sebi obraze da bi se zarumeneli. Malčice je anemična. Majka ju je predugo dojila. Plovidba na *Kralju Erina* onoga dana oko Kiša. Glupava stara krntija. Nimalo se nije bojala. Svetloplavi šal joj se zajedno s kosom vijorio na vetru.

Obrazi rumeni i uvojci kose vrane,

Toliko su divni, da ti pamet stane.

Devojke s plaže. Pocepani koverat. Ruke nabijene u džepove pantalona, kočijaš van službe, peva. Porodični prijatelj. Da ti pamet stane, kaže. Kej sa svetiljkama, letnje večer, orkestar.

Te devojke, te devojke

Te divne devojke s plaže.

Mili takođe. Mladi poljupci: prvi. Sad je sve to davno, prošlo. Gospođa Marion. Čita, sad se zavalila, raspliće pramenje kose, smeška se, upliće.

Nekakva blaga zebnja, tuga neka, poteče mu niz kičmu i krenu da buja. Dogodiće se to, da. Sprečiti. Zalud: ništa se tu ne može. Slatke vesele devojačke usne. I to će se jednom desiti. Osećao je kako se zebnja razliva i sveg ga obuzima. Sad ne vredi ništa pokušavati. Usne ljubljene, što ljube, ljubljene. Podatne ženske usne.

Bolje joj je tamo gde je sada: daleko. Zaokupiti je nečim. Želela je psa da prekрати vreme. Mogao bi da otputuje dole. U avgustu za neradni dan, povratna je samo dva šilinga i šest penija. Ali, ima do tada još šest nedelja. Mogao bi da nabavi novinarsku propusnicu. Ili preko Makoja.

Mačka se, pošto je očistila čitavo krzno, vratila papiru s mrljama od mesa, onjušila ga pa otišla do vrata. Osvrnula se ka njemu, mjaučući. Hoće da izađe. Sačekaj, jednom će se već otvoriti ta vrata. Neka čeka. Uzvrpoljila se. Naelektrisana. Grmljavina u vazduhu. Češala se iza uha, leđima okrenuta vatri.

Osećao je da je otežao, prepun: a onda blago opuštanje creva. Ustao je, otkopčavši kaiš pantalona. Mačka je mjaukala prema njemu.

– Mjao! – odgovori joj on. – Sačekaj da se spremim.

Omorina: biće vreo dan. Baš je teško odvući se uz stepenice do odmorišta.

Novine. Voli da čita na šolji. Nadam se da neće neka budala zakucati na vrata baš kad ja...

U fioci stola pronašao je stari broj *Titbitsa*. Presavio ga je ispod miške, prišao vratima i otvorio ih. Mačka se pope mekanim skokovima. A, znači htela je gore, da se sklupča na krevetu.

Osluškujući, začuo je njen glas:

– Dođi, dođi, maco. Dođi.

Izašao je kroz zadnja vrata u vrt: zastao da oslušne susednu baštu. Ni glasa. Možda prostire rublje da se suši. Služavka je u bašti. Lepo jutro.

Sagnuo se da pogleda tanani kaloper koji je rastao pored zida. Ovde bi valjalo sagraditi senicu. Skarletna loza. Divlja puzavica. Treba nađubriti sve ovo, zemlja je loša. Sloj tamnog sumpora. Takva je svaka nenađubrena zemlja. Kuhinjske splačine. Ilovača, šta li mu je to? Kokoške u susednoj bašti: njihov izmet veoma je dobar za gornji sloj. Najbolja su ipak goveda, posebno kad ih hrane onim pogačama od semena. Gnojivo od balege. Najbolje za čišćenje damskih kožnih rukavica. Prljavština čisti. Kao i pepeo. Prekopati sve ovo. Posaditi pasulj u onom tamo uglu. Salatu. Tako čovek uvek ima sveže povrće. Ipak, imaju bašte i loših strana. Ona pčela ili zunzara onog ponedeljka na Duhove.

Produžio je dalje. Gde mi je šešir, uzgred? Mora da sam ga vratio na klin. Ili okačio gore na spratu. Čudno kako se ne sećam toga. Vešalica u predsoblju je pretrpana. Četiri kišobrana, njena kišna kabanica. Pokupio sam pisma. Zvonilo je zvono u Dragovoj radnji. Čudno da sam baš na to mislio u tom času. Smeđa nauljena kosa iznad njegove kragne. Tek umivena i očetkana. Pitam se imam li ovog jutra vremena da se okupam. Ulica Tara. Onaj što radi na blagajni pomogao je Džejmsu Stivensu da pobegne iz zatvora, kažu. O'Brajen.

Baš ima dubok glas taj Dugač. Šta je po volji? Evo, gospoj'ce. Entuzijasta.

Nogom je otvorio rasklimatana vrata klozeta. Pazi samo da ne isprljaš te pantalone pre sahrane. Ušao je, sagnuvši glavu ispod niske gornje grede. Ostavivši vrata odškrinuta, on u smradu natrulog kreča i prastare paučine otkopča naramenice. Pre nego što je seo, provirio je kroz jednu pukotinu naviše ka prozorima svojih suseda. Kralj je u svojoj riznici. Nigde nikog.

Sedeći na dasci, on razvi novine, okrećući stranice na golim kolenima. Nešto novo i lagano. Nema žurbe. Pričuvaj ga malo. Naš najslađi zalogaj: *Mačamova majstorija*. Napisao gospodin Filip Bofoj, Klub ljubitelja pozorišta, London. Honorar od jedne gvineje po stupcu isplaćen je autoru. Tri i po. Tri funte i tri. Tri funte, trinaest šilinga i šest penija.

Mirno je pročitao, suzdržavajući se, prvi stubac, pa je popuštajući, ali uz izvestan otpor, započeo drugi. Negde na sredini, obustavio je svaki otpor, i dozvolio svojim crevima da se spokojno isprazne dok je on čitao, i nastavio je da čita sve dok njegov jučerašnji zatvor nije potpuno minuo. Nadam se da nije onako veliko da opet dobijem šuljeve. Nije, baš kako treba. Tako. Ah! Protiv zatvora, jednu tabletu laksativa. Život bi

mogao biti tako. Nije ga lektira potresla niti dirnula, ali bila je dobra za brzo i lako čitanje. Danas svašta štampaju. Mrtva sezona. Nastavio je da čita, mirno sedeći nad vlastitim smradom. Zgodno, nema šta. *Mačam se često seti majstorije kojom je osvojio nasmejanu vešticu koja sada.* Počinje i završava se moralistički. *Ruka u ruci.* Lepo. Ponovo je prešao pogledom preko pročitanih redova i, dok je osećao da voda polagano ističe iz njega, nezlobivo je zavideo gospodinu Bofoju koji je to napisao i primio honorar od tri funte, trinaest šilinga i šest penija.

Mogao bih i ja neku pričicu. Napisali gospodin i gospođa L. M. Blum. Izmisлити priču na temu neke poslovice. Koje? Koliko sam samo puta pokušao da na svojoj manžetni pribeležim ono što je pričala dok se oblačila. Ne voli da se oblače zajedno. Recnuo se pri brijanju. Grize donju usnu, dok zakopčava suknju. Meri joj vreme. 9.15. Da li ti je Roberts platio? 9.20. Kako je bila odevena Greta Konroj¹⁷? 9.23. Šta mi bi da kupim ovaj češalj? 9.24. Sva sam se nadula od onog kupusa. Mrlja prašine na lakovanoj koži njene cipele: vešto otire jedan pa drugi vrh cipele o čarapu na listu noge. Jutro posle dobrotvorne igranke kada je Mejov orkestar svirao Pončielijev ples časova.¹⁸ Objasnite ovo: jutarnji sati, podne, potom dolazi večer, pa noćni sati. Pere zube. To je bilo prve noći. Glava joj je plesala. Rebra lepeze zveckala. Je l' taj Bojlan bogat? Ima para. Kako znaš? Zapazila sam fini miris njegovog daha dok je plesao. Znači da ne valja pevušiti. Aludirati na to. Čudna neka muzika sinoć. Ogledalo je bilo u senci. Brzo je obrisala ogledalce o vuneni džemper, o jedru uzbibanu dojkju. Zagledala se u nj. Pruge u njenim očima. Nekako mi se čini da to ne bi izašlo na dobro.

Večernji sati, devojke u sivoj gazi. Potom noćni sati: crni, sa bodežima i maskama na očima. Pesnička ideja: ružičasto, zatim zlatno, pa sivo, pa crno. Ipak, u isti mah i realistično. Dan: zatim noć.

Oštrim pokretom otcepio je pola nagrađene priče i obrisao se njome. Zatim podigao pantalone, zakopčao naramenice i dugmad. Povukao je prema sebi razdrndana vrata klozeta pa iz polutame izašao na vazduh.

Na jarkoj svetlosti, olakšan i osvežen, pažljivo je odmerio svoje crne pantalone: nogavice, kolena, nabore. U koliko sati je sahrana. Biće bolje da pogleda u novinama.

¹⁷ Lik iz pripovetke 'Mrtvi', jedan od mnogih likova iz Džojsovih *Dablinaca* (1912) koji se pojavljuju i u *Uliksu*.

¹⁸ Balet iz opere *Dokonda* Amilcara Pončielija (1834-1886), u kome se prikazuje proticanje sati od svitanja do večeri.

Visoko u vazduhu začuše se nekakva škripa i brujanje. Zvona Crkve svetog Đorđa. Odzvanjala su sat: bučno, tamno gvožđe.

Hajho! Hajho!

Hajho! Hajho!

Hajho! Hajho!

Četvrt do. Evo ga opet: viši ton se začuo kroz vazduh. Treći.

Jadni Dignam!

Pored teretnih vagona duž keja ser Džona Rodžersona odmerenim hodom prošao je gospodin Blum, pored Vindmil lejna, Liskove cedionice lanenog ulja, poštansko-telegrafske zgrade. Mogao je da dâ i tu adresu. I pored Doma pomoraca. Okrenuo je leđa jutarnjoj buci keja i pošao kroz ulicu Lajm. Kraj Bredijevih koliba muvao se dečak koji je preturao po smetlištima, s kofom otpadaka okačenom o podlakticu, pušio je izvakani opušak. Jedna nešto niža devojčica s ožiljcima od ekcema na čelu motrila ga je, ravnodušno držeći u ruci odbačeni obruč neke bačve. Trebalo bi mu reći da neće porasti, ako puši. Ma, neka ga. Nije ni njegov život cvetna bašta. Čeka pred pabovima da odvede tatu kući. Vрати se kući mami, tata. Mrtvo doba dana: neće ih tamo biti previše. Prešao je preko ulice Taunsend, prošao kraj turobne fasade Betela¹. El, da; kuća onih: Alefa, Beta. I pored pogrebnika Nikolsa. U jedanaest je. Ima vremena. Kornj Keleher je sigurno namestio taj posao O'Nilu. Peva zatvorenih očiju. Kornj. Jednom sam je susreo u parku. U tami. Kakva vrtiguza. Policijski špiclov. Potom mu je rekla svoje ime i adresu sve uz tralalala. O, sigurno je on to sredio. Sahrinite ga jevtino kakogodznate. Sve uz tralala tralala tralala.

U ulici Vestland Rou zastade ispred prozora Čajne kompanije Belfast i Oriental i pročita natpise na paketićima od staniola: probrana mešavina, vrhunski kvalitet, čaj za celu porodicu. Baš je toplo. Čaj. Moram da nabavim malo od Toma Kernana. Samo, ne mogu da ga pitam na sahrani. Dok su mu oči još čitale on skide šešir lagano udišući miris svog ulja za kosu i laganim, otmenim pokretom desne ruke pređe preko čela i kose. Veoma toplo jutro. Pod opuštenim kapcima oči mu pronađoše maleni luk kožne trake u njegovom prvorazrednom šeširu. Baš tu. Desna mu se ruka spusti u šešir. Prsti mu brzo pronađoše karticu iza trake i premestiše je u džep prsluka.

Kako je toplo. Desnom rukom još jednom, još laganije pređe preko čela i kose. Potom ponovo stavi šešir, s olakšanjem: i ponovo pročita; probrana mešavina, načinjena od najboljih cejlonskih vrsta. Daleki istok. Tamo mora da je lepo:

¹ Dom Vojske spasa u Dublinu. *Bethel* je na hebrejskom 'božja kuća'.

svetska bašta, veliko lenjo lišće da čovek pluta na njemu, kaktusi, cvetne livade, zmijolike lijane ili kako li ih već zovu, Pitam se da li je stvarno tako. Oni Singalezi što se izležavaju na suncu, *dolce far niente*,² prstom ne mrdnu po čitav dan. Od dvanaest meseci oni šest prespavaju. Pretoplo je da bi se raspravljali. Uticaj klime. Letargija. Cvetovi dokolice. Najbolja hrana im je vazduh. Azoti. Staklena bašta u Botaničkoj bašti. Osetljive biljke. Vodeni ljiljani. Latice suviše umorne da bi. Bolesna pospanost u vazduhu. Hodaš po ružinom lišću. Zamisli da tamo probaš da jedeš iznutrice i goveđe papke. Gde je ono bio onaj tip koga sam negde video na slici? A, da, u Mrtvom moru je plutao na leđima, čitao knjigu, s otvorenim suncobranom. Ne možeš da potoneš sve i da hoćeš: toliko je gusta bila so. Zbog težine vode, ne, težina tela u vodi jednaka je težini čega? Ili to zapremina beše jednaka težini? Ima neki takav zakon. Vans je u srednjoj školi stalno lomio prste dok je predavao. Nastavni program koledža. Blesav nastavni program. Šta je zaista težina kad kažeš težina? Trideset dve stope u sekundi, u sekundi. Sve pada na tle. Zemlja. Zemljina sila gravitacije, to je težina.

Okrenuo se i nehajnim korakom prešao preko ulice. Kako li je ona hodala s onim kobasicama? Ovako nekako. U hodu je iz bočnog džepa izvukao presavijeni *Frimen*, razvio ga, presavio ga po dužini napravivši palicu, i pri svakom nehajnom koraku udario bi se po nogavici. Treba izgledati ravnodušno: samo da svratim da pogledam. U sekundi, u sekundi. To znači u sekundi za svaku sekundu. S ivice trotoara hitro je pogledao ka vratima pošte. Sanduče za zakasnelu poštu. Ubaciti ovde. Nikoga. Unutra.

Ubacio je kartu kroz mesinganu rešetku.

– Ima li neko pismo za mene? – upitao je.

Dok je poštanska službenica tražila po pregradi, on je zurio u plakat poziva na regrutaciju, s vojnicima u punoj opremi na paradi: a vrh svoje palice držao je naspram nozdrva, mirišući sveže odštampani fini papir. Verovatno nema odgovora. Preterao sam prošlog puta.

Službenica mu kroz rešetku pruži natrag njegovu kartu s jednim pismom. On joj zahvali i brzo pogleda odštampani koverat.

Gospodin Henri Flauer
post restant Pošta Vestland Rou,

² *Slatko je ne raditi ništa* (ital.).

Odgovorila je, ako ništa drugo. On gurnu kartu i pismo u bočni džep, ponovo odmerivši vojnike na paradi. Gde li je puk matorog Tvidija? Rashodovani vojnik. Eno: kapa od medveđeg krzna i petlovo pero. Ne, on je grenadir. Zašiljene manžetne. Eno ga: Kraljevska dablinska pešadija. Crveni mundiri. Napadno razmetljivi. Mora da se zato žene lepe za njih. Uniforma. Lakše ih je i regrutovati i obučiti. Pismo Mod Gon o tome da bi ih noću valjalo držati podalje od ulice O'Konel:⁴ sramota za našu irsku prestonicu. Grifitove novine sada duvaju u istu tikvu: vojska istrulela od veneričnih bolesti; imperija koja vlada svetom ali ne vlada sobom. Deluju nezrelo: kao hipnotisani. Gledaj pravo. Napred marš. Leva. Leva. Kraljev vojnik. Njega nećeš videti odevenog kao vatrogasca ili žandara. Kao slobodnog zidara, to da.⁵

Izašao je iz pošte i okrenuo se udesno. Reči: kao da one mogu išta da poprave. Ruka mu zaroni u džep a kažiprst pronađe put do ispod zalistka koverta pa ga trzajima pocepa i otvori. Ne verujem da su i žene toliko oprezne. Prsti mu izvukoše pismo i zgužvaše koverat u džepu. Nešto je bilo zakačeno: možda fotografija. Uvojak kose? Ne.

M'Koj. Treba ga se rešiti što pre. Taj će mi poremetiti planove. Čovek ne voli društvo kad...

- Zdravo, Blum. Kud si namerio?
- Zdravo, M'Koj. Nikud posebno.
- Kako zdravlje?
- Odlično. Kako tvoje?
- Preživljavam nekako – reče M'Koj.

Očiju uprtih u crnu kravatu i odelo, on upita sa snishodljivim poštovanjem:

- Da nije nešto ... sve je u redu nadam se? Vidim da nosiš...

- A, ne – reče gospodin Blum. – Jadni Dignam, znaš. Danas je sahrana.

- Stvarno, siromah. Tako mu je to. U kol'ko sati?

³ Centralni deo Dablina.

⁴ U vreme Burskograta (1899-1902), da bi se podstaklo regrutovanje, britanskim vojnicima stacioniranim u Dublinu bilo je dozvoljavano da provode noći izvan kasarni, što je ozbiljno ugrožavalo javni red i moral. Mod Gon je pozivala članice organizacije Kćeri Irske da agituju protiv regrutacije i da se ne druže s neprijateljskim vojnicima.

⁵ Misli se na kralja Edvarda VII, koji se često pojavljivao u paradnim vojnim uniformama. Od 1874. godine, do stupanja na presto 1901. godine, obavljao je dužnost velikog majstora Egleske masonske lože.

Nije fotografija. Možda značka.

– U jedanaest – odgovori gospodin Blum.

– Moraću da pokušam da stignem – reče M'Koj. – U jedanaest, kažeš? Tek sam sinoć čuo. Ko mi ono reče? Holohan. Poznaješ Hopija?

– Poznajem.

Gospodin Blum pogleda preko puta prema kolima koja su stajala pred jednim vratima kraj Grosvenora.⁶ Nosač je podigao kofer na prtljažnik. Ona je stajala mirno, i čekala dok je čovek, muž, brat, likom sličan njoj, preturao po džepovima tražeći sitniš. Pomodni kaput s onom savijenom kragnom, pretopao za jedan ovakav dan, izgleda kao navlaka za jorgan. Stajala je nehajno s rukama u onim prišivenim džepovima. Kao ono uobraženo stvorenje na polo utakmici. Sve su žene uobražene dok ih ne žacneš na pravo mesto. Lepa je i lepo se prenemaže. Uzdržana, a spremna da se preda. Časna gospa, a i Brut je častan čovek.⁷ Samo li je jednom imaš, ode sva njena uštogljenost.

– Bio sam s Bobom Doranom, upravo je na jednoj od onih svojih povremenih pijanki, s onim, kako se zvaše, Bantamom Lajansom. Bili smo tu dole kod Konveja.

Doran, Lajons kod Konveja. Njena ruka u rukavici podigla se prema kosi. Došao je Hopi. Malo nakresan. Zabacivši glavu unatrag i pogledavši iza zamagljenih očnih kapaka u daljinu, on vide svetlomrku kožu rukavice kako se presijava na suncu, utkane pruge. Danas vidim jasno. Izgleda da se na vlažnom vazduhu vidi dalje. Pričaj nešto, lupetaj. Damska ruka. S koje li će se strane popeti?

– A on reče: *Baš žalosno to s našim jadnim Padijem! Kojim Padijem?* rekoh ja. *Jadnim malim Padijem Dignamom,* reče on.

Nekud van grada: možda u Brodstoun. Visoke smeđe čizme s uzicama koje landaraju. Lepo oblikovano stopalo. Šta taj toliko petlja s tim sitnišom? Videla je da gledam. Uvek one traže još jednog. Dobro je za rezervu. Dve strune za njen luk.

– *A što?* rekoh. *Šta je s njim?*

Gorda; bogata: svilene čarape.

– Da – reče gospodin Blum.

Malo se pomakao da stane sa strane M'Kojeve raspričane glave. Evo, samo što se nije popela.

– *Šta je s njim?* reče on. *Umro je,* reče. I, vere mi, udariše mi suze na oči. *Je l' ti to misliš na Padija Dignama?* rekoh. Nisam

⁶ Otmeni hotel u ulici Vestland Rou.

⁷ Ironični komentar Marka Antonija nad mrtvim Cezarom (Šekspir, *Julije Cezar*, III, 2, 87).

mogao da poverujem svojim ušima. Bio sam s njim koliko prošlog petka ili to beše četvrtak u Arču. *Da, reče. Nema ga više. Umro je u ponedeljak, siromah.*

Gledaj! Gedaj! Blista svila gospodske čarape bele. Gledaj!
Između njih uz zvonjavu protutnja teški tramvaj.

Ode voz. Stoka jedna razdrndana. Baš mi se ne da. Na samom pragu blaženstva. Uvek to tako bude. Baš u ključnom trenutku. U haustoru u ulici Justas da l' to beše u ponedeljak ona devojka je nameštala podvezicu. Prijateljica ju je zaklanjala. *Esprit du corps.*⁸ Šta je, šta bleneš?

– Da, da – reče gospodin Blum uz nemoćan uzdah. Ode.

– Jedan od najboljih – reče M'Koj.

Tramvaj prođe. Odvezli su se prema mostu Lup Lajn, njena bogata ruka u rukavici stiskala je čelični držač. Svetluc, svetlucaju čipke njenog šešira na suncu: svetluc, svetluc.

– Žena ti je dobro, nadam se? – reče M'Koj izmenjenim glasom.

– O, da – reče gospodin Blum. – Zdrava kao dren, hvala na pitanju.

On dokono razmota novine i dokono pročita:

Kakav je dom bez

Plamtrijevog mesa u konzervi?

Neotpun.

A s njim se u raj pretvara.

– Moja gospoja je upravo dobila angažman. Odnosno, samo što nije.

Sad će opet da zatraži kofer. Neka ga, nek zatraži. To kod mene neće proći.

Ljubazno, ali bez žurbe, gospodin Blum okrete pogled pod otežalim kopcima.

– Moja žena takođe – reče. – Pevaće na jednoj otmenoj priredbi u Alster Holu u Belfastu, dvadesetpetog.

– Je li? – reče M'Koj. – Drago mi je što to čujem, stari moj. Ko to organizuje?

Gospođa Marion Blum. Još nije ustala. Kraljica je u sobi jela hleba i. Nema knjige. Kraj bokova joj zamazane karte, nizovi od po sedam. Crnomanjasta gospa i plavokos muškarac. Mačka, krznena crna lopta. Pocepani koverat.

⁸ *Osećanje koje zbližava, slično osećanje (franc.).*

*Draga
Stara
Ljubavna
Pesma
To je draga stara...*

- To ti je, znaš, nekakva turneja - zamišljeno reče gospodin Blum. - *Draaaaga pesma*. Formiran je odbor. Zajednički ulog i podela zarade.

M'Koj klimnu glavom, čupkajući čekinjaste brkove.

- E, pa, lepo - reče. - To je dobra vest.

Napravio je pokret kao da se sprema da krene.

- Pa, drago mi je što si dobro - reče on. - Videćemo se.

- Da - reče gospodin Blum.

- Nego, da te nešto zamolim - reče M'Koj. - Mogao bi da upišeš moje ime na toj sahrani, hoćeš? Voleo bih da odem, ali možda neću uspeti, znaš. Jedan čovek se udavio u Sendikouvu, pa ćemo možda islednik i ja morati da odemo tamo kad pronađu leš.⁹ Samo upiši moje ime ako mene nema, hoćeš?

- Važi - reče gospodin Blum, spremajući se da krene. - Biće u redu.

- Fino, reče M'Koj ozareno. - Hvala, stari. Doći ću ako budem ikako mogao. Eto. To mu je to. Biće dovoljno samo Č. P. M'Koj.

- Nemaš brige - odlučno odgovori gospodin Blum.

Nije uspeo da me uhvati na spavanju. Brzo sam se snašao.

Elegantno. Znam ja svoj posao. Posebno volim kofere. Koža. Ojačani uglovi, učvršćene ivice, dvostruka brava s polugom. Bob Kauli mu je pozajmio svoj za koncert povodom regate u Visnslouu prošle godine i do dan danas od tog kofera ni traga ni glasa.

U hodu prema ulici Bransvik, gospodin Blum se osmehnu. Moja gospoja je upravo dobila. Tanak, nesiguran sopran. Nos kao oštrica noža. Sasvim prijatan glas, na svoj način: taman za kakvu malu baladu. Nema tu prave snage. Ti i ja, zar ne znaš? U istom smo položaju. Ulaguje se. To je da čovek pobesni. Zar on ne čuje razliku? Mislim da malo naginje na tu stranu. Suprotno od onoga što ja mislim. Znao sam da će ga zabrinuti ono s Belfastom. Nadam se da se to s boginjama tamo gore neće

⁹ M'Koj je sekretar gradskog islednika u priči 'Milost božja', u *Dablincima*.

pogoršati.¹⁰ Ona verovatno neće pristati da se ponovo vakciniše. Tvoja žena i moja žena.

A da on to mene ne uhodi?

Gospodin Blum zastade na uglu, a oči su mu lutale po šarenim oglasima. Kantrelovo i Kohranovo pivo od đumbira (aromatizovano). Klerijeva letnja rasprodaja. Ne, on će nastaviti pravo. Zdravo. Večeras je *Liah*¹¹: gospođa Bendmen Palmer. Voleo bi da je ponovo vidi u toj ulozi. Sinoć je igrala Hamleta. Žena u muškoj ulozi. Možda je on bio žena. Zašto se ubila Ofelija? Jadni tata. Kako je samo on govorio o Kejt Bejtman u toj ulozi. Čekao celo popodne ispred Adelfija¹² u Londonu da bi ušao. Bilo je to godinu dana pre mog rođenja: šezdesetpete. Pa gospođa Ristori u Beču. Kako ono beše tačan naziv komada? Mozental je to napisao. *Rejčel*, je l' tako beše? Scena o kojoj je uvek pričao, ona u kojoj stari slepi Abraham prepoznaje glas i prelazi prstima preko lica.

Natanov glas! Glas njegovog sina! Čujem glas Natana koji je ostavio svoga oca da umre od jada i bede u mom naručju, koji je napustio kuću svoga oca i Boga svoga oca.

Svaka je reč tako duboka, Leopole.

Jadni tata! Jadnik! Drago mi je što nisam ušao u sobu da mu pogledam lice. Kad se samo setim tog dana! O, bože! O bože! Uuuhhh! Pa, možda je za njega tako bilo najbolje.

Gospodin Blum skrenu iza ugla i prođe kraj klonulih kljusina na fijakerskoj stanici. Ne vredi više misliti o tome. Vreme je za zobnicu. Bolje da nisam sreo tog M'Koja.

Prišao je bliže i začuo hruskanje zlačane zobi, blago mljackanje zuba. Krupne konjske oči posmatrale su ga dok je prolazio, kroz slatkasto zobeni zadah konjske mokračće. Njihov Eldorado. Jadne budaline! Šta oni znaju i šta ih se tiče kad nabiju te duge njuške u zobnice. Previše su siti, pa ne mogu da govore. A uredno dobijaju hranu i konačište. Uz to su i uštrojeni: patrljak crne gutaperke opušteno im se klata među bokovima. Možda je njima lepo i tako. Deluju kao čestite jadne živuljke. Ipak, njihovo rzanje ume da bude veoma neprijatno.

Izvukao je pismo iz džepa i smestio ga u novine koje je nosio. Ovde bih mogao da naletim na nju. Sporedna ulica je bezbednija.

Prošao je pored kočijaškog svratišta. Čudan je život tih kočijaša, većito u pokretu. Po svakom vremenu, svuda, bez

¹⁰ U Belfastu je 1904-1905 zaista vladala manja epidemija boginja.

¹¹ *Zaboravljeni Liah* (1862), drama Džona Ogastina Dejlija, tačnije adaptacija drame *Debora* (1850), nemačkog pisca Solomona Hermana Mozentala.

¹² Poznato londonsko pozorište.

vlastite volje. *Voglio e non*. Volim ponekad da im dam cigaretu. Druželjubivi su. Uvek dobace koju reč u prolazu. On poče da pevuši:

*La ci darem la mano
La la lala la la.*

Skrenuo je u ulicu Kamberlend i, produživši još nekoliko koraka, zastao u zavetrini zida stanice. Nigde nikoga. Midova drvvara. Gomile balvana. Ruševine i stambene kućerine. Opreznim korakom prešao je preko polja za školice sa zaboravljenom pločicom. Ko nagazi magarac je. Blizu drvare jedno dete je čučalo igrajući klikere, samo, guralo je kliker spretnim palcem. Jedna mudra prugasta mačka, treptava sfinga, gledala je sa svog toplog praga. Njih ne treba uznemiravati. Muhamed je odsekao komad svoga ogrtača da je ne bi probudio. Otvoriću ga. I ja sam nekada igrao klikere dok sam išao u školu one stare gospođe. Volela je minjonete. Gospođa Elis. I gospodin? On otvori pismo zadenuto u novine.

Cvet. Mislim da je to. Žuti cvet sa presovanim laticama. Znači da nije ljuta? Šta kaže?

Dragi Henri

Dobila sam tvoje poslednje pismo i mnogo ti hvala za to. Žao mi je što se tebi nije dopalo moje poslednje pismo. Zašto si priložio i marke? Strašno se ljutim na tebe. Volela bih da mogu da te kaznim za to. Nazvala sam te nevaljalcem zbog toga što ne volim onu drugu reč. Molim te kaži mi šta stvarno znači ta reč? Zar nisi srećan kod svoje kuće ti jadni mali nevaljalče? Stvarno bih volela da mogu nešto da učinim za tebe. Molim te kaži mi šta misliš o meni nesrećnici. Često razmišljam o tom tvom divnom imenu. Dragi Henri, kada ćemo se videti? Nemaš pojma koliko često mislim na tebe. Nikada me nijedan muškarac nije privlačio koliko ti. Jako mi je teško zbog toga. Molim te napiši mi dugačko pismo i pričaj mi još. Imaj na umu da ću te kazniti ako to ne učiniš. Sad znaš šta ću ti uraditi, nevaljalče jedan, ako mi ne pišeš. O kako čeznem da te vidim. Henri dušo, nemoj da me izbegavaš, jer će me izdati strpljenje. Tada ću ti sve reći. Sad ostaj zbogom, dušice nevaljala, strašno me boli glava danas i piši *povratnom poštom* jer za tobom čezne

tvoja Marta

P.S. Obavezno mi reci koji parfem koristi tvoja žena. Želim da znam.

Pažljivo je skinuo cvet sa pribadače, omirisao njegov gotovo nepostojeći miris i stavio ga u džep kraj srca. Jezik cveća. One ga vole jer ga niko ne može čuti. Ili otrovani buket da čoveku smrsi konce. Zatim je, produživši laganim korakom, ponovo pročitao pismo, mrmljajući ovde-onde poneku reč. Tulipani ljuti na tebe muški cvete kaznicu tvoj kaktus ako ne udovoljiš jadnom nezaboravku kako čeznem ljubičica za milim ružama kad ćemo sase videti nevaljali neven parfem žene Marte. Kad je pročitao pismo do kraja, izvukao ga je iz novina i vratio u bočni džep.

Slabašna radost razmače mu usne. Promenila se od prvog pisma. Pitam se da li ga je sama napisala. Glumi ogorčenost: devojka kakva sam ja, iz dobre kuće, čestita i poštena. Mogli bismo da se vidimo jedne nedelje posle krunice. Hvala: nije to za mene. Uobičajeno ljubavno odmeravanje. A posle se treba kriti po budžacima. Gadno kao svađa s Moli. Cigara smiruje čoveka. Narkotik. Sledeći put treba otići dalje. Nevaljalac mali: kazniti, boji se reči, naravno. Brutalno, što da ne? Treba makar probati. Korak po korak.

I dalje opipavajući pismo u džepu, on izvuče čiodu iz njega. Obična čioda, a? On je baci na put. Odnekud iz njene odeće: sva je u čiodama. Čudo jedno koliko one imaju čioda na sebi. Nijedna ruža nije bez trna.

Prostački dablinski glasovi dernjali su mu se u glavi. One dve droce one noći u ulici Kum, zagrljene na kiši.

*Iz gaćica pribadaču izgubila Meri,
Pa sad ne zna kako da ih
Zadrži na sebi,
Zadrži na sebi.*

Ih? Njih. Jeziva glavobolja. Verovatno se bavi svojim ružama. Ili po čitav dan sedi i kuca na pisaćoj mašini. Naprezanje očiju loše utiče na stomaćne nerve. Koji parfem koristi tvoja žena? Šta čovek da kaže na to?

Zadrži na sebi.

Marta, Marija.¹³ Video sam negde tu sliku, sad se ne sećam, neki stari majstor ili nekakav falsifikat za otimanje para. On sedi u njihovoj kući, razgovara. Tajanstveno. To bi slušale i one dve droce u Kumu.

Prijatno večernje raspoloženje. Nema više bazanja unaokolo. Ovde se valja izvrndačiti: spokojni suton: nek ide sve kud ide. Zaboravi. Pričaj o mestima koja si obišao, o čudnovatim običajima. Ona druga, s ćupom na glavi, upravo je pripremala večeru: voće, masline, prijatna hladna voda sa izvora, hladna kao ona iz rupe u zidu u Eštaunu. Kad sledeći put pođem na kasačke trke, moraću da ponesem papirnu čašu. Ona sluša krupnim tamnim blagim očima. Pričaj joj: još više i još više: sve. Potom uzdah: tišina. Dugi dugi dugi počinak.

Prolazeći ispod železničkog mosta, on izvadi koverat, hitro ga pocepa na komadiće i razbaca ih po putu. Komadići odlepršaše, potonuše u vlažnom vazduhu: belo lepršanje, a onda sve potonu.

Henri Flauer. Isto tako bi mogao da pocepaš i ček na sto funti. Obično parče papira. Lord Ajvi je jednom prilikom unovčio sedmocifren ček na milion funti u Irskoj banci. Eto koliko se para može zaraditi na porteru. A ipak drugi brat, lord Ardilon,¹⁴ mora da menja košulju četiri puta dnevno, kažu. Na koži se kote vaši ili druga gamad. Milion funti, čekaj malo. Dva penija pinta, četiri penija litar, osam penija galon portera, ne, funtu i četiri penija galon portera. Jedan šiling i četiri penija u dvadeset: to je oko petnaest. Da, tačno toliko. Petnaest miliona barela.

Kakvih barela, šta ja to lupetam? Galona. Svejedno, oko milion barela.

Voz koji je upravo pristizao gromko je zakloparao nad njegovom glavom, vagon za vagonom. Bačve su ga udarale po glavi: mutni porter ljeskao se i pljuskao po njoj. Čepovi na njima uz prasak popustiše i ogromna mutna bujica pokulja, sjedinivši se u jedan tok, krivudajući među blatnim sprudovima po čitavoj ravnici, lenji vrtlog tečnosti koja je sa sobom nosila širokoliste cvetove svoje pene.

Stigao je do otvorenih zadnjih vrata crkve Svih svetih. Stupivši u predvorje, on skide šešir, izvuče karticu iz džepa i ponovo je zadenu za kožnu traku šešira. Dođavola. Mogao sam da smuvam M'Koja da mi nabavi propusnicu za Malingar.

¹³ Sestre Lazareve i prijateljice Isusove (Jevanđelje po Luci, 10:38-42).

¹⁴ Čuveni pivari, braća Edvard Sesil G inis i Artur Edvard G inis, dobili su krajem XIX veka plemićke titule i postali baron Ajvi i baron Ardilon.

Isto obaveštenje na vratima. Propoved velečasnog isusovca Džona Konmija o svetom Petru Klaveru¹⁵ i Afričkoj misiji. Spasavanje miliona Kineza. Pitam se kako li to objašnjavaju neznabožačkom Kinezu. Taj više voli uncu opijuma. Nebeski narod. Za njih je to čista jeres. I Gledstonu su čitali molitve za preobraćenje kada je bio gotovo bez svesti.¹⁶ Protestanti su isti takvi. Preobraćaju i doktora teologije Vilijama Dž. Volša¹⁷ u pravu veru. Njihov bog Buda leži izvaljen na bok u muzeju. Podupro glavu rukom, pa uživa. Gore mirišljavi štapići. Ni nalik na *Ecce Home*.¹⁸ Kruna od trnja i krst. Dobra ideja svetog Patrika,¹⁹ to s detelinom. Kineski štapići? Konmi: Martin Kaningam ga poznaje: izgleda otmeno. Žao mi je što ga nisam nagovorio da primi Moli u hor umesto onog oca Farlija koji izgleda kao budala premda to nije. Uče ih da budu takvi. Neće taj da zaglavinja s onim plavim đozlucima da u znoju lica svog pokrštava crnce, pa je l' da? Naočari bi im svetlucanjem odvlačile pažnju. Da mi je da ih vidim kako s onim svojim debelim usnama sede u krugu, opčinjeni, pretvoreni u uho. Mrtva priroda. Gutaju svaku reč kao mleko, pretpostavljam.

Tada ga dozva hladni miris posvećenog kamena. On pređe preko ugaženih stepenica, gurnu vrata, i lagano uđe na zadnji ulaz.

Nešto se događa: neki skup. Šteta, tako je pusto. Fino skrovito mesto da se čovek nađe uz neku devojkicu. Ko je bližnji moj?²⁰ Da satima sedimo tesno zbijeni uz laganu muziku. Ona žena na ponoćnoj misi. Sedmo nebo. Žene s grimiznim naplećnjacima klečale su u klupama, pognutih glava. Jedna grupa klečala je kraj ograde oltara. Sveštenik je prošao kraj njih, mrmljajući, držeći ono u rukama. Zastajao je kraj svake, uzimao hostiju, otresao s nje kap ili dve (jesu li natopljene vodom?) i brižljivo stavljao svakoj u usta. Tada bi šešir i glava žene potonuli. Zatim sledeća: jedna sićušna starica. Sveštenik se sagnuo da bi i njoj stavio u usta, mrmljajući sve vreme.

¹⁵ Sveti Petar Klaver (1581-1654), španski jezuita i misionar, svetac zaštitnik misionara u Africi.

¹⁶ Vilijam Gledston (1809-1898), četiri puta britanski premijer (između 1868. i 1894), privrženik ideje o irskoj samoupravi, i kao takav veoma popularan u Irskoj.

¹⁷ Vilijam Volš (1841-1921), dablinski nadbiskup koji je naložio irskim katolicima da se mole za pokoj duše tolerantnog antikatolika Gledstona.

¹⁸ Pravilno je *Ecce Homo*: "Evo čoveka!" (lat.) – reči Pontija pilata kada su preda nj doveli Isusa sa krunom od trnja (Jovan 19:5).

¹⁹ Sveti Patrik (IV v.), svetac-zaštitnik Irske, prema predanju, objasnio je Sveto trojstvo irskom kralju Laoharu na primeru trolistne deteline.

²⁰ Pitanje učenika upućeno Isusu (Luka, 10: 25-37).

Latinski. Sledeća. Zatvori oči i otvori usta. Šta? *Corpus*,²¹ Telo. Leš.

Dobra ideja to s latinskim. To ih najpre omami. Dom za umiruće. Izgleda da je i ne žvaću: samo progutaju. Čudnovata ideja: jesti komade leša. Eto zašto ljudožderi to rado prihvataju.

Stajao je sa strane posmatrajući njihove slepe maske kako prolaze između klupa, jedna za drugom, i traže svoja mesta. Prišao je jednoj klupi i smestio se na njenom kraju, stežući šešir i novine. Kakve mi šerpenje moramo da nosimo na glavi. Šešire bi trebalo oblikovati prema svakoj glavi pojedinačno. Klečale su oko njega sa svih strana, i dalje pognutih glava s grimiznim naplećnjacima, čekajući da im se ono rastopi u stomaku. To mu je nešto kao onaj macot²²; to je ta vrsta hleba: beskvasni posvećeni hleb. Pogledaj ih samo. Kladim se da ih ovo čini srećnim. Lizalica. Svakako ih čini. Da, to zovu andeoskim hlebom. Velika je ideja iza toga, to što osećaš u sebi neka je vrsta carstva božjeg. Prvi pričesnici. Hokus pokus grumen za peni. Posle se svi osećaju kao jedna porodica, isto kao u pozorištu, svi osećaju isto. Tako je. Ubeđen sam u to. Tako su manje usamljeni. U našem bratstvu. Posle im dođe da se malo provesele. Da se izluduju. Stvar je u tome da treba zaista verovati u to. Isceljenje u Lurdu,²³ vode zaborava, prikaze iz Noka,²⁴ kipovi koji krvare. Neki čičica bio je zaspao kraj one ispovedaonice. Eto otkud hrkanje. Slepo verovanje. Bezbedni u nedrima carstva božjeg. Smiruje svaki bol. Probudiće se dogodine u ovo vreme.

Video je kako je sveštenik brižljivo sklonio pehar za pričest i na trenutak kleknuo pred njim, otkrivši široki sivi đon ispod one čipkane stvarčice koju je nosio na sebi. Šta li bi se desilo kad bi izgubio iglu koja mu drži? Ne bi znao šta da radi. Čelav je na temenu. Na leđima slova: I.N.R.I.²⁵ Ne: I.H.S.²⁶ Moli mi je objasnila kad sam je jednom pitao. Isuse hvala spasitelju; ili ne: Isus hrabri spasitelj, tako je. A ono drugo? Isusa nam raspeše izrodi.

Da se sastanemo jedne subote posle krunice. Nemoj me odbiti. Pojaviće se s velom i crnom tašnicom. Iza nje suton i

²¹ *Telo* (lat.).

²² Beskvasni hleb koji se jede za vreme jevrejskog praznika Pashe.

²³ Grad u jugozapadnoj Francuskoj, gde se navodno 1858. godine pojavila Devica Marija, mesto hodočašća i navodnih čudernih isceljenja.

²⁴ Selo u grofoviji Mejo u Irskoj, navodno mesto pojavljivanja Device Marije, svetog Josifa i Svetog Jovana.

²⁵ Skraćenica ispisana na Isusovom krstu, od: *Jesus Nazareus, Rex Iudeorum* (lat.) – Isus Nazarećanin kralj Jevreja.

²⁶ Izvorno inicijali Hristovog imena na grčkom, kasnije prihvaćeno i kao skraćenica za *Jesus Hominum Salvator* (lat.) – Isus spasitelj čovekov.

svetlost. Mogla bi ona biti ovde s trakom oko vrata a da krišom svejedno radi i sve ono drugo. Takve su one. Onaj momak koji je svedočio protiv Nepobedivih,²⁷ on je svakog jutra, Keri se zvao, svakog je jutra uzimao pričest. Baš u ovoj crkvi. Piter Keri, dabome. Ne, ja to mislim na Pitera Klejvera. U stvari na Denisa Kerija. Zamisli ti to. Kod kuće žena i šestoro dece. A on sve vreme smišlja ubistvo. Ovi napadni bogomoljci, to je prava reč za njih, oni uvek deluju nekako prepredeno. A nisu to pravi trgovci. O, ne, ona nije ovde; cvet: ne, ne. Uzgred, jesam li iscepao onaj koverat? Da: ispod mosta.

Sveštenik je isplaknuo putir vinom; zatim je spretnim pokretom iskapio talog. Vino. To je nekako otmenije nego kada bi pili ono na šta su navikli, Ginisov porter ili neko bezalkoholno piće, Vitlijev dablinski biter ili Kentrelovo i Kohranovo pivo od đumbira (aromatizovano). Ne nudi im ništa od svega toga; sveto vino: samo to. Slaba uteha. Pobožna obmana, ali sasvim na mestu: da nije tako, stalno bi se smenjivale pijandure sve jedna gora od druge, da iskamče malo pića. Čudna je čitava ta atmosfera oko toga. Sasvim ispravno. Ma, savršeno ispravno.

Gospodin Blum se osvrnu prema horu. Neće biti muzike. Šteta. Ko li ovde svira orgulje? Stari Glin, on je umeo da natera taj instrument da progovori; kakav *vibrato*: kažu da je u ulici Gardiner zarađivao pedeset funti godišnje. Moli je toga dana sjajno pevala, Rosinijevu *Stabat Mater*. Najpre propoved oca Bernarda Vona. Hrist ili Pilat? Hrist, ali nemoj nas cele noći držati ovde zbog toga. Došli su zbog muzike. Topot nogu utihnu. Moglo se čuti igla da padne. Rekao sam joj da podesi glas prema onom uglu. Osećao sam uzbuđenje u vazduhu, potpuno, ljudi su podigli poglede:

*Quis est homo.*²⁸

Ima zaista divnih stvari u toj staroj crkvenoj muzici. Merkadante: sedam poslednjih reči.²⁹ Mocartova dvanaesta misa: naročito *Gloria*. Te nekadašnje pape stvarno su volele muziku, umetnost i kipove i slike svih vrsta. Palestrinu takođe,

²⁷ Nepobedivo udruženje nepobedivih irskih socijalista (skraćeno: 'Nepobedivi') militantno krilo Fenijanskog bratstva, osnovano je 1881. godine sa ciljem nasilne borbe protiv britanske vlasti. Posle ubistva dvojice visokih političkih ličnosti u dablinskom Finiks parku, Džejsms Keri, jedan od vođa Nepobedivih, svedočio je na sudu protiv njih. Kada je pokušao da pobeogne iz Irske, ubio ga je jedan od pripadnika udruženja.

²⁸ *Ko je čovek?* (lat.). Početne reči sopranskog dueta u Rosinijevoj *Stabat Mater*.

²⁹ *Sedam poslednjih reči* naziv je oratorijuma italijanskog kompozitora Đuzepea Merkadantea (1795-1870).

na primer. Baš su lepo živeli dok je trajalo. A i zdravo, prvo su pevali, uvek u isti sat, pa onda spravljali pića. Benediktin. Zeleni šartrez.³⁰ Ipak to što su u horu imali i evnuhe bilo je malčice previše. Kakav je ovo glas? Mora da im zvuči čudno posle njihovih moćnih basova. Znalci. A možda posle svega ne osećaju ništa. Uspokoje se nekako. Nema briga. Pa i ugoje se, zar ne? Proždrljivi, visoki, dugonogi. Ko zna? Evnuh. Samo je jedan način da se sve to napusti.

Video je kako se sveštenik sagnuo i poljubio oltar a potom okrenuo i blagoslovio okupljeni narod. Svi se prekrstiše i ustadoše. Gospodin Blum se obazre oko sebe, pa i sam ustade, gledajući iznad podignutih šešira. Naravno, za jevanđelje treba ustati. Potom svi ponovo kleknuše na kolena i on tiho sede natrag na klupu. Sveštenik izađe iz oltara, držeći ono ispred sebe, pa on i ministrant počеше da odgovaraju jedan drugom na latinskom. Potom sveštenik kleknu i pročita s jedne kartice:

– O, Bože, pribežište naše i snago naša...

Gospodin Blum izduži vrat da bi razaznao reči. Baci im kosku. Jedva da se sećam. Koliko li je vremena proteklo od tvoje poslednje mise? Presveta i bezgrešna devica. Josif, njen suprug. Petar i Pavle. Zanimljivije je kad znaš čitavu priču. Zaista divno organizovano, ide kao po satu. Svako bi hteo da. Tada ću sve ispričati. Pokora. Kaznite me, molim vas. Moćno je oružje u njihovim rukama. Moćnije nego u lekara ili advokata. Žene umiru od želje da. A ja sam ššššššššš. A jesi li čččččč? A zašto si to činila? Ona gleda u prsten da nađe opravdanje. Hodnici šapuću, zidovi imaju uši. Muž se iznenadi kad sazna. Mala božja šala. Potom ona izlazi. Površno pokajanje. Ljupki stid. Pomoli se kraj oltara. Zdravo Marija i Sveta Marijo. Cveće, tamjan, sveće se tope. Ona krije rumenilo. Vojska spasa bestidno oponaša sve to. Preobraćena prostitutka obratiće se skupu. Kako sam pronašla Gospoda. Oni u Rimu mora da su strašno sposobni: oni vode čitavu predstavu. A uz to još i zarađuju dobre pare. Tu su i zaveštanja: tom i tom parohu na potpuno slobodno raspolaganje. Mise za pokoj moje duše obaviti javno. Manastiri i samostani. Sveštenik kao svedok u raspravi oko testamenta onog Fermanaga. Taj se nije dao zaplašiti. Imao je spreman odgovor na sve. Sloboda i vaznesenje naše svete majke crkve. Crkveni naučenjaci: oni su ispisali čitavu njenu teologiju.

Sveštenik se molio:

– Blaženi Mihailo, arhandele, odbrani nas u časovima sukoba. Budi naš čuvar protiv zlobe i stupica đavolovih (neka

³⁰ Benediktin i šartrez – likereri koje proizvode benediktinski, odnosno kartuzijanski kaluderi.

ga Bog obuzda, pokorno se molimo!): i baci, o prinče nebeske vojske, Božjom snagom Satanu u pakao, a s njim i ostale zloduhe koji lutaju svetom i satiru duše ljudske.

Sveštenik i ministrant ustadoše i odoše. Svršeno je. Žene ostaše iza njih: molitva zahvalnica.

Bolje da se ja pokupim. Sad je na redu džeparenje. Možda će se sad pojaviti s tacnom. Ispunite svoju uskršnju dužnost.

On ustade. Uzdravlje. Jesu li ova dva dugmeta na mom prsluku sve vreme bila otkopčana? Žene uživaju u tome. Nikad neće da te upozore. Ali mi. Izvinite, gospođice, tu vam je (pfff!) jedna mala (pfff!) pahuljica. Ili suknja otkopčana otpozadi. Mesečev sjaj. Još mi se više dopadate kad ste malo neuredni. Sreća što nije bilo još malo južnije. On prođe, diskretno se zakopčavši, niz bočni brod i kroz glavna vrata izađe na svetlost. Načas zaslepljen, zastade kraj hladne crne mermerne škropionice dok su ispred i iza njega dvojica vernika kradom potapali šake u oskudnu svetu vodicu. Tramvaji; kola Preskotove bojare; neka udovica u crnini. Primetio sam pošto sam i sam u žalosti. Stavio je šešir. Koliko li je sati? I petnaest. Ima još vremena. Bolje da odem da mi naprave onaj losion. Gde to beše? A, da kao i prošlog puta. Sveni na Linkoln plejsu. Apotekari se retko sele. Njihove zelene i zlatnožute boce preteške su da bi ih premeštali. Hamilton Longs, osnovan u godini potopa. Tu blizu je hugenotsko groblje. Moraću jednom da ga obiđem.

Krenuo je ka jugu, preko Vestland Roua. Ali recept je u drugim pantalonama. Uh, a zaboravio sam i onaj ključ od kapije. Muka jedna, ove sahrane. U redu, siromah, nije on kriv. Kad su mi ga poslednji put pripremili? Čekaj. Sećam se da sam razmenio jedan suveren. Mora da je bio prvi ili drugi u mesecu. Ma, može on da potraži.

Apotekar je listao unatrag stranicu za stranicom. Miriše mi nekako kao na pesak i sparušenost. Usahla lobanja. I stara. Potraga za kamenom mudrosti. Alhemičari. Od lekova se brže stari, nakon početnog uzbuđenja. Potom sledi letargija. Zašto? Reakcija. Čitav život za jednu noć. Postepeno ti menja karakter. Kad po čitav dan živiš među travkama, uljima, dezinfekcionim sredstvima. Pa onda ti njegovi gipsani lončići. Avan i tučak. Aq. dist. Fol. Laur. Te Virid.³¹ Gotovo da te sam miris izleči kao zvonce na zubarevim vratima. Doktor Straško. Morao bi sebe malo da poleči. Kaša ili emulzija. Hrabar je bio onaj koji je prvi ubrao biljku da bi se njome lečio. Lekovite travke. Valja biti obazriv. Tu ima dovoljno toga da te uspava kao hloroform.

³¹ Aq. Dist.. – destilisana voda; Fol. Laur. – listovi lovora; Te Virid – zeleni čaj (lat.).

Test: plavi lakmus papir postaje crven. Hloroform. Prevelika doza laudanuma. Pilule za spavanje. Ljubavni napici. Paragorični sirup od maka izaziva kašalj. Stvara ugruške u porama ili u flegmi. Jedino otrov može da leči. Lek tamo gde ga najmanje očekuješ. Promućurna priroda.

– Pre oko dve nedelje, gospodine?

– Da – reče gospodin Blum.

Čekao je kraj tezge, lagano udišući oštri zadah lekova, prašnjavosuvi miris sunđera. Puno vremena treba da čovek ispriča šta ga sve muči i boli.

– Slatko bademovo ulje i tinkturu benzoeve smole – reče gospodin Blum – zatim vodicu od narandžinog cveta...

Mora da joj od toga koža postaje onako otmeno bela kao vosak.

– I beli vosak, takođe – reče.

Ističe njene tamne oči. Gledala me, s čaršavom navučenim do očiju, španskih, i sama mirišljava, dok sam nameštao dugmad na manžetnama. Ovi domaći recepti često su i najbolji: jagode za zube: koprive i kišnica: i zobena kaša, kažu, potopljena u surutku. Hrana za kožu. Jedan od sinova stare kraljice, je l' to bio vojvoda od Olbenija? Imao je samo jednu kožu. Leopold, da. Mi imamo po tri. Bradavice, prišteve i bubuljice, da stvar bude gora. Ali treba ti i parfem. Koji parfem tvoja? *Peau d'Espagne*.³² Ta narandžina vodica je tako sveža. Lepo mirišu ovi sapuni. Čisti, pravi sapun. Vreme je da se okupam tu iza ugla. Amam. Turski. Masaža. Nakupi se prljavština u pupku. Još je bolje ako ti to uradi neko zgodno devojčce. Čini mi se i da bih. Da, tako je. Obaviti to prilikom kupanja. Neobična želja. Voda vodi. Spojiti korisno s prijatnim. Šteta što nemam vremena za masažu. Posle sam čitavog dana svež. Mučne su te sahrane.

– Da, gospodine – reče apotekar. – Bilo je to dva šilinga i devet. Jeste li doneli bočicu?

– Nisam – reče gospodin Blum. – Napravite mi to, molim vas. Svratiću kasnije u toku dana i uzeću i jedan od ovih sapuna. Koliko koštaju?

– Četiri penija, gospodine.

Gospodin Blum podiže komad sapuna ka nozdrvama. Slatki limunasti vosak.

– Uzeću ovaj – reče. – Ukupno tri šilinga i jedan peni.

– Da, gospodine – reče apotekar. – Možete da platite sve zajedno, gospodine, kad se vratite.

³² Španska koža (franc.).

– U redu – reče gospodin Blum.

Izašao je iz radnje, s palicom od novina pod miškom, i sveže zamotanim sapunom u levu ruci.

Kraj njegovog ramena javiše se glas i ruka Bantama Lajonsa.

– Zdravo Blume? Šta lepo ima novo? Jesu to današnje? Daj mi da zvirnem.

Opet je obrijao brkove, za boga miloga. Duga hladna gornja usna. Da bi izgledao mlađi. Baš deluje blesavo. Mlađi od mene.

Lajonsovi žuti prsti crnih nokata odmotaše palicu. Valjalo bi i da se okupa. Da skine skorelu prljavštinu. Dobro jutro, jeste li već koristili Persov sapun? Perut na ramenima. Trebalo bi da naulji lobanju.

– Hoću da pogledam šta piše za onog francuskog konja koji danas trči – reče Bantam Lajons. – Gde li je to, mamicu mu njegovu?

Šuškao je ispresavijanim stranicama, tarući bradu o visoku kragnu. Svrab od brijanja. Nosi tesnu kragnu, opašće mu kosa. Biće bolje da mu ostavim novine i da ga se otarasim.

– Možeš da ih zadržiš – reče gospodin Blum.

– Askot.³³ Zlatni pehar. Čekaj – promrmlja Bantam Lajons. – Ček' malo. Samo momenat.

– Baš sam se spremao da ih bacim u kantu za otpatke.

Bantam Lajons iznenada podiže pogled i nesigurno se isceri, pogledavši ga ispod oka.

– Šta reče? – upita oštro.

– Kažem da možeš da ih zadržiš – odgovori gospodin Blum. – Baš sam se spremao da ih pretvorim u otpadak.

Batam Lajons se na čas nađe u nedoumici: zaškiljio je, a zatim tutnuo raširene listove natrag u naručje gospodina Bluma.

– Rizikovaću – reče. – Izvoli, hvala.

On odjuri u pravcu Konvejevog paba. Nek mu je bog u pomoći.

Gospodin Blum ponovo presavi novine u uredan četvorougao pa strpa u njega sapun, smešeći se. Ala ovaj lupeta svašta. Voli da se kladi. Prava epidemija u poslednje vreme. Dečaci kradu da bi uložili šest penija na kladenje. Povelika debela ćurka kao nagrada na lutriji. Osvojite božićnu večeru za

³³ Tradicionalne konjičke trke u Askotu, jedan od dva najznačajnija događaja te vrste u Engleskoj, zaista su održane 16. juna 1904. godine.

tri penija. Džek Fleming je proneverio novac radi kocke, pa onda zbrisao u Ameriku. Sad drži hotel. Nikad se ne vraćaju. Misirski lonac.

Veselo je odšetao do džamije s kupatilima. Podseća na džamiju, crvene cigle, minareti. Izgleda da je danas dan sportskih takmičenja u koledžu. Pogledao je plakat s konjskom potkovicom iznad kapije parka koledža: biciklista presamićen nadvoje kao bakalar u loncu. Baš im je loš plakat. Bolje da su ga napravili okruglog kao točak. A onda paoke: sport, sport, sport, pa u sredini točka velikim slovima: koledž. Nešto što može da privuče pažnju.

Evo Hornblouera na portirnici. S njim treba biti dobar: mogao bi nekad da me pripusti unutra. Kako ste, gospodine Hornblouer? Kako ste vi, gospodine?

Stvarno božanstveno vreme. Kad bi život uvek bio ovakav. Vreme za kriket. Posedati pod suncobrane. Igra teče. Aut. Ne umeju ovi ovde to da igraju. Nemaju pojma. A kapetan Kaler je savršenim hicem razbio prozor na Klubu u ulici Kilder. Draži je njima vašar u Donibruku. A tek što su prštale lobanje kad je M'Karti stupio na scenu. Toplotni talas. Neće to dugo potrajati. Vazda prolazi, taj tok života, a život naš koji živimo draži je od svih.³⁴

Baš bi mi prijalo da se sad okupam: čista kada s vodom, hladni emajl, blagi mlaki mlaz. Ovo je telo moje.³⁵

Unapred je video svoje blede telo potpuno opruženo, nago, u utrobi topline, nauljeno parfimisanim sapunom koji se topi, blago zapljuskivano. Video je svoj trup i udove plavljene i ljuljuškane taltalasićima, lako uspravljeno, limunžuto: svoj pupak, pupoljak mesa; i video je tamne zamršene uvojke svog čuperka kako plove, plovi kosa u vodenoj struji oko klonulog oca novih pokoljenja, klonulog plutajućeg cveta.

³⁴ Slobodan navod stihova iz balade 'U časovima sreće'. Balada potiče iz opere *Maritana* (1845), autora Vinsenta Volasa i Edvarda Ficbola.

³⁵ Isusove reči na Tajnoj večeri (Matej, 26: 26).

[6]

Martin Kaningam prvi proturi glavu pokrivenu cilindrom u škripavu kočiju i, spretno ušavši, sede. Gospodin Pauer uđe za njim, pažljivo povivši svoj visoki stas.

– Uđite, Sajmone.

– Posle vas – reče gospodin Blum.

Gospodin Dedalus hitro stavi šešir i uđe, rekavši:

– Da, da.

– Jesmo li sad svi tu? – upita Martin Kaningam. – Idemo, Blume.

Gospodin Blum uđe i sede na slobodno mesto. Povukao je vrata za sobom i dva puta ih zalupio dok se nisu čvrsto zatvorila. Proturio je ruku kroz ručku i ozbiljno se kroz otvoren prozor kočije zagledao u spuštene zastore na aveniji. Jedna je bila malo povučena u stranu: neka starica je virila. Nos joj je bio belo priljubljen uz okno. Zahvaljivala je svojim zvezdama što je ovog puta zaobiđena. Čudno je to zanimanje koje pokazuju za leševe. Drago im je da nas vide kako odlazimo a toliko im muka zadajemo pri dolasku. Taj im posao izgleda odgovara. Petljaju nešto po ćoškovima. Tiho tabanaju u papučama iz straha da se pokojnik ne probudi. Onda počnu da ga pripremaju. Doteraju ga. Moli i gospođa Fleming spremaju krevet. Povuci malo prema sebi. Naš pokrov. Nikad ne znaš kome ćeš mrtav dopasti šaka. Umivanje i šamponiranje. Sigurno podrežu nokte i kosu. Malo sačuvaju u kovertu. Svejedno, nastavljaju da rastu i posle. Gadan posao.

Svi su čekali. Niko nije progovorio ni reč. Verovatno unose vence. Seo sam na nešto tvrdo. A, da, onaj sapun: u mom bočnom džepu. Bolje bi bilo da ga pomerim odatle. Treba sačekati pogodan trenutak.

Svi su čekali. A onda se spređa začu okretanje točkova: pa sve bliže: potom topot konjskih kopita. Trzaj. Njihova se kočija pokrenu, uz škripu i njihanje. Otpozadi se začu još kopita i škripavih točkova. Zastori na aveniji počеше da promiču i pojavi se broj devet sa crnim florom na zvekuru, odškrnutih vrata. Brzinom hoda.

I dalje su čekali, kolena su im se truckala, dok se nisu okrenuli i pošli duž tramvajskih šina. Tritonvil roud. Brže.

Točkovi su tandrkali kotrljajući se po kaldrmi a poludela stakla tresla su se i zvečala u vratima.

– Kojim nas to putem vozi? – upita gospodin Pauer kroz oba prozora.

– Ajrištaun – reče Martin Kanningam. – Ringsend. Ulica Bransvik.

Gospodin Dedalus klimnu glavom, gledajući kroz prozor.

– To je lep stari običaj – reče. – Drago mi je što vidim da još nije izumro.

Neko vreme svi su kroz svoje prozore posmatrali kako prolaznici podižu kape i šešire. Poštovanje. Kočija skrenu tramvajske staze na ravniji put pored Voteri Lejna. Gospodin Blum se načas zagleda u vitkog mladića u crnini, sa širokim šeširom.

– Upravo je prošao jedan vaš prijatelj, Dedaluse – reče.

– Ko to?

– Vaš sin i naslednik.

– Gde je? – upita gospodin Dedalus, pružajući se da vidi.

Prošavši kraj otvorenih slivnika i humki na putu izrovanom ispred stambenih zgradurina, kočija skrenu iza ugla i, njišući se natrag ka tramvajskoj stazi, bučno produži dalje na kloparavim točkovima. Gospodin Dedalus se zavalio unatrag, rekavši:

– Je l' bio s njim onaj probisvet Maligen? Njegov *fidus Achates*!¹

– Ne, – kaza gospodin Blum. – Bio je sam.

– Mora da je bio kod tetke Seli – reče gospodin Dedalus – klan Guldiniovih, mali pijani računovođa i Krisi, tatina mala grudva balege, mudra glavica koja poznaje svog oca.

Gospodin Blum se bez radosti osmehnu prema Ringsend roudu. Braća Volas: fabrika boca; most Doder.

Riči Gulding i njegova torba sa spisima. Gulding, Kolis i Vord, tako je nazvao firmu. Vicevi su mu sve gori. Bio je veliki veseljak. Igrao valcer s Ignacijusom Galagerom jednog nedeljnog jutra, dva gazdaričina šešira behu mu prikačena za glavu. Umeo je da terevenči po celu noć. Sad mu se to sveti: to su ti bolovi u leđima, bojim se. Žena mu peglom greje leđa. Misli da će ih izlečiti pilulama. Sve sami mekušci. Oko šeststo procenata profita.

– Uhvatio se u kolo s najgorima – zareža gospodin Dedalus. – Taj Maligen je u svakom pogledu pokvarena, gnusna

¹ *Verni Ahat* (lat.), Enejin prijatelj u Vergilijevoj *Eneidi*.

i prevejana vucibatina. Ime mu zaudara po čitavom Dablinu. Ali uz božju pomoć i uz pomoć blagoslovene Bogorodice nateraću sebe ovih dana da napišem pismo njegovoj majci ili tetki, ili šta god mu ona bila, da širom otvori oči. Doakaću ja njemu, verujte mi na reč.

Vikao je da bi nadjačao kloparanje točkova:

– Neću dozvoliti toj barabi od njenog nećaka da mi upropasti sina. Sin nekakvog trgovačkog pomoćnika. Prodavao sveće kod mog rođaka Pitera Pola M'Svinija. Neću dozvoliti.

Tu začuta. Gospodin Blum skrenu pogled s njegovih srditih brkova ka blagom licu gospodina Pauera, ka očima Martina Kaningama i njegovoj bradi, koja je dostojanstveno podrhtavala. Bučan, bandoglav čovek. Samo o sinu misli. Ima i pravo. Oslonac je to. Da je mali Rudi poživeo. Gledao bi ga kako raste. Slušao njegov glas u kući. Hodao bi kraj Moli u uniformi Itona². Moj sin. Moja slika i prilika. Neobičan bi to osećaj bio. Od mene. Puki slučaj. To mora da je bilo onog jutra na Rejmond Terasu kada je ona stajala kraj prozora i posmatrala dva psa i kerušu kako pored zida rade one stvari. Onaj narednik se cerekao. Imala je na sebi onu svetlosmeđu kućnu haljinu s poderotinom koju nikada nije ušila. Pomazi me malo, Poldi. Bože, gorim od želje. Tako počinje život.

Posle se zaokruglila. Morala je da otkáže koncert u Grejstouns. Moj sin u njoj. Mogao sam da mu pomognem u životu. Mogao sam. Da mu omogućim da se osamostali. I da nauči nemački.

– Kasnimo li? – upita gospodin Pauer. – Deset minuta – reče Martin Kaningam gledajući na sat.

Moli. Mili. Ista stvar, samo razvodnjena. Psuje kao kakva vancaga. O, bokca li ti tvoga! Sunce ti žarko! Ipak, mila je to devojčica. Uskoro će postati žena. Malingar. Najdraži tatičice. Mladi student. Da, da: i žena. Život, život.

Kočija se drmusala napred-natrag, njišući njihova četiri tela.

– Kornj je mogao da nam da i neku udobniju krtiju – reče gospodin Pauer.

– Mogao je – reče gospodin Dedalus – da mu nije smetao nedostatak sredstava. Shvatate na šta mislim?

On zatvori levo oko. Martin Kaningam poče da otire mrvice hleba ispod svojih butina.

– Šta je ovo – reče – za ime Boga? Mrve?

² Elitna privatna srednja škola u Engleskoj.

- Ovde je izgleda neko nedavno pravio piknik - reče gospodin Pauer.

Svi podigoše butine i s negodovanjem pogledaše sedišta od natrule kože bez dugmadi. Gospodin Dedalus nabra nos, namršteno pogleda naniže, pa reče:

- Ako ja nisam u teškoj zabludi... Šta ti misliš, Martine?

- I meni se učinilo - reče Martin Kanningam.

Gospodin Blum spusti bedro. Dobro je što sam se okupao. Osećam da su mi noge sasvim čiste. Ali voleo bih da je gospođa Fleming bolje zakrpila ove čarape.

Gospodin Dedalus rezignirano uzdahnu.

- Na kraju krajeva - reče - to je najprirodnija stvar na svetu.

- Je l' došao Tom Kernan? - zapita Martin Kanningam, blago uvrćući vrh brade.

- Da - odgovori gospodin Blum. - Negde je pozadi, s Nedom Lambertom i Hajnsom.

- A Kornji Keleher? - upita gospodin Pauers.

- Doći će na groblje - reče Martin Kanningam.

- Sreo sam jutros M'Koja - reče gospodin Blum. - Rekao je da će pokušati da dođe.

Kočija naglo stade.

- Šta se desilo?

- Stali smo.

- Gde se nalazimo?

Gospodin Blum proturi glavu kroz prozor.

- Kod velikog kanala, reče.

Plinara. Kažu da leči veliki kašalj. Dobro što ga Mili nikad nije imala. Jadna dečica! Od toga pomodre i previjaju se u grčevima. Tuga jedna. U poređenju s drugima, dobro je prošla s bolestima. Samo boginje. Čaj od lanenog semena. Šarlah, epidemija gripa. Reklama za smrt. Ne propustite ovu priliku. Bezbolno umiranje, kao u kafileriji. Jadni stari Atos! Budi dobar prema Atosu, Leopolde, to je moja poslednja želja. Neka bude volja tvoja. Pokoravamo im se i u grobu. Naškrabano rukom samrtnika. Primio je to k srcu, okopnio od tuge. Mirna zverčica. Obično su takvi ti starački psi.

Kapljica kiše pljucnu mu na šešir. On se povuče unatrag i vide nalet sitnih kapljica po sivom pločniku. Jedna po jedna. Čudno. Kao kroz sito. Pomislio sam da bi mogla pasti kiša. Sad se sećam da su mi cipele škripale.

- Menja se vreme - reče tiho.

- Šteta što nije potrajalo lepo – dodade Martin Kaningam.

- Dobro je za useve – reče gospodin Pauer. – Evo, opet izlazi sunce.

Gospodin Dedalus, zureći kroz naočare prema velom zastrtom suncu, uputi ka nebu nemu kletvu.

- Nepouzdan je kao dečija guza – reče.

- Ponovo krećemo.

Kočija nanovo pokrenu krute točkove i njihova se tela blago zanjhaše. Martin Kaningam poče brže da uvrće vrh brade.

- Tom Kernan je sinoć bio straobalan – reče. – A Padi Leonard ga je savršeno oponašao.

- O, nije to ništa, Martine – živo se nadoveza gospodin Pauer. – Čekaj dok ga čuješ, Sajmone, kako oponaša Bena Dolarda dok peva *Malog buntovnika*.

- Straobalan – pompezno reče Martin Kaningam. – *Ja u svom životu, Martine, nisam čuo nikoga da tako upečatljivo izvodi tu priprostu baladu.*

- Upečatljivo – reče kroz smeh gospodin Pauer. – On poludi od te pesme. A i aranžman je obrnut.

- Jeste li čitali govor Dena Dosona? – upita Martin Kaningam.

- Ja nisam – reče gospodin Dedalus. – Gde je objavljen?

- U jutrošnjim novinama.

Gospodin Blum izvadi novine iz unutrašnjeg džepa. Moram da zamenim onu knjigu za nju.

- Ne, ne – usplahireno reče gospodin Dedalus. – Kasnije, molim vas.

Pogled gospodna Bluma putovao je niz rub novina, brzo prelazeći rubriku umrlih: Kalan, Kolman, Dignam, Fosit, Lauri, Nauman, Pik, koji li je to Pik? Da nije onaj što je radio kod Krozbiya i Alejna? Nije. Sekston, Urbrajt. Štampana slova brzo izblede na lošem, krutom papiru. Hvala, Maleni cvete. Nikad neprežaljen. Na neizmernu žalost svojih. U 88. godini posle duge i teške bolesti. Mesečni pomen: Kvinlan. Preblagi Isuse, smiluj se njegovoj duši.

Mesec je dana kako Henri ode

Svome novom domu u nebeske dvore

Njegovi bližnji žale ga i plaču

S nadom da srešće se sa njim negde gore.

Jesam li iscepao koverat? Jesam. Gde li sam stavio ono pismo kada sam ga pročitao u kupatilu? Potapša se po džepu prsluka. Dobro je, tu je. Dragi Henri je zbrisao. Pre nego što mi ponestane strpljenja.

Osnovna škola. Midova drvara. Stanica za kočije. Sada su tamo samo dva. Klimaju glavama. Siti i presiti. Lobanje su im previše koščate. Onaj drugi upravo vozi neku mušteriju. Prolazio sam tuda pre jednog sata. Kočijaši su pozdravljali dižući šešire.

Leđa nekog skretničara iznenadno se uspraviše kraj tramvajskog stuba uz prozor gospodina Bluma. Zar ne mogu da izmisle nešto automatsko, da taj točak bude pogodniji za rukovanje? Da, ali bi tada ovaj momak ostao bez posla? Jeste, ali bi neki drugi momak dobio posao zato što je smislio nov pronalazak?

Koncertna dvorana Enšant. Tu nema ničega. Neki čovek u odelu boje kože, s trakom oko mišice. Ne deluje previše ojađeno. Četvrtinska ožalošćenost. Možda neki dalji rođak.

Prošli su kraj turobne propovedaonice Crkve svetog Marka, ispod železničkog mosta, pored Kraljičinog pozorišta: ćutke. Oglasi: Judžin Straton, gospođa Bendmen Palmer. A da li bih ja mogao da večeras pogledam *Liaha*, pitam se. Ja, velim. Ili *Ljiljan iz Kilarnija*? Operska trupa Ester Grajms. Temeljno, značajno izmenjen program. Mokri i sjajni plakati za sledeću nedelju. *Zabava u Bristolu*. Martin Kaningam mogao bi da mi nabavi propusnicu za Gejeti. Moraću da mu platim turu-dve pića. Što ne platiš na mostu.

On treba da dođe danas popodne. Njene pesme.

Plasto. Spomen-bista ser Filipa Kremptona³. Ko li je taj?

– Kako je? – reče Martin Kaningam, podižući šaku ka čelu u znak pozdrava.

– Ne vidi nas – reče gospodin Pauer. – Ma da, vidi. Dobar dan.

– Ko? – upita gospodin Dedalus.

– Blejziz Bojlan – reče gospodin Pauer. – Eno ga, šeta frizuru.

Baš kad sam pomislio na njega.

Gospodin Dedalus naže se napred, da pozdravi. S vrata restorana Red Benk beli disk slamnog šešira bljesnu u znak pozdrava: ode.

Gospodin Blum pogleda nokte na levoj ruci, a zatim one na desnoj. Nokti, dabome. Ima li u njemu još nečeg što oni ona

³ Poznati dablinski hirurg (1777-1858).

vide? Fascinacija. Najgori čovek u Dublinu. Od toga on živi. One ponekad osećaju šta se u čoveku krije. Instinkt. Ali u jednom takvom tipu. Moji nokti. Upravo ih posmatram: uredno podrezani. A potom: razmišljanje u osami. Telo nekako smekša. To bih primetio: po sećanju. Otkud to? Pretpostavljam da koža ne može da se skupi dovoljno brzo kad se telo opusti. Ali oblik je tu. Oblik je još tu. Ramena. Bokovi. One noći kad se oblačila za igranku. Krajičak košulje zaglavio joj se među guzovima.

Sklopio je ruke među kolenima, a zatim, zadovoljan, bezizrazno pogledao njihova lica.

Gospodin Pauer upita:

– Kako napreduje ono s koncertnom turnejom, Blume?

– O, veoma dobro – reče gospodin Blum. – Čujem da sve ide odlično. Dobra je ideja, znate...

– Idete li i vi?

– A ne – reče gospodin Blum. – Zapravo bih morao da odem dole do grofovije Kler nekim privatnim poslom. Znate, predviđeno je da se obiđu veći gradovi. Ono što izgubite u jednom možete da nadoknadite u drugom.

– Baš tako – reče Martin Kaningam. – Sada je tamo gore Meri Anderson.

– Imate li dobrih izvođača?

– Njenu turneju vodi Luis Verner – reče gospodin Blum. – O da, imaćemo sva najveća imena. Dž. S. Dojla i Džona Makormaka⁴ nadam se i... Najbolje, u stvari.

– I *madame* – reče uz smešak gospodin Pauer. – Da se ne zaboravi.

Gospodin Blum rastavi šake u gestu blage uljudnosti i ponovo ih sklopi. Smit O'Brajen. Neko je tamo položio buket cveća. Žena. Mora da mu je godišnjica smrti. Na mnogaja ljeta. Prolazeći kraj Farelovog kipa, kočija je bešumno spojila njihova opuštenu kolena.

Peertle: nekakav dronjavi starac nudio je kraj puta svoju robu, otvorenih usta: peertle.

– Četiri pertle za peni.

Pitam se zašto je ovaj zglajzao s advokatskim poslom. Imao je kancelariju u ulici Hjum. U istoj zgradi kao Molin imenjaka, Tvidi, glavni tužilac za grofoviju Voterford. Od tada ne skida onaj svileni šešir. Ostaci nekadašnje otmenosti. A još je i u crnini. Kako se strašno srozao, jadnik! Šutiraju ga naokolo kao staru cipelu. O'Kalagan s jednom nogom u grobu.

⁴ Poznati irski bariton i tenor. Džejs Džojs je nastupao s njima 27. avgusta 1904. godine. Otud nedovršena rečenica u kojoj se ne spominje poslednji izvođač.

I *madame*. Jedanaest i dvadeset. Ustala je. Gospođa Fleming došla je da pospremi. Češlja se, pevuši. *Voglio e non vorrei*. Ne. *Vorrei e non*.⁵ Gleda u vrhove kose da vidi da li cvetaju. *Mi trema un poco il*.⁶ Baš joj je divan glas kod onog *tre*: plačevan. Drozd. Drozdinica. Ta reč to dobro opisuje.

Oči mu lako predoše preko dobroćudnog lica gospodina Pauera. Osedeo iznad ušiju. *Madame*: uz osmeh. Uzvratio sam osmeh. Osmeh može svašta da znači. Možda najobičnija učtivost. Fini čovek. Ko zna da li je istina to što se priča, da ima neku ženu koju izdržava? Nimalo prijatno za njegovu ženu. Ipak priča se, ko mi to reče, da tu nema telesnog odnosa. Onda bi čovek očekivao da se to prilično brzo okonča. Da, to ga je Krofton sreo jedne večeri kako joj nosi pola kila ramsteka. Kako beše, gde to ona radi? Konobarica kod Djurija. Ili to beše hotel Moira?

Prodoše ispod lika Oslobodioca, ogrnutog širokim plaštom.

Martin Kaningam gurnu gospodina Pauera.

– Iz plemena Rubenovog⁷ – reče.

Visoka crnobrađa prilika, oslonjena o štap, teško je gazila zamičući za ugao Elverijeve Kuće slonova, s rukom presavijenom na leđima i okrenutom prema njima.

– U svoj svojoj negdanjoj lepoti – reče gospodin Pauer. Gospodin Dedalus pogleda ka teturavoj prilici i blago reče:

– Dabogda vrat slomio!

Gospodin Pauer, grčeći se od smeha, zakloni sebi rukom pogled s prozora dok je kočija prolazila pored Grejove⁸ statue.

– Svi smo mi bili tamo⁹ – iskreno reče Martin Kaningam. Oči mu se susretoše s očima gospodina Bluma. On pogladi bradu, dodavši:

– Pa, skoro svi.

Gospodin Blum s iznenadnom živošću poče da priča svojim saputnicima.

– Strašno je dobra ona priča koja kruži o Rubenu Džeju i sinu.

⁵ Blum ispravlja svoju raniju grešku.

⁶ Odlomak Zerlininog stiha iz dueta s Don Đovanijem: *Mi trema un poco il* – „Srce mi kuca malo brže“ (ital.).

⁷ Aluzija se odnosi na Rubena Dž. Doda, dablinskog advokata, zastupnika jednog jevrejskog osiguravajućeg društva, zbog čega je, kao i zbog svog imena, bio pogrešno smatran Jevrejnom. Antisemitizam Kaningamove primedbe pojačan je i aluzijom na Judu Iskariotskog, koji je takođe bio 'iz plemena Rubenovog (Ruvimovog)'.

⁸ Džon Grej (1816-1875), protestant, urednik i vlasnik *Frimens Džornala*.

⁹ Odnosno, „svi smo osetili zlobu jevrejskih lihvara“.

– Ono s lađarem? – upita gospodin Pauer.

– Da. Zar nije sjajna?

– O čemu je tu reč? – upita gospodin Dedalus. – Nisam je čuo.

– Po sredi je bila neka devojkica – poče gospodin Blum – pa je on odlučio da ga pošalje na ostrvo Man da ga malo skloni, ali kada su obojica bili...

– Šta? – upita gospodin Dedalus. – Je li to ona neopevana pogana vucibatina?

– Jeste – kaza gospodin Blum. – Njih dvojica su bili krenuli ka brodu i on je pokušao da se utopi.

– Udaviti Varavu!¹⁰ – uzviknu gospodin Dedalus. – Voleo bih da je uspeo!

Gospodin Pauer kroz zaklonjene nozdrve prasnu u smeh.

– Ne – reče gospodin Blum – sin je u stvari...

Martin Kaningam ga grubo prekinu:

– Ruben Džej i njegov sin grabili su kejom uz reku ka brodu za ostrvo Man, i ta mala protuva mu se najedared istrгла iz ruku i preko zida skočila u Lifi.

– Za Boga miloga! – prestravljeno uzviknu gospodin Dedalus. – Je l' poginuo?

– Poginuo! – viknu Martin Kaningam. – Zar taj!. Neki lađar je dograbio motku, izvukao ga za kopču na pantalonama i predao ga ocu koji je ni živ ni mrtav stajao na keju. Pola grada se skupilo.

– Da – reče gospodin Blum. – Ali smešno je to što...

– A Ruben Džej – reče Martin Kaningam – dao je lađaru florin za to što mu je spasao sina.

Ispod šake gospodina Pauera začu se prigušen uzdah.

– Da, jeste – potvrdi Martin Kaningam. – Junaku. Srebrni florin.

– Zar nije sjajna priča? – reče Blum živahno.

– Dao mu je šiling i osam penija previše – suvo zaključí gospodin Dedalus.

Prigušeni smeh gospodina Pauera prasnu u kočiji.

Nelsonov stub.¹¹

– Osam šljiva za peni! Osam za peni!

¹⁰ Biblijski Varava, koga su Jevreji pošteđeli umesto Isusa, ali i glavni negativni lik u drami Kristofera Marloa *Malteški Jevrejin* (1633). Marloov Varava skončava u kotlu vrele vode koju je sam pripremio za svoje neprijatelje.

¹¹ Spomenik proslavljenom engleskom admiralu Horaciju Nelsonu (1758-1805).

- Trebalo bi da se malo uozbiljimo - reče Martin Kaningam.

Gospodin Dedalus uzdahnu.

- Ma ne, zaista, jadni mali Padi sigurno nam ne bi zamerio zbog malo smeha. I sam je ispričao mnoštvo dobrih šala.

- Oprosti mi Bože! - reče gospodin Pauer, brišući vlažne oči prstima. - Jadni Padi! Ni na pamet mi nije palo pre nedelju dana kad sam ga poslednji put video zdravog zdravcatog da ću se ovako voziti iza njega. Napustio nas je.

- Bio je to poštenjačina kakvom nema ravna - reče gospodin Dedalus. - Baš je iznenadno otišao.

- Kap - reče Martin Kaningam. - Srce.

On se tužno lupi po grudima Zažareno lice: usijano. Previše viskija. Lek protiv crvenog nosa: piti kao zver dok ti nos ne pomodri. Puno je on para potrošio na bojenje nosa.

Gospodin Pauer posmatrao je kuće u prolazu s nekom skrušenom zabrinutošću.

- Umro je iznenada, jadnik - reče.

- Najlepša smrt - reče gospodin Blum.

Pogledaše ga njihove širom otvorene oči.

- Čovek se ne muči - reče. - Jedan tren, i sve je gotovo. Kao kad umre u snu.

Niko ne reče ništa.

Ovo je mrtva strana ulice. Preko dana dosadno poslovanje, nekretnine, bezalkoholni restoran, Falkonerova železnička agencija, Koledž državne uprave, Džilova knjižara, Katolički klub, Dom slepih. Zašto? Postoji neki razlog. Sunce ili vetar. Noću takođe. Momci i služavke. Pod patronatom pokojnog oca Metjua, Kamen-temeljac za Parnelov spomenik. Kap. Srce.

Beli konji s belim perjanicama pojaviše se iza ugla Rotonde u galopu. U prolazu blesnu maleni kovčeg. Sahrana na brzinu. Mrtvačka kola. Neoženjen. Crna za oženjene. Za neženju, boja živa. A za časnu sestru siva.

- Žalosno - reče Martin Kaningam. - Neko dete.

Lice patuljka, bledoružičasto i smežurano kao što je bilo Rudijevo. Telo patuljka, slabašno kao da je od gline, u belo oivičenoj drvenoj kutiji. Sahrana o društvenom trošku. Jedan peni nedeljno za grumen zemlje. Naš. Mali. Siromašak. Beba. Besmisleno. Greška prirode. Ako je zdrav, onda je na majku. Ako nije, na oca je. Više sreće idući put.

- Jadničak - reče gospodin Dedalus. - Oslobodio se muka.

Kočija se usporeno pela uz brdašce Ratlend skvera. Po kamenju. Zveče kosti. Siromah je. Bog da prosti.

– Na polovini životnog puta – reče Martin Kaningam.

– Najgore je ipak – zaključio gospodin Pauer – kad čovek sam sebi oduzme život.

Martin Kaningam hitro izvuče sat, nakašlja se, pa ga vrati natrag.

– Najveća sramota za porodicu – dodade gospodin Pauer.

– Privremeno pomračenje uma, naravno – odlučno reče Martin Kaningam.

– Moramo imati više razumevanja za to.

– Kažu da je onaj ko to učini kukavica – reče gospodin Dedalus.

– Nije na nama da sudimo – reče Martin Kaningam.

Gospodin Blum, spreman da nešto prozbori, ponovo zatvori usta. Krupne oči Martina Kaningama. Sad gleda u stranu. Saosećajan je to čovek. Inteligentan. Lice nalik na Šekspirovo. Uvek zna da kaže pravu reč. Ovde nemaju milosti ni za to ni za čedomorstvo. Ne dopuštaju hrišćansku sahranu. Ranije su takvima u grobu probadali srce drvenim kocem. Kao da nije i pre toga bilo slomljeno. Ipak, ponekad se pokaju, ali prekasno. Pronađen u rečnom koritu kako grčevito steže rogoz. Gledao je u mene. A tek ona grozna pijandura, njegova žena. Neprestano joj je iznova opremao kuću, a onda skoro svake subote morao da zalaže nameštaj. Ona ga je povelala putem prokletstva. I kamen bi nad tim proplakao. Ponedeljak ujutro. Novi početak. U jaram. Bože, mora da je jezivo izgledala te noći. Dedalus mi je rekao da je bio tamo. Pijano je mahnitala i ludirala se s Martinovim kišobranom.

Jer ja sam, vele, dragulj Azije,

Dragulj Azije,

Ja sam gejša, mazi je.

Skrenuo je pogled s mene. On zna. Zveče kosti.

Onog popodneva izvršen je uviđaj. Na stolu boca s crvenom nalepnicom. Hotelska soba sa slikama iz lova. Zagušljivo je bilo. Sunce kroz pukotine među roletnama. Suncem obasjane uši islednika, velike i dlakave. Hotelski sluga dao je izjavu. Najpre sam mislio da spava. Onda sam mu na licu opazio nekakve žute pruge. Skliznuo je kraj nogu kreveta. Zaključak istrage: prejaka doza. Smrt nesrećnim slučajem. Pismo. Mome sinu Leopoldu.

Nema više patnje. Večni san. Bog da prosti.

Kočija je hitro čangrljala ulicom Blesington. Po kamenju.

– Dobro gazimo, čini mi se – reče Martin Kaningam.

– Daj Bože da nas ne izvrne nasred puta – reče gospodin Pauer.

– Nadam se da neće – izjavi Martin Kaningam. – Sutra se u Nemačkoj održava velika trka. Gordon Benet.¹²

– Tako je, boga mi – reče gospodin Dedalus. – To bi vredelo videti, verujte.

Kad su skrenuli u ulicu Berkli, jedan verglaš zasu ih tonovima razdragane klepetave varijetske pesme. Je li kogod video Kelija? K-e-l-i. Posmrtni marš iz *Saula*.¹³ Hulja jedna, Antonio. Samu me je ostavio. Pirueta! *Mater Misericordiae*.¹⁴ *Ulica Ekls*. Tamo dole je moja kuća. Povelika. Onamo sanatorijum za neizlečive. Veoma ohrabrujuće. Dom Naše Gospe za samrtnike. Tu je pri ruci i mrtvačnica. Tu je umrla stara gospođa Riordan.¹⁵ Grozno izgledaju te žene. Njena šolja za hranu, trljanje usana kašikom. Potom paravan oko postelje da može da umre. Baš je bio ljubazan onaj mladi student koji se pobrinuo za mene kad me je ujela pčela. Iz jedne krajnosti u drugu.

Kočija galopom zađe iza ugla: stade.

– Šta je sad?

Razdvojeno krdo žigosanih goveda prođe kraj prozora, mućuci, šljapkajući kopitama, lenjo tukući repovima o blatnjave koščate sapi. Pored njih i između njih trčale su crveno obeležene ovce blejući svoj strah.

– Emigranti – reče gospodin Pauers.

– Ija! – viknu goničev glas, a bič im je švićkao po sapima. – Ija! 'Ajde!

Četvrtak, naravno. Sutra je dan za klanje. Sitna stoka. Kaf ih je prodao za otprilike dvadeset sedam funti po komadu. Verovatno za Liverpul. Rostbif za staru Englesku. Oni pokupuju sve što je najsočnije. A time se gubi ona peta četvrtina: sve one sirovine, koža, dlake, rogovi. Za godinu dana dosta se toga nakupi. Trgovina mrtvim mesom. Nusproizvodi klanica za kožare, sapun, margarin. Pitam se da li još uvek uspeva onaj trik s oduzimanjem pokvarenog mesa na železničkoj stanici Klonsila.

¹² Međunarodna automobilska trka koju je 1900. godine osnovao američki novinar Gordon Benet, 17. juna 1904. godine održana je u blizini Hamburga, u Nemačkoj.

¹³ Oratorijum (1738) Georga Fridriha Hendla.

¹⁴ Najveća dablinska bolnica početkom dvadesetog veka.

¹⁵ U *Portretu umetnika*, Stivenova tetka Dante.

Kočija se kretala kroz krdo.

- Ne razumem zašto gradska uprava ne sagradi tramvajsku prugu od ulaza u park do keja - reče gospodin Blum. - Te životinje mogle bi se transportovati u vagonima pravo do brodova.

- Umesto da zakrčuju saobraćaj - dodade Martin Kaningam. - Sasvim tačno. Morali bi to da učine.

- Da - reče gospodin Blum - a često sam razmišljao i o tome da bi se mogli uvesti opštinski pogrebni tramvaji kao u Milanu, znate. Sprovedeš prugu do same grobljanske kapije i uvedeš specijalne tramvaje, pogrebnu kočiju i kola za ožalošćene i sve to. Shvatate šta mislim?

- O, to bi bilo za priču - reče gospodin Dedalus. - Pulmanov vagon i salon za ručavanje.

- Ne bi to valjalo za Kornija - primeti gospodin Pauer.

- Zašto? - upita gospodin Blum, okrenuvši se ka gospodinu Dedalusu. - Zar to ne bi bilo dostojnije nego par konja u galopu?

- Pa, ima u tome nečega - složi se gospodin Dedalus.

- Uz to - reče Martin Kaningam - više neće biti prizora kao onda kada su se mrtvačka kola prevrnula kod Danfija i istresla kovčeg nasred puta.

- To je bilo grozno - užasnuto reče gospodin Pauers - i leš je ispao na ulicu. Grozno!

- Staza oko Danfisa - reče gospodin Dedalus, klimajući glavom. - Pehar Gordona Beneta.

- Slava dragom Bogu! - pobožno reče Martin Kaningam.

Bum! Izvrnu se. Kovčeg uz tresak ispade na put. S praskom se otvori. Padi Dignam izlete i ukočen se zakotrlja kroz prašinu u prevelikom smeđem odelu. Rumeno lice: sada sivo. Usta širom otvorena. Pitaju šta to bi. Valjalo bi zatvoriti ih. Jezivo izgledaju tako otvorena. Tako se unutrašnji organi brzo raspadnu. Mnogo je bolje začepiti sve otvore. Da, i te. Voskom. Olabavi se stezni mišić. Sve zapečatiti.

- Danfi - objavi Pauer kada je kočija skrenula udesno.

Danfijev ugao. Poređane kočije ožalošćenih, utapaju svoju tugu. Stanica kraj puta. Sjajno mesto za pab. Sva je prilika da ćemo na povratku svratiti ovde da ispijemo u njegovo zdravlje. Da popijemo za pokoj duši. Elikzir života.

A šta kad bi se to sad zaista dogodilo. Da li bi prokrvario ako bi prilikom ispadanja zakačio ekser? Možda bi, a možda i ne bi. Zависи gde bi ga zakačio. Krvotok prestaje. Ipak, malo bi

moglo iscuriti iz neke arterije. Bolje bi bilo sahranjivati ih u crvenom: u tamnocrvenom.

Ćutke su se provezli duž Pitsburg rouda. Kraj njih protandrkaše prazna mrtvačka kola, na povratku s groblja: deluju rasterećeno.

Most Kroskans: kraljevski kanal.

Voda uz tutnjavu kulja kroz ustave. Neki čovek stajao je mirno u svojoj barci među gomilama treseta. Na stazi za tegljenje pored brane ovlaš privezan konj. Na palubi *Bugabua*.¹⁶

Njihove oči su ga posmatrale. Na sporom, u korov zaraslom vodenom putu on je na svom splavu plovio kroz Irsku vučen konopcima uz trstike, preko gliba, preko blatom začepjenih boca, psećih strvina. Atlon, Malingar, Mojveli, mogao bih pešice uz kanal da odem u posetu Mili. Ili da se odvezem na biciklu. Da iznajmim neko staro tandrkalo, što je sigurno, sigurno je. Ren je pre neki dan kupio jedan na aukciji, ali ženski. Sve je više vodenih puteva. Džejms M'Kan je voleo da me prebacuje skelom. Jevtiniji prevoz. U laganim etapama. Barke s kabinom. Logorovanje u prirodi. Tako i mrtvačka kola. Preko vode do neba. Možda ću i ja tako, bez najave. Biće to iznenađenje, Leikslip. Klonsila.¹⁷ Spustiti se od brane do brane do Dablina. S tresetom iz midlendskih močvara. Pozdrav. On podiže smeđi slameni šešir, pozdravljajući Padija Dignama.

Prošli su kraj Kuće Brajana Boroimhija¹⁸. Sad su blizu.

– Kako li živi naš prijatelj Fogerti? – reče gospodin Pauer.

– To pitajte Toma Kernana – odvrati gospodin Dedalus.

– Kako? – reče Martin Kaningam. – Verujem da još uvek plače za njom?

– Mada je daleko od očiju – zaključio gospodin Dedalus – nije daleko od srca.

Kočija se zaputi ulevo, prema Finglas roudu.

Desno je kamenorezac. Poslednji krug. U grupicama na jednom kraju pojaviše se tihe prilike, bele, ojađene, s ispruženim mirnim rukama, kleče u bolu, pokazuju prstom. Fragmenti oblika, isklesani. U beloju ćutnji: primamljive. Najkvalitetnija usluga. Tos. H. Denani, graditelj spomenika i vajar.

Prodoše.

Na ivici trotoara pred kućom Džimija Gririja, grobara, sedela je neka stara skitnica. Gundala, istresala prljavštinu i

¹⁶ Naslov komične balade o poteškoćama upravljanja barkom.

¹⁷ Luke u Dablinskom zalivu.

¹⁸ Pab nazvan po irskom kralju iz X veka.

kamenje iz velike prašnjave razjapljene čizme. Na kraju životnog puta.

Zatim minuše sumorne bašte: jedna po jedna: sumorne kuće.

Gospodin Pauer pokaza prstom.

– Tamo je ubijen Čajlds – reče. – Kod poslednje kuće.

– Tako mu je to – reče gospodin Dedalus. – Jeziv slučaj. Simor Buš je uspeo da ga oslobodi krivice. Ubio brata. Tako se bar pričalo.

– Sud nije imao dokaza – reče gospodin Pauer.

– Osim posrednih – dodade Martin Kaningam. – Takvi su principi zakona. Bolje da umakne devedeset devet krivaca nego da jedan nevini bude pogrešno osuđen.

Svi pogledaše. Kuća zločina. Minu kraj njih onako tamna. Zatvorenih kapaka, bez stanara, bašta sva u korovu. Otišla kuća dođavola. Krivo optužen. Ubistvo. Lik ubice u oku žrtve. Ljudi vole da čitaju o tome. Ljudska glava pronađena u bašti. Bila je odevena u. Kako se srela sa smrću. Nedavno počinjeno nedelo. Oružje koje je upotrebljeno. Ubica još uvek na slobodi. Tragovi. Jedna uzica. Telo će biti ekshumirano. Otkriće se ubica.

Stešnjeni u ovoj kočiji. Možda ona ne bi volela da dođem tako nenajavljen. Sa ženama valja biti oprezan. Jednom ih uhvatiš sa smaknutim gaćicama. Nikada ti ne oprostite. Petnaest joj je godina.

Visoka ograda groblja Prospekt talasasto minu kraj njihovih pogleda. Tamni jablanovi, proređene bele krošnje. Gušće raspoređene siluete, beli obrisi zaglavljani među drvećem, beli oblici i delići koji promiču nemo, oblikujući besmislene pokrete u vazduhu.

Obod točka zagrebao je po rubu trotoara: stadoše. Martin Kaningam ispruži ruku i, povukavši ručicu, otvori vrata kolenom. Zatim izađe. Za njim Pauer i Dedalus.

Sad treba premestiti ovaj sapun. Blumova ruka hitro otkopča bočni džep i prebaci u papir umotan sapun u unutrašnji džep za maramicu. Izašao je iz kočije, premestivši i novine koje je još uvek držao u drugoj ruci.

Sirotinjska sahrana: mrtvačka kola i još tri kočije. Sve je to isto. Nosači kovčega, zlatne uzde, misa za pokoj duše, počasni plotun. Pompeznost smrti. Iza poslednje kočije stajao je piljar kraj svoje tezge s kolačima i voćem. Liciderski kolači, slepljeni: kolači za mrtve. Biskviti za pse. Ko to još jede? Ožalošćeni kad izlaze s groblja.

On krenu za svojim saputnicima. Gospodin Kernan i Ned Lambert pođoše za njima, a iza njih je hodao Hajns. Korni

Keleher stade kraj otvorenih pogrebnih kola i izvadi dva venca. Jedan dodade dečaku.

Kud li se dede onaj dečji pogreb?

Iz pravca Finglasa umornim korakom prođe konjska zaprega, vukući kroz pogrebnu tišinu škripava kola na kojima je ležao jedan granitni blok. Kočijaš koji je hodao pred konjima pozdravi ih rukom. Sad sledi kovčeg. Stigao je pre nas, iako je mrtav. Konj s naherenom perjanicom osvrće se unaokolo. Tupav pogled: pretesno stisnut am oko vrata, pritiska mu neki krvni sud ili tako nešto. Znaju li oni šta to ovde prevoze svakog dana? Mora da ima dvadeset ili trideset sahrana na dan. A tu je i Maunt Džerom za protestante. Sahrane širom sveta svuda svakog trenutka. Žurno ih donose u prepunim kočijama i zatrpavaju. Na hiljade svakoga sata. Previše je toga na svetu.

Očalošćeni izadoše kroz kapiju: žena i devojka. Harpija upala lica, tvrdokorna žena s kojom nema šale, naherena šešira. Lice devojčice umrljano je prljavštinom i suzama, stegla je ženu za mišicu, gleda u nju i čeka znak da zaplače. Riblje lice, beskrvno i bledunjavo.

Unajmljeni žalobnici uprtiše kovčeg na ramena i iznesoše ga kroz kapiju. Tolika količina mrtvog tereta. I ja sam se osećao nekako otežalo kad sam izlazio iz onog kupatila. Najpre ukočeni: potom prijatelji ukočenog. Za njima Korni Keleher i dečak sa svojim vencima. Ko li je ono iza njih? Aha, šurak.

Iza njih svi ostali.

Martin Kanningam prošaputa:

– Premro sam od straha dok si pred Blumom pričao o samoubistvu.

– Molim? – šapnu gospodin Pauer. – Zašto?

– Njegov otac se otrovao – prošaputa Martin Kanningam. – Bio je vlasnik hotela Kvins u Enisu¹⁹. Čuo si ga kad je rekao da treba da ide u Kler. Godišnjica.

– O, Bože – šapnu gospodin Pauer. – Prvi put čujem. Otrovao se?

On pogleda iza sebe tamo gde je jedno lice tamnih zamišljenih očiju hodalo za njima ka kardinalovom mauzoleju. Rečito.

– Je li bio osiguran?

– Mislim da jeste – odgovori gospodin Kernan. – Ali je polisa bila pod teškom hipotekom. Martin pokušava da smesti momka u Artejn.²⁰

¹⁹ Grad u grofoviji Kler u zapadnoj Irskoj, oko dvesta kilometara udaljen od Dablina.

²⁰ Predgrađe Dablina u kome je smeštena institucija za staranje o deci bez roditelja.

– Koliko je dece ostavio?

– Petoro. Ned Lambert kaže da će pokušati da jednu od devojčica ubaci kod Toda²¹.

– Žalosno – blago reče gospodin Blum. – Petoro sitne dece.

– Težak udarac za tu sirotu ženu – dodade gospodin Kernan.

– Zaista jeste – složi se gospodin Blum.

Ipak, ona se poslednja smeje.

Spustio je pogled ka cipelama koje je namazao i uglancao. Ona ga je nadživela, izgubila muža. Više je mrtav za nju nego za mene. Jedno mora da nadživi ono drugo. Tako vele mudri. Na svetu ima više žena nego muškaraca. Izjavi joj saučešće. Vaš strašni gubitak. Nadam se da ćete uskoro i vi za njim. To se kaže samo hindu udovicama. Ona bi se možda udala za drugog. Za onoga? Ne. Ipak, ko će ga znati. Udovištvo i nije bog zna šta otkako je stara kraljica umrla.²² Vožena na lafetu. Viktorija i Albert. Posmrtna svečanost u Frogmoru²³. Ali je na kraju stavila nekoliko ljubičica u šešir. U dubini duše je sujetna. Sve to zbog jedne senke. I to kraljičinog supruga, ne kralja. Njen sin je bio najvažniji. Nešto novo čemu je mogla da se nada, različito od prošlosti koju je želela da vrati, i čekala. Nikada se ne vraća. Jedno mora da ode prvo: sam, pod zemlju: i više ga nema u njenoj toploj postelji.

– Kako si, Sajmone? – blago reče Ned Lambert, sklopljenih ruku. – Ko zna otkad te nisam video.

– Nikad bolje. Kako je u našem Koroku?

– Bio sam tamo na trkama na uskršnji ponedeljak – reče Ned Lambert. – Uvek ista pesma. Boravio sam kod Dika Tajvija.

– I kako je Dik, ta ljudina?

– Ničeg između njega i neba – odgovori Ned Lambert.

– Svetoga mi Pavla – reče gospodin Dedalus potiskujući čuđenje. – Dik Tajvi očelavio?

– Martin namerava da organizuje sakupljanje novca za dečicu – reče Ned Lambert, pokazujući prstom napred. – Nekoliko šilinga po glavi. Tek da prežive dok se ne raščisti to s osiguranjem.

²¹ Poznati dablinski trgovac s početka veka.

²² Princ Albert, muž kraljice Viktorije, umro je 1861. godine, četrdeset godina pre kraljičine smrti. Kraljica je svoju žalost pretvorila u veliki javni spektakl, pa je udovištvo postalo pomodna stvar.

²³ Mauzolej kraj Vindzorske palate, koji je kraljica podigla za sebe, princa Alberta i svojih majku.

– Da, da – reče gospodin Blum nesigurno. – Je li ono napred najstariji dečak?

– Jeste – potvrdi Ned Lambert – sa ženinim bratom. Iza njih je Džon Henri Menton. Upisao je jednu funtu za prilog.

– To me ne čudi – reče gospodin Dedalus. – Često sam govorio jadnom Padiju da bi trebalo da čuva taj posao. Nije Džon Henri najgori čovek na svetu.

– Kako ga je izgubio? – upita Ned Lambert. – Piće, šta li?

– Tu manu imaju mnogi čestiti ljudi – s uzdahom zaključio gospodin Dedalus.

Zastali su kraj vrata grobljanske kapele. Gospodin Blum stajao je iza dečaka s vencem, gledajući naniže u njegovu glatko začesljanu kosu i nežni vrat naboran u novoj kragni. Jadničak!

Da li je bio prisutan kad mu je otac? Obojica nesvesni. Došao je k sebi u poslednjem trenutku i prepoznao ga poslednji put. Svašta je mogao da uradi. Dugujem tri šilinga O'Grediju. Hoće li razumeti? Najmljeni žalobnici unesoše kovčeg u kapelu. Na kome li mu je kraju glava?

Trenutak potom on uđe za ostalima, žmirkajući na prigušenom svetlu. Kovčeg je ležao na odru pred oltarom, na svakom uglu stajala je po jedna visoka žuta sveća. Uvek ispred nas. Kornu Keleher, položivši po venac na oba prednja ugla, dade dečaku znak da klekne. Ožalošćeni su raštrkani klečali na klupicama i molili se. Gospodin Blum stade malo iza škropionice pa, pošto su svi kleknuli, pažljivo spusti iz džepa neodmotane novine i kleknu na njih desnim kolenom. Na levo koleno blago je prislonio svoj crni šešir pa se, stišćući obod, pobožno sagnuo.

Jedan ministrant uđe kroz vrata noseći nešto u mesinganom vedru. Za njim uđe i sveštenik u belom, gladeći jednom rukom stolu, dok je drugom na svom žabljem stomaku pridržavao malenu knjigu. Ko će to molitvu da čita danas? Ja, ko bi drugi, reče vrana.²⁴

Zastali su kraj odra i sveštenik tečnim graktanjem počeo da čita iz svoje knjige.

Otac Kovi. Znao sam da mu ime zvuči nekako kao kovčeg. *Domine anime*.²⁵ Njuška mu je nekako siledžijska. On je šef parade. Mišićavi hrišćanin. Jao onom ko ga popreko pogleda: sveštenik. Ti si Petar.²⁶ Pući će mu mešina kao ovcu u detelini,

²⁴ Parafraza poznate dečje pesmice.

²⁵ Blum pogrešno čuje sveštenikove reči: *In nomine Domine* – „U ime Boga“ (lat.).

²⁶ Isus Simonu: „...ti si Petar. I na ovom kamenu sazidaću crkvu svoju...“ (Matej, 16: 18).

kaže Dedalus. Stomak mu je kao u otrovanog šteneta. Taj baš ume da ga kaže. Hhhhn: pući će mu mešina.

– *Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine.*²⁷

Osećaju se važnijim kad se mole na latinskom. Upokojena misa. Jevtina crnina. Crno oivičena hartija. Tvoje ime u crkvenoj knjizi. Hladnjikavo je ovde. Treba mu jaka hrana, čitavog jutra ovde u polumraku s noge na nogu samo čeka sledeći molim. I oči su mu žablje. Od čega li se tako naduo? Moli se naduje od kupusa. Možda od samog ovog mesta. Deluje kao da je puno loših gasova. Ovde sigurno ima tušta i tma loših gasova. Mesari, na primer: oni počnu da liče na sirovi biftek. Ko li mi je to pričao? Mervin Braun. Tamo pod svodovima Crkve svetog Verburga, divne orgulje sto pedeset godina stare, moraju ponekad da buše rupe na sanducima da ispuste pokvaren gas i da ga zapale. I tako šikne napolje: plav. Malo li udahneš, gotov si.

Boli me čašica kolena. Au. Sad je bolje.

Sveštenik izvuče iz dečakovog vedra štap s kuglom na jednom kraju i zatrese njime iznad kovčega. Zatim ode do drugog kraja pa ga i tu protrese. Onda krenu natrag pa ga vrati u vedro. Zemlja jesi, zemlji se vraćaš. Sve je to zapisano: mora to da čini.

– *Et ne nos inducas in tentationem.*²⁸

Ministrant je visokim glasom tulio odgovore. Često sam pomišljao da bi bilo bolje imati dečake kao poslugu. Uvrh glave petnaest godina ili tu negde. Posle toga, naravno...

To je bila sveta vodica, valjda. Istresa iz nje san. Mora da mu se smučio taj posao, mahanje tom stvarčicom nad svakom lešinom koju mu dovuku. Svakog bogovetnog dana nova isporuka: sredovečni muškarci, stare žene, deca, žene umrle na porođaju, bradati muškarci, ćelavi poslovni ljudi, tuberkulozne devojke s malenim vrapčijim grudima. Čitave godine čita on istu molitvu nad svima njima i škropi ih vodom: spavajte. Sad je došao red na Dignama.

– *In paradisum.*²⁹

Reče da će ovaj otići u raj ili da je već u raju. To kaže nad svakim. Zamoran je to posao. Ali nešto mora da kaže.

Sveštenik zatvori knjigu i udalji se, a za njim i ministrant. Kornj Keleher otvori bočna vrata i udoše grobari, ponovo podigoše kovčeg, iznesoše ga napolje i staviše na svoje taljige. Kornj Keleher dade jedan venac dečaku a drugi šuraku. Svi

²⁷ *I ne osudi slugu svoga, Gospode* (lat.).

²⁸ *I ne uvedi nas u iskušenje* (lat.).

²⁹ *U Raj* (lat.).

krenuše za njima kroz bočna vrata na blagi sivi vazduh. Gospodin Blum izađe poslednji, ponovo gurajući novine u džep. Ozbiljno je zurio u tle dok se taljige s kovčegom nisu zaputile ulevo. Metalni točkovi mleli su šljunak uz oštru prodornu škripu a čopor grubih cipela sledio je klimave taljige duž niza grobnica.

Ti ra ri ra ti ra ri ra. Bože, ne smem ovde da pevušim.

- O'Konelov spomenik - reče gospodin Dedalus kao za sebe.

Blage oči gospodina Pauera podigoše se ka vrhu dostojanstvene kupe.

- On počiva - reče - među svojim, stari Den O'. Ali srce mu je sahranjeno u Rimu. Koliko je slomljenih srdaca ovde pokopano, Sajmone!

- Njen grob je tamo preko, Džek - reče gospodin Dedalus. - Uskoro ću se i ja opružiti pored nje. Neka me uzme sebi kad Njemu bude volja.

Potresen, on tiho zajeca, malo se zateturavši u hodu. Gospodin Pauer ga uze pod ruku.

- Njoj je bolje tamo gde je sada - reče blago.

- Pretpostavljam da jeste - reče gospodin Dedalus uz slabašan uzdah. - Verujem da je u raj, ako raj postoji.

Korni Keleher iskorači iz reda i propusti ožalošćene da prođu.

- Tužno je to, - uljudno poče gospodin Kernan.

Gospodin Blum zatvori oči i dva puta tužno klimnu glavom.

- Ostali stavljaju šešire - primeti gospodin Kernan.

- Pretpostavljam da i mi možemo da učinimo to isto. Mi smo poslednji. Ovo groblje je podmuklo mesto.

Staviše šešire.

- Velečasni je prebrzo čitao molitvu, ne čini li vam se? - reče gospodin Kernan prekorno.

Gospodin Blum ozbiljno klimnu glavom, zagledan u te žustre zakrvavljene oči. Tajanstvene oči, oči što tragaju za tajnama. Mason je, mislim: nisam siguran. Opet sam pored njega. Mi smo poslednji. U istom smo položaju. Nadam se da će još nešto reći.

Gospodin Kernan dodade:

- Služba Irske crkve kakva se vrši u Maunt Džeromu jednostavnija je, i moram da kažem, upečatljivija.

Gospodin Blum razborito potvrdi. Jezik je, naravno, nešto sasvim drugo.

Gospodin Kernan svečano reče:

– *Ja sam vaskrsenje i život.*³⁰ To dira čoveka duboko u srce.

– Tako je – kaza gospodin Blum.

Tvoje srce možda, ali šta se to tiče čoveka u rupi veličine dva sa jedan, koji miriše cveće odozdo? Njega to ne dira. Sedište dubokih osećanja. Slomljeno srce. Na kraju krajeva to je samo pumpa, kroz koju prođe na hiljade litara krvi svakoga dana. Jednog lepog dana ona se začepi, i to ti je to. Mnogo njih se razbaškariло okolo: pluća, srca, jetre. Stare zardale pumpe: dođavola sve to. Uskrsnuće i život. Kad si mrtav, onda si mrtav. A tek ideja o sudnjem danu. O tome kako će ih sve poizdizati iz grobova. Ustani, Lazare! Ko poslednji, magarac je. Ustaj! Sudnji je dan! Onda će svi da se uskomešaju tražeći jetru pa oči pa ostale andrmolje. Čik pronađi sve svoje toga jutra. U lobanji mali talog prašine. Dvanaest zrna, jedan peni. Precizno merenje.

Korni Keleher priključi im se sa strane.

– Sve je bilo po propisu – reče. – Je l' da?

Gledao ih je svojim mutnim okom. Ramena kao u policajca. S mojim tralala tralala tralala.

– Kako i priliči – reče gospodin Kernan.

– Šta? Molim? – uzvrpolji se Korni Keleher.

Gospodin Kernan ga umiri.

– Ko je onaj pozadi s Tomom Kernanom? – upita Džon Henri Menton. – Nekako mi je poznat.

Ned Lambert se osvrnu.

– Blum – reče – znate onu madam Marion Tvidi koja je bila, zapravo koja je i sada, sopran. Ona mu je žena.

– E, tako je – reče Džon Henri Menton. – Poodavno je nisam video. Zgodna je bila. Plesao sam s njom pre, kako ono beše, nekih petnaest ili sedamnaest zlačanih godina, kod Meta Dilonu u Raundtaunu. Bila je to žena i po.

On se osvrnu unatrag prema ostalima.

– Šta je on? – upita. – Čime se bavi? Je l' se on ono bavio kancelarijskim priborom? Jednom smo se nešto zakačili, sad se setih, na kuglanju.

Ned Lambert se osmehnu.

– Jeste, time se bavio – reče – kod Vizdom Helija. Trgovački putnik za upijajuću hartiju.

³⁰ Isusove reču upućene Marti, koja sumnja u njegovu sposobnost da vaskrsne Lazara (Jovan, 11:25).

- Za ime Boga - reče Džon Henri Menton - zašto li se udala za takvog klipana? U ono vreme bila je strašna ženska.

- I sada je - reče Ned Lambert. - On je sad akviziter reklamnih oglasa.

Krupne oči Džona Mentona zurile su pravo preda se.

Taljige skrenuše na jednu sporednu stazu. Jedan krupan čovek, koji je stajao uz stazu, podiže šešir odajući počast. Grobari dotakoše svoje kape.

- Džon O'Konel - zadovoljno reče gospodin Pauer. - Taj ne zaboravlja prijatelje.

Gospodin O'Konel se ćutke rukova sa svima. Gospodin Dedalus reče:

- Evo mene opet kod vas.

- Dragi moj Sajmone - odgovori tiho upravnik groblja. - Ne želim da mi budete mušterija.

Pozdravivši Neda Lamberta i Džona Henrija Mentona, on krenu dalje uz Martina Kaningama igrajući se s dva dugačka ključa koje je držao u rukama na leđima.

- Jeste li čuli priču - upita ih - o Malkahiju iz Kuma?

- Ja nisam - reče Martin Kaningam.

Oni složno pognuše glave, a Hajns načulji uši. Upravnik zadenu palčeve u lukove zlatnog lanca za sat pa se poverljivim tonom obrati njihovim bezizraznim osmesima.

- Priča kaže da su jednog maglovitog jutra ovde došla dva pijanca da potraže grob nekog svog prijatelja. Pitali su za Malkahija iz Kuma pa im rekoše gde je sahranjen. Posle kraćeg bazanja kroz maglu našu ti oni grob. Jedan pijanac pročitao ime: Terens Malkahi. Drugi je žmirkao pred statuom našeg Spasitelja koju je postavila udovica.

Upravnik baci pogled na jedan od grobova kraj kojih su prošli. Zatim produži:

- I tako žmirka ti on pred svetim likom, *Ma uopšte ne liči na njega*, reče. *Nije to Malkahi*, veli, *ko god da ga je pravio*.

Nagrađen osmesima, on zaostade i otpoče razgovor s Kornijem Keleherom, primi od njega neke spise, pa u hodu počeo da ih okreće i zagleda.

- Sve to on radi namerno - objasni Martin Kaningam Hajnsu.

- Znam - reče Hajns. - Znam ja to.

- Da nas malo razveseli - reče Martin Kaningam. - Sušta dobrodušnost: ništa drugo.

Gospodin Blum se divio upravnikovom krupnom stasu. Svi žele da s njim budu u dobrim odnosima. Čestit čovek, Džon

O'Konel, prava ljudina. Ključevi; kao na Kizovom oglasu: ne bojte se, niko neće pobeći. Nema propusnica za izlaz. *Habeat corpus*.³¹ Moraću da se pobrinem za onaj oglas posle sahrane. Jesam li napisao Bulsbridž na kovertu koji sam sakrio kad me je ona iznenadila dok sam pisao Marti? Nadam se da nije dospeo u odeljak za poštu koja se neće otpremi. Bolje bi mu bilo da se obrije. Probija se seda brada. Kad se pojave sede dlake, to je prvi znak. I čovek postaje naprasit. Srebrne niti među sivim. Zamisli da si mu žena. Čudi me da je imao petlju da zaprosi bilo koju. Dođi da živimo na groblju. De, predloži joj tako nešto. Možda bi joj to u prvi mah bilo uzbudljivo. Udvaranje smrti. Ovuda leluju senke noći uz sve te opružene mrtvace. Senke grobova kad groblja zjape, a i Danijel O'Konel mora da je tu negde, ko je ono imao običaj da kaže, bio je vanredno plodan čovek a ipak veliki katolik kao veliki div u tami. Divlji oganj. Dah grobova. Mora da joj skreće pažnju da ne misli na to da bi uopšte mogla da začne. Žene su posebno osetljive. Ispričaš joj u krevetu priču o duhovima da bi je uspavao. Jesi li ikad videla duha? Pa, jesam. Bilo je mračno kao u rogu. Sat je otkucavao ponoć. Ipak bi se ljubili kako valja ako bi ih spopalo pravo raspoloženje. Kurve na turskim grobljima. Sve nauče ako počnu mlade. Tu možeš da smuvaš i kakvu mladu udovicu. Muškarci to vole. Ljubav među nadgrobnim spomenicima. Romeo.³² Podstiče strast. Usred smrti mi smo u životu. Susret dve krajnosti. Muke Tantalove za jadne mrtvace. Miris bifteka s roštilja za gladne koji bi i same sebe prožderali. Moriti ljude čežnjom. Moli je volela da to radi na prozoru. Bilo kako bilo, ovaj ima osmoro dece.

Video je on u životu dosta njih kako odlaze pod zemlju, kako ležu oko njega, na jedno polje za drugim. Sveta polja. Bilo bi više mesta kad bi ih sahranjivali u stojećem stavu. Ne bi moglo u sedećem ili klečećem. A u stojećem? Mogla bi mu se jednog dana kad se tle odroni pojaviti nad zemljom glava i ispružena ruka. Zemlja bi morala biti razdeljena kao saće: na četvrtaste ćelije. Samo, uredno on to održava: podšišana trava i žive ograde. Major Gembl naziva Maunt Džerom svojom baštom. Pa, tako i jeste. Tu treba posaditi opojno cveće. Pričao mi je Mastijanski da kineska groblja s divovskim makovima daju najbolji opijum. Botaničke bašte su odmah preko puta. Krv koja natapa zemlju rađa novi život. Tako su valjda mislili i oni Jevreji koji su, kako se priča, ubili dečaka hrišćanina.³³ Svako

³¹ *Imao si telo* (lat.).

³² Aluzija na završni čin *Romea i Julije* i poslednji susret dvoje ljubavnika u porodičnoj grobnici Kapuletovih.

³³ Počev od XII veka, u Irskoj su se često mogle čuti priče o tome kako Jevreji ubijaju hrišćansku decu, uzimaju im krv i koriste je u različitim ritualima.

ima svoju cenu. Dobro očuvan podebeo leš, gospodin, epikurejac, izvrstan za voćnjake. Bagatela. Leš Vilijama Vilkinsona, revizora i računovođe, nedavno preminulog, tri funte trinaest šilinga i šest penija. Hvala lepo.

Zemlja je sigurno sva masna od mrtvačkog đubriva, kostiju, mesa, nokata. Kosturnice. Strašno. U raspadanju postaju zeleni i ružičasti. Brzo se truli u vlažnoj zemlji. Oni mršaviji starci su čvršći. A onda postaju nekako lojavi, nekako sirasti. Potom pocrne, kaplje iz njih crna melasa. Pa se osuše. Noćni leptiri s mrtvačkim glavama. Naravno, ćelije ili šta god to bilo nastavljaju da žive. Menjaju se. Praktično, žive večno. Ničim se ne hrane, hrane se same sobom.

Ali mora biti da proizvode đavolski mnogo larvi. U zemlji sigurno sve vrvi od njih. U glavi da ti se zavrti. Od divnih devojaka s plaže. On mi deluje sasvim veselo. Mora da se oseća moćno kad gleda sve druge kako pre njega odlaze pod zemlju. Pitam se kako li on posmatra život. Voli i da se šali: tako i sebi greje dušu. Ono s biltenom. Sperdžon jutros u četiri odlepršao na nebo. U 11 uveče (zatvaramo). Još nije stigao. Petar. I sami pokojnici ili bar oni muški vole da čuju poneki vic, a žene bi da znaju šta je u modi. Sočna kruška ili za dame punč, vruć, jak i sladak. Dobar je protiv vlage. Mora čovek ponekad da se nasmeje, pa bolje da to čini ovako. Grobari u *Hamletu*. To pokazuje duboko poznavanje ljudske duše. S mrtvima ne treba zbijati šale najmanje dve godine. *De mortuis nil nisi prius*.³⁴ Ne pre nego što skineš crninu. Teško je zamisliti sahranu upravnika groblja. Zvuči kao kakva šala. Ako pročitaš vlastiti nekrolog, kažu, duže ćeš živeti. To ti da novu snagu. Obnavlja se životni ugovor.

– Koliko ih imate za sutra? – upita upravnik.

– Dvoje – reče Kornijev Keleher. – U pola jedanaest i u jedanaest.

Nadzornik strpa papire u džep. Taljige stadoše. Ožalošćeni se razdvojiše i poređaše s obe strane rake, pažljivo stupajući pored grobova. Grobari donesoše kovčeg i postaviše prednji deo na ivicu rake, opasavši ga konopcima.

Sahranjujemo ga. Dolazimo da sahranimo Cezara.³⁵ Njegove martovske i junske ide.³⁶ On ne zna ko je ovde niti mari za to.

³⁴ Blum pogrešno citira latinsku izreku *De mortuis nil nisi bonum* (O mrtvima sve najlepše). Blumova izreka u prevodu glasi: „O mrtvima ni reči pre nego što.“

³⁵ U Šekspirovom *Antoniju i Kleopatri* Marko Antonije kaže: „Dolazim da sahranim Cezara, ne da ga veličam“ (III, 2, 79).

³⁶ U istoj drami, prorok upozorava Cezara: „Čuvajte se martovskih ida“ (I, 2, 18). Dignam je umro na junske ide, 13. juna 1904.

A ko li je ona džigljava suklata u mantilu? Ko je taj, baš bih voleo da znam? U stvari, baš me briga ko je on. Uvek se pojavi neko o kome nisi ni sanjao. Čovek bi mogao čitav život da proživi sam. O, da, mogao bi. Ipak mora da nađe nekog da ga zakopa kad umre iako može i sam sebi da iskopa raku. Svi to činimo. Samo ljudi sahranjuju. Ne, i mravi takođe. Prvo što svakom padne na pamet. Sahraniti mrtve. Kažu da je Robinzon Kruso istinita priča. To znači da ga je Petko sahranio. Kad čovek bolje razmisli, svaki petak sahranjuje četvrtak.

*O, kukavni Robinzone Kruso,
Što učini nešto tako gnusno?*

Jadni Dignam! Njegovi ostaci leže na zemlji u ovoj kutiji. Kad čovek razmisli o svemu tome, čini se zaista da se drvo troši bez potrebe. Svega izglođu. Što ne izmisle nekakav lep kovčeg s nekom pokretnom daskom, tako da ih samo spuštaš dole. Jeste, samo onda bi mogli da se bune što ih sahranjuju iz tuđeg sanduka. Ljudi su sitničavi. Položite me u moju rodnu grud. Komad ilovače iz svete zemlje.³⁷ Jedino se majka i mrtvorodenče sahranjuju u istom kovčegu. Shvatam zašto je to. Shvatam. Da bi ga štitila što je duže moguće čak i pod zemljom. Ircu je mrtvački kovčeg kuća. Balsamovanje u katakombama, ista je ideja i s mumijama.

Gospodin Blum stajao je sasvim u pozadini, sa šeširom u ruci, i prebrojavao gole glave. Dvanaest. Ja sam trinaesti. Ne. Onaj u mantilu je trinaesti. Nesrećan broj. Otkud li se kog đavola on pojavio? U kapeli nije bio, mogu da se zakunem. Baš glupo sujeverje to s brojem trinaest.

Odelo Neda Lamberta je od finog mekanog tvida. Ima purpurnu nijansu. Imao sam i ja jedno takvo u vreme dok smo stanovali u zapadnoj ulici Lombard. Nekada je bio pravi kicoš. Menjao je odela po tri puta na dan. Moram da odnesem Mesajasu ono sivo odelo da mi ga prevrne. Eto. Odelo mu je bojeno. Njegova žena uh zaboravih da nije oženjen ili njegova gazdarica trebalo je da mu poskida te konce.

Kovčeg potonu i nestade, raskrećeni ljudi koji su stajali na daskama lagano su ga spuštali u raku. Potegoše užad i izvukoše ih: svi su gologlavi. Dvadeset.

Pauza.

Kad bismo svi odjednom postali neki drugi ljudi.

³⁷ Jevrejima sahranjivanim daleko od Palestine ubacivana je u kovčeg, ukoliko je to bilo moguće, grudva svete palestinske zemlje.

Negde u daljini njakao je magarac.³⁸ Kiša. Takav magarac ne postoji. Magarca nikad nećeš videti mrtvog, kažu. Stide se smrti. Kriju se. Tako je otišao i jadni tata.

Blagi prijatni povetarac pirkao je oko golih glava šapatom. Šapatom. Dečak u pročelju groba držao je venac obema rukama tiho zureći u crnu zjapeću jamu. Gospodin Blum stade iza gojaznog i ljubaznog nadzornika groblja. Dobro skrojen žaket. Možda ih sad merka da vidi ko je sledeći. Da, dug je to počinak. Ništa više ne osećaš. Osećaš samo tog trenutka. Mora da je užasno neprijatno. Isprva ne možeš da poveruješ. Mora da je neka greška: neko drugi. Pokušajte u kući preko puta. Čekajte, hteo sam najpre. Ja još nisam. A potom zamračena mrtvačka soba. Vapiš za svetlošću. Sašaptavaju se oko tebe. Hoćeš da zovemo sveštenika? Zatim trčkanje i muvanje. Delirijum, sve što si čitavog života skrivao. Borba sa smrću. Ne spava prirodnim snom. Pritisnite mu donji kapak. Gledajte da li mu se nos ušiljio da li mu se vilica opustila jesu li mu tabani požuteli. Sklonite jastuk i neka se to svrši na podu jer s njim je gotovo. Ona slika grešnika na samrti kome đavo pokazuje ženu. Onako u košulji, umire od želje da je zagrlj. Poslednji čin *Lučije*. Zar te više nikad videti neću?³⁹ Bup! Poslednji uzdah. Konačno je gotov. Ljudi malo porazgovaraju o tebi: zaborave te. Nemojte zaboraviti da se pomolite za njega. Spomenite ga se u svojim molitvama. Čak i Parnel. Bršljanov dan izumire.⁴⁰ Zatim slede i drugi: padaju u raku, jedan po jedan.

Molimo se sada za pokoj njegove duše. Nadam se da dobro ti si, da u paklu nisi. Prijatna promena klime. Iz tiganja života u vatru čistilišta.

Pomišlja li on ikad na jamu koja čeka njega samog? Toga se setiš, vele, kad te na suncu podiđe jeza. Neko ti pređe preko groba. Poziv za izlazak na scenu. Još malo pa je red na tebe. Moj je tamo prema Finglasu, tamo sam kupio parcelu. Mama, jadna mama, i mali Rudi.

Grobari uzeše ašove i počеше da bacaju teško grumenje ilovače na kovčeg. Gospodin Blum se okrete na drugu stranu. A šta ako je on sve vreme živ? Auu! Sunce mu njegovo, to bi bilo grozno! Ne, ne: mrtav je, naravno. Naravno da je mrtav. Umro je u ponedeljak. Valjalo bi doneti neki zakon da se srce probode ili da se u grob obavezno stavlja električni sat ili telefon i neka

³⁸ Prema staroj irskoj praznoverici, magarac koji njače u ponoć – predskazuje kišu.

³⁹ Vapaj ljubavnika Edgara za Lučijom, koja je izvršila samoubistvo, u poslednjem činu opere *Lučija od Lamermura* (1835) Gaetana Donicetija.

⁴⁰ Parnelove pristalice obeležavale su godišnjicu njegove smrti ('Bršljanov dan') nošenjem bršljanovog lista.

vrsta pokrivača s otvorom za vazduh. Zastavica za slučaj opasnosti. Tri dana. Leti ih ne treba čuvati toliko dugo. Treba ih skloniti čim se uveriš da je gotovo.

Udari ilovače postaše mekši. Već tone u zaborav. Daleko od očiju, daleko od srca.

Nadzornik se udalji nekoliko koraka i stavi šešir. Dosta mu je bilo. Ožalošćeni se oprostite, jedan po jedan, i diskretno vratite šešire na glave. Gospodin Blum stavi šešir i opazi jednu gojaznu priliku kako se spretno kreće kroz lavirint grobova. Tiho, kao dobar poznavalac terena, prelazio je preko sumornih polja.

Hajns nešto žvrlja u svesku. A, da, imena. Ali on ih sve zna. Ne: evo prilazi mi.

– Samo zapisujem imena – šapnu Hajns. – Kako vam je ime, nisam siguran?

– L – reče gospodin Blum – Leopold. – A mogli biste da zapišete i M'Koja. Zamolio me je.

– Čarli – reče Hajns pišući. – Znam ga. Nekada je radio za *Frimen*.

Jeste, pre nego što je dobio posao u mrtvačnici kod Luisa Birna. Obdukcija, dobar posao za lekare. Pronalaze ono što misle da znaju. Umro je jednog utorka. Dobio nogu. Smotao je pare od nekih oglasa. Čarli, ti si ljubav moja.⁴¹ Zato me je on i zamolio. Ma neka, od toga nema štete. Pobrinuo sam se za to, M'Koj. Hvala, stari moj: baš ti hvala. Zadužiš ga na neki način: ne košta ništa.

– A recite nam – poče Hajns – poznajete li onog, onog što je stajao tamo u...

On se osvrnu oko sebe.

– Makintošu. Da, video sam ga – reče gospodin Blum. – Gde je sada?

– Makintoš – reče Hajns pišući. – Ne znam ko je taj. Je l' mu to ime?

Udaljio se, gledajući unaokolo.

– Nije – poče gospodin Blum, pa se okrete i zastade. – Ej, Hajnse!

Nije čuo. Šta? Kud li se dede? Nesta bez traga. E, pa to je stvarno. Je li ga iko video? Vide li iko toga svata. Postao je nevidljiv. Bože dragi, šta mu se desilo?

Sedmi grobar prođe kraj gospodina Bluma i uze zaboravljeni ašov.

⁴¹ Stih iz stare škotske pesme.

– Ops, izvinite!

On spretno iskorači u stranu. Ilovača, mrka, vlažna, poče da se nazire u rupi. Narastala je. Sad je skoro gotovo. Humka vlažnih busenova rasla je, i rasla, te grobari konačno odložiše ašove. Na nekoliko trenutaka svi ponovo skinuše šešire. Dečak prisloni venac na jedan ugao: šurak nasloni svoj na grudu zemlje. Grobari staviše kape i ponesoše blatnjave ašove prema kolicima. Potom lako lupiše oštricama po travi: čisto. Jedan se savi da s držalje skine dugi čuperak trave. Drugi, napustivši svoje drugove, lagano krenu napred s oružjem na ramenu. Oštrica mu je plavičasto svetlucala. Kraj pročelja groba jedan je tiho namotavao grobarsko uže. To mu je pupčana vrpca. Šurak mu, okrenuvši se, tutnu nešto u slobodnu šaku. Nemo zahvaljivanje. Izvin'te, gospodine: nevolja. Klimanje glavom. Znam ja to. To je za vas.

Ožalošćeni se lagano razidoše bez cilja, krivudavim stazama, zastajkujući povremeno da pročitaju ime na ponekom grobu.

– Hajde da prođemo pored šefovog groba – reče Hajns. – Imamo vremena.

– Hajde – reče gospodin Pauer.

Okrenuše se na desno, prateći svoje spore misli. Začu se bezbojni glas gospodina Pauera, pun strahopoštovanja.

– Neki kažu da on uopšte nije u grobu. Da je sanduk bio ispunjen kamenjem. Da će se on jednoga dana vratiti.

Hajns zatrese glavom.

– Nikad se Parnel neće vratiti – reče. – Tamo je on, uz sve njegovo što je bilo smrtno. Mir njegovom pepelu.

Gospodin Blum je neprimećen hodao svojom alejom kraj ožalošćenih anđela, krstova, slomljenih stubova, porodičnih grobnica, kamenih nada koje su se molile s pogledima uprtim uvis, srca i ruke stare Irske. Pametnije je potrošiti novac za kakvo dobročinstvo živima. Moliti se za pokoj duše toga i toga. Da li to iko čini? Zatrpaj ga i gotovo. Kao kad ubaciš ugalj u podrum. Zatim ih sve zgomilaš da uštediš vreme. Dan mrtvih. Dvadesetsedmog biću kraj njegovog groba. Deset šilinga za baštovana. On ga plevi od korova. A i sam je već starac. Presamićen nadvoje dok mu makaze zveckaju. Pred vratima smrti. Koji je preminuo. Koji nas je ostavio. Kao da su to uradili svojevoljno. Dobili su nogu, svi do jednog. Koji je otegao papke. Bilo bi zanimljivije kad bi ispričali čime su se bavili. Taj i taj, kolar. Bio sam trgovački putnik za Kork linoleum. A ja sam bankrotirao. Ili neka žena, s tiganjem. Odlično sam spremala

paprikaš. Elogija na seoskom groblju⁴² mora da je to ta pesma čija ono beše Vordsvortova ili Tomasa Kembela. Pridružio se većini, kako to kažu protestanti. Stari doktor Maren. Veliki vidar pozvao ga je sebi. Ma, ovo je za njih božja bašta. Fino boravište u prirodi. Sveže omalterisano i okrečeno. Idealno mesto da čovek u miru popuši i pročita *Čerč tajms*. Oglase za venčanja niko i ne pokušava da ulepša. Zarđali venci okačeni o kvake, venci od bronzanog lišća. Bolji kvalitet za iste pare. Ipak, cveće je poetičnije. Ono drugo dosadi čoveku, nikad ne uvene. Ne znači ništa. Sasušeno cveće.

Jedna je ptica krotko sedela na grani jablana. Kao preparirana. Kao svadbeni poklon koji nam je dao odbornik Huper. Hu! Ni percem da mrdne. Zna da nemamo čime da je gađamo. Mrtve životinje su još tužnije. Mala Mili je sahranila mrtvu ptičicu u kutiji za šibice, na grob stavila venac od krasuljaka i krhotine slomljenih đinđuva.

Ovo ti je Sveto srce:⁴³ pokazuje ga. Srce na dlanu. Trebalo bi da bude sa strane i da je obojeno crveno kao pravo srce. Irska mu je bila sva posvećena, ili kako se već to kaže. Ne deluje nimalo zadovoljno. Čemu takva kazna? Bi li tada ptice došle da ga ključaju kao onaj dečak s korpom voća ali on reče da ne bi jer bi se one bojale dečaka.⁴⁴ Apolo je to bio.

Koliko ih je! Svi ovi ovde nekada su hodali Dablinom. Blaženo počivši. Mi smo nekada bili kao što ste vi sada.

Sem toga, kako čovek može ikoga da pamti. Oči, hod, glas. Dobro, glas, tako je: gramofon. Držati po gramofon u svakom grobu ili ga čuvati u kući. Posle nedeljne večere. De pusti nam jadnog starog pradedu. Khrhrrrkr. Zdhrrrravozdrkrhrrravo strkrrašnomijemilo khhrrr sthrrrašnomijemilokhrrštovasopet vidim zdhhrraavozdhrraavo sthraaaa khhrpft. Podsetiš se glasa kao što te fotografija podseti na lice. Inače ne bi mogao da se setiš lica nakon, recimo, petnaest godina. Koga, na primer? Na primer nekog tipa koji je umro u vreme kad sam radio kod Vizdom Helija.

Škkrstrrr. Čangrljanje šljunka. Čekaj. Stani!

Uzbuđeno je pogledao nadole prema kamenoj grobnici. Neka životinja. Čekaj. Eno je.

⁴² Blum misli na pesmu 'Elegija na seoskom groblju' (1751) engleskog pesnika Tomasa Greja.

⁴³ Blažena Meri Alakok (1647-1690, proglašena sveticom 1920. godine) imala je vizije u kojima je Isus vadio svoje srce, pokazivao joj ga, a zatim ga stavljao u njeno.

⁴⁴ Grčki slikar Zeuksis (a ne Apeles, odnosno, kako Blum kaže, Apolo) naslikao je dečaka s groždem tako uverljivo realistički da su se ptice okupljale da bi zobale grožđe. To je ozlojedilo umetnika, koji je zaključio da dečak nije dovoljno uverljivo naslikan, pošto ga se ptice ne boje.

Debeli sivi pacov vukao se ivicom grobnice, pomerajući šljunak. Matori lupež: prapradeda: taj zna posao. Čili starkelja ušuška se ispod podnožja stuba, i tu se sklupča. Dobro skrovište za blago.

Ko li tu živi? Ovde leže ostaci Roberta Emerija. Robert Emet⁴⁵ sahranjen je ovde uz svetlost baklji, zar ne? Pacov vrši smotru.

Evo, nestade i rep.

Takvi srede čoveka dok trepneš. Oglođu kosti ne mareći čije su. Za njih je to obično meso. Leš, to je meso koje se ukvarilo. Da, a šta je sir? Leš mleka. Pročitao sam u *Putovanjima po Kini* kako Kinezi tvrde da belac smrdi kao leš. Kremacija je bolje rešenje. Sveštenici se tome žestoko protive. Oni rintaju za drugu firmu. Spaljujemo naveliko i prodajemo peći. U vreme kuge. Jame s negašenim krečom da ih razjede. Sobe smrti. Pepeo pepelu. Ili sahrana na moru. Gde li je ona persijska kula ćutanja?⁴⁶ Njih su jele ptice. Zemlja, vatra, voda. Kažu da je davljenje najpriyatnije. Vidiš čitav svoj život u jednom trenu. Ali da se vratiš u život, to ne biva. Nemoguće je, međutim, sahranjivati u vazduhu. Iz kakve leteće naprave. Pitam se da li se tamo dole raširi glas kad spuste nekog novog. Podzemna komunikacija. To smo od njih naučili. Ne bih se čudio. To im dođe kao svakodnevni obrok. Muve nasrnu a čovek se još nije ni ohladio. Nanjušile Dignama. Njima smrad ne smeta. Slanobela žitka kaša leša: miris i ukus nalik na presnu belu repu.

Kapija zasvetluca pred njim: još je otvorena. Natrag u svet. Dosta mi je ovog mesta. Svaki put si mu sve bliže. Poslednji put sam ovde bio na sahrani gospođe Siniko.⁴⁷ I jadni tata. Ljubav koja ubija. Neki čak noću uz svetlost fenjera raskopavaju grobove kao u onom slučaju o kom sam čitao da bi se dočepali tek sahranjenih žena ili čak leševa u raspadanju s ranama što zjape. Da se čovek naježi. Javiću ti se posle smrti. Videćeš moj duh posle smrti. Moj će te duh proganjati posle smrti. Posle smrti postoji drugi svet čije je ime pakao. Ne dopada mi se ona druga reč napisala je. Ni meni. Puno toga još valja videti i čuti i osetiti. Osećati živa topla bića kraj sebe. Ostavimo ove ovde da spavaju u svojim posteljama prepunim larvi. Neće me dobiti u ovoj rundi. Tople postelje: topli punokrvni život.

⁴⁵ Robert Emet (1778-1803), borac za irsku nezavisnost, posle jedne neuspele pobune osuđen je i pogubljen. Ne zna se gde je sahranjen.

⁴⁶ Persijanci su imali običaj da svoje mrtve izlažu na kulama.

⁴⁷ Lik iz pripovetke 'Bolan događaj', u *Dablincima*.

S jedne sporedne staze pojavi se Martin Kaningam, zaokupljen ozbiljnim razgovorom.

Advokat, čini mi se. Znam ga iz viđenja. Menton, Džon Henri, advokat, stručnjak za zakletve i pisane izjave. Dignam je radio kod njega. I kod Mata Dilon, davno. Veseli Mat. Vesele večerinke. Hladna piletina, cigare, kristalne čaše. Zlatno srce, zaista. Da, Menton. One večeri je pobesneo. na kuglanju zbog toga što sam ga nadmašio. Poslužila me sreća: dobro odmeren udarac. Eto zato ne može da me smisli. Mržnja na prvi pogled.

Moli i Flosi Dilon držale se ruku pod ruku ispod grma jorgovana, smejale se. Takvi su muškarci, smrtno se uvrede ako je tu i neka žena.

Šešir mu je sa strane malo ulubljen. Verovatno u kočiji.

- Izvinite, gospodine - ogłosi se gospodin Blum iza njih.

Oni zastadoše.

- Šešir vam se malo izgužvao - reče gospodin Blum pokazavši prstom.

Džon Henri Menton se na trenutak zagleda u njega ne pomerajući se.

- Ovde - pripomognu Martin Kaningam, pa i on pokaza prstom.

Džon Henri Menton skide šešir, ispravi udubljenje i brižljivo otare svilenu dlaku o rukav. Zatim ponovo natuče šešir.

- Sad je u redu - reče Martin Kaningam.

Džon Henri Menton kratko klimnu glavom u znak zahvalnosti.

- Hvala - izusti suvo.

Krenuše prema kapijama. Gospodin Blum, pokunjen, hodao je nekoliko koraka iza njih da ih ne bi slušao. Martinova reč je zakon. Martin bi takvog šupljoglavca mogao da vrta oko malog prsta a da ovaj to i ne primeti.

Oči kao ostrige. Neka ga. Možda će mu kasnije biti žao, kad shvati. Doći će maca na vratanaca.

Hvala. Kako smo velikodušni od jutros!

U SRCU IRSKE METROPOLE

Ispred Nelsonovog stuba tramvaji su usporavali, skretali, menjali koloseke, kretali prema Blekroku, Kingstaunu i Dalkiju, Klonskiju, Ratgaru i Terenjuru, Palmerston parku i Gornjem Retmajnsu, Sendimaunt Grinu, Retmajnsu, Ringsendu i Sendimaunt Taueru, Harolds Krosu. Promukli otpravnik Ujedinjene dablinske tramvajske kompanije terao ih je povicima:

- Ratgar i Terenjuri!
- Idemo, Sendimaunt Grin!

Paralelno tandrčuci sleva i zdesna, jedan tramvaj na sprat i jedan obični pokrenuše se sa svojih polaznih stanica, skrenuše na donji kolosek, i krenuše da klize jedan kraj drugog.

OKRUNJENA GLAVA

Pod tremom glavne pošte čistači cipela vikali su i glancali. U ulici Nort Prins, parkirana crvena poštanska kola Njegovog veličanstva, sa strane obeležena inicijalima E.R.¹, primala su bučno ubacivane vreće pisama, dopisnica, dopisnica u kovertama, paketa, osiguranih i plaćenih, za lokalnu, unutarbritansku i prekomorsku isporuku.

GOSPODA NOVINARI

Vozari u glomaznim čizmama kotrljali su muklotutnjave bačve iz Prinsovog skladišta i s treskom ih spuštali na pivarska kola. Na pivarska kola s treskom su spuštane muklotutnjave bačve koje su vozari u glomaznim čizmama kotrljali iz Prinsovog skladišta.

- Evo ga - reče Red Mari. - Aleksander Kiz.
 - Da li biste hteli da mi to izrežete? - reče gospodin Blum
- pa ću ga ja odneti u redakciju *Telegrafa*.

Vrata Ratlidžove kancelarije ponovo zaškripaše. Dejvi Stivens, sićušan u širokom ogrtaču, s filcanim šeširićem kao

¹ *Edward Rex* (latinski: kralj Edvard); engleski kralj Edvard VII.

krunom iznad ušiju, izašao je sa svežnjem novina pod plaštom, kraljev glasonoša.

Dugačke makaze Reda Marija u četiri odlučna poteza izrezaše oglas iz novina. Makaze i tutkalo.

– Ja ću svratiti u štampariju – reče gospodin Blum, uzevši četvrtasti isečak.

– Naravno, ako mu uz to treba i propratni tekst – ozbiljno reče Red Mari, s olovkom zadenutom za uho – napisaćemo.

– Važi – reče gospodin Blum klimnuvši glavom. – To ću ja srediti.

Mi.

BLAGORODNI VILIJAM BRAJDEN, IZ OKLANDSA, SENDIMAUNT

Red Mari dotače makazama mišicu gospodina Bluma i prošaputa:

– Brajden.

Blum se okrete i vide kako livrejisani vratar skida kapu s inicijalima dok je jedna pozamašna prilika ulazila između oglasnih tabli *Vikli frimena* i *Nešenel presa*, i *Frimens džornala* i *Nešenel presa*. Potmula tutnjava buradi ginisa. Dostojanstveno se pelo stepenicama, kormilareći kišobranom, to svečano, bradom uokvireno lice. Širokom tkaninom zastrta leđa dizala su se stepenik po stepenik: leđa. Sva mu je pamet u potiljku, kaže Sajmon Dedalus. Za njim se vuku naslage mesa. Debeli nabori na vratu, debeli, vrat, debeli, vrat.

– Ne čini li ti se da mu lice podseća na Našeg spasitelja? – prošapta Red Mari.

Vrata Ratlidžove kancelarije oglasiše se šapatom: iii, krii. Uvek grade vrata jedna naspram drugih, da bi vetar. Ulaz. Izlaz.

Naš spasitelj: bradom uokvireno ovalno lice; nešto govori u polutami. Meri, Marta. Mačem kišobrana isteran na pozornicu: tenor Mario².

– A liči i na Marija – reče Blum.

– Tako je – složi se Red Mari. – Ali za Marija se pričalo da je slika i prilika Našeg spasitelja.

Jezusmario s napuderisanim obrazima, s prslukom i tankim nožicama. S rukom na srcu. U *Marti*:³

Dođi, o izgubljena,

Dođi, o mila!

² Đovani Mateo Mario (1810-1883), italijanski tenor.

³ Opereta nemačkog kompozitora Fridriha fon Flotova (1812-1883).

BISKUPSKI ŠTAP I PERO

– Njegova visost dva puta je telefonirala od jutros – ozbiljno kaza Red Mari. Posmatrali su kolena, noge, kako nestaju. Vrat.

Dečak-raznosač telegrama hitro uđe, baci jedan koverat na pult, pa poštarski užurbano izađe, rekavši samo:

– *Frimen!*

Blum lagano reče:

– Eto, i on je jedan od naših spasitelja.

Krotki osmeh pratio ga je dok je podizao poklopac tezge, prolazio kroz jedna bočna vrata a potom toplim mračnim stepeništem i hodnikom, po daskama koje su odzvanjale. Samo, hoće li spasiti tiraž? Tump. Tump.

On gurnu obrtna staklena vrata i uđe, gazeći po razbacanom papiru za pakovanje. Kroz aleju kloparajućih valjaka zaputi se prema Nanetijevoj⁴ korektorskoj sobi.

ISKRENIM ŽALJENJEM JAVLJAMO DA NAS JE NAPUSTIO VISOKOUVAŽENI GRAĐANIN DABLINA

I Hajns je ovde. Verovatno piše izveštaj sa sahrane. Tump, tump. Jutros su zemni ostaci pokojnog gospodina Patrika Dignama. Mašine. Razbiju čoveka na atome kad ga se dočepaju. One danas vladaju svetom. Njegova mašinerija takođe radi punom parom. Kao i ove ovde, i njegove su se mašine otele kontroli: sve pršti. Mnogo rade, mnogo se i troše. A onaj stari sivi pacov grebe mučeći se da uđe.

KAKO SE PRAVI VELIKI DNEVNI LIST

Gospodin Blum zastade iza slabunjavog tela poslovođe, diveći se blistavoj čeli.

Baš čudno, to što nikad nije video svoju pravu domovinu. Irska, moja domovina. Delegat za Koledž Grin. Trudio se iz sve snage oko te reklame za radnike pregaoce. Nedeljne novine kupuju se zbog oglasa i zabavnih rubrika, a ne zbog bajatih zvaničnih vesti. Umrla kraljica Ana. Zvanična vest iz godine hiljadu i. Letnjikovac u blizini Rouznelisa, grofovija Tinahinč. Svima koje bi to moglo zanimati zakonom propisan izveštaj o tome koliko je mula i španskih konja izvezeno iz Baline. Zapisi iz prirode. Karikature. Nedeljna priča o Peti i Bulu iz pera Fila

⁴ Džozef Patrik Naneti (1851-1915), irski izdavač i političar italijanskog porekla. Nekoliko godina bio je poslanik u parlamentu, potom i gradonačelnik Dablina.

Blejka. ČikaTobijeva stranica za mališane. Pitanja seoskih mazgova. Dragi gospodine uredniče, koji je lek dobar protiv nadimanja? To bih voleo da radim. Naučiš dosta savetujući druge. S.U.S. Sve u slikama. Naočiti kupači na zlačanoj plaži. Najveći balon na svetu. Dve sestre venčale se istog dana. Dvojica mladoženja srdačno se osmehuju jedan drugom. A i onaj Kuprani, slovoslagač. Veći Irac od Iraca.

Mašine klopavaju u tročetvrtinskom taktu. Tump, tump, tump. Kad bi se ovaj sada šlogirao i niko ne bi znao kako da ih zaustavi, one bi nastavile da klopavaju, da štampaju i štampaju unedogled uvek ispočetka. Haos. Mora da sačuva prisebnost.

- Ovo bi, dakle, trebalo da ubacite u večernje izdanje, odborniče - reče Hajns.

Uskoro će ga zvati: gospodine gradonačelniče. Kažu da ga gura Long Džon.

Ne rekavši ništa, poslovođa nažvrlja reč hitno u uglu stranice i mahnu jednom slagaču. Čutke mu dodade list preko prljave staklene pregrade.

- Dobro, hvala - reče Hajns odlazeći.

Blum mu se ispreči na putu.

- Ako bi da podigneš novac, blagajnik se upravo sprema da krene na ručak - reče, pokazujući palcem unatrag.

- Jesi li ti podigao? - upita Hajns.

- Mhm - reče Blum. - Pohitaj ako hoćeš da ga uhvatiš.

- Hvala, stari - reče Hajns. - Sad ću i ja da ga opelješim.

On žustro pohita prema redakciji *Frimens džornala*.

Pozajmio sam mu tri šilinga kod Megersa. Tri nedelje. Treća opomena.

KAKO RADI AKVIZITER OGLASA

Gospodin Blum položi isečak na sto gospodina Nanetija.

- Izvinite, odborniče - reče. - Ovaj oglas, znate. Kiz, sećate se.

Gospodin Naneti kratko pogleda isečak pa klimnu glavom.

- On bi da to izađe u julu - reče Blum.

Poslovođa pruži olovku prema isečku.

- Polako - reče gospodin Blum. - On želi i malu izmenu. Kiz, shvatate. Hoće i dva ključa na vrhu.

Strašnu buku dižu ovi ovde. Ovaj ništa ne čuje. Nanan. Čelični živci. Možda on razume šta ja...

Poslovođa se okrete da bi ga strpljivo saslušao pa, podigavši lakat, stade lagano da se češe ispod pazuha vunene jakne.

– Evo ovako – reče gospodin Blum ukrstivši na vrhu dva kažiprsta.

Neka najpre to shvati.

Gospodin Blum, skrenuvši pogled s krsta koji je napravio, ugleda žuto lice poslovođe, izgledao je kao da boluje od žutice, a iza njega poslušne kalemove koji su gutali ogromne svitke papira. Klinkete. Klinkete. Razmotavaju čitave milje. Šta posle biva s tim. O, zavija se meso, paketi: različite primene, hiljadu i jedna stvar.

Vešto ubacujući reči u trenucima prekida kloparanja, hitro je crtao po izrovašenom drvetu.

KIZOVA KUĆA

– Evo ovako, vidite, Dva ukrštena ključa ovde. Jedan kružić. A ovde ime. Aleksander Kiz, trgovac čajem, vinom i alkoholnim pićima. I tako dalje.

Bolje je ne petljati mu se u posao.

– Znete vi i sami, odborniče, šta bi on hteo. A onda u vrhu, kružno i s proredom: Kizova kuća. Shvatate? Zar nije dobra ideja?

Poslovođa pomeri češanjem zaposlenu ruku ka donjim rebrima, pa i njih tiho počea.

– Ideja je – reče gospodin Blum – Kizova kuća. – Znete, odborniče, parlament ostrva Man.⁵ Aluzija na irsku samoupravu. Turisti, znate, s ostrva Man. Upada u oči, shvatate. Možete li tako nešto da napravite?

Možda bih mogao da ga priupitam kako se izgovara to *voglio*. Ali ako ne bude znao, biće mu neprijatno. Bolje ne.

– Moći će – reče poslovođa. – Imate li crtež?

– Mogu da ga nabavim – reče gospodin Blum. – Izašao je u jednim kilkenijskim⁶ novinama. On i tamo ima kuću. Odmah ću skoknuti da ga pitam. Dakle, možete to da napravite, uz kratak tekst da privuče pažnju. Znete kako to ide. Prvorazredna ovlašćena firma. Nešto što ste dugo čekali. I tako to.

⁵ Ključevi u vrhu oglasa aluzija su na Kizovo ime: *Keuez* /Kiz/je homofon engleske reči *keuv* – ključevi. Pored toga, donji dom parlamenta ostrva Man nazivan je Kuća ključeva. Ostrvo Man je, dakle, početkom veka imalo samoupravu za kakvu su se Irci tada još uvek borili.

⁶ Kilkeni: glavni grad istoimene grofovije, smešten stotinak kilometara jugozapadno od Dablina.

Poslovođa se načas zamisli.

– Moći će – reče. – Neka da oglas na tri meseca.

Jedan slovoslagač donese mu vlažan otisak. On ćutke poče da ga pregleda. Blum je stajao kraj njega, osluškujuci glasne udarce poluga, gledajuci ćutljive slagaće kraj sanduka.

ORTOGRAFSKI

Želi da se uveri da je sve pravilno napisao. Korektorska groznica. Martin Kaningam je jutros zaboravio da nam zada neku od svojih pravopisnih zagonetki. Da li biste dali ono što ćete išćeprkati ili ono što ćete išćačkati? Glupavo, je l' da? Išćačkati je tu, naravno, zbog išćeprkati.

Trebalo je nešto da kažem, kad je natukao šešir. Hvala. Valjalo je reći nešto o starom šeširu ili nešto slično. Ne. Mogao sam da kažem. Izgleda kao nov. Da vidim kakvo bi lice napravio.

Sllt. Unutrašnji valjak prve mašine uz jedno sllt izbaci prvi svežanj presavijenih novina. Sllt. Kao ljudsko biće, kaže sllt da nam skrene pažnju. Govori kako zna i ume. I ona vrata sllt šćripe, mole da ih zatvorimo. Svako govori na svoj način. Sllt.

UGLEDNO SVEŠTENNO LICE KAO POVREMENI SARADNIK

Poslovođa iznenada vrati otisak, pa reče:

– Ćekajte. Gde je nadbiskupovo pismo? Treba ga prešćampati u *Telegrafu*. Gde je taj kako se ono zvaše?

On se osvrnu oko sebe pogledavši bućne mašine koje nisu davale odgovora.

– Monks, gospodine? – upita neki glas iza kutije za slog.

– Dabome. Gde je Monks?

– Monkse!

Blum uze isećak. Vreme je da se krene.

– Dakle, donosim crtež, gospodine Naneti – reće on – a vi ćete mu, znam, dati neko dobro mesto.

– Monkse!

– Da, gospodine.

Na tri meseca. Moram najpre dobro da se potrudim. Pokušaću, pa šta bude. Da izađe u avgustu; dobra ideja: mesec konjićkih igara. Bolsbridž. Turisti dolaze zbog igara.

DOAJEN ŠćAMPARSTVA

Hodajući kroz slagačnicu, prošao je pored jednog starog čoveka, pognutog, s naočarima i kecljom. Stari Monks, predsednik sindikata. Mnogo je toga on proturio kroz šake u svom veku: posmrtno oglase, reklame za pabove, razne govore, brakorazvodne parnice, davljenike. Sad se primakao kraju puta. Trezven i ozbiljan čovek koji je, verujem, nešto prištedeo u banci. Žena mu je dobra kuvarica i reduša. Kćerka u gostinskoj sobi za šivaćom mašinom. Stroga devojka, s njom nema šale.

I BEŠE SVETKOVINA PASHE

Zastao je u hodu da pogleda jednog slagača kako spretno sastavlja slog. Najpre ga čita otpozadi. Brzo on to radi. Za to mora da je potrebna izvesna praksa. mangiD kirtaP. Jadni tata sa svojom knjigom hagada, čitao mi je unatrag povlaćeci prst. Pasha. Sledeće godine u Jerusalimu. Bože, o Bože. Koliko nam je samo trebalo da izađemo iz zemlje misirske i dospemo u kuću ropstva *aleluja*. *Shema Izrael Adonai Alohena*.⁷ Ne, to je ono drugo. Pa onda ono dvanaestoro braće, Jakovljevi sinovi. Pa onda jagnje i mačka i pas i štap i voda i kasapin i on ubije vola a pas ubije mačku. Zvuči pomalo blesavo dok čovek bolje ne razmisli. To je navodno pravda, ali to zapravo svako proždire svakog drugog. Takav je život, na kraju krajeva. Kako on to brzo radi. Praksa je to. Kao da vidi prstima.

Gospodin Blum izađe iz tog kloparanja i kroz hodnik stiže do odmorišta. Sad ću morati tramvajem da se odvučem do tamo i da ga možda ne zateknem kod kuće. Biće bolje da mu najpre telefoniram. Broj? Da. Isti kao i Citronova kuća. Dvadeset osam i dve četvorke.

OPET TAJ SAPUN

Sišao je niz stepenište kuće. Ko li je koga đavola išarao sve ove zidove šibicama. Kao da su to radili za opkladu. Uvek se u ovim radionicama oseća težak masni miris. Mlaki lepak u susedstvu kod Toma u vreme kad sam živio tamo.

Izvukao je maramicu da obriše nos. Citronlimun? A, da, sapun koji sam tamo stavio. Izgubiću ga ako ostane u tom džepu. Vraćajući maramicu, on izvuče sapun i tutnu ga, zakopča, u bočni džep pantalona.

Koji parfem koristi tvoja žena? Još uvek mogu da krenem kući: tramvaj: zaboravio sam nešto. Samo da gvirnem: pre oblačenja. Ne. Ovde. Ne.

⁷ Čuj, Izrailje, gospoda našeg (hebr.).

Iz redakcije *Telegrafa* najednom se začu kreštav smeh. Znam ko je to. Šta se događa? Svratiću na minut da telefoniram. To je Ned Lambert.

Lagano uđe.

ERIN, ZELENI DRAGULJ SREBRNOG MORA

– Duh se ustumarao⁸ – tiho, s punim ustima biskvita, promrmlja profesor Makhju, okrenut prašnjavom prozorskom oknu.

Gospodin Dedalus, zureći iz pravca praznog kamina u podrugljivo lice Neda Lamberta, svadljivo zapita:

– Hrista mu boga, kako ti od toga ne ispadnu creva kroz šupak?

Ned Lambert, sedeći na stolu, nastavi da čita:

– *Ili opet, pratite krivudanje brbljivog potočića dok žubori svojim putem, i premda se bori s kamenim preprekama, stiže do zahuktalih voda plavog Neptunovog carstva, među mahovinom obraslim obalama, umivan blagim lahorima, igra se s predivnim suncem ili u senci širi setne grudi pod svodovima lišća šumskih gorostasa. Kako ti to zvuči, Sajmone?* – upita preko ruba novina. – Je l' da je nadahnuto?

– Taj mora da je mešao pića – reče gospodin Dedalus.

Ned Lambert, smejući se, pljesnu novinama o kolena, pa ponovi:

– *Setne grudi i svodovi lišća.* O ljudi moji! O ljudi moji!

– I Ksenofon je gledao na Maraton⁹ – reče gospodin Dedalus, ponovo pogledavši u kamin pa u prozor – a Maraton je gledao na more.

– Dosta je bilo – uzviknu profesor Makhju kraj prozora. – Neću više to da slušam.

On pojede polunesec tvrdog biskvita koji je do tog časa grickao pa se, izgladneo, spremi da načne i onaj u drugoj ruci.

Visokoparno baljezanje. Naklapala. Ned Lambert je, izgleda, uzeo slobodan dan. Jeste, sahrana prilično poremeti čoveku dan. Uticajan je, kažu. Stari Četer-ton, vicekancelar, on mu je deda ili pradeda. Bliži se devedesetoj, kažu. Možda mu je još poodavno napisan nekrolog. Živi svima u inat. I ovaj bi mogao da ga pretekne. Džoni, pomeri se da legne deda. Prečasni gospodin Hedžis Ejr Četer-ton. Mora da mu u dane

⁸ U novinarskom slengu: u toku je isplata honorara.

⁹ Parafraza stihova iz III pevanja Bajronovog *Don Žuana* (1821): „Planine gledaju na Maraton / A Maraton gleda na more.“

isplate drhtavom rukom ispiše poneki ček. Biće para kad otegne papke. Aleluja.

– Samo još malo – reče Ned Lambert.

– A šta je to? – upita Blum.

– Nedavno otkriven fragment Cicerona – pompezno odgovori profesor Makhju.

– *Naša prekrasna zemlja,*

KRATKO I JASNO

– Čija zemlja? – prostodušno zapita Blum.

– Krajnje umesno pitanje – zaključio profesor između dva zalogaja. – S naglaskom na čija.

– Zemlja Dena Dosona – reče gospodin Dedalus.

– Je li to njegov sinoćnji govor? – upita Blum.

Ned Lambert klimnu glavom.

– Ali slušajte sad ovo – reče.

Neko gurnu vrata i kvaka pogodi gospodina Bluma u krsta.

– Izvinjavam se – reče Džej Džej O'Moltoj, ulazeći.

Gospodin Blum se hitro izmaknu u stranu.

– Ja sam kriv – reče.

– Dobar dan, Džek.

– Uđi, uđi.

– Dobar dan.

– Kako ste, Dedaluse?

– Dobro. A vi?

Džej Džej O'Moltoj zavrte glavom.

ŽALOSNO

Nekad je bio najvispreniji među mladim advokatima. Propada polako, siromah. Ono grozničavo rumenilo znak je da se čoveku bliži kraj. Njemu je i malo bilo dovoljno. Pitam se šta li je po sredi. Materijalni problemi.

Ili pak, popnemo li se na gusto zbijene vrhove planina.

– Sjajno izgledaš.

– Mogu li da vidim urednika? – upita Džej Džej O'Moltoj, gledajući ka unutrašnjim vratima.

– Ma, kako da ne – reče profesor Makhju. – Možeš i da ga vidiš i da ga čuješ. S Linihanom je, u svom svetilištu.

Džej Džej O'Molaj priđe pultu i poče da okreće ružičaste stranice kompleta novina.

Sve mu lošije ide. Tipičan slučaj propuštene prilike. Napušta ga hrabrost. Kocka se. Dugovi časti. Žanje vetar. Nekad je dobijao dobre honorare od D. i T. Ficdžeralda. Perike nose da nas uvere da imaju sivu masu. Razmeću se svojim mozgovima kao onaj spomenik u Glasnevinu. Čini mi se da je zajedno s Gabrijelom Konrojem napisao nekoliko književnih članaka za *Ekspres*. Načitan momak. Majls Kroford je počeo u *Independentu*. Čudno kako ti novinari brzo prevrnu ćurak čim nanjuše novu mogućnost. Kako vetar duva. Niti smrde nit' mirišu. Ne zna čovek kome da veruje. Jedna priča valja samo dok ne čuješ sledeću. Psuju jedni druge po svojim novinama kao kočijaši, a posle kao da ništa nije bilo. Već sledećeg trenutka zdravo stari moj, pa gde si ti.

- Ah, čujte ovo, za Boga miloga - preklinjao je Ned Lambert. - *Ili pak, popnemo li se na gusto zbijene vrhove planina...*

- Baljezganje! - srdito ga prekide profesor. - Dosta s tom uobraženom budalom!

- *Vrhove* - nastavljao je Ned Lambert - *koji se uzdižu u nedogledne visine, da operemo svoje duše...*

- Neka on opere usta - reče gospodin Dedalus. - Blaženi i večni Bože! Da? Dobija li on koju paru za to?

U takoreći nenadmašnoj panorami irskog albuma, kojoj nema premca, uprkos mnogohvaljenim prototipovima u nekim drugim cenjenim predelima, samom lepotom svojom, senoviti šumarci i talasaste doline i bujni zeleni pašnjaci, uronjeni u transcendentni neprozirni sjaj našeg blagog tajnovitog irskog sutona...

- A mesečina - reče profesor Makhju. - Zaboravio je Hamleta.¹⁰

GOVOR NJEGOVOG ZAVIČAJA

- *Koja zastire vidik sa svih strana i čeka da svetleća mesečeva lopta sine i obasja svojom srebrnom belinom...*

- O! - uzviknu gospodin Dedalus, ispustivši uzdah beznađa. - Govno s mlekom! Dosta je, Nede. Život je prekratak.

On skide cilindar pa, nestrpljivo duvajući u raščupane brkove, začešlja kosu na velški način,¹¹ noktima.

¹⁰ Aluzija na Horacijev govor o lepoti prirode u *Hamletu* (1,1,166-67).

¹¹ U skladu s predrasudama o Velšanima kao primitivnim i neurednim ljudima, 'velški češalj' čini pet prstiju na ruci.

Ned Lambert baci novine u stranu, veselo se kikoćući. Trenutak zatim, kao lavež promukli smeh razli se neobrijanim licem profesora Makhjua, uokvirenim crnim naočarima.

– Gnjecavi Dos! – uzviknu.

ŠTA JE REKAO VEDERAP

Lako je sada smejati se tome kad je odštampano na papiru, ali to se prodaje kao vruće pecivo. Taj mora da je radio i kao pekar, nije li? Zato ga zovu Gnjecavi Dos. Svejedno, lepo se uvalio. Kćer mu je verena s onim momkom iz poreske uprave, onim što ima auto. Dobrog je upecala. Prijemi. Dom otvoren za goste. Sve na visokoj nozi. To je Vederap oduvek isticao. Put do srca vodi kroz stomak.

Tada se silovito otvoriše unutrašnja vrata i među njih upade tamnocrveno ptičije lice, s krestom od paperjaste kose. Odvažne plave oči gledale su oko sebe, a promukli glas je zapitao:

– Šta je ovo?

– Evo dolazi lažni vlastelin¹² glavom i bradom! – važno zaključio profesor Makhju.

– More da se nosiš, prokleti matori učo – reče urednik kad ga je prepoznao.

– Dođi, Nede – reče gospodin Dedalus, stavljajući šešir. – Treba mi jedno piće posle svega ovoga.

– Piće! – uskliknu urednik. – Ne toči se nikakvo piće pre mise.

– I to je istina – kaza gospodin Dedalus, izlazeći. – Idemo, Nede.

Ned Lambert kliznu sa stola. Urednikove plave oči skrenuše ka licu gospodina Bluma, osenčene osmehom.

– Hoćeš li i ti s nama, Majlse? – upita Ned Lambert.

SEĆANJE NA SLAVNE BITKE

– Milicija Severnog Korka! – uzviknu urednik, zaputivši se prema kaminu. – Uvek smo pobeđivali. Severni Kork i španski oficiri!

– Gde je to bilo, Majlse? – upita Ned Lambert, zamišljeno se zagledavši u vrhove cipela.

¹² Frensis Higin (1746-1802), oženio se bogatom devojkom lažno se predstavivši kao seoski vlastelin. Tako je od običnog činovnika postao vlasnik nekoliko kockarnica, konačno i lista *Frimens Džornal*, na čijim se stranicama neprekidno razračunavao s irskim rodoljubima. Jednog od njih, lorda Edvarda Fidžeralda, potkazao je policiji za mito od hiljadu funti, 1798. godine.

- U Ohaju! – viknu urednik.
- Istina je, bogami – složi se Ned Lambert.
Na izlazu, on šapnu Džej Džej O'Molaju:
Prvi stadijum delirijum tremensa. Žalosno.
- Ohajo! – zakrešta urednik piskavim glasom, visoko podignutog grimiznog lica. – Moj Ohajo!
- Savršen kretikus¹³! – zaključi profesor. – Dugi, kratki i dugi slog.

O, EOLSKA HARFO!¹⁴

Izvadio je iz džepa prsluka kalem zubnog konca, otkinuo komad i počeo vešto da ga zavlači među neoprane zube, stvarajući vibracije.

- Bingbang, bangbang.

Gospodin Blum, pošto se uverio da je put čist, krenu prema unutrašnjim vratima.

- Samo trenutak, gospodine Kroford – reče. – Želeo bih da telefoniram povodom jednog oglasa.

Zatim uđe.

- Šta je s večerašnjim uvodnikom? – upita profesor Makhju, pa priđe uredniku i čvrsto mu položi ruku na rame.

- Biće u redu – reče Majls Kroford nešto smirenijim tonom. – Ništa ti ne brini. Zdravo, Džek. U redu je.

- Dobar dan, Majlse – reče Džej Džej O'Molaj, pustivši da stranice koje je držao opušteno kliznu natrag među korice. – Ide li danas ono o onoj smicalici s Kanadom?¹⁵

Unutra je zazvrjao telefon.

- Dvadesetosam. Ne. Dvadeset. Dve četvorke, tako je.

POGODITE POBEDNIKA

Linihan izade iz unutrašnje kancelarije noseći program trka iz *Sporta*.

- Treba li nekom siguran tip za Zlatni pehar? – upita. – Skiptar, sa džokejom O. Medenom.

On baci program na sto.

¹³ Vrsta pesničke stope.

¹⁴ Eolska harfa je žičani instrument keltskih narodnih pevača, jedan od simbola Irske. Umesto ljudskih prstiju, muziku je na njoj stvarao vetar, prolazeći kroz žice.

¹⁵ Prevaranti su u Irskoj često uzimali novac od lakovernih da bi im, navodno, organizovali odlazak u Kanadu.

Hodnikom nahrupi lavina povika bosonogih dečaka-raznosača novina, i vrata se širom otvoriše.

– Psst – reče Linihan. – Kujem čorake.

Profesor Makhju prođe kroz prostoriju i ščepa za kragnu jednog derana, koji se sav poguri, dok ostali jurnuše iz hodnika niz stepenice. Listovi programa zašuštaše od promaje, plave žvrljotine lako zalepršaše kroz vazduh i popadaše pod sto.

– Nisam ja, gospodine. Onaj veliki me gurnuo, gospodine.

– Izbaci ga napolje i zatvori vrata – reče urednik. – Ovo je pravi uragan.

Linihan poče da skuplja listove s poda, gundajući pri saginjanju.

– Čekamo specijalno izdanje o trkama, gospodine – reče dečak. – Pet Farel me je gurnuo, gospodine.

On pokaza na dva lica koja su virila iz dovratka.

– Onaj tamo, gospodine.

– Hajde, gubi se – osorno reče profesor Makhju.

On izgura dečaka i zalupi vrata.

Džej Džej O'Moloy šumno je listao novine, mrmljao, tražio;

– Nastavak na šestoj strani, četvrti stubac.

– Da, ovde *Ivning telegraf* – telefonirao je gospodin Blum iz kancelarije. – Da li je šef...? Da, *Telegraf*... Kuda? Aha! Gde je aukcija? Aha! Shvatam. Dobro. Naći ću ga.

DOŠLO JE DO SUKOBA

Telefon je zazvonio čim je spustio slušalicu. On hitro uđe i nalete na Linihana koji se borio s drugom listom programa:

– *Pardon, Monsieur*¹⁶ – reče Linihan, ščepavši ga načas rukom i iskezivši se.

– Ja sam kriv – reče Blum, koga je stisak zboleo. – Jesam li vas povredio? Žurim.

– Koleno – reče Linihan.

U šali je iskrivio lice i zaječao, trljajući koleno:

– Akumulacija *anno Domini*.¹⁷

– Žao mi je – reče gospodin Blum.

On pride vratima, odškrinu ih i zastade. Džej Džej O'Moloy s pljeskom okrenu teške listove. Zvuk dva promukla glasa, i

¹⁶ *Izvinite, gospodine* (franc.).

¹⁷ *Godina, leto Gospodnje* (lat.).

usne harmonike, zaori se kroz pusti hodnik iz grla dečaka koji su čučali na stepeništu:

*Mi smo momci iz Veksforda
Borili smo se srcem i pesnicama.*

IZLAZI BLUM

- Moram da skoknem do Bečelors Voka – reče Blum – zbog ovog Kizovog oglasa. Hoću da završim s tim. Čujem da je on tamo kod Dilonu.

Načas je neodlučno pogledao njihova lica. Urednik, koji je, naslonjen na kamin, bio podbočio glavu šakom, iznenada ispruži ruku širokim pokretom.

- Putuj! – reče. – Čitav svet je tvoj.

- Odmah se vraćam – reče gospodin Blum, hitajući ka izlazu.

Džej Džej O'Moloy uze listove programa iz Linihanove ruke i počeo da ih čita, razdvajajući ih blagim duvanjem, bez komentara.

- Iznudiće on taj oglas – reče profesor, zureći kroz crne okvire naočara preko prozorskog zastora. – Gle kako ga jure ove male bitange.

- Da vidim. Gde? – uzviknu Linihan, trčeći ka prozoru.

ULIČNA POVORKA

Obojica su s osmehom posmatrala preko zastora gomilu dečaka koji su se ludirali prateći gospodina Bluma u stopu, a poslednji među njima rugao se vukući tamo-amu belog papirnog zmaja na kanapu, s repom od belih traka.

- Pogledaj onog slinavka koji urla i krešti iza njega – reče Linihan – smejurija živa. – O, pući ću od smeha! Oponaša njegov hod na ravnim tabanima. Prefrigani balavac. Taj bi ukrao jaje ispod kokoške.

On počeo hitrim pokretima karikirano da igra mazurku klizećim koracima pored kamina prilazeći Džej Džej O'Moloyu koji mu predade program u ispružene ruke.

- Šta je to? – lecnu se Majls Krofod. – Kud se dedoše ona dvojica?

- Koja? – upita profesor, okrenuvši se. – Otišli su do Ovala da nešto popiju. Tamo je Pedi Huper s Džekom Holom. Sinoć je stigao.

- Hajdemo, onda – reče Majls Krofod. – Gde mi je šešir?

On otklipsa u kancelariju, pa zadiže razrez kaputa na leđima, zazveckavši ključevima u zadnjem džepu. Potom ključevi zazveckaju u vazduhu i lakim udarima o drvo dok je zaključavao fioku svog radnog stola.

– Poprilično je potegao – reče profesor Makhju tiho.

– Izgleda da jeste – složi se Džej Džej O'Molaj, izvukavši tabakeru i zamišljeno mrmljajući nešto pri tom – ali nije uvek sve onako kako se čini. Ko ovde ima najviše šibica?

LULA MIRA

On ponudi cigaretu profesoru, a i sam uze jednu. Linihan hitro upali šibicu pa im jednom po jednom pripali cigarete. Džej Džej O'Molaj ponovo otvori tabakeru i ponudi ga.

– Hvala *beaucoup*¹⁸ – reče Linihan, posluživši se.

Urednik pristiže iz svoje sobe, slamni šešir nahereno mu je stajao na čelu. S prstom odlučno uprtim u profesora Makhju, on pevuseći odrecitova:

*Opčiniše te ugled i slava,
I moć ti srce očara.*¹⁹

Profesor se isceri, stišćući široke usne.

– Šta velite? Ti buđava matora rimska imperijo? – reče Majls Kroford.

Zatim uze cigaretu iz otvorene kutije. Linihan, pripalivši mu je hitrim i elegantnim pokretom, reče:

– Tišina, da čujete moju najnoviju zagonetku!

– *Imperium romanum*,²⁰ – blagim glasom reče Džej Džej O'Molaj. – Zvuči otmenije nego reči britanski ili Brikston. Ta reč nekako podseća čoveka na cvrčanje masti na vatri.

Majls Kroford silovito dunu svoj prvi dim prema tavanici.

– To je to – reče. – Mi smo mast. Vi i ja, mi smo mast na vatri. Isto nam se piše što i grudvi snega u paklu.

NEGDANJA SLAVA RIMA

– Čekajte malo – reče profesor Makhju, lagano podigavši dve zgrčene šake.

¹⁸ *Veliko, mnogo* (franc.).

¹⁹ Stihovi arije iz opere *Kastiljska ruža* (1857), angloirskog kompozitora Majkla Vilijama Balfija.

²⁰ *Rimska imperija* (lat.).

– Ne smeju nas zavesti reči, zvuk reči. Mi govorimo o Rimu, impozantnom, imperijalnom, imperativnom.

Govornički je ispružio ruke iz iskrzanih, umazanih manžetni košulje, zastao pa nastavio:

– Kakvo je bilo njihovo carstvo? Ogromno, priznajem, ali jadno. *Cloacae*:²¹ kanalizacija. Jevreji u pustinji i na gori rekoše: *Ovde je dobro. Hajde da sagradimo oltar Jehovi.* Rimljanin je, kao i Englez koji ga u stopu prati, na svaku novu obalu kud god bi nogom kročio (na našu nikad nije), donosio samo svoju opsednutost klozetima. Odeven u togu, osvrnuo bi se oko sebe i rekao: *Ovde je dobro. Hajde da sagradimo klozet.*

– Što su i učinili – reče Linihan. – Naši stari pradrevni preci, piše to u prvom poglavlju kod Ginisa, naročito su držali do tečnih stvari.

– Oni su bili ponosita deca prirode – promrmlja Džej Džej O'Molaj. – Ali imamo mi i rimsko pravo.

– A Pontije Pilat je njegov prorok – odvrati profesor Makhju.

– Znete li priču o državnom blagajniku Palsu? – upita Džej Džej O'Molaj. – Bilo je to na svečanoj večeri Kraljevskog univerziteta. Sve je išlo kako valja...

– Najpre moja zagonetka – reče Linihan. – Spremni?

Gospodin O'Meden Berk, visok i u širokom sivom odelu od donegalskog tvida, uđe iz hodnika. Stiven Dedalus, iza njega, po ulasku u prostoriju skide šešir.

– *Entrez, mes enfants!*²² – viknu Linihan.

– Dovodim vam jednog molioca – milozvučno se oglasi gospodin O'Meden Berk. – Mladost u pratnji Iskustva u poseti Slavi.

– Kako ste? – reče urednik pruživši ruku. – Uđite. Vaš stari je upravo otišao.

???

Linihan se obrati svima:

– Tišina! Koja opera podseća na stočnu farmu? Razmislite, promislite, prosudite, odgovorite.

Stiven pruži otkucane listove, pokazujući prstom naslov i potpis.

– Ko? – upita urednik.

Jedan je komadić otkinut.

²¹ *Klozeti* (lat.).

²² *Uđite, deco moja!* (franc.).

– Gospodin Geret Disi – reče Stiven.

– Taj matori kenjac – reče urednik. – Ko je ovo iscepao?
Da ga nije iznenada priteralo?

*Na hitrom dahu plamenom
Odněkud s juga, iz guste kiše
Pristiže on, vampir bleđi,
Kraj mene vrećim dahom diše.*

– Dobar dan, Stivene – reče profesor, prišavši da im virne preko ramena. – Šap i slinavka? Niste valjda postali...?

Bikoljubivi bard.

SKANDAL U ČUVENOM RESTORANU

– Dobar dan, gospodine – odgovori Stiven pocrvenevši. – Nije to moje pismo. Gospodin Geret Disi zamolio me da...

– A, poznajem ja njega – reče Majls Kroford – a poznajem mu i ženu. Najgora nadžakbaba pod kapom nebeskom. Boga mi, ta sigurno boluje od šapa i slinavke! Kako je samo one večeri u Star end Garteru prosula konobaru supu u lice. Uhhh!

Žena je donela greh na ovaj svet. Zbog Helene, odbegle žene Menelajeve, deset su godina Grci. O'Rurki, princ od Brefinija.

– Je li on udovac? – upita Stiven.

– Jeste, malo sutra – reče Majls Kroford, prelazeći pogledom preko otkucanog teksta. – Carevi konji. Habsburg. Jedan Irac spasao mu je život na bedemima Beča.²³ Ne zaboravite! Maksimilijan Karl O'Donel, u Irskoj grof fon Tirkonel. Poslao je svog nasljednika da proizvede kralja²⁴ u austrijskog feldmaršala. Biće tamo nevolja jednog dana. Divlje guske. O, da, uvek je to tako. To ne zaboravite!

– Sporno je upravo to da li je on to zaboravio – tiho reče Džej Džej O'Moloy, prevrćući po rukama pritiskač za hartiju u obliku potkovice. – Spasavanje života jednog princa nije isplativ posao.

Profesor Makhju okrete se ka njemu.

– A ako jeste? – upita.

²³ Maksimilijan O'Donel, sin irskog iseljenika u Austriji, bio je adutant cara Franje Josifa, i zaista ga je 1853. godine prilikom obilaska Beča spasao od napada nožem. Napadač, jedan mađarski krojač, ipak je pre nego što je savladan uspeo da rani cara.

²⁴ Franja Josif je preko svog nasljednika Ferdinanda 1904. godine proizveo engleskog kralja Edvarda VII u čin austrijskog feldmaršala.

- Ispričaću vam kako je to bilo – poče Majls Kroford.
- Jednoga dana jedan Mađar...

NEOSTVARLJIVI PODUHVATI SPOMINJANJE JEDNOG DIČNOG MARKIZA

- Oduvek smo predano služili neostvarljivim poduhvatima. Uspeh je za nas smrt intelekta i imaginacije. Nikad nismo bili skloni uspešnima. Njih samo služimo. Ja predajem taj prostački latinski jezik. Govorim jezikom rase čiji vrhunac visokoumlja predstavlja geslo: vreme je novac. Materijalna dominacija. *Domine!*²⁵ Gospode! A gde je duhovnost? Isuse Bože! Markiz od Solzberija.²⁶ Na nekoj sofi u kakvom klubu u Vest endu.²⁷ Ali Grci!

KYRIE ELEISON²⁸

Vedar osmeh osvetli njegove crno uokvirene oči, izduži mu duge usne.

- Grci! – ponovo reče. – *Kyrios*²⁹ Blistava reč. Vokali nepoznati Semitima i Saksoncima. *Kyrie!* Svetlost intelekta. Bolje bi bilo da predajem grčki, jezik duha. *Kyrie eleison!* Graditelji klozeta i kanalizacija nikada neće biti gospodari našeg duha. Mi smo verni podanici onog katoličkog viteštva Evrope koje je potopljeno kod Trafalgara³⁰ i carstva duha, koje nije *imperium*,³¹ koje je potonulo s atinskim flotama kod Egospotamija.³² Da, da. Potonula su. Zaveden jednim proročanstvom, Pir je učinio poslednji pokušaj da povрати grčka blaga. Odan neostvarljivom poduhvatu.

Udalji se od njih i priđe prozoru.

- U boj su išli – suvo reče gospodin O'Meden Berk – ali su uvek bivali poraženi.³³

²⁵ *Bože* (lat.).

²⁶ Vođa konzervativne partije krajem XIX i početkom XX veka, nekoliko godina i engleski premijer, izrazito nepopustljiv prema svim irskim zahtevima.

²⁷ Solzberi je mnoge značajne političke odluke donosio u svom omiljenom klubu aristokrata u Londonu, gde je provodio najveći deo vremena.

²⁸ *Bože, smiluj nam se* (grč.).

²⁹ *Bog, zaštitnik* (grč.).

³⁰ Oktobra 1805. godine engleski admiral Nelson porazio je u bici kod Trafalgara združenu francusku i špansku flotu, označivši kraj Napoleonovih ambicija da zavlada morem.

³¹ *Imperija* (lat.).

³² Uništenje na prepad uhvaćene atinske flote od strane Spartanaca, 405. godine p.n.e. kod Egospotamija, praktično je označilo kraj Peloponeskog rata.

³³ 'U boj su išli, ali su uvek bivali poraženi', naslov je Jejtsove pesme iz zbirke *Ruža* (1893).

– Bu-huu! – zajeca Linihan, ne previše glasno. – Zbog cigle koju je dobio po glavi u drugom delu predstave. Jadni, jadni, jadni, jadni Pir!

Potom prošaputa Stivenu na uho:

LINIHANOV LIMERIK

– *Ozbiljan je Makhju, pravi mudrac to je*

Nosi đozluka svetlosive boje.

Zašto li ih nosi, te mu nos sav bridi

Kada ionako sve dvostruko vidi?

Pametan je svak ko shvati te stihove moje.

– U crnini je zbog Salusta³⁴ – reče Maligen. – Čija je majka oteгла papke.

Majls Kroford strpa listove papira u džep.

– Biće u redu – reče. – Ostatak ću pročitati kasnije. Biće u redu.

Linihan ispruži ruku kao da protestuje.

– A moja zagonetka! – reče. – Koja opera podseća na stočnu farmu?

– Opera? – Sfingasto lice gospodina O'Meden Berka ponovo se namršti u razmišljanju.

Linihan zadovoljno objavi:

– *Kastiljska ruža*. Shvatate u čemu je vic? Pastirska muža. Haha!

Blago je munuo u rebra gospodina O'Meden Berka. O'Meden Berk se vešt看 pokretom osloni o svoj kišobran, odglumivši da je izgubio vazduh.

– Upomoć! – zavapi. – Jako mi je loše.

Linihan, podigavši se na prste, poče brzo da mu hladi lice šuštavim listovima programa.

Profesor, vraćajući se pored ukoričenih novina, zakači rukom Stivenovu, pa onda i O'Meden Berkovu razlabavljenu kravatu.

– Pariz, nekad i sad. Izgledate kao komunari.

– Kao oni što su razbucali Bastilju – tiho i podrugljivo reče Džej Džej O'Molaj. – Ili ste možda vas dvojica zajedno ubili viceguvernera Finske? Delujete kao da ste baš vi to učinili. Generala Bobrikova.

³⁴ Gaj Salustius Krispus (86-35. p.n.e.), rimski istoričar, inače Cezarov pristalica, upamćen i kao beskrupulozni silnik koji se bogatio na tuđoj nesreći.

- Mi smo samo razmišljali o tome – reče Stiven.

ZBRDA-ZDOLA

- Sve sami talenti – reče Majls Kroford. – Pravo, klasične nauke...

- Atletika – dobaci Linihan.

- Književnost, novinarstvo.

- Još da je Blum tu – reče profesor. – Delikatna umetnost oglašavanja.

- I gospođa Blum – dodade O'Meden Berk. – Muza pevanja. Miljenica Dablina.

Linihan se glasno nakašlja.

- Ahm! – izusti lagano. – O, jedno goje mrlo. Prehladio sam se u parku. Kapija je bila otvorena.

„MOŽETE VI TO!“

Urednik nervozno položi Stivenu ruku na rame.

- Voleo bih da nešto napišete za mene – reče. – Nešto sočno. Možete vi to. Vidi vam se na licu. *U leksikonu mladosti...*³⁵

- Vidi vam se na licu. Vidi vam se u očima. Mali lenji besposleni spletkar.

- Šap i slinavka! – uzviknu urednik prezrivo i uvredljivo.

- Veliki nacionalistički skup u Boris-in-Osoriju³⁶. Govnarije! Zaluđivanje čitalaca! Dajte im nešto sočno. Opišite sve nas, dođavola. Oca, Sina i Svetoga duha i Džejksa Makartija.

- Svi mi možemo da proizvodimo duhovnu hranu – reče O'Meden Berk.

Stiven podiže oči i susrete se s urednikovim odlučnim i nehajnim pogledom.

- Hoće da vas uzme u novinarsku bandu – reče Džej Džej O'Moloj.

VELIKI GALAGER

- Možete vi to – ponovi Majls Kroford, teatralno stežući šaku. – Čekajte malo. Paralisaćemo Evropu, štono reče Ignacijus Galager u vreme dok se još bavio svim i svačim, dok je u hotelu Klarens pisao rezultate u bilijaru. Galager, to vam je bio novinar. Prvorazredno pero. Znete li kako se proćuo? Ja ću vam

³⁵ Iz drame *Rišelje* (1838) engleskog pisca Edvarda BulveraLitona: „U leksikonu mladosti ... ne postoji reč 'neuspeh'.“

³⁶ Varošica smeštena stotinak kilometara jugozapadno od Dablina.

ispričati. Bio je to najbolji novinarski tekst ikad napisan. Bilo je to osamdeset i prve, šestog maja, u vreme Nepobedivih, i onog ubistva u Finiks parku, pre nego što ste se vi i rodili, pretpostavljam. Pokazaću vam.

On se progura kraj njih do kompleta novina.

– Pogledajte ovde – reče. – *Njujork vorld* je telegrafom zatražio specijalni izveštaj. Sećate se tog vremena?

Profesor Makhju klimnu glavom.

– *Njujork vorld* – reče urednik, uzbuđeno zabacivši slamni šešir unatrag. – Tamo se to i dogodilo. Tim Keli, odnosno Kavanah. Džo Brejdi i ostali. Jareća koža je vozio kola.³⁷ Čitavim putem, shvatate?

– Jareća koža – reče gospodin O'Meden Berk. – Ficharis. On drži ono kočijaško svratište, kažu, tamo dole kod mosta Bat. Holohan mi je rekao. Znete Holohana?

– Onu vrdalamu, mislite? – zapita Majls Kroford.

– A dole je i jadni Gamli, tako mi rekoše, stražari nad opštinskim kamenjem. Noćni čuvar.

Stiven se iznenađeno okrete.

– Gamli? – upita. – Nije valjda? Prijatelj moga oca, taj?

– Ma, pusti Gamlija – srdito uzviknu Majls Kroford. – Pusti Gamlija neka čuva kamenje, nek pazi da ne pobjegne. Pogledajte ovamo. Šta je uradio Ignacijus Galager? Ja ću vam reći. Genijalno nadahnuće. Istog časa poslao je telegram. Imate li *Vikli frimen* od 17. marta? Taj. Jeste li ga našli?

Raskrtilo je stranice kompleta i upro prstom u jednu tačku.

– Uzmite četvrtu stranu, reklamu za Brensomovu kafu, recimo. Jeste li je našli? Dobro.

Uto zazvrja telefon.

GLAS IZ DALEKA

– Ja ću se javiti – reče profesor, krenuvši.

– V je ulaz u park. Dobro.

Prst mu je poskakivao i podrhtavajući udarao u jednu tačku za drugom.

– T je rezidencija vicekralja. S je mesto gde se odigralo ubistvo. K je kapija Nokmaron.

³⁷ Priča se delimično poklapa s istorijskim činjenicama. Pomenuta četvorica jesu učestvovala u atentatu (na lorda Frederika Kevendiša, novoizabranog glavnog sekretara za Irsku, i Tomasa Berka, novoizabranog podsekretara) u Finiks parku: Brejdi i Keli kao ubice, Kavanah kao vozač, a Jareća koža (Džejms Ficharis), kao vozač drugih kola, koja su poslužila kao mamac za policiju.

Opušteno meso na njegovom vratu treslo se kao petlova guša. Loše uširkani prsni iskoči mu iz prsluka i on ga oštrim pokretom vrati natrag.

– Halo? Ovde *Ivning telegraf*. Halo?...Ko je to? ... Da ... Da... Da.

– Od R do R je put kojim je Jareća Koža vozio auto radi alibija. Inčikor, Raundtaun, Vindi Arbor, Palmerston park, Ranelah. R.A.V.R. Shvatate? X je Dejvijeve krčma u ulici Lison.

Profesor priđe unutrašnjim vratima.

– Zove vas Blum – reče.

– Kažite mu da se nosi dođavola – hitro odvrati urednik. – X je Dejvijeve kafana, shvatate?

PROMUĆURNO, VRLO

– Promućurno – reče Linihan. – Vrlo.

– Sve im je ponudio na tacni, majku mu – reče Majls Kroford – čitavu priču.

Košmar iz koga se nikad nećeš probuditi.

– Ja sam to gledao – ponosno reče urednik. – Bio sam prisutan. Dik Adams, najveća dobričina koju je Bog ikad stvorio među onim seronjama iz Korke, i ja.

Linihan se nakloni vazduhu pred sobom, i objavi:

– Na vrh brda vrba mrda. Vrba mrda navrh brda.

– Istorija! – uzviknu Majls Kroford. – Prva je na lice mesta stigla baba iz ulice Prinses³⁸. Mnogi su se zbog toga vajkali i škrgutali zubima. Na osnovu jedne reklame. Nacrt za nju dao je Gregor Grej. To mu je donelo unapređenje. Zatim je Pedi Huper obrlatio Ti Pija³⁹ da ga uzme kod sebe u *Star*. A sad je s Blumenfeldom. To je novinarstvo. To je talenat. Pijat!⁴⁰ Taj je za sve njih bio bio tata-mata!

– Otac senzacionalističkog novinarstva – potvrdi Linihan – a uz njega šurak Krisa Kalinana.

– Halo? Čujete li me? Jeste, još je tu. Dođite i vi.

– Gde čovek danas da nađe takvog novinara, a? – uzviknu urednik.

Bacio je novine na sto.

– Prlo vromućurno – reče Linihan O'Meden Berku.

– Veoma oštroumno – odvrati O'Meden Berk.

³⁸ U dablinskom novinarskom žargonu: *Frimens Džornal*.

³⁹ Inicijali Tomasa Pauera O'Konora, novinara i političara, osnivača više listova i časopisa.

⁴⁰ Feliks Pijat (1810-1889), francuski novinar, učesnik Pariske komune i veliki borac za socijalnu pravdu.

Profesor Makhju izađe iz urednikove sobe.

– Kad smo već kod Nepobedivih – reče – jeste li čuli da je nekoliko uličnih prodavaca dospelo pred sudiju za prekršaje...

– O da – jedva je dočekaao Džej Džej O'Molaj. – Ledi Dadli išla je kući pešice kroz park da bi videla drveće koje je oborio onaj ciklon prošle godine, pa joj je palo na pamet da kupi razglednicu Dablina. Slučajno je to bila spomen-razglednica Džoa Bredija, odnosno Broja Jedan. odnosno Jareće kože. Ispred same rezidencije vicekralja, zamislite!

– Oni su danas samo za rubriku 'pas ujeo čoveka' – reče Majls Kroford. – Pih! Novinari i advokati. Gde čovek danas da nađe advokata kakvi su bili ti momci, Vajtsajd, Ajsak But, zlatousti O'Hagan? A? Ma, sutra malo. Pih! Ovo su sve drugorazredni igrači.

Začutao je, ali su mu se usta i dalje nervozno izvijala u prezrivu grimasu.

Postoji li žena koja bi poželela da poljubi ta usta? Otkud znaš? Zašto si onda to napisao?

RIMOVANJE I UMOVANJE

Tužno, južno. Da li je južno na neki način tužno? Ili je tužno južno? Ima tu nečeg, svakako. Južno, nužno, kužno, tužno, ružno. Rime: dva istovetno odevena čoveka, identičnog izgleda, u paru,

..... *la tua pace*

..... *che parlar ti piace*

*Mentre che ili viento, come fa, si tace.*⁴¹

Video ih je kako idu trojica po trojica, prilaze devojkama, u zelenom, u ružičastom, u crvenkastosmeđem, zagrljene, *per l'aer perso*,⁴² u svetloljubičastom, u purpurnom, *diela quella pacifica oriafamma*⁴³ zlato zlatnog plamena, *di rimirar fe piu ardentu*.⁴⁴ Ali ja i starci, pokajnici, olovnih nogu, pod tminom noći: južno tužno: utroba groba.

– Da vas čujem sad – reče O'Meden Berk.

⁴¹ ... *tvoj mir ... ti voliš da govoriš ... dok vetar, baš kao sada, čuti* (ital.); stihovi iz Frančeskinog obraćanja Danteu u *Paklu* (5:92-96).

⁴² *Kroz crni vazduh* (ital.); reči Frančeske de Rimini u časa kada prvi put prepozna Dantea kao živog stvora (*Pakao*, 5: 89).

⁴³ *Taj spokojni zlatni plamen* (Dante, *Raj*, 31: 127).

⁴⁴ *Još užarenije na drugi pogled* (*Raj*, 31: 142).

DOSTA ZA DANAS...

S bledim osmehom na licu, Džej Džej O'Moltoj prihvatiti izazov.

– Dragi moj Majlse – reče, odbacivši cigaretu u stranu – vi izvrćete smisao mojih reči. Ja danas ne zastupam, kao što se trenutno tvrdi, onu treću profesiju nad profesijama,⁴⁵ ali vama vaša korčanska narav ne da mira. Zašto petljate u sve to Henrija Gratana i Flada?⁴⁶ I Demostena i Edmunda Berka?⁴⁷ Svi mi znamo Ignacijusa Galagera i njegovog šefa iz Čeplizoda,⁴⁸ Harmsvorta⁴⁹ od žute štampe i njegovog američkog rođaka iz petparačkog Bauerija,⁵⁰ da i ne spominjemo *Pedi Kelis badžet*, *Pjus okarensis* i našeg vazda budnog prijatelja *Skiberin igl*.⁵¹ Zašto petljate u sve to jednog majstora obdukcione retorike kakav je Vajtsajd? Za svaki dan dovoljne su jedne novine.

SPONE SA DAVNO MINULIM DANIMA

– Gratan i Flad pisali su baš za ove novine – prodera mu se urednik u lice.

– Irski dobrovoljci. Gde ste sada? Osnovan 1763. Doktor Lukas.⁵² Imate li danas nekog kao što je Džon Filipot Karab?⁵³ Phi!

– Pa – reče Džej Džej O'Moltoj – eto na primer državni pravobranilac Buš.⁵⁴

– Buš? – reče urednik. U redu, jeste: Buš, to da. On ima tu žicu. Kendal Buš,⁵⁵ odnosno Simor Buš.

– Postao bi on sudija još odavno, da nije... Ma nije važno.

Džej Džej O'Moltoj okrete se ka Stivenu pa tiho i lagano reče:

– Jedna od najboljih retoričkih bravura koje sam ikad čuo potekla je sa usana Simora Buša. Bilo je to u onom slučaju ocebustva, slučaj Čajlds. Buš ga je branio.

⁴⁵ Treća profesija nad profesijama je pravo; prve dve su teologija i medicina.

⁴⁶ Henri Gratan (1746-1820) i Henri Flad (1732-1791), irski državnici i oratori.

⁴⁷ Edmund Berk (1729-1797), irski državnik i orator.

⁴⁸ Zapadno predgrađe Dablina.

⁴⁹ Alfred Harmsvort (1865-1922), engleski urednik i izdavač, pokretač nekoliko popularnih listova i časopisa.

⁵⁰ Misli se na Harmsvortovog prijatelja Džozefa Pulicera (1847-1911), pionira američkog novinarstva.

⁵¹ *Pedi Kelis badžet* i *Skiberin igl* su popularni nedeljnici iz XIX veka; *Pjus okarensis* je prvi dablinski dnevni list, osnovan 1700, ugašen polovinom XVIII veka.

⁵² Čarls Lukas (1713-1771), irski lekar i patriota, povremeni saradnik *Frimens Džornala*.

⁵³ Irski advokat, patriota i orator (1750-1817).

⁵⁴ Simor Buš (1853-1922), irski advokat, po odlasku u Englesku državni pravobranilac.

⁵⁵ Čarls Kendal Buš (1767-1843), irski pravnik i najčuveniji orator svoga doba.

*U zavijutke uha mog sasu otrov gubavi.*⁵⁶

Uzged, kako je on to otkrio? Čovek je umro u snu. Ili ona druga priča, o zveri s dve grbače.⁵⁷

– Šta mu je sad pa to? – upita profesor.

ITALIA, MAGISTRA ARTIUM⁵⁸

– Govorio je o dokaznom postupku – reče Džej Džej O'Molaj – o rimskom pravu kao nečem što je suprotno nekadašnjem Mojsijevom zakonu, *lex talionis*.⁵⁹ I spomenuo je Mikelandelovog Mojsija u Vatikanu.

– Ha.

– Nekoliko biranih reči – najavi Linihan. – Tišina!

Svi začutaše. Džej Džej O'Molaj izvadi tabakeru.

Nepotrebna napetost. U pitanju je nešto sasvim banalno.

Glasnik zamišljeno izvadi kutiju šibica i pripali cigaru.

Često sam kasnije, prisećajući se tog čudnovatog trenutka, pomišljao kako je taj značajni čin, sam po sebi nebitan, to paljenje te šibice, odredilo čitav dalji tok života i mog i njegovog.

RETORIČKA BRAVURA

Džej Džej O'Molaj nastavi, brižljivo birajući reči:

– Rekao je sledeće: *to kameno obličje zaleđene muzike, rogato i zastrašujuće, obogotvorenog ljudskog lika, taj vekovečni simbol mudrosti i proroštva koji je takav da, ako je ikad mašta ili ruka skulptora uklesala u mramor tako nešto, predstavlja preobraženu dušu što preobražava dušu, i zaslužuje da živi, zaslužuje da živi.*

Tanana mu je ruka finim pokretom pratila jeku reči a onda klonula.

– Lepo! – iznenada se oglasi Majls Krofod.

– Božansko nadahnuće – dodade O'Meden Berk.

– Dopada vam se? – upita Džej Džej O'Molaj Stivena.

Stiven, opijen lepotom jezika i pokreta, porumene. Uze cigaretu iz tabakere. Džej Džej O'Molaj pruži tabakeru Majlsu Krofodu. Linihan im kao i maločas pripali cigarete pa uze svoj trofej, rekavši:

⁵⁶ Reči kojima duh Hamletovog oca objašnjava svoju smrt (*Hamlet*, 1,5,59).

⁵⁷ Reči kojima Jago dočarava prizor preljube (*Otelo*, 1,1, 117-118).

⁵⁸ *Italija, gospodarica umetnosti* (lat.).

⁵⁹ *Zakon odmazde* (lat.).

– Mučas hvalas.

VISOKOMORALNA OSOBA

– Profesor Magenis mi je govorio o vama – reče Džej Džej O'Molaj Stivenu. – Šta vi zaista mislite o toj hermetičarskoj rulji,⁶⁰ tim opalnotihim⁶¹ pesnicima: o A.E.-u, arhimistiku? Sve je to započela ona Blavacka.⁶² Ta simpatična babuška bila je premazana svim mastima. A.E. je ispričao nekom američkom novinaru kako ste mu vi jednom navratili u sitne sate da ga nešto priupitate o nivoima svesti. Magenis misli da ste se vi šegačili s A.E.-om. On je visokomoralna osoba, taj Magenis.

Govorio o meni. Šta je rekao? Šta je rekao? Šta je rekao o meni? Ne treba pitati.

– Ne, hvala – reče profesor Makhju, blago odgurnuvši tabakeru. – Čekajte malo. Dozvolite mi da nešto kažem. Najlepši primer govorništva koji sam ikad čuo bio je govor Džona F. Tejlora u društvu istoričara na koledžu. Gospodin sudija Ficgibon, trenutno vrhovni sudija apelacionog suda, govorio je pre njega, a raspravljalo se o jednom eseju (sa temom za ono vreme novom), čiji se autor zalagao za preporod irskog jezika.

On se okrete ka Majlsu Krofordu i reče:

– Znete generala Ficgibona. E, onda možete da zamislite stil njegovog izlaganja.

– Priča se – reče Džej Džej O'Molaj – da je on zajedno s Timom Hilijem član upravnog odbora koledža Trinititi.

– U ljupkom je društvu – reče Majls Kroford – kraj osobe s dečjom keceljicom.⁶³ Nastavite. Dakle?

– Bio je to govor, uveravam vas – reče profesor – pravog pravcatog oratora, pun učtive nadmenosti s kojom je uz prefinjenu dikciju izlivao svoj neću reći gnev ali svakako prezir jednog ponositog čoveka prema novom pokretu. Tada je to bio nov pokret. Bili smo slabi, dakle i bezvredni.

Na trenutak je sastavio duge i tanke usne ali je, goreći od želje da nastavi, podigao raširenu šaku ka naočarima, da bi drhtavim palcem i domalim prstom lako dotakao crni okvir i podesio daljinu.

⁶⁰ Veliki broj pripadnika književne avangarde (među njima i Jejts i Džordž Rasel /poznat i po pseudonimu A.E./) u doba na prelazu iz XIX u XX vek bio je fasciniran hermetističkim učenjima i spiritizmom.

⁶¹ 'Opalan' i 'tih' bili su omiljeni pesnički epiteti Džordža Rasela.

⁶² Helena Petrovna Blavacki (1831-1891), Ruskinja koja je 1875. godine osnovala Teozofsko društvo, stekavši veliki broj sledbenika među umetnicima širom Evrope, posebno u Britaniji. Teozofija je bila zasnovana na mešavini neobudističke i neohinduističke filozofije.

⁶³ Aluzija na 'bezgrešnost' Čarlsa Pamela.

IMPROMPTU⁶⁴

Sasvim običnim glasom on se obrati Džej Džeju O'Moloju.

- Tejlor je tamo došao, moram to da naglasim, iz bolesničke postelje. Ne verujem da je pripremao svoj govor jer u dvorani nije bilo nijednog stenografa. Njegovo tamno usko lice bilo je obraslo čekinjavom bradom. Oko vrata je nosio labavo vezanu belu svilenu maramu i sve u svemu izgledao je (premda to nije bio) kao čovek na samrti.

Nenadano, ali lagano, on skrenu pogled sa Džej Džeja O'Moloja ka Stivenovom licu, a onda se odjednom naže, kao da nešto traži. Iza pognute glave pojavi mu se posiveli okovratnik, zamazan proređenom kosom. I dalje tražeći nešto, reče:

- Kada je Ficgibon završio govor, Džon F. Tejlor ustao je da mu replicira. Ukratko, koliko ja mogu da se prisetim, rekao je sledeće.

Tu on odlučno podiže glavu. Pogled mu ponovo posta zamišljen. Glupave školjke plivale su tamo-amo u širokim sočivima, tražeći izlaz.

On poče:

- *Gospodine predsedavajući, dame i gospodo: S neizmernim sam divljenjem saslušao ove reči koje je irskoj omladini pre nekoliko trenutaka uputio moj učeni prijatelj. Učinilo mi se da sam se obreo u nekoj zemlji daleko od ove, u vremenu daleko od ovog vremena, da sam se našao u drevnom Egiptu i da slušam govor kojim se kakav prvosveštenik te zemlje obraća mlađanom Mojsiju.*

Slušaoci su držali cigarete u rukama, slušali, dim se dizao u krhkim stabljikama koje su cvetale zajedno s njegovim rečima. *Naš se dim vije ka nebu.*⁶⁵ Plemenite su to reči. Pripazite samo. Biste li mogli i sami to da pokušate?

- I učinilo mi se da sam čuo kako taj prvosveštenik govori povišenim tonom nalik na oholost i na gordost. Čuo sam njegove reči i obznanio mi se njihov smisao.

REČI SVETIH OTACA

Obznanilo mi se da je dobro sve ono što s jedne strane jeste ukaljano i što ne bi ni moglo biti ukaljano da je savršeno dobro ili da je dobro. Ma, dođavola! To je iz svetog Avgustina.

⁶⁴ *Improvizacija* (franc.).

⁶⁵ Završni stihovi Šekspirovog *Simbelina*.

– Zbog čega vi Jevreji ne prihvatate našu kulturu, našu religiju i naš jezik? Vi ste pleme nomadskih pastira: mi smo moćan narod. Vi nemate ni gradova ni bogatstva: naši su gradovi košnice čovečanstva, a naše galije, trireme i kvadrireme, krcate svakovrsnom robom brazdaju vode čitavog poznatog sveta. Vi ste se tek ispilili iz primitivnog života: mi imamo književnost, sveštenstvo, vekovečnu istoriju i državni poredak.

Nil.

Dete, čovek, obličje.⁶⁶

Na obali Nila kleče dvorkinje, kolevka od pruča: čovek borbi vičan: kamenih rogova, kamene brade, srca kamenoga.

– Vi se molite lokalnom i neznanom idolu: naši hramovi, uzvišeni i tajanstveni, boravišta su Izide i Ozirisa, Horusa i Amona Ra. Vaši su potlačenost, strahopoštovanje i poniznost: naši su gromovi i mora. Izrailj je slab i malobrojna su deca njegovog: Egipat je golema vojska, i strašna su oružja njegovog. Vas zovu skitnicama i nadničarima: na pomen našeg imena, čitav svet drhti.

Govor mu prekide potmulo štucanje iz gladnog stomaka. On ga priguši i bodro podiže glas:

– Ali, dame i gospodo, da je mlađani Mojsije to saslušao i prihvatio takav pogled na život, da je pognuo glavu i pokorio volju i duh pred tim oholim prekorom, nikad on ne bi izveo izabrani narod iz kuće ropstva, niti bi svakoga dana sledio onaj stub od oblaka. Nikad on ne bi progovorio sa Svevišnjim među munjama na Gori sinajskoj niti bi ikad sišao, lica ozarena svetlošću nadahnuća, noseći u rukama tablice zavetne, ispisane jezikom prognanog naroda.

Zastao je i zagledao se u njih, uživajući u tišini.

ZLOKOBNO ZA NJEGA

Džej Džej O'Moloi reče, ne bez žaljenja:

– A ipak je umro pre no što je stigao u obećanu zemlju.

– Iznenadna-trenutna-a-od-duge-bolesti-često-i-ranije-očekivana smrt – dodade Linihan. – I sa slavnom budućnošću za sobom.

U hodniku se začu topot bosih nogu, a zatim njihovo šljapkanje po stepenicama.

– To je oratorstvo – reče profesor ne naišavši na suprotstavljanje.

⁶⁶ Mojsijeva metamorfoza od deteta do Mikelandelove statue.

Sve je otišlo u dim. Vojske kod Malagmasta i kraljevske Tare.⁶⁷

Milje i milje zidova koji imaju uši. Reči tribuna, zaurlane i vetrom raspršene na četiri strane sveta. Čitav je narod našao utočište u njegovom glasu. Mrtva buka. Akasički⁶⁸ zapisi o svemu što se ikada igde zbilo. Volite i slavite njega: mene nemojte više.

Imam para.

– Gospodo – reče Stiven. – Mogu li da kao sledeću tačku dnevnog reda predložim da se zasedanje odloži?

– Ne mogu da verujem. Da nije to nekakav zajedljivi kompliment? – upita O'Meden Berk. – Ovo je vreme, čini mi se, kad krčag vina, slikovito rečeno, u staroj krčmi najviše prija.

– Tako je, i ovim je predlog prihvaćen. Svi koji su za neka kažu da – objavi Linihan. – Ko je protiv, neka kaže ne. Objavljujem da je predlog prihvaćen. A u koju prčvarnicu...? Ja glasam za ... Munija!

On krenu napred, opominjući:

– Odlučno ćemo odbiti da konzumiramo žestoka pića, zar ne? Tako je, to nećemo. Ni po koju cenu.

Gospodin O'Meden Berk, prateći ga u stopu, zaverenički ga gurnu kišobranom i reče:

– Kreni, Makdafa!⁶⁹

– Svoga si oca sin! – uzviknu urednik, lupivši Stivena po ramenu. – Hajdemo. Gde li su ti prokleti ključevi?

Preturao je po džepu izvlačeći izgužvane listove s otkucanim tekstom.

– Šap i slinavka. Znam. Biće u redu. Ići će. Ama gde li su? U redu je.

Strpa listove natrag u džep i uđe u radnu sobu.

IMA NADE

Džej Džej O'Moltoj, spreman da pođe za njim unutra, tiho reče Stivenu:

– Nadam se da ćete doživeti da to bude objavljeno. Majlse, samo trenutak.

Ušao je u radnu sobu, zatvorivši vrata za sobom.

⁶⁷ Slavne bitke iz irske istorije.

⁶⁸ U teozofiji, akasa je sveobuhvatno sećanje prirode u kome su svaka reč ili misao besmrtna.

⁶⁹ Reči kojima Makbet izaziva Makdafa na poslednji dvoboj (*Makbet*, V, 3, 33-34).

– Hajdemo, Stivene – reče profesor. – Baš je to lepo, zar ne? Ima u sebi proročku viziju. *Fuit Illium!*⁷⁰ Pljačkanje olujne Troje. Kraljevstva ovoga sveta. Negdanji gospodari Sredozemnog mora danas su felasi.

Prvi dečak s novinama projuri stepeništem kraj njihovih nogu i istrča na ulicu, vičući iz sveg glasa:

– Vanredno izdanje o trkama!

Dablin. Imam još mnogo, mnogo toga da naučim.

Skrenuše ulevo ka ulici Ebi.

– I ja imam viziju – reče Stiven.

– Da? – kaza profesor, poskakujući da uhvati korak. – Kroford će nas stići.

Još jedan dečak s novinama jurnu kraj njih, vičući u trku:

– Vanredno izdanje o trkama!

DRAGI PRLJAVI DABLIN

Dablinci.

– Dve dablinske vestalke – reče Stiven – postarije i pobožne, žive već pedeset, odnosno pedeset tri godine u Fambali lejnu.

– Gde mu je to? – upita profesor.

– Odmah kod Blekpitsa – reče Stiven.

Vlažna noć s gladnim zadahom testa. Pored zida. Ispod pamučnog šala belasa joj se voštano lice. Mahnita srca. Akasički zapisi. Brže, dušo!

Hajde sad. Skupi hrabrost. Neka bude život.

– Htele bi da vide panoramu Dablina s vrha Nelsonovog stuba. Skrpile su tri šilinga i deset penija u crvenoj limenoj kutiji za pisma, njihovoj kasic. Istresaju novčiće od tri penija i one od šest i iščačkavaju ih oštricom noža. Dva šilinga i tri penija u srebru plus šiling i tri penija u bakrenjacima. Stavile su šeširiće i obukle najbolje haljine i ponele kišobrane strahujući od kiše.

– Mudre device – zaključí profesor Makhju.

OSKUDAN ŽIVOT

– Kupuju za šiling i četiri penija pihtije i četiri kriške hleba u restoranu Nort siti u ulici Marlboro od gospođice Kejt Kolins, vlasnice. Kupuju dvadeset četiri zrele šljive od devojke u podnožju Nelsonovog stuba da utole žec od pihtija. Daju po

⁷⁰ *Beše Troja!; Nema više Troje! (Vergilije, Eneida, 2:325).*

tri penija gospodinu kraj ulaza i lagano se gegajući kreću uz zavojito stepenište, gundajući, hrabreći jedna drugu, uplašene od mraka, dahću, jedna drugu pitaju kod koje su pihcije, hvale Boga i Blaženu devicu, prete da će sići natrag, vire koz otvore za provetravanje. Dragi Bože. Nisu imale pojma da je tako visoko.

Zovu se En Kirns i Florens Makejb. En Kirns pati od lumbaga zbog koga se trlja vodicom iz Lurda, dobila je čitavu bočicu od jednog sveštenika iz reda Presvetih muka Isusovih.

Florens Makejb svake subote večera svinjsku nožicu i bocu 'dvostrukog iks'⁷¹.

- Antiteza - reče profesor, klimnuvši dva puta glavom. - Vestalske device. Kao da ih gledam. Što li se naš prijatelj zadržao?

Okrenuo se.

Horda dečaka s novinama sjuri se niz stepenice, rasprši se u svim pravcima, uz dreku i lepršanje bele hartije. Odmah za njima na stepeništu se pojavi Majls Kroford, sa šeširom kao oreolom oko skerletnog lica, u razgovoru sa Džej Džejom O'Molujem.

- Hajdemo - uzviknu profesor, mašući rukom.

Ponovo krenu uz Stivena.

- Da - reče. - Kao da ih gledam.

BLUMOV POVRATAK

Gospodin Blum, zadihan, uhvaćen u vrtlog razularenih dečaka s novinama blizu redakcija *Ajriš katolika* i *Dablin peni džornala*, povika:

- Gospodine Kroford! Samo trenutak!

- *Telegraf!* Vanredno izdanje!

- Šta je bilo? - reče Majls Kroford, zastavši za korak.

Jedan dečak unese se Blumu u lice i dreknu:

- Strašna tragedija u Retmajnsu! Harmonika ujela dete!

RAZGOVOR S UREDNIKOM

- Samo ovaj oglas - reče Blum, probijajući se ka stepenicama, dahćući, i izvlačeći isečak iz džepa. - Maločas sam razgovarao s gospodinom Kizom. Daće oglas na dva meseca, kaže. Posle toga će da razmisli. Ali hoće i propratni tekst da

⁷¹ Standardno pivo u dablinskim pabovima. Za izvoz je Ginisova pivara proizvodila kvalitetnije, 'trostruko iks'.

privuče pažnju i u *Telegrafu*, u subotnjem ružičastom izdanju. I hoće ako već nije kasno rekao sam odborniku Nanetiju da izgleda kao oglas iz *Kilkeni pipla*. Ja mogu da ga nabavim u Narodnoj biblioteci. Kizova kuća, shvatate? Ime mu je Kiz. To je igra reči s njegovim imenom. Ali praktično je obećao da će produžiti oglas. Samo želi malo dodatne reklame. Šta da mu kažem, gospodine Kroford?

P. M. U. D.

– A da mu kažete da me malo poljubi u dupe? – reče Majls Kroford, teatralno mahnuvši rukom. – Recite mu to bez uvijanja.

Malčice je nervozan. Pazi da ne plane. Krenuli su na piće. Ruku pod ruku. Linihanova mornarska kapa ponovo prosjači.

Uobičajeno nagvaždanje. Pitam se samo da li je to mladi Dedalus bio pokretač. Danas ima dobre cipele. Kad sam ga prošli put video, virile su mu pete. Prošao je kroz neku kaljugu. Nemaran momak. Šta li je radio u Ajrištaunu?

– Pa – reče gospodin Blum okrenuvši se ponovo ka uredniku – ako nabavim crtež, mislim da će biti vredan kratkog teksta. Daće oglas, verujem. Reći ću mu...

P. M. K. I. D.

– Da može da me poljubi u moje kraljevsko irsko dupe – prodera se Majls Kroford preko ramena. – Kad god mu se prohte, tako mu kažite.

Gospodin Blum je još stajao trudeći se da shvati šalu i baš kad je hteo da se nasmeje, ovaj nestrpljivim koracima krenu dalje.

ŽICANJE PARA

– *Nulla bona*,⁷² Džek – reče, podigavši ruku ka bradi. – Došlo mi je do grla. I ja sam švorc. Koliko prošle nedelje tražio sam nekog da mi potpiše menicu. Žao mi je, Džek. Pomogao bih ti, da mogu. Od sveg srca, samo kad bih i sam mogao da se dočepam nekih para.

Džej Džej O'Moloy se namrgodi i ćutke krenu dalje. Uhvatiše korak sa ostalima i krenuše uz njih.

– Kad pojedu pihtije i obrišu svojih dvadeset prstiju o papir u koji je bio umotan hleb, one priđu bliže ogradi.

⁷² *Bez imovine* (lat.).

– Ovo je nešto za vas – objasni profesor Majlsu Krofordu.
– Dve stare Dablinke na vrhu Nelsonovog stuba.

TO TI JE STUB – REKLA JE GEGALICA BROJ 1

– To je nešto novo – reče Majls Kroford. – Velika stvar. Sirotinjski izlazak u provod. Dve matore lucprde, pa šta onda?

– Ali one se boje da bi stub mogao da se sruši – nastavi Stiven. – One vide krovove i raspravljaju o tome gde je koja crkva: plava kupola Retmajnsa, Adam i Eva, sveti Lorens O’Tul. Ali dok gledaju, zavrti im se u glavi pa zato zadižu suknje...

TE POMALO GOROPADNE ŽENE

– Polako – reče Majls Kroford. – Bez pesničke slobode. Nalazimo se na nadbiskupskoj teritoriji.

– I tako one posedaju na prugaste podsuknje, zagledane u kip jednorukog preljubnika.⁷³

– Jednoruki preljubnik! – uzviknu profesor. – To mi se dopada. Shvatam smisao. Shvatam šta hoćete da kažete.

DAME DAROVALE GRAĐANIMA DABLINA BRZE PILULICE, MUNJEVITE METEORE, VERU

– Od toga im se ukoče vratovi – nastavlja Stiven – i sad su već suviše umorne da bi pogledale naviše ili naniže ili bilo šta rekle. Stavljaju kesu sa šljivama u sredinu i jedu šljive iz nje, jednu za drugom, brišu maramicama sok koji im se cedi iz usta i lagano pljuckaju koštice kroz gvozdenu ogradu.

Iznenadnim glasnim mladalačkim smehom on objavi da je završio. Linihan i gospodin O’Meden Berk, čuvši ga, okretoše se, mahnuše rukom i krenuše dalje ka Muniju.

– Gotovo? – upita Majls Kroford. – Dobro je da ne čine i nešto gore.

SOFISTA UDARIO OHOLU HELENU POSRED NJUŠKE. SPARTANCI ŠKRGUTALI ZUBIMA. ITAČANI PROGLASILI PENI ZA ŠAMPIONKU

– Podsećate me na Antistena – reče profesor – učenika Gorgije, sofiste. Priča se da se prosto nije znalo da li je više ogorčen na druge ili na sebe samog. Bio je sin jednog plemića i

⁷³ Veza admirala Nelsona sa suprugom jednog engleskog diplomate bila je početkom XIX veka opštepoznati javni skandal.

robinje. A napisao je knjigu u kojoj je palmu lepote oduzeo Heleni iz Argosa i predao je siromašnoj Penelopi.

Siromašna Penelopa. Penelopa bogata.

Pripremali su se da pređu ulicu O'Konel.

HALO, CENTRALA!

Na različitim mestima na svojih osam linija tramvaji su s nepokretnim lirama stajali na tračnicama, spremni da krenu ili tek pristigli iz Retmajnsa, Ratfarnama, Kingstauna, Blekroka i Dalkija, Sendimaunt Grina, Ringsenda i Sendimaunt Tauera, Donibruka, Palmerston parka i Gornjeg Retmajnsa, nepomični, umireni kratkim spojem. Fijakeri, kočije, teretna kola, poštanska kola, privatne kočije, kola sa zveckavim sanducima mineralne vode čangrljali su, kloparali, s konjskim zapregama, hitro.

ŠTA? – A ISTO TAKO I – ODAKLE?

– Ali kako ćete to da nazovete? – upita Majls Krofod. – Odakle im šljive?

VERGILIJEVSKI, REKAO JE PEDAGOG. STUDENT DRUGE GODINE GLASAO ZA STARCA MOJSIJA

– Nazovite to, čekajte malo – reče profesor, širom otvorivši usta onako zamišljen. – Nazovite to: *deus nobis haec otia fecit*.⁷⁴

– Ne, reče Stiven, ja ću to nazvati *Pogled s Pizge na Palestinu ili Parabola o šljivama*.⁷⁵

– Shvatam – reče profesor.

Prasnulo je u grohotan smeh.

– Shvatam – ponovi s još većim zadovoljstvom. – Mojsije i obećana zemlja. Tu ideju duguje nama – dodade obrativši se Džej Džej O'Molaju.

OVOG LEPOG JUNSKOG DANA HORACIJE JE ZVEZDA VODILJA

Džej Džej O'Molaj umorno i ispod oka pogleda statuu ne rekavši ništa.

– Shvatam – reče profesor.

Zastao je na pešačkom ostrvu ser Džona Greja i kroz koprenu svog iscerenog osmeha zagledao se uvis u Nelsona.

⁷⁴ Bog je ovaj mir stvorio za nas (Vergilije, *Ekloge*, 1:6).

⁷⁵ Pizga je brdo s kojeg je Bog pokazao Mojsiju Obećanu zemlju.

PRSTI KOJIH NEMA PREVIŠE SU GOLICAVI ZA NESTAŠNE
USEDELICE. EN POSRĆE, FLO SE TETURA ALI KO BI MOGAO
DA IM ZAMERI?

- Jednoruki preljubnik - reče mrzovoljno. - To me baš
zagolicalo, moram da priznam.

- Golicalo je i one dve postarije dame - reče Majls
Kroford - ako ćemo pravo.

Bombone od ananasa, krem od limuna, karamele. Devojka umackana šećerom trpa pune kašike krema dečaku iz redova Hrišćanske braće.¹ Nekakva školska proslava. Ne valja to za njihove stomačiče. Proizvođač bombona i slatkiša za Njegovo veličanstvo kralja. Bože. Čuvaj. Našeg.² Sedi na prestolu, sisa crvene žele bombone dok ne pobele.

Turobni mladi pripadnik Y.M.C.A,³ na oprezu sred toplih slatkih mirisa Grahama Lemona, tutnu letak u ruke gospodina Bluma.

Obraća se srce srcu.

Blu... ja? Ne.

Blud. Oprani krvlju jagnjeta.⁴

Spore su ga noge, dok je čitao, nosile ka reci. Jesi li spasen? Svi su oprani krvlju jagnjeta. Bog traži žrtvu u krvi. Rođenje, himen, mučeništvo, rat, postavljanje temelja za zgradu, žrtvovanje, žrtva-paljenica bubrega, druidski oltari. Ilija dolazi.⁵ Dr Džon Aleksander Dau, ⁶ obnovitelj sionske crkve, dolazi.

Dolazi! Dolazi!! Dolazi!!!

Srdačno ga dočekajte.

¹ Katolička obrazovna institucija, čije su se škole finansirale dobrovoljnim prilozima. Za razliku od znatno uglednijih jezuitskih škola, škole Hrišćanske braće bile su manje okrenute akademskom, a više praktičnom obrazovanju.

² Aluzija nanaslov engleske himne: *Bože, čuvaj kralja* (odnosno *kraljicu*).

³ Y.M.C.A: *Young Men's Christian Association* (Udruženje mladih hrišćana). Udruženja su se zalagala za „fizičku, društvenu, mentalnu i duhovnu dobrobit svojih članova i svih drugih mladih ljudi.“

⁴ Aluzija na revivalističku (protestantska sekta) himnu 'Oprani krvlju jagnjeta', Eliše Hofmana (XIX v.).

⁵ Knjiga proroka Malahije, 4:5 : „Evo, ja ću vam poslati Iliju proroka prije nego dođe veliki i strašni dan Gospodnji.“

⁶ Džon Aleksander Dau (1847-1907): američki evangelista škotskog porekla koji je osnovao vlastitu crkvu (i grad, Sion Siti u državi Illinois), proglasio sebe za Iliju obnovitelja, pokušao da preobrati Njujorčane, potom krenuo u podjednako neuspešnu evangelističku misiju po svetu. U nedelji od 11. do 18. juna 1904. godine bio je u Londonu. (Blum čita letak kojim se najavljuje njegovo gostovanje.)

Unosan posao. Prošle godine Tori i Aleksander.⁷ Poligamija.⁸ Prekinuće to njegova žena. Gde ono videh onu reklamu za neku Birmingemsku firmu, svetleće raspelo? Naš spasitelj. Probudiš se usred noći i vidiš njega na zidu, visi. To je Peperova⁹ šašava ideja. Isusa nam raspeše izrodi.

To se sigurno radi s fosforom. Ostaviš komad bakalara, na primer. Video sam na njemu plavičastosrebrno svetlucanje. One noći kad sam sišao u kuhinjsku ostavu. Ona ne voli one mirise u njoj koji samo čekaju da pokuljaju napolje. Šta li je ono zatražila? Suvo grožđe iz Malage. Setila se Španije. Pre Rudijevog rođenja. Fosforescentost, ta plavičastozelenkasta boja. Vrlo zdravo za mozak.

S ugla Batlerove spomen-kuće pogledao je niz Bečelors Vok. Dedalusova kći je još uvek tamo ispred Dilonove aukcionarske radnje. Sigurno rasprodaje stari nameštaj. Odmah sam je prepoznao po očima, iste kao u njenog oca. Vrzma se tamo-amo i čeka ga. Svaki dom propadne, kad iz njega ode majka. Imao je petnaestoro dece. Po jedno skoro svake godine. Tako nalaže njihova teologija, u protivnom sveštenik će nesrećnici uskratiti ispovest, neće joj dati oprostaj grehova. Rađajte se i množite se. Jeste li ikad čuli za tako nešto? Potpuno vas upropaste i iz kuće isteraju. Oni nemaju porodica koje bi morali da hrane. Žive od obilja zemlje.¹⁰ Njihova skladišta i ostave. Voleo bih ja njih da vidim kako bi im se dopao strogi post za Jom Kipur. Uskršnji kolačići. Jedan obrok i još pokoji zalogaj ovde-onde, tek da se ne sruši za oltarom. Kad bih našao kućepaziteljku nekog od tih tipova, pa da od nje nešto iščačkam. Ali one nikad ni da zucnu. Kao i kad bi od njega zatražio pare. Samo o sebi brine. Gosti mu nisu potrebni. Sve ostaje njemu. I na vodu pazi. Poneti svoj hleb i maslac. Velečasni ume da drži jezik za zubima.

Bože dragi, ovo jedno dete je u ritama. A izgleda i neuhranjeno. Krompir i kaša, kaša i krompir. To se tek kasnije oseti. Dokaz postojanja pudinga.¹¹ Upropašćava zdravlje.

Kada je zakoračio na O'Konelov most, iza ograde se podiže lopta dima. Lađa iz pivare s pivom za izvoz. Za Englesku. Pivo prevri od morskog vazduha, tako sam čuo. Bilo bi zanimljivo pribaviti jednog dana preko Henkoka dozvolu za razgledanje pivare. To je svet za sebe. Burad s porterom,

⁷ Američki revivalisti koji su od 1903. do 1905. godine bili u misiji po Velikoj Britaniji.

⁸ Daui je bio optuživan da propoveda poligamiju.

⁹ Džon Peper (XIX v.), izumitelj scenskih svetlosnih efekata s fosforom.

¹⁰ Faraonovo obećanje Josifu: „... i dođite k meni, i daću vam najbolje što ima u zemlji Misirskoj, i ješćete najbolje obilje ove zemlje“ (Prva knjiga Mojsijeva, 45:18).

¹¹ „Postojanje pudinga dokazuješ kad ga pojedješ“ (*Don Kihot*, I deo, 4. knjiga, 7. poglavlje).

divota. U njih ulaze i pacovi. Naljaskaju se pa se naduju kao podavljena paščad. Mrtvi pijani od portera. Loču dok se ne isporučaju, kao i hrišćanske duše. Zamislite samo šta mi pijemo! Pacovi buracovi. Samo, naravno, nikad mi ne znamo sve.

Spustivši pogled, ugledao je galebove kako snažno mlataraju krilima, kružeći između golih zidova keja. Loše vreme na pučini. A kad bih ja sad skočio dole? Sin Rubena Džeja mora da se dobro nagutao vode iz ove kanalizacije. Šiling i osam penija previše. Hhhmmhmm. Kako on smešno predstavlja stvari. A i ume da ispriča priču.

Sad kruže niže. Traže hranu. Čekaj.

Bacio je među njih lopticu zgužvanog papira. Ilija trideset dve stope u sek. dol. Ni da čuju. Lopta je neopažena izronila kroz talase, zaplovila mimo stubova mosta. Nisu oni toliko blesavi. A i onda kad sam im bacio onaj bajati kolač s Erin kinga, pokupili su ga u talasima pedeset jardi iza krme. Žive od svoje dovitljivosti.

*Sporo kruži galeb gladni
Nad vodama mutnim, gadnim,¹²*

Eto kako pesnici pišu, podudaranje glasova. Ali kod Šekspira nema rima: beli stih. Tu je važna tečnost jezika. Misli. Uzvišenost.

*Hamlete, ja sam oca tvoga duh,
Osuđen da neko vreme noću lutam.¹³*

– Dve jabuke za peni! Dve za peni!

Pogled mu pređe preko glatkih jabuka poređanih po njenoj tezgi. U ovo doba godine sigurno su australijske. Blistava kora: glača ih krpom ili maramicom.

Čekaj. Ove jadne ptice.

Ponovo je zastao i od stare prodavačice jabuka kupio dva Benberi-peciva za peni, pa onda prelomio prhko testo i komadiće bacio dole u Lifi. Vidite li ovo? Galebovi se obrušiše u tišini, najpre dva, a potom svi, sa svojih visina, ustremivši se na plen. Ode. Do poslednjeg zalogaja.

¹² Blumova umotvorina.

¹³ *Hamlet* (I, 5,9-10).

Svestan njihove pohlepe i prepredenosti, otesao je s ruku sasušene mrvice. To nisu očekivali. Hleb s neba. One se hrane samo ribom, sve morske ptice, galebovi, morske guske. Labudovi iz Ana Lifija¹⁴ ponekad doplivaju ovamo da čiste perje. Ukusi su različiti. Baš me zanima kakvo li je labuđe meso. Robinzon Kruso morao je njime da se hrani.

Kružili su, lenjo mašući krilima. Neću više da im bacam. Dovoljno je što sam potrošio peni. Kao da će da mi kažu hvala. Ma ni da ciknu. Sem toga, oni prenose šap i slinavku. Ako kljukaš ćurku, na primer, brašnom od kestena, imaće ukus sličan kestenju. Kad jedeš prasetinu, počneš da ličiš na prase. Ali zašto onda ribe iz slanih voda nisu slane? Kako to?

Očima je zatražio odgovor od reke i ugledao usidren čamac na vesla čiji se plakatima oblepljen trup lenjo ljuljao na sporim talasima.

Kinove
11 šilinga
Pantalone.

Odlična ideja. Pitam se da li plaća zakupninu gradskim vlastima. Kako uopšte neko može da bude vlasnik vode? Ona većito teče, nikada ista, a mi je pratimo tokom života. Jer i život je tok. Ne postoji loše mesto za oglas. Onaj nadržilekar za kapavac lepio je svoje po pisoarima. Sad ih više nema. Strogo poverljivo. Doktor Haj Frenks. Nije ga koštalo ništa, kao ni učitelja plesa Maginija njegovi oglasi. Nađeš ljude da ih izlepe ili ih zalepiš sam kad utrčiš da se olakšaš. Noćne ptice. Pravo mesto, nema šta. NE LEPITE PLAKATE. NE LEČITE DLAKAVE. Ovome je baš bilo prigustilo.

A kad bi....

O!

A?

Ne... Ne.

Ne, ne. Ne verujem. Ma, ne bi valjda?

Ne, ne.

Gospodin Blum krenu dalje, uznemireno podigavši pogled. Ne treba više razmišljati o tome. Prošlo je jedan. Spuštena je kugla na Lučkoj kapetaniji. Dansinško vreme.¹⁵

¹⁴ Ana je na gelskom 'reka', pa Dablinci reku koja protiče kroz njihov grad često ne zovu jednostavno Lifi, već Ana Lifi.

¹⁵ Sat na Lučkoj kapetaniji bio je najpouzdaniji u Dublinu, pošto je kontrolisan direktno iz opservatorije u Dansinku.

Izvrсна je ona knjižica ser Roberta Bola.¹⁶ Paralaksa. Nikad nisam to do kraja shvatio. Eno nekog sveštenika. Mogao bih njega da pitam. Par, to je grčki: paralela, paralaksa. Metnem psa kozi, tako je govorila dok joj nisam objasnio šta je transmigracija. Ma, gluposti!

Gospodin Blum se osmehnu svojim glupostima ispred dva prozora Lučke kapetanije. Ima ona pravo, na kraju krajeva. Što krupnije reči za obične stvari, jer to bolje zvuči. Nije previše duhovita. Ume da bude i prosta. Istrtija ono o čemu ja samo mislim. Ipak, ko zna. Govorila je da je glas Bena Dolarda bas bureton. Ima noge kao burad a i zvuči kao da peva iz bureta. Eto, zar to nije duhovito? Nekad su ga zvali Big Ben. To nije ni izbliza duhovito kao ono njeno bas bureton. Appetit kao pelikan. Može da savlada dva goveđa buta. A što je bio moćan kad je trebalo ispijati tone najboljeg Basovog piva. Bure Basa? Pa je l' da? Sve se slaže.

Povorka u belo odevenih ljudi laganim korakom stupala je prema njemu duž pločnika, s reklamnim tablama obavijenim skerletnim trakama. Rasprodaja. Isti su kao onaj sveštenik jutros: grešili smo, patili smo. Pročitao je skerletna slova s njihovih pet belih cilindara: H.E.L.I.S. Vizdom Helis. I, koje se vuklo za ostalima, izvuklo je komad hleba iza table, strpalo ga u usta, i produžilo dalje žvaćući. Naša glavna hrana. Tri šilinga na dan, za hodanje trotoarom, jednu ulicu za drugom. Tek da ne pocrkaju od gladi: hleb i zobena kaša. Nisu to Bojlovi: ne, to su M'Glejdovi ljudi. Ali to ne poboljšava prodaju. Ja sam mu predlagao prozirna reklamna kola s dve devojke koje bi unutra pisale pisma, ispisivale sveske, koverte, hartiju za upijanje. Kladam se da bi to upalilo. Lepa devojka koja nešto piše odmah privuče pažnju. Svi gore od želje da saznaju šta to piše. Zagledaš se tako ni u šta, odmah se oko tebe skupi dvadeset ljudi. Svako bi da malo zabije nos. Žene isto tako. Radoznalost. Stub soli. Naravno da nije prihvatio, zato što se on nije prvi setio. Predlagao sam mu i bočicu za mastilo s lažnom mrljom od crnog celuloida. Njegove reklamne ideje, to je kao kad Plamtri objavi reklamu za konzervirano meso ispod čitulja, smrznuto meso. Ne morate da ih ližete. Šta? Naše koverte. Ej! Džounse, kud si krenuo? Nemam vremena, Robinsone, žurim da kupim jedini pouzdan brisač mastila, *Kansel*, koji se prodaje kod Helija d.d., ulica Dejm 85. Dobro je što sam se rešio te bede. Naplata računa po samostanima bila je paklen posao. Samostan Trankila. Lepa je bila ona kaluđerica tamo, zaista ljupko lice. Lepo joj je stajao veo na onoj njenoj glavicu. Sestra?

¹⁶ Robert Bol (1840-1913), astronom, upravnik opservatorije u Kembridžu.

Sestra? Video sam joj po očima da se zaredila zbog ljubavi. Teško je pogađati se s takvom ženom. Tog jutra sam je prekinuo u molitvama. Ali voli da porazgovara sa spoljnim svetom. Naš veliki dan, rekla je. Svetkovina naše Gospe od Karmela. Pa i to ime je slatko: karamel, Znala je, mislim da je znala, po tome kako je. Da se udala, izmenila bi se. Verovatno su zaista bili u stisci s novcem. Ipak su sve pržile na najboljem maslacu. Za mast ni da čuju. Sirotinja jede sos od pečenja. Vole one da se podmažu maslacem i spolja i iznutra. Moli je probala, zadigavši veo. Sestra? Kći Pata Klafija, zelenaša. Kažu da je bodljikavu žicu izmislila jedna kaluđerica.

Upravo je prelazio ulicu Vestmorlend kad je kraj njega teškim korakom prošlo S sa apostrofom. Roverova prodavnica bicikala. Danas su one trke. Kad je to bilo? One godine kada je umro Fil Giligan. Stanovali smo u zapadnoj ulici Lombard. Čekaj, tada sam radio kod Toma. Posao kod Vizdom Helija dobio sam one godine kad smo se venčali. Šest godina. Pre deset godina: on je umro devedeset četvrte, da tako je, tada je bio onaj veliki požar kod Arnota. Gradonačelnik je bio Val Dillon. Večera u Glenkriju. Odbornik Robert O'Rajli sipao je u supu porto pre početka trke, pa ju je posrkao sve u šesnaest. Od njegovog mljackanja nisam mogao da čujem orkestar. Za ono što smo već primili, neka nas Gospod. Mili je tada još bila dete. Moli je nosila slonsivu haljinu s gajtanima. Muški kroj, s presvučenom dugmadi. Nije je volela, zato što sam uganuo nogu onog dana kad ju je prvi put obukla na izletu hora na Šugarlof.¹⁷ Kao da to. Cilindar starog Gudvina, umackan nečim lepljivim. Piknik je to i za muve. Nikad više nije obukla takvu haljinu. Pristajala joj je kao salivena, ramena i bokovi. Tek je počinjala da se popunjava. Toga dana jeli smo zečju paštetu. Ljudi su se okretali za njom.

Srećni. Tada smo bili srećniji. Bila je to udobna sobica s crvenim tapetama, Dokrelovim, šiling i devet penija tuce. Uveče Milino kupanje. Kupio sam američki sapun: zovin cvet. Prijatan miris iz njene kade. Smešno je izgledala onako sva nasapunjana. I skladno građena. Sad se bavi fotografijom. Jadni tata mi je pričao o svom dagerotipskom ateljeu. Nasleđena sklonost.

Koračao je duž ivičnjaka.

Tok života. Kako se ono zvao onaj momak što je ličio na sveštenika, onaj što je piljio unutra kad god bi prošao? Kratkovid, sa ženom. Stanovao je kod Citrona na Sent Kevins Parejdu. Pen nešto. Pendenis. Pamćenje mi nekako. Pen...?

¹⁷ Brdo u blizini Dablina.

Naravno, prošlo je dosta godina. Možda i ova buka tramvaja. Ma, kad ne može da se seti ni imena onog starog štampara, koga viđa svakog dana.

Bartel d'Arسي bio je tenor, tada je upravo postajao poznat. Pratio ju je kući posle proba. Uobražen tip s uvoštenim brkovima. Dao joj je onu pesmu *Vetrovi što s juga duvaju*.

Vetrovito je bilo one noći kad sam otišao po nju, bio je pre toga i onaj sastanak lože povodom onih srećaka posle Gudvinovog koncerta u trpezariji ili hrastovom salonu gradske kuće. On i ja za njom. Listovi s njenim notama izleteli su mi iz ruke i pribili se uz ogradu gimnazije. Sreća što nisu... Takve stvari njoj upropaste čitavu noć. Profesor Gudvin ispred, ruku pod ruku s njom. Teturao se na onim svojim nožicama, jadni starkelja. Njegovi oproštajni koncerti. Zaista poslednji nastup na pozornici. Možda za nekoliko meseci, možda zauvek. Sećam se kako se smejala na vetru, sa zadignutim krznenim okovratnikom. Ugao Harkort rouda, kakav je tamo orkan duvao. Brrrr! Zadigao joj je suknju, a njena boa zamalo nije ugušila starog Gudvina. Baš se bila zarumenela na onom vetru. Sećam se kako smo kad smo stigli kući džarali vatru i pekli one komade ovčetine njoj za večeru s čatni sosom koji je toliko obožavala. Pa onda grog. Sa svog mesta pored ognjišta mogao sam da je vidim kako raskopčava stezник. Beli.

Uz tihi fijuk stezник bi joj pao na krevet. Uvek topao od njenog tela. Uvek je jedva čekala da ga skine. Posle je tamo sedela skoro do dva, vadila ukosnice. Mili ušuškana u svom krevetu. Srećni. Srećni. To je bila noć...

- O, gospodine Blum, kako je?

- O, kako vi, gospođo Brin?

- Ne вреди da se žalim. Kako je Moli? Nisam je videla sto godina.

- Nikad bolje - vedro reče Blum. - Mili je dobila posao dole u Malingaru, znate.

- Ma, nije valjda! Zaista divno!

- Jeste, kod jednog fotografa. Krenulo joj je ne može bolje biti. Kako vaša dečica?

- Sva zdrava i prava - reče gospođa Brin.

- Koliko ih ono ima? Novo nije na vidiku.

- Vidim da ste u crnini. Nije vam valjda...

- Nije - reče gospodin Blum. - Upravo idem s jedne sahrane.

Vidim ja da će ovako celog dana. Ko je umro, kada i od čega? Od toga ne možeš da pobegeš.

– O, Bože – reče gospođa Brin. – Nadam se da nije neki bliži rođak.

Nije zgoreg da joj dam povoda da malo saoseća sa mnom.

– Dignam – reče gospodin Blum. – Jedan moj stari prijatelj. Umro je naprasno, siromah. Srce, pretpostavljam. Jutros je bila sahrana.

Sutra ti je sahrana

A ti hodaš kroz raž.

Didldidl damdam

Didldidl...¹⁸

– Tužno je kad izgubimo starog prijatelja – ženski setno su govorile oči gospođe Brin. Sad dosta s tim. Samo polako: muž.

– A vaš gospodin suprug?

Gospođa Brin podiže dva krupna oka. Bar su joj oči još uvek lepe.

– Oh, ne pitajte – reče. – On je stvarno prevršio svaku meru. Eno ga kod kuće sa zakonicima, traži zakon protiv klevete.. Dušu mi jede. Čekajte da vam pokažem.

Vrela para od supe i miris upravo pečenih uštipaka i rolata pokuljali su iz Harisonovog lokala. Težak podnevni miris zagolicao je vrh jednjaka gospodina Bluma. Ako hoćeš da praviš dobro pecivo, zna se, maslac, najbolje brašno, smeđi šećer, inače se uz vreli čaj odmah oseti. Ili se to od nje oseća? Jedan bosonogi deran stajao je iznad rešetke, udisao mirise. Tako zavarava glad. Da li mu je ovo uživanje ili muka? Večera za peni.¹⁹ Nož i viljuška lancem pričvršćeni za sto.

Otvora torbicu, pohabana koža, igla za šešir: trebalo bi stavljati štitnike na te stvarčice. Začas izbije nekom oko u tramvaju. Pretura. Otvorena. Novac. Sve na izvol'te. A kad izgube novčić, polude. Krš i lom. Muž nadigne dreku. Gde je onih deset šilinga što sam ti dao u ponedeljak? Je l' ti to hraniš i bratovljevu porodicu? Prljava maramica: bočica s lekom. Ispade nešto, pilula. Šta li ona to?

– Sigurno je mlad mesec – reče žena. – Tada je uvek nakrivo nasađen. Znate li šta je sinoć uradio?

¹⁸ Blum spaja stihove dveju pesama: 'Sutra mu je sahrana', Feliksa Makglenona i 'Hodajući kroz raž', Roberta Bernsa.

¹⁹ Besplatni obroci i obroci za jedan peni deljeni su sirotinji u prostorijama dablinske Hrišćanske unije.

Ruka kojom je preturala zastade. Uprla je oči u njega, razrogačene od uznemirenosti, ali ipak s osmehom.

– Šta? – upita gospodin Blum.

Pusti je da kaže. Gledaj je pravo u oči. Verujem ti. Imaj poverenja u mene.

– Probudio me usred noći – reče ona. – Nešto je sanjao, košmar.

Loše va...

– Rekao je da se kec pik penje uz stepenice.

– Kec pik! – začudi se gospodin Blum.

Ona izvadi iz torbe presavijenu dopisnicu.

– Pročitajte ovo – reče. – To mu je stiglo jutros.

– Šta je ovo? – upita gospodin Blum, uzevši dopisnicu.

U.P.M.?

– U.P.M.: u pm. – reče ona. Neko mu se ruga. Sramota, ko god da je.

– Da znate da jeste – složi se gospodin Blum.

Ona uze dopisnicu natrag, uzdahnuvši.

– A sad je naumio da ode u kancelariju gospodina Mentona. Hoće da zatraži odštetu od 10.000 funti, kaže.

Presavila je dopisnicu, stavila je u svoju zamazanu torbu i škljocnula kopčom.

Ista plava seržana haljina koju je imala i pre dve godine, sva pohabana. Videla je i bolje dane. Kosa joj istanjena iznad ušiju. A tek ovaj ofucani šešir, s tri stara grozda da poprave utisak. Otmenost bede. Nekad je umela lepo da se obuče. Oko usana bore. Starija je od Moli tek godinu dana ili tu negde.

Gle kako ju je odmerila ova žena u prolazu. Okrutne su. Grublji pol.

Nastavio je da je posmatra, krijući nelagodu. Ljuta supa, volovski rep, pileća čorba. A još sam i gladan. Mrvice od kolača na prsniku haljine: na obrazu mrlja od šećera u prahu. Kolač od rabarbare s obilnim nadevom, pun voća. Tada se zvala Džozzi Pael. Davno još, kod Luka Dojla, Dolfins Barn, šarada. U.P.M.: u pm.

Promeni temu.

– Vidate li gospođu Bofoj? – upita gospodin Blum.

– Minu Pjurifoj? – upita ona.

Mislio sam na Filipa Bofoja. Klub ljubitelja pozorišta. Mačam se često seti one majstorije. Jesam li pogodio gde treba? Jesam. Poslednji čin.

– Da.

– Samo sam usput svratila da pitam da li je sve dobro prošlo. Ona je u porodilištu u ulici Hols. Doktor Horn ju je tamo smestio. Već tri dana ima trudove.

– O – reče gospodin Blum. – Baš mi je žao.

– Da, potvrdi gospođa Brin. – A kod kuće čopor dece. Izuzetno težak porođaj, sestra mi je rekla.

– O – ponovo će gospodin Blum.

Upijao je njene reči teškim sažaljivim pogledom. Saosećajno je coktao jezikom. C! C!

– Baš mi je žao – reče. – Sirotica! Tri dana! Strašno je to.

Gospođa Brin klimnu glavom.

– Dobila je trudove u utorak...

Gospodin Blum joj blago dotače lakat, da je upozori.

– Pazite! Pustite ovog čoveka da prođe.

Jedna koščata prilika koračala je duž ivičnjaka iz pravca reke, zureći zanesenim pogledom u sunce kroz monokl privezan širokom trakom. Šeširić mu je prijanjao uz lobanju tesno kao perika. Preko ruke su mu se u taktu koraka njihali presavijen ogrtač za prašinu, štap i kišobran.

– Pogledajte ga – reče gospodin Blum. – Uvek zaobilazi ulične svetiljke. Gledajte!

– Ko je to, ako smem da pitam – reče gospođa Brin. – Je l' on malo ćaknut?

– Ime mu je Kešel Bojl O'Konor Ficmoris Tizdal Farel – reče gospodin Blum, smešeći se. – Gledajte!

– Taj nema sve daske u glavi. Uskoro će i Denis biti takav. Iznenada je začutala.

– Eno ga – reče. – Moram da pođem za njim. Doviđenja. Pozdravite mi Moli, hoćete li?

– Hoću – reče gospodin Blum.

Posmatrao ju je dok je između prolaznika krivudala ka izlozima. Denis Brin je u otrcanom fraku i plavim platnenim cipelama vukući noge izašao iz Harisonovog lokala, stiskajući na grudima dve teške knjige. Kao da ga je poplava izbacila.

Kao da je iz nekog prošlog vremena. Dozvolio joj je da ga sustigne ničim ne pokazavši da je iznenađen, a onda uperio prljavosivu bradu i oklembešenu vilicu ka njoj i žustro počeo nešto da joj govori.

Mešuga.²⁰ Taj je malo pobrljavio.

²⁰ Udaren, uvrnut (hebr.).

Gospodin Blum opet lagano krenu dalje, gledajući pred sobom na suncu onaj tesni šeširić, štap, kišobran i ogrtač za prašinu koji su se njihali. Zapucao kao lud. Vidi ga! Opet zaobilazi. I to je jedan od načina koračanja kroz život. A tek onaj drugi stari raščupani ludak u onim dronjcima. Nije njoj lako s njim.

U.P.M. : u pm. Mogao bih da se zakunem da je to maslo Alfa Bergana ili Ričija Guldinga. To je on da potera šegu napisao u Skoč hausu, kladim se u šta hoćete. Hita u Mentonovu kancelariju. Vodnjikavim očima zuri u dopisnicu. Bogovska zabava.

Prošao je pored *Ajriš tajmsa*. Možda tamo ima još odgovora na moj oglas. Voleo bih da im svima odgovorim. Dobar sistem za kriminalce. Šifra. Sad su na ručku. Onaj tamo činovnik s naočarima ne prepoznaje me. Ma, neka ih, nek se krčkaju. Imam ja dovoljno muke i s ovih četrdeset četiri. Traži se spretna daktilografkinja za pomoć jednom gospodinu u književnom radu. Nazvala sam te nevaljalcem zato što mi se ne dopada ona druga reč. Molim te reci mi šta znači. Kako samo one iznebuha postavljaju takva pitanja. A i ona Lizi Tvig. Moja književna nastojanja imala su sreće da se o njima povoljno izrazi ugledni pesnik A.E. (Gospodin Džo Rasel). Nema vremena da se očešlja, pije bljutavi čaj uz knjigu poezije.

Bez premca najbolje novine za male oglase. Sad je osvojio i provinciju. Kuvanje i ostalo, izvrsna kuvarica, sobarica. Traži se vredan čovek za rad u točionici. Pošt. devojka (rim.kat.) traži posao u bakalnici ili mesari. To je prvi pokrenuo Džejms Karlajl. Šest i po posto dividende. Sklopio je odličan ugovor s Koutsovim deonicama. Sve mic po mic. Prevejana stara škotska cicija. Sve vesti laskave. Naša lepa i popularna vicekraljica. Sad je kupio i *Ajriš fild*. Ledi Mauntkešel se potpuno oporavila posle porođaja pa je juče izjahala s čoporom irskih goniča na otvaranje sezone lova u Retoutu. Lisičje meso nije za jelo. Neki lovci prodaju meso. A neki ga jedu. U strahu luče sokove od kojih meso postaje mekše. Jaše raširenih nogu. Sedi na konju kao muškarac, stamena žena-lovac. Ne treba njoj ni žensko sedlo ni jastuče, ama ni slučajno. Prva i na zbornom mestu i pored odstreljenog plena. Snažne su kao priplodne kobile, neke od tih bedevijastih žena. Šepure se po ergelama. Iskape čašu brendija dok kažeš britva. Eto ona jutros kod Grosvenora. Hop u kola: švičšvić. Ta bi naterala konja i preko zida i preko visoke prepone. Mislim da je onaj nosati kočijaš namerno to uradio. Na koga mi je ono ličila? A da! Na gospođu Mirijam Dandrade koja mi je prodala svoje stare haljine i crno donje rublje u hotelu Šelburn. Raspuštenica iz Južne Amerike. Nije se ni najmanje

potresla dok sam ih prevrtao po rukama. Kao da sam njen stalak za rublje. Video sam je na zabavi kod vicekralja kad me je čuvar parka Stabs uveo zajedno s Vilanom iz *Ekspresa*. Da se počastimo onim što je ostalo. Čajanka sa zakuskom. Prelio sam šljive majonezom misleći da je krem. Sigurno joj je kasnije nedeljama zvonilo u ušima. Voleo bih da ja jednom budem njen bik. Rođena kurtizana. Ne bi ta čuvala decu, taman posla.

Jadna gospođa Pjurifoj! Muž joj je metodista. Ima metoda u njegovom ludilu. Za ručak zemička sa šafranom i mleko i soda u mlečnom restoranu. Jede uz štopericu, trideset dva zalogaja u minutu. A oni ogromni zalisci mu stalno rastu. Navodno ima jake veze. Teodorov rođak u dablinskom dvorcu. U svakoj porodici postoji po jedan uspešan rođak. Za svaku Novu godinu pošalje joj vredan poklon. Video sam ga ispred Tri Džoli Topersa kako ide gologlav, a za njim njegov najstariji sin nosi mlađe dete u mreži za pijacu. Drekaavci. Jadnica! Mora da doji iz godine u godinu svake noći. Sebični su ti antialkoholičari. Niti troše, niti drugima daju. Meni samo jednu kocku šećera u čaj, moliću.

Zastao je na prelazu u ulici Flit. Da napravim pauzu za ručak od šest penija kod Roua? Moram da potražim onaj oglas u Narodnoj biblioteci. Kod Bartona je osam penija. Tamo je bolje. A i usput mi je.

Prošao je pored Boltonovog Vestmorlend hausa. Čaj. Čaj. Zaboravio sam da tražim pare od Toma Kernana.

Ssss. C, c, c! Zamisli samo, da tri dana tako stenje u krevetu, na čelu joj sirćem natopljena maramica, trbuh nabrekao! Phi! Stvarno užasno. Detetu je glava prevelika: klešta. Presamićeno nadvoje u njoj, naslepo pokušava da se probije napolje, pipa tražeći izlaz. Mene bi to ubilo. Moli je imala sreće da prođe lako. Trebalo bi da izmisle nešto da to prestane. Život u trudovima. Ideja s anestezijom: to su dali kraljici Viktoriji. Imala ih je devetoro. Dobra nosilja. Bila jednom jedna starica što je živela u cipeli i imala puno dece. Verovatno je imao sušicu.²¹ Vreme je da neko porazmisli o tome umesto što trabunjaju kako ono beše o zamišljenim nedrima srebrnastog sjaja.²² Prazna naklapanja za budale. A lako bi mogli da sagrađe velike ustanove. Da sve bude potpuno bezbolno, samo od poreza na svako novorođeno dete pet funti s vezanom kamatom do dvadeset prve godine, pet posto to je sto šilinga uz onih pet funti, pomnožiš sa dvadeset po decimalnom sistemu, podstičeš ljude na štednju uštediš sto i

²¹ Misli se na muža kraljice Viktorije, Alberta, koji je umro od tifusa.

²² Blum spaja dve fraze iz govora Dena Dosona (videti 7. poglavlje).

deset i još nešto preko do dvadeset prve godine moram to jednom da stavim na papir da izračunam tačnu svotu, to je više nego što se čini.

Naravno ne i za mrtvorodenčad. Njih i ne upisuju. Silna muka ni za šta, Smešno je kad vidiš dve zajedno, onako s naduvenim stomacima. Moli i gospođa Mojsel. Sastanak majki. Sušica miruje za to vreme, a posle se opet pojavi. A onda odjednom izgledaju tako ravne! Spokojne oči. Padne im kamen sa srca. Stara gospođa Tornton bila je dobra duša. Sve moje bebe, govorila je. Kašičicu kaše kao bajagi stavi sebi u usta pre no što je da njima. O, to je njam njam. Uganula je ruku zbog sina starog Toma Vola. Njegov prvi naklon publici. Glava kao prvonagrađena bundeva. Čangrizavi doktor Maren. Ljudi ih uznemiravaju u svako doba. Zaboga, doktore. Žena u trudovima. A posle ih ostave da mesecima čekaju honorar. Za lekarsku pomoć pruženu vašoj supruzi. Nezahvalni su ljudi. A lekari su humani, većina njih.

Ispred ogromnih vrata irskog parlamenta uzletelo je jato golubova. Malo se ludiraju posle jela. Koga ćemo sada? Eno onog u crnom. Hvataj. To donosi sreću. Mora da je uzbudljivo iz vazduha. Apdžon, ja i Oven Goldberg na drveću tamo gore kod Gus Grina izigravali smo majmune. Mene su zvali Skuša.

Odred policajaca pojavi se iz Ulice koledža, marširajući u koloni po jedan. Paradnim korakom. Zadrigla lica, oznojeni šlemovi, lupkaju po pendrecima. Nabokali se, trbusi im puni masne čorbe. Policajci obično dobro žive. Razdvojili su se u grupe i uz pozdrav raštrkali prema svojim rejonima. Izašli na pašu. Najbolji trenutak da napadneš nekog od njih, posle jela. Pesnicom u trbušinu. Još jedan odred, u manje strogom poretku, krenu uz ogradu Trinitija, na putu ka stanici. Spremni za posao. Pripremite se za napad. Pripremite se za supu.

Prošao je ispod vragolastog prsta Tomija Mura.²³ Dobro su uradili što su ga smestili iznad pisoara: tu se sastaju vode. Trebalo bi da naprave takva mesta i za žene. A ne da trče u poslastičarnice. Da popravim šminku. *Na ovom svetu doline nema.*²⁴ Divna pesma Džulije Morkan. Sačuvala je glas do samog kraja života. Učenica Majkla Balfija, je l' tako beše?

Zagledao se u poslednji široki koporan. Nije sa njima lako. Džek Pauer bi o tome mogao puno da ispriča: otac mu je pandur. Kad im neko pri hapšenju zada muke, posle ga u bajboku dobro nauče pameti. No to im se ipak ne može

²³ Tomas Mur (1779-1852), irski pesnik, čijaje najpoznatija pesma 'Mesto gde se sastaju vode'.

²⁴ Prvi stih pomenute Murove pesme.

zameriti, s obzirom na to kakav posao obavljaju, posebno s onim mladim barabama. Onaj policajac na konju onog dana kada je Džo Čemberlen²⁵ primao diplomu na Trinitiju, taj se dobro najahao za svoju platu. Bogami jeste! Kopita njegovog konja kloparala su za nama niz ulicu Ebi. Sreća što sam bio dovoljno priseban da skrenem kod Maninga inače bih nagrabusio. Boga mi, dobro je tresnuo. Mora da je slomio lobanju na onoj kaldrmi. Nije trebalo da se hvatam u kolo s onim medicinarima. A i brucoši s Trinitija s onim svojim čevorougaonim kapama. Tražili su neprilike. Ipak, bar sam upoznao onog mladog Diksona koji mi je u bolnici Mater previo ranu, a on je sada tamo gde gospođa Pjurifoj. Sve je sa svačim povezano. Još mi pišti u ušima policijska zviždaljka. Pravi rusvaj. Što li se okomio baš na mene. Hteo da me hapsi. Tako je to i počelo.

– Živeli Buri!

– Triput ura za De Veta!²⁶

– Obesićemo Džoa Čemberlena o trulu jabuku.

Mamlazi: rulja mlađane štenadi koja se dernjala iz petnih žila. Vinegar Hil.²⁷ Orkestar mlekare. Kroz koju godinu polovina njih biće sudije i činovnici. A onda dođe rat: svi navrat-nanos u vojsku: ovi isti koji sad urlaju na vešala s njim.

Nikad ne znaš s kim razgovaraš. Kornji Keleher, taj bi izdao i rođenog brata. Kao onaj Piter ili Denis ili Džejms Keri koji je otkucao Nepobedive. A bio je njihov član. Vrzmaju se oko neiskusnih mladića ne bi li nešto saznali. A sve vreme primaju državnu platu za rad u tajnoj službi. Posle ih odbace kao staru krpu. Zato se ovi policajci u civilu stalno udvaraju služavkama. Lako je prepoznati čoveka koji je navikao na uniformu. Pričepi je uz stražnji ulaz. Malo je pritegne. A onda sve po redu. Ko je onaj gospodin koji često navraća ovamo? Da li je mladi gospodin nešto govorio? Baš kao da viri kroz ključaonicu. Postavi mamac i čeka. Uspaljeni mladi student vrzma se oko njenih punačkih mišica dok pegla.

– Jesu li ovo tvoje, Meri?

– Ne nosim ja takve stvari...Prestanite ili ću reći gospođi. Bili ste napolju do pola noći.

– Dolaze slavna vremena, Meri. Videćeš.

– Ah, man'te me se s vašim slavnim vremenima.

Tako i s konobaricama. Prodavačicama duvana.

²⁵ Džozef Čemberlen (1836-1914), engleski političar i državnik, veliki protivnik ideje o irskoj samoupravi.

²⁶ Kristijan de Vet (1854-1922), burski zapovednik.

²⁷ Mesto u Irskoj, poznato iz nacionalističkog ustanka 1798. godine.

Najbolja je bila ideja Džejmsa Stivensa. Znao je on njih.

Krugovi od po deset ljudi, tako da niko ne zna ništa izvan svog kruga. Šin Fein. Istupiš li, sledi nož u leđa. Crna ruka. Nema natrag. Terknijeva kći pomogla mu je da pobegne iz Ričmonda, preko Laska. Smestio se u hotelu Bakingem Palas, njima pred nosom. Garibaldi.

Moraš da imaš nešto što pleni: Parnel. Artur Grifit je čestit čovek, ali ne ume da vlada masama. Treba govoriti o našoj divnoj domovini. Svakodnevnne stvari, Čajdžinica Dablinske pekare. Debatna društva. Republikanizam je najbolji oblik vladavine. Jezičko pitanje treba da ima prednost nad ekonomskim pitanjem. Recite kćerima da ih namame u vaše kuće. Dajte im da se najedu i napiju. Miholjdanska guska. Evo, za vas, fini komad punjene gušćetine. Uzmite još malo gušćije masti, da se ne ohladi. Polugladni entuzijasti. Rolnica za peni i šetnja gradom uz orkestar. Onaj ko sprema, pojede najmanje. Svest o tome da drugi plaća najbolji je začin. Opuste se kao kod kuće. Da vidimo ove jabuke, hoću reći breskve. Nije daleko dan. Sunce samouprave rađa se na severozapadu.

Osmeh mu je u hodu postepeno iščezao s lica, teški oblak lagano je sakrio sunce, osenčivši sumorno pročelje Trinitija. Tramvaji su se mimoilazili, dolazili, odlazili, zvonili. Beskorisne reči. Ništa se ne menja; iz dana u dan; izlaze policajaca, vraćaju se: tramvaji dolaze, odlaze. Ona dva blesana tumaraju naokolo. Dignam je zbrinut. Mina Pjurifoj s nabreklih stomakom leži na krevetu i kroz plač preklinje da izvuku dete iz nje. Svake sekunde negde se rodi dete. Neko opet umre svake sekunde. Pet minuta je prošlo otkako sam nahranio ptice. Tri stotine njih otišlo je Bogu na istinu. Drugih tri stotine se rodilo, oprali ih od krvi, svi su oprani krvlju jagnjeta, i svi bleje beeee.

Jedan grad nestane, dođe novi, pa i on nestane: dođu drugi, pa prođu. Kuće, nizovi kuća, ulice, milje i milje trotoara, gomile cigala, kamenja. Prelaze iz ruke u ruku. Jedan vlasnik, pa drugi. Zemljovlasnik nikad ne umire, tako kažu. Kad mu dođe red da ode, neko drugi uskoči u njegove cipele. Otkupe neko mesto zlatom i opet sve zlato kod njih. Negde sigurno varaju. Gomilaju se u gradovima, vreme ih polako uništava. Piramide u pesku. Sagrađene o hlebu i luku. Kineski zid izgradili robovi. Vavilon. Ostalo je samo ogromno kamenje. Okrugle kule. Ostaju ruševine, raštrkana predgrađa, sklepani kućerci, Kervanove kuće kao gljive, sagrađene od povetarca. Sklonište za noć.

Niko nije ništa.

Ovo je najgore doba dana. Vitalnost. Sumorna, turobna: mrzim ovaj sat. Osećam se kao da me neko pojeo pa izbljuvao.

Prefektova kuća. Prečasni doktor Salmon: salama. Baš je upakovan kao salama tu unutra. Ne bih tu živio ni da mi plate. Nadam se da danas imaju džigericu i slaninu. Priroda se užasava praznine.

Sunce se lagano oslobodilo i upalilo iskrice na srebrnini u izlogu Valtera Sekstona dok je preko puta prolazio Džon Hauard Parnel, neopažen.

Eno ga: brat. Isti on. Lice koje se ne zaboravlja. Kakva koincidencija. Naravno, hiljadu puta pomisliš na nekoga a ne sretniš ga. Kao da hoda u snu. Niko ga ne prepoznaje. Sigurno je danas sastanak gradskih vlasti. Kažu da otkako je postavljen nijednom nije obukao uniformu gradonačelnika. Čarli Boldžer imao je običaj da se pojavljuje na konju, naherenog šešira, nalickan, napuderisan i izbrijan. Gle kako pokunjeno hoda. Nisu mu sve kože na broju. Izbuljene oči kao u vampira. Muči me nešto. Brat velikog čoveka: brat svoga brata. Lepo bi izgledao na konju. Svratiće u D.B.C.,²⁸ verovatno na kafu, tu on igra šah. Njegov brat koristio je ljude kao pione. Pustio ih da svi odu dođavola. Niko ne sme ništa da mu spomene. Ljudi se smrznu od onog njegovog pogleda. To je ono što ih općini: ime. Svakog to pomalo dirne. Luda Feni²⁹ i njegova druga sestra gospođa Dickinson vozaju se naokolo u kočiji sa skerletnom opremom. Uštogljen kao hirurrg M'Arđl. Ipak, Dejvid Ši ga je pobedio u Južnom Midu. Prijaviš se negde u provinciji da bi se vratio u javni život. Banket rodoljuba. Jedu kore od narandže u parku. Sajmon Dedalus je rekao da će kad on dobije mesto u Parlamentu onaj Parnel ustati iz groba i za ruku ga izvesti iz Donjeg doma.

– Dvoglavi oktopod, jedna od njegovih glava je ona na koju su oba kraja sveta zaboravila, dok druga govori sa škotskim akcentom. Pipci.

Prestigli su gospodina Bluma hodajući uz ivičnjak. Brada i bicikl. Mlada žena.

A i on je tu. E to je stvarno koincidencija: već drugi put. Predstojeći događaji bacaju svoju senku unapred. Povoljan sud uglednog pesnika gospodina Džo. Rasela. Ono s njim možda je Lizi Tvig. A.E.: šta li mu to znači? Možda inicijali. Albert Edvard, Artur Edmund, Alfonsus Eb Ed El Eminentni. Šta je to govorio? Krajevi sveta sa škotskim akcentom. Pipci: oktopod. Nešto okultno: simbolizam. Nadugačko i naširoko. A ona sve guta. Ni reč da prozbori. Za pomoć jednom gospodinu u književnom radu.

²⁸ D.B.C.: *Dublin Bread Company* – Dablinsko pekarsko preduzeće.

²⁹ Parnelova sestra Frensis Parnel, i sama politički aktivista.

Pogledom je pratio visoku priliku u odeći od grube vune, bradu i bicikl, kraj njega žena koja sluša. Idu iz vegetarijanskog restorana. Samo čorbuljaci i voće. Ne jedite bifteke. Ako ih budete jeli kravlje oči proganjaće vas kroz večnost. Kažu da je to zdravije. Ali je kao vetar i voda. Probao sam. Posle ceo dan trčkaraš. Gadno kao izbljuvak. Sanjaš čitave noći. Zašto li su ono što su mi dali nazvali sojstek? Sojarijanci. Vočarijanci. Da bi mogao da misliš kako jedeš ramstek. Besmislica. A i preslano. Kuvaju u sodi. Celu noć presediš kraj slavine.

Olabavile su joj se čarape oko članaka. To ne podnosim: vrlo neukusno. Ti eterični književnici, ma oni su svi do jednog. Zaneseni, u oblacima, u simbolima. Oni su estete. Ne bi me iznenadilo da čujem da im baš takva hrana pesnički ustalasa um. Eto na primer jedan od onih policajaca kojima irski paprikaš izbija kroz znoj; iz njega ne bi mogao da iscediš nijedan stih. Ne zna taj ni šta je poezija. Tu je potrebno određeno raspoloženje.

*Kroz snen oblak galeb gladni
Nad vodama kruži gadnim.*

Prešao je put na utlu ulice Nasau i zastao pred izlogom Jejsa i sina, da porazgleda dvoglede. Ili bi bolje bilo da da svratim do starog Harisa da proćaskam s mladim Sinklerom? Uljudan momak. Sad verovatno ruča. Moraću da popravim onaj stari dvogled. Gercova sočiva, šest gvineja. Ti Nemci se svuda probiju. Prodaju povoljno da bi osvojili tržište. Ispod cene. Možda nađem neki u železničkom birou za izgubljene stvari. Neverovatno je šta sve ljudi zaboravljaju po vozovima i garderobama. Na šta li samo misle? Žene isto tako. Da ne poveruješ. Prošle godine kad sam putovao u Inis morao sam da pokupim torbu kćerke onog farmera i da joj je predam na presedanju u Limeriku. I novac po koji niko ne dolazi. Gore na krovu banke je mali sat za isprobavanje dvogleda.

Očni kapci mu se spustiše do donje ivice zenica. Ne vidim. Ako zamisliš da je gore, gotovo da možeš da ga vidiš. Ne vidim ga.

Okrenuo se pa je, zastavši među tendama, ispružio levu ruku prema suncu. Često sam želeo da probam ovo. Da: sasvim. Vrhom malog prsta zaklonio je sunčevu loptu. Fokus je sigurno tamo gde se zraci ukrštaju. Što nemam tamne naočare. Zanimljivo. Puno se pričalo o tim sunčevim pegama u vreme kad smo stanovali u zapadnoj ulici Lombard. Stravične su to

eksplozije. Ove godine desiće se potpuno pomračenje: negde u jesen.

Kad razmislim, ova lopta zalazi po griničkom vremenu. Sat radi na električnu struju iz Dansinka. Moraću da odem tamo jedne prve subote u mesecu. Kad bih mogao da dobijem preporuku za profesora Džolija ili da saznam nešto o njegovoj porodici. To bi upalilo: svako se oseti polaskanim. Laskanje tamo gde se čovek najmanje nada. Plemić koji se ponosi time što je potomak neke kraljeve ljubavnice. Njegova pramajka. Pa još obilato dosoliš. Umiljato jagnje dve majke sisa. A ne da tek tako odem i izlanem ono što ne treba: šta je to paralaksa? Pokažite vrata ovom gospodinu.

Ah.

Ruka mu ponovo klonu uz bok.

Nikad ništa nećemo saznati o tome. Traćenje vremena. Lopte gasova se vrte, ukrštaju, prolaze. Uvek ista pesma. Gas, pa čvrsto telo, pa svet, pa hladnoća, pa onda zaplove mrtve školjke, smrznute kao bombone od ananasa. Mesec. Mora da je mlad mesec, rekla je. Verujem da jeste.

Prošao je pored La Mezon Kler.

Čekaj, pun je mesec bio one noći u nedelju pre četrnaest dana, znači da je tačno da je sada mlad. Prolazili smo pored

Tolke.³⁰ Lep mesec za Fervju.³¹ Pevušila je: Mlada luna ljubavlju sja. On s njene druge strane. Lakat, mišica. On. Svitac fenjer pali, ljubavi moja. Dodir. Prsti. Pitanje. Odgovor. Da.

Dosta. Dosta. Što je bilo, bilo je. Tako je moralo biti.

Gospodin Blum, zadihan, sporijim korakom prođe kraj Adams Korta.

S prikrivenim olakšanjem, očima je opažao: ovo ovde je ulica usred dana, spuštена ramena Boba Dorana. Na svojoj godišnjoj terevenki, kako reče M'Koj. Piju da bi mogli da pričaju ili da nešto urade ili *cherchez la femme*.³² Sad je gore u Kumu s makroima i uličarkama, a ostatak godine trezan da trezniji ne može biti.

Da. Tako sam i mislio. Ušunjabo se u Empajer. Nestade. Dobro bi mu došla obična soda. To je Pet Kinsela imao pozorište Harp pre nego što je Vitbred otvorio Kvins. Momčina i po. Imitira Dona Busikolta s onim njegovim šesirićem i licem kao pun mesec. Tri male devojkice iz škole. Kako vreme leti, a? Pokazivale su duge crvene pantalone ispod sukanja. Pijanci, uz

³⁰ Rečica koja protiče severnom periferijom Dablina.

³¹ Močvarni predeo na severnoj periferiji Dablina.

³² *Traže ženu* (franc.).

piće, grohotom se smejali, dah im se osećao na piće. Sipaj još, Pet. Crveni i zadrigli: zabava za pijandure: cerekanje i dim. Skini taj beli šešir. Njegove zakrvavljene oči. Gde li je sada? Sigurno negde prosi. Zbog tog Harpa nekada smo svi gladovali.

Tada sam bio srećniji. Jesam li? A jesam li ja sada ja? Bilo mi je dvadeset osam. Njoj dvadeset tri, a kad smo se odselili iz zapadne ulice Lombard nešto se promenilo. Nikad joj više to nije prijalosle Rudija. Ne možeš vratiti vreme. To je kao da pokušavaš da zadržiš vodu u šaci. Bi li se vratio u to doba? Na sam početak. Bi li? Zar nisi srećan u svome domu, jadni mali nevaljalče? Hoće ona da brine o meni. Moram da odgovorim. Napisaću joj pismo u biblioteci.

Vesela ulica Grafton s raširenim tendama mamila je njegova čula. Šareni muslin, svila, gospe i udovice, zveckanje amova, topot kopita potmulo odzvanja na usijanom kolovozu. Baš ima debele noge ona žena u belim čarapama. Nadam se da će joj ih kiša isprskati. Seljančura. Debeljuce navalile da se slikaju. Od toga sve žene postanu truntave. Moli se razdročkala.

Koraćao je dalje, zastajući pred izlozima Brauna Tomasa, trgovca svilom. Kaskade traka. Tanana kineska svila. Iz jedne nagnute vaze tekla je bujica krvavocrvenog puplina: blistava krv. To su hugenoti doneli ovamo. *La causa e santa!*³³ Tara tara. Velićanstven je taj hor. Tara. Prati u hladnoj vodi. Mejerber. Tara: bum bum bum.

Jastučići za igle. Odavno već pretim da ću kupiti jedan. Zabada ih gde stigne. igle u zavesama.

Zadigao je rukav na levoj podlaktici. Ogrobotina: skoro da je nestala. Ali danas svakako ne. Moram da se vratim po onaj losion. Možda za njen rođendan. Junjuli avgustseptembar osmi. Još skoro tri meseca. A možda joj se neće dopasti. Žene ne vole da skupljaju igle. Kažu da to ubija lju...

Blistave svile, podsuknje na tankim mesinganim šipkama, zraci glatkih svilenih čarapa.

Ne vredi vraćati se. Tako je moralo biti. Reci mi sve.

Visoki glasovi. Suncem zagrejana svila. Zveckavi amovi. Sve za ženu, dom i porodicu, svilene tkanine, srebrnina, sočno voće, začini iz Jafe. Agendat Netaim. Sve bogatstvo ovog sveta.

Topla i prijatna lenjost obuze mu duh. Um mu se predade. Svega ga preplavi miris zagrljaja. Izgladnelim telom svojim nejasno je, nemo je žudeo za ljubavlju.

Ulica Djuk. Eto nas. Treba nešto pojesti. Kod Bartona. Od toga će mi biti bolje.

³³ *Cilj je svetinja!* (ital.); Blum se priseća stiha iz opere *Hugenoti* (1856), Đakoma Mejerbera.

Skrenuo je za ugao kraj Kombridža, još uvek progonjen onim osećajem. Zveckavi topot kopita. Miomirisna tela, topla, jedra. Ljubljena, podatna: u dubokom rastinju letnjih polja, u isprepletanoj ugaženoj travi, u vlažnim haustorima zgrada, na sofama, na škripavim krevetima.

- Džek, ljubavi moja!

- Draga!

- Poljubi me, Redži!

- Dečaće moj!

- Ljubavi!

Ustreptalog srca gurnuo je vrata Bartonovog restorana. Oštar miris napade mu ustreptalo grlo: opori sos od pečenja, čorba od zeleniša. Gle kako se hrane životinje.

Muškarci, muškarci, muškarci.

Sede na visokim stolicama pored bara, sa šeširima zabačenim na teme, za stolovima viču da im se donese još hleba, besplatan je, kao vuci proždiru bljutavu hranu, oči im iskolačene, brišu vlažne brkove. Jedan bledunjavi mladić glancao je salvetom čašu nož viljušku kašiku. Nova isporuka mikroba. Čovek sa dečijom salvetom umrljanom sosom i zadenutom u košulju halapljivo je gutao supu. Jedan je pljuvao na svoj tanjir; polusažvakan zalogaj: nema zuba da ga žvakažvakžvaće. Komad ovčjeg buta s roštilja. Trpa u sebe tek da odredi red. Tužne oči pijandure. Zagrizao više no što može da proguta. Jesam li i ja takav? Videti sebe kao što nas drugi vide. Gladan čovek – besan čovek. Rade zubi i vilice. Ne! O! Kost. Onaj poslednji paganski kralj Irske, Kormak, u onoj pesmi iz čitanke ugušio se u Sletiju, južno od Bojna. Pitam se šta li je jeo. Nešto strašno ukusno. Sveti Patrik ga je preobratio u hrišćanstvo. Ipak nije mogao sve da proguta.

- Pečenu govedinu s kupusom.

- Jedan paprikaš.

Bazdi na muškarce. Obuze ga mučnina. Ispljuvana piljevina, slatkasti topli dim cigareta, smrad duvana, proливоeno pivo, pivska pišaća muškaraca, ustajali zadah vrenja.

Ovde ne bih mogao ni zalogaj da pojedem. Ovaj oštri nož i viljušku, spreman da pojede sve pred sobom, onaj matori čačka zube. Lako podriguje, nabokao se, preživa. Pre i posle. Molitva posle obeda. Pogledaj najpre ovu sliku, pa onu drugu.³⁴ Skupljaju saft komadićima hleba. Ližu s tanjira, čoveče! Da se mi lepo pokupimo odavde.

³⁴ Reči kojima Hamlet primorava majku da uporedi sliku njegovog oca s Klaudijevom (*Hamlet*, III, 4, 53-54).

Prelazio je pogledom preko onih koji su jeli za barom i za stolovima, stiskajući nozdrve.

– Dva piva ovde.

– Kuvanu govedinu s kupusom.

Onaj tip trpa nožem kupus u sebe kao da mu je život u pitanju. Vešti potezi. Jeza me hvata dok gledam. Bezbednije je kad koristiš tri ruke. Kidati ud po ud. To mu je druga priroda. Rodio se sa srebrnim nožem u ustima.³⁵ To je duhovito, čini mi se. Ili nije. Srebro znači da je rođen bogat. Rođen s nožem. Ali tu se gubi aluzija.

Konobar s aljkavo vezanom keceljom sakupljao je lepljive zveckave tanjire. Rok, sudski pozivar, stajao je kraj šanka i duvanjem sklanjao penu sa svoje krigle piva. Dobro je natočeno: pljusnulo je dole blizu njegove cipele. Jedan gost, s uzdignutim nožem i viljuškom, s laktovima na stolu, spreman za glavno jelo, zurio je prema dizalici za jelo preko umackanog četvorougla novina. Jedan drugi govorio mu je nešto punim ustima. Zainteresovani slušalac. Razgovor za stolom. Sreo mljac sam ga u mljacunčester banci u pomljacnedeljak. Stvarno? Ma, ne može biti?

Gospodin Blum nesigurno podiže dva prsta prema usnama. Oči su mu govorile:

– Nije tu. Ne vidim ga.

Napolje. Mrzim kad ljudi neuredno jedu.

Krenuo je natrag prema vratima. Žvaknuću nešto kod Dejvija Birna. Da zavaram glad. Da se okrepim. Dobro sam doručkovao.

– Pečenje i pire ovde.

– Pintu crnog piva.

Svako se bori za svoje, rukama i nogama. Njam Mljac. Njam. Žderačina.

Izašao je na čistinu i okrenuo se natrag ka ulici Grafton. Jedi, da ne budeš pojeden. Ubij. Ubij!

A da zamislimo tu narodnu kuhinju kakvu ćemo možda imati kroz nekoliko godina. Svi hrle da napune zdele i porcije. Hranu proždiru na ulici. Eto, na primer Džon Hauard Parnel, pa rektor Trinitija, svaki majčin sin đaci đavoli profesori još gori, žene i deca, kočijaši, sveštenici, parosi, feldmaršali, nadbiskupi. S Ejlsberi rouda, Klajd rouda, iz radničkih stanova, iz dablinskog sirotišta, gradonačelnik u kočiji đumbirne boje, stara kraljica u nosiljci. Tanjir mi je prazan. Posle vas s našom

³⁵ Parafraza engleske izreke: „roditi se sa srebrnom kašikom u ustima“ (sa značenjem: roditi se bogat).

opštinskom čašom. Kao na fontani ser Filipa Kremptona.³⁶ Obrišite mikrobe maramicom. Sledeći opet svojom maramicom nanosi nove gomile mikroba. Otac O'Flin bi ih rasterao kao zečeve. Svejedno, uvek bi se podžaveljali. Svako najpre sebe gleda. Deca se tuku da oližu lonac. Bila bi potrebna zdela za supu velika kao Finiks park. Da iz nje harpunom loviš slaninu i butove. Mrziš sve oko sebe. To je ona nazivala *tabe d'hote* u hotelu Siti Arms. Supa, glavno jelo, slatkiš. Nikad ne znaš čije misli upravo žvačeš. A ko bi posle oprao sve te tanjire i viljuške? Možda ćemo tada svi živeti od tableta. A zubi propadaju li propadaju.

Na kraju krajeva ima dosta istine u vegetarijanskoj priči o finom ukusu svega što raste iz zemlje, eto uzmimo beli luk, on smrdi a italijanski verglaši bazde na crni luk i gljive gomoljike. A i životinjama se nanosi bol. Čerupaš živinu i čistiš iznutrice. Jadne živuljke tamo na stočnoj pijaci čekaju sekiru da im raspoluti lobanju. Muu. Jadna uzdrhtala telad. Me. Mlada teletina. Kupus s govedinom. U mesarskim kofama migolje se creva. Oderane ovce staklastih očiju okačene o stražnje noge, iz krvavih njuški curi slina na piljevinu. Glava i iznutrice, sve se proda. Ej, momak, nemoj da brljaš po tim komadima.

Vrelu svežu krv preporučuju protiv sušice. Krv je uvek potrebna. Gnusno. Ližu je, dok se još puši, gusta i slatkasta. Nezasite utvare.

Uh, što sam gladan.

Ušao je kod Dejvija Birna. Čestit pab. On ne voli da brblja. Ponekad časti pićem. Istina, svake prestupne godine. Jednom mi je unovčio ček.

Šta da naručim? Izvukao je sat. Da vidimo. Pivo s đumbirom?

- Zdravo, Blume! – javi se Nosati Flin iz svog kutka.

- Zdravo, Fline.

- Kako je?

- Nikad bolje... da vidimo. Uzeću čašu burgundca i ... da vidimo.

Na policama sardine. Skoro da im osećaš ukus dok ih gledaš. Sendvič? Šunka i njoj srodne stvari sve na gomili. Meso u konzervi. Kakav je dom bez Plamtrijevog mesa u konzervi? Nepotpun. Glupave li reklame! Stavili je ispod čitulja. Tu su svi spakovani u konzerve. Dignamovo konzervirano meso. Ljudožderi bi uz to malo pirinča i limuna. Beli misionari su preslani. Kao usoljena svinjetina. Poglavica verovatno pojede

³⁶ Dablinska javna česma, kraj koje su građanima na usluzi stajale i čaše.

počasni komad. Verovatno postane žilav od upotrebe. Poglavičine žene nanižu se u red da provere učinak. *Čuste li, gospodo, za onog matorog kralja, nigera. Koji je pojeo izvestan deo gospodina Maktrigera. A s Plamtrijem pravi raj. Bog zna kakva je to papazjanija. Košuljice trula creva dušnici sve smuljano i pomešano. Čik pronadi meso u tome. Košer. Meso i mleko nikad zajedno. To je ono što se danas naziva higijenom. Post za Jom kipur prolećno čišćenje iznutra. Mir i rat zavise od nečijeg varenja. Religije. Božićne ćurke i guske. Pokolj nevinih. Jedi, pij, veseli se. A posle pune bolnice. Glave u zavojima. Sir pomaže varenje svega izuzev samog sira. U njemu žive one bubice.*

- Imate li sendvič sa sirom?

- Da, gospodine.

Prijalo bi mi i nekoliko maslinki, ako imaju. Najviše volim italijanske. Čaša dobrog burgundca; da sperem ovo. Da podmažem. Neku finu salatu svežu kao rosa. Tom Kernan ume da je spremi. Radi to s uživanjem. Čisto maslinovo ulje. Mili mi je servirala onaj kotlet s travkom peršuna. Uzmite jedan španski luk. Bog je stvorio hranu, a đavo kuvare. Jako začinjeni rakovi.

- Kako supruga?

- Vrlo dobro, hvala... Onda, sendvič sa sirom. Imate gorgonzolu?

- Da, gospodine.

Nosati Flin srkutao je svoj grog.

- Ima li kakvih pevačkih nastupa?

Pogledaj mu samo usta. Mogao bi da zviždi sebi na uvo. I sasvim prikladne klempave uši. Muzika. Razume se on u muziku koliko i moja baba. Ipak, bolje da mu kažem. Neće škoditi. Besplatna reklama.

- Angažovana je za veliku turneju krajem ovog meseca. Možda ste čuli.

- Nisam. Ali to je odlična stvar. Ko je organizator?

Konobar ga posluži.

- Koliko?

- Sedam penija, gospodine... Hvala, gospodine.

Gospodin Blum rasekao je svoj sendvič na tanke kriške. *Gospodin Maktriger. S ovim je lakše nego s onim topljenim. Svaka od njegovih pet stotina žena. Uživala je u svojoj sreći.*

- Senfa, gospodine?

- Hvala.

Pod svaku krišku stavio je po jednu žutu grudvicu. *Svojoj sreći. Aha, setio sam se. A on je postajao sve veći i veći.*

– Organizator? – reče. – Pa, zamišljeno je da to bude kao trupa, znaš. Zajednički ulog i deoba zarade.

– Aha, sad se setih, – reče Nosati Flin, gurnuvši ruku u džep da se počese po preponama. – Ko li mi je ono pričao o tome? Je l' tu nešto umešan i Blejzis Bojlan?

Nalet toplog vazduha i vrelina senfa zapahnuše srce gospodina Bluma. Podigao je oči i susreo se s ljutitim pogledom časovnika. Dva. Ovaj sat u pabu ide pet minuta napred. Prolazi vreme. Idu kazaljke. Dva. Još nije.

Potaknut nekom žudnjom, trbuh mu se napnu, pa se opusti, i nastavi da žudi, žudno.

Vino.

Omirisrknuo je okrepljujući sok a zatim je, napregnuvši grlo da ubrza tok, laganim pokretom odložio čašu.

– Da – reče. – Zapravo, on je organizator.

Nema opasnosti. Taj je glup kao noć.

Nosati Flin šmrknu i počesa se. Buve uživaju u gozbi.

– Poslužila ga je sreća, pričao mi je Džek Muni, sa onim boks-mečom na kome je Majler Keoh pobedio onog vojnika iz kasarne Portobelo. Bog te, pričao mi je kako je u grofoviji Karlou sravnio tog kepeca sa zemljom.

Neće valjda ova kap rose da mu padne u čašu. Neće, ušmrknuo ju je.

– Skoro čitavih mesec dana, čoveče, pre no što je kucnuo čas obračuna. Ispijao je guščija jaja čekajući dalje zapovesti, bog te tvoj. To ga je sprečavalo da pije, shvataš? O, bokca mu njegovog, opasan je taj Bojlan.

Dejvi Birn izađe iza šanka s uredno zasukanim rukavima, očistivši usne u dva poteza salvetom. Rumen kao haringa. Čiji se to smešak pojavljuje na svakom licu nečim ozaren.³⁷ Repa je previše masna.

– A, gle ko nam ide, u punom sjaju. Je l' možeš da nam daš tip za Zlatni pehar?

– Mene to ne zanima, gospodine Flin – odgovori Dejvi Birn. – Ja se ne kladim na konje.

– Tu imaš pravo.

Gospodin Blum je jeo svoje kriške sendviča, svež čisti hleb, s nekim gadljivim užitkom, opori senf, zeleni sir sa

³⁷ Parafraza arije Don Hozea iz opere *Maritana*.

zadahom nogu. Gutljaji vina milovali su mu nepca. Nije ovo neki bučkuriš. Ukus je puniji kad je ovakvo vreme, kad nije hladno.

Prijatan miran lokal. Lepo drvo na tezgi. Lepo obrađeno. Dopada mi se onaj zaobljeni deo.

- Ne petljam se ja u takve stvari - reče Dejvi Birn. - Ti konji su mnoge ljude upropastili. Krčmari uvek najbolje znaju. Ovlašćen za točenje piva, vina i žestokih pića u lokalu. Glava - ja dobijam, pismo - ti gubiš.

- Istina živa - zaključio Nosati Flin. - Osim ako čovek nije upućen. Nema danas poštenog sporta. Linihan ponekad ima dobar tip. Danas se kladi na Skiptra. Favorit je Zinfandel lorda Hauarda de Voldena, pobednik iz Epsoma. Jaše ga Morni Kenon. Pre nedelju dana mogao sam da se opkladim sa sedam prema jedan protiv Sent Amanta.

- Nije valjda? - reče Dejvi Birn...

Prišao je prozoru, uzeo knjigu za sitne troškove, i počeo da pregleda stranice.

- Mogao sam, vere mi - reče Nosati Flin, šmrknuvši. - Bila je to krasna bedevija. Otac joj je Sent Friskin. Pobedila je za vreme jedne oluje. Rotšildova ždrebica, s vatom u ušima. Plavi kaputić i žuta kapa. Zla sreća za Bila Dolarda i njegovog Džona O'Gonta. On me je odvratio od opklade. Jeste.

Razočarano je otpio iz čaše, prevlačeći prstima preko žlebova na njoj.

- Jeste - reče, uzdahnuvši.

Gospodin Blum, s punim ustima, stoječki, trže se na taj uzdah. Nosata budala. Da li da mu kažem za onog konja koga Linihan? Zna on to već. Bolje da zaboravi. Da ne izgubi još para. Nisu pare za budalu. Opet kreće ona kapljica rose. Kad bi taj poljubio neku ženu, osetila bi hladan nos. A možda bi joj se to dopalo. Znam da vole kad brada bode. Psi imaju hladne noseve. Stara gospođa Riordan sa onim terijerom kome su krčala creva u hotelu Siti Arms. Moli ga je mazila na krilu. O ti veliki kuckuckucove!

Vino je natapalo i blažilo savijenu sredinu hleba i senf i na trenutak otužni sir. Dobro je ovo vino. Još mu je bolji ukus zato što nisam žedan. Naravno, to je od kupanja. Samo zalogaj-dva. Posle bih mogao opet oko šest sati. Šest, šest. Do tada će proteći dosta vremena. Ona...

Blagi žar vina raspalio mu je vene. Ovo mi je stvarno trebalo. Tako sam nekako bio posustao. Oči su mu bez gladi posmatrale police s konzervama, sardinama, blještavim štimaljkama jastoga. Šta sve ljudi ne jedu. Iz školjki, morske puževe, iglom, s drveća, Francuzi jedu puževe iz zemlje, iz mora

pomoću mamca na udici. Glupave ribe ništa nisu naučile hiljadama godina. Ako čovek nije siguran, opasno je trpati svašta u usta. Otrovne bobice. Gloginje. Okrugle, pa misliš dobre su. Jarka boja opominje. Jedan ispriča drugom, i tako to ide. Najpre treba dati psu da proba. On se upravlja prema mirisu i izgledu. Primamljivo voće. Sladoled. Krem. Instinkt. Eto na primer voćnjaci narandži. Treba im veštačko navodnjavanje. Blajbtraustrase. Da, ali šta ćemo s ostrigama. Gadne su kao sluzav ispljuvak. Prljave školjke. A i muka živa dok ih otvoriš. Ko li ih je otkrio? Hrane se đubretom, otpadom iz kanalizacije. Šampanjac i ostrige iz Red benka. Utiču na seksualnost. Afrodizijak. On je jutros bio u Red benku. Da li je za stolom bio kao matora ostriga. Možda se u krevetu podmladi. Ne. U junu nema slova r i nema ostriga. Ali neki ljudi vole divljač koja je počela da zaudara. Zečji paprikaš. Najpre treba uloviti zeca. Kinezi jedu jaja stara pedeset godina, kad ponovo pomodne i pozelene. Večera s trideset jela. Svako ponaosob bezopasno, ali šta kad se unutra pomešaju. Dobra ideja za kriminalni roman s trovanjem. Da li to beše onaj nadvojvoda Leopold? Ne. Da, ili je to bio Oto, jedan od onih Habsburgovaca? A ko je ono jeo perut s vlastite glave? Najjevtiniji ručak u gradu. Naravno, aristokrate. A drugi posle oponašaju da bi pratili modu. Eto i Mili, petrolej i brašno. Ja opet volim nedopečeno testo. Polovinu ulova ostriga bacaju natrag u more da bi održali cenu. Jevtino. Niko ne bi kupovao. Kavijar. Izigravati otmenost. Rajnsko vino u zelenim čašama. Otmeno prežderavanje. Gospođa ta i ta. Biseri na napuderisanim grudima. Elita. *Crème de la crème*. Traže naročita jela da bi izigravali nešto. Pustinjak činijom graška otupljuje žaoke strasti. Ako hoćeš da me upoznaš, moraš da jedeš sa mnom. Kraljevska jesetra. Vrhovni šerif, Kofi, mesar, ima prava da lovi u šumama njegove ekselencije. Za to mu daje po pola krave. Video sam jednom pripreme za banket u kuhinji kod kraljevskog arhivara. Šef kuhinje s belom kapom kao rabin. Flambirana patka. Pečeni kupus *a la duchese de parme*. Treba sve to ispisati na jelovniku da čovek zna šta je jeo: mnogo začina – kilava čorba. Znam ja to. Začinili Edvardovom supom u kocki. Zbog njih kljukali guske do besvesti. Jastozi se kuvaju živi. Puzmite pmalo parmezana. Ne bih imao ništa protiv da sam konobar u nekom otmenom hotelu. Napojnice, večernja odela, polunage dame. Smem li da vam ponudim još malo ribljeg filea s limunom, gospođice Dubidat? Da, pa da. A i ona: da, pa da. Mislim da je to hugenotsko ime. Sećam se da je u Kiliniju živela nekakva gospođica Dubidat. *Du, de, la*, francuski. A to ipak ostaje ista riba, možda ona kojoj je Miki Henlon iz ulice Mur rasporio utrobu da zaradi pare, najpre prevuče rukom, zabode prst u

škrge, a ne ume ni da se potpiše na čeku, iskrivi usta kao da slika pejzaž. Ma-a-a-ajj-klill. Ha. Glup kao magarac, a ima pedeset hiljada funti.

Pribijene uz okno dve muve su zujale, pribijene.

Plameno mu vino zastalo na npercima, pa ga progutao. Burgundsko grožđe izgnječeno u muljačama. To je od toplote sunca. Kao da se nekim tajnim dodirrom obraća mome sećanju. Dotaklo mu čula ovlažilo podsetilo. Skriveni u gustoj paprati na Hautu. Pod nama zaliv, usnulo nebo. Niotkud ni glasa. Nebo. Kod Lajons Heda zaliv je imao purpurnu boju. Kod Dramleka zelenu. A tamo prema Satonu žutozelenu. Podvodna polja, bledosmeđe linije na travi, sahranjeni gradovi. Kosa joj se ugnezdila na mom kaputu, uholaze gamižu u grančicama vresa pod njenim temenom, svu ćeš me raščupati. Čudo božje! Meka i hladna od miomirisnih ulja njena me ruka dotakla, pomilovala: gledala me netremice. Ja u zanosu ležim nad njom, pune usne razmaknute, poljubio sam je u usta. Njam. Blago mi je gurnula u usta kolačić topao i sažvakan. Bljutava masa koju su njena usta izmljackala slatka i opora od pljuvačke. Radost: pojeo sam to, radost. Novi život, uliše mi njene napućene usne. Mekane, tople, lepljive želatinske usne. Oči joj behu cvetovi, uzmi me, podatne oči. Nekoliko kamičaka je palo. Nije se ni makla. Koza. Nema nikoga. Visoko gore među rododendronima Ben Hauta sigurnim je korakom stupala jedna koza, sejući brabonjke. Skrivena u paprati ona se smejala u toplom zagrljaju. Divlje sam polegao preko nje, ljubio je: oči, usne, ispružen vrat u kome su tukli damari, jedre ženske grudi u bluzi od opatičkog vela, punašne bradavice ukrućene. Vrelo sam je dirao jezikom. Poljubila me. Poljubljen bejah. Predajući se sva, mrsila mi kosu. Ljubljena, ljubila me je.

Mene. A gle kakav sam sada.

Pribijene, muve su zujale.

Oborenim pogledom pratio je neme vijuge na hrastovoj ploči. Lepota: krivulje: krivulje su lepota. Skladne boginje, Venera, Junona: svet se divi valovitim linijama. Mogu se videti u muzeju biblioteke u okruglom holu, nage boginje. To poboljšava varenje. Svejedno im je koji ih muškarac gleda. Sve na videlo. Nikad ni reč da prozbore. Mislím na tipove kakav je Flin. Kad bi se desilo kao ono s Pigmalionom i Galateom, šta li bi prvo rekla? Smrtniče! Moraš da znaš gde ti je mesto. Piju nektar na gozbi s bogovima, zlatno posuđe, ambrozija. A ne kao naš ručak od pola šilinga, kuvana ovčetina, šargarepa i repa, boca alsopa.³⁸ Nektar, to mora da je kao da piješ elektricitet:

³⁸ Marka popularnog (i jevtinog) irskog piva.

božanska hrana. Lepe kao izvajane junonske ženske obline. Besmrtno lepe. A mi trpamo hranu kroz jednu rupu i izbacujemo na drugu: hrana, želudačni sok, krv, izmet, zemlja, hrana: treba to hraniti, kao kad trpaš ugalj u mašinu. One nemaju. Nikad nisam pogledao. Pogledaću danas. Neće me čuvar primetiti. Sagnuću se ispustiću nešto da vidim da li ona...

Iz bešike mu je kap po kap stizala poruka da bi trebalo da ode da nešto obavi, ne tu da obavi ali da obavi. Muški i odlučno ispio je čašu do dna i krenuo, davale su se one i ljudima, znale su šta je muškost, spavale su s ljudima kao ljubavnicima, jedan se mladić nauživao s njom, u dvorištu.

Kad je zvuk njegovih cipela utihnuo, Dejvi Birn se oglasi iza svoje knjige:

- Čime se on bavi? Je l' radi nešto s osiguranjem?

- Davno je ostavio taj posao - reče Nosati Flin. - Sad sakuplja oglase za *Frimen*.

- Znam ga iz viđenja - reče Dejvi Birn. - Da li ga je stigla kakva nevolja?

- Nevolja? - reče Nosati Flin. Ja nisam čuo. Zašto?

- Primetio sam da je u crnini.

- Stvarno? - začudi se Nosati Flin. - Jeste, vere mi. Pitao sam ga kako mu je porodica. U pravu si, Boga mi. Jeste bio.

- Ja nikad ne načinjem tu temu - saosećajno će Dejvi Birn - ako vidim da je nekog gospodina zadesila takva nesreća. To ih samo podseti na sve.

- Svakako nije njegova žena - reče Nosati Flin. - Sreo sam ga prekjuče kad je izašao iz one Irske mlekare koju žena Džona Vajsa Nolana drži u ulici Henri, nosio je teglu krema kući svojoj boljoj polovini. Ta živi bogovski, kad ti kažem. Kao bubreg u loju.

- Kažeš, radi za *Frimen*? - upita Dejvi Birn.

Nosati Flin napući usne.

- Ne kupuje on krem od para koje dobija za oglase. Smem da se opkladim.

- Kako to? - upita Dejvi Birn, ostavivši knjigu.

Nosati Flin hitro kao žongler zamlatara prstima kroz vazduh. Potom namignu.

- On ti je jedan od onih zidara - reče.

- Ma, nemoj mi reći? - zaprepasti se Dejvi Birn.

- Nego šta - reče Nosati Flin. - Drevni slobodni i prihvaćeni red. Svetlost, život i ljubav, tako mi Boga. Oni ga potpomažu. To mi je rekao, e pa, neću da kažem ko.

- Je li to sigurno?

- O, pa to vam je valjano bratstvo – reče Nosati Flin. – Pomažu čoveku kad zagusti. Znam jednog koji je pokušavao da se ubaci, ali oni su ti đavolski obazrivi. I Boga mi, dobro su uradili što su ženama zabranili pristup.

Dejvi Birn se osmehnuzevnu klimnu sve u jedan mah:

- Iiiiihhhhaaaaahhh!

- Jednom se jedna žena – poče Nosati Flin – sakrila u sat da vidi šta to oni rade. Ali hoćeš, oni su je nanjušili i na licu mesta je naterali da položi zakletvu slobodnih zidara. To se desilo u Sent Ležeru u Donerejlu.

Dejvi Birn, koji je seo pošto je zevnuo, suznih očiju reče:

- Ma je li moguće? Tako fini i smeran čovek. Često ga viđam ovde i još ga nijednom nisam video da je, kako da kažem, prekardašio.

- Njega ni Bog sveti ne bi mogao da napije – bespogovorno zaključi Nosati Flin. – Taj se uvek iskrade kad postane prevruće. Zar niste videli kako gleda na sat? A da, ti nisi bio tu. Ako mu ponudiš piće, taj će najpre da izvadi sat da vidi šta da naruči. Tako je, ovoga mi krsta.

- Ima takvih ljudi – reče Dejvi Birn. – On je ispravan čovek, po meni.

- Nije on loš – reče Nosati Flin, ušmrknuvši. – Poznato je da ume da pomogne drugima. Svakom po zaslugi. O, ima Blum svojih dobrih strana. Ali postoji nešto što on nikad ne bi uradio.

Rukom naprazno nažvrlja potpis pored čaše groga.

- Shvatam – reče Dejvi Birn.

- Ništa crno na belo – zaključi Nosati Flin.

Utom udoše Padi Lionard i Bantam Lajons. Za njima i Tom Rošfor, gladeći rukom tamnocrveni prsluk.

- 'Bar dan, gospodine Birn.

- 'Bar dan gospodo.

Oni zastadoše kraj tezge.

- Ko časti? – upita Padi Lionard?

- Ja sam već počastvovan – javi se Nosati Flin.

- Onda, šta ćemo? – upita Padi Lionard.

- Ja ću sok od đumbira – reče Bantam Lajons.

- Šta reče? – uzviknu Padi Lionard. – Otkad to, za ime Boga? Šta ćeš ti, Tome?

- Kako je glavna pumpa? – upita Nosati Flin, srkćući.

Umesto odgovora, Tom Rošfor pritisnu rukom grudnu kost i štucnu.

- Smem li da zamolim za čašu sveže vode, gospodine Birn? – reče.

- Svakako, gospodine.

Padi Lionard odmeri pogledom svoje kafansko društvo.

- Boga mu božjeg – reče – vidi kome ja plaćam piće! Hladna voda i đumbiruša! I to dvojica koji bi lizali viski s otvorenih rana. Ima on u rukavu nekog konja u trci za Zlatni pehar. Tip koji ne može da omane.

- Da nije Zinfandel? – upita Nosati Flin.

Tom Rošfor usu neki prašak iz komadića zgužvanog papira u čašu pred sobom.

- Prokleta žgaravica – reče pre nego što je ispio.

- Kamena soda je jako dobra za to – reče Dejvi Birn.

Tom Rošfor klimnu glavom i otpi.

- Je l' Zinfandel?

- Nemoj da kažeš – namignu Bantam Lajons. – Uložiću pet šilinga kako se meni ćefne.

- Reci i pokaži da si čovek pa idi dođavola – reče Padi Lionard. – Ko ti je dao tip?

Gospodin Blum na putu ka izlazu podiže tri prsta u znak pozdrava.

- Doviđenja – javi se Nosati Flin.

Ostali se okretoše.

- Dao mi ga je onaj čovek – prošapta Bantam Lajons.

- Prrrft! – prezrivo se oglasi Padi Lionard. – Gospodine Birn, molim vas, mi bismo dva mala džejmisona i...

- Sok od đumbira – učtivo dodade Dejvi Birn.

- Tako je – reče Padi Lionard. Cuclicu za bebu.

Gospodin Blum je koračao prema ulici Dason, glancajući zube jezikom. Moralo bi da bude nešto zeleno: recimo spanać. Onda bi se reflektorom s rentgenskim zracima moglo.

U Djuk lejnu jedan je proždrljivi terijer izbljuvao odurnu smesu nesvarenih kostiju na kaldrmu, pa krenuo da je liže s novim elanom. Sit i presit. Zahvalan vraćam pošto sam sve svario. Najpre slatko pa onda kiselo. Gospodin Blum se pažljivo izmače u stranu. Preživari. Njegovo glavno jelo. Oni pomeraju gornju vilicu. Pitam se hoće li Tom Rošfor išta uspeti s onim svojim pronalaskom. Samo traći vreme trudeći se da to objasni Flinovoj njuški. Mršavi ljudi imaju duge njuške. Trebalo bi da postoji neka sala ili neko mesto gde bi pronalazači mogli besplatno da rade na svojim izumima. Samo što bi tada, naravno, nagnuli svakakvi ludaci.

Pevušio je, otežući u svečanom odjeku, završne taktove:

*Don Giovanni, a cenar teco
M'invitasti.*³⁹

Sad mi je bolje. Burgundac. Baš dobro krepí. Ko li je prvi destilisao? Neko ko je mučio neku muku. Moram sad po onaj *Kilkeni pipi* u Narodnu biblioteku.

Gole i čiste klozetske daske koje su čekale u izlogu Vilijama Milera, vodoinstalatera, skretoše mu misli. Mogli bi: tako da se prati čitav put nadole, kad čovek proguta iglu ona nekad godinama kasnije izađe kroz rebra, napravi krug po telu, prođe kroz žučni kanal, jetru i slezinu, želudačne sokove i spletove creva. Ali bi jadnik morao sve vreme da stoji pokazujući utrobu. Nauka.

– *A cenar teco.*

Šta li mu znači to *teco*? Možda noćas.

– *Don Đovani, ti me pozva,
Na večeru da dođem,
Ta ram taram dam.*

Ne, nije dobro.

Kiz: dva meseca ako uspem da smilostivim Nanetija. To će biti dve funte i deset, oko dve funte i osam. Hajns mi duguje tri šilinga. Dve i jedanaest. Preskotov oglas. Oko pet gvineja. A onda sam na konju.

Mogao bih da kupim jednu svilenu podsuknju za Moli, u boji njenih novih podvezica.

Danas. Danas. Ne misliti na to.

Dakle, turneja po jugu. A zašto ne po engleskim primorskim mestima? Brajton, Margejt. Kejovi na mesečini. Njen glas plovi u daljinu. Te divne devojkice s plaže. Kraj zida Džona Longa stajala je i dremala naslonjena nekakva danguba, pritisnuta teškim mislima, glodala ispucale zglobove. Majstor za sve traži posao. Za malu platu. Nije probirljiv u jelu.

Kraj izloga s neprodatim kolačima poslastičara Greja, gospodin Blum se okrete i prođe pored knjižare velečasnog Tomasa Konselana. *Zašto sam odbacio rimsku crkvu? Ptičje*

³⁹ *Don Đovani, da večeram s tobom/time pozva* (ital.); u drugom činu Mocartovog *Don Đovanija*, Đovani se ruga statui mrtvog neprijatelja, pozivajući je na večeru. U petom činu statua oživi, prihvata poziv, i don Đovanija, koji odbija da se pokaje, šalje u pakao.

gnezdo.⁴⁰ Žene ga izdržavaju. Priča se da su u vreme velike gladi sirotinjskoj deci davali supu da bi prešla u protestantsku veru. Tata je odlazio preko puta, u ono udruženje za preobraćanje siromašnih Jevreja. Isti mamac. Zašto smo odbacili rimsku crkvu?

Jedan slepi mladić stajao je kuckajući tankim štapom po ivičnjaku. Nigde tramvaja. Hoće da pređe.

– Želite da pređete ulicu? – upita gospodin Blum.

Slepi mladić ne odgovori. Bezizrazno mu se lice malo namršti. Nesigurno zavrte glavom.

– Sad ste u ulici Doson – reče gospodin Blum. – Preko puta je ulica Molsvort. Hoćete li da pređete? Put je slobodan.

Štap se drhtavo pokrenu ulevo. Gospodin Blum ga isprati pogledom i ponovo ugleda kola farbare koja su stajala ispred Dragoove radnje. Tamo sam video njegovu nauljenu kosu baš kad sam. Posustalo kljuse. Kočijaš Džona Longa. Svratio da se osveži.

– Tamo su jedna kola – reče gospodin Blum, ali ona stoje. – Ja ću vas prevesti preko puta. Hoćete li da pređete u ulicu Molsvort?

– Da – odgovori mladić. – Do ulice Saut Frederik.

– Hajdemo – reče gospodin Blum.

Nežno je dotakao suvonjavi lakat: potom prihvatio klonulu vidovitu ruku da je povede napred.

Trebalo bi mu nešto reći. Ne biti snishodljiv. Oni su nepoverljivi. Reći nešto sasvim obično.

– Kiša je stala.

Bez odgovora.

Kaput mu je umrljan. Verovatno balavi dok jede. Njemu je sve drugačijeg ukusa. U početku ih treba hraniti kašikom. Ruka mu je kao dečija ruka. Kao Milina nekada. Osetljiva. Verovatno mi visinu meri prema mojoj šaci. Pitam se ima li on uopšte ime. Kola. Da pazim da ne zakači štapom konja po nogama, umorno kljuse je zadremalo. Dobro je. Bezbedno. Otpozadi bik: spređa konj.⁴¹

– Hvala, gospodine.

Zna da sam muškarac. Po glasu.

– Je li sad u redu? Prvo skretanje levo.

Slepi mladić nastavi svojim putem lupkajući po ivičnjaku, povlačeći štap, ponovo pipkajući.

⁴⁰ *Ptičje gnezdo*: protestantsko misionarsko udruženje i dobrotvorna ustanova.

⁴¹ Izreka kojom se ukazuje na bezopasnog konja, jer bik ne udara zadnjim nogama.

Gospodin Blum koračao je iza slepih nogu, odelo od tvida boje riblje kosti, jednostavnog kroja. Jadan momak! Kako je uopšte znao da su ta kola tu? Mora da je osetio. Možda oni vide stvari u svojoj glavi. Nekakav osećaj za zapreminu. Da li bi osetio težinu kad bi se nešto pomerilo. Osetio bi prazninu. On mora da ima neobičnu predstavu o Dablinu, kad tako lupkajući po kamenju nalazi svoj put. Da li bi umeo da hoda pravo kad ne bi imao taj štap? Beskrvno pobožno lice, kao u nekog ko se sprema za sveštenika.

Penrouz! Tako se zvao onaj.

Pogledaj samo šta sve oni moraju da nauče. Da čitaju prstima. Da štimuju klavire. Ili se mi to čudimo što oni uopšte išta umeju. Zašto mislimo da je bogalj ili grbavac pametan ako kaže nešto što bismo i mi sami mogli reći. Naravno da su im druga čula jača. Vez. Pletenje korpi. Njima treba pomagati. Možda da kupim Mili za rođendan pletenu korpu za ručni rad. Ona mrzi šivenje. Možda bi se pobunila. Zovu ih mračnim ljudima.

Sigurno im je i čulo mirisa jače. Mirisi sa svih strana skupljeni na gomilu. I mirisi svake osobe. Pa onda proleće, leto: mirisi. Ukusi. Kažu da ne možeš da osetiš ukus vina kad žmuriš, ili kad si prehladen. Kažu isto tako i da pušenje u mraku nije pravo zadovoljstvo.

A i sa ženom, na primer. Bestidniji su oni koji ne vide. Eno ona devojka prolazi pored Stjuartovog zavoda, uzdignute glave. Pogledaj me. Doterala sam se od glave do pete. Mora da je čudno kad ne može da je vidi. Stvori neki oblik u duhovnom oku. Glas, temperatura, kada je dotakne prstima možda on gotovo vidi linije, obline. Njegove ruke na njenoj kosi, na primer. Dobro. Mi to zovemo crnom bojom. Onda krene po njenoj beloj koži. Možda je osećaj drugačiji. Osećaj beline.

Pošta. Moram da odgovorim. Sto poslova danas. Da joj pošaljem poštansku uputnicu na dva šilinga, pola krune. Primite moj mali poklon. A tu je i papirnica. Čekaj. Razmisli.

Prstom je nežno opipao kosu začušljanu unatrag iza ušiju. Opet. Vlakna najfinije slame. Potom je prstom nežno opipao kožu desnog obraza. I tu ima paperjastih dlačica. Nisu dovoljno glatke. Najnežnije su na trbuhu. Nigde nikoga. Eno ga ulazi u ulicu Frederik. Možda zbog klavira u Levenstonovoj plesnoj školi. Izgledaće kao da nameštam naramenice.

Koračajući kraj Doranovog lokala zavukao je ruku između prsluka i pantalona pa je, pomerivši košulju malo u stranu, opipao mlohawe nabore na svom trbuhu. Ali ja znam da je bleožut. Trebalo bi da probam u mraku da bih proverio.

Izvukao je ruku i poravnao odeću.

Jadnik! Još je dečak. Strašno. Zaista strašno. Šta li on sanja, kad je slep. Za njega je život san. Gde je tu pravda, kad se neki ljudi rađaju takvi. Pa sve one žene i deca što su izgoreli i podavili se na onom izletu u Njujorku. Holokaust. Karma, tako zovu onu transmigraciju greha koje si počinio u prošlom životu reinkarnacija metnem psa kozi. Uh, uh, uh. Šteta je to, naravno: ali s njima nekako i ne možeš da se zbližiš.

Ser Frederik Falkiner ulazi u masonsku ložu. Svečan kao nadbiskup. Ide s dobrog ručka u Erlsfort Terasu. Te matore sudije očas savladaju litar-dva. Priče iz sudnice i dogodovštine iz protestantskih škola. Osudio sam ga na deset godina. Sigurno bi se namrštio nad onim što sam ja pio. Oni piju samo probrana vina, s godinom upisanom na prašnjavoj boci. Taj ima neke svoje ideje o pravdi u gradskoj sudnici. Dobronameran čikica. Policijski zapisnici prepuni raznih slučajeva ostvaruju svoj procenat u proizvodnji zločina. Šalje ih na prevaspitavanje. Strah i trepet za zelenaše. Rubena Džeja je propisno izribao. Taj je stvarno, što se kaže, odvratni ješa. Veliku moć imaju te sudije. Matore čangrizave pijandure s perikama. Gundala i namćori. I neka se Bog smiluje vašoj duši.⁴²

Vidi, oglas. Bazar u Mirusu. Njegova ekselencija guverner. Šesnaesti, to je danas. Za prilog Merserovoj bolnici. *Mesija* je prvi put izveden u tu svrhu. Da. Hendl. Možda ne bi bilo loše otići tamo, Bolsbridž. Svratiti i do Kiza. Ne bi valjalo da se prikačim uz njega kao pijavica. Dosadio bih mu. Sigurno ću naći nekog poznatog na ulazu.

Gospodin Blum stiže u ulicu Kilder. Moram najpre. Biblioteka.

Slamni šešir na suncu. Žučkaste cipele. Podavijene nogavice pantalona. To je. To je.

Srce mu lako poskoči. Desno. Muzej. Boginje. Skrenuo je udesno.

Ma da li je? Skoro sigurno. Neću da gledam. Udarilo mi vino u glavu. Zašto sam. Prejako. Jeste, on je. Taj hod. Ne gledati. Ne gledati. Produžiti dalje.

Dok je dugim plahovitim koracima išao prema kapiji muzeja, on podiže pogled. Lepa zgrada. Projekat ser Tomasa Dina. Ne prati me?

Možda me nije video. Smetalo mu je sunce. Bio je okrenut prema svetlosti.

⁴² Fraza koju sudija izgovara po izricanju smrtne kazne.

Disao je isprekidano, kratkim uzdasima. Brzo. Hladne statue: tamo je mirno. Još minut i biću bezbedan.

Ne, nije me video. Prošlo je dva. Baš kod kapije.

Moje srce!

Dok su mu u očima tukli damari, netremice je zurio u svetlosive kamene obline. Ser Tomas Din radio je u stilu grčke arhitekture.

Da potražim nešto što sam.

Rukom užurbano posegnu u džep, izvuče, pročita razmotani Agendat Netaim. Gde li sam ga samo?

Zaokupljen traženjem.

Hitro je vratio Agendat u džep.

Poslepodne rekla je.

To tražim. Da, to. Pregledati sve džepove. Moram. *Frimen*. Gde li sam ono? A, da. Pantalone. Novčanik. Krompir. Gde li sam ga samo?

Požuri. Hodaj mirno. Još samo časak. Moje srce.

Rukom je tražio ono gde li sam ga samo našao ga u džepu sapun losion moram da svratim topli papir zalepljen. Ah, tu je sapun! Da. Kapija.

Spasen!

Uljudno, sa željom da im ugodu, kvekerski bibliotekar¹ se umiljavao:

– A imamo, kako da ne, i neprocenjivog *Vilhelma Majstera*.² Veliki pesnik o velikom sabratu pesniku. Bojažljiva duša koja se hvata u koštac s morem nevolja, razdirana protivurečnim sumnjama, baš kao u stvarnom životu.

Koraknuo je napred plesnim korakom zaškripavši goveđom kožom po svečanom parketu, pa onda plesnim korakom poskočio unatrag.

Tihi poslužitelj odškrinu vrata i tiho mu daje znak.

– Odmah – reče on, škripnuvši s namerom da krene, ali nekako oklevajući. – Divni nesposobni sanjar koga satiru neumoljive činjenice.³ Kako se samo oseća koliko su Geteova razmišljanja uvek ispravna. Ispravna i u podrobnijoj analizi.

Analitičar škripnu dvaput i odskakuta. Čelav, sav ustreptao, pomno je kraj vrata slušao poslužiteljeve reči: saslušao ih: i nestao.

Ostala su dvojica.

– Gospodin de la Palis – podsmehnu se Stiven – petnaest minuta pre svoje smrti bio je živ.

– Jesi li pronašao onu šestoricu hrabrih medicinara – upita Džon Eglinton⁴ s drskošću starijeg, – da po tvom diktatu ispišu *Izgubljeni raj*? On to naziva *Sotoninim jadima*.⁵

Osmeh. Osmehni se Krenlijevim osmehom.

Najpre ju je golicnuo

Pa ju je pomazio

¹ Tomas Vilijam Lister (1855-1922), bibliotekar Irske nacionalne biblioteke, prevodilac i urednik. Džošs ga naziva 'kvekerskim bibliotekarom' ne samo zbog njegove vere, već i zbog toga što, prikrivajući čelavost, ne skida s glave 'kvekerski' šešir širokog oboda.

² U Geteovom delu *Godine učenja Vilhelma Majstera* (1796) glavni se junak, kao i Stiven u *Uliksu*, opsežno i na razne načine bavi Šekspirovim *Hamletom*.

³ Odjek Majsterovog mišljenja o Hamletu, ali i Geteovog o Majsteru.

⁴ Pseudonim Vilijama Kirkpatrika Magija (1868-1961), esejiste, bibliotekata Irske nacionalne biblioteke, koji se odmah po ustanovljenju Slobodne države Irske iz protesta povukao u Englesku.

⁵ *Sotonini jadi* (1895), bestseler autorke Meri Koreli, u kome Sotona pati zbog toga što ne može sebi da pronađe dostojnog suparnika.

*Potom joj stavio ženski kateter
Jer bio je lekar
Fini stari le....⁶*

Čini mi se da će ti biti potreban još jedan za *Hamleta*. Broj sedam prija mističnim dušama. VB ⁷ ih naziva sjajnim sedmicama.

Blistavih je očiju njegova riđa lobanja tik uz lampu sa zelenim šeširom tražila u još tamnijoj zelenoj senci bradato lice, nekog olava,⁸ svetookog. Zasmejao se prigušeno; smeh siromašnog stipendiste Trinitija: bez odgovora.

*Gromoglasni Satana, jeca kraj raspela
Suzama kakve anđeli rone.
Ed egli avea del cul fatto trombetto.⁹*

Moje su ludosti njegovi taoci.

Krenlijeva jedanaestorica iz Vikloua,¹⁰ koji treba da oslobode svoju dedovinu. Krezuba Katlin,¹¹ njena četiri prekrasna zelena polja, u kući stranac. I još neko da ga pozdravi: *ave, rabi*:¹² dvanaestorica iz Tinahelija.¹³ U senovitoj guduri¹⁴ doziva ih gugutanjem. Davala sam mu dušu svoju mladu, iz noći u noć. Sad zbogom. Srećan lov.

Moj telegram je kod Maligena.

Ludost. Istraj na tome.

– Naši mlađani irski bardovi – pridikovao je Džon Eglinton – tek treba da iznedre lik koji će svet staviti rame uz rame sa Hamletom saksonskog Šekspira, premda mu se ja divim, kao što mu se divio i stari Ben,¹⁵ bezmalo ga obožavam.

⁶ Neobjavljeni stihovi Olivera Sent Džona Gogartija (koji je poslužio kao model za lik Baka Maligena).

⁷ Vilijam Batler Jejts.

⁸ Umetnik u drevnoj Irskoj; ovde se aluzija odnosi na A.E.-a (Džordža Rasela).

⁹ Parafraza tri stiha o Satani: prva dva iz Miltonovog *Izgubljenog raja*, treći iz Danteovog *Pakla* (u prevodu s italijanskog: *Zadnjicu je u trubu pretvorio*).

¹⁰ Aluzija na zapažanje Džojsovog prijatelja Dž. E. Birna (u *Portretu umetnika u mladosti* predstavljenom u liku Krenlija), koji je tvrdio da bi dvanaest odlučnih ljudi moglo da spase Irsku, i da se takvi mogu pronaći u grofoviji Viklou.

¹¹ Glavni lik istoimene Jejtsove drame. 'Četiri prekrasna zelena polja' su četiri irske pokrajine iz doba pre invazije Normana: Alster, Konaht, Manster i Lajnster.

¹² *Zdravo, rabi* (lat.) – reči kojima je Juda pozdravio Isusa (Matej, 26:49).

¹³ Mesto u grofoviji Viklou.

¹⁴ *U senovitoj guduri* je naslov drame Džona Milingtona Singa, čija se radnja odigrava u grofoviji Viklou.

¹⁵ Ben Džonson (1572-1637), dramski pisac, Šekspirov savremenik.

– Sve su to čisto akademska pitanja – prorokovao je Rasel iz svog kutka u senci. – Mislim, to da li je Hamlet Šekspir ili Džejms I ili Eseks. Popovske rasprave o istorijskoj verodostojnosti Isusa. Umetnost treba da nam otkriva ideje, bestelesne duhovne suštine. Ključno pitanje za jedno umetničko delo jeste koliko je dubok život iz koga ono izvire. Platno Gistava Moroa je platno ideja. Najdublja Šelijeve poezija, kao i Hamletove reči, povezuju naš duh s bezvremenom mudrošću. Platonov svet ideja. Sve ostalo su detinjasta naklapanja za školarce.

A.E. je to ispričao nekom američkom novinaru. E, deka zam broklet!

– Učitelji su najpre bili učenici – reče Stiven s prenaplašenom učtivošću. – Aristotel je nekada bio Platonov đak.

– A to je i ostao, reklo bi se – smireno dodade Džon Eglinton. – Prosto ga vidim pred sobom, uzorno dače s diplomom pod miškom.

On se ponovo nasmeja, ovog puta osmehnutom bradatim licu.

Bestelesna duhovnost. Otac, Reč i Sveti duh. Sveotac, nebesko biće. Hiezos Kristos, čarobnjak lepog, Logos koji u svakom trenutku pati u nama. To je zaista to. Ja sam vatra na oltaru. Ja sam žrtvena pomast.¹⁶

Danlop,¹⁷ sudija, najplemenitiji među Rimljanima,¹⁸ A.E., Arval,¹⁹ Ime Neizrecivo, u nebeskim visinama: K.H.,²⁰ njihov učitelj, čiji identitet za posvećenike nije tajna. Bratstvo velike bele lože koje uvek gleda može li nekako da pomogne. Hrist sa nevestom-sestrom, miropomazanje svetlosti, porod duše jedne device, pokajnička mudrost, prelazak u sfere sveprisutnosti.²¹ Život ezoterika nije za običnog čoveka. Obični ljudi moraju najpre da odstrane lošu karmu. Gospođi Kuper Okli jednom se prilikom ukazala naša presvetla sestra H.P.B.²² u svom elementarnom stanju.

¹⁶ Čitav pasus parodira osnovna teozofska učenja i uverenja.

¹⁷ Danijel Najkol Danlop, dugogodišnji predsednik Evropskog teozofskog društva.

¹⁸ Reči Marka Antonija o Juliju Cezaru (Šekspir, *Antonije i Kleopatra*, V, 5, 68).

¹⁹ Arval – vrhovni savet Teozofskog društva.

²⁰ K.H. – ‘Kut Humi’: jedan od dvojice učitelja koji su se gospođi Blavacki ‘obraćali’ spiritalnim porukama.

²¹ Teozofsko učenje o životu Isusa Hrista.

²² Helena Petrovna Blavacki.

Ih, fuj! To ne! *Pfuiteufel!*²³ Ne valja da se gleda, gospoja, ne valja da se gleda kad se neka dama prikazuje u svom elementarnom stanju.

Uđe gospodin Best,²⁴ visok, mlad, ugladen, plavokos. U ruci je graciozno nosio jednu svesku, novu, veliku, čistu, sjajnu.

- Taj bi uzorni đak - reče Stiven - Hamletova razmišljanja o posmrtnom životu prinčevske mu duše smatrao neverovatnim, beznačajnim i nedramskim monologom, plitkim poput Platonovih misli.

Džon Eglinton se namršti i reče, bled od gneva:

- Na časnu reč, krv mi proključa kad čujem da neko poredi Aristotela s Platonom.

- Koji bi od te dvojice - upita Stiven - mene proterao iz svoje države?

Isuci bodež svojih razmišljanja. Konjstvo je suština svih konja. Oni obožavaju eone i pravilne tokove misli. Bog: buka na ulici; veoma peripatetički. Prostor: nešto što bi i te kako moralo biti vidljivo. Kroz prostore manje od čovekovih krvnih zrnaca gamižu za Blejkovom guzicom prema večnosti kojoj je ovaj vegetativni svet samo senka. Držite se čvrsto onog što je sada, ovde, puta kojim sva budućnost ponire u sadašnjost.

Gospodin Best ljubazno priđe svom kolegi.

- Hejns je otišao - reče.

- Stvarno?

- Pokazivao sam mu knjigu Žubanvilove.²⁵ On se silno oduševljava, niste znali, Hajdovim *Ljubavnim pesmama iz Konahta*. Mogao bih da ga dovedem da čuje raspravu. Otišao je do Džila da je kupi.

*Kreni sad, knjižice moja, hitro
U susret publici okrutnoj
Ispisana si, ne mojom željom,
Na jeziku ružnom, engleskom.*²⁶

Tresetni dim mu je udario u glavu, zaključi Džon Eglinton.

²³ *Dodavola!* (nem.).

²⁴ Ričard Irvajn Best, dugogodišnji upravnik Irske nacionalne biblioteke, osnivač Škole irskih studija.

²⁵ Ričard Best je preveo s francuskog knjigu Mari de Žubanvil (1827-1910), *Irski mitološki ciklus*.

²⁶ Parafraza prve strofe pesme Daglase Hajda, pisane u metrici drevne irske poezije.

Mi Englezi to osećamo. Lopov pokajnik. Nestao. Pušio sam njegovu krdžu. Zeleni svetlucavi kamen. Smaragd u prstenu mora.

– Ne znaju ljudi koliko ljubavne pesme mogu da budu opasne – tajanstveno ih opomenu Raselovo auričko jaje²⁷. – Pokreti iz kojih nastaju svetske revolucije rađaju se iz snova i vizija u srcu nekog seljaka u brdima. Zemlja za njih nije obradivo tle već živa mati. Razređeni vazduh akademije i arene rađa petparačke romane, kabaretske pesme. Francuska u Malarmeu stvara najlepši cvet korupcije, ali se pravi život, život Homerovih Feačana,²⁸ objavljuje samo niščima.

Na te reči gospodin Best okrete uljudno lice ka Stivenu.

– Malarme je, znate – reče on – napisao one predivne pesme u prozi koje mi je Stiven Makena čitao u Parizu. Onu o *Hamletu*. On kaže: *il se promene, lisant au livre de lui-meme*,²⁹ znate, *čita knjigu o sebi samom*. On opisuje predstavu *Hamleta* u nekoj francuskoj varoši, znate, provincijskoj varoši. Stavili su i plakat.

Slobodnom rukom on graciozno ispisa u vazduhu sićušna slova.

Hamlet

ou

Le Distrain

*Piece de Shakespeare*³⁰

Ponovio je Džonu Eglintonu koji se iznova namrštio:

– *Piece de Shakespeare*, znate. To je tako tipično francuski, francusko gledanje na stvari. *Hamlet ou...*

– Duhom odsutni prosjak³¹ – dovrši Stiven.

Džon Eglinton se nasmeja.

– Da, pretpostavljam da je tako – reče. – Izvanredan narod, van svake sumnje, ali neprijatno kratkovid u nekim stvarima.

Raskošno i dokoličarsko preuveličavanje ubistva.

– Dželat duše, tako ga je zvao Robert Grin³² – reče Stiven. Nije on tek tako bio sin jednog kasapina,³³ koji je vitlao

²⁷ Teozofski termin za osobu koja igra ulogu spiritističkog 'medijuma', kada je na vrhuncu koncentracije.

²⁸ Feačani u *Odiseji* (knj. V-VII, XIII) žive životom lepote, napretka i spokojstva.

²⁹ *Korača, čitajući knjigu o sebi samom* (franc; iz Malarmeeve pesme 'Hamlet i Fortinbras').

³⁰ *Hamlet, ili Rastrojeni um. Šekspirov komad* (franc.).

³¹ 'Duhom odsutni prosjak' je naslov propagandne pesme Radjarda Kiplinga (1865-1936), napisane za potrebe prikupljanja novčane pomoći britanskim vojnicima u Burskom ratu.

mesarskom sekirom sve pljući u šake. Devet života za život njegovog oca.³⁴ Oće naš koji si u čistilištu. Hamleti u vojnim uniformama ne ustežu se da pripucaju. Krvava klanica u petom ćinu predskazuje koncentracione logore, koje je opevao Svinbern.

Krenli, i ja kao njegov nemi posilni, iz daljine pratimo tok bitaka.

*Štenad i kućke krvoločnih dušmana koje niko
Osim nas ne bi poštedeo...*³⁵

Između saksonskog smeška i jenkijevskog cerekanja. Između dva zla.

– On tvrdi da je *Hamlet* prića o duhovima – reće Džon Eglinton u ime gospodina Besta. – Kao onaj debeljko kod Pikvika, on hoće da se naježimo.

*Ćuj! Ćuj! O ćuj!*³⁶

Moje ga telo ćuje: ježi se, ćuje.

Ako si ikada...

– Šta je to duh? – reće Stiven s nekim ustreptalim žarom. – Neko ko je smrću, nestankom, promenom ponašanja, postao nedodirljiv. Elizabetinski London bio je od Stratforda isto onoliko daleko koliko je razvratni Pariz daleko od Dablina. Ko je taj duh iz *limbo patrum*,³⁷ što se vraća u svet koji ga je zaboravio? Ko je kralj Hamlet?

Džon Eglinton promeškolji svoje mršavo telo, nagnuvši se napred da prosudi.

Ustade.

³² Robert Grin (1558-1592), dramski pisac. Grinovo zavidljivo i pogrdno spominjanje Šekspira u jednom spisu iz 1592. godine prvo je pisano svedoćanstvo o Šekspirovom književnom radu.

³³ Predanje kaže da je Šekspirov otac Džon bio mesar.

³⁴ Netaćno prebrojane smrti u *Hamletu*, Ima ih osam (Polonije, Ofelija, Rozenkranc, Gildenstern, Gertruda, Laert, Klaudije, Hamlet).

³⁵ Stihovi iz soneta 'Povodom smrti pukovnika Bensona' (1901) u kome Svinbern pobija optužbe protiv Engleza zbog stvaranja koncentracionih logora u Burskom ratu.

³⁶ Obraćanje duha Hamletovog oca Hamletu (*Hamlet*, 1,5,223): „Ćuj, ćuj, o ćuj! / Ako si ikada voleo svog dragog oca...“

³⁷ Kod Šekspira, *limbo patrum*, žargonski izraz za zatvor; u katolićkoj teologiji, to je mesto gde borave duše ćestitih koji su umrli pre Isusovog dolaska na zemlju, jer ne mogu da se uzdignu u nebo pre Isusovog uskrnuća.

– Upravo je ovo doba dana, sredina juna – reče Stiven, zamolivši ih munjevitim pogledom da ga saslušaju. – Na pozorištu kraj obale zastava je podignuta. Medved Sakerson tu blizu reži u svojoj jami, u Pariskom vrtu.³⁸ Stari morski vuci, koji su plovili s Drejkom, žvaću kobasice u parteru.

Lokalna boja. To uvek pali. Uvuci ih u priču.

– Šekspir je izašao iz hugenotske kuće u ulici Silver i hoda među labudnjacima duž obale. Ali ne zastaje da nahrani labudicu koja svoje mlade tera u ševar. Labud sa Avona³⁹ zaokupljen je drugim mislima.

Stvaranje prostornog okvira. Ignacio Lojola, pohitaj mi u pomoć!

– Drama počinje. Iz senke izlazi jedan glumac, u odbačenoj pancir-košulji nekog dvorskog lepotana, stasit, dubokog glasa. To je duh, kralj, kralj je i nije kralj, a glumac je Šekspir koji je čitavog svog života studirao *Hamleta*, ali ne iz taštine već sa željom da odigra ulogu duha. On ove reči govori Barbidžu,⁴⁰ mladom glumcu koji stoji pred njim iza kulise od voštanog platna, dozivajući ga po imenu:

Hamlete, ja sam duh tvoga oca,

terajući ga da ga sasluša. On se obraća sinu, sinu svoje duše, princu, mladom Hamletu i sinu svoga tela, Hamnetu Šekspiru,⁴¹ koji je umro u Stratfordu da bi njegov imenjak mogao da živi večno.

Da li je moguće da glumac Šekspir, duh stoga što nije bio prisutan, i u oklopu pokopanog Danskog veličanstva, duh stoga što je mrtav, govori vlastite reči imenu svoga sina (da je poživeo, Hamnet Šekspir bio bi blizanac kraljevića Hamleta), da li je moguće, voleo bih da znam, i da li je verovatno da on nije shvatio ili predvideo logičan zaključak tih pretpostavki: ti si razbaštinjeni sin; ja sam ubijeni otac; tvoja majka je kraljica koja je za sve kriva, En Šekspir, rođena Hatavej?⁴²

– Ali kakvo je to sad čeprkanje po porodičnim stvarima jednog velikog čoveka – nestrpljivo poče Rasel.

³⁸ Nedaleko od Šekspirovog pozorišta Glob, u takozvanom 'Pariskom vrtu', nalazila se jama za borbe pasa s medvedima, jednu od omiljenih pučkih zabava elizabetinskog doba.

³⁹ Nadimak koji je Šekspiru dao Ben Džonson.

⁴⁰ Ričard Barbidž (1567-1619), glumac i upravnik pozorišta 'Glob', u prazvedbi *Hamleta* igrao je naslovnu ulogu.

⁴¹ Šekspirov sin Hamnet umro je u jedanaestoj godini.

⁴² Šekspirova supruga.

Tu li si, ti verni stari?⁴³

– To može da zanima samo provincijskog pisara. Hoću reći, imamo drame. Hoću reći, kad čitamo poeziju ili *Kralja Lira*, šta se nas tiče kako je pesnik živeo? Živeti, to mogu i naše sluge umesto nas, rekao je Vijer de l'Il.⁴⁴ Zavirivanje i čeprkanje po aktuelnim naklapanjima iz glumačke garderobe, pesnikovo opijanje, pesnikovi dugovi. Imamo *Kralja Lira*: a on je besmrtnan.

Lice gospodina Besta, kome se obraćao, složi se s njim.

*Preplavi ih svojim vodama i vodama svojim,
Manaane, Manaane Maklire...⁴⁵*

A šta je sad, vucibatino, s onom funtom koju ti je pozajmio kad si bio gladan.

Vere mi, bila mi je potrebna.

Primi to dostojanstveno.

Ma hajde! Potrošio si je skoro celu u krevetu Džordžine Džonson, sveštenikove kćeri. Griža savesti.

Nameravaš li da vratiš dug?

O, da.

Kada? Sada?

Pa... ne.

A kad, onda?

Ja sam svoje platio. Sve sam svoje sam platio.

Samo napred. On dolazi s one strane reke Bojn.⁴⁶ Severoistočni ugao. Ti to duguješ.

Čekaj. Pet meseci. Svi su mi se molekuli promenili. Postao sam drugi čovek. Onaj prethodni dobio je funtu.

Tratata.⁴⁷

Ali ja, entelehija,⁴⁸ oblik svih oblika, ja jesam ja u svom sećanju jer mi se oblici neprestano menjaju.

Ja koji sam grešio i molio se i postio.

Dete koje je Konmi poštedeo od packi.⁴⁹

⁴³ Hamletovo obraćanje Duhu (*Hamlet*, I, 5,150).

⁴⁴ Francuski pesnik i dramski pisac (1838-1889).

⁴⁵ Stihovi iz drame *Dirdri* (1902), Džordža Rasela. Manaan Maklir je irski bog mora.

⁴⁶ Reka Bojn razdvaja protestantsku Severnu Irsku od katoličkog ostatka ostrva. A.E. je rođen u severnom delu, u grofoviji Armag.

⁴⁷ Hamletova reakcija na 'bajate' vesti, odnosno na Polonijevo obaveštenje da su stigli putujući glumci (*Hamlet*, II, 5, 412).

⁴⁸ Entelehija – po Aristotelu, 'aktualnost', uzrok postojanja oblika, obdaren sposobnošću samoreprodukcije.

Ja, ja i Ja. Ja.

A.E.I.O.U.

– Vi biste da se rugate u lice tristagodišnjoj tradiciji? – upita podrugljivi glas Džona Eglintona. – Ako ništa drugo, njen je duh zanavek smiren. Umrla je, bar kad je književnost u pitanju, pre no što je i rođena.

– Umrla je – odvрати Stiven – šezdeset sedam godina posle svog rođenja. Bila je svedok i njegovog dolaska i njegovog odlaska s ovog sveta. Ona je primila njegove prve zagrljaje. Izrodila mu je decu i stavila mu novčiće na oči da ostanu zatvorene dok je ležao na odru.

Majčin odar. Sveća. Zastrto ogledalo. Ona koja me je donela na ovaj svet leži ovde, bronzanih kapaka, ispod nekoliko jevtinih cvetova. *Liliata rutilantium*.

Plakao sam sâm.

Džon Eglinton pogleda u izuvijanog svica svoje lampe.

– Čitav svet veruje da je Šekspir pogrešio – reče – i da se ispetljao iz toga što je brže mogao i kako je znao i umeo.

– Koješta! – brecnu se Stiven. – Genije nikad ne greši. Njegove su greške namerne i predstavljaju kapije novih otkrića.

Kapije novih otkrića otvoriše se da propuste kvekerskog bibliotekara, tihoškripavih cipela, ćelavog, klempavog i prilježnog.

– Nešto ne verujem da bi jedna goropadnica – reče Džon Eglinton goropadno – mogla da bude valjana kapija novih otkrića. – Šta je to Sokrat mogao da spozna zahvaljujući Ksantipi⁵⁰?

– Dijalektiku – odgovori Stiven – a od majke kako da podari svetu svoje misli.⁵¹ Šta je od svoje druge žene Mirto⁵² (*absit nomen!*⁵³) naučio Sokratididionov Epipsihidion,⁵⁴ to nijedan čovek, niti žena, neće saznati. Ali ni babičino umeće ni gorke pouke nisu ga spasili od glavešina Šin Fejna i njihovog napitka od kukute.

– Ali En Hatavej? – tiho se i nekako odsutno oglasi gospodin Best. – Da, izgleda da na nju zaboravljamo kao što ju je i sam Šekspir zaboravio.

⁴⁹ Epizoda iz *Portreta umetnika* (I).

⁵⁰ Sokratova žena, prema predanju, velika goropadnica i nadžak-baba.

⁵¹ Sokratova majka bila je babica.

⁵² Prema nekim verzijama Sokratovog životopisa, njegova prva žena.

⁵³ *Neka se ime ne spomene!* (lat.) – igra reči s latinskom izrekom *absit omen* (da ne čuje zlo).

⁵⁴ ‘Sokratididion’ je deminutiv imena Sokrat. ‘Epipsihidion’ je kovanica koju je na grčkom sročio Persi Biš Šeli, i može se prevesti kao ‘O duši’, ali i kao ‘Duša duše moje.’

Pogled mu je bludio od brade mislioca do lobanje zakerala, da ih podseti, da ih ljubazno ukori, a potom do ružičaste čele glavatog lolarda, oklevetanog a nedužnog.⁵⁵

– Imao je on poveliku trunku pameti⁵⁶ – reče Stiven – i solidno pamćenje. Spomen je nosio u novčaniku dok je tabanao ka Roumvilu⁵⁷ zviždućući *Devojku što za mnom osta*. Da nam zemljotres nije odredio vreme, znali bismo gde da smestimo jadnog zeca, što čuču u svom brlogu, uz lavež lovačkih pasa, gizardave uzde i dva plava oka njena.⁵⁸ Ta uspomena, *Venera i Adon*, imala je mesto u ložnici svake londonske vrtirepke. Da li je goropadnica Katarina⁵⁹ ružna? Zar mislite da je pisac *Antonija i Kleopatre*, taj strasni hodočasnik, bio slep kod očiju pa odabrao najružniju opajdaru u čitavom Vorikširu da s njom podeli postelju? U redu: ostavio ju je i osvojio svet muškaraca. Ali njegove junakinje koje glume dečaci⁶⁰ junakinje su jednog dečaka. Njihov život, misli, govor, pozajmili su im muškarci. Da li je loše odabrao? On sam je bio odabran, čini mi se. Ana ga je imala, zato što je umela. Majku mu, pa krivica je njena. Ona ga je upecala, ljupka dvadesetšestogodišnjakinja. Sivooka boginja koja se nagine nad dečakom Adonom, koja se klanja da bi pokorila, kao prolog za čin što sledi, bezočna je stratfordska ženska koja se valja u klasju s ljubavnikom mlađim od sebe.

A ja? Kad će moj red?

Odmah!

– Polje raži – reče gospodin Best vedro, zadovoljno, podigavši svoju novu knjigu, zadovoljno, vedro.

A zatim sa svojim plavokosim oduševljenjem promrmlja obrativši se svima:

*I tu na polju usred raži
To dvoje mladih počin traži.*⁶¹

Paris: ugađač kome se ugađalo.⁶²

⁵⁵ Kveker Tomas Lister izložen je javnoj sumnji zbog toga što nije katolik.

⁵⁶ Naslov dela Roberta Grina u kome se spominje Šekspir glasi: *Trun pameti kupljen s milion pokajanja*.

⁵⁷ London, u žargonu iz XVII veka.

⁵⁸ Podsećanje na scenu Venerinog lova u Šekspirovom spevu *Venera i Adon*. Kako je u spevu opisan i jedan zemljotres, Stiven tvrdi da su izučavaoci pokušali da datiraju spev prema nekom zemljotresu koji se zaista dogodio krajem XVI veka, što nije tačno.

⁵⁹ Junakinja Šekspirove komedije *Ukročena goropad*.

⁶⁰ Do 1660. godine sve ženske uloge na engleskim pozornicama igrali su dečaci.

⁶¹ Pesma paža iz Šekspirove komedije *Kako vam drago* (V, 3, 224).

⁶² Paris je u grčkom mitu proglasio Afroditu najlepšom boginjom, a ona mu je uzvratila tako što mu je podarila ljubav Helene Trojanske.

Jedna povisoka prilika u odeći od čupavog vunenog sukna podiže se iz senke i pokaza svoj zadrugarski sat.

– Bojim se da bi trebalo da krenem u *Houmsted*.

Kuda sada? Plodno tle.

– Odlazite? – upitaše aktivne obrve Džona Eglintona. – Hoćemo li se videti večeras kod Mura?⁶³ Doći će i Pajper.

– Pajper! – ciknu gospodin Best. – Zar se Pajper vratio?

Pastir Pajper pređe preko potoka prateći pastiricu.

– Ne znam hoću li moći. Četvrtak je. Imamo sastanak. Ako uspem da umaknem na vreme.

Ćiribu-ćiriba skup u Dasonovim prostorijama. *Izida bez velova*. Pokušali smo da založimo njihove svete knjige. Prekrštenih nogu pod amrelom sedi ona na prestolu, actečki logos,⁶⁴ deluje na astralnom nivou, njihova nadduša, mahamahatma.⁶⁵ Odani hermetisti čekaju svetlost, zreli za inicijaciju, svud oko nje. Luis X. Viktori,⁶⁶ T. Kolfild Irvin⁶⁷. Dame lotosovog cveta služe ih ponizno, epifize im užarene. Prožet svojim bogom, sedi on na prestolu, Buda pod bokvicom. Gutač duša, hvatač.⁶⁸ Muške duše, ženske duše, jata duša. Guta ih, a one jecaju i plaču, u vrtlogu se vrte i vrtloge stvaraju, nariču.

U samoj srži čamotinje

*Godinama u telu življaše duša-žena.*⁶⁹

– Kažu da nam se sprema književno iznenađenje – reče kvekerski bibliotekar, prijateljski i usrdno. – Gospodin Rasel, kako se priča, priprema zbirku stihova naših mlađih pesnika. Svi to iščekujemo s nestrpljenjem.

On zabrinuto pogleda kupu svetiljke, u kojoj su tri lica, osvetljena, sijala.

Pogledaj ovo. Upamti.

Stiven spusti pogled ka širokom bezglavom šeširu, koji mu je, okačen o jasenov štap, visio iznad kolena. Moj šlem i moj mač. Lagano ih dotakne s dva kažiprsta. Aristotelov

⁶³ Džordž Mur (1852-1933), irski romansijer, pesnik, dramski pisac.

⁶⁴ Prema učenju gospode Blavacki, univerzalna istina, odnosno 'logos', sadržana je u actečkim (kao i hinduističkim, egipatskim i vavilonskim) mitovima.

⁶⁵ Velika-velika duša (sanskrit).

⁶⁶ Manje značajan irski pisac s kraja XIX veka.

⁶⁷ Irski pesnik (1823-1892).

⁶⁸ Bog, koji po teozofskom učenju sadrži u sebi duše svih ljudi.

⁶⁹ Netačan navod početnih stihova pesme 'Mimikrija koja dušu mori', Luisa X. Viktorija.

eksperiment.⁷⁰ Jedan ili dva? Nužnost zapoveda da nešto ne može biti i nešto drugo. Ergo, jedan šesir, to je jedan šesir.

Slušaj.

Mladi Kolam i Starki.⁷¹ Džordž Robins⁷² odrađuje komercijalni deo posla. Longvort⁷³ će mu otpevati slavopojku u *Ekspresu*. Ma, hoće li? Dopao mi se Kolamov *Gonič*. Da, mislim da on poseduje taj čudnovati dar, genijalnost. Zar zbilja smatraš da je genijalan? Jejts se divio njegovom stihu: *Kao u gruboj zemlji grčka vaza*. Da li je? Nadam se da ćete moći da dođete večeras. Doći će i Malaki Maligen. Mur ga je zamolio da dovede Hajnsa. Jeste li čuli šaljivu priču gospođice Mičel o Muru i Martinu? O tome da je Mur Martinova mladalačka ludost? Strašno duhovito, zar ne? Podsećaju na Don Kihota i Sanča Pansu. Naš nacionalni ep tek treba da se napiše, kaže doktor Sigerson. Mur je pravi čovek za to. Dablinski vitez tužnog lika. U žutom kiltu? O'Nil Rasel?⁷⁴ O, da, morao bi da govori tim uzvišenim drevnim jezikom. A njegova Dulčineja? Džejms Stivens⁷⁵ upravo piše neke veoma visprene crtice. Postajemo važni, izgleda.

Kordelija. *Cordoglio*.⁷⁶ Lirova najusamljenija kći.

Kvrgavo. Sad pokaži svu svoju francusku uglađenost.

– Veliko vam hvala, gospodine Rasel – reče Stiven, podigavši se. – Ako biste bili tako ljubazni da predate ovo pismo gospodinu Normanu.

– O, da. Ako se njemu to učini značajnim, ići će. Mi dobijamo dosta pisama.

– Shvatam – reče Stiven. – Hvala.

Bog te čuvao. Svinjske novine. Bikoljubive.

– I Sing⁷⁷ mi je obećao članak za *Dejnu*.⁷⁸ Hoće li nas ljudi čitati? Osećam da hoće. Gelska liga želi nešto na irskom. Nadam se da ćete doći večeras. Povedite i Starkija.

Stiven sede.

⁷⁰ Aristotel u jednom od svojih dela postavlja pitanje zbog čega nam se čini da je predmet koji držimo među dva ukrštena prsta dvostruk.

⁷¹ Padrik Kolam (1881-1972), irski pesnik i dramski pisac, i Džejms Saliven Starki (1879-1958), irski pesnik.

⁷² Džordž Roberts, izdavač.

⁷³ Ernest Viktor Longvort (1874-1935), urednik *Dejli ekspresa*.

⁷⁴ Tomas O'Nil Rasel (1828-1908), romansijer i aktivista irskog nacionalnog preporoda.

⁷⁵ Džejms Stivens (1882-1950), irski pesnik i folklorista, pisac zapaženih crtica iz seoskog života.

⁷⁶ *Duboka tuga* (ital.).

⁷⁷ Džon Milington Sing (1871-1909), irski dramatičar i pesnik.

⁷⁸ Časopis koji su uređivali Džon Eglinton i Fred Rajan, nazvan po staroirskoj boginji Dejini.

Kvekerski bibliotekar vrati se od pošavših. Pocrvenevši, njegova maska reče;

– Gospodine Dedaluse, vaše su ideje izuzetno pronicljive.

Škriptuao je tamo-amo, dižući se na prstima ka nebu u visini damske štikle, pa onda, zaglušen bukom odlazećih, tiho reče:

– Vi, dakle, smatrate da ona nije bila verna pesniku?

Uspaničeno lice obraća mi se pitanjem. Zašto je došao?

Uljudnost ili iznenadno nadahnuće?

– Tamo gde postoji izmirenje – reče Stiven – morao je najpre postojati raskid.

– Tako je.

Hristoliki lisac u kožnim pantalonama, krije se, begunac od hajke među skvrčenim granama mrtvog drveća. Bez ženke, sam pred poterom. Pridobijao je žene, dobre ljude, jednu vavilonsku bludnicu, žene sudija, žene bahatih krčmara. Lisac i guske. A u Nju Plejsu⁷⁹ mlitavo obeščašćeno telo koje nekad beše tako skladno, i slatko, sveže kao stablo cimeta, a kome sada opada lišće, svo, golo, zastrašeno pred uzanom rakom i bez oproštaja.

– Da. Dakle vi smatrate...

Vrata se zatvoriše za otišavšim.

Najednom zavlada tišina u toj skrovitoj nadsvođenoj ćeliji, tišina toplog vazduha ispunjenog mislima.

Svetiljka vestalke.

Ovde on razmišlja o onom čega nije ni bilo: šta bi Cezar još postigao da je poverovao proroku; šta je moglo biti; mogućnosti mogućeg kao mogućeg; neznane stvari; kako se zvao Ahil dok je živio među ženama.

Okolo mene misli u mrtvačkim kovčezima, u sarkofazima, balsamovane u turšiji reči. Tot,⁸⁰ bog biblioteka, ptičiji bog, mesecom okrunjen. I ja čuh glas tog egipatskog prvosveštenika: *U obojenim sobama, prepunim knjiga od opeka.*

Nepokretne su. A nekada su bile žive u ljudskim mozgovima. Nepokretne: ali muči ih zagrobna želja da mi na uho ispričaju setnu priču, da me nagnaju da izvršim njihovu volju.

– Dakako – razmišljao je Džon Eglinton – on je najtajanstveniji među velikanima. Ne znamo ništa osim da je

⁷⁹ Šekspirov dom u Stratfordu.

⁸⁰ Egipatski bog mudrosti, učenjaštva, magije, često prikazivan s krunom od mesečine.

živeo i patio. Čak ni toliko. Neka drugi odgovore na naše pitanje. Senka natkriljuje sve ostalo.

– Ali *Hamlet* je tako ličan, zar ne? – mudrovao je gospodin Best. – Hoću reći, neka vrsta ličnog zapisa, znate, o njegovom ličnom životu. Hoću reći baš mene briga, znate, ko je ubijen ili ko je kriv...

Položio je nedužnu knjigu na rub stola, prkosno se smešeći. Njegovi lični zapisi u originalu. *Ta an bad ar tir. Taim imo shagart*.⁸¹ Reci to na engleskom, Mali Džone.

I reče Mali Džon Eglinton:

– Na osnovu onog što nam je ispričao Malaki Maligen pripremio sam se za paradokse, ali moram da vas upozorim da ćete, ako želite da uzdrmate moje verovanje da je Šekspir Hamlet, imati težak zadatak.

Samo polako.

Stiven otrpe otrovni pogled bezbožničkih očiju, koje su odlučno svetlucale ispod natuštenih obrva. Bazilisk.⁸² *E quando vede l'uomo l'attosca*.⁸³ Meštre Bruneto, hvala vam za te reči.

– Kao što mi, ili naša mati Dejna,⁸⁴ iz dana u dan tkamo i paramo svoja tela – reče Stiven – dok im molekuli lete tamo-amo, tako i umetnik tka i raspliće svoju sliku. Mladež na mojoj desnoj sisi tamo je gde je bio i kad sam se rodio, premda se čitavo moje telo uvek iznova tka od nove građe, kao što i kroz duh nesmirenog oca gleda lik počivšeg sina. U onom bremenitom trenu imaginacije, kad um, kako Šeli kaže, postaje užareni komad uglja, ja postajem ono što sam bio i ono što ću možda tek postati. Tako i u budućnosti, sestri prošlosti, mogu da vidim sebe kako sada ovde sedim, ali kao odraz onoga što ću tada biti.

Dramond od Hotorndena⁸⁵ pomogao ti je u ovoj stilskoj bravuri.

– Da – mladalački poletno reče gospodin Jang – ja Hamleta doživljam kao sasvim mladog čoveka. Ona gorčina možda jeste očeva, ali prizori sa Ofelijom nesumnjivo potiču od sina.

⁸¹ *Čamac je pristao. Ja sam sveštenik.* (Rečenice iz poznatog udžbenika za učenje gelskog jezika.)

⁸² Mitska zver smrtonosnog daha i pogleda.

⁸³ *A kad pogleda čoveka, otruje ga* (lat.) – opis bazilska u knjizi srednjevekovnog folkloru, autora Bruneta latinija (XIII v.).

⁸⁴ Dejna – majka drevnih irskih bogova; boginja plodnosti, mladosti, znanja, kao i raspadanja i smrti.

⁸⁵ Vilijam Dramond od Hotorndena (1585-1649), škotski pesnik. Stiven parafrazira stihove iz Dramondovog najpoznatijeg poetsko-proznog dela, *Šumarak čempresa* (1623).

Polupao je lončiće. On je u mom ocu. Ja sam u njegovom sinu.

– Taj će mladež poslednji nestati – reče Stiven kroz smeh. Džon Eglinton se nezadovoljno namršti.

– Da je to znak genijalnosti, genijalnost bi se kao lek prodavala na pijaci. Drame iz Šekspirovih poznijih godina, kojima se Renan⁸⁶ toliko divio, dišu drugačijim dahom.

– Dahom pomirenja – oglasi se kvekerski bibliotekar.

– Pomirenja ne može biti – reče Stiven – ako nije bilo raskida.

To sam već rekao.

– Ako biste voleli da saznate koji to događaji svojom senkom natkriljuju svu strahotu *Kralja Lira*, *Otela*, *Hamleta*, *Troila i Kreside*, pokušajte da vidite kada se i kako ta senka uklonila. Šta to smekšava srce čoveka koji je doživeo brodolom u stravičnoj buri, odolevao iskušenjima, kao novi Uliks, Perikle, princ od Tira?

Glava, s crvenokupastom kapom, izubijana, morskom vodom zaslepljena.

Dete, devojčica u njegovom naručju. Marina.⁸⁷

– Sklonost sofista ka apokrifnim prečicama njihova je stalna osobina – ukaza Džon Eglinton. – Glavni putevi jesu dosadni, ali oni vode do grada.

Dobri Bekon:⁸⁸ malo se ubuđao. Šekspir je Bekonova mladalačka ludost. Čitači šifara⁸⁹ idu glavnim putevima. Tragači u velikoj misiji. Koji je ovo grad, gospodo draga? Prikriven imenima: A.E., Eon, Magi, Džon Eglinton. Istočno od sunca, zapadno od meseca: *Tir na n-og*.⁹⁰ Obuli čizme i prihvatili se štapova za hodočašće.

Koliko je milja do Dablina?

Tripud dvades't i još deset, gospodine.

*Hoćemo li stići pre svetlosti sveće?*⁹¹

⁸⁶ Ernst Renan (1823-1892), francuski filolog, istoričar, esejista, šekspirolog.

⁸⁷ Periklova kći, koja se rađa u oluji, u III činu Šekspirove drame *Perikle*.

⁸⁸ Ser Frensis Bekon (1561-1626), esejista i prozni pisac, u raspravama o autorstvu dela potpisanih imenom Vilijama Šekspira često je spominjan kao mogući autor.

⁸⁹ Pronalaženje navodnih šifrovanih poruka u Bekonovim delima često je uzimano kao dokaz da je on autor drama potpisanih Šekspirovim imenom.

⁹⁰ *Zemlja mladih; rajsko naselje* (gelski).

⁹¹ Stivenova obrada dečije pesme 'Koliko je milja do Vavilona?'

– Gospodin Brends⁹² smatra – reče Stiven – da je to prva drama završnog perioda.

– Stvarno? A šta gospodin Sidni Li,⁹³ alijas Sajmon Lazarus, kako neki tvrde da mu je ime, misli o tome?

– Marina – reče Stiven – dete bure, Miranda,⁹⁴ čudo, Perdita,⁹⁵ ona koja beše izgubljena. Ono što je bilo izgubljeno, vraćeno mu je: dete njegove kćeri. *Moja voljena žena*, kaže Perikle, *ličila je na ovu devojku*. Postoji li ijedan čovek koji će voleti kćer ukoliko nije voleo majku?

– Umetnost da se bude deka – promrlja gospodin Best. *L'art d'etre grandp...*⁹⁶

– Za čoveka koji raspolaže tim čudnovatim darom genijalnosti njegov vlastiti lik je mera vaskolikog iskustva, materijalnog i moralnog. Takav bi ga izgled dirnuo. Slike drugih muškaraca njegove krvi odbile bi ga. U njima će videti groteskno nastojanje prirode da njega samog predvidi ili ponovi.

Dobročudno čelo kvekerskog bibliotekara ružičasto se ozari nadom.

– Nadam se da će zarad prosvetavanja šire publike gospodin Dedalus razraditi svoju teoriju. A morali bismo da spomenemo i još jednog irskog komentatora, gospodina Džordža Bernarda Šoa.⁹⁷ I da ne zaboravimo gospodina Frenka Harisa.⁹⁸ Njegovi članci o Šekspiru u listu *Satrdelj rivju* bili su zbilja izvanredni. Čudno je što nam i on nudi pretpostavku o nesrećnoj vezi s crnom gospom iz soneta. Cenjeni suparnik je Vilijam Herbert, erl od Pembroka.⁹⁹ Smatram da ako jednog pesnika treba odbaciti, takvo bi odbacivanje bilo više u skladu sa – kako da kažem? – našim razmišljanjima o tome šta nije smelo da se dogodi.

Sav ozaren, on začuta i smerno sede među njih, kao jaje retke ptice, nagrada nakon njihovog okršaja.

⁹² Džordž Moris Koen Brends (1842-1927), danski književni kritičar.

⁹³ Sidni Li (1859-1926; pravo ime Solomon Lazarus Levi), autor biografija Vilijama Šekspira i kraljice Viktorije, urednik *Rečnika nacionalnih biografija*.

⁹⁴ Kći čarobnjaka Prospera u Šekspirovoj *Buri*.

⁹⁵ Lik iz Šekspirove *Zimske bajke*, kao dete ostavljena da umre, da bi se nakon dosta godina vratila svome ocu.

⁹⁶ *Umetnost da se bude de[ka]...* (franc.).

⁹⁷ Dramski pisac i kritičar (1856-1950); rođen u Dublinu, slavu stekao u Engleskoj.

⁹⁸ Frenk Haris (1856-1931), irski kritičar, prozni pisac, urednik, autor romansirane Šekspirove biografije.

⁹⁹ Prema Harisovoj verziji Šekspirovog životopisa, tajanstvena 'Crna gospa' iz Šekspirovih soneta zaljubila se u pesnikovog prijatelja Vilijama Herberta, te je na taj način Šekspir izgubio i prijatelja i ljubavnicu.

On joj se starinski obraća ozbiljnim supružanskim rečima. Kazuj, Mirijam, voliš li? Voliš li svoga čoveka?

– Možda je i tako – reče Stiven. – Ima jedna Geteova izreka koju gospodin Magi rado navodi. Čuvaj se onog za čime žudiš u mladosti, jer ćeš to dobiti u zrelim godinama. Zbog čega on jednoj *buonarobu*,¹⁰⁰ kolaču koji su svi muškarci probali, uglednoj ženi sa skandaloznom devojčkom prošlošću, šalje gospodičića da joj se u njegovo ime udvara? On je i sam bio majstor lepog izražavanja i uspeo je da od prostaka postane gospodin i napisao je *Romea i Juliju*. Zašto? Veru u sebe prerano je izgubio. Najpre je bio povaljen u polju žita (u polju raži, trebalo bi da kažem), pa zato nikada neće biti pobednik u vlastitim očima niti će pobednički igrati igru “nasmey se i lezi”. Neće ga spasti ni glumljeno donžuanstvo. Nikakvo kasnije osvajanje neće poništiti prvo osvajanje. Veprova kljova ranila ga je tamo gde ljubav počiva i on krvari.¹⁰¹ Ako je goropadnica i ukroćena, ostaje joj njeno nevidljivo žensko oružje. Postoji, osećam to u njegovim rečima, neka nova žaoka putenosti koja ga vodi ka novoj strasti, mračnijoj od one prve, strasti koja zatamnjuje čak i njegovo poznavanje samoga sebe. Slična ga sudbina čeka i dva se ludila stapaju u jedan vrtlog.

Slušaju. A ja im ulivam kroz uši.¹⁰²

– Duša je već ranije smrtno ranjena, otrov je sipan u zavijutke usnulog uha. Ali oni koje ubiju u snu ne mogu znati kako su stradali ako im Tvorac ne podari tu spoznaju u životu koji će doći. Duh kralja Hamleta nije mogao znati za trovanje i zver s dve grbače, koja je naredila da ga otruju, da mu njegov Tvorac nije podario tu spoznaju. Zbog toga je govor (njegov oskudni i suvoparni engleski) uvek okrenut prema nečem drugom, unatrag. Skrnavitelj i oskrnavljeni, nešto što bi i želeo i ne bi, prate ga od Lukrecijinih plavetnim žilicama prošaranih kugli od slonovače¹⁰³ do Imogeninih¹⁰⁴ grudi, razgolićenih, s mladežom od pet tačkica. On se vraća, umoran od silnog stvaranja kojim je pokušao da se sakrije od sebe samog, stari pas koji liže staru ranu. No, pošto je gubitak za njega dobitak, on korača dalje ka večnosti neokrjnena lika, nimalo poučen mudrostima koje je ispisao ili zakonima koje je otkrio. Vizir mu je spušten. On je sada duh, senka, vetar kraj stena elsinorskih ili

¹⁰⁰ *Dobra stvar* (ital.); u slengu elizabetinskog doba – bludnica.

¹⁰¹ Odiseja u XIX knjizi Homerovog epa vepar ranjava u bedro; Adon u Šekspirovom spevu *Venera i Adon* umire od takve rane.

¹⁰² Aluzija na ubistvo Hamletovog oca u *Hamletu*.

¹⁰³ Opis Lukrecijinih grudi u Šekspirovom spevu *Napastvovanje Lukrecije* (1, 407).

¹⁰⁴ Lik iz Šekspirove drame *Simbelin*. Imogenino navodno neverstvo dokazuje se poznavanjem skrivenih mladeža na njenom telu, viđenih krišom, dok je spavala (*Simbelin*, II, 2).

kako vam drago, glas mora, glas koji se čuje samo u srcu njegovom, u njemu koji je supstanca vlastite senke, sina konspustancijalnog sa svojim ocem.

– Amen! – začu se iz dovratka.

Zar me već pronađe, o dušmanine moj?

*Entr'acte.*¹⁰⁵

Podrugljivog lica, sveštenečki turobnog, priđe im Bak Maligen, blažen u šarenim krpama lude, u susret osmesima dobrodošlice. Moj telegram.

– Upravo si govorio o gasovitom kičmenjaku, ako se ne varam? – upita on Stivena.

U bleožutom prsluku, veselo ih je pozdravljao podignutim panama šešikom kao palicom dvorske lude.

Oni mu žele dobrodošlicu. *Was Du verlacht wirst Du noch dienen.*¹⁰⁶

Bratstvo rugalica: Fotije, pseudomalaki, Johan Most.¹⁰⁷

Onaj koji je Sebe stvorio, posrednik Svetoga duha, i koji je samoga Sebe poslao, kao iskupitelj, između Sebe i drugih, koga su dušmani Njegovi mučili, svukli dogola i bičevali, bio je prikovan kao slepi miš uz vrata ambara, izdahnuo na krstu, pustio da Ga sahrane, ustao, pokorio pakao, uzneo se u nebo i tamo već hiljadudevetsto godina sedi uz desni bok samome Sebi ali će ipak doći na sudnji dan, da sudi živima i mrtvima onda kad svi živi već budu mrtvi.

*Glo—o—ri—a in ex—cel—sis De—o.*¹⁰⁸

Podigao je ruke. Velovi padaju. O, cveće! Zvone zvona sa zvonima, sustižu zvonjave jedna drugu.

– Da, zaista – reče kvekerski bibliotekar. – Izuzetno poučna rasprava. I gospodin Maligen, siguran sam, ima svoju teoriju o toj drami i o Šekspiru. Treba saslušati svačije mišljenje.

¹⁰⁵ Pauza između činova (franc.).

¹⁰⁶ Služićeš onome čemu se smeješ (nem.).

¹⁰⁷ Johan Most (1846-1906), nemački anarhista, izdavač anarhističkog časopisa *Freiheit* (Sloboda).

¹⁰⁸ Slava Bogu svevišnjem (lat.).

Osmehivao se na sve strane podjednako.

Bak Maligen se zamisli, začuđen:

– Šekspir? – reče. – To mi ime zvuči poznato.

Vedar smešak na trenutak mu ozari otromboljeno lice.

– Dabome – reče, radostan zbog toga što se prisetio. – To je onaj što piše kao Sing.

Gospodin Best se okrete ka njemu:

– Tražio vas je Hejns – reče. – Jeste li ga sreli? Treba da se nađete kasnije u čajdžinici. Otišao je do Džila da kupi Hajdove *Ljubavne pesme iz Konahta*.

– Usput sam svratio u muzej – reče Bak Maligen. – Je li dolazio ovamo?

– Bardovi sunarodnici – javi se Džon Eglinton – možda su već poprilično umorni od našeg briljantnog teoretisanja. Čujem da je sinoć u Dablinu jedna glumica igrala Hamleta četiristotineosmi put. Vajning¹⁰⁹ je tvrdio da je kraljević bio žena. Zar još niko nije došao na ideju da je bio Irac? Sudija Barton, čini mi se, upravo traži neke dokaze za to. Kune se (kraljević, ne sudija) Svetim Patrikom.¹¹⁰

– Najbolja je ipak ona Vajldova priča – reče gospodin Best, podigavši svoju sjajnu svesku. – Onaj *Portret gospodina V. H.*,¹¹¹ u kome dokazuje da je sonete napisao Vili Hjuz, ugursuz.

– Da su posvećeni Viliju Hjuzu, je li? – zapita kvekerski bibliotekar.

Ili Hjuiu Vilsu. Ili gospodinu Vilijamu lično. V. H.: ko sam ja?

– Hoću reći, posvećeni Viliju Hjuzu – reče gospodin Best, lako ispravivši svoju pogrešku. – Dakako, znate, sve je to čist paradoks, Hjuz je Hjuz i niz i uz, ali sve to on izlaže na svoj tipičan način. To je sama suština Vajlda, znate. Ta njegova lakoća.

Pogledom se uz osmeh lako dotače njihovih lica, plavokosi junoša.

Razvodnjena suština Vajldova.

Ala si duhovit. Popio si tri kapi viskija i platio ih dukatima Dena Disija.

Koliko sam potrošio? O, nekoliko šilinga.

¹⁰⁹ Edvard Pejson Vajning (1847-1920), esejista i književni kritičar.

¹¹⁰ Hamlet se na jednom mestu u drami (1,5,133) zaista zaklinje svetim Patrikom, irskim svecem-zaštitnikom.

¹¹¹ Šekspirovi *Soneti* posvećeni su 'gospodinu V.H.', čiji identitet nikada nije sa sigurnošću utvrđen. U svom delu *Portret mladog V.H.* (1889), Oskar Vajld tvrdi da je reč o mladom glumcu Viliju Hjuzu.

Za one klipane novinare. Humor i sočan i suv.

Duhovitost. Dao bi ti svu svoju pamet za ponosito ruho mladosti u kome se on šepuri. Obrisi zadovoljene žudnje.

Ima ih tušta i tma. Nabavi jednu i za mene. U vreme parenja. Jupitera, pošalji im hladno vreme u doba parenja. Iscmači je, nego šta.

Eva. Razgolićen žučkastotrbušast greh. Oko nje uvija se zmija, poljubac očnjaka.

– Mislite li da je to samo paradoks? – upita kvekerski bibliotekar. – Podrugljivca i kad je najozbiljniji nikad ne uzimaju ozbiljno.

Ozbiljno su razgovarali o ozbiljnosti podrugljivca.

Nanovo uozbiljeno lice Baka Maligena nakratko se zagledalo u Stivena. Vrteći glavom, on priđe i izvuče iz džepa presavijen telegram. Čitao ga je mičući usnama, smešeći se ozaren novom radošću.

– Telegram! – uskliknu. – Predivno nadahnuće! Telegram! Papina bula!

Seo je na ugao neosvetljenog stola, i razdragano počeo da čita:

– *Sentimentalista je onaj koji bi da uživa a da pri tom ne prihvati i ogroman dug za ono čime mu ugađaju.*¹¹² Potpis: Dedalus. Gde li si to smislio? U kupleraju? Ne. Koledž Grin. Jesi li propio one četiri funte? Tetka namerava da poseti tvog nesupstancijalnog oca. Telegram! Malaki Maligen, Šip, ulica Ebi. O, ti nenadmašno spadalo. Eh, ti zapopičeni Kinšiću!

Veselo je strpao poruku i koverat u džep, pa zakuka na tugaljivom irskoengleskom:

– Baš je tako kako vam kažem, slatki moj gospodine, stvarno smo se naljoskali, Hejns i ja, desilo se ne znam ni ja kako. Pričali smo kako bi nam baš legla dobra kapljica koja bi mogla, kako da kažem, da digne i fratra mamurnog od terevenke. Pa smo jedan sat i dva sata i tri sata uljudno sedeli kod Konerija i čekali da nam donesu naše pinte.

Zatim je zavapio:

– I tako ti mi sedimo tamo, prikane si ga moj, jezik nam se otegao do kolena kao žednim popovima koji bi sve dali za gutljaj, a ti nam s neba pa u rebra pošalješ te svoje budalaštine.

Stiven se nasmeja.

Brzo, kao da želi da ga na nešto upozori, Bak Maligen se naže:

¹¹² Iz dela *Iskušenje Ričarda Feverela* (1859), Džordža Mereditha.

– Traži te ona vucibatina Sing, priča da hoće da te ubije. Čuo je da si mu se ispišao na vrata u Glasthulu.¹¹³ Sad te onako u papučama traži da te ubije.

– Mene! – uzviknu Stiven. – To je bio tvoj doprinos književnosti.

Bak Maligen se zadovoljno uspravi, smejući se tamnoj tavanici koja je sve slušala.

– Da te ubije! – smeja se.

Grubo lice kamene nakaze koje mi se kezilo iznad naših porcija iznutrica u ulici Sent Andre dez Art.¹¹⁴ U rečima o rečima za reči, palabras¹¹⁵. Osijan s Patrikom.¹¹⁶ U šumi Klamart susreo je fauna, koji je mahao vinskom bocom. *C'est vendredi saint!*¹¹⁷ Irski kavgadžija. Svoju sliku, lutajući, on je sreo. A ja svoju. Sretoh ludu u šumi.¹¹⁸

– Gospodine Lister – oglasi se poslužitelj iza odškrnutih vrata.

–...Gde svako može naći ono što traži. Tako je gospodin Džastis Meden¹¹⁹ u svom *Dnevniku majstora Sajlensa* pronašao lovačke izraze... Da? Šta je bilo?

– Jedan gospodin je ovde, gospodine – reče poslužitelj, pa priđe i pruži mu posetnicu. – Iz *Frimena*. Želi da pogleda komplete *Kilkeni pipla* za prošlu godinu.

– Svakako, svakako, svakako. Da li je gospodin?...

On uze nestrpljivu posetnicu, pogleda je, ne vide ništa, ostavi je, skrenu pogled, pogleda, zapita, zaškripa, zapita:

– Da li je?... O, ovuda.

Hitro pocupkujući, on krenu i izađe. U hodniku se pod dnevnom svetlošću raspričao, sav usplahiren od revnosti, obuzet osećanjem dužnosti, najuljudniji, najljubazniji, najčestitiji kvekerko.

– Ovaj gospodin? *Frimens džornal? Kilkeni pipl?* Svakako. Dobar dan, gospodine. *Kilkeni...* Naravno da imamo...

Strpljiva silueta je čekala, slušajući njegove reči.

¹¹³ Gradski kvart u dablinskom Kingstaunu.

¹¹⁴ Stiven se priseća susreta sa Singom u Parizu.

¹¹⁵ Reči (špan.)

¹¹⁶ Osijana (na gelskom: 'faun'), mitskog irskog pesnika i junaka, u hrišćanstvo je, prema legendi, preobratio sveti Patrik.

¹¹⁷ *Danas je Veliki petak!* (franc.)

¹¹⁸ Reči melanholičnog Džejkviza iz Šekspirove komedije *Kako vam drago* (II, 7,12-13).

¹¹⁹ Dodžson Hamilton Meden (1840-1928), u svom delu *Dnevnik gospodina Vilijama Sajlensa: Studija o Šekspiru i elizabetinskom sportu* tvrdi na osnovu Šekspirovog poznavanja sportova da je ovaj svakako bio aristokrata, a ukoliko nije, onda je pravi autor njegovih dela zapravo erl od Rutlanda (1576-1612).

– Svi vodeći provincijski... *Nortern vig, Kork igzeminer, Eniskorti gardijan*, 1903. ... Izvolite, molim... Evanse, povedite gospodina ... budite ljubazni, pođite za poslu... Ili mi, molim vas, dopustite... Ovuda ... Molim lepo, gospodine...

Glagoljiv, revnosta, on ga povede do odeljka s provincijskim glasilima, pognuta tamna prilika pratila je njegove užurbane potpetice.

Vrata se zatvoriše.

– Ješa! – uzviknu Bak Maligen.

Ustao je i zgrabio posetnicu.

– Kako se zove? Jicak Mojsej? Blum.

Nastavio je da brblja.

– Nema nam više Jehove, sakupljača prepucijuma. Pronašao sam ga u muzeju kad sam svratio da pozdravim Afroditu iz pene rođenu. Ta grčka usta koja se nikad nisu zgrčila u molitvi. Svakoga dana moramo joj odavati priznanje. *Živote života, usne ti se žare.*¹²⁰ Izenada se okrete ka Stivenu:

– On te poznaje. Poznaje tvog starog. O, bojim se da je taj veći Grk od samih Grka. Njegove blede galilejske oči počivahu na njenom međunožju. Venera Kalipigos.¹²¹ O, gromovitih li bedara! *Bog progoni skrivenu devicu.*¹²²

– Voleli bismo da o tome čujemo nešto više – zaključi Džon Eglinton uz odobravanje gospodina Besta. – Počeli smo da se zanimamo za gospođu Š. Do sada smo o njoj razmišljali, ako smo uopšte razmišljali, kao o strpljivoj Grizeldi,¹²³ kućevnoj Penelopi.

– Antisten, učenik Gorgijin – reče Stiven – uzeo je palmu lepote od žene Kiriosa Menelaja, Helene Argoske, drvene trojanske kobile u kojoj je spavala čitava četa junaka, i predao je nesrećnoj Penelopi. Dvadeset je godina živeo u Londonu gde je, u jednom periodu, zarađivao koliko i lord kancelar Irske. Živeo je na visokoj nozi. Njegova umetnost, više nego umetnost feudalizma, kako ju je nazivao Volt Vitmen, jeste umetnost preobilja. Vruće pite od haringi, zeleni pehari penušavog vina, medni sokovi, slatko od ruža, marcipan, golubovi punjeni ogrozdnom, slatko korenje. Ser Volter Reli,¹²⁴ kad su ga uhapsili, imao je kod sebe pola miliona franaka, i povrh toga steznik po

¹²⁰ Stih ljubavne esme iz Šelijevoeg dramskog speva *Oslobođeni Prometej* (1820).

¹²¹ Venera prelepih bedara (grč.) – statua pronađena u Neronovoj palati, danas se čuva u Nacionalnom muzeju u Napulju.

¹²² Stih iz Svinbermove pesme *Atalanta u Kalidonu* (1865).

¹²³ Arhetipski lik strpljive i pokorne supruge; pojavljuje se u Bokačovom *Dekameronu* i Čoserovim *Katnerberijskim pričama*.

¹²⁴ Ser Volter Reli (1554-1618), istraživač i pesnik; 1603. godine, kada je Džejms I stupio na presto, uhapšen zbog izdaje.

poslednjoj modi. Ta lihvarka Liza Tjudor imala je toliko donjeg rublja da je mogla da se takmiči s kraljicom od Sabe. Dvadeset godina je on švrljao između čistih zadovoljstava bračne ljubavi i prljavih strasti kurvarskog ljubakanja. Znao Maningamovu priču o tome kako je supruga jednog građanina pozvala Dika Berbidža u svoju postelju pošto ga je videla u ulozi Ričarda III, i kako je Šekspir, čuvši to, bez mnogo buke ni oko čega, potegao kravu za rogove, pa je kada je Berbidž zakucao na kapiju, odgovorio ispod mekih čaršava: *Vilijam osvajač stigao je pre Ričarda III*. A tek vragolasta gospođa Fiton, samo zajaši i zapevaj, i njegove krasne ptičice, leđi Penelopa Rič, žena čista obraza, kao stvorena za glumca, pa one fufice s keja, što se prodaju za peni.

Kur-la-Ren.¹²⁵ *Encore vingt Sous. Nous feron de petites cochonneries. Minette. Tu veux?*¹²⁶

– Vrh otmenog društva. I majka ser Vilijama Davenanta¹²⁷ iz Oksforda koja je svakom petliču nudila svoju kanariniku.

Bak Maligen se molio, pobožno podignutog pogleda:

– Blažena Margareto Marijo Kanariniko!

– I kćer onog Harija¹²⁸ što je imao šest žena i ostale prijateljice, dame sa susednih imanja, kao u pesmama stonog Tenisona, gospodskog pesnika. A šta mislite da je za tih dvadeset godina jedna Penelopa radila u Stratfordu iza prozorčića zalivenih olovom?

Tako valja. Gotovo je. U Feter Lejnu, u ružičnjaku botaničara Žerara,¹²⁹ on šeta, kestenjastosed. Zvončić azurne boje, poput njenih vena. Kapci Junoninih očiju, ljubičice. On šeta. Jedan život, i to je sve. Jedno telo. Radi nešto. Ali radi. Daleko negde, u zadahu požude i bluda, neko spušta ruke na belu kožu.

Bak Maligen oštro lupi po stolu Džona Eglintona.

– U koga sumnjate? – izazivao je.

Recimo da je on odbačeni ljubavnik iz soneta. Jednom odbačen, uvek odbačen. Ali ga je dvorska kurveštija odbacila zbog nekog velikog gospodina, njegovog milimoga.

Ljubav koja se ne usuđuje da izgovori svoje ime.

¹²⁵ Ulica u Parizu, na desnoj obali Sene.

¹²⁶ *Još dvadeset sua. Da malo budemo nevaljali. Dušo. Hoćeš?* (franc.)

¹²⁷ Ser Vilijam D' Avenant (1606-1668), pesnik i dramski pisac. Priča kaže da mu je Šekspir otac, pošto se jednom prilikom u nekoj oksfordskoj krčmi zblizio s njegovom majkom.

¹²⁸ Misli se na Elizabetu I, kćer Henrija VIII.

¹²⁹ Džon Žerar (1545-1612), botaničar, nadzornik vrtova na dvoru kraljice Elizabete I. O eventualnoj Šekspirovoj povezanosti s njim ne zna se ništa.

– Pošto je bio Englez, mislite – upade grubi Džon Eglinton – on je voleo gospodu.

Stari zid po kome ovde-onde protrči gušter. Gledao sam ih u Šarentonu.¹³⁰

– Izgleda da je tako – reče Stiven – pošto se nudi da za njega i za sve ostale samotne neuzorane njivice obavi onu svetu dužnost koju konjušar obavlja za svog pastuva. Možda mu je, kao i Sokratu, mati bila babica, pošto mu je žena bila goropadnica. Ali ona, razbludna drolja, nije prekršila zakletvu vernosti. Njih dve mučno opsedaju misli toga duha: prekršena zakletva i tupavi prostak kome je podarila svoju naklonost, brat njenog pokojnog muža. Ljupka En, po meni, bila je vrele krvi. Jednom preljubnica, uvek preljubnica.

Stiven se odvažno okrete na stolici.

– Teret dokaza je na vama, a ne na meni – reče on, namrgodivši se. – Ako poričete da ju je on u petoj sceni *Hamleta*¹³¹ obeležio žigom srama, recite mi onda zašto se ona ne spominje tokom trideset četiri godine između dana kad se udala za njega i dana kad ga je sahranila. Sve su te žene ispratile svoje muževe na onaj svet: Meri¹³² svog dobrog Džona, En svog jadnog dragog Vilija, kad joj je sasvim naprasno umro, gnevan zbog toga što baš on mora prvi da ode. Džoan, svoju četvoricu braće, Džudit, svoga muža i sve svoje sinove, Suzan takođe svoga muža, dok se Suzanina kćer, Elizabeta, da se poslužimo dedinim rečima,¹³³ udala za svog drugog, najpre ubivši svog prvog.

O, da, spominje se ona. U godinama dok je on bogataški živeo u Londonu, ona je morala da od pastira svoga oca pozajmi četrdeset šilinga. Objasnite vi to. Objasnite sada onu labudovu pesmu¹³⁴ u kojoj je on preporučuje budućim pokolenjima.

Odgovorilo mu je ćutanje.

A onda će Eglinton:

Vi mislite na testament

Što ga objasniše, verujem, pravnici.

Udovička joj naknada pripade

Po slovu zakona.

Vanredno on poznavашe zakon

¹³⁰ Predgrađe Pariza.

¹³¹ Peta scena prvog čina, u kojoj se Duh obraća Hamletu.

¹³² Meri, kao i sve ostale žene spomenute u ovom monologu, Šekspirove su rodake.

¹³³ *Hamlet*, III, 2, 180: „...koja ubi prvog, drugom ruku pruža.“

¹³⁴ Šekspirov testament, u kojem on ostavlja supruzi svoju 'drugu postelju'.

Kažu nam sudije naše.

Sotona mu se ruga,

Podrugljivac:

I tako on ime joj izostavi
Iz prvog spisa, al' ne izostavi
Poklone za unuku, za kćeri svoje,
Za sestru, za društvo staro iz Stratforda
I iz Londona. A onda kad ga prisiliše
Da i nju spomene
On joj ostavi svoju
Prvu do najbolje
Postelju.

*Punkt*¹³⁵

Ostaviojsvoju
Donajboljeprvu
Ostaviojsvoju
Najboljupostelju
Donajbolju
Ostavipostelju.

Auuu!

– U ono su doba čestiti seljaci imali malo imovine – primeti Džon Eglinton – a tako je i danas, ako je verovati pozorišnim komadima iz seoskog života.

– On je bio bogat seoski vlastelin – reče Stiven – s grbom i imanjem u Stratfordu i kućom u Ajerlend Jardu, kapitalistički deoničar, poštovalac zakona, ubirač poreza. Zašto joj nije ostavio svoju najbolju postelju ako je hteo da ona svoje preostale noći othrče u miru?

– Očito je da su postojale dve postelje, najbolja i prva do najbolje – lepo je primetio gospodin Best, prvi do najboljeg.

– *Separatio a mensa et a thalamo*¹³⁶ – vispreno dodade Bak Maligen, i bi nagrađen osmesima.

Antika spominje slavne postelje – napući se skoronajbolji Eglinton, smešeci se kao iz postelje. – Da malo razmislimo.

¹³⁵ *Tačka* (nem.); figurativno: tema za raspravu.

¹³⁶ *Odvojene trpeze u postelje* (lat.) – pravna formulacija za status rastavljenih supružnika u vreme kad razvod nije bio dozvoljen zakonom.

– Antika spominje i onog štrebera iz Stagire,¹³⁷ ćelavog neznabožačkog mudraca, koji umirući u izgnanstvu¹³⁸ oslobađa i daruje svoje robove, odaje počast roditeljima, traži da ga polože u zemlju blizu kostiju njegove pokojne žene i moli prijatelje da budu dobri prema njegovoj davnašnjoj ljubavnici (ne zaboravite Nel Gvin Herpilis¹³⁹) i dozvole joj da živi u njegovoj vili.

– Mislite li da je tako umro? – upita gospodin Best pomalo zabrinuto. – Hoću reći...

– Umro je mrtav pijan – poklopi ga Bak Maligen. – Krčag piva kraljevski je obed.¹⁴⁰ O, moram da vam ispričam šta je Dauden¹⁴¹ rekao!

– Šta? – upita Besteglinton.

Vilijam Šekspir i kompanija, javno preduzeće. Narodni Vilijam. Za uslove se možete raspitati kod: E. Daudena, Hajfield Haus...

– Ljupko! – uzdahnu Bak Maligen zaljubljeno. – Pitao sam ga šta misli o optužnici za pederastiju podignutoj protiv barda. Podigao je ruke i rekao: *Sve što možemo reći jeste da se u to vreme živelo svom snagom.* Ljupko!

Pederko.

– Osećaj za lepotu ume da nas zavede na pogrešan put – reče tugom prolejšani Best sve ružnijem Eglintonu.

Stameni Džon strogo odvrati:

– Doktor¹⁴² može da nam objasni šta znače te reči. Ne možeš imati i jare i pare.

Tako li ti smatraš? Zar će oteti od nas, od mene, palmu lepote?

– I osećaj vlasništva – reče Stiven. – Iz svog dubokog džepa, izvukao je Šajloka.¹⁴³ Sin jednog zelenaša i preprodavca hmelja, on sam bejaše preprodavac kukuruza i lihvar sa deset tovara žita nagomilanih u vreme buna gladnog naroda. Od njega su zasigurno zajmili oni ljudi raznih veroispovesti što ih

¹³⁷ Aristotel.

¹³⁸ Posle smrti Aleksandra Velikog, Aristotel je, strahujući za svoj život, napustio Stagiru.

¹³⁹ Čarls II je, navodno, na samrtničkoj postelji rekao: „Ne dajte da jedna Nel [glumica Neli Gvin, njegova ljubavnica] gladuje.“

¹⁴⁰ *Zimska bajka* (VI, 3, 8).

¹⁴¹ Edvard Dauden (1843-1913), profesor dablinskog Trinitu koledža.

¹⁴² Misli se na Sigmunda Frojda (1856-1939).

¹⁴³ Okrutni Jevrejin-lihvar iz Šekspirovog *Mletačkog trgovca*. Aluzija upućuje na zaključak da je i Šekspir bio škrtica i zelenaš.

spominje Falstaf Četl,¹⁴⁴ koji behu puni hvale za njegovo pošteno poslovanje. Tužio je kolegu glumca zbog cene nekoliko vreća hmelja i iznudio kilo njegovog mesa kao kamatu za sav pozajmljeni novac. Kako se drugačije mogao na brzinu obogatiti Obrijev konjušar i potrčko? Sve što se zbivalo navodilo je vodu na njegovu vodenicu. Šajlok duva u istu tikvu s onima koji su proganjali Jevreje posle vešanja i čerečenja kraljičinog vidara Lopeza,¹⁴⁵ kome su živom iščupali čivutsko srce: *Hamlet* i *Makbet* s dolaskom na presto škotskog nadrifilozofa¹⁴⁶ sklonog pečenju od veštičjeg mesa. U *Nenagrađenom ljubavnom trudu* on se sprda s propalom armadom.¹⁴⁷ Njegovi istorijski komadi siti i presiti jezde na plimi patriotskog oduševljenja. Jezuitima iz Vorikšira se sudi¹⁴⁸ a nama se nudi teorija jednog vratara¹⁴⁹ o dvosmislicama. Si Venčer¹⁵⁰ se vraća s Bermuda, a komad kome se Renan divio napisao je Pet O'Kaliban,¹⁵¹ naš rođak iz Amerike. Zašćerani soneti podražavaju Sidnijeve.¹⁵² A što se tiče vile Elizabete,¹⁵³ poznate i pod nadimkom riđokosa Bes, te device-prostakuše koja je poslužila kao inspiracija za *Vesele žene vindzorske*, ostavimo da neki majn her iz Alemanje straći život tragajući za skrivenim značenjima u dubinama korpe za prljavo rublje.

Čini mi se da dobro napreduješ. Još samo malo mešavine teološkofilološkog. *Mingo, minxi, mictum, mingere*.¹⁵⁴

– Dokažite da je bio Jevrejin – čikao ga je Džon Eglinton, ustreptao od iščekivanja. – Vaš prefekt tvrdi da je bio rimokatolik.

Sufflaminandus sum.¹⁵⁵

¹⁴⁴ Henri Četl (1560-1607), izdavač pamfleta u kome Grin napada Šekspira. Prema neproverenim pričama, Četl se pojavljivao u ulozu Falstafa u I i II delu Šekspirovog *Henrija IV*, kao i u *dramama. Henri V* i *Vesele žene vindzorske*.

¹⁴⁵ Jevrejin Roderigo Lopez, vidar Elizabete I, bio je optužen da je pokušao da otruje kraljicu i osuđen na smrt. Događaj je pokrenuo snažan talas antisemitizma u Engleskoj.

¹⁴⁶ Džejms I, koji je na engleski presto stupio 1603. godine, verovao je u veštice; doba njegove vladavine u Škotskoj (1567-1625, kao Džejms VI), obeleženo je velikim progonom i mnogobrojnim spaljivanjima 'veštica'.

¹⁴⁷ Španska 'Nepobediva armada', koju je engleska flota porazila 1588. godine.

¹⁴⁸ Zbog učešća u 'Barutnoj zaveri' (pokušaju engleskih katolika da dignu u vazduh zgradu parlamenta).

¹⁴⁹ *Makbet*, 11,3,8-11.

¹⁵⁰ Brod koji je 1609. godine krenuo za Virdžiniju, ali se zbog oluje vratio u Englesku. Smatra se da je taj događaj dao Šekspiru ideju za pisanje *Bure*.

¹⁵¹ Kaliban – poluljudsko čudovište iz *Bure*.

¹⁵² Ser Filip Sidni (1554-1586), elizabetinski pesnik, najčuveniji po svojim sonetima.

¹⁵³ Aluzija na prikaz Elizabete kao vile, u spevu Edmunda Spensera *Vilinska kraljica* (1590).

¹⁵⁴ Osnovni oblici latinskog glagola *mingere* – mokriti.

¹⁵⁵ *Trebalo bi da se malo obuzdam* (lat.).

- U Nemačkoj su ga – odgovori Stiven – proglasili za najboljeg francuskog majstora za izgladivanje italijanskih skandala.

- Mnogoumni čovek – podsećao je gospodin Best. – Kolridž¹⁵⁶ ga je nazvao mnogoumnim.

*Amplius. In societate humane hoc est maximum necessarium ut sit amicitia inter mulos.*¹⁵⁷

- Sveti Toma – otpoče Stiven...

- *Ora pro nobis.*¹⁵⁸ – zagrokta Monah Maligen i sruči se u stolicu.

Zatim stade da peva žalopojku.

- *Pogue mahone! Acushla machree!*¹⁵⁹ Od dana današnjeg mi smo propali! Zsigurno smo propali!

Svako se osmehnu svojim osmehom.

- Sveti Toma – reče Stiven smešeći se – u čijim debelim knjigama uživam čitajući ih u originalu, piše o incestu sa stanovišta drugačijeg od onog bečke škole, o kojoj je govorio gospodin Magi, i poredi ga na svoj mudar i neobičan način sa emotivnom gramzivošću. Hoće da kaže da se ljubav podarena na takav način nekom bliskom po krvi, pohlepno oduzima od nekog neznanca koji, može biti, žudi za njom. Jevreji, koje hrišćani optužuju za gramzivost, od svih su rasa najviše skloni sklapanju rođačkih brakova. Optužbe se izriču u gnevu. Hrišćanski zakoni¹⁶⁰ na kojima su se obogatile gomile Jevreja (za koje je, kao i za jeretike, oluja bila utočište) svoje su ljubavi okivali čeličnim obručima. Jesu li to bili gresi ili vrline, to će nam reći sam Oberglavonja na sudnji dan. Ali onaj ko se tako čvrsto drži onog što naziva svojim pravima na račun onog što naziva svojim dužnostima, taj će se čvrsto držati i svojih prava u odnosu na onu koju naziva svojom ženom. Tako da nikakav ljubazni gospodin iz susedstva ne poželi njegovoga vola ili njegovu ženu, ili slugu ili sluškinju, ili njegovog magarca.

- Ili magaricu – otpevucka Bak Maligen.

- Prema nežnim dušama svi su oduvek strogi bili – blago reče blagi gospodin Best.

- Koji Vili? – umilnim glasom ga prekide Bak Maligen.

- Počeli smo da brkamo stvari.

¹⁵⁶ Semjuel Tejlor Kolridž (1772-1834), romantičarski pesnik i kritičar.

¹⁵⁷ *Povrh toga, u ljudskoj zajednici je krajnje neophodno potrebno da postoje mnogobrojna prijateljstva* (lat.).

¹⁵⁸ *Moli se za nas*(lat.).

¹⁵⁹ *Poljubi me u dupe! Bilo srca moga!* (gelski).

¹⁶⁰ Zakoni koji zabranjuju lihvarstvo.

– Za Vilijevu udovicu – filozofirao je Džon Eglinton – za jednu Anu, volja za životom bila je volja za smrću.

– *Requiescat!*¹⁶¹ – pomoli se Stiven.

Šta to bi s onom voljom i snagom?

*Zar je iščezla, nestala netragom?*¹⁶²

– Ona dakle leži mrtvački ukočena na svojoj donajboljoj postelji, kraljica pod velom, ma koliko vi dokazivali da je krevet u ono vreme bio retkost kao danas automobil i da su se duborezima njegove postelje divili u sedam parohija. Pod stare dane ona se spandava s puritancima (jedan je stanovao u Nju Plejsu, a grad mu je plaćao za po četvrt litra vina na dan, ali u čijoj je postelji spavao bolje da ne pitate) i tako saznaje da ima dušu. Ona je čitala ili su joj čitali one jevtine knjižice, koje su joj bile milije od *Veselih žena* i, dok je noću sedela na noši, razmišljala je o *Kukama i kopčama za pantalone vernika* i *Najduhovnijoj burmutici od koje kijaju najpobožnije duše*.¹⁶³ Venera je zgrčila usne u molitvi. Griža savesti: kajanje. To je doba istrošenog kurvarluka koji očajnički vapije za svojim bogom.

Istorija nas uči da je tako, *inquit Eglintonus Chronologos*.¹⁶⁴ Epohe smenjuju jedna drugu. Ali visoki nam autoriteti dokazuju da će najgore neprijatelje čovek pronaći u vlastitom domu i porodici. Smatram da je Rasel u pravu. Šta se nas tiču njegova žena i otac? Po meni, samo porodični pesnici imaju porodični život. Po meni je onaj debeli vitez njegovo vrhunsko ostvarenje.

Onako suvonjav, on se zavalio unatrag. Bojažljiv, odriče se roda svoga, naglašeno ispravan. Bojažljiv, a za istom trpezom s bezbožnicima, krišom uzima pehar. To mu je naložio neki gospodin iz alsterskog Altrima. Posećuje ga ovde na svaka tri meseca. Gospodine Magi, traži vas jedan gospodin. Mene? Kaže da vam je otac, gospodine. Dajte mi mog Vordsvorta.¹⁶⁵ Ulazi Magi Senior Metju, prgavi, surovi razbarušeni probisvet, u tesnim pantalonama sa zakopčanim zaliskom, čarape mu isprskane blatom iz deset šuma, u ruci mu prut od divljake.

Tvoj rođeni? Poznaje tvog starog. Udovac.

¹⁶¹ Skr. od *Requiescat in pace!* – *Počivao(la) u miru!* (lat.).

¹⁶² Početni stihovi pesme 'Ispevano na jednom puteljku' Džordža Rasela.

¹⁶³ Karakteristični (možda i autentični) naslovi puritanskih traktata.

¹⁶⁴ *Reče Eglinton Hronolog* (lat.).

¹⁶⁵ Vilijam Vordsvort (1770-1850), romantičarski pesnik, u delima Džona Eglintona često istican kao jedan od najvećih engleskih pesnika.

Hitajući iz Pariza ka prljavoj jazbini gde je umirala, na keju dotakoh njegovu ruku. Glas, govor, neka nova toplina. Negovao ju je doktor Bob Keni. Oči koje mi žele sreću. Ali me ne poznaju.

– Otac – reče Stiven, odupirući se beznađu – to je nužno zlo. On je tu dramu napisao nekoliko meseci posle smrti svog oca. Ako tvrdite da je on, čovek kome kosa polako sedi, s dve kćeri za udaju, s trideset pet godina života, *nel mezzo del cammin di nostra vita*,¹⁶⁶ a s pedeset godina iskustva, da je on golobradi student iz Vitemberga,¹⁶⁷ onda morate da potvrdite i da je njegova sedamdesetogodišnja mati pohotna kraljica. Ne. Duh Džona Šekspira ne ustaje noću. Iz sata u sat on trune li trune. On počiva, lišen očinstva, a sinu je ostavio onaj mistični imetak. Bokačov Kalandrino¹⁶⁸ bio je prvi i poslednji muškarac koji je zatrudneo. Očinstvo, u smislu svesnog začinjanja, čoveku je nepoznato. To je mistično stanje, apostolsko prenošenje od jedinog začetnika do jedinog koji je začeo. Na toj je tajni, a ne na madoni koju su lukavi Italijani bacili evropskoj rulji, utemeljena crkva, a utemeljena je zanavek zbog toga što je, kao i svet, kao i makro i mikrokosmos, utemeljena na praznini. Na neizvesnosti, na neverovatnom, *Amor matris*,¹⁶⁹ subjektivni i objektivni genitiv, možda je jedino što je istinito u životu. Očinstvo se može smatrati zakonskom fikcijom.

Ko je taj koji je bilo kom sinu otac tako da ga ovaj mora voleti ili da on mora voleti njega?

Šta to kog đavola hoćeš da dokažeš?

Znam ja. Umukni. Nosi se! Imam svoje razloge.

*Amplius. Adhuc Iterum Postea.*¹⁷⁰

Jesi li osuđen da moraš ovo da radiš?

– Razdvaja ih telesna stidljivost i to tako snažno da hronike zločina čitavog sveta, ukaljane svakovrsnim incestima i zverstvima, gotovo i ne spominju da ju je neko prekršio. Sinovi s majkama, očevi s kćerima, sestre lezbijke, ljubavi koje se stide svoga imena, unuci s bakama, robijaši s ključaonicama, kraljice s prvonagrađenim bikovima. Nerođeni sin narušava lepotu; kad se rodi, donosi patnju, otima ljubav, povećava brigu. Muškarac je: njegovo odrastanje je očevo propadanje, njegova mladost predmet očeve zavisti, njegov prijatelj je očev neprijatelj.

¹⁶⁶ *Na pola našeg životnog puta* (ital.) – početni stih Danteovog *Pakla*.

¹⁶⁷ Hamlet, koji studira na Univerzitetu u Vitembergu.

¹⁶⁸ Junak priče *Dekameron* (9. dan, treća priča), koga su nasamarili tako da je poverovao da je zatrudneo.

¹⁶⁹ *Majčinska ljubav*, ali i *ljubav prema majci* (lat.).

¹⁷⁰ *Dalje, Dakle, Opet, Otud*. (latinski retorički izrazi).

O ovom sam razmišljao u ulici Msje-l-Prens.

– Šta njih prirodno veže? Trenutak slepe požude.

Jesam li ja otac? A da jesam?

Smežurana nesigurna ruka.

– Sabelijus, Afrikanac, najprevejaniji jeretik u božjem zverinjaku, tvrdio je da je sam Otac svoj vlastiti Sin. Akvinski buldog, za koga ništa nije bilo nemoguće, opovrgava ga. Dakle: ako otac koji nema sina nije otac, može li sin koji nema oca biti sin? Kada je Rutlendbekonsauthemptonšekspeir¹⁷¹ ili ma koji drugi pesnik istog imena u komediji zabuna napisao *Hamleta*, on nije bio samo otac svoga sina već je, pošto više nije bio sin, postao i osećao da je otac čitave svoje rase, otac sopstvenog dede, otac svog nerođenog unuka koji se, ako ćemo tako, nikada nije ni rodio, pošto se priroda, kako je shvata gospodin Magi, užasava savršenstva.

Eglintonov pogled, zažaren od zadovoljstva, podiže se uz stidljiv bljesak. Zadovoljno gleda, veseli puritanac, kroz šipkovo granje.

Laskati. Tek pokatkad. Ali laskati.

– Sam sebi otac – reče za sebe Sinmaligen. – Čekaj. I ja sam trudan. Imam nerođeno dete u mozgu. Palas Atena!¹⁷² Pozorišna predstava! To mi treba! Pustite me da se porodim!

Obema rukama stegao je svoje debelo lice kao da se porađa.

– Što se njegove porodice tiče – reče Stiven – ime njegove majke i dalje živi u Ardenskoj šumi¹⁷³. Njena smrt nadahnula ga je da napiše scenu sa Volumnijom u *Koriolanu*. Smrt njegovog malog sina je scena smrti mladog Artura u *Kralju Džonu*. Crni kraljević Hamlet, to je Hamnet Šekspeir. Ko su devojke u *Buri*, u *Periklu*, u *Zimskoj bajci*, to znamo. Ko su Kleopatra, taj misirski lonac mesa, i Kresida i Venera, možemo samo da nagađamo. Ali postoje pisani tragovi o još jednom članu njegove porodice.

– Zaplet se zgušnjava – reče Džon Eglinton.

Kvekerski bibliotekar, cupkajući, uđe na prstima, kva, maska njegova, cap, žurno, cap, kvak.

Vrata zatvorena. Ćelija. Dan.

Slušaju. Trojica. Oni.

Ja ti on oni.

Napred, gospodo.

¹⁷¹ Ime načinjeno od imena 'kandidata' za autorstvo Šekspeirovih dela.

¹⁷² Boginja mudrosti, Odisejeva zaštitnica, rođena iz Zevsove glave.

¹⁷³ Šuma u komediji *Kako vam drago*. Šekspeirova majka zvala se Meri Arden.

STIVEN

Imao je tri brata, Gilberta, Edmunda, Ričarda. Gilbert je pod stare dane ispričao nekoj gospodi kako je jednom zabadava dobio ulaznicu od gos'n Blagajnika i da je svoga brata gos'n Vula što u Londonu piše predstave gledao u jednoj predstavi s rvanjem kako ga jaše jedan čovek. No Gilbertovu su dušu osvojile kobasice iz gledališta. Njega nigde nema: ali Edmund i Ričard spominju se u delima dragog nam Vilijama.

MAGEGLINGDŽON

Imena! Ma, šta su imena?

BEST

I ja se, znate, zovem Ričard. Nadam se da ćete reći koju lepu reč za Ričarda, znate, meni za ljubav.

(*Smeh.*)

BAK MALIGEN

(*Piano, dimidueno.*¹⁷⁴)

*Tada prozbori medicinar Džek
Svome pobratimu medicinaru Dejviju...*

STIVEN

U njegovom trojstvu gnusnih Vilija, podlih secikesa, Jago, Grbavi Ričard, Edmund u *Kralju Liru*, dvojica nose imena opakih stričeva. Štaviše, ovo poslednje delo napisao je ili pisao dok mu je brat Edmund ležao na samrti u Sautvorku.

BEST

Nadam se da će Edmund da izvuče deblji kraj. Ne bih da Ričard, moje ime...

(*Smeh.*)

KVEKERLISTER

(*A tempo.*¹⁷⁵) Ali onaj ko mi časno ime krade...¹⁷⁶

¹⁷⁴ *Tiho, sve tiše* (ital.).

¹⁷⁵ *U istom tempu* (ital.).

STIVEN

(*Stringendo*.¹⁷⁷) On je sakrio vlastito ime, lepo ime, Vilijam, u svojim komadima, ovde statista, tamo luda, kao što su stari italijanski slikari smeštali svoje lice u nekom tamnom kutku slike. Otkrio ga je u sonetima, gde Vilija ima na sve strane. Kao i Džonu O'Gontu,¹⁷⁸ i njemu je drago njegovo ime, drago kao grb zbog koga se ulagivao, na crnoj traci koplje čeličnosrebrnog sjaja, *honorificabilitudinitatibus*,¹⁷⁹ draže od njegove slave najvećeg binotresca u zemlji. Šta su imena? To pitanje postavljamo sebi u detinjstvu kada ispisujemo ime za koje su nam rekli da je naše. Zvezda, zornjača, repatica se pokazala prilikom njegovog rođenja. Usred dana sama je zasjala na nebu, sjajnija od Venere noću, a po noći sjala je iznad delte u Kasiopeji, tog širokog sazvežđa koje obeležava njegov početak među zvezdama. Njegove oči gledale su je, kako se spušta na horizontu, istočno od Medveda, dok je on u ponoć hodao usnulim letnjim poljima, vraćajući se iz Šoterija¹⁸⁰ i iz njenog zagrljaja.

Obojica su zadovoljni. I ja sam.

Nemoj im reći da mu je bilo devet godina kad se ta zvezda ugasila.

I iz njenog zagrljaja.

Čekaš da ti se udvaraju i da te osvoje. Ah, kukavče. Ko bi se tebi udvarao?

Čitaj u nebesima. *Autontimerumenos. Bous Stephanoumenos*.¹⁸¹ Gde je tvoje sazvežđe? Stivene, stivene, gaće su ti šivene. S.D: *sua donna. Gia: di lui. Gelindo risolve di non amar S.D.*¹⁸²

– A šta je to bilo, gospodine Dedaluse? Neka nebeska pojava?

– Noću zvezda – reče Stiven – a po danu stub od oblaka.

Šta još reći?

Stiven pogleda svoj šešir, štap, cipele.

¹⁷⁶ Jagovo obraćanje Otelu: „Ali onaj ko mi časno ime krade/ Od toga bogat postati neće,/ A ja ću siromah postati zacelo“ (*Otelo*, III, 3, 15961).

¹⁷⁷ *Sve brže* (ital.).

¹⁷⁸ Lik iz Šekspirove drame *Ričard II*.

¹⁷⁹ *Najpočastvovaniji* (lat.) – verovatno najduža latinska reč, i kao takva često korišćena u šali (pored ostalog, i kod Šekspira, u *Nenagrađenom ljubavnom trudu* /V, 1, 41/).

¹⁸⁰ Selo u Vorikširu u kome je En Hatavej živela pre udaje za Šekspira.

¹⁸¹ *Samomučitelj. Volovks a duša Stivenova* (lat.).

¹⁸² S.D.: *njegova žena. Svakako: njegova. Gelindo odlučuje da ne voli S.D.* (ital.).

Stephanos,¹⁸³ moja kruna. Moj mač. Njegove cipele kvare mi oblik stopala. Kupiti sebi jedan par. Rupa na čarapama. I jednu maramicu.

- Vi se valjano koristite imenom - priznade Džon Eglinton. - A ime vam je i prilično neobično. Pretpostavljam da ono objašnjava vašu čudnovatu narav.

Ja, Magi i Maligen.

Legendarni graditelj, ¹⁸⁴ čoveče orlovskog nosa. Odleteo si. Kuda? Njuhejvn - Diepe, ¹⁸⁵ putnik treće klase. Do Pariza i natrag. Vivak. ¹⁸⁶ Ikar. *Pater, ait.* ¹⁸⁷ Morem poškropljen, srušen, vetrovima nošen. Vivak si ti. I vivak ćeš biti.

Gospodin Best žustrosmireno podiže knjigu da bi rekao:

- To je vrlo zanimljivo zbog toga što taj motiv brata, znate, pronalazimo i u starim irskim mitovima. Baš kao što kažete. Tri brata Šekspira. Kod Grima takođe, znate, u bajkama. Treći brat koji se ženi uspavanom lepoticom i dobija najbolju nagradu.

Najbolji među braćom Best. Dobar, bolji, najbolji.

Kvekerski bibliotekar skočistade bliže.

- Voleo bih da znam, reče on, kog brata vi... Čini mi se da vi hoćete da kažete da se jedan od braće nije baš lepo ponašao... Ali možda sam preneglio?

Zastao je: pogledao ostale: povukao se.

Poslužitelj pozva iz dovratka:

- Gospodine Lister. Otac Dajnin¹⁸⁸ traži...

- O! Otac Dajnin! Stižem.

Brže bliže škripnu stiže, namah stade pa nestade.

Džon Eglinton dotače se mača.

- Nego da čujemo - reče - šta imate da kažete o Ričardu i Edmundu. Njih ste sačuvali za kraj, je li tako?

- Tražeći od vas da se prisetite dvojice plemenitih rođaka, strica Ričija i strica Edmunda, ja znam da možda tražim previše. Brat se zaboravlja lako kao kišobran.

¹⁸³ *Kruna, venac* (grč.).

¹⁸⁴ Dedal, graditelj Lavirinta.

¹⁸⁵ Put kojim je Stiven otišao iz Dablina u Pariz.

¹⁸⁶ Višestruka aluzija. U Ovidijevim *Metamorfozama* Dedal iz zavisti baca svog nećaka s Akropolja, ali boginja Atena spasava dečaka, pretvorivši ga u vivka koji će kasnije veselo čarlijati oko groba dok Dedal bude sahranjivao Ikara. U Bibliji, vivak je 'gadna' ptica, koju ne treba jesti (Treća knjiga Mojsijeva, 11:19). U keltskoj mitologiji, poznat je kao 'Prikrivač tajne', a spominje se u više Šekspirovih drama (*Meraz ameru*, II, 4,31-3, *Komedija zabuna*, IV, 2, 27, *Mnogo vike ni oko čega*, III, 1, 245, *Hamlet*, V, 2, 185-6).

¹⁸⁷ *Oče, zavapi on* (lat.) - Ovidijev opis Ikarovog pada u *Metamorfozama*.

¹⁸⁸ Otac Patrik S. Dajnin (1860-1934), irski lingvista, filolog i prevodilac.

Vivak.

Gde je tvoj brat?

Kod apotekara. Na njima oštrim duh. On, pa onda Krenli, Maligen: sad i ovi. Govori, govori. Ali radi nešto. Pričaj i radi. Rugaju se jer te iskušavaju. Radi. Delaj.

Vivak.

Umoran sam od svoga glasa, glasa Isavljevog.¹⁸⁹ Dajem kraljevstvo za piće.

Dalje.

Videćete da su se ta imena već nalazila u hronikama iz kojih je uzimao građu za drame. Zašto je uzeo baš ta, a ne neka druga? Ričard, sin jedne bludnice, grbavac, nedonošče, opseda udovicu En (šta su imena?), udvara joj se i osvaja je, sin bludnice veselu udovicu. Ričard osvajač, treći brat, došao je posle Vilijama osvojenog. Preostala četiri čina te drame mlitavo vise prikačena o prvi. Ričard je od svih kraljeva jedini koga ne štiti poštovanje Vilijama Šekspira, tog anđela koji bdi nad svetom. Zbog čega je sporedni zaplet u kome se pojavljuje Edmund preuzet iz Sidnijeve *Arkadije* i prišljamčen uz keltsku legendu stariju od istorije?

– Tako je to radio Vil – ustade Džon Eglinton u odbranu. – Danas svakako ne bi valjalo da združujemo nordijsku sagu sa odlomkom iz romana Džordža Mereditha. *Que voulez-vous?*¹⁹⁰ rekao bi Mur. On smešta Bohemiju na morsku obalu i daje Uliksu da navodi Aristotelove reči.

– Zašto? – odgovarao je Stiven na vlastito pitanje. – Zato što je tema lažnog ili vlastohlepnog ili preljubničkog brata, sve trojice u jednom liku, za Šekspira ono što onaj jadnik nije, i neprestano ga prati. Ideja o progonstvu, progonstvu iz srca, progonstvu iz doma, bez prestanka odzvanja počev od *Dva viteza iz Verone* pa sve dok Prospero ne slomi svoju palicu, zakopa je nekoliko hvati u zemlju i baci knjigu u more. Ona se udvostručava u njegovim srednjim godinama, odražava se u drugim temama, ponavlja, protaza, epitaza, katastaza, katastrofa.¹⁹¹ Ponavlja se još jednom kad se već sasvim primakne grobu, kada njegovu udatu kći Suzan, pravu kćer svoga oca, optuže za preljubništvo. Ali praroditeljski greh je bio ono što mu je mutilo razum, slabilo volju, i usadilo u njemu snažnu naklonost ka zlodelima. Ovo su reči naše veleuzvišene

¹⁸⁹ Jakov od slepog oca dobija blagoslov namenjen njegovom starijem bratu Isavu, pošto ga je prethodno obmanuo time što je progovorio Isavljevim glasom (I knjiga Mojsijeva, 27: 22).

¹⁹⁰ *Šta želite?* (franc.).

¹⁹¹ Četiri strukturna elementa drame, prema učenju helenske Aleksandrijske škole.

gospode biskupa iz Mejnota – praroditeljski greh je dakle, pošto je to prvobitni greh, počinio neko drugi u čijem je grehu zgrešio i on sam. To piše između redova njegovih poslednjih reči, okamenjenih na njegovoj nadgrobnoj ploči pod koju neće biti položene njene četiri kosti. Vreme ih nije nagrizlo. Lepota i spokoj nisu ih izbrisali. To je ispisano na bezbroj načina svuda u svetu koji je on stvorio, u *Mnogo vike ni oko čega*, dva puta u *Kako vam drago*, u *Buri*, u *Hamletu*, u *Meri za meru*, i u svim drugim komadima koje nisam čitao.

Nasmejao se ne bi li oslobodio svoj um vlastitih okova.

Sudija Eglinton daje završnu reč.

– Istina je negde u sredini – potvrdi on. – On je i duh i kraljević. On je sve u svemu.

– Jeste – reče Stiven. – Dečak iz prvog čina u petom je činu zreo čovek. Sve u svemu. U *Simbelinu* i u *Otelu* on je svodnik i rogonja. On dela i trpi. Ljubitelj idealnog ili perverznojak, on kao Hoze¹⁹² ubija pravu Karmen. Njegov nepomirljivi duh je onaj od ljubomore poludeli Jago koji bez prestanka želi da Mavar u njemu pati.

– Rooogonja! Rooogonja! – besramno zakuka kukavni Maligen. – O, strašnih li reči!

Tamna kupola upi te reči, pa ih u odjeku vrati.

– A kakav je lik taj Jago! – uzviknu nezastrašeni Džon Eglinton. – Na kraju krajeva ipak je Dima sin (ili to beše Dima otac?) u pravu. Posle boga, Šekspir je najviše stvorio.

– Njega ne oduševljavaju ni muškarci ni žene – reče Stiven. – On se posle dugo vremena vraća tamo gde se rodio, gde je oduvek boravio, kao čovek i dečak, kao nemi svedok, i tamo, na kraju svog životnog puta, on sadi svoj dud. Potom umire. Životu je kraj. Grobari sahranjuju onoga ko je Hamlet *pere*¹⁹³ i Hamlet *filis*.¹⁹⁴ Kralj i kraljević makar u smrti, a povremeno se čuje i muzika. Pa iako je ubijen i izdan, oplakan od svih krhkih i nežnih duša, danskih ili dablinskih svejedno, žalost za mrtvim jedini je suprug od koga se one nikada neće razvesti. Ako vam se dopada epilog, dobro ga proučite: Prospero prosperira, valjan čovek biva nagrađen, Lizi, dedino mezimče, i strika Riči, pokvarenjak pesničkom pravdom sproveden tamo kud odlaze zli crnci. Čelična zavesa. On je u spoljašnjem svetu pronašao kao nešto stvarno ono što je u njegovom unutrašnjem postojalo samo kao moguće.

¹⁹² Don Hoze, junak opere *Karmen* (1857) Žorža Bizeta.

¹⁹³ *Otac* (franc.).

¹⁹⁴ *Sin* (franc.).

Meterlink¹⁹⁵ kaže: *Ako Sokrat danas izađe iz svog doma, zateći će mudraca kako mu sedi na pragu, a kad bi Juda večeras izašao, krenuo bi pravo ka Judi*. Svaki je život sačinjen od mnogo dana, dan za danom. Hodamo kroz sebe same, susrećemo razbojnike, duhove, divove, starce, mladiće, žene, udovice, šurake. Ali uvek srećemo sebe same. Dramatičar koji je ispisao knjigu ovog sveta, i to loše (dao nam je najpre svetlost, a sunce dva dana kasnije), gospodar stvari onakvih kakve jesu, koga većina rimokatolika zove *dio boia*, bogom dželatom, nesumnjivo je sav u svemu u svima nama, u konjušaru i kasapinu, a svakako bi bio i svodnik i rogonja, samo što u ekonomiji neba, koju predskazuje Hamlet, brak više ne postoji, pošto je uzvišeni čovek postao androgini anđeo, koji je sam sebi supruga.

– *Eureka!*¹⁹⁶ uzviknu Bak Maligen – *Eureka!*

Najedared razgaljen, on poskoči i u jednom koraku stiže do stola Džona Eglintona.

– Dopuštate li? – upita. – Malakiju se obratio Gospod.

On počeo da žvrlja po nekoj cedulji.

Pokupiti s tezge nekoliko cedulja, kad krenem.

– Oni koji su oženjeni – reče gospodin Best, blagi glasnik – svi izuzev jednog, ti će živeti. Svi drugi ostaće onakvi kakvi jesu.

Nasmejavao se, i sam neženja, Eglintonu Johanesu, filologu.

Neoženjeni, neželjeni, svesni belosvetskih ujdurmi, noću prevrću po prstima svaki svoje kritičko izdanje *Ukročene goropadi*.

– Vi ste opsenar – otvoreno reče Džon Eglinton Stivenu. – Zamajavate nas toliko dugo samo da biste nam na kraju pokazali bračni trougao. Verujete li vi vlastitoj teoriji?

– Ne – odvrati Stiven bez oklevanja.

– Imate li nameru da je i napišete? – upita gospodin Best.

– Valjalo bi da je napišete u dijalogu, znate, poput platonskih dijaloga kakve je pisao Vajld.

Džon Eklektion se dvosmisleno osmehnu.

– E, pa, u tom slučaju – reče – ne vidim zašto biste očekivali da vam se za nju plati, kad ni sami u nju ne verujete. Dauden veruje da u *Hamletu* postoji neka tajna, ali ne želi ništa više da kaže. Her Blajbtrau,¹⁹⁷ čovek koga je Pajper sreo u Berlinu, i koji razrađuje tu teoriju o Rutlandu, veruje da je tajna

¹⁹⁵ Moris Meterlink (1862-1949), belgijski pesnik i dramski pisac, u delu *Mudrost i sudbina* (1899).

¹⁹⁶ *Pronašao sam!* (grč.); Arhimedove reči po otkriću zakona gravitacije.

¹⁹⁷ Karl Blajbtrau (1859-1928), dokazivao je da je Rodžer Meners, erl od Rutlanda, autor Šekspirovih dela.

skrivena u stratfordskom spomeniku. On će posetiti sadašnjeg vojvodu, kaže Pajper, i dokazati mu da je njegov predak napisao te drame. Biće to iznenađenje za njegovu visost. Ali on veruje u svoju teoriju.

Ja verujem. Bože, pomozmi mojoj neveri. Drugim rečima, pomozmi mi da verujem ili mi pomozmi da ne verujem? Ko pomaže da se veruje? *Egomen*.¹⁹⁸ A ko da se ne veruje? Onaj drugi.

– Vi ste jedini saradnik *Dejne* koji traži srebrnjake. A što se tiče sledećeg broja, ništa još ne znam. Fred Rajan traži prostor za jedan članak iz ekonomije.

Fredrajan. Pozajmio mi je dva srebrnjaka. Da nekako preguram. Ekonomija.

– Za jednu gvineju – reče Stiven – možete da objavite ovaj razgovor.

Bak Maligen se podiže iz svog smeha, pisanja, smeha: zatim ozbiljno reče, s nekakvom zašećerenom zlobom u glasu:

– Svratio sam do barda Kinša u njegovoj letnjoj rezidenciji u gornjoj ulici Meklenburg i zatekao ga udubljenog u izučavanje *Summa contra Gentilis*.¹⁹⁹ u društvu dve gonorejične dame, Poletuše Neli i Rozali, kurve s teretnog keja.

Zatim prasnu.

– Hajde, Kinš, hajde lutajući Engase ptičaru.²⁰⁰

– Hajde, Kinš, sve si pojeo što je ostalo iza nas. Jesi. Ja ću ti servirati splačine i pomije.

Stiven se diže na noge.

Mnogo je dana u životu. I ovo će proći.

– Videćemo se večeras – reče Džon Eglinton. – *Notre ami!*²⁰¹ Mur zahteva da dođe i Malaki Maligen.

Bak Maligen je mahao kroz vazduh listom papira i panama šeširom.

– Msje Mur – reče – koji irskoj omladini predaje francusku književnost. Biću tamo. Hajde, Kinš, bardovi moraju da piju. Možeš li da hodaš pravo?

Kroz smeh on...

Lokati do jedanaest. Irsko shvatanje večernje zabave.

Buzdovan...

Stiven krenu za buzdovanom...

¹⁹⁸ *Ja s jedne strane* (grč.).

¹⁹⁹ Skraćeni naslov dela Tome Akvinskog *Summa de Veritate Catholicae Fidei contra Gentile* (Traktat o istini katoličke crkve, protiv nevernika).

²⁰⁰ Irski mitološki bog mladosti, lepote i ljubavi; opevan u Jejtsovoj 'Pesmi Engasa lualice' (1899)

²⁰¹ *Naš prijatelj* (franc.).

Jednog dana smo u narodnoj biblioteci imali raspravu. Šejki. Išao sam za njegovim buzdovanskim leđima. Za petama.

Stiven, uz pozdrav, a onda nekako utučen, krenu za podrugljivim buzdovanom, začušljane kose, maločas izbrijanim, pa iz nadsvođene ćelije izađe na treperavo svetlo dana, lišeno misli.

Šta sam naučio? O njima? O sebi?

Sad hodam kao Hejns.

Prostorija za revnosne čitače. U knjigu članova Kešel Bojl O'Konor Ficmoris Tizdal Farel upisuje svoje mnoštvo slogova. Pitanje: da li je Hamlet bio lud? Kvekerova ćela razgovara o knjigama s nekim sveštenikom.

- O, molim vas, gospodine... Biće mi ogromno zadovoljstvo...

Zamišljenoveseli Bak Maligen razmišljao je i zadovoljno mrmeljao sebi u bradu, klimajući glavom:

- Zadovoljna zadnjica.

Obrtna kapija.

Ma nije li ovo? ... Šešir s plavom trakom ...Lagano nešto piše ... Šta? Pogledao je...?

Zavojita balustrada; Minsijus²⁰² što se blago spušta.

Pak²⁰³ Maligen, panamirane glave, hodao je korak po korak, jambovao, pevušio:

Džone Eglintone, mili moj Džone.

*Zašto nećeš da se ženiš?*²⁰⁴

Trtljao je:

- O, Kinez bez brade! Čin Čon Eg Lin Ton. Otišli smo do njihovog ćumeza, Hejns i ja, do negdanjeg zanatlijskog doma.²⁰⁵ Naši glumci stvaraju Evropi novu umetnost, kao Grci ili Meterlink. Pozorište Ebi! Osećam zadah monaškog znoja.

Pljunu.

Zaboravio sam: isto onoliko koliko je i on zaboravio kako ga je bičem išibala vašljiva Lusi. I on napusti *la femme de trente ans*.²⁰⁶ A zašto nisu imali još dece? A njegovo prvo dete, devojčica?

²⁰² Reka u Lombardiji, u blizini Vergilijevog rodnog mesta.

²⁰³ Pak : vragolasti vilenjak iz Šekspirovog *Sna letnje noći*.

²⁰⁴ Parodija stihova pesme 'Džone Andersone, mili moj' Roberta Bernsa.

²⁰⁵ Dablinsko pozorište Ebi sagrađeno je u renoviranom zanatlijskom domu.

²⁰⁶ *Tridesetogodišnja žena* (franc.).

Kasno si se setio. Vrati se.

Onaj dosadni pustinjač je još tamo (tu ima svoje parče kolača) i onaj ljupki mladić, mezimče užitaka, Fedonova²⁰⁷ plava kosa zgodna za milovanje.

Eh ... Ja sam samo ... hteo ... zaboravio sam on...

Pak Maligen je veselo cupkao, pevušio:

*Ne privlači me iz šumarka vika
Niti u prolazu glas tuđeg vojnika,
Al' zato često, kad čujem zvona,
Setim se Kardija Etkinsona,
Koji se dičio drvenom nogom.
A i onaj Magi, beše blentav mnogo,
Morila ga žeđ, a nije mog'o da je svlada,
Na licu mu bila usta, ali ne i brada.
I pošto su samci bili, zna čitava nacija,
Glavna im zanimacija beše masturbacija.²⁰⁸*

Samo se ti podsmevaj. Upoznaj samoga sebe.

Zastao je preda mnom, neki podrugljivac i sad me gleda. Zastajem.

- Komedijaš tužnog lika - tulio je Bak Maligen. - Sing je prestao da nosi crninu da bi bio sličniji prirodi. Samo su vrane, sveštenici i engleski ugalj crne boje.

Osmeh mu se vrzma oko usana.

- Longvort se strašno razboleo - reče - posle onoga što si napisao o onoj matoroj alapači, ledi Gregori. O, ti inkvizitorski pijani jevrejski jezuito! Ona ti nađe posao u novinama, a ti udri po njoj iz sve snage. Zar nisi mogao da postupiš kao Jejts?²⁰⁹

Silazio je nastavljajući da priča, cerekao se i vikao mašući vešt看 rukama:

- Najlepša knjiga koja je za mog života objavljena u našoj zemlji. Može se porediti s Homerom.

Zastao je u dnu stepeništa.

- Smislio sam pozorišni komad za lakrdijaše - objavi svečano.

²⁰⁷ U Platonovom *Fedonu* Sokrat se, dok raspravlja o besmrtnosti duše, igra Fedonovom kosom.

²⁰⁸ parodija prve strofe Jejtsove pesme 'Bejl i Ajlin'.

²⁰⁹ U mnogim delima Jejts je odavao priznanje svojoj dobrotvorki, ledi Gregori.

Mavarska dvorana sa stubovima, isprepletane senke.
Završen je mavarski ples devetorice plesača s kapama
označenim brojevima.

Umilno menjajući glasove Bak Maligen pročita sa svog
listića:

Svakom svoja žena
ili
Medeni mesec u ruci
(nacionalni imoralitet u tri orgazma)
autora Bika Maligena

Okrenuo je ozarenu kovnovsku njušku ka Stivenu,
rekavši:

- Maske su, bojim se, prozirne. Ali saslušajte.

Čitao je, *marcato*:²¹⁰

- Lica:

TOBI DRKOVSKI (posrnuli Poljak)

CAJZLA (razbojnik)

MEDICINAR DIK

i

MEDICINAR DEJVI

} (dve muve jednim udarcem)

MAJKA GROGAN (vodonoša)

POLETUŠA NELI

i

ROZALI (kurva s teretnog keja).

Nasmejao se, klateći glavom tamo-amo, produžio dalje, sa
Stivenom za petama, i veselo se obraćao senkama, ljudskim
dušama:

- Eh, ona noć u Kemden Holu kada su kćeri Erina morale
da zadižu suknje da bi te prekoračile dok si ležao u svojim
dudobojnim, raznobojnim, mnogobrojnim bljuvotinama!

- Najneviniji - reče Stiven - od svih sinova Erina pred
kojima su one dizale suknje.

Baš kad je trebalo da prođe kroz vrata, osetivši nekog iza
sebe, on se pomače u stranu.

²¹⁰ *Naglašeno (ital.).*

Otići. Sad je trenutak. Samo, kuda? Ako Sokrat danas izađe iz svog doma, ako Juda krene večeras. Zašto? Sve je to smešteno u prostranstvu u koje ću ja neizbežno jednom dospeti.

Moja volja. Njegova volja ispred mene. Između nas mora i okeani.

Jedan čovek prođe između njih dvojice, uz naklon, uz pozdrav.

– Dobar dan još jednom – reče Bak Maligen.

Trem.

Ovde sam posmatrao ptice tražeći znamenja. Engas ptičar. One odlaze, i dolaze. Noćas sam leteo. Leteo lako. Ljudi se čudili. Posle toga ulica kurvi. Pružio mi je sočnu lubenicu. Uđi. Da vidiš.

– Jevrejin lotalica – prošapta Bak Maligen posprdno glumeći strah, – Jesi li mu video pogled? Pogledao te je požudno. Ja te se bojim, stari mornaru.²¹¹ O, Kinš, ti si u opasnosti. Treba da nabaviš štitnik za stražnjicu.

Oksfordski štosovi.

Dan. Sunce u kolicima na jednom od lukova mosta.

Ispred njih hodala su nečija tamna leđa. Korakom pantera, silaze, pored kapije, ispod šiljaka pokretne rešetke.

Oni za njim.

Nastavi da me vređaš. Pričaj dalje.

Prijatni lahor milovao je obrise kuća u ulici Kilder. Nema ptica. S vrhova kuća podigoše se dva krhka stuba dima, zavijoriše, ali ih blagi povetarac rasprši.

Odustani od borbe. Mir druidskih sveštenika, Simbelinov, hijerofantski: čitava zemlja je oltar.

*Slavimo bogove,
I nek im se do nozdrva uzdiže
Dim s naših svetih oltara.²¹²*

²¹¹ Stih iz Kolridževe 'Pesme o starom mornaru' (1798).

²¹² Početni stihovi završnog Simbelinovog govora (Šekspir, *Simbelin*, V, 5, 476-7).

Starešina samostana, velečasni Džon Konmi, isusovac, vratio je svoj glatki sat u unutrašnji džep dok je silazio niz stepenice prezviterije. Pet minuta do tri. Pravo vreme za šetnju do Artane. Kako se ono zvaše onaj momak? Dignam, dabome. *Vere dignum et iustum est.*¹ Trebalo je da posetim brata Svona. Pismo gospodina Kaningama. Da. Da mu učinim, ako je moguće. Dobar, aktivan katolik: koristan za dane misija.

Jednonogi mornar, sporo se njišući napred na lenjim trzajima štaka, nešto je progundao. Dotaljigao se do samostana milosrdnih sestara i pružio šiljatu kapu za milostinju prema velečasnom Džonu Konmiju, isusovcu. Otac Konmi ga blagoslovi na suncu pošto je u kesi imao, znao je to, tek jednu srebrnu krunu.

Otac Konmi pređe ka trgu Mauntđoj. Spomenuo se, premda samo nakratko, vojnika i mornara kojima su topovska đulad odnela noge, tako da moraju da otaljavaju svoje dane u ubožnicama, i reči kardinala Vulzija:² *Da sam služio svome Bogu onako kako sam služio kralju, On me ne bi u starosti napustio.* Prolazio je kroz senku drveća, čije je lišće treperilo na suncu, kad mu u susret naiđe žena gospodina Dejvida Šija, narodnog poslanika.

– Dobro sam, oče. A kako ste vi, oče?

Otac Konmi se zaista osećao izvanredno. Možda bi mogao da ode do Bakstona³ zbog lekovite vode. A njeni dečaci, kako im ide u Belvedereu? Zaista? Ocu Konmiju je zaista bilo veoma drago što to čuje. A gospodin Ši? Još je u Londonu. Parlament još uvek zaseda, dabome. Divno vreme, zaista prekrasno. Da, veoma je verovatno da će otac Von⁴ ponovo doći da propoveda. O, da: ogroman uspeh. Odista divan čovek.

Otac Konmi reče da mu je veoma drago što supruga gospodina poslanika Dejvida Šija tako lepo izgleda, i zamoli je

¹ *To je zaista dolično i ispravno* (lat.) – uvodne reči središnjeg dela katoličke mise.

² Tomas Vulzi (1474-1530), kardinal u vreme Henrija VII, kraljev miljenik sve do trenutka kada je odbio da mu da odobrenje za razvod s Ketrin od Aragona. Tada je optužen za izdaju; umro je neposredno pre suđenja, uz poslednje reči kojih se ovde priseća otac Konmi.

³ Banjsko lečilište u Derbiširu, u Engleskoj.

⁴ Bernard Von (1847-1922), engleskijezuita, čuven po svojim propovedima.

da pozdravi gospodina poslanika Dejvida Šija. Da, svakako će svratiti.

– Doviđenja, gospođo Ši.

Opraštajući se, otac Konmi mahnu cilindrom prema šljokicama njene marame, koje su se mastiljavo presijavale na suncu. I još jednom se osmehnu pri polasku. Očistio je zube, znao je to, kremom od palminog oraščića.

Otac Konmi je koračao, i u hodu se smešio pošto je pomislio na vragolaste oči i kokni naglasak oca Bernarda Vona.

– Pilate! Što bre ne zaustavi onu razularenu gomilu?

Žustar čovek, nema šta. Što jeste, jeste. A zaista je na svoj način učinio dosta toga dobrog. Nema sumnje. Voli Irsku, rekao je, a voli i Irce. A još je i iz dobre porodice, ko bi to rekao? Velšani, čini mi se?

O, da ne zaboravi. Ono pismo za oca provincijala.

Otac Konmi zaustavi tri đaćića na uglu Mauntđoj skvera. Jesu: iz Belvederea su. Iz osnovne škole: Aha. A jesu li dobri đaci? O. E, to je lepo. A kako se ti zoveš? Džek Sohan. A ti? Ger. Galager. A ovaj mališa? On se zove Brani Lajnam. O, kakvo lepo ime.

Otac Konmi dade pismo iz nedara mladom gospodinu Braniju Lajnamu i pokaza prstom ka crvenom poštanskom sandučetu na uglu ulice Ficgibon.

– Samo pazi da ne ubaciš i sebe u sanduče, mladi čoveče – reče.

Tri para dečaćkih očiju pogledaše oca Konmija i nasmejaše se.

– O, gospodine!

– E, pa, hajde da vidimo umeš li da pošalješ pismo – reče otac Konmi.

Mladi gospodin Barni Lajnam pretrča ulicu i ubaci pismo oca Konmija upućeno ocu provincijalu u otvor jarkocrvenog poštanskog sandučeta. Otac Konmi se osmehnu i klimnu glavom, pa se još jednom osmehnu i krenu dalje istočnom stranom Mauntđoj skvera.

Gospodin Denis Dž. Mađini, profesor plesa itd. s cilindrom na glavi, u svetlosmeđem kaputu sa svilenim reverima, s belom džepnom maramom, tesnim pantalonama boje lavande, sa žutim rukavicama i šiljatim lakovanim cipelama, hodajući ozbiljno i dostojanstveno s dubokim uvažavanjem pomerio se u stranu dok je prolazio pored ledi Maksvel na uglu Dignams Korta.

Nije li ovo bila gospođa M'Ginis?

Gospođa M'Ginis, krupna, srebrnokosa, nakloni se ocu Konmiju sa suprotnog trotoara kojim je plovila. Otac Konmi se osmehnu i otpozdravi. Kako ste?

Lep joj je stas. Kao u Meri,⁵ škotske kraljice, otprilike. Prosto da ne poveruješ da ona drži zalagaonicu. A, eto! Jedna tako ... kako bi se reklo? tako kraljevski dostojanstvena žena.

Otac Konmi spusti se niz ulicu Grejt Čarls i baci pogled ka zatvorenoj slobodnoj crkvi⁶ s leve strane. Govoriće (D.V.⁷) velečasni T. R. Grin, diplomirani teolog. Zvali su ga Neizbežni. Taj je uvek osećao da neizbežno mora da kaže nekoliko reči. Ali valja biti milostiv. Neuništivo neznanje.⁸ Rade kako znaju i umeju.

Otac Konmi skrenu za ugao i krenu duž Nort Cirkular rouda. Baš čudno da na tako važnoj saobraćajnici nema tramvaja. Svakako bi ih moralo biti.

Grupa đaka sa školskim torbama pređe put iz pravca ulice Ričmond. Svi poskidaše prljave kape. Otac Konmi ih nekoliko puta blagonaklono pozdravi. Dečaci iz škole hrišćanske braće.

Otac Konmi u hodu oseti miris tamjana na svojoj desnoj ruci. Crkva svetog Džozefa, Portland Rou. Za ostarele i časne žene. Otac Konmi skide šešir pred Svetim sakramentom. Časne: ali i one ponekad znaju da budu naprasite.

Blizu Aldboro Hausa otac Konmi pomisli na tog rastrošnog plemića.⁹ A sada je tu neka kancelarija ili tako nešto.

Otac Konmi krenu Nort Strend roudom i tu ga iz dovratka svoje radnje pozdravi gospodin Vilijam Galager. Otac Konmi otpozdravi gospodinu Vilijamu Galageru i oseti mirise usoljene šunke i goleme buradi maslaca. Prošao je pokraj Groganove trafike uz koju behu prislonjene oglasne table za novine sa izveštajima o užasnoj katastrofi u Njujorku. U Americi se takve stvari neprestano dešavaju. Velika nesreća za te ljude da umru tek tako, nepripremljeni. A ipak, to je čin savršenog pokajanja.

Otac Konmi prođe pored krčme Danijela Bergina, kraj čijeg su izloga u dokolici stajala dva nezaposlena radnika. Pozdraviše ga i bi im otpozdravljeno.

⁵ Meri Stjuart (1542-87), škotska kraljica koju je Elizabeta I pogubila zbog navodnog učešća u zaveri. Bila je poznata po svojoj lepoti, hrabrosti i religioznosti.

⁶ Frakcija irske katoličke crkve.

⁷ Skr. od *Deo volente* – ako Bog da (lat.).

⁸ U katoličkoj teologiji: neznanje koga se čovek ne može osloboditi uprkos svojoj moralnoj ispravnosti. Prema katoličkom učenju takvim neznanjem odlikuju se protestanti.

⁹ Lord Aldboro je krajem XVIII veka sagradio Aldboro Haus za svoju suprugu, koja je odbila da živi u njoj, te je kuća ostala kao spomenik aristokratskoj rasipnosti.

Otac Konmi prođe pokraj pogrebnog preduzeća H. Dž. O'Nila, gde je Kornu Keleher upisivao u knjigu neke brojke i pri tom žvakao slamku. Policajac na dužnosti pozdravi oca Konmija i otac Konmi otpozdravi policajcu. Kod Joksetera, mesara, otac Konmi primeti svinjske kobasice, bele i crne i crvene, uredno složene u klupka.

Pod stablima Šarlvil Mola otac Konmi vide usidrenu deregliju za prevoz treseta, teglećeg konja oborene glave, lađara koji je s prljavim slamnim šeširom sedeo među brodovima, pušio i zurio u granu jablana više svoje glave. Idiličan prizor: otac Konmi poče da razmišlja o providenju Stvoritelja koji je u močvarama stvorio treset kako bi ljudi mogli da ga vade i nose u gradove i sela i lože vatru u sirotinjskim kućama.

Na mostu Njukomen, velečasni Džon Konmi, isusovac, iz Crkve svetog Ksavijera, gornja ulica Gardiner, uputi se prema tramvaju koji je pristizao iz grada.

Iz tramvaja koji je išao prema gradu izađe velečasni Nikolas Dadli, kanonik iz Crkve svete Agate, gornja ulica Vilijam, i stupi na most Njukamen.

Na mostu Njukamen otac Konmi uđe u tramvaj iz grada, pošto nije voleo pešice da prolazi sumnjivom stazom pored Mad Ajlenda.

Otac Konmi sede u ugao tramvaja, plavu karticu pažljivo smesti u razrez punačke kožne rukavice, dok su četiri šilinga, jedan novčić od šest i jedan od pet penija iz drugog dlana pokrivenog punačkom rukavicom kliznuli u novčanik. Prolazeći kraj Crkve u bršljanu, on pomisli kako se kontrolor karata uvek pojavi kad čovek nesmotreno baci svoju kartu. Svečano držanje putnika u tramvaju ocu Konmiju činilo se preteranim za jedno tako kratko i jevtino putovanje. Otac Konmi voleo je veselije držanje.

Beše to miran dan. Gospodin s naočarima, preko puta oca Konmija, završio je s nekakvim objašnjavanjem i spustio pogled. To mu je žena, pomisli otac Konmi. Laki zev raširi usta supruge gospodina s naočarima. Ona podiže malenu pesnicu u rukavici, mazno zevnu, lupnu malenom rukom u rukavici po otvorenim ustima i osmehnu se jedva primetno, ljupko.

Otac Konmi oseti njen parfem u tramvaju. Pored toga, primeti i da onaj trapavko do nje sedi na ivici sedišta.

Otac Konmi se kod oltara malo pomučio da bi stavio hostiju u usta nespretnog starca kome je glava podrhtavala.

Kod mosta Anesli tramvaj stade i, baš kad je trebalo da krene, jedna starija žena iznenada ustade s namerom da siđe.

Kondukter povuče traku zvona da zbog nje zaustavi tramvaj. Ona izađe s korpom i mrežicom za pijacu: a otac Konmi vide kako joj kondukter pomaže i spušta mrežicu i korpu: tu otac Konmi pomisli kako je ona, pošto se umalo nije odvezla dalje od svoje stanice, jedna od onih dobrih duša kojima uvek dva puta treba reći Bog te blagoslovio, dete moje, oprošteno ti je, moli se za mene. Ali one imaju toliko briga u životu, toliko nevolja, jадnice.

S jednog plakata iskezi se na oca Konmija debelim crnačkim usnama gospodin Judžin Straton.

Otac Konmi pomisli na duše crnih i tamnoputih i žutih ljudi i na svoju propoved o svetom Petru Klavijeru, isusovcu, i na misiju u Africi i milione crnih i mulatskih i žutih duša koje nisu primile blagoslov krsta, kad im se kao lopov u noći prišunjaо sudnji čas. Ona knjiga belgijskog jezuita, *Le Nombre de Eleus*,¹⁰ činila se ocu Konmiju sasvim razložnom. Behu to milioni ljudskih duša koje je Bog stvorio prema svome liku a kojima vera nije (D. V.) bila prineta. Ali to behu božje duše, od Boga stvorene. Otac Konmi je smatrao da bi bilo šteta da sve one tek tako nestanu, da se straće uludo, moglo bi se reći.

Na stanici u Haut roudu otac Konmi siđe, kondukter ga pozdravi i on mu otpozdravi.

Malahajd roud bio je tih. Dopadalo se to ocu Konmiju, i ulica i ime. Zvona veselja orila se u veselom Malahajdu.¹¹ Lord Talbot od Malahajda, neposredni naslednik titule lorda admirala od Malahajda i susednih mora. A onda stiže poziv na oružje i ona u jednom danu bi i devojka, i žena i udovica.¹² Behu to dobra stara vremena časnog života u veselim gradovima, dobra stara vremena u grofovijama.

Otac Konmi je u hodu razmišljao o svojoj knjižici *Dobra stara vremena u grofovijama* i o knjizi koja bi se mogla napisati o jezuitskim domovima i o Meri Rošfor¹³, kćeri lorda Molsvorta, prvoj grofici od Belvederea.

Potištena dama, ne više mlada, sama je šetala obalom Loh Enela, Meri, prva grofica od Belvederea, skrušeno hoda izvečeri, i ne trgne se kad u vodi pljusne kakva vidra. Ko bi mogao da zna istinu? Svakako ne ljubomorni lord Belvedere

¹⁰ *Broj izabranih* (franc.). Puni naslov dela jezuitskog sveštenika, oca Kastelana, glasi *Rigorizam, broj izabranih i doktrina spasenja* (1899). Kastelan je tvrdio da će najveći broj duša stići do spasenja, pa je knjiga naišla na osude strogih katolika, koji su smatrali da samo kršteni katolici mogu očekivati spasenje.

¹¹ Početni stih pesme 'Malahajdska nevesta' Džeralda Grifina (1803-1840).

¹² Pesma „Malahajdska nevesta“ govori o sudbini Mod Planket (XIV v.), čiji je suprug s venčanja bio pozvan u borbu u kojoj je poginuo.

¹³ Meri Rošfor (1720-1790), supruга prvog erla od Belvederea, koji ju je, pošto je otkrio da je počinila preljubu s njegovim bratom, držao zaključanu do smrti.

niti njen ispovednik ukoliko nije počinila potpunu preljubu, *eiaculatio seminis inter vas naturale mulieris*,¹⁴ sa svojim deverom? Ona se neće polovično ispovediti ako nije do kraja zgrešila kao što greše žene. Samo Bog zna i ona i on, njen dever.

Otac Konmi pomisli na tu nesnosnu nemogućnost suzdržavanja, koja je ipak potrebna za održanje ljudske rase na zemlji, i o putevima Gospodnjim, koji nisu naši putevi.

Don Džon Konmi išao je dalje i sve dublje ulazio u minule dane. Tada je bio blag i uživao je poštovanje. U sebi je čuvao tajne otkrivene u ispovestima i smešio se osmehnutim plemenitim licima u salonu uglačanog poda, s tavanicom okićenom grozdovima zrelog voća. A ruke neveste i mladoženje, oboje plemenita roda, spajao je don Džon Konmi.

Bio je divan dan.

Rešetkasta vrata jednog povrtnjaka otkriše ocu Konmiju široke zasade kupusa, koji ga je kao uz naklon pozdravljao širokim donjim lišćem. Nebo mu pokaza jato malenih belih oblaka što su lagano plovili niz vetar. *Moutonner*,¹⁵ rekli bi Francuzi. Prijatna i prikladna reč.

Otac Konmi, čitajući brevijar, posmatrao je jato ovcastih oblaka iznad Ratkofija. Zglavke mu je kroz tanke čarape golicala strnjika klongouskog polja. Tuda je šetao uveče, čitao i slušao povike dečaka u igri, mlađane povike u tihoj večeri. On im je bio rektor: bio je blag upravitelj.

Otac Konmi skide rukavice i izvadi crveno opervaženi brevijar. Umetak od slonovače pokaza mu stranicu.

None. Trebalo je to da pročita pre ručka. Ali došla mu je ledi Maksvel.

Otac Konmi krišom pročita *Pater* i *Ave* i prekrsti se. *Deus in auditorium*.¹⁶

Spokojno je koračao i u sebi čitao none, koračao i čitao sve dok nije stigao do *Res*¹⁷ u *Beati Immaculati: Principum verborum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia instituta tuae*.¹⁸

Jedan zajapureni mladić pojavi se kroz pukotinu u živoj ogradi, a za njim i mlada žena s oklembešenim divljim

¹⁴ *Prosipanje semena u ženskom polnom organu* (lat.); definicija seksualnog čina u sudskoj terminologiji.

¹⁵ *Učiniti mekanim* (franc.).

¹⁶ *Bože, pomози* (lat.); fraza kojom počinju none (molitve koje treba čitati 'u deveti sat', odnosno oko tri popodne).

¹⁷ Hebrejsko slovo (ר); delovi psalama koje čita otac Konmi obeleženi su hebrejskim slovima.

¹⁸ *Blaženi oni koji su čisti: Tvoja je reč istinita od početka, i svaki od tvojih pravednih sudova večan j.* (lat.).

krasuljcima u ruci. Mladić hitro skide šešir: mlada žena se hitro saže i opreznom kretnjom skide s lagane suknje jednu zakačenu grančicu.

Otac Konmi ozbiljno blagoslovi oboje i okrete tananu stranicu brevijara. *Sin:*¹⁹ *Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum.*²⁰

*

**

Korni Keleher zaklopi duguljastu poslovnu knjigu i umornim očima pogleda poklopac kovčega od borovine koji je kao na straži stajao u uglu. Uspravi se, priđe mu i, okrenuvši ga oko njegove ose, proveri mu oblik i mesingane ukrase. Žvaćući slamku, on spusti poklopac kovčega i priđe vratima. Tu pomeri obod šešira da zakloni oči, pa se nasloni na dovrtak, dokono gledajući na ulicu.

Otac Džon Konmi ušao je u dolimaunski tramvaj na mostu Njukamen.

Korni Keleher sastavi svoje glomazne cipele i nastavi da gleda ispod spuštenog oboda, žvaćući slamku.

Pozornik 57S, u redovnom obilasku, stade da malo ubije vreme.

– Lep dan danas, gospodine Keleher.

– Jes' bogami – reče Korni Keleher.

– Baš je sparno – primeti pozornik.

Korni Keleher tiho ispljunu u luku mlaz slamnog soka u trenutku kada je nečija plemenita bela ruka s jednog prozora u ulici Ekls bacila novčić.

– Ima li šta novo?

– Sinoć sam lično video dotičnu osobu – reče pozornik prigušenim glasom.

*

**

Jednonogi mornar odbauljao je na štakama iza ugla Makkonela, obišavši Rabajotijeva kola sa sladoledom, pa se snažnim trzajima otisnuo ka ulici Ekls. Na Larija O'Rurkea, koji je u košulji stajao na vratima, zlovoljno je zarežao:

¹⁹ Hebrejsko slovo (ש).

²⁰ *Prinčevi su me progonili bez razloga: ali srce moje strahuje od tvoje reči (lat.).*

– *Za Englesku...*²¹

Silovito se odbacio napred pretekavši Kejti i Budi Dedalus, zastao i zarežao:

– *dom i lepotu.*

Bledom i brigama izbrazdanom licu Dž. Dž. O'Moloja saopštiše da je gospodin Lambert u magacinu s jednim posetiocem.

Jedna gojazna dama zastade, izvadi iz novčanika bakarni novčić i spusti ga u pruženu kapu. Mornar promumla nešto u znak zahvalnosti pa mrzovoljno pogleda u bezosećajne prozore, saže glavu i otisnu se četiri koraka dalje.

Zastao je i srdito zarežao:

– *Za Englesku...*

Dva bosonoga mangupa, s dugim lizalicama u ustima, stadoše kraj njega, zablenuvši se žutobalavim njuškama u njegov patrljak.

On se odbaci napred snažnim trzajima, stade, podiže glavu ka jednom prozoru i glasno zalaja.

– *Dom i lepotu.*

Veselo umilno cvrkutanje zviždukanje nastavilo se unutra još takt ili dva, pa prestalo. Zastor na prozoru pomeri se u stranu. Karton s natpisom *Nenamešteni stanovi* kliznu iz okvira i pade. Bljesnu punačka i darežljiva ruka, sinu ispod čvrsto stegnutih naramenica steznika. Jedna ženska ruka baci novčić preko ograde dvorišta. Novčić pade na stazu. Jedan od dvojice derana mu pritrča, podiže ga i baci u kapu putujućeg pevača, rekavši:

– *Izvolite, gospodine.*

*

**

Kejti i Budi Dedalus gurnuše vrata tesne, parom ispunjene kuhinje.

– *Jesi li utopila knjige?* – upita Budi.

Kraj ognjišta Megi dva puta varjačom gurnu nekakvu sivkastu masu pod mehure ključale sapunice, pa obrisa čelo.

– *Niko ne da ništa za njih* – reče.

Otac Konmi šetao je klongouskim poljanama, članke mu je kroz tanke čarape golicala strnjika.

²¹ Delovi popularne pesme 'Nelsonova smrt' S. Dž. Arnolda.

- Gde si probala? – upita Budi.

- Kod M'Ginisove.

Budi trupnu nogom o pod i baci torbu na sto.

- Čuma je odnela! – uzviknu.

Kejti priđe ognjištu i zaškilji.

- Šta je to u loncu? – upita.

- Košulja – reče Megi.

- Budi ljutito podviknu:

- Bokte, zar nema ništa za jelo?

Kejti podiže poklopac kotlića krajem prljave suknje i upita:

- A šta je ovo?

Kao odgovor suknu gusta para.

- Supa od graška – reče Megi.

- Gde si to nabavila? – upita Kejti.

- Od sestre Meri Patrik – reče Megi.

Uto pozvoni lakej.

- Cincin!

Budi sede na sto i gladno reče:

- Daj to ovamo!

Megi nasu žutu gustu supu iz kotlića u zdelu. Kejti, koja je sedela preko puta Budi, tiho se oglasi dok je vrhom prsta podizala i ubacivala u usta zaostale mrvice.

- Dobro da imamo i toliko. Gde je Dili?

- Otišao da sačeka oca – reče Megi.

Drobeći i trpajući u žutu supu velike komade hleba, Budi dodade:

- Oče naš koji nisi na nebesima.

Megi, sipajući žutu supu u Kejtinu zdelu, uzviknu:

- Budi! Sram te bilo!

U reci čamac, zgužvani otpadak. Dolazi Ilija, lagano je doplovio niz Lifi, ispod mosta Luplajn, tukući brzake tamo gde se voda mreškala oko stubova mosta, jedrio ka jugu pokraj brodskih trupova i sidrenih lanaca, između stare Carinarnice i Džordžovog keja.

*

**

Plavokosa devojka u Torntonovoj radnji obloži pletenu korpu šuškvim vlaknima. Blejzis Bojlan predade joj bocu umotan u ružičasti mekani papir, i mali krčag.

– Stavite najpre ovo, može? – reče.

– Da, gospodine – reče plavokosa devojka – a voće odozgo.

– Tako, odlično – reče Blejzis Bojlan.

Ona spretno razmesti debele kruške, glave uz peteljke, a među njih smesti zrele, stidljivo porumenele breskve.

Blejzis Bojlan hodao je u novim žučkastim cipelama tamo-amo po radnji ispunjenoj mirisom voća, podizao voćke, mlade sočne namreškane i jedro crvene paradajze, njušio mirise.

H.E.L.I.'S prominuše pred njim, s visokim belim šeširima, pa produžiše kroz Tangir lejn, vukući se ka svome cilju.

On se najednom okrete od jedne korpe jagoda, izvuče iz džepa prsluka zlatni sat i odmaknu ga koliko mu je lanac dopuštao.

– Možete li to da pošaljete tramvajem? Odmah?

Nečija su tamna leđa ispod Merçant Arča razgledala knjige na kolicima preprodavca.

– Svakako, gospodine. Je li to negde blizu centra?

– O da – reče Blejzis Bojlan. – Deset minuta.

Plavokosa devojka pruži mu blok i olovku.

– Hoćete li da napišete adresu, gospodine?

Blejzis Bojlan je ispisa na tezgi i gurnu joj blok.

– Pošaljite odmah, hoćete li? – reče. – To je za jednog bolesnika.

– Da, gospodine. Hoću, gospodine.

Blejzis Bojlan zazveckao je veselim novcem u džepu pantalona.

– Koliki je ceh? – upita.

Plavojka tananim prstima prebroja voćke.

Blejzis Bojlan zaviri joj u izrez na bluzi. Mlađano pilence. Iz visoke vaze on uze jedan crveni karanfil.

– Ovo je za mene? – upita izazovno.

Plavojka ga pogleda iskosa, lepo je doteran, kravata malkice iskrivljena, porumene.

– Da, gospodine – reče ona.

Savivši se u luk, ona ponovo prebroja debele kruške i stidljivo porumenele breskve.

Blejzis Bojlan s još većim zanimanjem zaviri u njenu bluzu, držeći stabljiku crvenog cveta među osmehnutim zubima.

– Mogu li nešto da prišapnem vašem telefonu, gospodice?
– upita vragolasto.

*

* *

– *Ma!*²² oglasi se Almidano Artifoni.

On pogleda preko Stivenovog ramena u Goldsmitov kvrgavi zatiljak.²³

Dvoja kola puna turista prodoše lagano, žene su sedele napred i predano stiskale rukohvate. Bleda lica. Muškarci su pak rukama predano grlili njihova zakržljala tela. Gledali su iz pravca Trinitija prema slepom tremu Irske banke pod čijim su stubovima gugugutali golubovi.

– *Anchio ho avuto di queste idee, reče Almidano Artifoni, quand' ero giovine como Lei. Eppoi mi sono convinto che il mondo é una bestia. E peccato. Perché la sua voce ... sarebbe un cespite di rendita, via. Invece, lei si sacrifica.*²⁴

– *Sacrifizio incruento*²⁵ – reče Stiven smešeći se, lagano njišući jasenov štap tamo-amo, držeći ga po sredini, lako.

– *Speriamo*²⁶ – ljubazno reče crveno brkato lice. – *Ma, dia retta a me. Ci reflecta.*²⁷

Kraj čvrste kamene ruke Gratanove, koja je naređivala da se stane, jedan tramvaj iz Inšikora istovari zakasnele škotske vojnice, članove orkestra.

– *Ci reflecteró*²⁸ – reče Stiven, gledajući niz čvrstu nogavicu.

– *Ma, sul serio, eh?*²⁹ – reče Almidano Artifoni.

Njegova teška šaka čvrsto steže Stivenovu. Ljudske oči.

²² *Ali!* (ital.).

²³ Statua Olivera Goldsmita (1730 1774), angloirskog sveštenika i pisca, postavljena u krugu koledža Trinitii.

²⁴ *I ja sam tako razmišljao kad sam bio mlad kao vi. U to vreme bio sam ubeđen da je svet prava zver. Ne valja to. Jer vaš bi glas... bio pravi izvor prihoda, da znate. A vi se žrtvujete* (ital.).

²⁵ *Žrtva bez krvi* (ital.).

²⁶ *Nadajmo se* (ital.).

²⁷ *Ali, poslušajte vi mene. Razmislite o tome* (ital.).

²⁸ *Razmisliću* (ital.).

²⁹ *Ozbiljno, je l' da?* (ital.).

Na trenutak su radoznalo zurile, a onda se naglo okrenule ka tramvaju iz Dalkija.

– *Eccolo* – reče Almidano Artifoni prijateljski i užurbano.
– *Venga a trovarme e ci pensi. Addio, caro.*³⁰

– *Arivederla, maestro* – reče Stiven i skide šešir čim mu ruka bi oslobođena. – *E grazie.*³¹

– *Di che?* – začudi se Almidano Artifoni. – *Scusi, eh? Tante belle cose!*³²

Almidano Artifoni, držeći umotan svitak nota kao da daje nekakav signal, potrča u krutim pantalonama za dalkijskim tramvajem. Uzalud je trčao, uzalud davao znake sred vreve tih momaka golih kolena koji su krišom unosili svoje muzičke sprave kroz kapiju Trinitija.

*

**

Gospođica Dan sakri primerak *Žene u belom*³³ uzet iz biblioteke u ulici Kepel dublje u svoju fioku i uvuče u pisaću mašinu list papira za pismo.

– Suviše je sve to tajanstveno? Da li on voli tu Marion? Zameni je i uzmi neku novu od Meri Sesil Hej.³⁴

Valjak krenu niz žleb, malo se promeškolji, pa stade i namignu im: šest.

Gospođa Dan otkuca na tipkama:

– 16. jun 1904.

Petorica ljudi-sendviča s visokim belim šeširima između Manipenijevog ugla i postolja na kome nije stajao kip Volfa Tona,³⁵ promigoljiše se okrenuvši svoje H.E.L.I.S, pa stadoše da se umorno vuku natrag putem kojim su i došli.

Ona se potom zagleda u veliki plakat s likom Meri Kendal, ljupke subrete, pri čemu je lenjo i nehajno po bloku škrabala šesnaestice i velika slova. Kosa boje senfa i namackani obrazi. I nije neka lepotica, je l' da? Gle kako je zadigla kraj suknje. Baš me zanima hoće li onaj momak večeras biti u orkestru. Kad bih

³⁰ *Evo ga ... Navratite da porazgovaramo o tome. Doviđenja, dragi moj* (ital.).

³¹ *Doviđenja, maestro... I hvala* (ital.).

³² *Na čemu?... Izvinjenje, je li? Sve najbolje!* (it.).

³³ Popularni roman engleskog pisca Vilkija Kolinsa (1824-1889).

³⁴ Spisateljica popularnih sentimentalnih romana (1840-1886).

³⁵ Godine 1898. u Dublinu je postavljen kamen temeljac za spomenik irskog revolucionara Teobalda Volfa Tona (1763-1798), ali spomenik zbog nesuglasica oko Tonovih zasluga nije postavljen još dugo godina nakon toga. Danas spomenik stoji sasvim blizu prvobitno određenog mesta.

samo mogla krojačicu da nateram da mi napravi plisiranu suknju kakvu ima Suzi Nejgl. Te su straobalne. Šenon i svi oni lepotani iz veslačkog kluba nisu skidali pogled s nje. Bože, samo se nadam da me neće zadržati ovde do sedam.

Telefon joj nemilosrdno zazvoni pored uha.

– Halo. Da, gospodine. Ne, gospodine. Pozvaću ih posle pet. Samo ta dva, gospodine, za Belfast i Liverpul. U redu, gospodine. Znači, mogu da idem posle šest ako se ne vratite. Četvrt sata kasnije. Da, gospodine. Dvadesetsedam i šest. Kazaću mu. Da: jedan, sedam, šest.

Ona naškraba tri brojke na jednom kovertu.

– Gospodine Bojlan! Halo! Tražio vas je ovde onaj gospodin iz *Sporta*. Jeste, gospodin Linihan. Rekao je da će u četiri biti u Ormondu. Ne, gospodine. Da, gospodine. Pozvaću ih posle pet.

*

**

Dva rumena lica okrenuše se u plamsaju malene buktinje.

– Ko je to? – upita Ned Lambert. – Je li to Kroti?

– Ringabela i Kroshejven – odgovori neki glas, čija je noga tražila oslonac.

– Hej, Džek, jeste li to vi? – reče Ned Lambert, podigavši tanku letvicu u znak pozdrava među treperavim lukovima. – Dodite. Pazite kud stajete.

Voštana šibica u sveštenikovoj podignutoj ruci zgasnu u dugom tananom plamenu i pade. Crvena iskra izdahnu im pod nogama: a plesnivi vazduh zgusnu se oko njih.

– Vrlo zanimljivo! – reče neko u tami otmenim naglaskom.

– Da, gospodine – srdačno reče Ned Lambert. – Stojimo u istorijskoj sali za sednice Opatije sent Meri u kojoj se Svileni Tomas 1534. godine proglasio za buntovnika. Ovo je najznačajnije istorijsko mesto u čitavom Dablinu. O'Meden Berk će ovih dana napisati nešto o njemu. Nekadašnja Irska banka nalazila se pre ujedinjenja tu preko puta, a i prvobitna jevrejska bogomolja bila je ovde pre nego što su sagradili onu sinagogu na Adelaid roudu. Vi nikad niste bili ovde, Džek, je li tako?

– Nisam, Nede.

– Jahao je niz Dejmvok – reče onaj otmeni akcenat – ako se dobro sećam. Palata Kilderovih bila je u Tomas Kortu.

– Tako je – reče Ned Lambert. – Upravo tako, gospodine.

– U tom slučaju – reče sveštenik – ako biste bili ljubazni da mi sledeći put dopustite...

– Svakako – reče Ned Lambert. – Donesite kameru kad god hoćete. Skloniću ja ove torbe s prozora. Možete da snimate odavde ili odavde.

Kretao se u još uvek slaboj svetlosti, lupkajući letvicom po nagomilanim vrećama semena i po zgodnim mestima na podu.

Brada i pogled s izduženog lica visili su nad šahovskom tablom.

– Duboko sam vam zahvalan, gospodine Lambert – reče sveštenik. – Navratite kad god hoćete. Sledeće nedelje, recimo. Uspevate li da vidite?

– Da. da. Doviđenja, gospodine Lambert. Drago mi je što smo se upoznali.

– I meni, gospodine – odgovori Ned Lambert.

On isprati gosta do izlaza a zatim zavitla letvom među stubovima. Sa Dž. Dž. O'Molujem on laganim korakom stiže u Opatiju sent Meri gde su vozari tovarili vreće rogača i palmovog brašna, O'Konor, Veksford.

On ustade da pročita kartu koju je držao u ruci.

– Velečasni Hju. Č. Lav, Ratkofi. Trenutna adresa: Sent Majkls, Salins. Dobar je to momak. Reče mi da piše knjigu o Ficdžeraldovima.³⁶ Taj baš poznaje istoriju, bogami.

Mlada žena opreznom kretnjom skide s lagane suknje jednu zakačenu grančicu.

– A ja pomislio da kujete novu barutnu zaveru³⁷ – reče Dž. Dž. O'Moluj.

Ned Lambert pucnu prstima u vazduhu.

– Bože! – uzviknu. – Zaboravio sam da mu ispričam ono o erlu od Kildera, kada je podmetnuo požar u katedrali Kešel. Znete li to? *Strašno mi je žao što sam to uradio*, rekao je, *ali kunem se Bogom da sam mislio da je nadbiskup unutra*. A možda mu se priča i ne bi dopala. Ma, šta? Ipak ću mu je ispričati. Bio je to veliki erl, taj Ficdžerald Mor. Pustopašni su bili svi oni, čitavo to Džeraldovo pleme.

³⁶ Slavna irska aristokratska porodica.

³⁷ Zavera kojom je grupica katolika 1605. godine planirala da ubije kralja Džejsma I i digne u vazduh zgradu engleskog parlamenta, završena neuspehom.

Konji kraj kojih je prošao nervozno se trgnuše pod krutim amovima. On pljesnu šareno bedro koje je drhturilo kraj njega i uzviknu:

– Ći, lepotane!

Potom se okrete prema Dž. Dž. O'Moloju i zapita:

– Onda, Džek. U čemu je stvar? Šta nije u redu? Ćekaj malo. Stani.

Otvorenih usta i zabačene glave on se ukoči, pa sledećeg trenutka glasno kinu.

– Pćiha! – reče. – Ne zdravlje!

– To je od prašine s ovih vreća – uljudno reče Dž. Dž. O'Molaj.

– Ne – hvatao je dah Ned Lambert – prehladio sam se ... sinoć ... dođavola ... preksinoć ... i bila je strašna promaja...

Držao je maramicu spremnu za sledeći...

– Bio sam ... jutros ... jadan mali ... kako se ono zvaše ... Pćiha! ... Majko božja!

*

**

Tom Rošfor uze prvu ploču s gomile koju je držao pritisnuta uz crveni prsluk.

– Vidite? – reče. – Uzmimo, recimo, šest. Stavimo unutra, vidite. Šta je na programu.

On je ubaci u prorez s njihove leve strane. Ploča krenu niz žleb, promeškolji se, stade, namignu im: šest.

Advokati starog kova, gordi, pravdoljubivi, gledali su kako iz porezničke kancelarije ka Nisi Prius Kortu odlazi Riči Gulding noseći torbu za spise firme Gulding, Kolins i Vord i čuli kako šušakajući iz pomorskog odeljenja Kraljevskog suda ka apelacionom sudu ide jedna postarija žena, u širokoj svilenoj suknji i s osmehom neverice na licu.

– Vidite? – reče. – Vidite li da je poslednja koju sam stavio sad ovde gore: okrenula se. Udarac. Sistem poluge, shvatate?

Pokaza im sve viši stub ploča s desne strane.

– Strašna ideja – reče Nosati Flin, šmrćući. – Tako onaj ko zakasni može odmah da vidi šta je na redu, a šta je prošlo.

– Shvatate? – reče Tom Rošfor.

On ubaci jednu ploču i za sebe: gledao ju je kako je krenula, promeškoljila se, namignula, stala: četiri. Šta je na programu.

- Baš sad treba da se vidim s njim u Ormondu - reče Linihan - pa ću malo da ga ispipam. Ja tebi, ti meni.

- Učini to - reče Tom Rošfor. - Reci mu da gorim od nestrpljenja.

- Laku noć - iznebuha reče M'Koj - kad vas dvojica počnete...

Nosati Flin stade pored poluge, šmrkćući na nju.

- Ali kako ovo radi, Tomi? - upita.

- Pričam ti priču - reče Linihan - vidimo se kasnije.

On krenu za M'Kojem preko malog trga Krempton Korta.

- Junak je on - reče prostodušno.

- Znam - reče M'Koj. - Misliš na ono s odvodnim kanalom.

- Odvodni kanal? - začudi se Linihan. - Ne, nego kroz šaht.

Prošli su pored mjuzikhola Dena Laurija, odakle im se Meri Kendal, ljupka subreta, nafrakanim osmehom osmehnula s plakata.

Silazeći stazom ulice Sikamor pored mjuzikhola Empajer, Linihan pokaza M'Koju kako se sve to odigralo. Jedan od takvih šahova, uzan kao cev gasovoda, i tu se jedan nesrećnik zaglavio i napola ugušio od kanalizacionih isparenja. No Tom Rošfor ti siđe dole, u džokejskom kaputiću i s punom opremom, opasan konopcem. I bog te tvoj, on ti obmota nesrećnika konopcem pa ih obojicu izvukoše.

- Junačko delo - reče.

Kod Dolфина zastadoše da propuste ambulatna kola koja su u galopu protutnjala kraj njih ka ulici Džervis.

- Ovim putem - reče, krenuvši udesno. - Hoću da svratim do Lajnama da vidim Skiptrov startni broj. Koliko je sati na tvom zlatnom satu s lancem?

M'Koj zaviri u mračnu kancelariju Markusa Tercijusa Mozisa, pa pogleda O'Nilov sat.

- Prošlo je tri - reče. - Ko je džokej?

- O'Meden - odgovori Linihan. - A ždrebica je vatra živa.

Čekajući pred Templ Barom, M'Koj je laganim udarcima vrha stopala gurao jednu koru od banane sa staze u slivnik. Mogao bi neko da se gadno polomi kad naljoskan izađe u mrak.

Kapije prilaznog puta širom se otvoriše da propuste konjičku gardu vicekralja.

- Dobro uložen novac - reče Linihan vrativši se. - Naleteo sam tu unutra na Bantama Lajonsa. On će uložiti pare

na nekakvog konja koga mu je neko tipovao, a koji nema ni trunke šanse. Ovuda.

Popeli su se stepeništem do ispod Merčants Arča. Nečija tamna leđa razgledala su knjige na kolima preprodavca.

- Eno ga - reče Linihan.

- Pitam se šta li kupuje - reče M'Koj, bacivši pogled iza sebe.

- *Krasna cvečka Leopold Blum u raži cveta, odmah uz drum*³⁸ - reče Linihan.

- Taj je lud za rasprodajama - reče M'Koj. - Bio sam s njim jednog dana kad je od jednog starca u ulici Lifi kupio knjigu za dva šilinga. Bilo je u njoj finih ilustracija koje su vredele bar dvostruko, zvezde i mesec i dugorepe komete. Knjiga o astronomiji.

Linihan se nasmeja.

- Ispričaću ti jednu odličnu pričicu o repovima kometa - reče on. - Dođi ovamo na sunce.

Prešli su prema metalnom mostu i krenuli duž keja Velington, kraj ograde reke.

Mladi gospodin Patrik Alojzijus Dignam izađe iz Manganove, ranije Ferenbahove radnje, noseći kilogram svinjskih kotleta.

- U popravnom domu Glenkri bila je velika svečanost - živo poče Linihan. Godišnja proslava, znaš. Svečana odela i tako to. Bio je tu i gradonačelnik, tad je to bio Val Dilon, i govorili su ser Čarls Kameron i Den Dason i bila je i muzika. Pevali su Bartel D'Arسي i Bendžamin Dolard...

- Znam - prekide ga M'Koj. - I moja je gospoja jednom prilikom pevala tamo.

- Stvarno? - upita Linihan.

Karton s natpisom *Nenamešteni stanovi* ponovo se pojavi u prozorskom okviru broja 7 u ulici Ekls.

On načas prekide priču, pa se šištavo zasmеja.

- Ali, čekaj da završim - reče. - Delahant iz ulice Kemden bio je zadužen za hranu a vaš sluga pokorni bio je glavni za piće. Bio je tamo i Blum sa ženom. Bilo je svega koliko god hoćeš: portoa i šerija i kirasaoa, pa smo se dobroano nakresali. Bilo je brzo i žestoko. Posle tečnosti stigle su čvršće stvari. Gomila hladnog pečenja i pite s mesom.

- Znam - reče M'Koj. - One godine kad je moja gospoja učestvovala...

³⁸ Parafraza popularne aktuelne pesme, 'Kad raž procveta'.

Linihan ga prisno uhvati pod ruku.

– Ali, čekaj da završim – reče. – Posle te silne gozbe na kraju smo imali još i ponoćni obrok i kad smo konačno krenuli, već se plavilo novo jutro. Povratak preko Federbeda u prekrasnoj zimskoj noći. Blum i Kris Kalinan bili su na jednoj strani kočije a ja sa ženom na drugoj. Počesmo da pevamo troglase i: *Gle, kako sinu prvi jutarnji zrak*. Ona je bila podobro nacvrkana, sa zamašnom količinom Delahantovog vina u sebi. Svaki put kad bi ta glupava kola poskočila, ona bi se sručila na mene. Uživancija! A dobre su joj bile, bog je njen. Evo ovakve.

Pružio je zaobljene šake do na lakat ispred sebe, pa se namrštio:

– Sve vreme sam nameštao prostirku pod njom i vraćao joj bou za vrat. Shvataš?

Šakama je ocrtao u vazduhu pozamašne obline. Od miline je čvrsto zatvorio oči, zgrčio se, a s usana mu je potekao umilan cvrkut.

– Mališa mi se uspravio, nego šta – reče uzdahnivši. – Strašna je to bedevija, nema zbora. Blum je pokazivao Krisu Kalinanu i kočijašu zvezde i komete na nebu: Veliki medved i Herkul i zmaj i šta ti ja znam. Ali ja sam, boga mi, bio, da tako kažem, izgubljen u Mlečnom putu. On ih sve zna u prste, časna reč. Na kraju ona opazi i jednu sitnu sićušnu, daleko na nebu. *A koja je ono zvezda, Poldi?* upitala je. Boga mi, tu je saterala Bluma u škripac. *Ona tamo, je li?* upitao je Kris Kalinan, *pa ta bi se jedino mogla nazvati ubod igle*. Boga mi, nije bio daleko od istine.

Linihan stade i nasloni se na ogradu reke, dahćući od prigušenog smeha.

– Pozliće mi – stenjao je.

Bledo M'Kojevo lice nekoliko trenutaka se smešilo, pa se uozbiljilo. Linihan krenu dalje. Podigao je mornarsku kapu i kratko se počeo po glavi. Iskosa je pod sunčevom svetlošću bacio pogled na M'Koju.

– On ti je jedna načitana sveznalica, taj Blum – reče ozbiljno. – Nije on baš sasvim običan ... znaš ... Ima taj naš Blum neku umetničku žicu.

*

**

Gospodin Blum je dokono prelistavao stranice *Strašnih otkrića Marije Monk*³⁹ a zatim Aristotelovog *Remek-dela*.⁴⁰ Loš, umrljan otisak. Ilustracije: deca skupčana u krvavocrvenim utrobama kao jetre poklanih krava. Puno ih je takvih širom sveta u ovom trenutku. Sve guraju glavicama da se izvuku odatle. Svakog minuta negde se rađaju deca. Gospođa Purifoj.

On odloži obe knjige, pa pogleda u treću: *Priče iz geta*, Leopolda fon Zaher Mazoha.⁴¹

– Ovu sam čitao – reče i odgurnu je.

Prodavac baci na tezgu dve knjige.

– Ove dve su stvarno dobre – reče.

Zadah belog luka širio se preko tezge iz njegovih bezubih usta. Saže se da pokupi nekoliko drugih knjiga na gomilu, pritisnu ih uz raskopčan prsluk, pa ih ponese prema prljavoj zavesi.

Na mostu O'Konel mnogima je palo u oči ozbiljno držanje i živopisna odeća gospodina Denisa Dž. Maginija, profesora plesa itd.

Gospodin Blum, sam, razgledao je naslove. *Lepe tiranke*, Džejmsa Lavbirča. Znam ja kakva je to knjiga. Da li ju je čitala? Da.

On je otvori. Tako sam i mislio.

Iza prljave zavesе začu se ženski glas. Oslušni: muškarac.

Ne: ta joj se ne bi dopala. Jednom sam joj je donosio.

Pročitao je drugi naslov: *Slasti greha*. To bi pre bilo nešto za nju. Da vidimo.

Nasumce je otvori i počе da čita.

– *Sve dolare što joj je muž dao potrošila je u radnjama na raskošne toalete i najskuplje čipke. Za njega! Za Raula!*

Da. Ova. To je. Vidi dalje.

– *Njene se usne spojiše s njegovim u sladostrasnom pohotnom poljupcu dok su mu ruke lutale po njenom negližežu tražeći raskošne obline.*

Da. Ovo ću. Svršena stvar.

– *Kasniš, reče on promuklo, sumnjičavo je merkajući. Lepotica zbaci ogrtač optočen samurovinom, otkrivši kraljevska ramena i uzdrhtalo telo. Kada se smireno okrenula ka njemu, oko usnana joj je poigravao neprimetan osmeh.*

³⁹ Knjiga u kojoj je Marija Monk (1817-1850) opisala svoja navodna stravična iskustva u jednom katoličkom samostnu. Izuzetno popularna i čitana. knjiga je izazvala i snažan talas antikataličkog raspoloženja.

⁴⁰ Lažno Aristotelovo delo, polupornografska, kvazimedicijska rasprava iz XVI veka.

⁴¹ Austrijski romanopisac (1835-1895), autor više poznatih erotskih romana.

Gospodin Blum ponovo pročita: *Lepotica*.

Lagano ga je obuzimala toplina, slabeći mu telo. Telo se predavalo u zgužvanoj odeći. Izmaglica pred očima. Nozdrve se šire u potrazi za plenom. Miomirisna ulja za grudi (*Za njega! Za Raula!*). Pazuha zaudaraju na luk. Ribljelepljiva sluz (njeno uzdrhtalo telo!). Opipaj! Stisni! Zgnječi! Sumporni izmet lavova!

Mlada! Mlada!

Jedna postarija žena, ne više mlada, izađe iz zgrade sudova Konzistorije, Kraljevskog suda, Suda za poslovne i građanske parnice, pošto je u Sudu lorda kancelara odslušala raspravu o slučaju poludelog Potertona, u pomorskom odeljenju tužbu, u jednostranoj raspravi, vlasnika broda Ledi Kairns protiv vlasnika jedrenjaka Mona, u apelacionom sudu odlaganje presude u slučaju Harvija protiv osiguravajućeg društva Oušn Aksident.

Krkljavi kašalj uskomeša vazduh u knjižari, nadimajući prljave zavese. Pojavi se knjižareva neočešljana seda glava i neobrijano crveno lice, zakašljano. Grubo je derao grlo, pljuvao sluz po podu. Nagazio je cipelom ispljuvak, otro ga donom i sagnuo se, otkrivši crvenkastu ćelu, s retkim vlasima kose.

Gospodin Blum je pogleda.

Sputavajući uzbuđenje u svom glasu, on reče:

– Uzeću ovu.

Prodavac podiže oči, mutne od prastare reume.

– *Slasti greha* – reče, kucnuvši po njoj. – Ta je dobra.

*

**

Lakej pred vratima Dilonovog aukcionarskog preduzeća još dva puta zazvoni zvoncem koje je držao u ruci i pogleda se u kredom išaranom ogledalu kabineta.

Dili Dedalus, koja je s trotoara osluškivala, začu udarce zvona, i povike aukcionara iznutra. Četiri i devet. Evo divnih zavesa. Pet šilinga. Fine zavese. Nove koštaju dve gvineje. Pet šilinga, ko daje više? Prodato za pet šilinga.

Lakej podiže zvonce i zamahne:

– Cincin!

Zvono koje je označilo ulazak u poslednji krug potera u sprint bicikliste u trci na pola milje. Dž. A. Džekson, V. E. Vajli, A. Manro i H. T. Gahan, klateći ispruženim vratovima, jurišali su na krivinu pored Biblioteke koledža.

Čupkajući duge brkove, iz Vilijams Roua pojavi se gospodin Dedalus. Zastade kraj svoje kćeri.

– Vreme ti je – reče ona.

– Stoj pravo, ako boga znaš – reče gospodin Dedalus. – Zar hoćeš da ličiš na svog strica Džona, trubača, s glavom nasađenom na ramena. Sačuvaj me Bože!

Dili sleže ramenima. Gospodin Dedalus položi ruke na njih i povuče ih unazad.

– Stoj pravo, devojko – reče. – Iskrivišeš kičmu. Znaš li ti kako izgledaš?

Iznenada, on oklembesi glavu, pogrbi se i opusti donju vilicu.

– Prestani, oče – reče Dili. – Svi te gledaju.

Gospodin Dedalus se uspravi i ponovo stade da čupa brk.

– Jesi li došao do kakvih para?

– Otkud meni pare? – reče gospodin Dedalus. – Meni niko u Dablinu ne bi pozajmio ni penija.

– Imaš ti, znam – reče Dili, gledajući ga u oči.

– Otkud znaš? – upita gospodin Dedalus, lukavo se iscerivši.

Gospodin Kernan, zadovoljan porudžbinom koju je upravo napravio, bodro je koračao ulicom Džejms.

– Znam da imaš – odgovori Dili. – Jesi li bio maločas u Skoč Hausu?

– Nisam – reče gospodin Dedalus, smešeći se. – Jesu li te to one tvoje male kaluđerice naučile da budeš tako bezobrazna? Na.

Dade joj šiling.

– Vidi šta možeš s tim da uradiš – reče.

– Sigurno si dobio pet – reče Dili. – Daj još.

– Čekaj malo – preteći će gospodin Dedalus. – Ista si kao svi oni, je l' da? Otkako vam je majka umrla, pretvorile ste se u čopor malih bestidnih drolja. Ali, čekaj malo. Dobićete vi od mene kad otegnem papke. Sitne ucene! Otarasiću se ja vas! Ne bi vas bilo briga ni da odapnem. Mrtav je. Onaj gore je mrtav.

Ostavi je i krenu dalje. Dili hitro krenu za njim i povuče ga za kaput.

– Dobro, pa šta je sad? – reče, zastavši.

Lakej zazvoni iza njihovih leđa.

– Cincin!

– Ma, da se nosiš u vražju mater – uzviknu gospodin Dedalus, okrenuvši se ka njemu.

Čuvši to, lakej protrese klepetušu zvona: ali blago:

– Cin!

Gospodin Dedalus je buljio u njega.

– Gledaj ga – reče. – To ti je poučno. Pitam se hoće li nam uopšte dozvoliti da porazgovaramo.

– Dobio si ti više, oče – reče Dili.

– Pokazaću ti jedan mali trik – reče gospodin Dedalus. – Sve ću vas ostaviti kao Isus Jevreje. Vidi, ovo je sve što imam. Dobio sam dva šilinga od Džeka Pauera i potrošio sam dva penija da se obrijem za sahranu.

On uzrujano izvadi pregršt bakrenjaka.

– Zar ne možeš negde da potražiš nešto para? – reče Dili.

Gospodin Dedalus porazmisli, pa klimnu glavom.

– Potražiću – reče ozbiljno – tražio sam duž slivnika kroz celu ulicu O’Konel. Sad ću i ovde da potražim.

– Baš si duhovit – reče Dili, iskezivši se.

– Evo – reče gospodin Dedalus pruživši joj dva penija. – Kupi sebi čašu mleka i zemičku ili šta već hoćeš. Uskoro ću i ja kući.

On strpa preostale novčiće u džep i krenu dalje.

Konjička garda vicekralja je prošla, praćena pozdravima utučenih policajaca, iz pravca Parkgejta.

– Sigurna sam da imaš još jedan šiling – reče Dili.

Lakej glasno raspali po zvonu.

Dedalus krenu dalje kroz tu buku, mrmrljajući izveštačeno kroz oklembešena usta:

– Male kaluđerice! Baš su mi slatke! O, ma ne bi one! Ne bi one ništa, ma kakvi! Ma, je l’ to mala sestra Monika!

*

**

Iz pravca sunčanog sata prema Džejms Gejtu bodro je ulicom Džejms pored Šakltonovih prostorija koračao gospodin Kernan, zadovoljan porudžbinom koju je napravio za Pulbruka Robertsona. Lepo sam to sredio. Kako ste, gospodine Krimins? Nikad bolje, gospodine. Bojao sam se da niste možda u svojoj drugoj poslovnici u Pimliku. Kako ide? Životari se nekako. Lepo vreme danas. Da, zaista. Dobro je za useve. Ti seljaci stalno nešto gundaju. Ja bih samo kapljicu onog vašeg najboljeg džina, gospodine Krimins. Mali džin, gospodine. Da, gospodine. Baš strašno to s tom eksplozijom kod generala Slokama. Strašno,

strašno. Hiljadu žrtava. I srceparajući prizori. Muškarci gaze po ženama i deci. Užasno brutalno. Šta kažu, šta je bio razlog? Slučajni požar: skandalozno otkriće. Nijednog čamca za spasavanje, a sva vatrogasna creva popucala. Meni samo nije jasno kako su inspektori uopšte dozvolili da jedan takav brod... E, tu imate pravo, gospodine Krimins. Znate li zašto? Mito. Ma nije valjda? Van svake sumnje. Eto, razmislite malo. I još ta Amerika tvrdi da je zemlja slobodnih ljudi. A ja mislio da je nama loše.

Osmehnuo sam mu se. *Amerika*, rekoh tiho, tek tako. *Šta je to? Šljam svih naroda, uključujući i naš. Je li to istina?* To je činjenica.

Korupcija, gospodine moj. Naravno, gde god su pare, tu je i neko ko je spreman da ih pokupi.

Primetio sam da mi gleda kaput. Odevanje je važna stvar. Najvažnije je da budeš lepo odeven. To ljude obara s nogu.

– Zdravo, Sajmone – reče otac Kauli. – Kako ide?

– Zdravo, Bobe, druže stari – odgovori gospodin Dedalus, zastavši.

Gospodin Kernan stade i poče da se doteruje pred iskošenim ogledalom Pitera Kenedija, frizera. Moderan kaput, nema sumnje. Kupljen kod Skota iz ulice Doson. Još kako vredi ono pola suverena što sam za njega platio Niriju. Taj nije bio manje od tri gvineje. Stoji mi kao saliven. Verovatno je pripadao nekom kicošu iz kluba u ulici Kilder. Džon Maligen, upravnik banke Hibernijan, tako me je prodorno pogledao juče na mostu Karlajl, kao da me se setio.

Dabome! Takvima se treba nametnuti odevanjem. Drumski razbojnik. Gospodin. A sada, gospodine Kriminse, učinite nam čast da opet budete naša mušterija. Čaša što nazdravlja, ali ne opija, kako kaže stara izreka.

Severni zid i Kej ser Džona Rodžersona, s trupinama brodova i sidrenim lancima, plovi ka zapadu, plovi čun, zgužvani otpadak, ljuljuška se u brazdi teretnog feribota, dolazi Ilija.

Gospodin Kernan još jednom za oproštaj pogleda u svoj lik. Zdrava boja, nego šta. Proseidi brkovi. Povratnik sa službe u Indiji. Hrabro je poneo svoje zdepasto telo na nogama s gamašama, ramena mu široka. Je li ono preko puta Lambertov brat, Seme? Molim? Jeste. On je, izgleda. Nije. To je od vetrobrana onih kola tamo na suncu. Odras svetla. Ali strašno liči.

Dabome! Vreli napitak od kleke zagrejao mu je telo i dah. Dobar džin, baš dobar. Peševi kaputa su mu na jarkom suncu namigivali prateći mu stameni korak.

Tamo dole obešen je Emet, raspet pa raščerečen.⁴² Masno crno uže. Psi su lizali krv sa ulice kada se žena gradskog namesnika provezla u svojoj dvokolici.

Da vidimo. Je li sahranjen u Sent Mišanu? Ili, ne, bila je to noćna sahrana u Glasnevinu. Leš je unet kroz jedna tajna vrata u zidu. Sada je tamo Dignam. Ode čovek, dok si rekao britva. E, da. Bolje da ja ovde skrenem. Da pođem zaobilaznim putem.

Gospodin Kernan se okrenu i krenu niz padinu ulice Votling pored ugla čekaonice za posetioce Ginisove pivare. Ispred skladišta Dablinske destilerije stajala su kola bez putnika i kočijaša, s uzdama privezanim za točak. To je strašno opasno. Nekakva ništarija iz Tipererija ugrožava živote građana. Odbegli konj.

Denis Brin sa svojim knjigama, umoran od čitavog sata vremena čekanja u kancelariji Džona Henrija Mentona, povede svoju suprugu preko mosta O'Konel, prema prostorijama firme Kolins i Vord.

Gospodin Kernan približio se ulici Ajlend.

Vremena velikih buna. Moraću da zamolim Neda Lamberta da mi pozajmi one memoare ser Džone Baringtona.⁴³ Kad se sad čovek osvrne na sve to, u nekakvoj retrospektivi. Kartanje kod Dalija. Tada nije bilo nameštanja karata. Jednom od tih tipova prikucali su nožem šaku za sto. Ovde negde je lord Edvard Ficdžerald⁴⁴ pobegao od majora Sira. Kroz štale iza Moira Hausa.

Uh, što je dobar džin.

Zgodan, odvažan mladi plemić. Od slavna roda, dakako. Ona baraba, onaj lažni vlastelin, s ljubičastim rukavicama, on ga je izdao. Očito je da su bili na pogrešnoj strani. Digli su se na ustanak u mračno i pogano vreme. Lepa je to pesma: Ingram.⁴⁵ To su bila gospoda. Ben Dolard zaista dirljivo peva tu baladu. Majstorska interpretacija.

U opsadi Rosa otac moj pade.

⁴² Emeta su obesili i odrubili mu glavu; nije bio raščerečen. Pogubljenje je izvršeno ispred crkve Svete Katarine u ulici Sent Tomas.

⁴³ Džona Barington (1760-1834), samozvani patriota sumnjivog ugleda.

⁴⁴ Lord Edvard Ficdžerald (1763-1798), irski patriota, vođa ustanka iz 1798. godine. Zloglasni Henri Čarls Sir, gradonačelnik Dablina, raspisao je poternicu za njim i proganjao ga sve dok nije bio pronađen i smrtno ranjen u jednoj kući u dablinskoj ulici Tomas.

⁴⁵ Džon Kels Ingram (1823-1907), autor pesme 'Sećanje na mrtve', posvećene spominjanim događajima.

Povorka konjanika prođe lakim kasom duž keja Pembrok, jahači na konjima sa strane poskakivali su, poskakivali u sedlima. Mundiri. Suncobrani svetlosmeđe boje.

Gospodin Kernan požuri napred, zaduvano sopćući.

Njegova ekselencija! Kakav peh! Za dlaku sam ga propustio. Dođavola! Kakva šteta!

*

**

Stiven Dedalus je kroz paučinom prekriven prozor posmatrao prste kamenoresca kako opipavaju zarđali lanac. Prašina je prekrila prozore i izložene uzorke. Prašina je potamnela vredne prste s noktima ptice grabljivice. Prašina je počivala na tamnim lancima od bronce i srebra, na cinoberskim prozorčićima, na rubinima, na leproznom i tamnocrvenom kamenju.

Sve je to rođeno u tamnoj crvljivoj zemlji, hladne iskre vatre, opaka svetla što sjaje u tami. Tamo gde su pali arhanđeli pobacali zvezde sa svojih čela. Blatnjave svinjske njuške, šake, riju li riju, grabe i prevrću.

Ona pleše u gnusnoj tmini gde gore smola i luk. Mornar, riđobrad, srkuće rum iz pehara i posmatra je. Duga i morem podsticana tiha požuda. Ona pleše, poskakuje, vrcka prasećim butinama i bokovima, na velikom joj trbuhu poskakuje jajasti rubin.

Stari Rasel ponovo uglanca svoj dragi kamen prljavom krpom od jelenske kože, okrenu ga i pogleda naspram svoje mojsijevske brade. Prapredak majmun likuje nad ukradenim blagom.

Svi vi, koji iz grobne zemlje iskopavate stare idole! Umobolne reči sofista: Antisten. Znanja o drogama. Orijent i besmrtno žito što klasa od večnosti do večnosti.

Dve stare žene osvežene morskim vazduhom umorno su se duž London Bridž rouda vukle kroz Ajrištaun, jedna s kišobranom posutim peskom, a druga s babičkom torbom po kojoj se prevrtalo jedanaest školjki.

Zujanje labavih remenova mašine i huka dinamika iz električne centrale poteraše Stivena da krene dalje. Bića bez bitka. Stani! Večito pulsira van tebe i večito pulsira u tebi. O svome srcu ti pevaš. Ja sam između njih. Između čega? Između dva sveta što tutnje i kovitlaju se, ja. Prodrmati ih, i jedan i drugi. Ali od tog udarca i ja se obeznanim. Nek me protrese, ko

može. Podvodač i kasapin, to su te reči. Čik! Ali, još ne. Da malo bacim pogled.

Da, sasvim tačno. Veoma veliki i divan i uvek pokazuje tačno vreme. Pravo kažete, gospodine. Ponedeljak ujutro, tako je bilo, zaista.

Stiven siđe niz Bedford Rou, lupkajući se ručicom štapa po lopatici. U Klojsijevom izlogu privuče mu pažnju jedna izbledela reprodukcija iz 1860. godine, Hinanov boks-meč sa Sajersom.⁴⁶ Navijači sa šesirima četvrtastih oboda okupljeni oko ringa, pomno posmatraju. Teškaši s lakom tkaninom oko bokova uljudno pokazuju jedan drugom ogromne pesnice. I tuku: srca junačka.

On se okrenu i stade kraj naherenih kolica s knjigama.

– Dva penija svaka – reče preprodavac. – Četiri za šest penija.

Pohabane stranice. *Irski pčelar. Život i čudesna dela paroha iz Arsa. Džepni vodič kroz Kilarni.*

Možda ovde pronađem založenu neku od mojih nagrada iz škole. *Stepheno Dedalo, alumno optimo, palmam ferenti.*⁴⁷

Otac Konmi, pošto je iščitao koliko je trebalo, prolazio je kroz zaselak Donikarni, mrmljajući večernje molitve.

Ovo je izgleda neki jako dobar povež, šta je ovo? Osma i deveta knjiga Mojsijeva.⁴⁸ Tajna nad tajnama. Pečat kralja Davida. Izlistane stranice: čitano je to i iščitavano. Ko je pre mene prošao ovuda? Kako negovati ispucale šake. Recept za sirće od belog vina. Kako osvojiti ženu. To je nešto za mene. Izgovori tri puta s prekrštenim rukama sledeću čarobnu formulu:

– *Se el yilo nebrakada femininum! Amor me solo! Sanktus! Amen.*⁴⁹

Ko je ovo napisao? Čarolije i bajalice blaženog opata Pitera Salanke velikodušno podarene svim vernicima. Ništa manje vredne od čarolija bilo kog drugog opata, na primer od Joakimovog mumljanja. Silazi, ćelavko, da ti ne oderemo skalp.

– Šta ti radiš ovde, Stivene?

Dilina visoka ramena i pohabana haljina.

⁴⁶ Reč je o boks-meču koji se zaista održao, između Engleza Toma Sajersa, svetskog prvaka, i Amerikanca Džona Hinana, 7. aprila 1860. godine. Borba je bila toliko brutalna da je posle boks u Engleskoj bio zabranjen sve do uvođenja novih, strožih pravila.

⁴⁷ *Stivenu Dedalusu, jednom od najboljih učenika, razredna nagrada (lat.),*

⁴⁸ Prema kabalističkom verovanju, Mojsije nije napisao samo prvih pet starozavetnih knjiga, već još četiri, ili pet, koje su kasnije izgubljene. Tokom devetnaestog veka često su se pojavljivali različiti 'prevodi' tih knjiga.

⁴⁹ Približan prevod Stivenovog jezičkog galimatijasa glasio bi: „Moj mali raj u blažene ženskosti, voli samo mene. Sveto! Amin.“

Brzo zatvori knjigu. Ne daj da vidi.

– A šta ti radiš? – upita Stiven.

Stjuartovsko lice Čarlsa kome premca nema,⁵⁰ s obe strane krhki uvojci. Žarilo se kad god bi se sagnula da: pocepanim cipelama prodžara vatru. Pričao sam joj o Parizu. Jutarnja spavalica ispod pokrivača od starih kaputa, pipkala je narukvicu od lažnog zlata, uspomenu od Dena Kelija. *Nebrakada femininum.*

– Šta ti je to? – upita Stiven.

– Kupila sam za peni od onog drugog prodavca – reče Dili, plaho se nasmejajući. – Je l' dobra?

Kažu da ima moje oči. Da li me drugi ovakvog vide. Okretna, daleka, odvažna. Senka moga uma.

On joj uze iz ruke knjigu bez omota. Šardenalov početni tečaj francuskog.

– Zašto si to kupila? – upita. – Da učiš francuski?

Ona klimnu glavom, pocrvene, i stisnu usne.

Ne pokazuj da si iznenađen. Samo prirodno.

– Evo ti – reče Stiven. – U redu je. Pazi samo da ti je Megi ne odnese u zalagaonicu. Verovatno su sve moje knjige već otišle.

– Neke jesu – reče Dili. – Morali smo.

Ona se davi. Griža savesti. Spasi je. Griža. Svi su protiv nas. Povuci će i mene sa sobom, oči, kosa. Oko mene tanki uvojci kose algi, moje srce, moja duša. Slana zelena smrt.

Mi.

Griža savesti. Savesna griža.

Beda! Beda!

*

**

– Zdravo, Sajmone – reče otac Kauli. – Kako je?

– Zdravo, Bobe, družte stari – odgovori gospodin Dedalus, zastavši.

Bučno izmenjaše pozdrave pred krčmom Redi i Kćeri. Otac Kauli je svaki čas savijenom šakom gladio brkove.

– Šta ima novo? – upita gospodin Dedalus.

⁵⁰ Stiven poredi Dilin izgled s opisima kralja Čarlsa I (1600-1649).

- Pa, ništa naročito - reče otac Kauli. - Živim zabarikadiran, Sajmone, a dva čoveka mi se šunjaju oko kuće i pokušavaju da uđu.

- Divota - reče gospodin Dedalus. - A ko ti je to zamesio?

- O - reče otac Kauli. - Jedan naš poznanik, zelenaš.

- Onaj grbavi, je l' taj? - upita gospodin Dedalus.

- Baš taj, Sajmone - odgovori otac Kauli. - Ruben od toga soja. Baš čekam Bena Dolarda. On treba da zamoli Long Džona da me oslobodi te dvojice. Treba mi samo malo vremena.

Sa uzaludnom nadom, gledao je gore-dole duž keja, jabučica mu se nadimala u grlu.

- Znam - reče gospodin Dedalus, klimajući glavom. - Jadni stari bangavi Ben! Taj uvek hoće da učini drugome. Ne daj se!

On stavi naočari i na trenutak pogleda prema metalnom mostu.

- Eno ga, boga mi - reče - glavom i guzicom.

Široki plavi žaket i četvrtast šešir nad širokim pantalonama Bena Dolarda hitrim korakom pristizali su kejom iz pravca metalnog mosta. Prilazio im je pocupkujući od žurbe, predano se češući ispod peševa žaketa.

Kad je prišao, gospodin Dedalus ga pozdravi:

- Pogledajte ovog momka u izdanšalim pantalonama.

- Samo ga pogledajte - reče Ben Dolard.

Gospodin Dedalus s hladnim ovlašnim prezirom odmeri deo po deo Dolardove pojave. Zatim, okrenuvši se ocu Kauliju, klimnu glavom i podrugljivo promrmlja:

- Baš prikladna garderoba, je l' da, za jedan letnji dan?

- Ma, da se ti malo nosiš dođavola - besno zareža Ben Dolard. - Više sam ja pobacao odela u svom veku no što si ih ti video.

On stade kraj njih, smeškajući se najpre njima pa onda svojoj širokoj odeći s koje je gospodin Dedalus otirao zrnca prašine, napominjući:

- Vidi se da je skrojeno za krepkog čoveka, Bene, nema šta.

- Dabogda crkao Jevrejin koji ga je sašio - reče Ben Dolard. - Hvala Bogu što mu još nisam platio.

- A kako je onaj *basso profundo*⁵¹, Bendžamine? - upita otac Kauli.

⁵¹ *Duboki bas* (ital.).

Kešel Bojl O'Konor Ficmoris Tizdal Farel, mumlajući nešto, staklastog pogleda prođe pored Kluba u ulici Kilder.

Ben Dolard se namršti pa iznenada, skupivši usne kao da se sprema da zapeva, ispusti dubok ton.

– Ooo! – reče.

– Kakav stil – reče gospodin Dedalus, klimnuvši glavom na taj gromki zvuk.

– Kako vam to zvuči? – upita Ben Dolard. – Nisam previše zarđao? A?

Okrenuo se prema njima.

– Dobro je – reče otac Kauli, pa i on klimne glavom.

Prečasni Hju Č. Lav izašao je iz stare kaptolske zgrade Opatije sent Meri i prošao pored Džejmsa i Čarlsa Kenedija, trgovaca alkoholnim pićima, praćen visokim i stamenim džeraldincima, u pravcu Tolsela, blizu gata Hardls.

Ben Dolard ih povede napred, zanoseći se svom težinom prema izlozima, radosno mašući prstima kroz vazduh.

– Pođite sa mnom do kancelarije zamenika šerifa – reče.

– Hoću da vam pokažem novog lepotana koga je Rok postavio za sudskog izvršioca. On je mešanac Lobengule⁵² i Linčibona⁵³. Vredi ga videti, kažem vam. Hajdemo. Baš sam maločas u Bodigi slučajno sreo Džona Henrija Mentona i to će me skupo koštati ako ne... čekajte malo... Na dobrom smo putu, Bobe, veruj mi.

– Još nekoliko dana, kaži mu – zabrinuto reče otac Kauli.

Ben Dolard zastade i zagleda se, galamdžijska mu usta behu širom otvorena, rasklimano dugme sa svetlucavom pozadinom na kaputu klatilo se na koncu dok je on brisao teške krmelje iz očiju, da bi bolje čuo.

– Kakvih nekoliko dana? – zabrunđa. – Zar tvoj stanodavac nije zatražio zaplenu stvari?

– Jeste – reče otac Kauli.

– Onda pisanije našeg prijatelja ne вреди ni papira na kome je ispisano – reče Ben Dolard. – Stanodavac ima pravo prvenstva. Ja sam mu dao sve podatke. Avenija Vindzor, 29. Zove se Lav, je l' tako?

– Tako je – reče otac Kauli. – Velečasni gospodin Lav. Sveštenik je negde na selu. Samo, jesi li ti siguran u to?

⁵² Lobengula (1833-1894) – poznati kralj plemena Zulu, beskompromisni borac protiv osvajača.

⁵³ Linčibon – nadimak Džejmsa Volša, zloglasnog irskog kriminalca s kraja XIX veka.

– Možeš tom Varavi da poručiš od mene da svoje pisanije može da okači mačku o rep.

On čilo povede oca Kaulija, kao da je privezan za njegovo telo.

– Mislim da su Filbertovi sve zamesili – reče gospodin Dedalus, ispusti naočare na grudi, pa krenu za njima.

*

**

– S momkom će biti sve u redu – reče Martin Kanningam, dok su prolazili kroz kapiju Kastljarda.

Policajac dotače rukom čelo.

– Bog te blagoslovio – reče Martin Kanningam, veselo.

Mahnuo je kočijašu koji je čekao, pa ovaj poteže uzde i krenu prema ulici Lorda Edvarda.

Bronza pored zlata, glava gospođice Kenedi pored glave gospođice Dus, pojaviše se iznad prozorskog zastora hotela Ormond.

– Da – reče Martin Kanningam, gladeći bradu. – Pisao sam ocu Konmiju i izložio mu čitav slučaj.

– Mogao bi da pokušaš kod našeg prijatelja – obazrivo predloži gospodin Pauer.

– Bojda? – odrešito će gospodin Kanningam. – Ni slučajno.

Džon Vajs Nolan, koji je zaostao čitajući spisak, hitro ih je pristizao niz Kork Hil.

Na stepenicama Gradske skupštine odbornik Naneti, silazeći, pozdravi odbornika Kaulija i odbornika Abrahama Lajona koji su se upravo peli.

Dvorska kočija je prazna kloparala gornjim delom ulice Eksčeindž.

– Pogledaj, Martine – reče Džon Vajs Nolan, sustigavši ih kod redakcije *Mejla*. – Vidim da je Blum upisao pet šilinga.

– Sasvim tačno – reče Martin Kanningam, uzevši spisak.

– A i priložio je pet šilinga.

– Ne časeći časa – reče gospodin Pauer.

– Čudno ali istinito – dodade Martin Kanningam.

Džon Vajs Nolan razrogači oči.

– Puno je ljudskosti u tom Jevrejину⁵⁴ – elegantno je citirao stihove.

⁵⁴ Ironična primedba o lihvaru Šajloku u Šekspirovom *Mletačkom trgovcu* (I, 3, 152-3).

Krenuše niz Ulicu parlamenta.

– Eno Džimija Henrija – reče gospodin Pauer – upravo je krenuo u Kavanah.

– Jes' bome – reče Martin Kaningam. – Evo, ide.

Ispred *Maison Clairea* Blejzis Bojlan priđe šuraku Džeka Munija, zgrbljenom, zdepastom, koji se beše zaputio ka kvartu Libertis.

Džon Vajs Nolan malo zaostade s gospodinom Pauerom, a Martin Kaningam uhvati za lakat živahnog čovečuljka koji je u smeđem prskanom odelu nesigurno i žurnim koracima prolazio pored časovničarske radnje Mikija Andersona.

– Gradskog pisara malkice muče kurje oči – reče Džon Vajs Nolan gospodinu Paueru.

Zašli su za ugao prema vinariji Džejmsa Kavanaha. Pred njima se ukaza prazna dvorska kočija, zaustavljena ispred Eseks Gejta. Martin Kaningam, ne prestajući da priča, svakog časa je pokazivao spisak na koji se Džimi Henri nije obazirao.

– A tu je i Long Džon Faning – reče Džon Vajs Nolan – u prirodnoj veličini.

Visoki stas Long Džona Faninga ispuni dovratka u koji je stao.

– Dobar dan, gospodine zameniče šerifa – reče Martin Kaningam, pošto su svi zastali i pozdravili.

Long Džon Faning nije im se pomerio s puta. Odlučno je izvadio svoju golemu cigaru, i stao oštro da ih šiba pogledom krupnih prodornih očiju.

– Da li gospoda senatori nastavljaju sa svojim miroljubivim raspravama? – obratio se gradskom pisaru s upadljivom zajedljivošću.

– Pravi je krš i lom nastao – ozlojeđeno reče Džimi Henri – oko tog njihovog prokletog irskog jezika. – Gde li je bio maršal – pitao se on – da održava red u gradskoj skupštini. A starog Barloua, nosioca službene palice, oborila je u postelju astma, pa nema palice na stolu, nema reda, nema čak ni kvoruma, gradonačelnik Hačinson otišao u Landaden a mali Lorkan Šerlok izigrava njegovog *locum tennensa*.⁵⁵ Prokleti irski jezik, jezik naših predaka.

Long Džon Faning dunu sa usana oblačić dima.

Martin Kaningam se naizmenično, čupkajući vrh brade, obraćao gradskom pisaru i zameniku šerifa, dok je Džon Vajs Nolan ćutao.

– Koji je to Dignam? – upita Long Džon Faning.

⁵⁵ *Zamenik* (lat.).

Džimi Henri se iskezi i podiže levu nogu.

– O, moje kurje oči – zaječa. – Dođite gore, ako boga znate, inače ću ja da sednem. Uuff! Jao! Pazi!

Mrzovoljno se probi uz bok Long Džona Faninga, uđe i krenu uz stepenice.

– Dođite gore – reče Martin Kaningam zameniku šerifa. – Ne verujem da ste ga poznavali, a možda i jeste.

Zajedno s Džonom Vajsom Nolanom, za njima uđe i gospodin Pauer.

– Dobra je to duša bila – obrati se gospodin Pauer ogromnim leđima Long Džona Faninga koji se peo prema Long Džonu Faningu u ogledalu.

– Onako oniži, taj Dignam iz Mentonove kancelarije – reče Martin Kaningam.

Long Džon Faning nije uspevao da ga se seti.

Odnekud se začu topot konjskih kopita.

– Šta je to? – upita Martin Kaningam.

Svi stadoše i okrenuše se. Džon Vajs Nolan ponovo siđe. Iz hladovite senke dovratka vide konje kako prolaze Ulicom Parlamenta, amovi i sjajna putišta blistali su na suncu. Čilo su protrčali pred njegovim hladnim neprijatnim pogledom, bez žurbe. U sedlima prednjaka, živahnih prednjaka, jahali su konjušari.

– Šta je to bilo? – upita Martin Kaningam, pošto su produžili uz stepenište.

– Vrhovni namesnik i guverner Irske – odgovori Džon Vajs Nolan iz podnožja stepeništa.

*

**

Dok su gazili po debelom tepihu, Bak Maligen je zaklonivši usta panama šeširom šapnuo Hejnsu, – Parnelov brat. Onamo u uglu.

Odabraše mali sto pored prozora preko puta dugolikog čoveka čija su brada i pogled pomno počivali na šahovskoj tabli.

– Zar je to on? – upita Hejns, promeškolviji se na stolici.

– Jeste – kaza Maligen. – To ti je Džon Hauard, njegov brat, naš gradski maršal.

Džon Hauard Parnel mirno pomeri belog lovca, a zatim mu se siva šapa ponovo podiže ka čelu i tu ostade.

Trenutak kasnije, zaklonjen njome, on hitro, avetinjski svetlim očima ošinu svog protivnika, pa opet usmeri pogled ka bojištu na tabli.

– Ja ću *melange*⁵⁶ – reče Hejns konobarici.

– Dva puta *melange* – reče Bak Maligen. – I donesite nam malo ječmenjaka i putera i malo kolača.

Kad se udaljila, on kroz smeh reče:

– M i ovaj lokal zovemo U.L.K. zato što imaju užasno loše kolače. E, ali ti si propustio Dedalusovu priču o *Hamletu*.

Hejns otvori svoju tek kupljenu knjigu.

– Žao mi je – reče. – Šekspir je bogato lovište za sve umove koji su malo izgubili ravnotežu.

Jednonogi mornar režao je kraj ograde broja 14 u ulici Nelson:

– *Engleska očekuje...*

Bledožuti prsluk Baka Maligena veselo se zatrese od njegovog smeha.

– Trebalo je da ga vidiš kakav je – reče – kad mu telo izgubi ravnotežu. Ja ga zovem Engas Lutalica.

– Ubeđen sam da on ima *idee fixe*⁵⁷ – reče Hejns, zamišljeno štipkajući bradu palcem i kažiprstom. – Po meni, to je vrlo verovatno. Takve osobe uvek imaju fiks-ideje.

Bak Maligen se ozbiljno naže preko stola.

– Zaveli su mu um na stranputicu – reče on – vizijama pakla. Nikad on neće uhvatiti helensku notu. Možda samo Svinbernovu notu, od svih pesnika, belu smrt i crveno rađanje. U tome je njegova tragedija. Nikad on ne može postati pesnik. Radost stvaranja...

– Večna kazna – reče Hejns, kratko klimnuvši glavom. – Shvatam. Jutros sam ga malo podbadao oko vere. Nešto je imao na umu, video sam. To je vrlo zanimljivo, pošto profesor Pokorni iz Beča izvlači iz toga zanimljive zaključke.

Budne oči Baka Maligena opaziše nailazak konobarice. On joj pomože da skine stvari s poslužavnika.

– U staroirskim mitovima ne može da se nađe ni najmanji trag pakla – reče Hejns, među veselim šoljicama. – Tu kao da nedostaje moralna ideja, ono osećanje sudbine, pravedne odmazde. Čudno da ima baš takvu fiks-ideju. Piše li išta za tvoj pokret?

⁵⁶ Doslovno: *mešavina* (franc.); u ovom slučaju: voćna salata.

⁵⁷ *Fiks-ideja* (franc.).

Vešto je, po dužini, ubacio dva grumena šećera kroz šlag. Bak Maligen preseče ječmenjak koji se pušio i namaza ga buterom po vreloj sredini. Gladno odgrize mekani komad.

– Deset godina – reče, žvaćući i smejući se. – Napisaće nešto kroz deset godina.

– Daleko je to – reče Hejns, zamišljeno podižući kašiku. – Ipak, ne bih se čudio da na kraju i napiše.

On okusi punu kašičicu s brdašca šlaga u svojoj šoljici.

– Ovo je za mene pravi irski krem – reče zadovoljno. – Ne volim kad mi podvaljuju.

Ilija, čun, laki zgužvani otpadak, plovio je ka istoku uz bokove brodova i ribarskih brodića, kroz arhipelag čepova, pored ulice Nju Vaping i Bensonove skele, i pokraj trojarbolne škune *Rouzven* s tovarom cigala iz Bridžvotera.

*

**

Almidano Artifoni prošao je kroz ulicu Hols, pa pored Suelovih konjušnica. Iza njega je Kešel Bojl O'Konor Ficmoris Tizdal Farel sa svojim štapkišobranmantilom koji se klatarao, zaobišao uličnu svetiljku pred kućom gospodina Loa Smita, pa je, prešavši ulicu, krenuo duž Merion skvera. Daleko iza njega jedan slepi mladić tapkajući je tražio svoj put pored zida Koledž parka.

Kešel Bojl O'Konor Ficmoris Tizdal Farel otišao je sve do veselih prozora gospodina Luisa Venera, da bi se zatim okrenuo i pošao natrag duž Merion skvera, sa štapkišobranmantilom koji se klatarao.

Na uglu kod Vajldove kuće je zastao, namrštio se na Ilijino ime istaknuto na Metropolitenu Holu, namrštio se i na daleke travnjake vojvodskog vrta. Monokl mu je onako namrštenom zabliztao na suncu. On iskezi svoje pacovske zube i promumla:

– *Coactus volui*.⁵⁸

Zatim krenu ka ulici Kler, škrugućući zubima na vlastite oštre reči.

Dok je prolazio pored prozora gospodina Bluma, zubara, uzvitlanim peševima kaputa grubo je udario po nekom tankom štapu koji je tapkao tražeći put, a onda nastavio dalje, naletevši na jedno slabačko telo. Slepí mladić okrete bolesno lice ka hodaču.

⁵⁸ *Nateran, prihvatio sam* (lat.).

– Proklet bio dabogda – reče gnevno – ko god da si! Ti si veći slepac od mene, kućkin sine!

*

**

Preko puta Ragija O'Donohjua mladi gospodin Patrik Alojzijas Dignam, noseći u rukama kilogram svinjskih kotleta po koje su ga bili poslali u Manganovu, ranije Ferenbahovu radnju, bez žurbe je išao ulicom Viklou. Bilo je tako dosadno sedeti u salonu s gospođom Stoer i gospođom Kvigli i gospođom Makdauel, sa spuštenim zavesama, a one onako šmrkću sve u šesnaest i srkuću onaj prvoklasni žučkasti šeri koji je stric Barni doneo iz Tanija. I uz to jedu mrvice voćnog kolača i samo zevaju i uzdišu.

Kada je prošao Viklou lejn, zaustavi ga izlog Madam Dojl, dvorske modistkinje. Stao je i zagledao se u dva boksera uzdignutih pesnica, gola do pasa. Iz ogledala sa strane ćutke su u njega zurila dva mlada gospodina Dignama u crnini. Majler Keoh, mezimac Dablina, bori se s narednikom Benetom, borcem iz Portobela, za nagradu od pedeset suverena. Bog te, tu bi makljažu vredelo videti. Majler Keoh, to je ovaj što mlati ovog sa zelenim pojasom. Ulaz dva šilinga, za vojnike u pola cene. Mami bih lako mogao da šmugnem. Mladi gospodin Dignam s njegove leve strane okrenuo se kad i on. Ovo sam ja u crnini. Kad je to? Dvadeset drugog maja. Naravno, to je ihaj odavno prošlo. Okrenuo se udesno, pa se i mladi gospodin Dignam s njegove desne strane okrenuo, na herene kape, s podignutim okovratnikom. Dok ga je zakopčavao, zadigavši bradu, ugledao je lik Meri Kendal, ljupke subrete, pored one dvojice boraca. Jedna od fufica slična onima u kutijama cigara koje puši Stoer, jednom ga je njegov stari prebio kao mačku kad ga je uhvatio.

Mladi gospodin Dignam spusti okovratnik i dokono krenu dalje. Najjači tabadžija bio je Ficsimons. Jednom li te samo taj raspali, probudićeš se sredinom sledeće nedelje, prikane. Ali najbolji tehničar bio je Džem Korbet pre nego što ga je Ficsimons istresao iz gaća, zajedno s njegovim smicalicama.

U ulici Grafton mladi gospodin Dignam vide crveni cvet u ustima nekog kicoša u lakovanim cipelama koji je slušao šta mu govori neki pijanac i bez prestanka se cerio.

Nigde tramvaja za Sendimaunt.

Mali Dignam krenuo je niz ulicu Nasau, prebacivši krmenadle u drugu ruku. Okovratnik mu se ponovo podiže, i on ga gurnu naniže. Prokleta dugme je premaleno za ovaj prorez na košulji, đavo da ga nosi. Sreo je đake s torbama. Ja ne idem ni sutra, neću ići do ponedjeljka. Srete zatim još neke đake. Da li primećuju da sam u crnini? Stric Barni je rekao da će večeras dati oglas u novinama. Onda će ga svi videti u novinama i pročitati odštampano moje ime i tatino ime.

Lice mu je sasvim posivelo i nije više bilo crveno kao pre, a jedna muva se po njemu šetala sve do oka. A kako je škripalo kad su uvturali zavrtnje u sanduk: i kako je lupalo dok su ga nosili niz stepenice.

Tata je bio unutra a mama je plakala u salonu i stric Barni je govorio ljudima kako da zakrenu na krivinama. Veliki je to bio sanduk i visok, a izgleda i težak. Kako to? Poslednji put kad se napio, tata je stajao na stepeništu i urlao tražeći cipele pošto je hteo da ode do Tanija da nastavi da pije i u onoj košulji izgledao je debeljuškast i omalen. Nikad ga više neću videti. Smrt, to je to. Tata je mrtav. Moj otac je mrtav. Rekao mi je da mami budem dobar sin. Nisam mogao da čujem i ono drugo što je govorio, ali sam video po jeziku i zubima da se trudi da to kaže jasnije. Jadni tata. Bio je to gospodin Dignam, moj otac. Nadam se da je sada u čistilištu, pošto se u subotu ispovedio kod oca Konroja.

*

**

Vilijam Hambl,⁵⁹ erl od Dadlija, i ledi Dadli, u pratnji potpukovnika Hezeltajna, izvezli su se posle ručka iz rezidencije vicekralja. U kočiji iza njih bile su uvažena gopođa Padžit, gospođica de Korsi i uvaženi Džerald Vord, ađutant na dužnosti.

Povorka je prošla pored donje kapije Finiks Parka ispraćena pozdravima pokunjenih policajaca i nastavila pored Najtsbridža duž severnih kejova. Vicekralj je pri prolasku kroz metropolu bio izuzetno srdačno pozdravljen. Kod mosta Bladi neprimećen ga je s druge strane reke pozdravljao Tomas Kernan. Između mostova Kvins i Vitvort prodoše vicekraljevske kočije lorda Dadlija, bez pozdrava od strane Dadlija Vajta, magistra pravnih nauka, koji je stajao na keju Aran ispred zalagaonice gospođe M. E. Vajt, na uglu zapadne ulice Aran, i

⁵⁹ Vilijam Hambl Vord (1866-1932), drugi erl od Dadlija, generalni namesnik Irske od 1902. do 1906. godine.

kažiprstom čačkao nos, preišljajući se da li će brže stići u Finsboro ako tri puta promeni tramvaj ili ako pozove fijaker ili ako krene pešice preko Smitfilda, Konstitjušn Hila i terminala Brodston. Na tremu Palate pravde vide ga Riči Gulding s torbom za spine firme Gulding, Kolis i Vord, pa se začudi. Pored mosta Ričmond, na pragu prostorija Rubena Dž. Doda, advokata, zastupnika Patriotskog osiguravajućeg zavoda, jedna postarija žena koja se spremala da uđe predomislila se pa se vrativši se putem kojim je došla pored Kingovih izloga, s poverenjem nasmešila predstavniku Njegovog veličanstva. Iz otvora u zidu keja Vol ispod kancelarije Toma Devana reka Podl je izražavala odanost plazeći jezik od otpadnih voda. Iznad prozorskog zastora u hotelu Ormond, zlato kraj bronze, glava gospođice Kenedi pored glave gospođice Dus, posmatrale su i divile se. Na keju Ormond gospodin Sajmon Dedalus, na svom putu od javnog toaleta do kancelarije zamenika šerifa, zastao je kao ukopan nasred ulice i s dubokim poštovanjem skinuo šešir. Njegova ekselencija ljubazno je uzvratila pozdrav gospodinu Dedalusu. Na Kahilovom uglu nezapažen se naklonio velečasni Hju. Č. Lav, magistar humanističkih nauka, misleći na negdanje namesnike čije su ruke izdašno darivale bogate priloge. Na mostu Gratan, Linihan i M'Koj, koji su se upravo rastajali, pogledaše kočije kako prolaze. Na putu pored poslovnih prostorija Rodžera Grina i velike crvene Dolardove štamparije, Gerti Makdauel, koja je umesto bolesnog oca nosila poštu Kejtsbijevog preduzeća Kork linoleum, zaključila je po samoj pojavi da je to gospodin namesnik s gospođom ali nije mogla da vidi kako je obučena Njena ekselencija jer su tramvaj i velika Springova žuta kola s nameštajem morali da stanu ispred nje upravo zato što je prolazio lord namesnik. Blizu Landi Futa, iz senke pod vratima Kavanahove vinarije Džon Vajs Nolan se neopažen hladnim osmehom smeškao prema lordu namesniku i generalnom guverneru Irske. Velepoštovani Vilijam Hambl, erl od Dadlija, vitez reda Velikog Viktorijinog krsta, prošao je pored večno kucajućih satova Mikija Andersona, i pored doteranih rumenih voštanih lutaka firme Henri i Džejms, gospodin Henri, *dernier cri*⁶⁰ Džejms. Preko, kod Gejm Gejta, Tom Rošfor i Nosati Flin posmatrali su nailazak povorke. Tom Rošfor, opazivši da je ledi Dadli uprla pogled u njega, hitro izvadi palčeve iz džepova crvenog prsluka i skide kapu pred njom. Ljupka *soubrette*, nenadmašna Meri Kendal, nafrakanih obraza i zadignute suknje, nafrakano se sa svog plakata osmehnula Vilijamu Hamblu, erlu od Dadlija, i potpukovniku H. G. Hezeltajnu kao i uvaženom Džeraldou Vordu, ađutantu. S

⁶⁰ *Poslednji krik* (franc.).

prozora U.L.K-a, Bak Maligen veselo, a Hejns ozbiljno, posmatrali su vicekraljevsku kočiju preko ramena radoznalih gostiju, čija su tela zatamnili šahovsku tablu u koju je napregnuto piljio Džon Hauard Parnel. U ulici Fauners, Dili Dedalus, podigavši pogled sa Šardenalovog početnog tečaja francuskog, ugledala je raširene suncobrane i paoke točkova kako se okreću na suncu. Džon Henri Menton, kao zaglavljjen u vratima Trgovačkog doma, zurio je od vina podbulim, vodnjikavim očima držeći glomazan zlatni sat s poklopcem, u koji niti je gledao, niti ga je osećao u svojoj glomaznoj levoj ruci. Tamo gde je prednja noga konja kralja Bilija⁶¹ mahala kroz vazduh, gospođa Brin je svog brzopletog muža povukla da ne padne pod kopita prednjaka. Viknula mu je na uvo šta je po sredi. Kad je shvatio njene reči, on je pomerio knjige na levu stranu grudi i pozdravio drugu kočiju. Uvaženi Džerald Vord, ađutant, prijatno iznenađen, pohitao je da otpozdravi. Na Ponsonbijevom uglu umorna bela boca sa slovom H zastade, a iza nje još četiri bele boce s visokim šeširima, E.L.I.S, da bi pratiodi i kočije razmetljivo projezdili kraj njih. Preko puta Pigotove prodavnice instrumenata gospodin Denis Dž. Mađini, profesor plesa itd., u živopisnoj odeći, ozbiljno je koraćao, i jedan ga je vicekralj prestigao a da ga nije ni primetio. Pored zida upravnika zatvora bezbrižno je hodao Blejzis Bojlan, u žutim cipelama i ćarapama s neboplavim šarama, u ritmu pesme *Moja je draga iz Jorkšira*.

Blejzis Bojlan prikazao je pred razigranim neboplavim amovima prednjaka svoju neboplavu kravatu, mangupski naheren slamni šešir i tamnoplavo seržano odelo. Ruke mu, zavučene u džepove, zaboraviše da pozdrave, ali on ponudi trima damama drsko zadivljen pogled i crveni cvet između usana. Dok su se vozili kroz ulicu Nasau, Njegova ekselencija skrenu pažnju svojoj supruzi koja se upravo klanjala, na muzički program koji se odvijao u parku Koledža. Nevidljiva hajlenderska blehmuzika trubila je i tutnjala bubnjevima ispraćajući *cortege*:⁶²

Mada radi u fabrici

I mada haljine skromne nosi

Badabum.

Ja jorkširski volim dragu svoju

S jorkširskom ružom u kosi

⁶¹ Statua kralja Vilijama II (Vilijama od Oranža) na konju.

⁶² *Povorka* (franc.).

Badabum.

S druge strane zida startovali su jedan za drugim trkači u hendikep trci na četvrt milje, M. S. Grin, H. Trift, T. M. Pejti, K. Skaif, Dž. B. Džefs, Dž. N. Morfi, F. Stivenson, K. Aderli, i V. S. Hagard. Prolazeći pored Finovog hotela, Kešel Bojl O'Konor Ficmoris Tizdal Farel zurio je kroz besni monokl preko kočija u glavu gospodina M. E. Solomonsa, u izlogu Austrougarskog vicekonzulata. Duboko u ulici Lajnster, pored sporedne kapije Trinitija, pouzdani kraljev čovek, Hornblauer, dotače svoju lovačku kapu. Dok su se blistavi konji šepurili Merion skverom, mladi gospodin Patrik Alojzijus Dignam, čekajući, vide kako svi pozdravljaju tog gospodina s cilindrom, pa i sam prstima umrljanim od papira s krmenadlama podiže svoju novu kapu. Podiže se i njegov okovratnik. Vicekralj, koji beše krenuo da svečano otvori dobrotvorni vašar Mirus, za prikupljanje pomoći Merserovoj bolnici, vozio se sa svojom pratnjom prema donjoj ulici Maunt. Prošao je pored slepog mladića preko puta Brodbentsa. U donjoj ulici Maunt jedan pešak u smeđem mantilu, koji je jeo komad suvog hleba, hitro je i bez posledica pretrčao put vicekralju. Kod mosta Rojal Kanal, s ograde, gospodin Judžin Straton, iscerenih debelih usana glasno je izražavao doborodošlicu svima koji su se zaputili u gradsku četvrt Pembrok. Na uglu Hadington rouda zastale su dve peskom umrljane žene, kišobran i torba u kojoj se jedanaest školjki okrenulo da zadivljeno pogleda namesnikovicu i lorda namesnika bez zlatnog lanca oko vrata. Na Northumberland i Lendsdaun Roudu Njegova ekselencija savesno je otpozdravila retkim šetačima, kao i dvojici dečaka na baštenskoj kapiji kuće kojoj se, kažu, divila pokojna kraljica, kada je 1849. godine s mužem, princom regentom, posetila irsku prestonicu, da bi na kraju otpozdravio i krutim pantalonama Almidana Artifonija koje iščežoše iza netom zatvorenih vrata.

Bronza je pored zlata slušala čelični zveket gvozdениh potkovica.¹

Nedlčne blablatruč.

Cepka, štrpka otvrdli nokat palca, cepka.

Nemogući ste! Zlato još jače pocrvene.

Promuklo dunu kao kroz sviralu.

Frule. Plavi cvetak u Zlatnoj pagodi kose.

Titrava ruža na svilenkastim satenskim grudima, kastiljska ruža.

Ćućori, ćućori: Jadolores.

Uja! Ko je to u ... zlatnom uja?

Cincilin pozva bronzu sažaljivu.

I zvuk, čist, dug i treperav. Čeznutljivozamirući zvuk. Mamac. Blaga reč. Ali vidi! Svetle zvezde gasnu. O, ružo! Tonovi cvrkuću odgovor. Kastilja. Jutro se rađa.

Zvec zvec zvecka kočija.

Novčić zvecnu. Sat otkuca.

Obećanje. *Sonnez*.² Može. Podvezica pljasnu. Nikada te ostaviti neću. Pljas. *La cloche*!³ Pljas po bedru. Obećanje. Uzavrela. Mila moja, zbogom!

Zvec. Bluu Tutnje praskavi akordi. Kad ljubav obuzme. Rat! Rat! Opna. Jedro! Vijori se veo nad talasima.

Propalo. Javlja se drozd. Sad propalo je sve.

Krut kreće na put.

Prvi put kad vide. Avaj!

Bujica snažna. Snažni mlaz.

Treperilo. Ah, mamila! Omamila.

Marta! Dođi!

Klapklap. Klipklap. Klapaklap.

¹ Šezdeset eliptičnih fragmenata na početku jedanaestog, 'najmuzikalnijeg' poglavlja *Uliksa*, predstavljaju neku vrstu najave muzičkih motiva kojima poglavlje obiluje. Svaki od šezdeset najavljenih motiva pojaviće se kasnije, u razvijenijem obliku, prema redosledu fragmenata s početka. Većina kritičara ističe da poglavlje ima 'muzičku' strukturu, sačinjenu prema modelu fuge.

² *Zazvoniše* (franc.).

³ *Zvonom!* (franc.).

Božemili onni kadnije čuo tako.

Glui celavi Pet doneo upijač nož odneo.

Noćni zov na mesečini; daleko: daleko.

Tako sam tužan. P.S. Tako usamljen kao cvetak.

Slušajte!

Bodljikava i vijugava hladna morska školjka. Jesi li? Svaka se oglašava hućanjem i tihim romorom.

Biseri: kad ona. Listove rapsodije. Hissssss.

A ti ne?

Nisam: ne, ne: verujem: Lidlid. Kuc tuc kuckuruckuc.

Crno.

Duboki zvuk. Hajde, Bene, hajde.

Čeka dok vi čekate. Hi hi. Čeka dok vi.

Ali čekaj!

Duboko usred crne zemlje. Skrivena ruda.

Naminedamine.⁴ Svi nestadoše. Svi izginuše.

Tanušne, treperave vlati devojačke kose njene.

Amin! Besno zaškrgutao zubima.

Amo. Tamo, amo. Viri hladna palica.

Bronzlidija pokraj Zlatomine.

Pored bronze, pored zlata, u zelenom moru senki. Blum.

Stari Blum.

Jedan tapka, drugi lupka, kuctuc kuckuruc.

Molite se za njega! Molite se, dobri ljudi!

Zvecka podagričnim prstima.

Big Benaben. Big Benben.

Poslednja kastiljska ruža letnja ostavila cvetak bluma o tako sam tužan i usamljen ja.

Pfiit. Cvili vetrić pffit.

Pravi ljudi. Lid Ker Kau Di i Dol. Da, da, kao vi, momci.

Dižimo čaše u zdravlje naše.

Prrrft! Uuuuf!

Otkud bronza izbliza? Otkud zlato iz daleka? Otkud topot kopita?

Rrrrrrrrt. Kraaa. Kraandl.

Onda, do tada ništa. Moj eppitrrrtapf. Napfrfrisati. Gotovo.

Počinjemo!

Bronza pored zlata, glava gospođice Dus pored glave gospođice Kenedi, preko prozorskog zastora u baru hotela

⁴ U ime Božje (iskvaren latinski).

Ormond čule su kako prolaze vicekraljevska kopita, čelični zveket.

- Je li to ona? – upita gospođica Kenedi.

Gospođica Dus reče da jeste, eno sedi sa Njegovom eks, sva u bisernosivom i *Eau de Nil*.⁵

- Divan kontrast – zaključí gospođica Kenedi.

Gospođica Dus sva ustreptala reče uzbuđeno:

- Pogledaj onog s visokim cilindrom.

- Koga? Gde? – upita zlato s još većim uzbuđenjem.

- U drugim karucama – rekoše vlažne usne gospođice Dus, smešeci se na suncu. – Gleda ovamo. Pripazi, samo da nešto pogledam.

Ona otrča, bronza, u najdalji ugao, pritisnuvši lice o okno, okružena oreolom uzbuđenog daha.

Vlažne su joj usne cvrkutale:

- Slomiće vrat, kako se okreće.

Nasmejala se:

- E, svašta! Zar ti muškarci nisu prave budale?

S tugom.

Gospođica Kenedi se tužno izvuče iz snopa jarke svetlosti, gurnuvši jedan nestašni pramen iza uha. Tužna koraka, ne više zlatna, vrtela je i uplitala pramen. Tužno je uvertala nepokorni zlatni uvojak iza vijugave ušne školjke.

- Lepo se oni zabavljaju – zaključila je tužno.

Muškarac.

Blum prođe pored Mulangove prodavnice lula, noseći na grudima slasti greha, pored Vajnové antikvarnice noseći u sećanju slatke grešne reči, pored Kerolove potamnele i olupane srebrnine, za Raula.

Potrčko im je prilazio, njima u baru, konobaricama. Zbog njih koje ga nisu primećivale tresnuo je o sto poslužavnik sa zveckavim porcelanom. I – Izvolite čaj – rekao.

Gospođica Kenedi otmenim pokretom odloži poslužavnik na uspravljeni sanduk za boce s mineralnom vodom, van domašaja pogleda, nisko.

- Šta je to? – neuljudno zapita drčni potrčko.

- Pogodite – odvrati gospođica Dus, napustivši svoju osmatračnicu.

- Vaš *beau*,⁶ je l' da?

⁵ Doslovno: *voda Nila* (franc.); ovde: tkanina bleдозelenkaste boje.

⁶ *Lepotan* (franc.).

Gorda mu bronza na to odgovori:

– Tužiću vas gospođi de Masi ako samo još jednom čujem te vaše nedolične prostakluke.

– Nedolične blablatruć – grubo frknu slugeranjska njuška, dok se pred njenim pretnjama vraćao tamo otkuda je i došao.

Blum.

Mršteći se na svoj cvet gospođica Dus reče:

– Stvarno je nesnosan taj mladi mazgov. Ako se ne bude lepo ponašao uši ću mu iščupati da će sve da se puši.

Kao prava dama, u dopadljivom kontrastu.

– Ne obraćaj pažnju – reče joj gospođica Kenedi. Ona nasu punu šolju čaja, pa zatim izli čaj natrag u čajnik. Čučale su iza hridina tezge, čekale na stoličicama, s okrenutim sanducima, čekale da čaj povuče. Gladile su dlanovima bluze, obe od crnog satena, dva šilinga i devet penija metar, čekale da čaj povuče, dva i sedam za metar.

Da, bronza izbliza, zlato izdaleka, čule su zveket čelika izbliza, udarce kopita izdaleka, i čule su čelikpotkovicu, zveketpotkovicu, zveketčelika.

– Jesam li jako izgorela od sunca?

Gospođica bronza razgoliti vrat.

– Nisi – reče gospođica Kenedi. – To posle potamni. Jesi li probala s boraksom u vodici od trešnje i lovora?

Gospođica Dus se napola podiže da sa strane pogleda svoju kožu u barskom ogledalu sa zlatnim slovima, u kome su svetlucale čaše za belo i crno vino, a u sredini školjka.

– A pogledaj mi samo ruke – reče.

– Pokušaj s glicerinom – posavetova je gospođica Kenedi.

Oprosti se gospođica Dus sa svojim vratom i šakama.

– Od toga samo dobiješ osip – odgovori, i sede. – Tražila sam od onog starkelje kod Bojda nešto za moju kožu.

Gospođica Kenedi, sipajući sada već gotov čaj, namršti se i zamoli je:

– O, ne podsećaj me na njega, molim te!

– Čekaj samo da ti ispričam – molila je gospođica Dus.

Pošto je u zaslađen čaj sipala mleko, gospođica Kenedi začepi prstićima oba uha.

– Ne, nemoj – povika.

– Neću da slušam – viknu.

Ali Blum?

Gospođica Dus promumla glasom onog starkelje:

– Za vašu šta? – rekao je.

Gospođica Kenedi otčepi uši da čuje, da progovori; ali reče, ali ponovo zamoli:

– Neću da mislim o njemu, dođe mi da zvisnem. Ta grozna matora olupina! One večeri u Staroj koncertnoj dvorani.

Gadljivo je srkala napitak, vrući čaj, srkutala slatki čaj.

– Evo ovako je uradio – reče gospođica Dus, nagnuvši bronzanu glavu u stranu, namreškavši nozdrve. – Hopla! Hopla!

Iz grla gospođice Kenedi ote se prodoran vrisak smeha. Gospođica Dus je huktala i groktala kroz nozdrve koje su nedolično podrhtavale kao njuška u potrazi za plenom..

– O! – prodorno uskliknu gospođica Kenedi. Kako da zaboravim njegove iskolačene oči?

Gospođica Dus zazvoni dubokim bronzanim smehom, vičući:

– A drugim okom namiguje!

Blumovo crno oko pročitalo je ime Arona Figatnera. Zašto ja uvek mislim da je to Figater. Valjda od onog 'držati fige'. I hugenotsko ime Prospera Lorea. Blumove oči prodoše pored Basijevih blaženih devica.⁷ U plavim haljinama, pod njima u belini,⁸ dođite k meni. Ljudi veruju da je ona bog: ili boginja. Ove današnje. Nisam uspeo da vidim. Onaj momak je govorio. Student. Pa posle s Dedalusovim sinom. Možda je to Maligen. Sve same prelepe device. To je ono što privlači te propalice: njena belina.

Prodoše njegove oči. Slasti greha. Slatke su slasti.

Greha.

U zvonkom kikotu izmešaše se mladi zlatnobronzani glasovi, Dus i Kenedi, drugo oko namiguje. Zabaciše mlađane glave unazad, bronzano kikitave, da slobodno puste smeh, vrisak, drugo oko, daju jedna drugoj znake, prodorni piskavi tonovi.

Ah, dahću, uzdišu. Uzdišu, ah, izmorena, zamire njihova razdraganost.

Gospođica Kenedi ponovo pritisnu usne na šoljicu, podiže je, otpi gutljaj, pa se zakikota. Gospođica Dus, nagnuvši se preko poslužavnika, ponovo namreška nos i zakoluta vragolastim umornim očima. I opet Kenikikot, naginjući svetle

⁷ Blum prolazi pored tri dablinske radnje s početka veka: zlatare Arona Figatnera, prodavnice gipsanih statua i ramova za slike, čiji je vlasnik Aurelio Basi, i prodavnice šešira, vlasnika Prospera Lorea.

⁸ Tradicionalne boje odore Device Marije.

pagode svoje kose, naginjući se tako da je otkrila ukosnicu od kornjačevine, uz prasak ispljunu čaj iz usta, gušeći se čajem i smehom, kašljući zagrcnuto, vičući:

– Uh, a tek one vodnjikave oči! Zamisli da si udata za nekog takvog – uzviknu. – S onom njegovom bradicom!

Dus se sva prepusti grohotnom smehu, pravom smehu prave žene, razdraganost, radost, gnušanje.

– Udata za slinavu nosurdu! – vrištala je.

Uz krike, gromoglasan smeh, u bronzi i u zlatu, nagonile su jedna drugu na grohot za grohotom, naizmenično praskale, bronzanozlatna zlatnobronzana, dubokoprodorne, u smeh za smehom. A onda opet u smeh. Znam ja tog slinavka. Iscrpljene, bez daha su oborile klimave glave prema tezgi, s pletenicom i pundom i blistavo začestljane. Porumenele (O!), zadihane, ozojane (O!), bez daha.

Udata za Bluma, za vodnjikavog Bluma.

– O, svi sveci! – zavapi gospođica Dus, i uzdahnu nad svojom nestašnom ružom. – Bolje da se nisam toliko smejala. Sva sam mokra.

– O, gospođice Dus! – pobuni se gospođica Kenedi. – Pa vi ste nemogući!

I pocrvene još više (vi ste nemogući!) još zlatnije.

Pored Kentvelovog lokala cunjao je vodnjikavi Blum, pored Čepijevih devica, sjajno nauljenih. Nanetijev je otac nutkao takve stvarčice naokolo, obijajući pragove kao ja. Religija se isplati. Moraću s njim da se vidim zbog onog teksta za Kiza. Najpre da jedem. Trebalo bi. Još ne. U četiri, rekla je. Vreme neprestano prolazi. Okreću se kazaljke sata. Idemo. Gde jesti? Kod Klarena, u Delfinu. Idemo. Za Raula. Jest. Ako izbunarim pet gvineja za ove oglase. Ljubičaste svilene podsuknje. Još ne. Slasti greha.

Sve manje rumena, sve manje, zlaćanobleda.

U njihov bar ušeta gospodin Dedalus. Cepkajući, štrpkajući otvrdli nokat palca. Cepkajući. Ušeta.

– O, baš lepo što ste nam se vratili, gospođice Dus.

Uze je za ruku Je li bilo lepo na odmoru?

– Nikad bolje.

Nada se da je imala lepo vreme u Rostrevoru.

– Veličanstveno – reče ona. – Pogledajte kako bajno izgledam. Po čitav dan sam se izležavala na plaži.

Bronzana belina.

– Baš ste bili nevaljali – reče gospodin Dedalus i blago joj steže ruku. – Izazivali jadne priproste muškarce.

Satenska gospođica Dus povuče ruku iz njegovog stiska.

– Ma, nemojte, molim vas. Ne bih ja rekla da ste vi tako prostodušni.

A bio je.

– Ama, jesam – reče on zamišljeno. – U kolevci sam izgledao tako priprosto da su me krstili priprosti Sajmon.

– Sigurno ste bili pravi slatkiš – odgovori gospođica Dus.
– A šta vam je danas doktor preporučio?

– E, pa – razmišljao je – šta mi vi odaberete. Mislim da ću vas zamoliti za malo sveže vode i pola čaše viskija.

Zveckanje.

– S najvećim zadovoljstvom – složi se gospođica Dus.

S ljupkim zadovoljstvom ona se okrete ka pozlaćenom ogledalu Kantrela i Kohrana. Otmenom je kretnjom iz svoje kristalne bočice nasula malo zlatnog viskija. Iz skuta kaputa gospodin Dedalus izvuče duvankesu i lulu. Veselo ona služi. Dva puta promuklo dune kroz kamiš kao kroz sviralu.

– Jupitera mi – razmišljao je naglas. – Često sam želeo da vidim planine Morn.⁹ Vazduh u podnožju sigurno je izuzetno zdrav. Ali kad neko dugo preti, on to i ostvari, kažu. Jeste, jeste.

Jeste. Prstima je gurao u lulu vlasi, devojačke vlasi njene. Vlasi morske sirene. Delići. Komadi. Zamišljen. Nem.

Niko ne reče ništa. Jeste.

Gospođica Dus je veselo glancala čašu, pevušeći:

– *O, Jadolores, kraljica istočnih mora!*¹⁰

– Da li je dolazio danas gospodin Lidvel?

Uđe Linihan. Oko sebe zveraše Linihan. Gospodin Blum stiže do mosta Eseks. Jeste, gospodin Blum prešao je preko mosta Eseks. Moram da pišem Marti. Da kupim papir. Kod Dejlija. Tamo radi ona ljubazna devojka. Blum. Stari Blum. Plavi cvetak Blum u polju cveta.

– Bio je ovde u vreme ručka – reče gospođica Dus.

Linihan priđe.

– Da li me je tražio gospodin Bojlan?

Upitao ju je. Ona odgovori:

– Gospođice Kenedi, da li je dolazio gospodin Bojlan dok sam ja bila gore?

⁹ Planinski venac uz morsk obalu, stotinak kilometara severno od Dablina.

¹⁰ Refren popularne arije iz operete *Floradora* (1899), u kojoj junak, na rastanku sa svojom voljenom, peva *O, moja Dolores, kraljice istočnih mora*. Gospođica Dus neznatno prilagođava tekst sebi.

Upitala je. Gospođica glas Kenedijeve odgovori, s novom šoljicom čaja u ruci, pogleda uprtog u stranicu pred sobom.

– Ne. Nije.

Gospođica pogled Kenedijeve, čujan ali nevidljiv, nastavljao je da čita. Linihan je okruglim telom obilazio oko staklenog zvona kojim behu pokriveni sendviči.

– Juhu! Ko je to u uglu?

Kenedijeva ga ne nagradi ni jednim pogledom, ali on nastavi s udvaranjem. Nek čita samo tamna slova: okrugla O i izuvijana S.

Zvec zvec zvecka kočija.

Zlatno devojče je čitalo ne podižući pogled. Ne obraćaj pažnju na njega. Nije obraćala pažnju dok je ispredao nekakvu tralala basnu, blebećući jednoličnim glasom:

– Sretne ti lisica rodu. I kaže lisica rodi: Jel' hoćeš da gurneš kljun u moje grlo da izvučeš kost?

Uzalud je gudio. Gospođica Dus okrenula se svome čaju.

On uzdahnu, za sebe:

– O, bože! O, jadan ja!

On pozdravi gospodina Dedalusa i ovaj mu otpozdravi klimanjem glave.

– Primate pozdrave od slavnog sina slavnoga oca.

– Ko to može biti? – upita gospodin Dedalus.

Linihan srdačno raširi ruke. Ko?

– Ko to može biti? – upita. – Kako možete da pitate? Stiven, mlađani bard.

Suvo.¹¹

Gospodin Dedalus, slavni otac, odloži svoju hladnu napunjenu lulu.

– Shvatam – reče. – Nisam ga prepoznao u prvi mah. Čujem da se kreće u probranom društvu. Jeste li ga viđali u poslednje vreme?

Jeste.

– Baš sam danas ispio s njim pehar nektara – reče Linihan. – Kod Munija *en ville*¹² i kod Munija *sur mer*.¹³ Primio je pare za vredni rad svoje muze.

Osmehnuo se bronzanim u čaju okupanim usnama, usnama i očima koje su osluškivale.

¹¹ Linihan pokušava laskanjem da iskamči piće, i sluti da će ostati suva grla.

¹² *U gradu* (franc.).

¹³ *Na moru* (franc.); dva dablinska paba istog vlasnika, imala su 'nadimke', da bi se izbegla zabuna.

Erinska elita titrala mu je na usnama. Masivni učenjak. Hju Makhju, najbolji dablinski pisac i urednik i onaj mladi minstrel sa divljeg vlažnog zapada, koji se odaziva na zvučno ime O'Meden Berk.

Dedalus kratko očuta pa diže svoj grog i – To mora da je bilo vrlo zabavno – reče. – Vidim ja.

Vidi on. Pio je. S odsutnim tužnim planinskim očima.

Odložio je čašu.

Pogledao je prema vratima salona.

– Vidim da ste premestili klavir.

– Danas je dolazio štimer – odgovori gospođica Dus – da ga naštimuje za naš mali koncert, i takvog pijanistu ja još nisam čula.

– Ma, nije valjda?

– Zar ne, gospođice Kenedi? Prava klasika, znate. A slep je, jadnik. Sumnjam da ima i dvadeset godina.

– Ma, nije valjda? – reče gospodin Dedalus.

Otpio je i odlutao nekud.

– Baš je tužno kad ga pogledaš u lice – saosećajno će gospođica Dus.

Proklet bio, kurvin sin.

Na njeno sažaljenje odgovori glasan zvuk zvona jednog gosta. Vratima trpezarije priđe ćelavi Pet, priđe gluvi Pet, priđe Pet, konobar u Ormondu. Pivo za gosta. Potpuno bezvoljno, on donese pivo.

Strpljivo je Linihan čekao nestrpljivog Bojlana, tog zvec zvec uspaljenka.

Držeći podignut poklopac on je (ko?) zurio u sanduk (sanduk?) u kose trostruke (klavirske) žice. Pritisnuo je (isti onaj koji je maločas blago stisnuo njenu ruku) mekanu pedalu i tri tipke da bi osetio debljinu filca, da bi čuo kako tuku prigušene maljice.

Dva lista finog svetložutog papira jedan rezervni dva koverta kad sam bio kod Vizdom Helija mudri Blum kod Dejlija je to kupio Henri Flauer. Zar nisi srećan u svome domu? Cvetak da me uteši a igla ubija ljub. To nešto znači, gvor cve. Je li to bio krasuljak? On je simbol nevinosti. Časnu devojkicu susresti posle mise. Mlogo vam hvala. Mudri Blum opazi na vratima plakat, sirenu kako se ljulja na blagim talasima i puši. Pušite 'sirenu', najbolju cigaretu. Raspletene kose: za ljubavlju žudi. Za muškarcem. Za Raulom. On pogleda i vide u daljini na mostu Eseks veseli šešir kako se vozi u lakoj kočiji. On je. Treći put. Koicidencija.

Tandrčuci na gipkim gumama, kretala se kočija s mosta prema keju Ormond. Kreni za njim. Rizikuj. Požuri. U četiri. Samo što nije. Hajde.

– Dva penija, gospodine – odvaži se prodavačica.

– Aha... zaboravio sam... Izvinjavam...

– I četiri.

U četiri sata ona. Zavodnički se smeška Blumunjemukome. Blum osmehnu ode brzo. 'Đenja. Ti misliš da si jedini na svetu? Sa svima ona tako. S muškarcima.

U sanjivoj tišini zlato se naže nad knjigom.

Iz salona se začu nekakav zvuk, dug i zamirujući. Udario je po muzičkoj viljušci koju je zaboravio onaj štimer. Još jedan zvuk. Onaj je naštimovao, a ovaj udario. Čujete li? Zabrujala je, čisto, čistije, mekano i mekše, zujavim kracima. Dugo zamire zvuk.

Pet naplati bocu piva gostu koji je ručao. I nad poslužavnikom i nad bocom, pre nego što ode, on nešto prošaputa, ćelav i gluv, gospođici Dus.

– *Svetle zvezde gasnu...*

Iznutra se čula bezglasna pesma, pevala je:

– *...jutro se budi.*

Dvadesetak ptičijih tonova pod prefinjenim prstima veselo otcvrkuta titravi odgovor. Veselo i tipke, svetlucave, povezane, kalvičembalovske, prizvaše glas da zapeva ariju rosnog jutra, mladosti, ljubavnog rastanka, jutra života, jutra ljubavi.

– *Biseri rose...*

Linihanove usne iznad tezge zviznuše prigušeno, kao da mame.

– Ali pogledajte ovamo – reče on – kastiljska ružo. Kočija zazveča kraj ivičnjaka i stade.

Ona ustade i zatvori svoje štivo, kastiljska ruža. Ojađena, ostavljena, sanjiva ruža.

– Da li je sama pala ili ju je neko gurnuo? – upita je on.

Ona odgovori, kao da to nije ništa:

– Onaj ko ne pita, neće čuti laž.

Prava dama, damski.

Kicoške žute cipele Blejzisa Bojlana škripale su dok je hodao po barskom podu. Da, zlato izbliza pored bronzne izdaleka. Linihan je čuo i razumeo i pozdravio ga:

– Evo, ide nam junak osvajač.

Između kola i prozora, koračajući oprezno, prođe Blum, neosvojeni junak. Mogao bi da me vidi. Stolica na kojoj je sedeo: topla. Crni lukavi mačor krenuo je ka torbi sa sudskim spisima koju je Riči Gulding podigao u znak pozdrava.

– *A ja od tebe...*

– Čuo sam da si tu negde – reče Blejzis Bojlan.

Pozdravio je plavokosu gospođicu Kenedi dodirnuvši obod šešira. Ali je sestra bronza nadmaši svojim osmehom, pa njemu u čast zagladi još bujniju kosu, grudi i ružu.

Bojlan naruči piće.

– Šta ćeš ti? Čašu crnog piva? Čašu crnog, moliću lepo, a za mene klekovaču. Je l' stigao telegram?

Još nije. U četiri sata. Svi su rekli u četiri.

Kaulijeve crvene uši i Adamova jabučica u vratima šerifove kancelarije. Izbeći. Gulding je prilika za to. Šta li on radi u Ormondu? Kola čekaju. Čekaj.

Zdravo. Kuda? Da nešto pregrizemo. Baš sam i ja krenuo. Ovde. Šta, Ormond? Najpovoljnije u celom Dublinu. A, tako? Trpezarija. Sediš na miru. Gledaš, a tebe ne vide. Mislim da ću ti se pridružiti. Hajdemo. Riči krenu napred. Blum za njim. Prinčevska gozba.

Gospođica Dus podiže se na prste da dohvati bocu, ispruživši satensku ruku, i podigavši grudi, koje samo što se ne rasprsnuše, visoko.

– Oh! Oh! – grčio se Linihan, dahćući pri svakom njenom pokretu. – Oh!

No ona lako dohvati plen i trijumfalno ga spusti.

– Zašto ne porasteš malo? – upita Bojlan.

Bronzanaona, točeći iz krčaga gustu slatkastu tečnost za njegove usne, dok je isticala, posmatrala je (cvet u reveru kaputa: ko li mu ga je dao?), i slatkasto prozborila:

– Dragocenosti se čuvaju u malim kutijama.

To ona o sebi. Vešto je sipala spori sirup klekovače.

– U zdravlje – reče Blejzis.

On baci na sto poveći novčić. Novčić zvecnu.

– Sačekaj – reče Linihan – samo da ja...

– Nazdravlje – požele i on, podigavši penušavo pivo.

– Skiptar će pobediti kao od šale – reče.

– I ja sam uleteo s nešto para – reče Bojlan, pa namignu i otpi. – Naravno, ne svojom voljom. Hir jednog mog prijatelja.

Linihan je i dalje pio, kezeći se svom nagnutom pivu i usnama gospođice Dus koje samo što nisu zapevušile,

poluotvorene, onu pomorsku pesmu koju su do maločas pevale. Jadolores. Istočna mora.

Sat se oglasi. Gospođica Kenedi prođe kraj njih (cvet, ko li mu ga je dao), odnoseći poslužavnik. Sat škljocnu.

Gospođica Dus uze Bojlanov novčić, pa smelo udari po kasi. On zveknu. Sat škljocnu. Prelepa Misirka prebiralala i razvrstavala po kasi i pevušila i vraćala sitniš. Pogledaj ka zapadu. Škljoc. Za mene.

– Koliko je sati? – upita Blejzisa Bojlana. – Četiri?

Sata.

Linihan, čije su sitne oči požudno gutale njeno pevušenje, raspevanu bistu, povuče Blejzisa Bojlana za rukav.

– Da čujemo koliko je sati – reče.

Torba firme Gulding, Kolis i Vord povede Bluma pored stolova zastrtih pupoljcima. Besciljno i nekako usplahireno, s ćelavim Petom za petama, on odabra jedan sto blizu vrata. Da bude blizu. U četiri. Da nije zaboravio? Možda je neka smicalica. Ne ići tamo: to podstiče apetit. Ne bih to mogao. Čekaj, čekaj. Pet, konobar, konobarisao je.

Iskričavi bronzani azuri motrili su Blejazurovu nebeskoplavu kravatu i oči.

– Hajde – navaljivao je Linihan. – Nema nikoga. On to nikad nije čuo.

– ...*Florinim usnama on.*

Visok, visok ton, prodoran i trperav, jasan.

Bronzadus, zajedno sa svojom ružom koja se spuštala i podizala, tražila je cvet i oči Blejzisa Bojlana.

– Molim vas, molim vas.

Moljakao je nadmećući se mnogoponavljanim zakletvama.

– *Nikada te ostaviti neću...*

– Samo časak – stidljivo obeća gospođica Dus.

– Ne, odmah – tražio je Linihan. – *Sonnez la cloche!*¹⁴ Ma, hajde! Nema nikoga.

Ona baci pogled. Brzo. Gospođica Ken se ne čuje. Naglo se saže. Dva zažarena lica gledala su je kako se saginje.

Protreseni akordi izgubiše melodiju, pa je opet nađoše, izgubljeni akord, i opet izgubiše i pronadoše već zamiruću.

– Hajde! Sad! *Sonnez!*

¹⁴ *Nek zazvoni zvono* (franc.).

Sagnuvši se, ona zadiže krajičak suknje iznad kolena. Namerno odlaže. Muči ih i dalje, pognuta, drži ih u neizvesnosti, zažagrenih očiju.

– *Sonnez!*

Pljas. Iznenada otpusti napetu elastičnu podvezicu da vrela pljesne o pljeskavo, toplo žensko bedro.

– *La cloche!* – klikne ozareni Linihan. – Vlasnik to dobro održava. Tu nema opiljaka.

Ona se smeškalauspijala, gorda nekako (oh! zar nisu ti muškarci?), ali se klizeći prema svetlu, blago smešila Bojlanu.

– Vi ste sušta prostota – reče klizeći dalje.

Bojlan, gleda, gleda. Prinosi debelim usnama putir, otpija malo, putir, upija poslednje ljubičaste guste kapljice. Njegove očarane oči krenuše za njenom glavom koja je klizila pored šanka uz ogledala, pozlaćenog luka slavine za pivo od đumbira, uzdrhtalih čaša za belo i crno vino, bodljikave školjke, gde se skladno, u ogledalu, ogledala bronza s još sunčanijom bronzom.

Da, bronza izbliza.

– *....Mila moja, zbogom!*

– Ja odoh – nestrpljivo reče Bojlan.

Oštrim pokretom odgurnu pehar, zgrabi kusur.

– Čekaj malo – molio je Linihan, žureći da ispije. – Hteo sam da ti kažem. Tom Rošfor...

– Nosite se i ti i on – reče Blejzis Bojlan, odlazeći.

Linihan proguta, spreman da i sam krene.

– Ama, šta si se uspalio? – reče. – Čekaj. Stižem.

Krenuo je za užurbanim škripavim cipelama ali je na pragu zastao i izmakao se u stranu, pozdravivši dve prilike, jednu pozamašnu i jednu mršavu.

– Kako ste, gospodine Dolard?

– Eh? Kako? Kako? – odgovori nerazgovetni bas Bena Dolarda, okrenuvši načas leđa jadikovkama oca Kaulija. – Neće ti on moći ništa, Bobe. Alf Bergan će porazgovarati s onim dugonjom. Zapržićemo mi čorbu tom Judi ovog puta.

Uzdišući, gospodin Dedalus je prolazio kroz salon, gladeći prstom očni kapak.

– Oho, još kako ćemo – veselo je jodlovaio Ben Dolard. – Hajde, Sajmone, odsviraj nam nešto. Čuli smo klavir.

Ćelavi Pet, gluvi konobar, čekao ih je da naruče piće. Viski za Ričija. A šta će Blum? Da vidimo. Da se ne šeta dva puta. Kurje oči. Četiri sata. Kako je toplo u ovoj crnini. Refraktuje (da

li se tako kaže?) toplotu. Naravno, i živci su to. Da vidimo. Sajder.¹⁵ Da, bocu sajdera.

– Ama, šta je sad – reče gospodin Dedalus. – Pa ja sam samo improvizovao, čoveče.

– Hajde, hajde – navaljivao je Ben Dolard. – Udri brigu na veselje. Hajde, Bobe.

Koračao je Dolard, u širokoj odeći, ispred njih (pogledaj onog sa onim: pogledaj ga) do salona. Sručio se Dolard na klavirsku stolicu. Kostoboljne mu šape raspališe akorde. Raspališe pa naglo stadoše.

Ćelavi Pet u do vratku sreće zlato koje se beščajno vraćalo. Gluvo zatraži viski i sajder. Bronza je kraj prozora osmatrala, bronza iz daleka.

Zaklopara i zazvecka kočija.

Blum začu zveckanje, slabašan šum. Ode. Blum uzdahnu prema nemom plavičastom cveću. Zveckanje. Otišao je. Zvec. Slušaj.

– Ljubav i rat,¹⁶ Bene – reče gospodin Dedalus. – Blagoslovena stara vremena.

Odvažne oči gospođice Dus, neprimećene, skrenuše sa zavese, ošinite sunčevom svetlošću. Nestade. Zamišljena (ko zna?), ošinuta (svetlost što šiba), spustila je roletnu povukavši vrpču. Zamišljeno se nagnula (što ode tako brzo kad sam ja?) bronzom svojom, preko šanka gde je ćelavi stajao s njenom sestrom zlaćanom, neprijatan kontrast, kontrast neprijatan nimalo prijatan, troma hladna mutna morskozeleno klizava duboka senka, *eau de Nil*.

Jadni stari Gudvin bio je za klavirom te noći, podseti ih otac Kauli. Nekako nije uspevao da nađe zajednički jezik s 'Kolardovim' klavirom.

I nije.

– Taj je slučaj za sebe – reče gospodin Dedalus. – Sam ga đavo ne bi zaustavio. Čim bi se malo nacvrcao postajao je čangrizavi čičica.

– Bože, sećate li se? – reče Ben gojazni Dolard, podigavši pogled s kažnjene klavijature. – A ja, bokca mu njegovog, nisam imao svečano odelo.

Sva trojica se nasmejaše. Nije imao svečano. Smejao se trio. Nije imao svečano odelo.

¹⁵ Vrsta piva od jabuka.

¹⁶ Pesma (duet) T. Kuka (XIX v.), poznata i pod naslovom 'Kad ljubav obuzme vatrenu mi dušu'

– Naš prijatelj Blum te noći se pokazao korisnim – reče gospodin Dedalus. – Uzgred, gde mi je lula?

Otišao je natrag do bara, tražeći lulu kao izgubljeni akord. Čelavi Pet unese piće za dva gosta, Ričija i Poldija. A otac Kauli se ponovo nasmeja.

– Ja mislim da sam ja tada spasao situaciju, Bene.

– Jesi – potvrdi Ben Dolard. – Sećam se i onih tesnih pantalona. Bila je to sjajna ideja, Bobe.

Otac Kauli pocrvene do sjajnih purpurnih ušiju. Spasao je situa. Tesne panta. Sjajna ide.

– Znao sam da je u stisci – reče. – Žena mu je subotom u kafeu 'Palas' svirala klavir za sitne pare, a ko mi ono reče da se bavila i onim drugim zanatom? Sećate li se? Pretražili smo čitavu ulicu Hols da ih pronađemo, sve dok nam onaj momak iz Keoha nije rekao broj. Sećate se?

Ben se sećao, široko mu se čelo čudilo.

– Boga mi, imala je ona tamo luksuznih stvarčica i večernjih toaleta.

Gospodin Dedalus se vratio, s lulom u ruci.

U stilu Merion skvera. Balske haljine, boga mi, i dvorske haljine. A nije hteo da primi nikakav novac. Šta? Šeširića i bolera i rublja. Šta?

– Da, da – klimnu glavom gospodin Dedalus. – Gospođa Marion Blum skidala je sa sebe odeću svakakvih fela.

Kočija je tandrkala po kejevima. Blejzise se ljuljuškao na skakutavim točkovima.

Džigerica i slanina. Šnicla i pita od bubrega. U redu, gospodine. U redu, Pet.

Gospođa Marion metnem psa kozi. Miris zagorelog, Pola de Koka. Fino mu ime.

– Kako joj ono beše ime? Stasito devojče. Marion...

– Tvidi.

– Tako je. Je li živa?

– Živa i zdrava.

– Bila je kći...

– Kći puka.¹⁷

– Jes' boga mi. Sećam se starog majora.dobošara.

Gospodin Dedalus kresnu, huknu, pripali, pa dunu mirisni dim.

– Irkinja? Ne znam, časti mi. Je l' jeste, Sajmone?

¹⁷ Naslov komične opere (1840) Gaetana Donicetija.

Dunu mirisni dim, snažan, oštar, pucketav.

– Mišić obraza mi je ... Šta? ... Malo zarđao ... O, ona je ...
Moja irska Moli, O.¹⁸

On dunu oštar oblak dima.

– S gibraltarskog stenja ... čak.

Čamile su u dubinama okeanske tmine, zlato kraj pumpe za pivo, bronza pored maraskina, obe zamišljene, Mina Kenedi, Lismor Teras 4, Dramkondra, uz Jadolores, kraljicu Dolores, ćutljivu.

Pet posluži jelo u otvorenim činijama. Leopold je sekao džigericu na kriške. Kao što je već napomenuto, on je rado jeo unutrašnje organe, bobičave želuce, pečenu ikru bakalara, dok su Riči Gulding, Kolis i Vord jeli šniclu i bubreg, šniclu pa onda bubreg, zalogaj za zalogajem pite jeo je Blum jeo i oni su jeli.

Blum i Gulding su jeli, združeni ćutanjem. Kraljevska gozba.

Pored Bečelors Voka vragolastoveselo zveckao je Blejzis Bojlan, neženja, na suncu, na pripeci, svetle sapi kobile u kasu, fijuk biča, na skakutavim točkovima: zavaljen, na toplom sedištu, nestrpljivi Bojlan, vatra živa. Krut. Jesi li? Krut. Krut krut kreće na put.

Nadjačavši njihove glasove, Dolard je napao basom, tutnjeći kroz kanonadu akorda:

– *Kad ljubav obuzme vatrenu mi dušu...*

Zatutnja tutnjava Benosečajnogbendžamina sve do uzdrhtalih odljubavitreperavih prozorskih okana.

– Rat! Rat! – povika otac Kauli. – Vi ste ratnik.¹⁹

– I jesam – nasmeja se Ratnik Ben. – Baš sam razmišljao o vašem stanodavcu. Ljubav ili novac.

Začutao je. Njihao je golemom bradom, mahao golemim licem nad svojom golemom greškom.

– Čoveče, ti bi joj s takvim organom sigurno provalio bubnu opnu – reče Dedalus kroz oblak mirisnog dima.

U grohotu bradatog smeha Dolard raspali po klavijaturi. Bogue, i bi.

– A da i ne spominjemo neke druge opne – dodade otac Kauli. – Odmori se, Bene. *Amoroso ma non troppo*.²⁰ Pusti malo mene.

¹⁸ Irska balada u kojoj mladi Škot žali zbog toga što je devojci koju voli, Irkinji, otac zabranio da se uda za stranca.

¹⁹ Otac Kauli upozorava Bena Dolarda da je greškom počeo da peva ariju Ljubavnika (za tenor ili sopran) u duetu, umesto arije Vojnika (bas).

²⁰ *Nežno, ali ne previše* (ital.).

Gospođica Kenedi posluži dva gospodina s dve krigle hladnog crnog piva. Nešto im i reče. Zaista, rekao je prvi gospodin, divno vreme. Pili su hladno crno pivo. Zna li ona kuda je otišao namesnik? I da li je čula zvonjavu čeličnih potkovica. Ne, to ne bi znala. Ali sigurno piše u novinama. Ma ne, neće joj biti teško. Nije problem. Razmahala se raširenim *Indipendentom*, tražila namesnika, pagoda kose lagano joj se njihala, names. Baš smo vas namučili, reče prvi gospodin. Ma ne, ni najmanje. Kako ju je samo gledao taj. Namesnik. Zlato i bronza čuli su gvožđe i čelik.

...vatrenu mi dušu

Ja ne marim šta će sutra biti.

Po soku od džigerice Blum je muljao pire od krompira. Ljubav i rat, jedno od toga jeste. Čuvena uzrečica Bena Dolarda.

One noći je dojurio do nas da pozajmi svečano odelo za koncert. Pantalone se napele na njemu kao doboš. Muzičarske butine. Moli se silno smejala kad je otišao. Bacila se na krevet, vrištala, mahala nogama. Sve mu se videlo. O, svi sveci, sva sam mokra! O, a tek žene u prvom redu! Oh, nikad se ovako nisam smejala. Pa, naravno, otuda njemu taj bas kao iz bureta. Eto, na primer, evnusi. Pitam se ko li to svira. Laka ruka. Mora da je Kauli. Muzikalan. Taj pogađa svaku notu koju odsviraš. Samo što mu smrdi iz usta, nesrećniku. Evo, prestade.

Gospođica Dus, ljubazna Lidija Dus, nakloni se ugladenom advokatu, gospodinu Džordžu Lidvelu, koji je upravo ulazio. Dobar dan. Ona predade svoju vlažnu, istinski damsku ruku njegovom čvrstom stisku. 'Bar dan. Jeste, vratila se. Opet sve po starom.

- Vaši prijatelji su unutra, gospodine Lidvel.

Džordž Lidvel, ugladen, umiljat, držao je lidiručicu.

Blum je, kako je već rečeno, jeo džig. Ovde je barem čisto.

Onaj momak kod Bartona, sav umackan od hrskavice. Ovde nema nikoga: Gulding i ja. Čisti stolovi, cveće, salвете savijene u kupe. Pet švrlja tamo-amo, ćelavi Pet. Nema šta da radi. Najpovoljnije u Dab.

Ponovo klavir. To je Kauli. Kako taj samo sedi uz klavir, kao da su jedno, uzajamno razumevanje. Dosadni gudači koji drljaju po violinama zureći u vrh gudala, ili testerišu violončelo, to ti je kao zubobolja. Njeno šištavo, otegnuto hrkanje. One večeri kad smo bili u loži. Trombonista je pod nama, u pauzi, duvao iz petnih žila, a onaj drugi duvač je odvrtao pisak i

istresao pljuvačku. A tek one dirigentove noge, pa vrećaste pantalone, landaraju li landaraju. Imaju pravo što ih kriju.

Zvec zvec zvecka kočija.

Ali, harfa, e to je nešto. Lepa zlačana titrava svetlost. Devojačkom rukom milovana. Krma jednog lepog. Dobar ovaj sos, svaka čast. Zlatnog broda. Erin. Harfa koja je jednom-dvaput. Hladne ruke. Ben Haut, rododendroni. Mi smo njihove harfe. Ja. On. Star. Mlad.

– Ama, ne mogu, čoveče – reče gospodin Dedalus stidljivo, bezvoljno.

Navali.

– Ma hajde, bog te tvoj – zareža Ben Dolard. – Raspali onako kako ti umeš.

– *M'appari*,²¹ Sajmone – reče otac Kauli.

On načini nekoliko koraka prema. pozornici, ozbiljan, velik u svome jadu, ispruži duge ruke. Promuklo mu iz grla krenu tih promukao zvuk. Nežno, on zapeva prašnjavom primorskom pejzažu na zidu: *Poslednje zbogom*. Rt, brod, jedro nad talasima. Zbogom. Divna devojka na rtu, veo joj se na vetru vijori oko nje.

Kauli zapeva:

– *M'appari tutt'amor:*

*Il mio sguardo l'incontr...*²²

Ona je mahala velom, nije čula Kaulija, mahala nekom ko je odlazio, nekom dragom, vetru, ljubavi, sve bržem jedru, povratku.

– Hajde, Sajmone.

– Eh, otpevao sam ja svoje, Bene ... Eto...

Gospodin Dedalus odloži lulu pored zvučne viljuške, pa sede i dotače poslušne tipke.

– Ne, Sajmone – okrete se otac Kauli. – Sviraj u originalu. U ef-duru.

Dirke su, poslušne, povisile ton, govornice, zastajale, priznavale, zbunjivale.

Na pozornicu se pope i otac Kauli.

– Evo, Sajmone. Ja ću te pratiti. Ustani.

Pored bombona od ananasa Grahama Lemona, pored Elverijeveg slona tandrakala kočija.

²¹ Arija ljubavnika lajonela iz operete *Marta*.

²² *Sva se ljubavukaza preda mnom/I ispuni mi oči* (ital.).

Šnici, bubreg, džigerica, pire, za kraljevskim ručkom sedeli su kraljevi Blum i Gulding. Kraljevi za ručkom podigoše čaše i otpiše viski i sajder.

Najlepša arija za tenor ikad napisana, reče Riči: *Sonambula*.²³ Jedne noći slušao je Džoa Masa kako je peva. Ah, ma kakav M'Gakin! Da, na svoj način. Kao dečaci horisti. Mas kao dečak. Dečkomas. Lirski tenor, drugim rečima. Nikad to neću zaboraviti. Nikada.

Blago je Blum preko slanine bez džigerice gledao lice kako se grči. Leđa ga bole. Vodnjikave oči, sigurno pati od bubrega. Sledeća tačka programa. Koliko para, toliko muzike. Pilule, prave ih od hleba, a kutija košta gvineju. To ćemo malo odložiti. I peva, gle: *Dole među mrtvima*.²⁴ Prikladno. Pašteta od bubrega. Slatkiše za. Nema od toga mnogo vajde. Najpovoljnije u čitavom. Tipično za njega. Viski. Taj pazi šta pije. Te ne valja mu čaša, te traži svežu vodu. Šibice drpiše s tezge, da prištedi. Pa posle spiska suveren na kojekakve trice. A kad mu neko traži, ni cvonjka. Kad se nacvrca, pobegne da ne plati vožnju. Čudna sorta.

Nikada Riči neće zaboraviti tu noć. Dogod bude živ, nikada. Na drugoj galeriji u starom Rojalu s malim Pikom. A kad je prvi ton...

Reči zastaše na Ričijevim usnama.

Sad je počeo da se razmeće. Peva slavopojke svemu i svaćemu. Veruje sopstvenim lažima. Stvarno veruje. Predivno laže. Ali za to je potrebna dobra memorija.

– Koja je to arija? – upita Leopold Blum.

– *Sad propalo je sve*.

Riči napući usne. Tihi početni ton promrmlja lepa vila: sve. Drozd. Drozdak. Dah njegov, sladak kao u ptice, dobri zubi kojima se ponosi, ojađenu pesmu peva. Propalo. Bogat glas. Svaki ton vredi za dva. Slušao sam kosa u Glogovoj dolini. Uzeo moje motive, pa ih zaplitao i menjao. A sada gle, propalo je sve. Odjek. Kakav divan odgovor. Kako to nastaje? Sad propalo je sve. Tužno je zviždukao. Pad, predaja, poraz.

Blum načulji leopoldsko uho, gurnuvši rese stolnjaka pod vazu. Da naručim. Da, sećam se. Lepa melodija. Ona mu je došla u snu. Nevina na mesečini. Ipak je treba zadržati. Hrabri, ne znaju za opasnost. Pozvati ih po imenu. Pljusnuti vodu. Tandrče

²³ *La sonnambula* (*Mesečarka*, 1831), opera Vinčenca Belinija. Ariju 'Sad propalo je sve' peva verenik glavne junakinje, koja je hodajući u snu dospela u situaciju u kojoj se čini da je počinila preljubu.

²⁴ Vinska pesma Džona Dajera (XVIII v.).

kočija. Prekasno. Silno je želela da ode. Eto zašto. Žena. Kao da more hoćeš da zauzdaš. Da: propalo je sve.

– Divna arija – reče Blum propali Leopold. – Znam je ja dobro.

Nikad u životu svom nije Riči Gulding.

Zna je i on dobro. Ili tako oseća. Bez prestanka priča o svojoj kćeri. Pametno dete koje poznaje svog oca, reče Dedalus. Mene?

Iskosa preko tanjira bez džigerice vide Blum. Lice onog kome je sve propalo. Nekad je to bio Riči Vragolan. Šale su mu se ubajatile. Mrdanje ušima. Prsten za salvetu kao monokl. Sad piše pisma u kojima moljaka pa šalje sina da ih odnese. Razroki Volter gospodine jesam gospodine. Ne bih da smetam, ali treba mi malo para. Izvinite.

Ponovo klavir. Zvuči bolje nego prošlog puta. Možda je naštimovan. Ponovo utihnu.

Dolard i Kauli još uvek su nagovarali neodlučnog pevača da konačno počne.

– Hajde već jednom, Sajmone.

– De, Sajmone.

– Dame i gospodo, neizmerno mi laskaju vaša ljubazna nagovaranja.

– Hajde, Sajmone.

– Moje su mogućnosti skromne, ali ako mi poklonite svoju pažnju, pokušaću da vam otpevam pesmu o jednom ojađenom srcu.

Kraj staklenog zvona za sendviče, zaklonjena senkom, Lidija je damski graciozno nudila i uskraćivala svoju bronzu i svoju ružu: kao i Mina u hladnoj zelenkastoj *eau de Nil* dvema kriglama svoju zlatnu pagodu.

Razloženi akordi preludijuma utihnuše. Dugi akord nestrpljivo privuče glas sebi.

– *Prvi put kad videh taj dragi lik.*

Riči se okrete.

– Glas Saja Dedalusa – reče.

Zagolicana uma, lako zažarenih obraza, slušali su i osećali taj umilni tok što se slivao niz kožu udove ljudsko srce dušu kičmu. Blum mahnu Petu, ćelavi Pet je konobar tvrd na ušima, da odškrine vrata bara. Vrata bara. Tako. Dobro. Pet, konobar, uslužan, čekao je da čuje, tvrd na ušima, pored vrata.

– *Činilo se da će tuga nestati.*

Kroz prigušenu ariju pevao im je glas, tih, ni kao kiša, ni kao šuštanje lišća, ni kao glas vlati trske ili kakoseonozvahu

cimbali, doticao je njihove nepomične uši rečima, nepomična srca njihova uronjena u uspomene. Lepo, lepo je to čuti: činilo im se obojici da ih je tuga prošla čim su prvi ton čuli. Kad su prvi put videli, propalog Ričija, Poldija, samilost lepote, kad su to čuli od nekog od koga su se najmanje nadali, njene prve samilosne ljubavnonežne večnoj ljubavne reči.

To ljubav peva: divnu staru ljubavnu pesmu. Blum lagano povuče elastičnu traku sa svog paketića. Stara slast ljubavna *sonnez la zlato*. Blum navuče traku na četiri prsta kao na viljušku, razvuče je, otpusti, pa je namota na muku svoju dvostruko, četvorostruko, osmostruko, čvrsto je zateže.

– *Puna nade i veselja...*

Tenori osvajaju žene kako god im se prohte. Od toga im jača glas. Pred noge mu cvetak baci, kad ćemo se opet naći? Prosto ti zavrti. Sav zveči od veselja. Nema taj veze s pevanjem. Prosto ti zavrti mozak. Za njega se namirisala. Koji parfem tvoja žena? Hoću da znam. Zvec. Stoj. Kuc. Poslednji pogled u ogledalo, uvek pre no što otvori vrata. Predsoblje. Tamo? Kako je? Dobro? Tamo? Šta? Ili? Bočica mentol bombona, za poljupce, u njenoj torbi. Da? Ruke pipaju, traže obline.

Avaj! Glas se podizao, uzdisao, menjao se: snažan, pun, blistav, ponosan.

– *No, avaj, sve beše pusti san...*

Još uvek mu je moćan ton. U Korku je blaži vazduh, a i taj njihov naglasak. Baš je budala! Mogao je da zaradi gomilu para. Pogrešne reči peva. Oterao ženu u grob: sad peva. Samo, teško je to reći. Samo njih dvoje. Ako se i on ne slomi. Glumi da je sve u redu. Pevaju mu i ruke i noge. Piće. Prenapeti nervi. Pevač ne sme da pije. Supa po receptu Dženi Lind:²⁵ čorba, žalfija, sirova jaja, pola pinte krema. Posle krema čoveku se drema.

Nežnost je navirala: polagano bujala, sva uzdrhtala. Tako valja. Hajde, daj! Uzimaj! Kuc, kuc, pulsira gord i uspravljen.

Reći? Muzika? Ne, nego ono iza njih.

Blum je vezivao, razvezivao, zapetljavao, raspetljavao.

Blum. Bujica tople njamnjam prstedapoližeš tajnovitosti pokuljala je da uroni u muziku, u čežnju, da tamna meko poteče, da osvaja. Prevrni je okreni je zavrni je obrni je. Tap. Šire se pore, šire. Tap. Radost kad osetiš toplinu. Tap. Prolivati preko brana silovite bujice. Bujica, mlaz, tok, mlaz radosti, taptrop. Sad! Jezik ljubavi.

...tračak nade...

²⁵ Švedska pevačica (1820-1887), sopran, u svoje vreme popularna širom Evrope.

Ozarena. Lidija za Lidvela onako otmena kao muza štedro iznedri tračak nade.

To je iz *Marte*. Koincidencija. A baš sam pomislio da počnem da pišem. Lajonelova pesma. Imaš lepo ime. Ne mogu da pišem. Primi moj mali pok. Dirneš u dušu, ali i u novčanik. Ona je jedna. Nazvala sam te nevaljalcem. A ipak, ime: Marta. Baš čudno! Danas.

Lajonelov glas se vrati, slabiji ali rasterećen. Ponovo je zapevao Ričiju Poldiju Lidiji Lidvelu zapevao i Petu konobaru koji je otvorenih usta konobarisao. Kako je prvi put ugledao taj dragi lik, kako se činilo da je tuga nestala, kako su izgled, oblik, reč začarali njega, Golda Lidvela, osvojili srce Peta Bluma.

A baš bih voleo da mu vidim lice. Lakše bih objasnio. Zašto mi je onaj berberin kod Dragoa uvek gledao u lice kad bih se obraćao njegovom liku u ogledalu. Ovde se čuje još bolje nego u baru, iako je dalje.

– *Svaki nežan pogled...*

Prvi put kad je videh one večeri kod Mata Diona u Terenjuru. Bila je u žutom, s crnom čipkom. Muzičke stolice.²⁶ Nas dvoje ostali poslednji. Sudbina. Iza nje. Sudbina. U krug i u krug, lagano. Brzo u krug. Nas dvoje. Svi su gledali. Stop. Sede ona. Posmatrali su svi koji su ispali. Usne se smešile. Žuta kolena.

– *Oči mi očara...*

Pevala. Pevala je *Čekanje*.²⁷ Ja sam joj okretao stranice nota. Glas miomirisano od parfema koji parfem tvoja jorgovan. Gledao sam dojke, obe jedre, grlo je treperilo. Kad prvi put videh. Zahvalila mi je. Zašto je mene? Sudbina. Nekako španske oči. Ispod kruške pusto dvorište u ovaj sat u starom Madridu u polusenci Dolores onadolores. Mene. Mamila. Ah, omamila.

– *Marta! Ah, Marta!*

Oslobodivši svu čežnju svoju, Lajonel bolno zaplaka, kroz krik silne strasti da mu se draga vrati, sve dubljim a sve snažnijim skladnim akordima. Kroz krik lajonelske samoće da

²⁶ Društvena igra u kojoj učesnici uz muziku hodaju oko stolica postavljenih u krug. Uvek se postavlja jedna stolica manje od broja učesnika; muzika naglo prestaje i učesnici zauzimaju stolice – onaj kome to ne uspe, ispada iz igre.

²⁷ Pesma (1867) H. Milarda, o devojci koja čeka svog dragog.

joj saopšti, da Marta oseti. Jer samo nju je čekao. Gde? Ovde tamo ili tamo ovde svi tražite gde. Negde.

– *Do-odi, o izgubljena!*

Dođi mi draga.

Sama. Jedna ljubav. Jedna nada. Jedna uteha meni. Marta, pesmo iz grudi, vrati se.

– *Dođi!*

Uzleteo je, kao ptica, lebdeo u visini, hitri čisti krik, leteća srebrna kugla vedro je poskakivala, ubrzavala, zastajala, pristizala, nemoj previše da otežeš predugi dugi dah taj dah dugi život, diže se u visine, u visinama blista, u plamenu, okrunjen, visoko u simboličnom titranju svetlosti, visoko, u eteričnim nedrima, visoko, u visokom nepreglednom svetlucanju svuda sve leti sve na sve strane oko svega, bessskraaaaajjjj...

– *Meni!*

Sajopold!

Gotovo.

Dođi. Lepo otpevano. Svi su aplaudirali. Morala je. Da dođe meni, njemu, njoj, i sebi, meni, nama.

Bravo! Klapklap. Odlično, Sajmone. Klapaklapklap. Bis! Klapklipklap. Kao zvuk zvona. Bravo, Sajmone! Klapklopklap. Bis, bisklap, rekoše, povikaše, zatapšaše svi, Ben Dolard, Lidija Dus, Džordž Lidvel, Pet, Mina, dva gospodina s dve krigle i prvi gospodin s kriglom i bronzana gospođica Dus i zlatna gospođica Mina.

Kicoške žute cipele Blejzisa Bojlana škripale su na barskom podu, rečeno je već. Tandrkao je pored spomenika ser Džona Greja i Horacija jednorukog Nelsona, velečasnog oca Teobalda Metjua, tandrkao je i sada, kako je ranije rečeno. U kasu, u vrelini, na vrelom sedištu. *Cloche. Sonnez la. Cloche. Sonnez la.* Kobila je usporila penjući se uz brdo pored Rotunde, Rutland skver. Presporo za Bojlana, Blejzis Bojlana, nestrpljivog Bojlana, kloparala je kobila.

Utihnu i poslednji odjek Kaulijevih akorada, zamre u vazduhu koji se nekako zgusnu.

I Riči Gulding je pio svoj viski, a Leopold Blum je svoj sajder pio, Lidvel svoj 'ginis', drugi gospodin je rekao da bi ako ona nema ništa protiv oni poručili još dve krigle. Gospođica Kenedi se osmehnu, odnoseći prazne čaše, koralnim usnama, najpre prvom, pa drugom gospodinu. Nije imala ništa protiv.

– Sedam dana zatvora – reče Ben Dolard – na hlebu i vodi. Posle toga bi propevao, Sajmone, kao grlica.

Lajonel Sajmon, pevač, na to se nasmejao. Otac Bob Kauli je svirao. Mina Kenedi je posluživala. Drugi gospodin je plaćao. Tom Kernan se šepurio pred Lidijom, divio se, divio. Ali je Blum pevao nemo.

Diveći se.

Riči je, diveći se, na sva usta hvalio veličanstven glas tog čoveka. Prisećao se jedne davne noći. Nikad neće zaboraviti tu noć. Saj je pevao *Opčiniše te ugled i slava*: kod Neda Lamberta je to bilo. Bože dragi on u životu nije čuo takvo pevanje ma nikad nije čuo *nevernice, bolje da se rastanemo* tako čist tako o Bože nikad nije čuo *jer ljubavi više nema* tako zvonak glas pitajte Lamberta može i on da vam kaže.

Gulding, na čijem su se licu borili rumen i bledilo, pričao je gospodinu Blumu, kako je one noći, Saj kod Neda Lamberta, u kući Dedalusa, pevao *Opčiniše te ugled i slava*.

On, gospodin Blum, slušao je dok je ovaj, Riči Gulding, pričao njemu, Blumu, o onoj noći kada je on, Riči, slušao njega, Saja Dedalusa, kako peva *Opčiniše te ugled i slava* u njegovoj, u kući Neda Lamberta Pašenozi: rođaci. Nikad da malo popričamo kad se sretnemo. Nešto je naprslo u tom prijateljstvu, čini mi se. Prezrivo se ponaša prema njemu. Vidiš. A on mu se još više divi. One noći kad je Saj pevao. Ljudski glas, dva tanana svilenkasta akorda. Divno, lepše od svih drugih.

Taj glas bio je jadikovka. Sad je mirniji. U tišini čini ti se da čuješ nešto. Vibracije. A sad tišina.

Blum rastavi prekrštene ruke i lenjim prstima povuče tanku strunu. Vukao je i okidao. Ona je brujala, praskala. Dok je Gulding govorio o Barakluovim glasovnim mogućnostima, dok je Tom Kernan, koji se retrospektivno vraćao u prošlost, pričao nešto pažljivom slušaocu ocu Kauliju koji je izigravao dobrovoljca, koji je klimao glavom dok je svirao. Dok je Ben Dolard razgovarao sa Sajmonom Dedalusom koji je pripaljivao lulu, koji je pušeći klimao glavom, koji je pušio.

O, izgubljena. Sve pesme o tome pevaju. Blum je sve jače stezao svoju strunu. To deluje okrutno. Pustite dvoje da zavole jedno drugo: namamite ih. A onda ih silom rastavite. Smrt. Eksploz. Udarac u glavu. Dasenosišdođavoladasenosiš. Ljudski život. Dignam. Uh, onaj pacov sa izuvijanim repom! Pet šilinga sam dao. *Corpus paradisum*.²⁸ Klipan koji krešti: trbuh kao u otrovanog šteneta. Ode. Pevaju. Zaboravljeni. Kao i ja. A jednog dana ona sa... Ostaviće on nju: dojadiće mu. Pa će onda da pati.

²⁸ *Rajsko telo* (lat.). Blum spaja nazive dva fragmenta liturgije u jednu sintagmu.

Da cmizdri. Krupne španske oči bezrazložno iskolačene. Njena talalalalalastasasta kosa ne očešljana.

Samo, prevelika sreća dosadi čoveku. Rastezao je strunu sve više i više. Zar nisi srećan u svom? Cap. Puče.

Zveckanje uđe u ulicu Dorset.

Gospođica Dus povuče satensku ruku, prekorno, zadovoljno.

– Ne smete davati sebi takvu slobodu – reče ona – dok se ne upoznamo bolje.

Džordž Lidvel joj je govorio iskreno i od srca: no ona nije verovala Prvi gospodin reče Mini da je to tako. Ona ga upita da li je tako. I druga krigla reče joj to isto. Da je to tako.

Gospođica Dus, gospođica Lidija, nije verovala: gospođica Kenedi, Mina, nije verovala: Džordž Lidvel, ne: gospođica Dus nije: prvi, prvi: gospodin s kriglom: verovati, ne, ne: nije, gospođica Ken: Lidlijamila: krigla.

Bolje da to ovde napišem. U pošti su pera izgrizena i iskrivljena.

Čelavi Pet na dati mu znak priđe bliže. Pero i mastilo. On ode. Upijač. Ode. Upijač sa podmetačem. Čuo je, gluvi Pet.

– Da – reče gospodin Blum, povukavši izuvijanu strunu. – Svakako. Biće dosta nekoliko redaka. Poklon od mene. Sva ta kitnjasta italijanska muzika je... Izvaditi list papira, koverat: kao baš te briga. Tako tipično.

– Najbolja numera u čitavoj operi – reče Gulding.

– I jeste – složi se Blum.

To su numere. Muzika je sva od toga, kad bolje razmisliš. Dva puta dva podeljeno na pola jednako je dva puta jedan. Vibracije: to su akordi. Jedan plus dva plus šest jednako je sedam. Kad žongliraš s brojevima, možeš da uradiš šta hoćeš. Stalno otkrivaš da je ovo jednako onome, da li biste dali ili ne biste dali. Ne primećuje moju crninu. Bezobziran: samo sebe gleda. Muzamatematika. A čovek misli kako sluša nešto bogzna kako eterično. Zamisli da kažeš: Marta, sedam puta devet minus iks jednako je trideset pet hiljada. Ne bi to prošlo. Sve zavisi od toga kakvim tonom govoriš.

Na primer, da ona sada svira. Da improvizuje. Možda bi ti se dopadalo dok ne čuješ reči. Poželeo bi da pažljivo slušaš. Napregnuto. Početak sasvim dobar; a onda čuješ da akordi malo zastranjuju: kao da se malo izgubila. U vreće i kroz njih, pa preko buradi, kroz žičane ograde, trka s preponama. Ništa bez vežbanja. Zavisi i kako si raspoložen. Svejedno, uvek je prijatno čuti. Osim kad devojčice vežbaju skale, gore-dole. Dve istovremeno, prva vrata do nas. Valjalo bi za to izmisliti neme

klavire. Kupio sam joj *Blumenlied*.²⁹ Mili nema dara. Čudno, pošto mislim da nas dvoje... Zbog naslova. Lagano ga je svirala, kao devojčica, kad sam te večeri stigao kući, devojčica. Vrata konjušnice blizu ulice Sesilija.

Čelavi gluvi Pet donese prilično ravan podmetač i mastilo. Pet postavi prilično ravan podmetač uz mastilo i pero. Pet uze tanjir činiju nož viljušku. Pet ode.

To je jedini pravi jezik, rekao je Benu gospodin Dedalus. Slušao ih je kao dečak u Ringabeli, Kroshejvenu, Ringabeli, kako pevaju barkarole. Luka Kvinstaun puna italijanskih brodova. Šetali su, znaš, Bene, na mesečini, s onim slannim šeširima. Glasovi im se mešali. Bože, kakva muzika, Bene. Kao dečak sam slušao. Kros Ringabela Hejven mesečina barkarola.

Izvadi gorku lulu iz usta, pa ih zakloni šakom dok su mu usne gugutale noćni zov na mesečini, jasan i blizak, a izdaleka neki zov kao odgovor.

Ivicom njegovog smotanog *Frimena* klizilo je Blumovo tvoje drugo oko, tražeći gde sam to beše video. Kalan, Kolmen, Dignam Patrik. Hej-ho! Hej-ho! Aha! Baš kad sam gledao...

Nadam se da ne gleda, prepreden je kao pacov. Podigao je razmotani *Frimen*. Sad ne vidi. Ne zaboravi da pišeš grčka e. Blum umoči pero, Blu mrm: dragi gospodine. Dragi Henri, napisao je: draga Medi. Primio sam tvoje pismo i cve. Dođavola, gde li sam ga stavio? Valjda u neki dže. Ma to je nemogu. Podvući *ne mogu*. Napisati danas.

Baš je dosadno. Od dosade je Blum svojim evo-ja-baš-nešto-razmišljam prstima dobovao po ravnom podmetaču koji je Pet doneo.

'Ajmo dalje. Znaš na šta mislim. Ne, promeni ovo e. Primi moj skromni mali pokl prilož. Ne tražiti od nje odgov. Čekaj. Pet za Dig. Ovde približno dva. Peni za galebove. Ilija dol. Sedam kod Dejvija Birna. To je približno osam. Zaokružimo na pola krune. Moj skromni mali pokl: novčana uputnica na dva šilinga i šest penija. Napiši mi dugo. Prezireš li? Zvec, imaš? Uzbudljivo. Zašto me nazivaš nevalj? Jesi li i ti nevaljala? O, pribadaču izgubila Meri. Toliko za danas. Da, da reći ću ti. Hoću. Time pridržava ono. Zovi me onim drugim imenom. Drugi svet, napisala je. Moje strpljenje je potroš. Time pridržava ono. Moraš da veruješ. Veruj. Krigl. To. Je. Istina.

Da li je ludost što ovo pišem? Muževi to ne rade. Eto šta biva kad si u braku, kad si oženjen. Zato što sam daleko od. Recimo. Ali kako? Ona mora. Da ostane mlada. Ako otkrije.

²⁹ *Pesma cveća* (nem.).

Kartica u mom šeširu. Ne, uopšte ne reći. Bespotreban bol. Ako ne vide same. Žene. Njima je svejedno.

Fijaker, broj trista dvadeset četiri, s kočijašem Bartonom Džejmsom iz avenije Harmoni broj jedan, Donibruk, u kome je sedeo putnik, jedan mladi gospodin, pomodno odeven u tamnoplavo seržano odelo sašiveno rukama Džordža Roberta Mesajasa, modnog krojača, iz broja pet na keju Eden, i s vrlo kicoškim slamnim šeširom, kupljenim kod Džona Plastoa u ulici Grejt Bransvik broj jedan, šeširdžije. Je li? To je ta kočija koja je tandrkala i kloparala. Pored Dugačeve mesare i blistavih cevi Agendata kasala je kobila otmenih sapi.

– Odgovaraš na neki oglas? – zapitaše Bluma Ričijeve radoznale oči.

– Da – reče gospodin Blum. – Lokalni trgovački putnik. Sumnjam da će biti vajde.

Blum mrm: najbolje preporuke. Ali Henri je napisao: uzbudiće me to. Sad znaš. U žurbi. Henri. Grčko e. Bolje dodaj i post skriptum. Šta to sad svira? Improvizuje intermeco. P.S. Ta ram tam tam. Kako ćeš da kazn? Mene da kazniš? Njiše se zgužvana suknja. Reci mi hoću da. Znam. O. Naravno, da nisam, ne bih ni pitao. La la la re. Sad se tužno vuče u molu. Zašto je mol tužan? Potpiši sa H. Vole da završe tužno. P.P.S. La la la ree. Tako sam tužan danas. La re. Tako usamljen. De.

Brzo pritisnu upijač na Petov podmetač. Kover. Adresa. Jednostavno je prepisati iz novina. Promrmljao je: gospoda Kalan, Kolmen i kompanija. Henri napisa:

Gospodica Marta Kliford

Post restant

Dolfins Barn Lejn

Dablin

Pritisni upijačem i ovo drugo, da ne može da pročita. Tako je. Ideja za priču. Detektiv pročita nešto s upijača. Plaća se jedna gvineja po stupcu. Mačam se često seti nasmejane veštice. Jadna gospođa Purifoj. U.p.m: u pm.

Previše je poetično ono s tugom. To je zbog muzike. Muzika je čarolija, rekao je Šekspir.³⁰ Mudre izreke za svaki dan u godini. Biti ili ne biti. Mudrost za široku potrošnju.

³⁰ Nije Šekspir, već Vilijam Kongriv, u delu *Ožalošćena nevesta* (1697): „Muzika je čarolija što blaži bes u grudima.“

Korača kroz Žerardov ružičnjak u Feter Lejnu, sivokestenjast. Život je samo jedan. Jedno je telo. Hajde. Ali hajde.

Eto, gotovo. Marka za poštansku uputnicu. Pošta je tu malo niže. Sad valja malo hodati. Dosta je. Obećao sam im da ćemo se videti kod Barnija Kirnana. Mrzim ovaj posao. Kuća žalosti. Da krenem. Pet! Ne čuje. Gluv je kao top.

Kola su tu negde u blizini. Pričaj. Pričaj. Pet! Jok. Namešta salvete. Dosta on mora da prepešači svakog dana. Da mu nacrtáš lice na turu, bilo bi ih dvojica. Što još malo ne zapevaju. Da mi odvrte misli. Čelavi Pet, gluv, slagao je salvete u kupe. Pet je konobar tvrd na ušima. Pet je konobar koji čeka dok vi čekate. Hi hi hi hi. Čeka dok vi čekate. Hi hi. Konobar je. Hi hi hi hi. Čeka dok vi čekate. Dok vi čekate ako čekate on će čekati dok vi čekate. Hi hi hi hi. Ho. Čekati dok čekate.

A sada Dus. Dus Lidija. Bronza i ruža.

Veličanstveno se, zaista se veličanstveno provela. A pogledajte kakvu je predivnu školjku donela. Do na kraj šanka do njega donese ona lakim korakom bodljikavu i vijugavu školjku da bi on, Džordž Lidvel, advokat, mogao da oslušne.

– Slušajte! – naredi mu ona.

Pijanista je lagano tkao muzičku podlogu od džina zagrejanim rečima Toma Kernana. Autentična činjenica. Kako je Volter Bapti³¹ izgubio glas. I tako ga, gospodine moj, njen muž ščepa za grlo. *Barabo jedna*, reče. *Nećeš ti više pevati ljubavne pesme*. Tako je govorio ser Tom. Bob Kauli je tkao. Tenori osvajaju že. Kauli se zavali udobnije.

Ah, sad čuje, kad mu je ona drži kraj uha. Čujte! Čuo je. Divno. Ona je prinese svome uhu, i bledo zlato u kontrastu kliznu kroz razređenu svetlost. Da čuje.

Tap.

Blum kroz vrata bara vide školjku kraj njihovih ušiju. Čuo je još slabije ono što su njih dve čule, svaka za sebe, pa svaka za onu drugu, čule romor talasa, glasno, tihi huk.

Bronza kraj umornog zlata, blizu, daleko, slušahu.

I njeno uho je školjka, gle kako štrči. Bila je na moru. Divne devojke s plaže. Koža izgorela od sunca. Trebalo je najpre da stavi onu hladnu kremu, od nje se crni. Tost sa maslacem. E, da ne zaboravim onaj losion. Kraj usana joj izbila groznica. Prosto ti zavrti. Upletena kosa: školjka s algama. Zašto skrivaju uši tom kosom od algi? A Turkinje usta, zašto?

³¹ Dablinski profesor pevanja s kraja XIX veka.

Oči joj vire preko marame, jašmak. Čik pronadi put unutra. Pećina. Nezaposlenima ulaz zabranjen.

Misle da čuju more. Pesmu. Huk. Krv je to. Zazuji u ušima ponekad. E, to je more. Arhipelag krvnih zrnaca.

Zaista predivno. Tako osobeno. Opet. Džordž Lidvel držao je u ruci njeno mrmljanje, osluškivao: potom ju je odložio, nežno.

– Šta vele divlji talasi? – zapita je on, smešeći se.

Zanosna, od mora osmehnuta i bez odgovora Lidija se osmehnu Lidvelu.

Tap.

Pored Larija O'Rurkija, pored Larija, dičnog Larija O', Bojlan se zanjiha i Bojlan se okrete.

Od ostavljene školjke gospođica Mina otkliza ka krigli koja ju je čekala. Ne, nije ona bila baš tako usamljena, vragolasto obavesti Lidvela glavica gospođice Dus. Po mesečini šetala kraj mora. Ne, ne sama. S kim? Ona otmeno odgovori: s jednim gospodinom, mojim prijateljem.

Treperavi prsti Boba Kaulija ponovo zaszviraše u diskantu. Stanodavac ima prednost. Još malo vremena. Long Džon. Big Ben. Lepršavo je svirao lepršavu vedru zvonku melodiju za živahne dame, vragolaste i osmehnute, i za njihove kavaljere, za njihovu gospodu prijatelje. Jedan: jedan, jedan, jedan: dva, jedan, tri, četiri.

More, vetar, lišće, grom, vode, krave što muču, stočna pijaca, petlovi, kokoške ne kukuriču, zmiije sikću. Na sve strane muzika. Ratledžova vrata: ciii škripe. Ne, to je buka. Sad svira menuet iz *Don Đovanija*. Najrazličitije dvorske haljine plešu po dvoranama zamka. Beda. Napolju seljaci. Izgladnela zelena lica što jedu poljsko zelje. Lepo je to. Gledaj: gledaj, gledaj, gledaj, gledaj, gledaj: gledaj nas.

To mi baš deluje veselo. Nikad to nisam zapisao. Zašto? Moja je radost drugačija radost. Ali i jedno i drugo je radost. Da, to mora da je radost. I sama muzika pokazuje ti da si. Često mi se činilo da je neraspoložena, a ona bi počela da peva. Tada bih znao.

M'Kojev kofer. Moja žena i tvoja žena. Mačka što mrnjauče. Kao da cepaš svilu. Njen jezik kada govori, kao da slušaš čegrtaljku. One nemaju raspon kao muškarci. Imaju rupe u glasu. Ispuni me. Topla sam, tamna, otvorena. Moli u *qui est*

homo: Merkadante.³² Moje uho prislonjeno uza zid, osluškuje. Treba mi žena koja može da zadovolji moje potrebe..

Drn zvec cangr – stade kočija. Kicoška žuta cipela kicoša Bojlana, čarape s neboplavim šarama lako se spustiše na tle.

O, gle kako smo samo! Kamerna muzika. Mogao bih s tim da napravim vic. Na takvu sam muziku često pomišljao kada je ona. To se zove akustika. Odzvanjanje. Prazan lonac najjače zveči. Zbog akustike, rezonanca se srazmerno menja kao što je težina vode srazmerna zakonu o padanju tečnosti. Kao one Listove rapsodije, mađarske, ciganskih očiju Biseri. Kapi. Kiša. Didl idl adl adl udl udl. Siktanje. Sada. Možda sada. Ranije.

Neko je kucnuo na vrata, lupnuo kucnuo, da l' to kucnu Pol de Kok, tako odvažno i glasno, kuctuc kuckuruckuc. Kuruc.

Tap.

– *Qui sdegno*,³³ Bene – reče otac Kauli.

– Ne, Bene – umeša se Tom Kernan – *Malog buntovnika*. Na jeziku našeg zavičaja.

– Da, to, Bene – reče gospodin Dedalus. – Ljudi vrli i čestiti.³⁴

– Hajde, hajde – molili su svi u glas.

Moram da krenem. Ovamo, Pete, vrati se. Dođi. Došao je, došao je, nije ostao. Meni. Koliko?

– Koji tonalitet? Šest povelica?

– Fis-dur – reče Ben Dolard.

Raširene kandže Boba Kaulija dohvatiše se tamnih dubokih tonova.

Moram da krenem, reče kralj Blum kralju Ričiju. Ne, reče Riči. Da, moram. Dočepao se nekih para. Sad se sprema da se našljema, da umiri bol u leđima. Koliko? On vidi čuje usne govore. Šiling i devet. Peni za tebe. Evo. Daj mu napojnicu dva penija. Gluv, ne čuje. Ali možda ga čekaju žena i porodica, čekaju Petija da se kući vrati. Hi hi hi hi. Gluv čeka dok oni čekaju.

Ali čekaj. Ali čuj. Tamni akordi. Tutututuuzni. Duboki. Duboko usred crne zemlje. Skrivena ruda. Kamena muzika.

³² Blum ponovo (kao u 5. poglavlju) pogrešno dovodi u vezu kompozitora Merkadantea s Rosinijevim delom *Stabat Mater*, odakle potiče stih *quis est homo*.

³³ *Ovde vlada ogorčenje* (ital.). Uvodne reči arije sveštenika iz italijanskog libreta Mocartove opere *Čarobna frula*.

³⁴ Stih iz pesme 'Mali buntovnik', još nekoliko puta citirane do kraja poglavlja. U ovoj baladi, dečak kome su otac i braća izginuli u borbi za slobodu odlazi da se ispovedi pre nego što i sam krene u rat. Po obavljenoj ispovesti, međutim, ispostavlja se da je 'sveštenik' zapravo prerušeni oficir, koji ubija dečaka.

Glas mračnog doba, neljubavi, umorne zemlje, svečano je prišao, bolan, došao izdaleka, s belih planina, dozivao ljude vrle i čestite. Sveštenika je tražio, s njim je hteo da prozbori koju reč.

Tap.

Duboki bureton Bena Dolarda. Iz sve snage se trudi da se iskaže. Graktanje močvare gde nema ljudi nema mesečine nema žena. Još jedan sunovrat. On je nekada snabdevao velike trgovačke brodove. Seti se: katranom oblepljena užad, brodske svetiljke. Ostao kratak za deset hiljada funti. Sad je u domu u Ajviju. Broj sobe taj i taj. Sve mu je to od najboljeg piva 'bas'.

Sveštenik je kod kuće. Sluga lažnog sveštenika poželeo mu je dobrodošlicu. Uđite. Sveti oče. Zamršeni akordi.

Uništavaju ih. Upropašćavaju im život. A onda im sagrade sobičke da tamo skončaju svoj vek. Bujipaji, mali psiću, bujipaji, mali tiću, a sad umri mali psiću.

Glas upozorenja, svečanog upozorenja, saopšti im da je mladić ušao u pusti hodnik, reče im kako je svečanim korakom kročio tamo, ispriča im o sumornoj izbi, u kojoj sveštenik sedi i sluša ispovesti.

Čestita duša. Premda već pomalo načet. Nada se da će dobiti nešto u nagradnoj igri s pesmama u slici u *Ansversu*. Na ruke isplaćujemo novih-novcatih pet funti. Ptica leži na jajima u gnezdu. Mislio je da je u pitanju pesma poslednjeg minstrela. Slovo t, koja je to domaća životinja? Tr, koji hrabri mornar. Još ga služi glas. Sa svim onim čime raspolaže, još nije postao evnuh.

Slušaj. Blum je slušao. Riči Gulding je slušao. A pokraj vrata je gluvi Pet, ćelavi Pet, Pet s napojnicom, slušao.

Razloženi akordi postajahu sporiji.

Glas kajanja i jada pristiže lagano, kitnjast i titrav. Benova se pokajnička brada ispovedala: *in nomine Domini*, u ime Boga. On kleknu. Pa stade da se tuče šakom po grudima, priznajući: *mea culpa*.³⁵

Ponovo latinski. To ih privlači kao magnet. Sveštenik sa hostijama za žene. Onaj u mrtvačnici, kovčeg ili kovi, *corpusnomine*.³⁶ Pitam se gde li je sada onaj pacov. Škripac.

Tap.

Slušali su: krigle i gospođica Kenedi, Džordž Lidvel, izražajnih očiju, satenaste jedre grudi. Kernan, Saj.

³⁵ *Moja greška* (lat.).

³⁶ *Telo-ime* (lat.). Blum spaja reč koju je čuo za vreme mise (*corpus*) i reč iz pesme 'Mali buntovnik' (*nomine*).

Tužno tuli glas o tugi. Njegovi gresi. Tri puta je opsovao od Uskrsa. Kurvino kop. A jednom je za vreme mise otišao da se igra. Jednom je prošao pored crkve i nije se pomolio za pokoj duše svoje majke. Dečak. Mali buntovnik, Bronza je, slušajući kraj slavine za pivo, zurila nekud u daljinu. Raznežena. Nema ona pojma da ja. Moli ume da oseti kad je neko gleda.

Bronza je gledala nekud daleko u stranu. Tamo je ogledalo. Da li je to lepša strana njenog lica? One to uvek znaju. Kucanje na vratima. Poslednji poziv da se dotera.

Kuckuruckuc.

O čemu li one misle, dok slušaju muziku. Tako se hvataju zvečarke. Ono večer kad nam je Majkl Gan dao mesta u loži. Štimovanje orkestra. Persijskom šahu se najviše dopao taj deo.³⁷ Podsetilo ga je na dom slatki dom. A još je i obrisao nos o zavesu. Možda je takav običaj u njegovoj zemlji. I to je muzika. Nije tako loša kao što se čini. Tuljenje. Limeni duvači njaču kao magarići uzdignute njuške. Kontrabasovi, bespomoćni, s ranama na bokovima. Drveni duvači muču kao krave. Klavirkrokodil, muzika razjapila čeljusti. Duvač, to liči na ime Dugač.

Lepo je izgledala. Nosila je onu haljinu boje šafrana, s dubokim izrezom, pokazivala sve svoje čari. Dah joj je tamo u pozorištu mirisao na karanfilić, kad god bi se nagnula da nešto pita. Ispričao sam joj šta kaže Spinoza³⁸ u onoj knjizi jadnog taticice. Opčinjena, slušala. Ovolike oči. Naginjala se. Jedan tip je s balkona bez prestanka kroz mali dvogled piljio u njen dekolte. Lepotu muzike osetiš tek kad drugi put slušaš. A za lepotu prirode ili žene, dovoljno je samo da baciš pogled. Bog je stvorio zemlju a čovek pesmu. Metnem psa kozi. Filozofija. Ma, gluposti!

Svi nestadoše. Svi izginuše. U opsadi Rosa otac mu pogibe, kod Gorija i sva braća padoše.³⁹ U Veksford, mi smo momci iz Veksforda, mogao bi on. Poslednji svoga imena i roda.

A i ja, poslednji svoga roda. Mili, mladi student. Pa, možda je to moja krivica. Nematam sina. Rudi. Sad je prekasno. A ako nije? Ako nije? Ako još uvek?

Nije osećao mržnju.

Mržnja. Ljubav. To su reči. Rudi. Uskoro ću biti star.

Big Ben je pustio glas. Divan glas, rekao je Riči Gulding, na čijem se licu rumenilo borilo s bledilom, Blumu, koji će uskoro biti star ali je tada još bio mlad.

³⁷ Nakon posete persijskog šaha Nasr-al-Dina Engleskoj, 1889. godine, nastale su mnoge komične priče i pesme o njemu.

³⁸ Baruh Spinoza (1632-1677), holandski filozof jevrejskog porekla.

³⁹ Delovi pesme 'Mali buntovnik'.

Sad je na redu Irska. Moja je otadžbina iznad kralja. Ona sluša. Koga je strah da spomene devetstočetvrtu?⁴⁰ Vreme je da se gubim. Dosta je bilo.

– *Blagoslovi me, oče* – zavapio je mali buntovnik Dolard. – *Blagoslovi me i pusti da odem.*

Tap.

Blum baci pogled, nameran da ode bez blagoslova. Sav je upicanjen: prima osamnaest šilinga nedeljno. Ali ume da se očeše za poneku paru. Uvek valja biti na oprezu. Ove devojke, ove lepe. Pokraj tužnih morskih talasa. Romansa mlade plesačice. Pročitana pisma o prekršenom zavetu. Macanu od srculenceta. U sudnici smeh. Henri. Ja se nisam potpisao. Lepo ti je to ime, koje.

Lagano utihnu muzika, melodija i reči. A zatim se ubrza. Lažni sveštenik se iskobelja iz sutane i postade vojnik. Konjički kapetan. Znajuju oni sve to napamet. Traže uzbuđenja. Konjički kap.

Tap. Tap.

Uzbuđena, slušala je, naginjući se, sva zanesena, da čuje.

Bezizrazno lice. Devica, reklo bi se: možda samo ispijana. Treba na njoj nešto ispisati: bela stranica. Šta biva s njima, ako niko to ne učini? Venu, očajavaju. A ovako ostaju mlade. Čak se i dive same sebi. Gledaj. Sviraj na njoj. Prisloni usne. Belo žensko telo, živa flauta. Duvaj nežno. Glasno. Na svakoj ženi tri rupe. Za boginje ne znam, nisam video. One to traže: ne valja biti previše ućtiv. Tako ih on i osvaja. U džepu zlato, blistav osmeh. Oči u oči: pesme bez reči. Moli i onaj mali verglaš. Znala je da on hoće da kaže da je majmunče bolesno. Ili zato što je to toliko podsećalo na španski. Tako možeš i životinje da razumeš. Kralj Solomon je to umeo. Dar prirode.

Govor iz trbuha. Usne su mi zatvorene. Izgleda da je ovo iz stom. Šta?

Hoćeš? Ti? Ja. Želim. Da. Ti. Promuklo i besno konjanik je psovao. Naduti apoplektični kurvin sin. Dobro si uradio, momče, što si došao. Ostao ti je još jedan sat života, poslednji.

Tap. Tap.

Sad su uzbuđeni. Osećaju sažaljenje. Iscediti jednu suzu za mučenike koji žude, koji umiru od želje za smrću. Za sve što umire, za sve što se rađa. Jadna gospođa Pjurifoj. Nadam se da se izvukla. To im je od materice.

Vlažno, materično, žensko oko virilo je ispod živice trepavica, spokojno, osluškujući. Prava lepota očiju vidi se tek

⁴⁰ Stih iz pesme 'Mali buntovnik' pita: „Koga je strah da spomene devedeset osmu?“

kad ćute. Tamo na reci. Pri svakom laganom satenskom zanjihanom talasu njenih grudi (njenih zanjihanih draži) crvena se ruža lagano podizala, potom se spuštala crvena ruža. U dahu joj srce kuca: dah, to je život. I drhte kao paprat tanane vlasi devojačke kose.

Ali, gle. Svetle zvezde gasnu. O, ružo! Kastiljska. Zora. Ha. Lidvel. Dakle za njega, a ne za. Opčinjen. Nisam valjda i ja takav? Svejedno, vidim je odavde. Izvađeni čepovi, rasuta pivska pena, naslagane prazne boce.

Na glatkoj isturenoj slavini za pivo lako je ležala Lidijina ruka, punačka, prepustite to meni. Sva obuzeta tugom zbog malog buntovnika. Amo, tamo: tamo, amo; preko uglačane drške (ona zna da njegove oči, moje oči, njene oči) lagano prelazi palcem i kažiprstom: pređe, pa opet i, laganim dodirrom, klizne naniže, lagano, čvrsta hladna bela emajlirana palica viri kroz pokretni prsten.

Kuc kuruckuc.

Tap. Tap. Tap.

U ovoj kući sam ja gazda. Amin. Besno je zaškrgutao zubima. Neka vise izdajnici.⁴¹

Akordi se složiše s tim. Veoma tužno. Ali tako je moralo.

Izaći pre kraja. Hvala, bilo je božanstveno. Gde mi je šešir. Proći pored nje. Mogu i da ostavim ovaj *Frimen*. Pismo je kod mene. A šta ako je ona? Ne. Kreni, kreni, kreni. Kao Kešel Bojlo Konoro Kojlo Tizdal Moris Tizdal Farel. Kreeeeni.

E, sad bih stvarno morao. Zar već? Štotkbrz. Blumst. Poljski cvetak. Blum ustade. Au. Sapun mi je sav smekšao. Mora da sam se oznojio: od muzike. Onaj losion, da ne zaboravim. Onda, doviđenja. Prvoklasni šešir. I kartica unutra, jeste.

Pokraj gluvog Peta, koji je u dovratku ćulio uši, prođe Blum.

Mali buntovnik preminu u tamnici Ženeva! U Pasažu ga sahraniše. Dolor. O, on dolores! Glas ojađenog pevača pozivao je na tužnu molitvu.

Pokraj ruže, pokraj satenskih grudi, pokraj ruke što miluje, pokraj mrlja od pene, pokraj praznih boca, pokraj izvađenih čepova, pozdravljajući u prolazu, pored očiju i kose devojačke, bronzne i bledog zlata u dubokoj seni, prođe Blum, razneženi Blum, tako-sam-usamljen Blum.

Tap. Tap. Tap.

⁴¹ Stihovi iz pesme 'Mali buntovnik'.

Molite se za njega, molio je Dolardov bas. Vi koji slušate ovo u miru. Izrecite molitvu, pustite suzu, dobri ljudi, dobri narode. On je bio mali buntovnik.

Prepavši malog buntovnog čistača cipela koji je prisluškiavao, Blum na pragu Ormonda začu režanje i urlanje 'bravo', snažno tapšanje po leđima, trupkanje cipela, cipela a ne čistača cipela. Završni hor i odlazak da se sve to zalije. Dobro je što sam to izbegao.

– Da znaš, Bene – reče Sajmon Dedalus. – Boga mi, pevao si odlično kao i uvek.

– I bolje – reče Tomdžin Kernan. – Izuzetno dirljiva interpretacija te balade, duše mi i časti mi, jeste.

– Pravi Lablaš⁴² – reče otac Kauli.

Ben Dolard je onako gojazan plešući ča-ča-ča otišao do šanka, moćno opijen pohvalama i sav rumen, na teškim nogama, zveckajući kroz vazduh podagričnim prstima kao kastanjetama.

Big Benaben Dolard. Big Benben. Big Benben.

Rrrr.

A svi duboko dirnuti. Sajmon je svoje saosećanje tulio kroz nosurdu kao kroz trubu, povedoše ga kroz smeh, Bena Dolarda, odlično raspoloženi.

– Rumeni ste kao jabuka – reče Džordž Lidvel.

Gospođica Dus namesti ružu, spremna da krene da služi.

– Dobri moj Ben – reče gospodin Dedalus, udarivši Bena po snažnim leđima. – Zdrav kao dren, samo što se propisno ušuškao u salo.

Rrrrrrsss.

– To se smrt goji, Sajmone – progundā Ben Dolard.

Riči, čovek bez druga, sedeo je sam: Guldin, Kolins, Vord. Neodlučno je čekao. Neisplaćeni Pet takođe.

Tap. Tap. Tap.

Gospođica Mina Kenedi prinese usnama dršku krigle broj jedan.

– Gospodin Dolard – promrmljaše usne tiho.

Dolard, promrmlja krigla.

Krigla broj jedan poverova: gospođici Ken kad ona: dole je ona: ona dole: krigla.

⁴² Luidi Lablaš (1794-1858), najpoznatiji bas u Evropi svoga doba; povremeno je davao časove pevanja kraljici Viktoriji.

On promrmlja da zna to ime. Odnosno, to mu je ime bilo poznato. Odnosno, već je negde čuo to ime Dolard, je li tako? Dolard, da.

Da, rekoše njene usne glasnije, gospodin Dolard. Lepo je otpеваo tu pesmu, promrmlja Mina. A i *Poslednja letnja ruža*⁴³ je lepa pesma. Mina voli tu pesmu. Krigla voli pesmu koju Mina...

A na spomen poslednje letnje ruže odlazeći Blum oseti kako mu neki vetar vitla kroz utrobu.

Nadima ovaj sajder: i izaziva zatvor. Čekaj. I u pošti pored Rubena Džeja to košta šiling i osam penija. Hajde da svršimo s tim. Zaobilazno, kroz ulicu Grik. Bolje da nisam obećao sastanak. Prijatnije je na svežem vazduhu. Muzika. Ide čoveku na živce. Pivska slavina. Njena ruka koja ljulja kolevku vlada i.⁴⁴ Ben Haut. Koji upravlja svetom.

Da – le – ko. Da – le – ko.

Tap. Tap. Tap. Tap.

Peo se kejom Lajoneleopold, nevaljali Henri s pismom za Medi, sa slastima greha s čipkama za Raula metnem psa koji glavinjao je Poldi dalje.

Tap koračao je slepac tapkajući tap ivicom trotoara tapkajući, tap po tap.

Kauli, njega to omamljuje: to je neka vrsta pijanstva. Bolje je prepustiti se samo do pola kao muškarac sa devojkom. Namah se oduševе. Pretvore se u uši. Da im ne promakne ni šesnaestina note. Zatvorenih očiju. Glava klima u taktu. Čaknute su. Ne smeš ni da mrdneš. Razmišljanje strogo zabranjeno. Stalno naklapaju o stručnim stvarima. Baljezgaju o notama.

Sve je to nekakav pokušaj da se razgovara. Neprijatno je kad se začuti jer nikad ne znaš zašto tač. Orguljaš u ulici Gardiner. Stari Glin, pedeset funti godišnje. Čudno je gore kod njega u potkrovlju, sam s onim rezama i bravama i ključevima. Po čitav dan sedi za orguljama. Satima tako trabunja, priča sam sa sobom ili s onim drugim, što duva u gajde. Besno zareži, pa onda vrišteći kune (trebalo bi mu nabiti vatu ili tako nešto u ta njegova, ne nemoj uzviknula je), a onda sasvim iznenadno začarlija kao povetarac.

Čarl! Čarlijao je vetrić iiii. U Blumovom malom hii.

⁴³ Arija iz opere *Marta*.

⁴⁴ Blum se priseća stihova iz pesme Vilijama Rosa Valasa (181981) 'Šta vlada svetom': „Jer ruka koja ljulja kolevku/ Jeste ruka koja vlada svetom.”

- On? - reče gospodin Dedalus, vraćajući se, s lulom. - Jutros smo zajedno bili na sahrani jadnog Padija Dignama...

- Da, pokoj mu duši.

Uzgred, ima nekakva muzička viljuška tamo na...

Tap. Tap. Tap. Tap.

- Lep glas ima ta žena. Ili je imala. A? - upita Lidvel.

- O, to mora da je ostavio štimer - reče Lidija Sajmonlajonelu kad prvi put videh - zaboravio kad je bio ovde.

- On je slep - saopštila je Džordžu Lidvelu kad drugi put videh. - A tako je divno svirao, praznik za uši. Predivan kontrast: bronzalid minazlato.

- Viči kad je dosta! - uzviknu Ben Dolard, sipajući. - Pevaj!

- Dobar! - viknu otac Kauli.

Rrrrr.

Osećam da bih morao da.

Tap. Tap. Tap. Tap. Tap.

- Odlično - reče gospodin Dedalus, zagledavši se u jednu obezglavljenju sardinu.

Pod staklenim zvonom za sendviče ležala je na odru od hleba jedna usamljena, poslednja letnja sardina. Usamljeni Blum.

Odlično, reče buljeći i dalje. U nižim registrima, naročito.

Tap. Tap. Tap. Tap. Tap. Tap. Tap. Tap.

Blum prođe pored Barijevog paba. Eh, kad bih mogao. Čekaj. Kad bih imao onog čudotvorca. Dvadeset četiri advokata u toj jednoj kući. Parničenje. Volite se ljudi. Hrpe pergamenata. Gospoda Sec i Kes imaju punomoć. Gulding, Kolis, Vord.

Ali eto, na primer, onaj momak što mlati po velikom bubnju. Njegovo radno mesto: orkestar Mikija Runija. Pitam se kako li mu je to uopšte palo na pamet. Sedi kod kuće posle prasetine s kupusom i mazi ga u fotelji. Proba svoju partituru. Pom. Pomporom. Žena mu sigurno uživa. Magareće kože. Tučeš ih dok su živi, pa ih mlatiš i kad crknu. Pom. Tras. To ti je ono, što kažu, jašmak, odnosno kismet. Sudbina.

Tap. Tap. Mladić, slep, sa štapom koji je tapkao, stiže taptapkajući do Dejlijevog izloga gde je sirena, rasute kose (ali on to nije video), pučkala sirenske dimove (slep je pa nije mogao), najbolje cigarete sirena.

Instrumenti. Vlat trave. Sklopiš šake u školjku, pa duvaš. Čak i iz češlja i toaletnog papira možeš da isteraš melodiju. Moli u košulji u ulici Lombard, raspletene kose. Verovatno svako zanimanje ima svoju muziku, nije li tako? Lovac sa rogom. Huu.

Imate li? *Cloche. Sonnez la!* Pastir ima sviralu. Policajac pištaljku. Brave i ključevi! Dimnjake čistimo! Četiri je sata! Na spavanje! Sad propalo je sve. Buban? Pomporom. Čekaj, znam. Gradski dobošar, pandur. Long Džon. Mrtve bi probudio. Pom. Dignam. Jadni mali *pottedotte*. Pom. To je muzika, hoću reći naravno sve je to pom pom pom u velikoj meri ono što bi se reklo *da capo*.⁴⁵ Ali čuje se. Dok stupamo u maršu, stupamo u maršu. Pom.

Sad stvarno moram. Pfffft. A šta kad bih to uradio na nekom banketu. Sve je to stvar običaja, eto na primer onaj persijski šah. Izreći molitvu, pustiti suzu. Ipak, mora da je bio malo glupav kad nije video da je to konjički kap. Sav ufačlovan. Pitam se ko li je bio onaj tip kraj groba u smeđem manti. Uh, evo one kurveštije!

Jedna zapuštena i olinjala kurva s naherenim crnim slamenim mornarskim šeširom koračala je staklastih očiju kejom prema gospodinu Blumu. Prvi put kad videh taj dragi lik. Jeste, ona je. Tako sam usamljen. Vlažno je noću u uličici. Krut. Ko je. On je. Ona je vi. Trenutno nije na dužnosti. Kakva li je? Nadam se da. Psst! Da vam operem rublje. Setila se Moli. Prepoznala me je. Bila je s tobom jedna krupna gospoja u smeđem kostimu. Uхватила me na prepad. Onaj sastanak, koji smo zakazali. Znali smo da nikad nećemo, ili bar da ćemo teško. Preskupo i previše blizu našeg doma slatkog doma. Vidi li me, ili ne? Po danu izgleda zastrašujuće. Lice kao vosak. Ma, nek se nosi! U redu, mora i ona da živi. Da zavirimo ovde.

U izlogu starinararnice Lajonela Marksa gordi Henri Lajonel Leopold dragi Henri Flauer zapravo gospodin Leopold Blum ugledao je svećnjak i harmoniku svu izgriženu od moljaca. Badava: šest šilinga. Mogao bih da naučim da sviram. Jevtino. Neka prođe ova. Naravno, sve je skupo, ako ti ne treba. To ti je dobar prodavac. Natera te da kupiš ono što on hoće da proda. Jedan tip mi je prodao švedsku britvu kojom me je obrijao. Hteo je da naplati više zato što ju je naoštrio. Evo je, prolazi. Šest šilinga.

To mora da je od sajdera ili od onog burgundca.

Blizu bronze izbliza blizu zlata izdaleka kuckali se, zveckali čašama svi, užagrenih očiju i galantni, pred zamamnom poslednjom ružom leta bronzane Lidije, kastiljskom ružom. Prvi Lid, De, Kau, Ker, Dol, kvinta: Lidvel, Saj Dedalus, Bob Kauli, Kernan i Big Ben Dolard.

Tap. Jedan mladić uđe u pusto predvorje Ormonda.

⁴⁵ *Od početka* (ital.)- muzički termin.

Blum je gledao sliku dičnog junaka u izlogu Lajonela Marksa. Poslednje reči Roberta Emeta. Sedam poslednjih reči. To je Mejerber.⁴⁶

– Vi ste pravi ljudi.

– Da, da, Bene.

– Hoću da vam nazdravim.

Digoše čaše.

Cin. Cin.

Kuc. Na vratima je stajao nevideći mladić. On nije video bronzu. Nije video zlato. Ni Bena ni Boba ni Toma ni Saja ni Džordža ni krigle ni Ričija ni Peta. Hi hi hi hi. Nije video.

Zelenblum, vodenblum pogleda poslednje reči. Nežno. *Kad moja zemlja zauzme svoje mesto među.*

Trrrrt.

Mora da je od bur.

Pffft. Auh. Trtrrrt.

Narodima sveta. Nema nikog iza mene. Prošla je. *Tada i nikako ranije.* Tram. Kran, kran, kran. Zgodna pril. Evo ga. Kranndldlrrkrankra. Ma, sigurno je od burgundca. Da. Jedan, dva. *Nek mi na grobu bude epitaf.* Kraaaa. *Ispisan. Sa mnom je.*

Prprprpffprrrfff.

Gotovo.

⁴⁶ Oratorijum *Sedam poslednjihreči* napisao je Merkadante, a ne Mejerber.

Baš sam stajao sa starim Trojem iz D.P.-a¹ i mlatio praznu slamu na uglu Arbor Hila, kad ti naiđe taj blentavi dimničar i umalo mi svojom alatkom ne istera oko. Okrenem se ja da mu skrešem kako je red, kad ti odjednom ugledam Džonija Hajnsa kako hvata zjale po Stoni Bateru.

- Zdravo, Džo - kažem ja. - Kako ide? Jesi li video kako mi ovaj glupavi odžačar umalo ne izbi oko četkom?

- Čađ donosi sreću - kaže Džo. - Ko ti je onaj matori kenjac s kojim si pričao?

- Stari Troj - kažem ja - radio je u policiji. Ne znam da li da prijavim ovog tipa što ometa saobraćaj svojim četkama i merdevinama.

- Šta ti radiš u ovom kraju? - kaže Džo.

- Prodajem zjala - kažem mu ja. - Tamo kod garnizonske crkve na uglu Čikin lejna živi jedna teška, prevejana lopuža - stari Troj mi je upravo pričao o njemu - zgrnuo je silan čaj i šećer za tri šilinga nedeljno, kaže da ima farmu u grofoviji Daun, kupio od nekog Mozisa Hercoga tu negde na pljuc od ulice Hajtsberi.

- Taj je obrezan! - kaže Džo.

- Jeste - potvrdim. - Samo malo pri vrhu. Matora protuva po imenu Gerati. Ganjam ga već dve nedelje, ali ne mogu ni penija da iscedim iz njega.

- Jesi li i sad za tim poslom pošao? - pita Džo.

- Jesam - kažem. - Kako nisko padaju ti što su nekad bili moćni! Sakupljač loših i sumnjivih dugova. Ali to ti je najgori razbojnik nadaleko, a po licu mu krateri takvi da drže vodu kad pada kiša. *Reci mu*, veli on, *da sam mu poručio da ako se usudi*, veli, *ako se samo usudi da te natera da ponovo dolaziš*, veli, *da ću ga poterati pred sud, hoću bogami, za trgovanje bez dozvole*. Nagrabio se taj, pa samo što ne prsne! Isuse, baš mi je bilo smešno, kako je taj mali Jevrejin pobenavio od besa. *On pije moje čajevе. On jede moj šećer. Pa što mi ne da moje pare?*

¹ Dablinska policija

Za nekvarljivu robu,² kupljenu od Mozisa Hercoga iz Sent Kevins Parejda broj 13, u gradu Dublinu, okrug Vud Kej, trgovca, u daljem tekstu prodavca, a zatim prodatu i isporučenu gospodinu Majklu E. Geratiju, iz Arbor Hila 19 u gradu Dublinu, oblast Arand Kej, u daljem tekstu kupca, naime za pet funti precizno merenog prvoklasnog čaja po ceni od tri šilinga i nula penija po funti precizne mere i četrdeset dve funte precizno merenog šećera, u drobljenom kristalu, za tri penija po funti precizne mere, rečeni kupac duguje rečenom prodavcu jednu funtu pet šilinga i šest penija za primljenu robu, koji iznos rečeni kupac ima platiti u nedeljnim ratama na svakih sedam dana po tri šilinga i nula penija sterlinga: a rečena nekvarljiva roba ne sme biti založena ili prodana ili na neki drugi način otuđena od strane rečenog kupca, već se ima smatrati isključivom svojom rečenog prodavca, kojom on može raspolagati po svojoj slobodnoj volji i nahodaenju sve dok kupac u potpunosti ne isplati rečenu sumu na način ovde utvrđen, kao što je danas ugovoreno između rečenog prodavca i njegovih naslednika, baštinika, opunomoćenika, i pravnih zastupnika druge strane.

- Jesi li ti zakleti antialkoholičar? – pita mene Džo.

- Ne pijem između dva pića – kažem ja.

- Kako bi bilo da navratimo do našeg prijatelja? – kaže Džo.

- Kog? – pitam ja. – Taj je sigurno u dilkarnici, poblesavio, nesretnik.

- Od svoje vlastite brlje? – kaže Džo.

- Da – kažem ja. – Udarili mu viski i voda u mozak.

- Hajde da svratimo do Barnija Kirnana – veli Džo. – Hoću da vidim tog građanina.

- No, pa haj'mo do dragoga nam Barnija – velim ja. – Šta još ima novo, Džo?

- Ništa – kaže Džo. – Bio sam na nekakvom sastanku u Siti Armsu.

- Kakvom, Džo? – pitam ga ja.

- Trgovaca stokom – kaže Džo – povodom šapa i slinavke. Hoću o tome ozbiljno da porazgovaram s tim građaninom.

I tako ti mi krenemo pored kasarne Linihan i iza palate pravde pričajući o svemu i svaćemu. Ume taj Džo da bude mio kad ima para, samo što je uvek go kao pištolj. Isuse, nikako da

² „Za nekvarljivu robu... zastupnika druge strane“ – parodija zakonskog dokumenta o naplati duga, prva u nizu parodija različitih, mahom neknjiževnih stilova u ovom poglavlju.

izađem na kraj s tom prokletom lopužom Geratijem, što pljačka usred bela dana. Zbog trgovanja bez dozvole, kaže on.

U lepome Inisfejlu prostire se zemlja,³ zemlja svetog Mičana. Tamo se vozdiže kula što se vidi izdaleka. Tamo počivaju moćni, spavaju kao što su i za života, nadaleko slavni ratnici i prinčevi. Divna je to zemlja u kojoj žubore vode, brzaci prepuni ribe, gde se praćakaju jeguljica, ribalist, crvenperka, bodorka, kolja, mlad losos, svoja, iverak, obliš, svakovrsne ribe i ostali žitelji vodenog carstva, kojih ima toliko da ih ni nabrojati ne možeš. Na blagim povetarcima s istoka i zapada predivno lišće na visokom drveću njiše se na sve strane – hladovita smokva, libanski kedar, gordi platan, eutenički eukaliptus i drugi ukrasi carstva drveća kojih u tom kraju ima u izobilju. Ljupke devojke sede uz korenje ljupkog drveća i pevaju ljupke pesme svirajući na svakojakim ljupkim stvarčicama, kao na primer na zlatnim polugama, srebrnastim ribama, mladim sledevima, jeguljama, bakalarima, morskim zvezdama, purpurnim morskim draguljima i razigranim insektima. A junaci dolaze izdaleka da ih prose, od Eblane do Slivmardžija,⁴ prinčevi bez straha i mane iz nepokorenog Manstera i iz pravednog Konahta i iz mekanog i nežnog Lajnstera i iz Kruahanove zemlje i iz slavnog Armaga i iz plemenitog Bojla, prinčevi, kraljevski sinovi.

I tu se uzdiže blistavi dvorac čiji svetlucavi kristalni krov izdaleka vide mornari što nepreglednim pučinama plove u velikim brodovima baš za tu svrhu sagrađenim i tamo stižu sva goveda i tovljenici i prvi plodovi te zemlje, jer tako ubira danak O'Konel Ficsajmon, vladar i potomak vladara. Tamo ogromna kola donose plodove s polja, korpe s karfiolom, kola puna spanaća, reznjeve ananasa, pasulj iz Ranguna, oke paradajza, dramove smokava, gomile repe, okrugle krompire i šarene glavice kelja, iz Jorka i Savoje, pladnjeve prepune luka, i korpe s pečurkama i žutim bundevama i jedrim grahoricama i ječmom i kominom i crvenim zelenim žutim smeđim mrkim slatkim krupnim gorkim zrelim okruglim jabukama i sandučice jagoda i košare ogrozda, sočnog i obraslog dlačicama, kraljevski slasnih jagoda i malina s grana.

– Neka proba – veli on – samo neka proba. Deder, da te vidim, Gerati, ti gnusni drumski razbojniče!

³ „U lepome Inisfejlu... malina s grana“ – parodija pesme 'Aldfridovo putovanje' (VII v.), koju je na engleski preveo Džejms Klarens Mangan (1803-1849), Inisfeil (u prevodu: Ostrvo slobode) pesnički je naziv za Irsku.

⁴ Toponimi u odlomku predstavljaju nazive drevnih irskih pokrajina, oblasti i naselja.

A tim istim putem⁵ kreću se nebrojena krda ovnova predvodnika s klepetušama i ovaca jagnjenica i mladih ovnova i jaganjaca i divlje guske i uškopljeni junci i zadihane kobile i šuta telad i ovce za strižu i za klanje i najbolje Kafove krave i zakržljala grla i krmače i tovljenici i svakojake vrste visoko cenjenih svinja i angaskih junica i rasplodni bikovi besprekornog pedigrea, zajedno s mladim kravama muzarama i volovima: i neprestance se ori topot nogu, kvocanje, rika, mukanje, blejanje, urlanje, roktanje, mljackanje, žvakanje ovaca i prasića i krupnih goveda s pašnjaka Laska i Raša i Karikmajnsa i iz tomondskih dolina izbrazdanih potocima, iz neprohodnih ritova M'Gilisadija i s obala veličanstvenog i bezmerno dubokog Šenona, i s obronaka na kojima obitava rasa kiarska, vimena nabreklih od preobilja mleka, a za njima kačice pune butera i kolutovi sira i burad s ovčetinom i kukuruzom, i na hiljade duguljastih jaja, različitih veličina, svtlosmeđih i boje ahata.

I tako ti mi svratimo kod Barnija Kirnana i da znaš da je dotični građanin stvarno sedeo tamo u uglu i nešto se silno raspravljao sam sa sobom i onim svojom šugavom džukelom, Geriovenom, a pri tom čekao neće li mu odnekud s neba stići kakvo piće.

- Eno ga - kažem ja - u svom budžaku, sa svojom čašicom i svojim gomilama novina, radi za dobro svih nas.

Na to ona gnusna džukela zareža, da ti se koža naježi. Učinio bi dobro delo onaj ko bi lišio života to proketo pseto. Pričali su mi da je živa istina da je pojeo dobar deo pantalona jednom panduru u Santriju, kad mu je došao sa sudskim pozivom povodom dozvole za rad.

- Stoj! Lozinku! - reče on.

- U redu je, građanine - kaže mu Džo. - Prijatelji smo.

- Prijatelji, napred - veli on.

Onda protrlja rukom oko pa reče:

- Šta mislite o trenutnoj situaciji?

Izigrava razbojnika i ucenjivača. Ali, bokca mu njegovog, nije mu ni Džo bio nedorastao.

- Mislim da cene rastu - reče, pustivši da mu ruka padne niz bedro.

A na to ti se, bokca mu njegovog, građanin pljesnu šakom po kolenu i reče:

- To je zbog ratova u inostranstvu.

⁵ „A tim istim putem... boje ahata“ - parodija tekstova irskih legendi, u onom obliku u kome su obnavljane i zapisivane u devetnaestom veku..

A Džo će ti na to, zabivši palac u džep:

– Rusi bi da zlostavljaju čitav svet.

– Ma, daj, Džo – kažem ja – prestani s tim naklapanjem, sav sam obnevideo od žeđi.

– Reci šta ćeš, građanine – reče Džo.

– Domaće vino – veli ovaj.

– A ti? – upita Džo.

– Pratim – kažem ja.

– Daj tri pinte, Teri – reče Džo. – A kako je zdravlje junačko, građanine? – pita ga on.

– Nikad bolje, *a chara*⁶ – kaže ovaj. – Je l' da, Geri? Pobedićemo, je l' da? A?

A kad to reče, on dohvati matoru protuvu za vrat i, bogami, samo što je ne zadavi.

Telo koje je sedelo⁷ na golemom kamenu podno okrugle kule pripadalo je plečatoj prsatoj stamenoj iskrenoj prilično pegavoj širokoustoj golemonosoj dugoglavoj mišićavoj junačini dubokog glasa golih kolena preplanulih ruku kosmatih nogu rumenolikoj. Od ramena do ramena bio je širok nekoliko aršina, a ogromna kvrgava kolena behu mu obrasla, kao i ostali vidljivi delovi tela, gustim rastinjem oštarih žućkastih dlaka, bojom i čvrstinom nalik na kleku (*Ulex Europeus*). Široke nozdrve, iz kojih su štrčale čekinje takve iste žućkaste boje, behu toliko prostrane da je u njihovoj pećinskoj tmini kakva ševa komotno mogla da svije sebi gnezdo. Oči u kojima su se suza i smešak vazda nadmetali ko će da nadjača bile su veličine krupnih karfiola. Iz duboke špilje njegovih usta u pravilnim razmacima sukljali su moćni oblaci vrelog daha, a od ritmične su jeke, tutnjave i grmljavine njegovog gigantskog srca treperili i drhtali i zemlja, i vrh ponosite kule, i još ponositiji zidovi same špilje.

Bio je odeven u dugu tuniku bez rukava, načinjenu od kože nedavno oderanog vola, koja mu je kao kakav kilt sezala do kolena, a oko pasa bila povezana pojasom od upletene slame i rogozine. Ispod nje nosio je čakšire od jelenske kože, grubo prošivene crevom. Donji delovi udova behu mu obmotani visokim balbriganskim štitnicima obojenim purpurnim lišajem, a stopala obuvena u teške cipeletine od usoljene teleće kože, pritegnute uzicama od grkljana iste životinje. S pojasa mu je visila niska morskog kamenja koja je zvečala pri svakom

⁶ *Prijatelju moj* (gelski).

⁷ „Telo koje je sedelo... paleolitskog kamena“ – parodija Homerovog opisa Kiklopa u *Odiseji*.

pokretu njegovog ogromnog tela, a na kamenovima behu grubo ali i zapanjujuće vešto urezani plemenski simboli mnogih irskih junaka i junakinja iz davnina, Kuhulina,⁸ Kona od stotinu bitaka, Nila od devet talaca, Brajana iz Kinkore, Ardri Malakijevih, Arta Makmaraha, Šejna O'Nila, Oca Džona Marfija, Ovena Roua, Patrika Sarsfilda, Red Hjua O'Donela, Red Džima Makdermota, Sogarta Eona O'Graunija, Majkla Dvajera, Frensija Higinsa, Henrija Džoja M'Krakena, Golijata, Horasa Vitlija, Tomasa Konifa, Peg Vofington, Seoskog Kovača, Kapetana Munlajta, Kapetana Bojkota, Dantea Aligijerija, Kristofora Kolumba, Svetog Farse, Svetog Brendana, Maršala Makmahona, Karla Velikog, Tiobalda Volfa Tona, Majke Makabijevih, Poslednjeg Mohikanca, Kastiljske ruže, Pravog čoveka za Golvej, Čoveka koji je orobio blagajnu u Monte Karlu, Čoveka na mucu, Žene koja nikad nije, Bendžamina Frenklina, Napoleona Bonaparte, Džona L. Salivena, Kleopatre, Verne drage, Julija Cezara, Paracelzusa, Ser Tomasa Liptona, Vilijama Tela, Mikelandela Hejsa, Muhameda, Lamermurske neveste, Petra pustinjaka, Petra spletkara, Tamnokose Rozalin, Patrika V. Šekspira, Brajana Konfučija, Murtaha Gutenberga, Patrisija Velaskeza, Kapetana Nemoa, Tristana i Izolde, prvog princa od Velsa, Tomasa Kuka i sina, Hrabrog malog ratnika, Ljubavnika željnog poljubaca, Dika Terpina, Ludviga Betovena, Plavokose, Vodlera Hilija, Angasa Bogu predanog, Doli Maunt, Sidnija Parejda, Bena Hauta, Valentina Grejtrejksa, Adama i Eve, Artura Veleslija, Bosa Krokera, Herodota, Džeka ubice divova, Gotame Bude, Ledi Godive, Lili iz Kilarnija, Zlopogleđe Balora, Kraljice od Sabe, Ekija Nejgla, Džoa Nejgla, Alesandra Volte, Džeremaje O'Donovana Rose, Dona Filipa O'Salivena Bira. Kraj njega je ležalo koplje od brušenog granita, dok mu je kraj nogu počivala divlja zverina psećeg roda čije je isprekidano frktanje odavalo da je utonula u nemiran san, a takav utisak bio je potvrđen i potmulim režanjem i grčevitim kretnjama koje je njen gospodar s vremena na vreme smirivao udarcima moćne batine, grubo istesane od paleolitskog kamena.

Bilo kako bilo, Teri je doneo tri pinte kojima je Džoni častio i, bog te tvoj, stvarno sam zinuo od čuda kad sam video da je izvukao funtu. Istina živa, kao što mene sad gledaš. Lepo očuvani suveren.

- Ima tamo toga još - reče.

- Da nisi opljačkao sirotinjsku kasu, Džo? - pitam ga ja.

⁸ Od Kuhulina do Henrija Džoja Makrakena, likovi nabrojani u odlomku su irski junaci: kraljevi, rodoljubi, borci za slobodu, osnivači nacionalnih pokreta. Posle Makrakena spisak se proširuje i na nejunačke, neirske i neistorijske likove.

– U znoju lica svog – kaže Džo... – Jedan trezveni momak dao mi je tip.

– Video sam ga pre nego što sam tebe sreo – velim ja – kako se muva po Pil lejnu i ulici Grik, merkajući glupavim očima buljavim kao u ribe.

Ko to prolazi zemljom Mičamovom, u oklopu od noći crnjem? O'Blum, sin Rorijev: on je taj. Ne zna za strah Rorijev sin: trezvena to je duša.

– Što se tiče one babetine iz ulice Prinses – kaže građanin – to su potplaćene novine.⁹ Kvaziopozicija u parlamentu. A gledajte samo ovo đubre od novina – kaže on. – Pogledajte samo – veli on. – *Ajriš independent*, moliću lepo, koji je Parnel osnovao kao radničko glasilo. Slušajte samo vesti o rođenju i smrti u najirskijem *Ajriš independentu* i izjave zahvalnosti i objave venčanja.

I tu ti on poče da ih čita naglas: Gordon, Barnfield kresent, Egziter; Redmejn iz Ilfija, Sent Ens na moru,¹⁰ supruga Vilijama T. Redmejna rodila sina. Šta kažete na to, a? Rajt i Flint, Vinsent i Gilet venčaće se s Rotom Marion, kćerkom Rouz i počivšeg Džordža Alfreda Gileta iz Stokvela, Klepham Roud 179, Plejvud i Ridsdejl, u Sent Džuds Kensingtonu kod velečasnog doktora Foresta, kanonika Vurstera, a? Umrli. Bristou, u Vajthol lejnu, London, Kar iz Stouk Njuingtona, od gastritisa i srca, Kokbern iz Mout Hausa, Čepstou...

– Njega znam – reče Džo – iz jedne neprijatne situacije.

– Kokbern. Dimsi, supruga Dejvida Dimsija, negdanjeg službenika Admiraliteta. Miler iz Totenhema, u 85. godini. Velš, 12. juna u ulici Kening 35, Liverpul, Izabela Helen. Šta vi mislite o takvoj nacionalnoj štampi, a, braćo moja! Vidite li šta radi Martin Marfi,¹¹ hohštapler iz Bantrija?

– Ma, neka – reče Džo, deleći piće. – Hvala bogu da su nas se okanuli. Ispij to, građanine.

– Hoću – veli on – uvaženi gospodine.

– Nazdravlje, Džo – kažem ja. – I svima ostalima.

– Ah! Oh! Ćuti sad. Otegao sam jezičinu koliko mi se pilo ovo piće. Kunem se Bogom da sam ga čuo kako se zadovoljno promeškolo u stomaku.

I gle, kad oni radosno podigoše čaše, žurno banu među njih božji glasnik, sav blistav kao sunce, pristao mladić za kojim uđe i postariji čovek plemićkog držanja i lika, noseći sa sobom

⁹ Misli se na *Frimens Džornal*, vodeće glasilo irskih nacionalista.

¹⁰ Sva nabrojana mesta nalaze se u Engleskoj.

¹¹ Vlasnik *Ajriš dejli independenta*.

svete zakonike, a s njim i njegova žena, dama plemenita roda, najlepša žena svoje rase.

Mali Alf Bergan virnu na vrata, pa se sakri iza Barnijeve točionice, grčeci se od smeha, a ko je to još sedeo tamo u uglu mrtav pijan a da ga nisam primetio, naravno Bob Doran. Nisam znao šta je po sredi, a Alf je bez prestanka davao znake kroz vrata. I, bog te tvoj, pa to je bila ona matora budaletina Denis Brin, u papučama, s dve knjižurine ispod miške, a za njim sustopice njegova žena, uboga nesretnica što skakuće kao štene. Mislio sam da će Alf da prsne od smeha.

- Pogledaj ga - veli on. - Brin. Taj ti povazdan tumara po Dablinu s dopisnicom koju mu je neko poslao: u.p.m: rešio je da pokrene za...

Tu se on presamiti od smeha.

- Šta da pokrene? - pitam ja.

- Zakonsku parnicu - kaže on - da traži deset hiljada funti.

- Sto mu đavola! - kažem ja.

Shvativši da se nešto događa, gnusna džukela stade da reži tako da ti se krv zaledi u žilama, ali je građanin smiri ritnuvši je nogom u rebra.

- *Bi i dho husht*¹² - reče mu.

- Ko? - upita Džo.

- Brin - veli Alf. - Bio je kod Džona Henrija Mentona a onda je otišao do Kolisa i Vorda, pa ga je tu sreo Tom Rošfor i poslao ga zameniku šerifa da ga namagarči. O, Bože, stomak me zaboleo od smeha. U.p.m. U pm. Dugonja mu je propisno održao lekciju i sad je ta matora luda otišla u ulicu Grin da tamo potraži nekog pandura.

- A kad će Long Džon da obesi onog tipa u Mauntadžoju? - upita Džo.

- Bergan - reče Bob Doran, podigavši se. - Ma je l' to Alf Bergan?

- Taj sam - veli Alf. - Da ga obesi? Čekajte, da vam pokažem. Teri, daj pola pinte. Blesava budaletina matora! Deset hiljada funti. Trebalo je da vidite kako ga je Long Džon pogledao. U.p.m ...

Tu on prasnu u smeh.

- Kome se smeješ? - upita Bob Doran. - Berganu?

- Požuri malo, Teri - reče Alf.

¹² *Tišina* (gelski).

Terens O'Rajan¹³ ču njegove reči, pa mu smesta donese kristalni pehar pun penušavog crnog piva koje odvajkada prave čestiti blizanci Bangivah i Bangardilon u svojim veličanstvenim bačvama, prepredeni poput sinova neumrle Lede.¹⁴ Jer oni vredno sakupljaju sitne bobice hmelta, pa ih gnječe i muljaju a posle mešaju s oporim sokovima i stavljaju neprevrelo pivo na svetu vatru i svoj mukotrpn rad ne prekidaju ni danju ni noću, ta prepredena braća, gospodari buradi.

Onda ti, vrli Terense, stupaš na scenu, kao stvoren za to, da to nektarsko piće u kristalnom peharu ponudiš žednome, ti dušo viteštva, lepotom ravan besmrtnima.

Ali on, mladi poglavar O'Berganovih, ne mogade dopustiti da ga iko nadmaši plemenitim delima, pa stoga otmenim pokretom pruži novčić od najskuplje bronzine. Majstori kovači u nj su urezali lik gorde kraljice, potomka kuće Bransvik, imenom Viktorije, njenog preuzvišenog kraljevskog veličanstva, po milosti božjoj vladarke Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Irske i britanskih dominiona preko mora, kraljice, čuvarke vere, carice Indije, iste one koja je kao pobednica vladala mnogim narodima, voljene, jer svi su je od zemalja u kojima se sunce rađa do onih u kojima zalazi poznavali i voleli – beli, tamnopusi, crveni i crni.

– Šta to radi taj prokleti mason – upita građanin – što se tako šunja gore-dole tu napolju?

– Ko to? – pita Džo.

– Izvol'te – reče Alf, izvukavši novčić. – Spomenuste vešanje. Pokazaću vam nešto što još niste videli. Pisma jednog dželata. Pogledajte.

On izvuče iz džepa svežanj pocepanih pisama i koverata.

– Šališ se? – kažem ja.

– Časti mi moje – veli Alf. – Evo, čitajte.

Tako ti Džo uze pisma.

– Kome se smežete? – pita Bob Doran.

Vidim ja, biće kavge, nezgodan je Bob kad malo popije, pa kažem tek da se nešto kaže:

– Kako je Vili Marej u poslednje vreme, Alfe?

– Nemam pojma – veli Alf. – Baš sam ga maločas video u ulici Kepel s Padijem Dignamom. Samo što sam ja ganjao onog...

– Šta kažeš? – reče Džo, bacivši pisma? – S kim?

¹³ „Terens O'Rajan ... crveni i crni“ – parodija obrada irskih mitova i legendi, karakterističnih za epohu nacionalnog preporoda.

¹⁴ Blizanci Kastor i Poluks, sinovi Lede, koju je oplodio Zevs prurušen u labuda. Aluzija se odnosi na braću Ginis, vlasnike čuvene pivare.

- S Dignamom – kaže Alf.
- Misliš Padijem? – kaže Džo.
- Da, odgovara Alf. – A što?
- Nisi čuo da je umro? – kaže Džo.
- Padi Dignam umro? – čudi se Alf.
- Jes' – kaže Džo.
- Siguran sam da sam ga video pre pet minuta – kaže Alf
- kao što sad tebe gledam.
- Ko je umro? – pita Bob Doran.
- Onda si video njegovog duha – kaže Džo – sakloni me
Bože.

- Šta? – na to će Alf. – Isuse Hriste, pre samo pet... Šta? ... a
s njim i Vili Marej, njih dvojica blizu kakoseonozvaše... Ma šta
kažeš? Dignam umro?

- Šta je s Dignamom? – viče Bob Doran. – Ko to
spominje...?

- Umro! – buni se Alf. – Kao god i ti što si umro.

- Može biti – veli Džo. – Bilo kako bilo, jutros su se
odvažili da ga sahrane.

- Padija? – pita Alf.

- Jes' bome – kaže Džo. – Platilo je dug prirodi, Bog mu se
smilovao duši.

- Isuse Hriste! – kaže Alf.

Bog te tvoj, baš je bio, štono bi se reklo, preneražen.

U tami¹⁵ se osećalo treperenje sablasnih ruku i kad
molitva pomoću tantri¹⁶ bi usmerena u dobrom pravcu, lagano
pa sve jače poče da se nazire crvenkasta svetlost, a potom
eterična prikaza sasvim nalik ljudskom biću, obasjana zracima
džive¹⁷ s vrha glave i s lica. Veza je uspostavljena posredstvom
oblasti hipofize, kao i posredstvom jarkonarandžastih i
skerletnih zraka emitovanih iz sakralnih sfera i solarnog
pleksusa. Oslovljen po svom ovozemaljskom imenu i upitan gde
u nebeskim predelima boravi, izjavio je da je trenutno na stazi
pralaje¹⁸ ili povratka, ali da ga još uvek iskušavaju nekakva
krvožedna bića na nižim astralnim nivoima. Kao odgovor na
pitanje kakvi su mu prvi utisci izjavio je da je ranije gledao kao
kroz tamno staklo ali da su se onima koji su taj stadijum prošli

¹⁵ „U tami ... svojim vrtlogom“ – parodija teozofskih (konglomerat neohinduističke i neobudističke filozofije) izveštaja o spiritističkim seansama na prelazu između XIX i XX veka.

¹⁶ Tantra (u hinduizmu) – religiozna rasprava s navodno magijskim svojstvima.

¹⁷ Dživa (u hinduizmu) – izvor životodavne energije; životni princip duše.

¹⁸ Pralaja (u teozofiji) – period oporavka duše posle smrti i pre ponovnog rođenja.

otvorile bezmerne mogućnosti atmičkog razvoja. Zapitan da li tamošnji život podseća na naše telesno iskustvo, saopštio je da je od viših duhovnih bića saznao da su njihova boravišta snabdevena svakovrsnim savremenim pogodnostima kao što su talafana, liftar, taplavada, klazetar, te da su viši posvećenici uronjeni u talase sladostrašća najprefinjenije prirode. Šolja surutke koja mu hitro bi prineta čim ju je zatražio donela mu je приметно olakšanje. Zapitan ima li kakvih poruka za žive, opomenuo je sve one koji su još uvek na pogrešnoj strani Maje¹⁹ da imaju na umu da je pravi put ka njoj obznanjen u devanskim²⁰ krugovima te da Mars i Jupiter pripremaju nekakva nedela na istoku u predelu Ovna. Potom je duh upitan imaju li pokojnici nekih posebnih želja, na šta je odgovorio: *Pozdravljamo vas, prijatelji sa zemlje, koji još uvek obitavate u svojim telima. Pripazite da K.K. ne prekardaši s računom.* Ustanovljeno je da se ova napomena odnosi na gospodina Kornelijusa Kelehera, upravnika popularne pogrebne ustanove H. Dž. O'Nila, ličnog prijatelja pokojnikovog, koji je bio zadužen za obavljanje pogreba. Pre no što je otišao, zatražio je da se njegovom dragom sinu Petsiju saopšti da se druga cipela koju je tražio nalazi ispod komode u niši i da taj par cipela treba poslati Kalenu da im udari donove, s tim što su pete još uvek u dobrom stanju. Izjavio je da je to ozbiljno narušilo njegov duševni spokoj u onostranim predelima i izričito zatražio da se ta želja prenese.

Bi mu obećano da će se to srediti, pa stiže i nagoveštaj da ga je to obradovalo.

Otišao je iz sveta smrtnika: O'Dignam, sin jutra. Lako mu je noga hodila po paprati: Patrik ozarena čela. Plači, Banba,²¹ sa svojim vetrom: i plači, okeane, sa svojim vrtlogom.

– Evo ga opet – reče građanin, zagledan napolje.

– Ko to? – kažem ja.

– Blum – veli on. – Stražari i šeta gore-dole već deset minuta.

I, bog te tvoj, videh ga kako proviri unutra, pa opet nestade.

Mali Alf je bio kao gromom pogoden. Vere mi, jeste.

– Preblagi Hriste! – rekao je. – Mogao sam da se zakunem da je to bio on.

¹⁹ Maja (u hinduizmu) – varljivi čulni svet u kome duša boravi pre spiritualnog vaznesenja.

²⁰ Deva – božansko biće, božanstvo.

²¹ Banba – prema irskoj legendi, jedna od tri Kainove kćeri. Sa svojim sestrama Erin i Fotom, Banba je prastanovnica Irske, zbog čega se i njeno ime neretko koristi kao poetska metonimija za Irsku.

A Bob Doran, sa šeširom zabačenim na potiljak, najgori mangup u Dublinu kad malo popije, reče:

- Ko kaže da je Hrist preblag?

- Izvin'te moliću lepo – kaže Alf.

- Zar je to preblagi Hrist, kad je uzeo jasnog malog Vilija Dignama?

- Pa dobro – kaže Alf, a sve bi da nekako promeni temu. – Oslobodio se svih muka.

Ali Bob Doran stade da urla:

- On je pogana baraba, tvrdim to, kad je uzeo jasnog malog Vilija Dignama.

Teri se naže pa mu namignu da ćuti, da ne žele takve razgovore u uglednoj ovlašćenoj točionici. Ali Bob Doran krenu da kuka za Padijem Dignamom, ne bio ja koji sam ako lažem.

- Najbolji čovek – kaže, cmizdreći – plemenita i čista duša.

I eto ti njega, prosto da se rasplačeš. Lupeta sve u šesnaest. Bolje bi mu bilo da pođe kući onoj maloj mesečarki kojom se oženio,²² Muni, otac joj je bio sudski poslužitelj, a majka držala kupleraj u ulici Hardvik i obično je ordinirala na pristaništu, Bantam Lajons mi je pričao da je umela da u dva sata ujutro stane tamo bez ijedne krpice na sebi, izlažući se čitava, i levo i desno, plati pa klati, nema popusta.

- Najplemenitiji, najiskreniji – kaže on. – A sad ga više nema, jasnog Vilija, jasnog malog Padija Dignama.

Tužan i teškoga srca oplakivao je nestanak tog nebeskog zraka.

Stari Gerioven ponovo zareža na Bluma, koji se vrzmao oko vrata.

- De, priđi, neće te pojesti – kaže građanin.

Te ti se Blum tako ušunja zagledan onim blesavim pogledom u psa, i upita Terija da li je dolazio Martin Kaningam.

- O, dete mu njegovo – oglasi se Džo, čitajući jedno od onih pisama. – Čujte ovo, hoćete?

I počne da čita pismo.

*Ulica Hanter 7,
Liverpool*

*Vrhovnom šerifu Dablina,
Dablin*

²² Priča o udvaranju Boba Dorana ispričana je u pripoveci 'Pansion' u *Dablincima*.

Cenjeni gospodine, ponizno nudim svoje usluge u gorespomenutom žalosnom slučaju obesijo sam Džoa Gana u zatvoru Butl 12 februara 1900 i obesijo sam...

– Pokaži nam, Džo – kažem ja.

–....redova Artura Čejsa zbog glusnog ubistva Džesi Tilsit u zatvoru Petonvil i pripomogo sam kadje...

– Isuse – kažem ja.

– *...Bilington pogubio groznog ubicu Toda Smita.*

Građanin poseže da zgrabi pismo.

– Čekaj malo – veli Džo – *ja umem specijalno ja kad stavim omču tu nema mrdanja nadam se da će te povoljno da mi odgovorite, cenjeni gospodine, moja tarifa je pet gvineja.*

*H. Rambold,
Majstor Berberin.*

– A uz to i prokleta baraba barapska – dodaje građanin.

– Kako je samo gadno naškrabao, bednik – veli Džo. – Daj, sklanjaj mi to s očiju, Alfe. – Ej, Blume – kaže on – šta piješ?

I tako ti oni krenu da raspravljaju o tome, Blum reče da ne bi ni hteo ni mogao ništa da popije, neka se niko ne vređa, a onda reče u redu uzeće samo cigaru. Bog te, taj ti je trezvenjak, nema šta.

– Daj jednu od tih tvojih skupih smrdljuša, Teri – kaže Džo.

A Alf nam ispriča kako je jedan tip poslao dopisnicu za izjavu saučešća, s crnim okvirom.

– Svaki takav brica – kaže on – iz predela Bogu mrskih, obesio bi i rođenog oca za pet funti i putne troškove.

Pa nam je ispričao i da ispod vešala stoje dvojica koji čekaju da tipa kad visne povuku za noge e da bi ga propisno zadavili, pa posle iseku konopac i prodaju komade za po nekoliko šilinga svaki.

U zemlji mraka oni obitavaju, ti vitezovi britve željni osvete. Povlače smrtonosno uže: da, i tako šalju u Erebus²³ svakog onog ko krv prolije, jer ja to više trpeti neću, reče Bog.

I tako oni krenuše da razgovaraju o smrtnoj kazni i naravno Blum poče da postavlja pitanja zašto ovo i kako ono i da raspreda kretenologiju toga zanata, a stara psina ga je sve

²³ Erebus (u grčkoj mitologiji) – carstvo tame između ovozemaljskog sveta i Hada, podzemni svet.

vreme njušila, kažu da ti Jevreji imaju neki čudan zadatak koji psi osećaju, pa je onda trtljao ne znam šta još o nekim strahotnim posledicama i tako to i tome slično.

– Ima jedna stvar koja ne trpi strahotne posledice – veli Alf.

– A to je? – pita Džo.

– To je kita obešenog nesrećnika – kaže Alf.

– Stvarno? – čudi se Džo.

– Istina živa – kaže Alf. – Čuo sam od upravnika zatvora koji je bio u Kilmainhamu kad su obesili Džoa Brejdija, jednog od Nepobedivih. Rekao mi je da mu je kad su ga skinuli s konopca stajao uspravno kao na straži.

– Glavna strast snažna je i u smrti – na to će Džo – kako neko reče.

– To se ne može naučno objasniti – nadoveza Blum. – To je prirodni fenomen, shvatate, pošto zbog...

I tu on počne da baljezga o fenomenu i nauci, pa o ovom fenomenu pa o onom fenomenu.

Istaknuti naučnik²⁴ her profesor Luitpold Blumenduft medicinski je dokazao da iznenadna fraktura vratnog pršljena i cepanje kičmenog stuba koje sledi neizbežno mora, prema potvrđenim znanjima medicinske nauke, u ljudskom subjektu izazvati snažan ganglijski nadražaj u nervnim centrima, od koga se pore *corporae cavernosae*²⁵ naglo šire na takav način da trenutno uzrokuju priliv krvi u deo ljudske anatomije poznat pod imenom penis ili muški polni organ, pri čemu se javlja fenomen koji se karakteriše kao morbidno stanje filoprogenitivne erekcije naviše i u širinu *in articulo mortis per diminutionem capitis*.²⁶

Građanin je, naravno, samo čekao dobar povod da bi počeo da raspreda o Nepobedivima i o staroj gardi i o momcima iz še'setsedme²⁷ i onima koji se plaše da spomenu devedesetosmu,²⁸ a uz njega se i Džo raspricao o svim borcima koji su postupkom prekog suda obešeni, mučeni ili prognani, i o novoj Irskoj i o novom ovom i onom. Kad već priča o novoj Irskoj, mogao bi sebi najpre da nabavi novog psa, eto šta bi mogao. Šugavo i proždrljivo pseto njuškalo je i slinilo na sve

²⁴ „Istaknuti naučnik ... *per diminutionem capitis*“ – parodija tekstva u medicinskim časopisima.

²⁵ Šuplja telašca (lat.).

²⁶ U trenutku smrti izazvane lomljenjem vrata (lat.).

²⁷ Učesnici neuspelog ustanka protiv Engleza, 1867. godine.

²⁸ Misli se na ustanak iz 1798. godine, opevan u pesmi 'Mali buntovnik' (videti 11. poglavlje).

strane i češalo kraste, a onda prišlo Bobu Doranu, koji je upravo s pola litra častio Alfa, a ovaj pak zdušno sipao u sebe što je više mogao. I naravno, Bob Doran počne da se blesavi s njim:

– Daj šapu! Daj šapu, kucu! Dobra matora kuca. 'Ajde, daj šapu! Daj šapu!

Iz'em ti život. Da ti se smuču od te šape koju je milovao i od Alfa koji je pokušavao da ga spreči da se prevrne s te glupe saslice pravo na matoru džukelu i od njega koji je trtljao svakakve koještarije o nežnoj dresuri i vaspitanom psu i razumnom psu: iz kože da iskočiš. Onda uze da struže mrvice bajatih Džejkobovih biskvita iz limene kutije koju je zatražio od Terija. Bog te, sve je progutao dok si rekao britva, a jezičina mu se oteгла do zemlje tražeći još. Zamalo nije pojeo i limenu kutiju, i sve živo, ta prokleta halapljiva džukela.

A građanin i Blum i dalje raspravljaju o onom pitanju, o braći Širs²⁹ i Volfu Tonu onamo na Arbor Hilu³⁰ i o Robertu Emetu i umiranju za otadžbinu, o tome kako je Tomi Mur dirljivo pisao o Sari Karan³¹ i kako je ona daleko od domovine. A Blum, dabome, s onom cigaretinom razmeće se s onom svojom masnom gubicom. Fenomen. Ono brdo sala kojim se oženio stvarno jeste fenomen, pozadina joj kao naćve. Pričao mi je Piser Berk da je, u vreme kad su stanovali u *Siti Armsu* tamo bila i neka baba sa skroz naskroz zveknutim nećakom pa joj se Blum uvlačio i sve izigravao cile-mile ne bi li je smekšao da ga se seti u testamentu, i da petkom nije jeo meso zbog toga što je baba stalno tupila sa svojom religijom i da je izvodio klipana u šetnju. I jednom ga je tako poveo u šetnju kroz Dablin, sunce ti tvoje, i nije se smirio dok ga nije doveo kući pijanog kao čep, a onda je izjavio da je to uradio da bi mu pokazao koliko je alkohol štetan i, čiviluče mu njegovo, umalo ga tri žene nisu na krst razapele, ta baba, Blumova žena i gospođa O'Daud koja je vodila hotel. Isuse, baš sam se smejaо kad ih je taj Piter Berk oponašao kako su režali jedno na drugo i Bluma sa svojim *ali zar ne shvatate?* i *ali s druge strane*. I naravno, najlepše je to što je klipana počeo redovno da zaglavljuje kod Pauera, trgovca alkoholnim pićima, gore u ulici Koup, pa su ga pet puta nedeljno obeznanjenog vraćali kući fijakerom pošto bi degustirao sva pića u radnji. Fenomen!

– U spomen na mrtve – kaže građanin dižući čašu, zagledan u Bluma.

²⁹ Henri i Džon Širs, učesnici ustanka iz 1798. godine.

³⁰ Navodno, mesto gde je Volf Ton izvršio samoubistvo.

³¹ Irski pesnik Tomas Mur napisao je pesmu o Sari Karan, tajnoj verenici Roberta Emeta, pod naslovom 'Od domovine ona je daleko'.

– Da, da – slaže se Džo.

– Ne shvatate šta hoću da kažem – veli Blum. – Po meni ...

– *Sinn Fein!* – vikne građanin. – *Sinn fein amhain!*³²

Voljeni prijatelji su kraj nas, a mrski neprijatelji pred nama.

Poslednji oproštaj³³ zaista je bio izuzetno dirljiv. Sa zvonika, i bliskih i dalekih, bez prestanka zvonila su posmrtna zvona dok se svud unaokolo orila preteća potmula jeka stotina bubnjeva, isprekidana muklom grmljavinom topova. Zaglušujući udari groma i zaslepljujuće sevanje munja koje su obasjavale strašni prizor svedočili su o tome da je i nebeska artiljerija stavila svoje natprirodne moći u službu ove ionako stravične predstave. Kiša se u bujicama slivala iz brana razjarenih nebesa na gole glave okupljenog mnoštva koje je brojalo najmanje petsto hiljada duša. Četa Dablinske gradske policije pod zapovedništvom vrhovnog načelnika lično održavala je red u toj ogromnoj masi kojoj je limeni i duvački orkestar ulice Jork skraćivao vreme tako što je na instrumentima s crnim trakama vrhunski svirao onu neprevaziđenu melodiju koju nam je tužna Sperancina³⁴ muza omilila uhu još od kolevke. Obezbeđeni su i vanredni brzi vozovi i udobne karuce za potrebe naših rođaka iz unutrašnjosti koji su se okupili u velikom broju. Posebno su lepo bili primljeni omiljeni dablinski ulični pevači L-n-h-n i M-l-g-n koji su na svoj uobičajeno razgaljujući način otpevali *Noć pre nego što pogubiše Larija*. Dvojica naših nenadmašnih šaljivdžija pravili su sjajan posao prodajući ljubiteljima komedije note i reči svojih pesama, i niko ko u svom srcu čuva makar i malo mesta za irski humor lišen svake prostote neće im zameriti na mukotrpno zarađenim paricama. Deca iz Doma za siročad, koja su ispunila prozore posmatrajući prizor, bila su oduševljena ovim neočekivanim prilogom svakodnevnoj zabavi i valja odati priznanje Milosrdnim sestrama za odličnu ideju da se jadnoj dečici bez oca i majke omogući takva poučna rasonoda. Zvanice vicekralja, među kojima je bilo dosta poznatih dama, Njihove ekselencije otpratile su do najboljih mesta na velikoj tribini, dok je živopisna strana delegacija pod imenom Prijatelji Smaragdno Ostrva bila smeštena na tribini tačno naspram njih. Tu delegaciju, prisutnu u najjačem sastavu, činili su Komendatore Bačibači Beninobenone (poluparalizovani doajen stranke koji je na svoje sedište

³² *Mi sami!... Isključivo mi sami!* (gelski).

³³ „Poslednji oproštaj... u Lajmhausu“ – parodija novinskog izveštajao značajnom događaju, u ovom slučaju o pogubljenju Roberta Emeta.

³⁴ 'Speranca' je pseudonim leđi Džejn Vajld (1826-96), majke Oskara Vajlda, aktivne učesnice irskog književno-nacionalističkog pokreta sredinom XIX veka.

prebačen uz pomoć velike parne dizalice), Msje Pjerpol Ptipaton, velmoža Vladimir Maramicin, arhivelmoža Leopold Rudolf fon Švancenbad-Hodentaler, grofica Marta Viraga Kišprdilov Putrapešti, Hiram I. Bombust, grof Atanatos Karamelopulos, efendija Ali Baba Šiškebab Rahat Lokum, senjor Idalgo Kabaljero Don Pekadiljo i Palabras i Paternoster de la Malora de la Malarija, Hojupoko Harakiri, Pćia Hung Čang, Olaf Oberpedersen, Menhir Trik van Tramps, pan Poleks Pederevski, Gospuding Trtmrt Kraćimubrčić, her Hurhausdirektorprezident

Hans

Čučnistanikof,

Nacionalgimnaziummuzeumsanatorijumisuspezorijumordinari privatdocentistorijespecijalni profesor doktor Krigfrid Iberalgemajn. Svi su se delegati bez izuzetka najoštrijim raznovrsnim rečima izjasnili protiv neizrecivog divljaštva kojem su bili svedoci. Živa rasprava (u kojoj su svi učestvovali) usledila je među P.S.O. oko toga da li je osmi ili deveti mart tačan datum rođenja sveca zaštitnika Irske. U toku te rasprave često su korišćeni topovska đulad, jatagani, bumerang, kremenjače, dimne bombe, satare, kišobrani, katapult, bokseri, vreće s peskom i gromade sirovog gvožđa, a udarci su razmenjivani bez zazora. Mali policajac, pozornik Makfaden, po specijalnom kuriru pozvan iz Buterstauna, brzo je uspostavio red i u trenutnom nadahnuću proglasio sedamnaesti tog meseca za rešenje podjednako časno za obe sukobljene strane. Predlog visprenog patuljčića istog se časa dopao svima i bio je jednoglasno prihvaćen. Svi P.S.O, među kojima je nekoliko njih obilato krvarilo, srdačno su čestitali pozorniku Makfadenu. Pošto su Komendatorea Beninobenonea izvukli ispod predsedničke fotelje, njegov pravni savetnik Avokato Pagamimi objasnio je da je različite predmete pronađene u njegova trideset dva džepa ovaj tokom meteža izvukao iz džepova mlađih kolega s nadom da će ih tako privesti pameti. Ti su predmeti (među njima nekoliko stotina damskih i gospodskih zlatnih i srebrnih satova) smesta vraćeni zakonitim vlasnicima, pa je ponovo zavladala sveopšta sloga.

Tiho i nenametljivo, stupio je Rambold na gubilište, u besprekornoj prepodnevnoj toaleti i sa omiljenim cvetom *Gladiolus Cruentus*³⁵ u reveru. Obznanio je svoje prisustvo glasnim rumboldovskim kašljanjem koje su toliki pokušali (bez uspeha) da oponašaju – kratkim, uvežbanim, ali ipak tako karakterističnim za tog čoveka. Pojava širom sveta poznatog dželata pozdravljena je urlikom oduševljenja nepregledne

³⁵ *Krvava gladiola* (lat.). 'Gladiola' na latinskom znači 'mač'.

gomile, dame iz pratnje vicekralja uzbuđeno su mahale maramicama dok su još više uzbuđeni strani delegati veselo klicali uglas, *hoch, banzai, eljen, zivio, chinchin, polla kronia, hiphip, vive, Allah*,³⁶ pri čemu se naročito izdvajalo zvonko *evviva* delegata iz zemlje pesme (visoko dvostruko F nalik na one neodoljivo ljupke zvuke kojima je evnuh Katalani oduševljavao naše praprabake). Bilo je tačno sedamnaest sati. Tada je kroz megafon dat znak za molitvu i istog časa svi poskidaše kape, s tim što je patrijarhalni sombrero, vlasništvo Komendatoreove porodice još od vremena Rijencijeve revolucije, Komendatoreu s glave skinuo njegov medicinski savetnik, doktor Pipi. Učeni prelat je pružajući poslednju utehu svete crkve junaku-mučeniku nad kojim je trebalo da se izvrši smrtna kazna kao pravi hrišćanin kleknuo u baru kišnice, pokrivši sedu glavu mantijom i šaljući ka prestolu svevišnjeg usrdne i ponizne molitve. Kraj panja je stajala mračna silueta dželata, lica sakrivenog ispod lonca od deset galona, s dva kružna otvora kroz koje su mu oči mahnito sjale. Dok je čekao sudbonosni znak, oprobavao je rub svoga strašnog oružja tarući ga o preplanulu podlakticu, ili je hitro, jednu za drugom, odsecao glave ovcama kojima su ga darivali poštovaoci njegovog groznog, ali neophodnog zanata. Kraj njega su na divnom stolu od mahagonija uredno bili poređani nož za čerečenje, zatim razne fino udešene naprave za vađenje utrobe (koje je naročito za tu priliku načinilo svetski poznato preduzeće za izradu kuhinjskog pribora, Džon Raund i sinovi, iz Šefilda), posuda od terakote u koju će kad ih s uspehom iščupa baciti duodenum, debelo crevo, slepo crevo i apendiks i ostalo, a povrh svega i dva povelika krčaga za mleko, da u njih isteče veličanstvena krv veličanstvene žrtve. Kućepazitelj doma za pse i mačke čekao je da te posude kad se napune odnese u spomenutu dobrotvornu ustanovu. Izuzetan obed, sačinjen od slanine i jaja, pečene šnicle i luka, sve to brižljivo pripremljeno, uz ukusne vruće zemičke i okrepljujući čaj, obezbedile su vlasti središnjoj ličnosti ove tragedije, koja je u svojim pripremama za smrt ispoljavala izvanredno raspoloženje i iskazivala živo zanimanje za čitav postupak od početka do kraja, ali je, uz samopregor kakav se u današnje vreme retko sreće, plemenitošću dorastao prilici izrazio poslednju želju (kojoj odmah bi udovoljeno) da se obrok razdeli na jednake delove bolesnim i siromašnim članovima udruženja tamničara kao

³⁶ Usklici i pozdravi na raznim jezicima: *hochi* (nemački – ‘sjajno’); *banzai* (japanski bojni poklič i pozdrav caru – ‘živeo hiljadu godina’); *eljen* (mađarski – ‘živeo’); *živio* (hrvatski); *chinchin* (na lošem engleskom – ‘živeli’); *polla kronia* (savremeni grčki – ‘još mnogo puta’); *hiphip* (američki usklik radosti); *Allah* (arapski – ‘Bog’); *vive* (francuski – ‘živeo’); *evviva* (italijanski – ‘ura’).

znak njegovog poštovanja i uvažavanja. Emotivni *nec* i *non plus ultra*³⁷ dosegnut je kada je njegova verenica, rumenog lica, krenula da se probija kroz redove gomile da bi se na kraju bacila na mišićave grudi onoga kome je njoj za ljubav predstojao put u večnost. Junak je njenu tankovitu siluetu stegao u nežan zagrljaj i s ljubavlju promrljao *Šila, mila moja*. Ohrabrena spominjanjem njenog krsnog imena, ona stade strasno da ljubi sve one delove njegovog tela koje od njenog žara nije skrivala smerna zatvorska halja. Kad su im se slani potoci suza pomešali, ona mu se zakle da će ga pamtiti, da nikad neće zaboraviti svog mlađanog junaka koji je u smrt otišao s pesmom na usnama, kao da ide na loptanje u Klontark park. Prisetila se blaženih dana njihovog zajedničkog detinjstva na obalama Ana Lifija, kada su se prepuštali nevinim mladalačkim zabavama pa su se oboje, načas zaboravivši jezivu stvarnost, od srca nasmejali, da bi se na to i svi posmatrači, uključujući i velečasnog pastora, pridružili sveopštoj razdraganosti. Nepregledna gomila njihala se od razgaljenosti. Ali već sledećeg časa sve ih ophrva jad i oni stegoše ruke jedno drugom poslednji put. Sveža bujica suza krenu im iz suznih žlezda, a nepregledna svetina, dirnuta u srce, stade bolno da jeca, ništa manje od ostalih i sam stari prebendar. Krupni kršni muškarci, ljudi u službi mira i nežni divovi Kraljevske irske policije, nisu se zastideli da upotrebe maramice, i slobodno se može reći da u tom nezapamćenom mnoštvu nije bilo suvog oka. Izuzetno je romantičan bio trenutak kada je jedan mladi naočiti oksfordski diplomac,³⁸ znan po svom kavaljerskom odnosu prema lepšem polu, kročio napred i, pruživši svoju posetnicu, bankovnu knjižicu i rodoslov, zaprosio nesrećnu mladu devojkicu, zamolivši je da sama odredi dan venčanja, i njegova ponuda odmah bi prihvaćena. Svaka od dama u publici dobila je ukusan prigodni suvenir, broš u obliku lobanje i ukrštenih kostiju, te taj primeren i velikodušan čin izazva novu provalu osećanja. A kada je vrli mladić iz Oksforda (potomak, uzgred, jedne od najslavnijih porodica u istoriji Albiona) na prst svoje porumenele *fiancee*³⁹ stavio skupi verenički prsten sa smaragdima raspoređenim u obliku deteline s četiri lista, uzbuđenje je prevazišlo sve granice. Da, čak ni strogi načelnik policije, potpukovnik Tonkin Maksvel Frenčmulan Tomlinson, koji je rukovodio ovom tužnom ceremonijom, on koji je tolike pobunjenike ne trepnuvši okom pogubio na topovima, nije

³⁷ *Vrhunac* (lat.).

³⁸ Aluzija na činjenicu da se Sara Karan, tri godine nakon Emetove smrti, udala za jednog engleskog kapetana.

³⁹ *Verenica* (franc.).

mogao da potisne svoja prirodna osećanja. Pancirnom rukavicom obrisao je suzu koja mu se otela, a oni koji su imali tu sreću da budu u njegovoj neposrednoj *entourage*⁴⁰ čuli su ga kako drhtavim glasom tiho mrmlja sebi u bradu:

– Boga mu njegovog, stvarno je slatkiš, ta pogana fufica. Boga mu, prosto mi se plače, stvarno, plače mi se kad pomislim na onu babuskeru koja me čeka tamo u Lajmhhausu⁴¹.

A onda građanin razveže priču o irskom jeziku i o sastanku gradske skupštine i sličnim stvarima, i o onim poengleženim skorojevićima koji ne znaju vlastiti jezik, a Džo mu stalno upada u reč pošto je odnekud iskamčio jednu funtu dok Blum i dalje trabunja o svojim glupostima držeći u ustima onaj jevtini patrljak za koji se ogrebao od Džoa, da trtlja o gelskoj ligi i ligi za borbu protiv alkoholizma i o piću, prokletstvu Irske. To sa borbom protiv alkoholizma, to je naročito pogodilo. Bog te, taj će te pustiti svašta da mu sipaš u grlo dok ne crkne, ispije dok trepneš. A jedne noći uđem ti ja s jednim tipom na jedno njihovo muzičko veče, pesma i igra, znaš ono na bali sena spava moja žena a tamo jedan tip sa značkom Baholija⁴² s plavom trakom baljezga nešto na irskom i puno plavojki muva se tuda sa bezalkoholnim pićima i prodaju medalje i pomorandže i limunadu i nekakve bajate zemičke, bogovska zabava, nema šta. Trezna Irska je slobodna Irska. A onda jedan matori navali da duva u gajde i sve te kliperde počnu da cupkaju na to zavijanje od kog bi i krava precrkla. A jedan ili dvojica popova stoje i paze da niko ne petlja ništa sa ženama, da ne bude nikakvog muvanja.

Kako god bilo, kao što rekoh, kad je ta matora džukela videla da je kutija prazna, poče da njuška oko Džoa i mene. Umeo bih ja da ga nežno vaspitam, boga mi bih, da je moj ker. Odalamiš ga nogom ovde-onde, samo paziš da mu ne izbiješ oko.

– Bojiš se da te ne ujede? – pita građanin, podrugljivo.

– Ne – kažem. – Samo da ne pomisli od moje noge da je ulični stub.

I tako ti on pozove matoru džukelu sebi.

– Koji ti je đavo, Geri? – kaže mu.

A onda počne da reži i zavija i da mu priča na irskom a matora ti drtina reži, odgovara mu, kao uoperskom duetu. To kako njih dvojica reže, to svet nije čuo. Neko ko nema pametnija posla mogao bi da napiše pismo novinama *pro bono*

⁴⁰ *Pratnja* (franc.).

⁴¹ Neugledno londonsko predgrađe.

⁴² Udruženje antialkoholičara.

*publico*⁴³ o obavezi nošenja brnjice za takvog džukca. Reži i gunda, a oči mu zakrvavljene od žeđi i iz gubice mu curi slina besnila.

Svi koje zanima⁴⁴ širenje ljudske kulture među nižim oblicima životinja (a njih ima nebrojeno mnogo) neka nipošto ne propuste zaista izvanrednu kinološku predstavu koju izvodi čuveni stari irski seter, ranije poznat po *sobriquet*⁴⁵ Gerioven a nedavno prekršten od strane prijatelje i poznanika imenom Oven Geri.⁴⁶ Predstava, koja je plod višegodišnje nežne dresure i brižljivo sprovedenog načina ishrane, uključuje, pored ostalog, i recitovanje stihova. Naš najveći živi stručnjak za fonetiku (ni za živu glavu neću reći njegovo ime!) do najsitnijih je detalja istražio i uporedio recitovane stihove i otkrio da *zapanjujuće* podsećaju (kurziv naš) na stihove starih keltskih bardova. Ne mislimo pri tom toliko na one divne ljubavne pesme s kojima je pisac koji svoj identitet krije pod pseudonimom Ljupka Grančica⁴⁷ upoznao čitalački svet, već pre (kao što ukazuje autor V.I.C. u zanimljivom dopisu objavljenom nedavno u jednom večernjem listu) na onaj grublji i ličniji ton kakav se sreće u satiričkim izlivima slavnog Rafterija i Donalda Makonsidajna,⁴⁸ da i ne spominjemo jednog savremenijeg lirika, trenutno veoma prisutnog u javnosti. Prilažemo uzorak koji je na engleski preveo jedan ugledni naučni radnik čije ime ovom prilikom ne smemo da otkrijemo, premda verujemo da će u ovoj aluziji čitaoci otkriti i više od običnog nagoveštaja. Metrički sistem psećeg originala, koji podseća na složena aliterativna i izosilabička pravila velškog engleskog stiha, neizmerno je složeniji, ali verujemo da će se čitaoci složiti da je opšti duh valjano uhvaćen. Možda treba dodati i to da utisak postaje znatno upečatljiviji ako se Ovenovi stihovi izgovaraju laganije i manje razgovetno, tonom koji nagoveštava potisnutu srdžbu.

*Moja kletva kletvu stiže
Sedam dana svakog dana
I još sedam četvrtaka
Kunem Barnija Kirnana.*

⁴³ *Za dobro naroda* (lat.)

⁴⁴ „Svi koje zanima... *pod svetlima pozornice*“ – parodija novinskih najava značajnih događaja.

⁴⁵ *Nadimak* (franc.).

⁴⁶ Legendarni irski kralj.

⁴⁷ Pseudonim Daglase Hajda (1860-1947), irskog pesnika i prevodioca, aktivnog delatnika u nacionalnom preporodu.

⁴⁸ Irski pesnici iz devetnaestog veka.

*Ni kapi mi vode ne da
Da osvežim grlo, lice,
Da u sebi vatru stišam
Pod svetlima pozornice.*

Tu ti on reče Teriju da donese psu malo vode i, bog te, mogao si ga na milju čuti kako je lapće. A Džo ga upita hoće li još jednu.

– Hoću, kaže ovaj – *a chara*,⁴⁹ da pokažem da nisam ljut.

Bog te, nije ni on mutav kao što izgleda. Vucara se od jednog do drugog paba, na čast mu bilo, s džukelom matorog Giltrapa i čeka da ga nahrane i napoje poreski obveznici i preduzetnici. Zabava za ljude i životinje. A onda će Džo:

– 'Oćeš da oboriš još jednu pintu?

– Hoće li riba u vodu? – kažem ja.

– Donesi isto, Teri – kaže Džo. – Jeste li vi sigurni da ne želite nikakvo tečno osveženje? – pita on.

– Hvala, ne – veli Blum. – Ja sam zapravo samo hteo da se nađem s Martinom Kaningamom, shvatate, zbog onog osiguranja za jadnog Dignama. Martin me je zamolio da odem do njegovih. Znače, on, Dignam, to jest, uopšte nije obavestio zavod o hipoteci, a po zakonu onaj čija je kuća pod hipotekom nema prava na naplatu osiguranja.

– Bog te video – kaže Džo, kroz smeh – pa to kao da je sam Šajlok⁵⁰ smislio. Znači, žena će ostati bez cvonjka, a?

– Pa, to i jeste ono što je bitno – kaže Blum – za ženine obožavaoce.

– Čije obožavaoce? – kaže Džo.

– Savetodavce, hoću reći – veli Blum.

A onda ti on kao kakav predsednik suda počne da trkelja o obavezama pod hipotekom i o zaštiti prava supruge i o tome da jeste postojalo poverenje ali da je s druge strane Dignam dugovao Bridžmenu novac i da ako sada suprug ili udovica ospori pravo na hipoteku, ma glava mi puče od tih njegovih obaveza pod hipotekom. Treba da bude srećan što i sam kao protuva i skitnica nije osetio silu zakona samo zato što je u sudu imao nekog prijatelja. Prodavao je srećke za dobrotvornu lutriju ili kako ono beše Kraljevsko-ugarsku privilegovanu lutriju. Istina živa. O, bože, spasi me Izrailjaca! Privilegovana kraljevsko-ugarska pljačka.

⁴⁹ *Prijatelju moj* (gelski).

⁵⁰ Opaki zelenoš iz Šekspirovog *Mletačkog trgovca*.

I sad ti se tu došunja Bob Doran i zamoli Bluma da gospođi Dignam prenese kako ovaj saoseća s njenim jadima i da mu je strašno žao bilo na sahrani i da joj prenese da je on rekao da nikad nije bilo čestitijeg i boljeg čoveka od jasnog malog pokojnog Vilija, tako da joj kaže. Zagrcnuo se od vlastitih budalaština. A onda je glumeći tragediju stegao ruku Blumu. Ruka ruci, brate. Ti si protuva, a i ja sam.

- Dozvolite - kaže on⁵¹ - da vas na temeljima našeg poznanstva koje je, ma kako beznačajno izgledalo ako se meri isključivo vremenom, utemeljeno, nadam se i verujem, na osećanjima uzajamnog poštovanja, zamolim za ovu uslugu. No ako sam prekoračio granice učtivosti, neka iskrenost mojih osećanja posluži kao opravdanje za moju drskost.

- Ne - prihvati ovaj - ja veoma poštujem motive koji utiču na takvo vaše držanje, pa ću izvršiti zadatak koji ste mi poverili utešen mišlju da, premda prenosim poruku tuge, takav dokaz vašeg poverenja donekle sladi tu gorku čašu.

- Onda mi dozvolite da vam stegnem ruku - na to će ovaj. - Dobrota vašeg srca, uveren sam, ponudiće vam, bolje od mojih neveštih reči, najprikladnije izraze za iskazivanje osećanja koja su tako snažna da bih potpuno zanemio kad bih im se prepustio.

I ode on, a sve se muči da hoda pravo. Našljeman u pet sati. One noći samo što ga nisu strpali u ćorku, ali je Padi Lionard poznao pajkana L, 14 A. Obnevideo od pića u onoj prčvarnici u ulici Brajd posle zatvaranja, bludniči s dve drolje i makroom na dužnosti, loču porter iz šolja za čaj. A još se pred tim drocama predstavljao kao Francuz, Žozef Manuo, i hulio na katoličku religiju, on koji je kad je bio mlad zatvorenih očiju služio misu u Crkvi Adama i Eve, te ko je napisao novi a ko stari zavet, a grli se i cmače s njima. A one dve fufice da crknu od smeha, i još ga džepare, magarca blentavog, a on prosipa porter po krevetu dok fufice vrište od smeha. *Kako tvoj zavet? Je l' ti zavet star?* I da nije slučajno naišao Padi, da vam ne pričam. A da ga samo vidiš nedeljom s onom njegovom ženicom konkubinom, koja vrcka guzicom dok korača kroz crkvu, u lakovanim cipelama, nego kako, i s ljubičicama, doterana cakum-pakum, izigrava nekakvu damu. Sestra Džeka Munija. A tek ona matora opajdara, njegova majka, koja izdaje sobe ljubavnim parovima. Bog te, Džek ga je naterao da se opasulji. Rekao mu je, boga mi, da će ga ako se ne oženi ženom koju je napumpao, prebiti kao vola.

⁵¹ „Dozvolite, kaže on... kad bih im se prepustio“ – parodija sentimentalne proze karakteristične za XIX vek.

Teri donese tri pinte.

- Izvolite - kaže Džo, izigravajući domaćina. - Izvoli, građanine.

- *Slan leat*⁵² - na to će ovaj.

- Živeli, Džo - kažem ja. - Nazdravlje, građanine.

Bog te, taj je već bio savladao pola čaše. Treba ti pravo malo bogatstvo da njega napojiš.

- Ko je onaj dugonja koji se kandidovao za gradsku upravu, Alfe? - pita Džo.

- Tvoj prijatelj - veli Alf.

- Nanan? - pita Džo. - Odbornik?

- Neću da spominjem imena - kaže Alf.

- Tako sam i mislio - veli Džo. - Video sam ga na onom sastanku stočnih trgovaca s poslanikom Vilijamom Fildom.

- Rutavi Ajopas⁵³ - kaže građanin - taj vulkan od čoveka, ljubimac sviju zemalja i idol svoje vlastite.

I tako Džo poče da priča građaninu o šapu i slinavki i stočnim trgovcima i merama koje se tu preduzimaju a građanin ih sve šalje u tri krasne, a javlja se i Blum sa svojim lekom za šugave ovce i sirupom za sipljivu telad i pouzdanim lekom za plavi jezik. Bio je, kaže, jednom, u jednoj klanici. Šećkao se sa sveščicom i olovkom, dobar dan kako ste ja sam hvala na pitanju dobro sve dok ga Džo Kaf nije išutirao napolje zato što je počeo da drži pridike jednom stočaru. Gospodin sveznalica. Uči ti tvoju babu kako se muzu patke. Pričao mi je Piser Berk kako mu je žena u hotelu često ridala na sav glas zajedno sa gospođom O'Daud koja je onako nafatirana salom, plakala kao kiša. Nije mogla čestito ni da prдне a da se tu ne stvori taj njen buljavi mamlaz da joj pokaže kako se to radi. Kakav li je današnji program? Aha. Humane metode. Zbog toga što jadne životinje pate i šta tvrde stručnjaci i najbolji bezbolan lek za životinje i blagim traljem naneti na bolno mesto. Bog te, pa taj bi umeo da ukrade jaje ispod kokoške.

Ko ko koda.⁵⁴ Kvoc. Kvoc Kvoc. Crna Liza je naša koka. Ona nam nosi jaja. Koki je milo kad snese jaje. Koda. Kvooc. Kvooc. Kvooc. Onda dođe dobri čika Leo. On gurne ruku pod crnu Lizu i uzme njeno sveže jaje. Ko ko ko koda. Kvooc. Kvooc. Kvooc.

- No, svejedno - kaže Džo. - Fild i Naneti večeras idu u London da o tome postave neka pitanja u Donjem domu.

⁵² *Dovidenja, zbogom* (gelski).

⁵³ Pesnik iz Vergilijeve *Eneide*.

⁵⁴ „Ko ko koda... kvooc“ - parodija tekstova u dečijim slikovnicama.

– Jeste li sigurni – pita Blum – da ide i odbornik? Ja sam, u stvari, hteo da se vidim s njim.

– Da, putuje poštanskim brodom, večeras.

– Baš šteta – veli Blum. – Bilo mi je jako stalo. Nisam mogao da se javim telefonom. Možda ide samo gopodin Fild. Ne. Jeste li sigurni?

– Ide i Nanan – veli Džo. – Liga mu je naložila da sutra postavi pitanje o policijskom načelniku koji je zabranio da se u parku igraju irske sportske igre. Šta vi mislite o tome, građanine? *Sluagh na h-Eireann*.⁵⁵

Gospodin Konakr Kraver (Maltiharnham, nac.⁵⁶): Podstaknut pitanjem mog uvaženog prijatelja, narodnog poslanika za Šilelah, slobodan sam da zapitam uvaženu gospodu da li je vlada izdala nalog za klanje ovih životinja iako nema medicinskih dokaza o njihovom zdravstvenom stanju.

Gospodin Goved (Tamošant, konz.⁵⁷): uvaženi članovi već raspoložu dokazima koji su ranije izneti pred komisiju ove institucije. Smatram da tome ne treba ništa da dodam. A na prethodno pitanje uvaženog poslanika dajem potvrđan odgovor.

Gospodin Oreli O'Rajli (Montnot, nac.): Jesu li slična naređenja izdata i za klanje čovekolikih životinja koje se usude da zaigraju irske igre u Finiks parku?

Gospodin Goved: Odgovor je odričan.

Gospodin Kraver: Da li je čuveni telegram⁵⁸ koji je uvaženi gospodin poslao iz Mičelstauna poslužio kao nadahnuće gospodi u ministarskim foteljama? (O? O?)

Gospodin Goved: Tražim da mi se to pitanje podnese pismeno.

Gospodin Tupson (Bankomb, nez.): Ne snebivajte se da zapucate ako treba.

(Ironično klicanje opozicije.)

Predsednik: Mir! Mir!

(Svi ustaju. Klicanje.)

⁵⁵ *Irska armija* (gelski) – irsko patriotsko udruženje koje je posredstvom poslanika Nanetija u britanskom parlamentu uložilo protest zbog zabrane igranja irskih sportskih igara u dablinskom Finiks parku.

⁵⁶ Nacionalistička partija.

⁵⁷ Konzervativna partija.

⁵⁸ Septembra 1887. godine, posle govora koji je Parnelov pristalica Džon Dilon održao u Mičelstaunu, dopšo je do nereda u kojima je policija ubila tri čoveka. Na sledećem zasedanju parlamenta, Artur Balfur, tadašnji glavni sekretar za Irsku, odgovorio je na lavinu gnevnihih pitanja opozicije tako što je pročitao telegram s kratkim policijskim izveštajem o ovom događaju.

- Evo čoveka - veli Džo - zaslužnog za obnovu gelskog sporta. Evo ga, tu sedi. Čovek koji je pomogao Džeјmsu Stivensu da pobjegne. Prvak Irske u bacanju kugle od osam kila. Koliki vam je bio najbolji hitac, građanine?

- *Na bacleis*⁵⁹ - odgovara građanin, glumeći skromnost. - U svoje vreme, mogao sam da se ogledam sa svakim.

- Nemojte tako, građanine. Bili ste vi bolji od svih.

- Ma je l' moguće? - pita Alf.

- Jeste - kaže Blum. - To je poznata stvar. Zar vi to ne znate?

Sad se dadoše u priču o irskom sportu i o gospodskim nacionalnim igrama nalik na tenis i o loptanju i o bacanju kamena i o irskoj krvi i ponovnom stasavanju nacije i sličnim stvarima. I naravno Blum je i tu imao šta da kaže: da onaj ko ima veslačko srce ne sme da se izlaže preteranim naporima. Tako mi mojih smrdljivih čarapa, da čovek podigne slamku s ovog govornjivog poda i kaže Blumu: *Pogledaj, Blume. Vidiš li ovu slamku? To je slamka.* Tetke mi moje, taj bi razvezao o tome čitav sat, bi sigurno, i ne bi zaklapao.

Izuzetno zanimljiva rasprava⁶⁰ vođena je u drevnoj sali *Brajana o Kiernana u Straid na Bretagne Bhaeg*,⁶¹ pod pokroviteljstvom *Slaugh na h'Eirnanna*, o oživljavanju drevnih gelskih sportova i značaju fizičke kulture, onako kako je ona shvatana u staroj Grčkoј i starom Rimu i staroj Irskoј, za razvitak rase. Časni predsednik ovog plemenitog skupa sedeo je na svom mestu, a poseta je bila ogromna. Posle uputnog uvodnog slova predsedavajućeg, veličanstvenog govora izrečenog elokventno i ubedljivo, usledila je izuzetno zanimljiva rasprava na uobičajeno visokom nivou, o prekoј potrebi obnavljanja drevnih igara i sportova naših drevnih pankeltskih predaka. Poznati i visoko cenjeni pregalac na polju našeg starog jezika, gospodin Džozef Makarti Hajns, rečito se založio za obnovu starih gelskih sportova i zabava, koje je i ujutro i uveče upražnjavao Fin Makul,⁶² a s ciljem obnove najboljih tradicija muževne snage i moći, nasledenih iz drevnih vremena. L. Blum je, zastupajući suprotno mišljenje, naišao na podeljena reagovanja iskazana aplauzom i zvižducima, a potom je predsedavajući priveo raspravu kraju izvrsnom interpretacijom večno mladih stihova besmrtnog Tomasa

⁵⁹ *Pustite to; nije važno* (gelski).

⁶⁰ „Izuzetno zanimljiva rasprava ... T. Kverk itd. itd.“ - parodija pristrasno napisanog izveštaja o sastanku političke organizacije. Nabrojana imena sveštenika su autentična.

⁶¹ *Britanska ulica* (gelski).

⁶² Irski poglavar i pesnik (VIII v.).

Osborna Dejvisa (srećom, odveć poznatih da bismo ih ovde naveli) *Budimo ponovo narod*, pri čemu se slobodno može reći da je tom prilikom prekaljeni rodoljub dobrano nadmašio sebe. Irski Karuzo-Garibaldi bio je u izvanrednoj formi, pa su se njegovi gromoglasni tonovi čuli u svom punom sjaju u toj slavnoj himni koju je pevao onako kako samo naš građanin to može. Njegova nenadmašna vokalna interpretacija, koja je vrhunskim kvalitetom samo ojačala njegov ionako značajan međunarodni ugled, pozdravljena je burnim aplauzom mnogobrojnih slušalaca, među kojima smo mogli zapaziti mnoge istaknute pripadnike sveštenstva kao i predstavnike štampe i suda i drugih učenih profesija. Time je skup bio okončan.

Među prisutnim sveštenicima bili su i prečasni Vilijam Dilejni, jezuita; velečasni Džerald Moloj, doktor teologije; velečasni P. Dž. Kavanah, otac kongregacije Svetoga duha; velečasni T. Voters, katolički sveštenik; velečasni Džon M. Ajvers, paroh; velečasni P. Dž. Kliri, franjevac; velečasni L. Dž. Hiki, sveštenik Propovedničkog reda; prečasni fratar Nikolas, franjevac; prečasni B. Gorman, sveštenik reda Bosonoge braće karmelićana; velečasni T. Maher, jezuita; velečasni Džejms Marfi, jezuita; velečasni Džon Lejveri, vikar; prečasni Vilijam Doerti, doktor teologije; velečasni Piter Fejgan, sveštenik reda svete Marije; velečasni T. Brangan, iz reda svetog Avgustina; velečasni Dž. Flavin, katolički sveštenik; velečasni M. A. Haket, katolički sveštenik; velečasni V. Harli, katolički sveštenik, prečasni monsinjor M'Manus, vrhovni vikar; velečasni B. R. Slejteri, iz reda bezgrešne Marije; prečasni M. D. Skali, paroh; velečasni T. Parsel, iz reda propovednika; prečasni kanonik Timon Gorman, paroh; velečasni Dž. Flanagan, katolički sveštenik. Među svetovnim licima bili su i P. Fej, T. Kverk itd., itd.

- Kad već spomenusmo preterane napore - veli Alf - jesi li ti bio na meču Keoh-Benet?

- Nisam - kaže Džo.

- Čuo sam da je izvesni gospodin tu zaradio sto funti - kaže Alf.

- Ko? Blejzis? - upita Džo.

Na to će Blum:

- Po meni su u tenisu, na primer, bitni žustrina i izvežbanost oka.

- Jeste, Blejzis - potvrdi Alf. - Razglasio je da se Majler rastura od piva da bi oplade skočile a ovaj je sve vreme žestoko trenirao.

- Znamo mi njega – veli građanin. – Izdajnički sin. Znamo kako mu se u džepu našlo englesko zlato.

- Pravo kažeš – veli Džo.

A Blum ponovo navalio da priča o tenisu i cirkulaciji krvi, i sve zapitkuje Alfa:

- Pa, zar se ne slažete, Bergane?

- Majler je obrisao pod njime – na to će Alf. – Hina i Sejers su tu samo izigravali budale. Prebio je boga u njemu. Mališa mu je bio jedva do pupka, a grmalj maše li maše. Uh, kad ga je na kraju raspalio u stomačinu. Strogo po propisima i kako je red, naterao ga je da izbljuje i što nikad pojeo nije.

U toj istorijskoj i veličanstvenoj borbi⁶³ trebalo je da Majler i Persi ukrste rukavice za nagradu od pedeset suverena. Pošto je bio hendikepiran manjom težinom, miljenik Dablina morao je to da nadoknadi vrhunskom boksterskom veštinom. Završni vatromet udaraca stavio je na muke obojicu šampiona. U prethodnoj je rundi narednik veltter-kategorije uspeo da malo raskrvari protivnika, Keoh je primao udarce i s desna i s leva, artiljerac je valjano obradio nos dablinskog mezimca, i izgledalo je da je Majler posustao. Vojnik je krenuo moćnim udarcem levice, na šta je irski gladijator uzvratilo direktno u vrh Benetove vilice. Crveni mundir se sagnuo, ali ga je Dablinac podigao levim aperkatom, odličnim udarcem u telo. Borci su se uhvatili u koštac. Majler se ubrzo dao na posao i pritisnuo protivnika, pa je grmalj završio rundu na konopcima, gde ga je Majler nemilice pretukao. Englez, kome je desno oko bilo gotovo zatvoreno, otišao je u svoj ugao, gde su ga obilato polili vodom, a kada se oglasio zvuk gonga, krenuo je odvažan i ratoboran, rešen da za tren oka nokautira borca iz Eblane. Bila je to borba bez milosti, a on pravi čovek za nju. Borili su se kao tigrovi, i uzbuđenje je sve više raslo. Sudija je dva puta opomenuo Prpošnog Persija zbog držanja protivnika, ali je mezimac bio okretan a rad nogu mu je bilo milina gledati. Nakon oštire razmene darova u kojoj je od jednog vojnikovog veštog aperkata njegovom protivniku krenula krv iz usta, mezimac se iznenada ustremi na svog protivnika, pa sruči strašnu levicu u stomak Borca Beneta, i prostre ga po podu. Bio je to nokaut čist kao suza. U napetom iščekivanju sudija počeo da broji snagatoru iz Portobela, i tada Benetov sekundant Ole Pfots Vetštajn baci peškiri u ring, a momka iz Santrija proglasiše za pobjednika uz razdragano klicanje publike, koja je upala u ring i umalo ga nije smlavila u tom oduševljenju.

⁶³ „U toj istorijskoj ... u tom oduševljenju“ – parodija sportskih izveštaja u štampi.

- Zna on s koje se strane hleb maže - veli Alf. - Čujem da sprema koncertnu turneju po severu.

- Tako je - potvrđuje Džo. - Zar ne?

- Ko to? - pita Blum. - A, da. Sasvim tačno. Da, neka vrsta letnje turneje, znate. Za sezonu odmora.

- Gospođa B. je glavna zvezda, zar ne? - veli Džo.

- Moja žena? - pita Blum. - I ona peva, da. Mislim da će biti uspešno. On je izvrstan organizator. Izvrstan.

Ohoho, bog te, kažem ja sebi, znao sam ja. To objašnjava otkud mleko u kokosovom orahu i zašto životinje nemaju dlake na grudima. Dakle, u tom grmu leži zec. Blejzis je šef parade. Koncertna turneja. Sin onog prevaranta Drljavog Dena s mosta Ajlend, onog što je dva puta prodao vladi iste konje za rat protiv Bura. Stari Štašta. Prikupljamo porez za siromašne i naknadu za vodu, gospodine Bojlan. Štašta? Naknadu za vodu, gospodine Bojlan. Štašta? Organizovaće on nju još kako, pazi šta ti kažem. Neka ostane među nama, nego šta.

Ponos i dika stenovitog visa Kalpe, Tvidijeva kći vrane kose. Izrasla je u lepoticu kakvoj nema ravne, tamo gde vazduh miriše na japanske jabuke i badem. Bašte Alamede poznaju njen korak: maslinjaci je znaju i klanjaju joj se. Onaje verna supruga Leopoldova: Marion bujnih grudi.

Kadli gle, uđe jedan iz klana O'Molojevih, stasiti junak bledoga lika tek malo obojenog rumenilom, savetnik njegovog veličanstva, znalac zakona, a s njim i princ i naslednik plemenite loze Lambertovih.

- Zdravo, Nede.

- Zdravo, Alfe.

- Zdravo, Džek.

- Bog vas čuvao - veli građanin.

- Milostivo nek vas čuva - dodaje Džej Džej. - Šta ćeš ti, Nede?

- Pola - kaže Ned.

I tako Džej Džej naruči piće.

- Jesi li bio u sudu? - pita Džo.

- Jesam - kaže Džej Džej. - Srediće on to, Nede.

- Nadam se - kaže Ned.

Šta to petljaju ta dvojica? Džej Džej ga skida sa spiska porotnika a ovaj njemu pomaže da se izvuče iz nekog čabra. Upisan je kod Stabsa. Igra karte, terevenči s nalickanim fićfirićima što nose monokle, pije šampanjac, a ovamo ne može da diše od tužbi i naloga za plenidbu imovine. Založio je zlatni sat kod Kaminsa u ulici Frensis, tamo gde je mislio da ga niko

ne poznaje u privatnoj kancelariji, a ja sam bio tamo s Piserom koji je došao da otkupi svoje cipele. Vaše ime, gospodine? Dan, kaže ovaj. Smrkao se tebi dan, kažem ja. Bog te, verujem da će taj uskoro da zaglavi bajbok.

– Jesi li video onog ludaka Brina tamo – pita Alf. – U.p.m. U pm.

– Jesam – veli Džej Džej. – Traži privatnog detektiva.

– Da – veli Ned – i zapucao je s tim pravo pred sud, ali ga je Kornj Keleher zadržao rekavši mu da najpre proveri rukopis.

– Deset hiljada funti – kaže Alf, smejući se. – Bože, sve bih dao da mogu da ga čujem pred sudijom i porotom.

– Jesi li ti to uradio, Alfe? – pita Džo. – Istinu, celu istinu, i ništa osim istine, tako ti Džimi Džonson pomogao.

– Ja? – veli Alf. – Nemoj meni da pripisuješ svoje brljotine.

– Sve što izjaviš – kaže Džo – biće iskorišćeno kao dokaz protiv tebe.

– Naravno da bi se mogla podneti tužba – dodaje Džej Džej. – To podrazumeva da on nije *compos mentis*.⁶⁴

– *Compos* tvoj nos? – na to će Alf, kroz smeh. – Znaš li ti da je on ćaknut? Pogledaj mu samo glavu. Znaš li da ponekad izjutra mora da navlači šešir kašikom za cipele.

– Da – kaže Džej Džej – ali u očima zakona dokaz o istinitosti klevete nije opravdanje za njeno širenje.

– Ha, ha, Alfe – na to će Džo.

– Ipak – kaže Blum – zbog one jadnice, mislim na njegovu ženu.

– Nju treba žaliti – kaže građanin. – I svaku drugu koja se uda za nekog ko je pola-pola.

– Kako pola-pola? – pita Blum. – Hoćete da kažete da on...

– Hoću da kažem pola-pola. Tip koji niti smrdi nit' miriše.

– Niti вреди pišljiva boba – dodaje Džo.

– Eto, to ja mislim – kaže. – Zamlata, ako znate šta je to.

Bog te tvoj, tu ja vidim biće gužve. A Blum mu objasni da je hteo da kaže kako je okrutno to što žena mora da baza naokolo za jednom matorim blesanom. Ma, to ti je stvarno bogu plakati, kad vidiš tog ubogog nesrećnika Brina s bradom do pojasa, nebo bi se rasplakalo. A digla je nos kad se za njega udala zato što je jedan rođak njegovog matorog bio papski zuav.⁶⁵ Držali mu na zidu sliku sa kicoški ufitiljenim brčićima.

⁶⁴ *Pri zdravoj pameti* (lat.).

⁶⁵ U XIX veku, odani mladi katolici iz raznih zemalja, birani u papinu gardu, nazivani su zuavima.

Sinjor Brini iz Samerhila, Italijano, il zuave kod svetog oca, napustio je kej i odselio se u ulicu Mos. A ko mi je pa on, recite vi meni? Niko i ništa, dve sobe sa zadnje strane i predsoblje, za sedam šilinga nedeljno, a on se okitio ordenčićima pa prkosi celom svetu.

- Povrh toga - veli Džej Džej - dopisnica je javna publikacija. - U parnici Sedgrouva protiv Houla smatrana je pravosnažnim dokazom zle namere. Tu bi se, po meni, mogla podneti tužba.

Šest šilinga i osam pensa, moliću lepo. Koga još zanima tvoje mišljenje? Ostavi nas da pijemo na miru. Boga mu, još malo pa više ni to nećemo moći.

- E, pa, nazdravlje, Džek - reče Ned.

- Nazdravlje, Nede - veli Džej Džej.

- Evo ga opet - na to će Džo.

- Gde? - veli Alf.

I, bog te tvoj, eto ti njega, prolazi ispred vrata s knjigama pod miškom i sa ženom kraj sebe i dok su prolazili Korni Keleher pogleda svojim buljavim okom, a za to vreme mu očinski nešto govori i pokušava da mu uvali polovan mrtvački sanduk.

- Kako je okončan slučaj s onom prevarom u Kanadi? - veli Džo.

- Odložen - veli Džej Džej.

Jedan iz bratstva kukastih noseva je to bio, tip po imenu Džejms Vot alijas Safiro alijas Spark i Spajro, dao je u novinama oglas da nudi putovanje u Kanadu za dvadeset šilinga. Šta? Nije valjda da nemate poverenja? Naravno da je bila gnusna podvala. Šta? Sve ih je namagarčio, te mamlaze i kliperde iz grofovije Mit, da, čak i neke svoje rođake. Džej Džej nam je pričao kako je neki stari Jevrej, Zarecki ili tako nešto, plakao na klupi za svedoke sa šešikom na glavi, zaklinjući se u svetoga Mojsija da je opljačkan za dve funte.

- Ko je vodio slučaj? - upita Džo.

- Predsednik suda - kaže Ned.

- Jadni stari ser Frederik - veli Alf - njega možeš da izradiš kako ti se prohte.

- Taj ima veliko srce - veli Ned. - Ispričaj mu tužnu priču o neplaćenju stanarini i bolesnoj ženi i čoporu dečurlije i on će se, vere mi, i sam ubiti od plakanja.

- Da - veli Alf. - Ruben Džej je imao puno sreće kad ga onomad nije strpao u ćorku zato što je prijavio jadnog malog Gamlija koji čuva opštinsko kamenje tamo kod mosta Bat.

I tu on počne da oponaša starog sudiju vičući:

– Skandalozna stvar! Taj ubogi mučenik! Koliko dece? Desetoro, jeste li tako rekli?

– Da, vaša milosti. A žena mi ima tifus!

– I još mu žena ima tifusnu groznicu! Skandalozno! Smesta napustite sudnicu, gospodine. Ne, gospodine, neću izdati nalog za odštetu. Kako se usuđujete, gospodine, da tražite od mene da izdam nalog! Ubogi vredni trudbenik! Tužba se odbacuje.

A šesnaestog dana⁶⁶ u mesecu volooke boginje i treće nedelje posle praznika Svetog i Nedeljivog Trojstva, kada je kći neba, devičanska luna bila u prvoj četvrti, zaputiše se učene sudije u hram pravde. Tamo je gospodin Kortni, sedeći u svojoj ličnoj odaji, davao učene savete, a gospodin sudija Endrus, koji je bez porote predsedavao u odeljenju za testamente, odvagao je i razmotrio zahteve prvog poverioca spram vlasništva a po rečenom testamentu i prema poslednjoj volji *in re*⁶⁷ prave i lične svojine počivšeg i ožaljenog Džejkoba Holideja, vinara, a protiv Livingstona, maloletnog, umno poremećenog, i njegovog zastupnika. I pred presvetli sud u ulici Grin izađe ser Frederik Falkoner. I sede on negde oko petoga sata da sudi po starodrevnim irskim zakonima u odboru za taj i okolne okruge, u ime i na teritoriji grada Dablina. A uz njega zauze mesto i visoki sinedrion dvanaest plemena Ijara, iz svakog plemena po jedan čovek, iz plemena Patrika i iz plemena Hjua i iz plemena Ovena i iz plemena Kona i iz plemena Oskara i iz plemena Fergasa i iz plemena Fina i iz plemena Dermota i iz plemena Kormaka i iz plemena Kevina i iz plemena Kaoltija i iz plemena Osijana, dvanaest vrlih i čestitih ljudi na broju. I on ih zakle Onim koji je umro na krstu da ispravno i časno pokušaju da donesu valjanu odluku u sporu između njihovog gospodara i kralja i prisutnog sužnja i da vođeni dokazima donesu pravu presudu, tako im Bog pomogao, i poljubi Sveto pismo. A oni se podigoše sa svojih mesta, i zakleše se imenom Onoga koji je večan da će suditi po njegovoj pravdi. I odmah sluge zakona dovedoše iz tamnice onoga koga su psi goniči pravde uzaptili na osnovu podnete prijave. I baciše ga u okove i ne htedoše da prime ni otkup ni jemstvo, već htedoše da mu se sudi, jer bio je zločinac.

– Lepa stvar, nema šta – veli građanin – doći u Irsku da bi je preplavio bubama.

⁶⁶ „A šesnaestog dana... jer bio je zločinac“ – parodija sudskog zapisnika, u maniru stare irske legende.

⁶⁷ *U pitanju* (lat.).

A Blum se sve pravi da ne čuje i započinje razgovor s Džoom, kaže mu da o toj sitnici ne treba da brine pre prvog, ali ako bi hteo samo da kaže koju reč gospodinu Krofordu. I tako se Džo zakle svetim ovim i svetim onim da će učiniti sve što može.

- Jer, znate - veli Blum - oglas treba da se ponovi više puta. U tome je čitava mudrost.

- Računajte na mene - veli Džo.

- Varaju seljake - kaže građanin - i irsku sirotinju. Dosta nam je tih stranaca.

- O, siguran sam da će biti u redu, Hajnse - veli Blum. - U pitanju je taj Kiz, znate.

- Smatrajte da je to svršena stvar - reče Džo.

- Vrlo ste ljubazni - reče Blum.

- Stranci - veli građanin. - Sami smo krivi. Puštamo ih da dođu. Mi smo ih doveli. Ona preljubnica i njen ljubavnik doveli su ovamo saksonske razbojнике.⁶⁸

- Uslovna presuda - kaže Džej Džej.

A Blum se i dalje pretvara kao da ga sve to ama baš nimalo ne zanima, gleda u paučinu u uglu iza jednog bureta, i građanin se roguši na njega dok stara psina kraj njegovih nogu gleda koga će i kada da ugrize.

- Obeščašćena žena - veli građanin - to je pokretač svih naših nevolja.

- A evo je ovde - dobacuje Alf, koji se s Terijem za šankom kikotaio nad časopisom *Polis gazet* - u punom sjaju.

- Dajder da pogledamo - kažem ja.

A to nije bilo ništa drugo do jedna od onih bestidnih jenkijevskih slikovnica koje Teri pozajmljuje od Kornija Kelehera. Kako povećati svoje intimne organe. Nestašluci otmene lepotice. Norman V. Taper, bogati preduzimač iz Čikaga, zatekao svoju lepu ali nevernu suprugu na krilu oficira Tejlora. Nestašna lepotica u negližeu i njen kavaljer koji je golica i Norman V. Taper koji upada s pucaljkom, ali je zakasnio taman koliko treba pošto je ona već obavila posao s oficirom Tejlorom.

- Sveca mu njegovog - veli Džo - kako ti je ta košuljica tako kratka?

- Prava stvar, Džo - velim ja. - Ne bi se pobunio da ti neko da da gricneš taj kolačić, je l' da?

⁶⁸ Misli se na Devorgilu i Dermota Makmuroa (videti 2. poglavlje).

No tada uđe Džon Vajs Nolan, i s njim Linihan, snužden kao da su mu sve lađe potonule.

– Onda – veli građanin – kakve su najnovije vesti s lica mesta? Šta su one barabe na svom stranačkom skupu u gradskoj skupštini zaključile o irskom jeziku?

O’Nolan, odeven u blistavi oklop,⁶⁹ pokloni se do zemlje pred silnim i moćnim poglavarom vascelog Erina i upozna ga s onim što se događalo, ispriča mu kako su ih mudri starci najpokornijeg grada, drugog u kraljevini, sreli pod kupolom, da bi tamo, pošto su se kako dolikuje pomolili bogovima koji vladaju u eteričnim prostranstvima, održali svečano većanje o tome kako da ponovo, ako je moguće, povrate među smrtnicima čast krilatog jezika morem podeljenog gelskog carstva.

– Dočekaćemo i to – veli građanin. – Dođavola s tim prokletim divljim Saksoncima i njihovim *patois*.⁷⁰

Potom Džej Džej stade da se razmeće učeći nas kako je svaka priča dobra dok ne čuješ drugu i kako svi žmure pred činjenicama, i o politici Nelsona koji je dogled prislanjao uz ćoravo oko⁷¹ i o sastavljanju optužnice protiv čitave jedne nacije, dok je Blum pokušavao da ga podržava, i o smirivanju i tlačenju i njihovim kolonijama i njihovoj civilizaciji.

– Hoćete da kažete, njihovoj sifilizaciji – veli građanin. – Dođavola s njima! Neka ih stigne kletva ionako ništavnog boga, te proklete kurvine sinove! Nema muzike ni slikarstva ni književnosti koji bi bili vredni tog imena. Oteli su nam sve što smo imali od civilizacije. Ti nemušti potomci kopilanske kopiladi!

– Evropska porodica – poče Džej Džej...

– Oni nisu Evropljani – veli građanin. – Bio sam ja u Evropi s Kevinom Iganom iz Pariza. Nećeš naći ni traga od njih ili njihovog jezika nigde u Evropi osim u *cabinet d’aisance*.⁷²

Na to će Džon Vajs:

– Mnogi je cvetak svenuo u samoći.

A Linihan, koji pomalo natuca taj jezik:

– *Conspuez les Anglais! Perfide Albion!*⁷³

⁶⁹ „O’Nolan, odeven u blistavi oklop... gelskog carstva” – parodija srednjovekovnih viteških romana.

⁷⁰ *Dijalekt, narečje* (franc.).

⁷¹ Admiral Nelson izgubiojedesno oko u bici kod Korzike (1793). U bici kod Kopenhagena (1801), pošto nije želeo da posluša znak za povlačenje, prislonio je dvogled uz slepo oko i objavio da ne vidi signal. Potom je ostvario veličanstvenu pobedu.

⁷² *Klozet* (franc.).

⁷³ *Prezrite Engleze! Prevejanu Englesku!* (franc.).

To reče, pa snažnim i grubim preplanulim ručerdama podiže vrč tamnog penušavog piva, a zatim izgovori svoje plemensko geslo *Lamb Dearg Abu*⁷⁴ i ispi za propast svojih neprijatelja, rase moćnih vrljih junaka, gospodara talasa, koji sede na prestoljima od alabastera, nemi kao besmrtni bogovi.

- Šta je s vama – pitam ja Linihana. – Izgledate kao neko ko je izgubio šiling a pronašao peni.

- Zlatni pehar – veli on.

- Ko je pobedio, gospodine Linihan – pita Teri.

- *Otpadak* – veli on – s dvadeset prema jedan. Potpuni autsajder. Ostalih nigde nije bilo.

- A Basova kobila? – pita Teri.

- Ta će stići na cilj ovih dana – kaže ovaj. – Svi smo nadrljali. Bojlan je stavio dve funte na *Skiptra*, na koga sam ja secovao, za sebe i neku svoju prijateljicu.

- I ja sam stavio pola krune – kaže Teri – na *Zinfandela* za koga mi je rekao gospodin Flin. Konj lorda Hauarda de Valdena.

- Dvadeset prema jedan – opet će Linihan. – Život je surov. *Otpadak*, opet će on. To je stvarno prevršilo svaku meru. Slabosti, ime ti je *Skiptar*.

Tu on ode do kutije biskvita koju je ostavio Bob Doran, da vidi ima li šta da se pregrize, a za njim u stopu matora džukela podignute njuške, s nadom da će i njoj nešto dopasti. Majka Habard stara ode do ormara.⁷⁵

- Nema više, sinak – veli on.

- Gore glavu – veli Džo. – Pobedila bi ona i digla bi sve pare da nije bilo onog drugog džukca.

Za to vreme Džej Džej i građanin raspravljaju o zakonu i istoriji, a Blum ovde-onde ubaci po koju reč.

- Ima ljudi – kaže Blum – koji vide trun u tuđem oku ali ne vide balvan u sopstvenom.

- *Raimeis*⁷⁶ – veli građanin. – Niko nije slep kao onaj ko ne želi da vidi, ako shvatate šta to znači. Gde je naših dvadeset miliona Iraca koji bi trebalo da su danas ovde umesto ovih četiri, gde su naša izgubljena plemena? I naše grnčarije i tkačnice, najbolje na svetu! Pa naša vuna koja se u Juvenalovo vreme prodavala u Rimu i naš lan, i naš damask s razboja u Antrimu, i naša čipka iz Limerika, naše štavionice i naše belo kristalno staklo tamo kraj Balboroa, i naš hugenotski puplin

⁷⁴ *Crvena ruka za slobodu!* (gelski). Crvena ruka je jedan od simbola na grobu Alstera.

⁷⁵ Početak dečije pesme 'Stara majka Habard': „Majka Habard stara ode do ormara/Svom jadnom psu kost da donese/ Al' avaj, ormar beše prazan/ I tako pas osta gladan.“

⁷⁶ *Koješta* (gelski).

kojim se dičimo još od Žakara Lionskog,⁷⁷ i naša tkana svila i tvid iz Foksforda, i kao slonovača beli vezovi iz karmelitskog samostana u Nju Rosu, toga nema nigde na svetu. Gde su grčki trgovci koji su prolazili ispod Herkulovih stubova, ispod Gibraltara, što je danas pod vlašću neprijatelja čovečanstva, s tovarima zlata i grimizom iz Tira što ga nosahu na prodaju u Veksford, na sajam u Karmenu? Čitajte Tacita i Ptolomeja, pa čak i Džiraldisa Kambrensisa.⁷⁸ Vino, krzno, mermer iz Konemare, srebro iz Tipererija, kome premca nema, konji s naših farmi čuveni i dan-danas, irski konjići, a španski kralj Filip nudio je da plati da bi mogao da peca u našim vodama. Koliko nam duguju ti smradovi iz Anglije za našu uništenu trgovinu, za naša srušena ognjišta? A korita Beroua i Šenona ostaće u milionima jutara močvare i blata, pa ćemo svi poumirati od sušice.

- Uskoro ćemo biti bez drveća kao Portugal - veli Džon Vajs - ili kao Heligolend s onim svojim jednim drvetom, ako se nešto ne poradi na pošumljavanju. Ariš, jele, i sve zimzeleno drveće naglo izumire. Čitao sam izveštaj lorda Kastltauna...

- Spasite ih - na to će građanin - divovski jasen iz Golveja i kilderskog poglavara svih brestova, sa stablom širokim četrdeset stopa i lišćem što baca hlad na jutro zemlje. Spasite irsko drveće radi budućih irskih pokolenja u prelepim brdima irskim, o.

- Oči Evrope uprte su u vas - dodaje Linihan.

Elita uglednih ličnosti⁷⁹ iz raznih zemalja danas je *en masse*⁸⁰ prisustvovala venčanju viteza Žana Visa de Nolana, glavnog nadzornika Irskih nacionalnih šuma, s gospođicom Helen Četiner iz Doline borova. Ledi Silvester Breston, gđa Barbara Brezer, gđa Poli Jasenski, gđa Holi Leskat, gđica Dafni Lovorov, gđica Doroti Čestar, gđa Klajd Stabler, gđa Rouan Zelengaj, gđa Helen Vinogradov, gđa Virdžinija Lozard, gđa Gledis Bukven, gđica Oliva Gart, gđica Blanša Javorska, gđa Mod Mahagoni, gđica Majra Mirtl, gđica Prisila Zovan, gđica Sisi Mednaros, gđica Grejs Topolar, gđa O Mimoza San, gđa Rejčel Kedarfront, gđice Lilijan i Viola Jork-Govan, gđica Džesika Treper, gđa Kiti Ros-Mahon, gđica Mej Glogarti, gđa Glorijana Palme, gđa Lijana Forest, gđa Arabela Deblan i gđa Norma Hrasting iz Doline hrastova, uveličale su svečanost svojim

⁷⁷ Proizvodnju puplina u Dublinu su pokrenule hugenotske izbeglice iz Francuske, 1693. godine. Jedan od njih, Žakar Lionski, izumeo je razboj koji je značajno ubrzao proizvodnju.

⁷⁸ Velški istoričar iz XII veka, autor nekoliko hronika o Irskoj.

⁷⁹ „Elita uglednih ličnosti... u Blek Forestu” - parodija novinske hronike života visokog društva.

⁸⁰ *Masovno, u velikom broju* (franc.).

prisustvom. Nevesta, koju je pred oltar doveo otac, Makčetiner od Žira, izgledala je izuzetno ljupko u toaleti od fine zelene svile na tamnosivoj podlozi, sa širokom ešarpom smaragdne boje s trostrukim volanima od tamnih resa, a ravnotežu tom aranžmanu davale su bretele, i na bokovima metalni ukrasi od bronze boje žira. Deveruše, gospođica Tis Četiner i gospođica O'Morika Četiner, nevestine sestre, nosile su veoma skladne kostime u istom tonu, s diskretnim motivom laticaste ruže utkanim u nabore haljina i neočekivano prisutnim i na svetlozelenim šeširićima u obliku čapljinog perja bledokoralne boje. Senior Enrike Flor, čuven sa svog umeća, sedeo je za orguljama na kojima je, pored kompozicija obaveznih za ceremoniju venčanja, na kraju službe odsvirao i nov, izuzetan aranžman kompozicije *Drvosečo, poštedi to drvo*. Na izlasku iz crkve Sent Fijakr *in Horto*,⁸¹ posle papskog blagoslova, srećni par je bio zasut veselom unakrsnom vatrom lešnika, bukovog žira, lovorovog lišća, maca s vrba, bobica bršljana i zelenike, grančica imele i oskuruša. Gospođa i gospodin Vajs Konifer Nolan provešće medeni mesec u Blek Forestu.

- A i naše oči uprte su u Evropu - veli građanin. - Trgovali smo sa Španijom i Francuskom i sa Flamancima pre no što su se nakotile ove džukele, bilo je španskog vina u Golveju, i baš je bilo fino, vinske lađe na moru tamnom ko vino.

- I opet ćemo - veli Džo.

- I opet ćemo, uz pomoć svete majke božje - potvrdi građanin, pljesnuvši se po bedru. - Naše opustele luke ponovo će biti pune, Kvinstaun, Kinsejl, Golvej, Bleksod Bej, Ventri u kraljevini Keri, Kilibegs, treća po veličini luka na svetu, sa šumom jarbola Linčovih iz Golveja ili O'Rajlijevih iz Kavana i O'Kenedijevih iz Dablina,⁸² u vreme kada je erl od Dezmonda mogao da sklapa sporazume sa samim carem Karlom Petim. I opet će, kaže on, kad prvi irski bojni brod zaore talase s našom zastavom na pramcu, nisu nama potrebne tjudorske harfe,⁸³ hvala lepo, s najstarijom zastavom na moru, zastavom pokrajine Dezmond i Tomond, tri krune na plavom polju, tri sina Milezijusova.⁸⁴

Tu on poteže poslednji gutljaj iz čaše, nego šta. Nije nego. Pusto hvalisanje. Krave u Konahtu imaju duge rogove. Što ne proba da se s tim svojim govorcijama obrati okupljenoj gomili u Šanagoldenu, gde ne sme nos da pomoli, pošto ga

⁸¹ Sveti Fijakr je zaštitnik baštovanstva; *in horto* (lat.): u bašti.

⁸² Slavne irske plemićke porodice.

⁸³ Harfa je na grbu Henrija VIII bila simbol njegove vladavine nad Irskom.

⁸⁴ Milezijanci su legendarni osvajači Irske, na čijoj su zastavi bile tri krune na plavom polju.

Magvajerovi traže da ubiju boga u njemu zato što se dočepao imanja nekog prognanog seljaka.

– Čujte, slušajte – viče Džon Vajs. – Šta pijete?

– Vojničku mučenicu – veli Linihan – da proslavimo kako dolikuje.

– Daj pola litra, Teri – reče Džon Vajs i podiže ruku. – Teri! Ti spavaš?

– Da, gospodine – javlja se Teri. – Mali viski i bocu alsopa. Odmah, gospodine.

Dangubi s tim glupim novinama i traži sa Alfom masne pričiće umesto da se stara o gostima. Slika dvojice koji se makljaju glavama, hoće jedan drugom lobanju da rascopaju, nasrću glavom jedan na drugog kao bikovi na ogradu. I još jedna: *Crna beštija spaljena u Omahi, Džordžija*. Čopor šumskih razbojnika s kaubojskim šeširima puca u crnca koji isplaženog jezika visi na grani, dok ispod njega gori lomača. Bog te, samo bi još trebalo da ga posle udave u moru i pogube na električnoj stolici i razapnu na krst, da bi bili sigurni da su obavili posao.

– A šta je s ratnom mornaricom, koja neprijateljima uteruje strah u kosti?

– Ja ću ti reći šta je s njom – veli građanin. – Ona je pakao na zemlji. Pročitajte u novinama otkrića o bičevanju na školskim brodovima u Portsmautu. Onaj što to piše potpisuje se kao *Zgađen*.

Te ti on poče da nam priča o telesnom kažnjavanju i o posadi mornara i oficira i kontraadmirala, utegnutih i s trorigim šeširima na glavama, i o parohu koji s protestantskom biblijom prisustvuje kažnjavanju i o momku koji je kad su ga izveli bogoradio i dozivao majku, pre no što su ga privezali za topovsku cev.

– Krvavi biftek i odozgo tuce – veli građanin – tako je to nazivao stari lupež ser Džon Beresford, ali ovi blentavi današnji Englezi to zovu šibanjem po turu.

Na to će Džon Vajs:

– Taj običaj je značajniji kad ga krše, nego kad ga poštuju.

Zatim nastavi da nam priča kako je došao oružar s dugom šibom i krenuo da vošti nesrećnika po stražnjici sve dok ovaj nije grlo oderao od urlanja.

– To je ta vaša slavna britanska mornarica – veli građanin – koja vlada svetom. Junačine koje nikad neće biti robovi,⁸⁵ jedini na svetu koji nasleđuju mesta u parlamentu, a predali su otadžbinu u ruke šaćici hajkača i napuderisanih barona. To je

⁸⁵ Aluzija na stih iz čuvene ode Džejmsa Tompsona 'Vladaj, Britanijo' (1740).

to veliko carstvo kojim se razmeću, carstvo pečalbara i išibanih kmetova.

– Nad kojim sunce nikad ne izlazi – doda Džo. – A sva je tragedija u tome što oni u to veruju. Ti nesrećni jahui⁸⁶ veruju u to.

Veruju u bič,⁸⁷ u kamdžiju svevišnjeg, tvorca pakla na zemlji i u starog morskog vuka, tog klipana, začetog u nesvetoj sujeti, rodila ga ratna mornarica, istrpeo krvavi biftek i odozgo tuce, bio batinan, bičevan i vošten, urlao da se sve orilo, trećeg dana ponovo uskrsnuo iz postelje, zaplovio put neba, i sad sedi na motki čekajući dalja naređenja, e da bi opet počeo dirinčenjem da zarađuje za život.

– Ali – veli Blum – zar nije disciplina svuda ista? Hoću reći, zar ne bi i ovde bilo isto kad bi se sila suprotstavila sili?

– Zar vam nisam rekao? Kao što je istina da ja pijem ovaj porter, tako bi se on i na izdisaju trudio da vam dokaže kako umreti znači živeti.

– Suprotstavice silu sili – veli građanin. – Imamo mi svoju veliku Irsku i preko mora.⁸⁸ Behu proterani iz domova i s ognjišta one čemerne četrdeset sedme.⁸⁹ Balvanima im srušiše udžerice i stračare pored puta, a *Tajms* je trljao ruke i pričao kukavnim Saksoncima kako će Iraca u Irskoj uskoro biti koliko i crvenokožaca u Americi. Čak su nam i Turci slali svoje pijastre. Ali Saksonci su pokušavali da umore naš narod glađu dok nam je zemlja davala bogate žetve koje su britanske hijene kupovale i prodavale u Rio de Žaneiru. Da, proterivali su seljake u čoporima. Dvadeset hiljada njih pocrkalo je u brodovima-mrtvačkim sanducima. Ali oni koji su se domogli zemlje slobode, upamtili su zemlju ropstva. I oni će ponovo doći, i to mnogo jači, ne kao kukavice, ti sinovi Grenuale,⁹⁰ potomci Ketlin-ni-Hulihan.⁹¹

– Savršeno tačno – veli Blum. – Ali ja sam hteo da istaknem...

– Dugo već čekamo taj dan, građanine – veli Ned. – Još otkako nas je ona jadna starica⁹² obavestila da su Francuzi isplovili na more i iskricali se u Kilali.⁹³

⁸⁶ Degradirani i raščovečeni ljudi iz romana *Guliverova putovanja* Džonatana Svifta.

⁸⁷ „Veruju u bič ... zarađuje za život“ – parodija 'Vere apostolske', spisa iz IV veka, navodno iz pera dvanaest apostola Isusovih.

⁸⁸ Misli se na SAD, gde su irski iseljenici bili izrazito nacionalistički orijentisani.

⁸⁹ Sveopšta glad, koja je kao posledica propalih useva krompira počela 1845. godine, kulminirala je 1847, zbog čega su mnogi Irci poumireli ili bili primorani da emigriraju.

⁹⁰ Legendarna irska poglavarka.

⁹¹ Folklorna junakinja, jedno od otelovljenja irskog duha.

⁹² Lik iz balade 'Jadna starica'; simbolički predstavlja Irsku.

– Da, kaže Džon Vajs. – Borili smo se za lozu Stjuarta⁹⁴ koji su nas se odrekli u borbi protiv viljemovaca i izdali nas. Setite se Limerika⁹⁵ i slomljenog kamena sporazuma. Krv smo prolivali za Francusku i Španiju, te divlje guske selice. A šta ćemo s Fontenojom,⁹⁶ a? I Sarsfild i O'Donel, vojvoda od Tetuana u Španiji, i Julisis Braun iz Kamija, koji je bio feldmaršal kod Marije Terezije. A jesmo li ikad bilo šta dobili za uzvrat?

– Francuzi! – prasne građanin. – Gomila baletana! Znete li šta su oni? Oni su Irskoj koristili koliko mačji prdež. Evo, zar ne pokušavaju sada da stvore *Entente cordiale*⁹⁷ na Taj Pajevom⁹⁸ banketu s prepredenim Albionom? Evropske palikuće, eto šta su oni odvajkada.

– *Conspuez les Français*⁹⁹ – reče Linihan, iskapivši pivo.

– A što se tiče Prusa i Hanovera¹⁰⁰ – nadoveza se Džo – zar nismo već imali dovoljno tih poganih kobasičara na prestolu, od Džordža izabranog pa sve do onog švapskog mazgova i one podbule matore rospije što je odapela.

Isuse, morao sam da se nasmejem kad je ispričao kako je ta babetina onako zrikava svake bogovetne noći sedela u svojoj palati mrtva pijana, stara Viki, s flašom viskija, a onda joj dođe njen kočijaš pa strovali u krevet to brdo mesa i kostiju, a ona mu čupka brkove i pevuši stare pesme, *Ehren na Rajni* i dođi da pijemo jevtino piće.

– No! – na to će Džej Džej. – Sad imamo Edvarda mirotvorca.

– Pričaj ti to nekom drugom – veli građanin. – Od njega ćeš pre dobiti triper, nego mir. Edvard Gulf-Vetin!¹⁰¹

⁹³ Francuzi su se u Kilali, selu na zapadu Irske, iskricali 1798. godine, u trenutku kada je već bilo kasno da pomognu Ircima u (propalom) ustanku protiv Engleza.

⁹⁴ Irci su pomagali svrgnutom stjuartovskom kralju Džejsmu II dok se u Irskoj borio protiv Vilijama III da bi povratio presto. Pošto je doživeo poraz, pobjegao je u Francusku, ostavivši Irce na cedilu.

⁹⁵ Posle presudnog poraza od Engleza u bici kod Bojna, Irci su još neko vreme nastavili da se bore, tako da se poslednja bitka odigrala kod Limerika. Limerički sporazum (1691), koji je katolicima davao nešto veća prava, odbačen je u (protestantskom) irskom parlamentu 1695. godine.

⁹⁶ U bici kod Fontenoja, irska vojska je 1745. godine na strani Francuske porazila združene vojske Engleske, Holandije i Hanovera.

⁹⁷ *Uzajamno uvažavanje* (franc.).

⁹⁸ Nadimak irskog političara Tomasa Pauera O'Konora.

⁹⁹ *Prezrimo Francuze* (franc.).

¹⁰⁰ Hanover je srednjovekovna država u severnoj Nemačkoj, od 1866. godine pruska provincija. Vladar Hanovera je 1714. godine nasledio britanski presto, postavši kralj Džordž I. Dinastija Hanovera vladala je Britanijom do smrti kraljice Viktorije, 1901. godine. 'Švapski mazgov' je Viktorijin muž Albert.

¹⁰¹ Gulf je porodično ime pripadnika dinastije Hanovera, a Vetin pruska verzija švedskog Veta, prezimena princa Alberta, muža kraljice Viktorije.

- A šta ti misliš - pita Džo - o svetim ljudima, irskim sveštenicima i biskupima koji mu u Mejnutu kite sobu sportskim bojama njegovog Satanskog veličanstva i vešaju slike svih konja koje su jahali njegovi džokeji. Erl od Dablina, ni manje ni više.

- Trebalo je da okače slike svih žena koje je objahao - veli mali Alf.

Na to će Džej Džej:

- Gospoda su vodila računa o postojećem prostoru.

- Može li još jedno, građanine? - pita Džo.

- Može, gospodine - kaže ovaj - može.

- A ti? - pita Džo.

- Blagodarim, Džo - kažem ja. - Živ mi bio i veseo.

- Ponovi još jednom isto - reče Džo.

Blum je nadugačko i naširoko razgovarao s Džonom Vajsom a ovaj je sa onom svojom žutomurgavoblatnjavom njuškom i vodnjikavim staračkim očima bio silno uzbuđen.

- Progoni - veli on - čitava je istorija sveta prepuna progona. Time se podstiče mržnja među narodima.

- Ali znate li vi šta je to nacija? - zapita Džon Vajs.

- Znam - kaže Blum.

- A šta je? - pita Džon Vajs.

- Nacija? - veli Blum. - Nacija, to je narod koji živi na istom mestu.

- Boga mi, ako je tako - reče Ned kroz smeh - onda sam i ja nacija, pošto već pet godina živim na istom mestu.

- A i oni koji žive na različitim mestima.

- To pokriva i moj slučaj - veli Džo.

- Koja je vaša nacija, ako smem pitati - veli građanin.

- Irska - kaže Blum. - Ovde sam rođen. Irska.

Građanin ne reče ništa, samo se nakašlja i, bog te, ispljunu iz sebe ostrigu u drugi kraj prostorije.

- Kud svi tu i ja, Džo - veli on, vadeći maramicu da se obriše.

- Izvolite, građanine - kaže Džo. - Uzmite ovo u desnu ruku i ponavljajte za mnom sledeće reči.

Dragocena i sitnim vezom vezena¹⁰² starodrevna irska marama za lice koja se pripisuje Solomonu iz Drome i Manusu

¹⁰² „Dragocena i sitnim vezom vezena... inkrustacijama vremena“ - parodija novinarskog opisa starog umetničkog predmeta. Građaninovu maramicu krasi tradicionalni irski simboli, drevni spomenici i knjige, ali i savremene građevine.

Tomaltahu og Makdonohu, autorima Knjige balimotske,¹⁰³ tada bi pažljivo izvučena i izazva veliko divljenje. Nije potrebno nadugačko raspredati o legendarnoj lepoti njenih uglova, vrhunaca umetnosti, na kojima se jasno daju razaznati sva četvorica jevanđelista gde svaki od njih redom predaje četvorici majstora svoj evandeoski simbol,¹⁰⁴ skiptar od hrastovine, američku pumu (daleko plemenitijeg cara životinja no što je onaj britanski, uzgred budi rečeno), tele iz Kerija i zlatnog orla s Karantuhila. Prizori prikazani na salivarnom polju, na kojima su naše drevne tvrđave i utvrđenja i kromlesi i zamkovi i sedišta učenosti i kameni spomenici nesreća, podjednako su divni i čudesni, a boje na njima prefinjene kao nekada davno u vreme Barmesida,¹⁰⁵ kada su ilustratori iz Slajgoa davali punu slobodu svojoj umetničkoj mašti. Glendalu, prelepa jezera Kilarnija, ruševine Klomaknoa, Opatija Kong, Glen Inah i Dvanaest Vrhova, Oko Irske, Zelena brda Talahta, Kro Patrik, pivara gospode Artura Ginisa, sina i kompanije (preduzeće s ograničenom odgovornošću), obale Loh Neha, dolina Ovoka, Izoldina kula, obelisk Mapas, Bolnica ser Patrika Dana, Kejp Kliar, gudura Aherlou, Linčov dvorac, Škotska kuća, Sirotinjsko konačište Ratdaun u Laflinstaunu, zatvor Tulamor, brzaci Kastlkonela, Kibalimahsonakil, krst kod Monasterbojsa, Djurijev hotel, Čistilište svetog Patrika, vodopad Salmon Lip, trpezarija koledža Mejnut, Kurlijeva jama, tri rodna mesta prvog vojvode od Velingtona, Kašelska stena, močvara Alen, skladište u ulici Henri, Fingalova pećina – svi ti dirljivi prizori i danas su tu pred našim očima, čak i lepši zbog toga što su dočarani vodama tuge koja se preko njih izlila i bogatim inkrustacijama vremena.

– Možemo li dobiti čaše? – pitam ja. – Koja je čija?

– Ova je moja, štono reče đavo mrtvom policajcu – veli Džo.

– I ja pripadam jednoj rasi – veli Blum – koju mrze i proganjaju. – I sada. Baš u ovom trenutku. Ovoga časa.

Bog te, zamalo da oprlji prste opuškom one svoje cigare.

– Opljačkani – veli on. – Orobljeni. Vređani. Proganjani. Otimaju nam ono što nam po pravu pripada. Upravo ovoga časa – veli on – prodaju nas na aukciji u Maroku kao robove ili kao stoku.

¹⁰³ *Knjiga balimotska* je antologija irskih hronika, genealogija i legendi, sačinjena 1391. godine u Slajgou.

¹⁰⁴ Simboli četvorice jevanđelista su: Matejev, krilati čovek s kopljem; Markov, lav; Lukin, vo; Jovanov, orao. 'Četvorica majstora' su sastavljači srednjovekovne hronike *Anali četvorice majstora* (1632-1636). Karantuhil je najviša planina u Irskoj.

¹⁰⁵ Pripadnici moćne persijske porodice (VIII v.).

- Vi to govorite o novom Jerusalimu? – pita građanin.

- Govorim o nepravdi – veli Blum.

- U redu – javi se Džon Vajs. – A vi joj se suprotstavite kao ljudi.

Bila bi to dobra slika za kalendar. Meta za puščano tane. Matoro svinjsko lice koje se namestilo pred puščanu cev. Bog te, bio bi lep ukras na metli, stvarno bi bio, samo da još ima na sebi kecelju. A onda ti on odjednom svenu, potpuno se promeni, postade mokra krpa.

- Ma, nema svrhe – veli. – Sila, mržnja, istorija, sve to. Nije to život za muškarce i žene, uvrede i mržnja. I svi znaju da je pravi život ono što je sušta suprotnost tome.

- Šta to? – pita Alf.

- Ljubav – veli Blum. – Mislim na ono što je suprotnost mržnji. Sad moram da krenem – obrati se on Džonu Vajsu. – Samo da skoknem do suda da vidim da li je Martin tamo. Ako svrati ovamo, recite mu da se odmah vraćam. Za minut.

Ma, ko te drži? I izjuri ti on kao munja.

- Novi apostol za neznabošce – veli građanin. – Sveopšta ljubav.

- Pa – reče Džon Vajs. – Zar nas nisu tako učili. Ljubi bližnjeg svog.

- Tog tipa? – čudi se građanin. – Ko me pipne, magarac je, to je njegovo geslo. Ljubav, ma nemoj mi reći! On ti je baš za Romea i Juliju. Ljubav voli da voli ljubav. Bolničarka voli novog apotekara. Pozornik 14a voli Meri Keli. Gerti Makdauel voli jednog momka koji ima bicikl. M.B. voli jednog privlačnog gospodina. Li Či Han voleti ljubiti Ča Pu Čau. Džambo, slon, voli Alisu, slonicu. Stari gospodin Verskojl sa slušnim aparatom voli staru gospođu Verskojl, ćoravu na jedno oko. Čovek u smeđem mantilu voli jednu damu koja je mrtva. Njegovo veličanstvo kralj voli njeno veličanstvo kraljicu. Gospodin Norman V. Taper voli oficira Tejlora. Vi volite izvesnu osobu. A ta osoba voli onu drugu osobu jer svako voli ponekog, a samo Bog voli sve ljude.

- E, pa, Džo – kažem ja – tebi na zdravlje i veselje. Živi bili, građanine.

- Živeli – veli Džo.

- Nek te blagoslove Bog i devica Marija i sveti Patrik – dodaje građanin.

I podiže čašu da okvasi grlo.

- Znamo mi te čistunce – kaže on – koji stalno nešto propovedaju a istovremeno guraju ruku u tuđ džep. A šta ćemo s licemernim Kromvelom i njegovim gvozdenim trupama koji

su žene i decu iz Droghede¹⁰⁶ nabijali na mačeve, a oko topovskih cevi bio im je obmotan biblijski natpis *Bog je ljubav?* Biblija! Jeste li pročitali u današnjem *Junajtid Ajrišmenu* onu sprdačinu o poglavici Zulua koji dolazi u posetu Engleskoj?

– Šta piše? – pita Džo.

Tu građanin izvadi jedne novine iz svoje hrpe i poče da čita:

– Delegacija najvećih magnata pamuka iz Mančestera juče je bila predstavljena Njegovom veličanstvu Alakiju od Abekute i Zlatnog palamara, lordu od kuvanih jaja, da bi Njegovom veličanstvu prenela srdačnu zahvalnost britanskih trgovaca za olakšice koje im nudi u svojim zemljama. Delegacija je poslužena doručkom posle koga je tamnoputi vladar, u veselom govoru koji je slobodno prevodio britanski kapelan, prečasní Ananija Hvaliboga Kostikoža, izrazio najdublju zahvalnost masa Palamaru i istakao srdačne odnose koji postoje između Abekute i Britanske imperije, izjavivši da kao jednu od svojih najvećih dragocenosti čuva ilustrovanu Bibliju, knjigu što u sebi nosi Božju reč i tajnu engleske moći, koju mu je velikodušno darivala bela žena-poglavica, velika skvo Viktorija, s ličnom posvetom uzvišene ruke kraljevske darodavke. Potom je Alaki nazdravio *Crnima i belima* gutljajem najboljeg uskvebaha iz pehara načinjenog od lobanje njegovog neposrednog prethodnika u dinastiji Kakačakačak, poznatog pod imenom Četrdeset Prišteva, nakon čega je posetio glavnu fabriku Pamukopolisa i upisao se u knjigu utisaka, da bi zatim otplesao stari Abekutski ratnički ples, tokom koga je progutao nekoliko noževa i viljušaka, pozdravljen oduševljenim pljeskanjem devojačkih ruku.

– Udovica – veli Ned – ja u nju ne bih sumnjao. – Pitam se samo da li je tu Bibliju upotrebio onako kako bih to ja učinio.

– Još i bolje od toga – kaže Linihan. – A posle toga je u toj plodnoj zemlji širokolisni mango počeo još silnije da buja.

– Je li to Grifit? – zapita Džon Vajs.

– Nije – veli građanin. – Nije potpisano sa Šanganah. Samo inicijalom: P.

– I to vrlo dobrim inicijalom – dodaje Džo.

– Tako to ide – veli građanin. – Za ratnom zastavom sledi trgovina.

¹⁰⁶ Grad na obali mora, južno od Dablina, u kome je Kromvelova vojska 1649. godine, po okončanju građanskog rata u Engleskoj, otpočela antistjuartovski pohod u Irskoj, pobivši oko tri hiljade Iraca, među njima mnogo žena i dece.

- Pa - kaže Džej Džej - nisu oni ništa gori od onih Belgijanaca u Slobodnoj državi Kongo, tamo mora da je grozno. Jeste li čitali onaj izveštaj onog kako se ono zvaše?

- Kejsment - veli građanin. - On je Irac.

- Da, taj - kaže Džej Džej. - Siluju žene i devojke i bičuju domoroce po trbuhu da iz njih iscede sav crveni kaučuk.

- Znam kud je otišao - reče Linihan, pucnuvši prstima.

- Ko? - pitam ja.

- Blum - veli on - sudnica mu je samo izgovor. Stavio je nekoliko šilinga na *Otpadak* pa je sad otišao da pokupi plen.

- Zar taj buljavi ješa, koji u životu nije stavio ni pare na konja - veli građanin.

- Tamo je otišao - kaže Linihan. - Sreo sam Bantama Lajonsa koji je bio pošao da se kladi na tog konja, ali sam ga ja odvratio a on je rekao da je tip dobio od Bluma. Kladim se u šta god hoćete da je dobar bar za sto šilinga na pet. On se jedini u Dublinu kladio na tog konja. Na bezizgledno kljuse.

- On je i sam bezizgledno kljuse - veli Džo.

- Deder, Džo - kažem ja. - Pokaži nam ulaz da izađemo.

- Izvolite - oglasi se Teri.

Zbogom irska zemljo, odlazim u Gort. I tako ti ja odem u kraj dvorišta do plota da šiškirikiškim i bog te (sto šilinga prema pet) baš dok sam ispuštao svoj (dvadeset za *Otpadak*) teret, bog te, kažem ja sebi video sam ja (dve pinte kod Džoa i jedna kod Sleterija) da se on uzvrpoljio i da hoće da krene (sto šilinga, to je pet funti) a kad su bili u (bezizgledno kljuse), Piser Berk mi je pričao o nekoj partiji karata i kako se dete razbolelo (bog te, kao da sam galon popio), a njegova guzata žena govorila mu je preko telefona *da se oseća bolje* ili *da se* (au!) sve je smislio da može da zbriše s čitavim ulogom ako dobije ili (Isuse, baš sam bio pun) da trguje bez dozvole (au!) Irska moja domovina, kaže on (Hik! Pffrrt!) nikad da konačno raskrstimo s tim prokletim (sad nema više) kukavicama (ah!) iz Jerusalima.

I tako, kad sam se vratio, a oni svi galame u glas, Džon Vajs govori da je Blum dao Grifitu ideju o Šin Fejnu,¹⁰⁷ da objavi u novinama svakojake lagarije, o potkupljivanju porote o izbegavanju plaćanja poreza državi i postavljanju konzula širom sveta sa zadatkom da prodaju irsku robu. Opljačkaš Petra da platiš Pavlu. Bog te, taj buljavi će sve da upropasti ako se bude mešao u naše stvari. Daj nam bar priliku, sunce li ti tvoje. Bog neka čuva Irsku od takvih poganih njuškala.

¹⁰⁷ Strategija Šin Fejna delom je bila stvarana po ugledu na mađarski otpor austrijskoj dominaciji u XIX veku.

Gospodin Blum sa svojim idi mi dođi mi. A i njegov matori je pre njega varao ljude, stari Metuzalem Blum, torbar i razbojnik koji se otrovao cijanidom pošto je preplavio zemlju svojim tricama i petparačkim dijamantima. Pozajmice poštom pod povoljnim uslovima. Bilo koji iznos novca uz obveznicu. Daljina nije bitna. Bez garancije. Bog te, taj ti je kao ona koza Lentija Makhejla, koja bi za svakim potrčala deo puta.

– Pa, to je činjenica – veli Džon Vajs. – A evo i čoveka koji će vam o tome sve ispričati, Martina Kaningema.

Zaista, stigoše kola iz zamka i u njima Martin, a s njim i Džek Pauer i neki tip po imenu Krofter ili Krofton, bivši carinik, oranžer registrovan kod Blekberna a plaća ga, ne, možda je Kroford, vozika se po celoj zemlji o kraljevom trošku.

Stigoše tako¹⁰⁸ naši putnici do seoske krčme pa sjahaše sa svojih atova.

– Ej, slugo! – viknu onaj, koji je sudeći po držanju bio njihov predvodnik.

– Bedni robe! Ovamo!

Rekavši to, on glasno kucnu balčakom mača po ogradi.

Moj ti domaćin na taj poziv krenu ka njima opasujući pregaču.

– Dobro vam večer, gospodo – reče, ponizno se naklonivši.

– Življe malo, momče! – uzviknu onaj koji je pokucao. – Pobrini se za naše konje. A nama iznesi najbolje što imaš jer, tako mi boga, još kako smo gladni.

– Sažaljevam, dobra gospodo, u mojoj sirotinjskoj kući ostava je prazna. Ne znam šta da ponudim gospodi.

– Ma šta kažeš, prijatelju? – uzviknu drugi iz tog društva, čovek prijatnog lika – zar se tako služe kraljevi glasnici, majstore Točilo?

Krčmarevo se lice namah izmeni.

– Milost, gospodo – reče on pokorno. – Ako ste kraljevi glasnici (neka Bog čuva njegovo veličanstvo), dobićete sve što poželite. Kraljevi prijatelji (nek Bog blagoslovi njegovo veličanstvo) neće gladni otići iz moga doma, za to vam dobar stojim.

– Onda, na posao! – uzviknu putnik koji je do tada ćutao, po izgledu sudeći, pohlepni žderonja. – Imaš li išta da nam ponudiš?

Moj ti se domaćin ponovo nakloni i odgovori.

¹⁰⁸ „Stigoše tako ... velika si ti baraba“ – parodija tekstova pisanih u XIX veku po ugledu na srednjovekovne viteške romane.

- Šta kažete, gospodo, na paštetu od punačkog goluba, malo pečene divljači, teleći hrbat, divlju patku s hrskavom svinjskom slaninom, glavu divlje svinje s pistacijama, činiju krema od jaja, puding od vratike i krčag starog rajnskog vina?

- Čiviluče mu božje! - uzviknu onaj poslednji. - To mi se dopada. Pistacije!

- Aha - uzviknu onaj čovek prijatnog lika. - Sirotinjska kuća i prazna ostava, je li! Velika si ti baraba.

I tako Martin uđe i zapita gde je Blum.

- Gde je? - veli Linihan. - Otišao da pljačka udovice i siročad.

- Zar nije tačno - veli Džon Vajs - ono što sam rekao građaninu o Blumu i Šin Fejnu?

- Tačno je tako - veli Martin. - Ili bar tako tvrde.

- Ko to tvrdi? - pita Alf.

- Ja - kaže Džo. - Ja sam ta tvrdica.

- Uostalom - veli Džon Vajs - zašto Jevrejin ne bi mogao da voli svoju domovinu kao i bilo ko drugi?

- Što da ne? - veli Džej Džej - pod uslovom da je siguran koja mu je zemlja domovina.

- Da li je on Jevrejin ili paganin ili rimokatolik ili šta je koga vraga? - veli Ned. - I ko je on uopšte? Bez uvrede, Kroftone.

- Nama on ne treba - veli Krofter, oranžer ili prezbiterijanac.

- Ko je Junijus?¹⁰⁹ - upita Džej Džej.

- On je Jevrejin-otpadnik - veli Martin - iz jednog mesta u Mađarskoj, i on je taj koji je sve planove napravio po mađarskom sistemu. Mi iz zamka smo upoznati s tim.

- Zar on nije rođak onog zubara Bluma? - pita Džek Pauer.

- Ni slučajno - veli Martin. - Samo imenjaka. Njegovo ime bilo je Virag. Ime njegovog oca koji se otrovao. On ga je službeno promenio, njegov otac.

- Eto nam novog irskog mesije! - klikne građanin. - Ostrvo svetaca i mudraca!

- Pa, oni još uvek čekaju svog spasitelja - veli Martin.

- Kao i mi, kad smo već kod toga.

¹⁰⁹ 'Junijus' je pseudonim nepoznatog autora koji je u londonskom časopisu *Pablik advertajzer* krajem XVIII veka objavljivao žestoke napada na kralja Džordža III. Njegov pravi identitet ostao je tajna.

- Da - kaže Džej Džej - i oni za svako muško novorođenče misle da bi mogao biti njihov Mesija. I svaki je Jevrejin silno uzbuđen, uveren sam, dok ne sazna da li je postao otac ili majka.

- Svakog trenutka očekuje da će kucnuti njegov čas - veli Linihan.

- Oh, bože - veli Ned. - Trebalo je da vidite Bluma pre nego što mu se rodio onaj sin koji je posle umro. Sreo sam ga jednog dana na južnoj pijaci kad je kupovao limenku dečje hrane šest nedelja pre no što mu se žena porodila.

- *En ventre sa mere*¹¹⁰ - veli Džej Džej.

- Zar je to muškarac? - veli građanin.

- Pitam se da li on uopšte zna gde treba da ga stavi - veli Džo.

- Ipak, rodilo mu se dvoje dece - na to će Džek Pauer.

- A na koga sumnja? - upita građanin.

Bog te, u svakoj šali pola zbilje. On ti je tipično polutansko kopile. Pričao mi je Piser kako je tamo u hotelu jednom mesečno padao u postelju od glavobolje kao kakva popišulja kad ima mesečnicu. Shvatate li šta vam govorim? Učinio bi dobro delo onaj ko bi takvog ščepao i bacio u more. To bi bilo pravedno ubistvo. Izvukao se kao puvanjak sa svojih pet funti a da ni piće nije platio kao čovek. Da nas malo obraduje. Ama, ne bi taj, ni za živu glavu.

- Ljubi bližnjeg svog - veli Martin. - Ali gde je sad taj? Ne možemo da ga čekamo.

- Vuk u jagnjećoj koži - veli građanin. - Eto šta je on. Virag iz Mađarske! On je za mene Ahasver. Od Boga proklet.

- Imaš li vremena da se osvežiš, Martine? - pita Ned.

- Jednu samo - veli Martin. - Moramo da požurimo. Džej Džej i S.

- A ti, Džek? Kroftone? Triput po pola, Teri.

- Sveti Patrik će poželeti da ponovo dođe u Balikinlar i da nas preobrati - veli građanin - kad je dozvolio da takvi zagade naše obale.

- Bilo kako mu drago - reče Martin lupkajući o sto da bi mu doneli čašu. - Ja se molim da nas Bog sve blagoslovi.

- Amin - reče građanin. - A ja sam siguran da hoće - doda Džo.

I na zvuk svetog zvonca,¹¹¹ na čelu sa nosačem raspeća, s akolitima, kadioničarima, nosačima navikule, čitačima,

¹¹⁰ *U utrobi svoje majke* (franc.).

vratarima, đakonima i podđakonima, primače se blagoslovena družina opata s mitrama i priora i gvardijana i monaha i fratara: monasi Benedikta od Spoleta, kartuzijanci i kamaldolezi, cisterciti i olivetanci, oratorijanci i valombrozijanci, i fratri augustinci, brigitinci, premonstratezijanci, servijanci, trinitarijanci, i deca Petra Nolaska: a uz njih i s planine Karmel deca proroka Ilije predvođena biskupom Albertom i Terezom Avilskom, obuveni i bosonogi; pa fratri smeđi i sivi, sinovi ubogog Franje, kapucini, kordelijeri, minimi i opservanti i kćeri Klarine; zatim sinovi Dominikovi, fratri-propovednici, i sinovi Vinsentovi; i monasi svetog Volstana; i Ignacijeva deca; i bratstvo hrišćanske braće na čelu s velečasnim bratom Edmundom Ignacijusom Rajsom. A za njima svi sveci i mučenici, device i pokajnici: Sveti Kir i sveti Isidor Arator i Sveti Džejms mlađi i Sveti Fokas iz Sinope i sveti Džulijan i sveti Feliks iz Kantalisa i sveti Sajmon Stajlit i sveti Stefan Prvomučenic i sveti Jovan Božji i sveti Fereol i sveti Legard i sveti Teodotus i sveti Vulmar i sveti Ričard i sveti Vinsent de Pol i sveti Martin od Todija i sveti Martin od Tura i sveti Alfred i sveti Džozef i sveti Denis i sveti Kornelijus i sveti Leopold i sveti Bernard i sveti Terens i sveti Edvard i sveti Oven Kanikulus i sveti Anonimus i sveti Eponimus i sveti Pseudonimus i sveti Homonimus i sveti Paronimus i sveti Sinonimus i sveti Lorens O'Tul i sveti Džejms od Dingla i Kompostele i sveti Kulamsil i sveti Kolumba i sveti Celestin i sveti Kolman i sveti Kevin i sveti Brendan i sveti Frigidijan i sveti Senan i sveti Fahtna i sveti Kolumbanus i sveti Gal i sveti Fersi i sveti Fintan i sveti Fijakr i sveti Džon Nepomuc i sveti Toma Akvinski i sveti Ajvs od Britanije i sveti Mičan i sveti Herman-Jozef i trojica patrona hrišćanske mladeži, sveti Alojzijus Gonzaga i sveti Stanislaus Kostka i sveti Džon Berčmans i sveci Gervazijus, Servazijus i Bonifacijus i sveti Brajd i sveti Kieran i sveti Kanis od Kilkenija i sveti Džarlat od Tuama i sveti Finbar i sveti Papin od Balimina i Brat Alojzijus Pacificijus i Brat Luis Belikozus i svetice Rouz od Lime i od Viterboa i sveta Marta od Betanije i sveta Marija od Egipta i sveta Lusi i sveta Brigid i sveta Atrakta i sveta Dimpna i sveta Ita i sveta Marion Kalpenzis i Blažena sestra Tereza od Malog Isusa i sveta Barbara i sveta Sholastika i sveta Ursula sa jedanaest hiljada devica. I svi oni dođoše s nimbusima i oreolima i glorijama, noseći palme i harfe i maslinove venčiće, u odorama na kojima behu istkana sveta znamenja njihove

¹¹¹ „I na zvuk svetog zvonca... *Dominum nostrum*“ – parodija izveštaja o verskoj svečanosti, u ovom slučaju osveštanja paba Barnija Kirnana. Sveci, njihovi simboli i oprema potiču iz istorije katoličanstva; tu su, naravno, i komična izmišljena imena.

moći, mastionice, strele, hlebovi, krčazi, lanci, sekire, drveće, mostovi, bebe u kadicama, školjke, bisage, makaze, ključevi, zmajevi, ljiljani, sačma, brade, prasci, svetiljke, mehovi, košnice, kutlače, zvezde, zmijske, nakovnji, kutije vazelina, zvona, štake, klešta, jelenski rogovi, nepromočive čizme, sokolovi, vodenični kamenovi, oči na tanjiru, voštane sveće, škropionice, jednoroz. I dok su prolazili pored Nelsonovog stuba i kroz ulice Henri, Meri, Kepel, Litl Britn, pevajući uvod u *Epiphania Domini*¹¹² koji počinje sa *Surge, illuminare*¹¹³ a zatim najumilnijim glasom i gradual *Omnes* koji veli da *de Saba venient*¹¹⁴ činili su i razna čuda kao što su isterivanje đavola, vaskrsavanje mrtvih, umnožavanje riba, lečenje hromih i slepih, otkrivanje različitih izgubljenih predmeta, tumačenje i dopuna svetih spisa, blagosiljanje i prorokovanje. I na kraju, ispod pokrova od zlatne tkanine, pojavio se i velečasni otac O'Flin, čiju su pratnju činili Malaki i Patrik. A kad su dobri oci prispeli na dogovoreno mesto, u kuću Bernarda Kirnana i kompanije, d.d., ulica Litl Britn 8, 9 i 10, trgovaca na veliko voćem i povrćem, točilaca vina i žestokih pića, ovlašćenih za točenje piva, vina i alkoholnih pića u lokalnu, misnik je blagoslovio kuću i okadio prozorske kapke i svodove i lukove i uglove i kapitele i zabate i vence i ukrasne lukove i tornjeve i kupole i potom pošćropio grede nad vratima svetom vodicom i pomolio se Bogu da blagoslovi tu kuću kao što je blagoslovio dom Avramov, Isakov i Jakovljevi i da pošćalje anđele s neba da ga nastane. Ušćavši u kuću, blagoslovio je hranu i piće, a družina blagoslovenih odgovorila je na njegovu molitvu.

- *Auditorium nostrum in nomine Domini.*

- *Qui fecit coelum et terram.*

- *Dominus vobiscum.*

- *Et cum spiritu tuo.*¹¹⁵

I on položi ruke na blagoslovene i zahvali Bogu i pomoli se i svi se oni pomoliše s njim:

- *Deus, cuius verbo sanctificantur omnia, benedictionem tuam effunde super creaturas istas: et praesta ut quisquis eis secundum legem et voluntatem Tuam cum gratiarum actione usus fuerit per invocationem sanctissimi nominis Tui corporis*

¹¹² *Božja epifanija, bogojavljenje* (lat.) – uvodni deo mise koja se peva 6. januara.

¹¹³ *Ustani u sjaju* (lat.).

¹¹⁴ *Svi pristižu iz Sabe* (lat.) – jedan do delova bogojavljenjske mise.

¹¹⁵ *Naša se pomoć daje u ime Boga./Koji je stvorio nebo i zemlju./Bog s tobom./I s duhom tvojim.* (lat.) – blagoslov koji obićno prethodi formalnoj molitvi.

*sanitatem et animae tutelam Te auctore percipiat per Christum Dominum nostrum.*¹¹⁶

– I s tim se slažemo svi – doda Džek.

– Dao ti Bog hiljadu funti godišnje, Lamberte – veli Krofton ili Kroford.

– Tako je – reče Ned, prihvativši svog 'Džona Džejmisona'.¹¹⁷ – I za jelo i uz jelo.

Baš sam se osvrtao unaokolo da vidim kome je nešto tako lepo palo na pamet, kad, navraga, eto ti njega opet, u nekakvoj silnoj žurbi.

– Samo sam skoknuo do suda – reče – tražio sam te. Nadam se da nisam...

– Nisi – veli Martin. – Mi smo spremni.

Sudnica, malo sutra, kad su ti se džepovi otegli od srebra i zlata. Džukela pogana. Plati nam bar po piće. Pazi da neće! Eto, to ti je Jevrejini! Samo sebe gleda. Lukav kao klozetski pacov. Sto prema pet.

– Nemojte nikome da kažete – veli građanin.

– Ne razumem – kaže ovaj.

– Idemo, momci – reče Martin, videvši da miriše na gužvu. – Hajdemo.

– Nemojte nikome da kažete – reče građanin, i kao da zaurla. – To je tajna.

A gadno pseto se diže i zarezža.

– Doviđenja svima – reče Martin.

I istera ih napolje što je brže mogao, Džeka Pauera i Kroftona ili kako god da se zove i onoga u sredini koji se pravio blesav, i sva trojica uskočiše u prokletu krtinju.

– Kreći – reče Martin kočijašu.

Mlečnobeli delfin protrese grivu,¹¹⁸ a kormilar ustade kraj zlatne krme, raširi zaobljeno jedro na vetru i brod krenu sa svim jedrima razapetim, sa spinakerom prema levom boku. Mnoge su ljupke vile prilazile brodu sleva i zdesna i, držeći se za bokove plemenite lađe, preplitale svoje blistave siluete onako kako to čini spretni kolar kad oko srca svog točka ravnomerno postavlja paoke tako da je svaki od njih brat onog

¹¹⁶ *Bože, čija reč sve stvari čini svetim, izlij svoj blagoslov na one koje si stvorio: dozvoli da svako ko ti izriče zahvalnost po tvom zakonu i tvojoj volji, može da prizivanjem tvoga svetog imena tvojom pomoći primi za telo zdravlje i zaštitu za dušu, preko Hrista našega Boga.* (lat.) — opšti blagoslov, koji sveštenik koristi onda kada nema zadatak da blagoslovi nešto određeno.

¹¹⁷ Vrsta irskog viskija.

¹¹⁸ „Mlečnobeli delfin ... lađa je sekla talase“ – parodija obrada srednjevekovnih viteških romana, popularnih u XIX veku.

što sledi, i sve ih povezuje spoljašnjim prstenom tako da nogama ljudskim daruje brzinu kad jure da se nadmeću u boju ili da osvajaju osmehe ljupkih gospi. Te tako i one dođoše, podatne nimfe, besmrtne sestre. I pri tom se smejahu, igrajući se u krugu od pene: a lađa je sekla talase.

Ali, bog te tvoj, baš sam stavljao čašu na sto, kad ugledah građanina kako ustaje da se dogega do vrata, a pri tom brekće i dahće od vodene bolesti, i proklinje onoga Kromvelovom kletvom, zvonom, knjigom i svećom na irskom jeziku, pa sve pljuje i frkće, a Džo i s njim mali Alf kao kakav vilenjak pokušavaju da ga umire.

– Ostavite me na miru – veli ovaj.

I bog te tvoj, stiže on do vrata iako su ga ovi vukli, i zaurla:

– Triput ura za Izrael!

– Ma nemoj, bolje bi ti bilo, za ime boga, da skrasiš guzicu i da se smiriš umesto što praviš od sebe cirkus. Isuse, uvek se nađe neki lakrdijaš koji nadigne dreku kao blesav, a ono ništa, trice i kućine. Bog te, prosto da ti se pivo ukiseli u stomaku, baš tako.

A kraj vrata sve protuve i drolje iz cele zemlje, i Martin govori kočijašu da krene a građanin reži dok Alf i Džo hoće da ga smire a on udario u talambase o Jevrejima a vucibatine traže da održi govor i Džek Pauer pokušava da ga natera da sedne i začepi gubicu a jedna protuva s povezom preko oka počinje da peva *Ako je onaj na mesecu bio ješa, ješa, ješa*,¹¹⁹ a neka droca urla na sav glas:

– Ej, gospodine! Radnja vam je otvorena, gospodine!

A ovaj će:

– Mendelson je bio Jevrejin i Karl Marks i Merkadante i Spinoza. I Spasitelj je bio Jevrejin i njegov otac je bio Jevrejin. Vaš Bog.

– On nije imao oca – veli Martin. – A sad je dosta.

Vozi.

– Čiji Bog? – veli građanin.

– Eto, stric mu je bio Jevrejin – veli ovaj. – Vaš Bog je bio Jevrejin. I Hrist je bio Jevrejin kao i ja.

Bog te, tu ti građanin sune natrag u krčmu.

– Isusa mi, – veli – rascopaću glavu toj poganoj Jevrejčini zato što izgovara sveto ime. Isusa mi, razapeću ga na krstu, bogami hoću. Daj ovamo tu kutiju od biskvita.

¹¹⁹ Parafraza podjednako rasističke američke pesme (u kojoj je *onaj na mesecu ... crnja*).

– Stani! Stani! – poviče Džo.

Blagonaklono mnoštvo¹²⁰ sačinjeno od više hiljada prijatelja i poznanika iz metropole i iz okoline Dablina okupilo se danas da se oprosti sa *Nagysagos uram Lipoti Viragom*,¹²¹ bivšim službenikom gospode Aleksander i Tom, štampara Njegovog veličanstva, a prilikom njegovog polaska u daleku zemlju *Szazharminczbrojugulyas-Digulas*¹²² (Polje gde vode žubore). Ceremonija koja je obavljena s velikim uspehom odlikovala se najtoplijom srdačnošću. Iluminisani svitak drevnog irskog pergamenta darivan je istaknutom fenomenologu u ime velikog dela zajednice, uz prigodan prateći dar u vidu srebrne kutijice, ukusno izrađene u stilu starih keltskih ornamenata, delo koje u potpunosti opravdava ugled svojih tvoraca, gospode Džejkoba i Džejkoba.¹²³ Gost je na odlasku pozdravljen srdačnim klicanjem, a mnogi od prisutnih bili su uočljivo dirnuti kada je probrani orkestar irskih frulaša zasvirao poznate tonove pesme *Vrati se u Erin*, a odmah zatim i *Rakošijev marš*. Bačve s katranom i vatre behu popaljene duž obale četiri mora na vrhovima brda Haut, planine Tri Rok, Šugarlofa, Brej Heda, planina Morn, Galti, vrhova Oks i Donegal i Sperin, Nejglsa i Bograga, brda Konemara, po močvarama M'Gilikadija, Sliv Otija, Sliv Bernaha i Sliv Bluma. Sred klicanja koje je paralo nebesa, i na koje su klicanjem odgovarali nebrojeni prijatelji s dalekih kambrijskih i kaledonijskih brda, gigantski brod se lagano udaljio, pozdravljen cvetnim pozdravima predstavnica lepšeg pola okupljenih u velikom broju, a dok je klizio niz reku, praćen flotilom barki, u znak pozdrava spuštane su zastave na lučkoj kapetaniji i carinarnici, kao i one na električnoj centrali kod Pidžnhausa i svetionika Pulbeg. *Visszonlastra, kedves baratomi Visszonlastra!*¹²⁴ Ode, ali ga nećemo zaboraviti.

Bog te tvoj, ma ni sam đavo ga ne bi sprečio da se dočepa te proklete limenke, a kad to učini, on jurnu napolje dok mu se mali Alf držao za rukav a on skičao kao priklano prase, ma ličilo je to na kakvu glupavu predstavu u pozorištu Kvins rojal.

– Gde je, da ga ubijem?

A Ned i Džej Džej zacenjeni od smeha.

– Prokletstvo – velim ja – stići ću taman na sam kraj.

¹²⁰ „Blagonaklono mnoštvo ... nećemo zaboraviti“ – parodija novinskog izveštaja o završetku državničke posete.

¹²¹ *Njegovim veličanstvom, gospodinom Lipoti Viragom* (mađarski.).

¹²² Prevod s mađarskog koji u parentezi daje Džoj, dakako, nema veze s besmislenim „130 teladi pastir zaustavlja“, kako glasi doslovan prevod mađarskog toponima.

¹²³ Dablinski proizvođači biskvita.

¹²⁴ *Doviđenja, dragi prijatelju! Doviđenja!* (mađarski).

Srećom, kočijaš uspe da okrene glavu svoje kljusine na drugu stranu, pa krenu.

– Čekaj, građanine – veli Džo. – Stani!

Bog te tvoj, kad li mu se on istrže i zamahnu da zafrljači kutiju. Hvala bogu, sunce ga je zaslepilo, inače bi mu smrsio konce. Bog te, hitnuo ju je u vražju mater. Prokleta kljusina se prestravi, matora džukela jurnu za kolima kao da je đavoli gone, a svi ostali udariše u smeh i viku dok je stara limenka tandrkala niz ulicu.

Katastrofa je bila stravična¹²⁵ i trenutna. Opservatorija u Dansinku zabeležila je ukupno jedanaest udara, svaki od njih jačine pet stepeni Merkalijeve skale, a seizmički potresi takve jačine nisu zabeleženi na našem ostrvu još od zemljotresa 1534. godine, one godine kada je izbila buna Svilenog Tomasa. Čini se da je epicentar bio u onom delu prestonice koji obuhvata oblast keja Ins i parohiju Sent Mičan i zahvata površinu od četrdeset jednog jutra, dva ara i jedan kvadratni pol ili perč. Sve gospodske kuće u blizini palate pravde uništene su, a sama ta plemenita građevina, u kojoj su se u trenutku katastrofe vodile važne pravničke rasprave, pretvorena je bukvalno u gomilu ruševina pod kojima su, strahuje se, svi koji su se u njoj našli ostali živi sahranjeni. Prema izveštajima očevidaca, čini se da su seizmički talasi bili praćeni silovitim atmosferskim poremećajima ciklonskog karaktera. Jedan deo kape, za koji je u međuvremenu ustanovljeno da je pripadao visokopoštovanom vrhovnom sudiji gospodinu Džordžu Fotrelu, kao i svileni kišobran sa zlatnom drškom i ugraviranim inicijalima, grbom i kućnim brojem učenog i veleuvaženog predsednika suda za grofovije, ser Frederika Falkinera, vrhovnog sudije grada Dablina, pronašle su spasilačke ekipe na različitim udaljenim delovima ostrva, ovo prvo na trećoj bazaltnoj hridini Puta divova, a ovo drugo zariveno u dubinu od jedne stope i tri inča u peščanu plažu zaliva Holiopin blizu starog rta Kinsejl. Drugi svedoci izjavljuju da su primetili kako neka užarena masa ogromnih razmera stravičnom brzinom juri kroz vazduh u pravcu juga i jugozapada. Svakoga sata iz svih delova raznih kontinenata stižu poruke saučešća i saosećanja, a crkveni poglavar je blagoizvoleo narediti da se posebna *missa pro defunctis*¹²⁶ održi istovremeno u svim katedralama svih biskupija pod duhovnim vođstvom Svete stolice, za spas duša umrlih vernika koje je Bog tako nenadano odveo iz naših redova. Rad na spasavanju,

¹²⁵ „Katastrofa je bila ... Č. K. K. I“ – parodija novinskog izveštaja o prirodnoj katastrofi. Sve skraćene (osim jedne) na kraju pasusa odnose se na stvarne titule, zvanja i udruženja.

¹²⁶ *Misa za mrtve* (lat.).

uklanjanju ruševina, posmrtnih ostataka itd., poveren je gospodi Majklu Midu i sinu, ulica Grejt Bransvik 59, i gospodi T. i K. Martinu, Nort Vol 77, 78, 79 i 80, potpomognutim ljudstvom i oficirima lake pešadije vojvode od Kornvola pod vrhovnim zapovedništvom Nj. K. V¹²⁷, kontraadmirala, čestitog ser Herkulesa Hanibala Habeas Korpus Andersona V. P, V. S. P, V. T, K. S, V. Z. B, Č. P, M. S, Dr. Med, O. Z, S. O. D, Z. P. L, Č. K. I. A, Dipl. Prav, Dr. Muz, Č. Z. S, Č. T. K. D, Č. K. U. I, Č. K. K. L. I, i Č. K. K. H. I.¹²⁸

Tako nešto u životu nisi video. Bog te, da je potkačio po glavi tog srećnog kladioca, taj bi zapamtio zlatni pehar, bogami bi, ali bi građanin završio u buvari zbog nasilja i tuče, a Džo zbog pružanja pomoći i podstrekavanja. Kočijaš mu je ludačkom vožnjom spasao život, kao što je Bog Mojsiju. A? Ma, jeste, boga mi. A za sobom je sipao bujicu psovki.

- Jesam li ga ubio - veli on - ili nisam?

A proklesoj džukeli je vikao:

- Drž' ga, Geri! Drž' ga, momče!

Poslednje što smo videli bila je ta prokleta kočija koja je zamicala za ugao, a na njoj matori jarac koji mlatara rukama i za njim prokleti džukac oborenih ušiju trči iz sve snage da ga dohvati i raščereči. Sto prema pet! Isuse, džukela ga je naterala da se oznoji za te pare, to vam tvrdim.

Kadli, gle,¹²⁹ namah ih ozari jarka svetlost i oni videše kočiju u kojoj je stajao On kako se diže u nebo. I videše u kočiji Njega, ozarenog svetlošću nebeskom, u odeći sjajnoj kao sunce, lepoj kao mesec i tako strašnoj da oni u strahu svome ne usudiše se ni pogledom da ga prate. A s neba se začu glas kako doziva: *Ilija! Ilija!* I on odgovori silnim povikom: *Aba! Adonaj!*¹³⁰ I oni ugledaše Njega, Njega samog, ben Bluma Iliju, kako se kroz čete anđela uzdiže prema jarkoj svetlosti pod uglom od četrdeset pet stepeni, iznad Donohjuove radnje u ulici Litl Grin, kao da je lopatom hitnut uvis.

¹²⁷ Njegovog kraljevskog veličanstva.

¹²⁸ Značenje skraćenica: vitez reda podvezice, vitez reda svetog Patrika, vitez templar, vitez zapovednik Bata, član parlamenta, mirovni sudija, doktor medicine, nosilac ordena za zasluge, S.O.D. (engl. *zod.* - tikvan, budala), zapovednik pasa lisičara, član Kraljevske irske akademije, diplomirani pravnik, doktor muzike, čuvar zakona o sirotinji, član Triniti koledža u Dublinu, član Kraljevskog univerziteta Irske, član Kraljevskog koledža lekara Irske, član Kraljevskog koledža hirurga Irske.

¹²⁹ „Kadli, gle ... lopatom hitnut uvis“ - parodija biblijskog događaja; Blum odlazi kao prorok Ilija koji se uzdiže u nebo (Druga knjiga o carevima, 2:11-12).

¹³⁰ *Aba* je sirijsko-grčko, a *Adonaj* hebrejsko ime za Boga.

Letnje veče počelo je da obavlja svet svojim tajnovitim zagrljajem. Daleko na zapadu sunce je zalazilo, i poslednji zraci prebrzo umirućeg dana ljupko su treperili na pučini i žalu, na gordom rtu dragog starog Hauta koji od pamtiveka čuva vode zaliva, na korovom obraslim stenama duž obale Sendimaunta i, dakako, na spokojnoj crkvi iz koje su povremeno u okolnu tišinu dopirali glasovi molitve onoj koja je svojim prečistim sjajem oduvek bila kula svetilja za olujama šibane ljudske duše, Mariji, zvezdi mora.¹

Tri mlade prijateljice sedele su na stenju, uživajući u tom večernjem prizoru i vezduhu koji beše svež, ali ne i hladan. Često su dolazile u taj njima tako dragi kutak da u miru proćaskaju kraj iskričavih talasa i da proćavrljaju o ženskim temama, Sisi Kafri i Edi Bordman s bebom u kolicima, i s njima Tomi i Džeki Kafri, dva kovrdžava dečacića, u mornarskim odelima i s odgovarajućim kapama na kojima je bilo ispisano H.M.S.² Belslajl. Jer, Tomi i Džeki bili su blizanci, stari jedva četiri godine, vrlo bučni i pokatkad razmaženi blizanci, no ipak mili dečaci ozarenih i veselih lica, i umiljatog ponašanja. Čepkali su po pesku lopaticama i koficama, gradili zamkove kao što to deca obično čine, ili se igrali velikom šarenom loptom, srećni od jutra do mraka. A Edi Bordman je ljuljuškala bucmaštu bebu tamo-amu u kolicima, dok se taj mladi gospodin kikotao od milja. Bilo mu je tek jedanaest meseci i devet dana, i premda je tek učio da hoda, počinjao je i da frflja svoje prve bebaste reči. Sisi Kafri se naže nad njim da mu pomazi buckaste obraščiće i rupicu na bradi.

– Hajde, dušice – reče Sisi Kafri. – Kaži glasno, glasno. Ja bih malo vodice.

A beba protrtlja za njom:

– Abi majo ije.

Sisi Kafri je milovala mališana, pošto je silno volela decu, bila je tako strpljiva s tim nejakim bićima, pa je Tomi Kafri pristajao da popije riblje ulje samo ako bi mu Sisi Kafri držala nos i obećala okrajak ražanog hleba premazan zlatnim

¹ Katolička crkva Marije, Zvezde mora, nalazi se na brdu Sendimaunt.

² H.M.S: *Her Majesty's Ship* (engl.) – Brod njenog veličanstva.

sirupom. Kako je samo ta devojka umela da ubeđuje! No valja reći i da je beba bila dobra kao dobar dan, predivno stvorenje s novom lepom portiklicom. Nije Sisi Kafri bila ni nalik razmaženim lepoticama kakva je Flora Makflimsi. Čestitije stvorenje još nije hodalo zemljom, uvek s osmejkom u onim nekako ciganskim očima i s radosnim rečima na usnama boje zrelih trešanja, devojka koju je svako morao voleti. A i Edi Bordman smejala se tepanju svog malog brata.

Baš u tom času, međutim, izbi mala prepirka između mladog gospodina Tomija i mladog gospodina Džekija. Dečaci kao dečaci, pa ni naši blizanci nisu bili izuzetak od tog zlatnog pravila. Jabuku razdora predstavljao je jedan peščani zamak koji je napravio mladi gospodin Džeki a mladi gospodin Tomi je poželeo da ga po svaku cenu arhitektonski usavrši tako što će mu dodati prednja vrata kakva ima kula Martelo. No ako je mladi gospodin Tomi bio tvrdoglav, mladi gospodin Džeki bio je takođe odlučan, pa se u skladu sa izrekom da za svakog malog Irca njegova kuća predstavlja dvorac, bacio na omraženog protivnika i to tako odlučno da je nesuđeni zavojevač pao na tle i (avaj!, strašno je to i reći) na žuđeni zamak. Nije potrebno posebno isticati da su povici pobeđenog Tomija privukli pažnju devojaka.

– Dolazi ovamo, Tomi – zapovednički ga pozva njegova sestra – smesta! A ti, Džeki, da te je sram što si bacio jednog Tomija u taj prljavi pesak. Čekaj samo da te se ja dočepam.

Očiju zamagljenih od neprolivenih suza, mladi gospodin Tomi priđe na njen poziv, pošto je za blizance reč njihove starije sestre bila zakon. I baš je bio u jednom stanju posle svog udesa. Mala mornarska kapa i pantalonice behu mu puni peska, ali je Sisi bila neprevaziđeni majstor za razrešavanje sitnih životnih nedaća, pa se već u sledećem trenutku na njegovom odelcu nije više mogao videti ni trun peska. No plave su se oči i dalje caklile od vrelih suza spremnih da navru, pa je ona poljupcem odagnala bol i prstom zapretila krivcu, mladom gospodinu Džekiju, rekavši mu da bi dobio svoje samo da joj je pod rukom, a oči su joj se prekorno iskrile.

– Nevaljali, bezobrazni Džeki! – uzviknu ona.

Obgrlila je rukom malenog mornara i neodoljivo nežnim glasom zapitala:

– Kako ti je ime? Ne zaboravi me.

– Reci nam ko ti je devojka – javi se Edi Bordman. – Da li ti je Sisi devojka?

– Nijee – reče Tomi gušeći suze.

– Znam ja – reče Edi Bordman ne baš previše ljubazno – Tomijeva devojka je Gerti.

– Niiije – reče Tomi na ivici plača.

Sisin hitri materinski instinkt shvatio je u čemu je nevolja, pa je šapnula Edi Bordman da ga povede tamo iza kolica, gde ih niko neće videti i da pripazi da ne pokvasi nove smeđe cipele.

Ali ko je Gerti?

Gerti Makdauel, koja je sedela kraj svojih prijateljica, udubljena u misli i zagledana nekud u daljinu, bila je odista nenadmašan primer neodoljive irske devojke. Svi koji su je poznavali smatrali su je lepoticom premda je, kako su ljudi često zapažali, bila više na Giltrapove nego na Makdauelove. Stas joj je bio vitak i skladan, gotovo krhak, ali joj je onaj preparat s gvožđem koji je uzimala u poslednje vreme koristio znatno više nego one ženske pilule udovice Velč, pa je mnogo manje nego ranije patila od mesečnog pranja i od onog osećanja zamora. Voštana boja njenog lica bila je gotovo spiritualna u svojoj besprekornoj čistoti, premda je ružin pupoljak njenih usana zaista bio pravi Kupidonov luk, antički savršen. Ruke su joj bile alabasterske, prožete tananim venama, prsti tanki i beli koliko god se to moglo postići upotrebom limunovog soka i finih ulja, premda nije bilo tačno da je u postelji nosila rukavice ili prala noge u mleku. Berta Sapl je jednom ispričala to Edi Bordman, svesno slagavši, u vreme kada je bila na ratnoj nozi sa Gerti (i prijateljice su ponekad znale da se sporečkaju, kao i svi smrtnici), pa joj je još napomenula da to nikom ni po koju cenu ne ispriča, inače više nikad neće s njom progovoriti ni reč. Ne. Čast onome ko zasluži čast. Gerti je imala neku urođenu prefinjenost, opuštenu kraljevsku *hauter*³ koja se neporecivo ocrtavala na njenim finim šakama i fino izvajanom stopalu. Da joj je samo sudbina kojom srećom podarila da se rodi kao plemkinja visokog roda i da je dobila uzorno obrazovanje, Gerti Makdauel bi svakako mogla da stane uz bok bilo koje dame u zemlji i vazda bi bila divno odevena s draguljima na čelu i otmenim udvaračima pod nogama, koji bi se utrkivali jedan s drugim da joj iskažu poštovanje. Možda je upravo to, ta ljubav koja se nije ostvarila, njenom blagom licu povremeno davala izraz, nekako napregnut od nekog prikrivenog značenja, koje je prelepim očima davao neki čudnovato čežnjiv izgled, neku privlačnost kakvoj je malo ko mogao odoleti. Zašto žene imaju tako čudesne oči? Gertine su bile od najplavljeg irskog plavetnila, ukrašene gustim

³ *Gordost* (franc.).

trepavicama i tamnim izražajnim obrvama. Nisu te obrve oduvek bile tako svilenkasto zavodljive. To je nju Madam Vera Veriti, urednica rubrike 'Ženska lepota' u *Lejdis magazinu*, prva posavetovala da isproba masku za obrve, koja očima daje taj neodoljivi izraz, tako primeren za dame koje prate modu, i ova nikada nije zažalila zbog toga. A još je i pisalo kako se medicinski leči crvenilo i kako biti visok i povećati svoju visinu i vaše lice je divno, ali nos? To bi koristilo gospođi Dignam, jer ona ima pravu baburu. Krunu Gertine lepote, međutim, predstavljala je bujna i predivna kosa. Bila je tamnosmeđe boje i prirodno talasasta. Potkratila ju je baš tog jutra zbog toga što je bio mlad mesec, pa joj se gnezdila oko ljupke glave u raskošnim pramenovima, a još je i nokte bila posekla, četvrtak je srećan dan. A sada, kad joj je na Edine reči izdajničko rumenilo, nežno kao najbleđi ružin pupoljak, navrlo u obraze, izgledala je tako ljupko u svojoj neodoljivoj devojačkoj sramežljivosti da joj sigurno nije bilo ravne u božjoj zemlji Irskoj.

Na trenutak je začutala, tužno oborenih očiju. Htela je da uzvrat, ali joj je nešto zadržalo reči na usnama. Osećala je želju da progovori: dostojanstvo je nalagalo da ostane nema. Ljupke usne su se samo malo napućile, ali je odmah zatim podigla pogled i radosno se nasmejala smehom koji je u sebi imao svu svežinu tek razbuđenog majskog jutra. Znala je ona dobro, bolje no bilo ko drugi, šta je nagnalo zrikavu Edi da to kaže, da se on kao hladi, mada je po sredi bila samo mala ljubavna prepirka. Kao i obično, uvek bi se našao neko kome bi silno zasmetalo to što se taj momak neprestano vozika na biciklu gore-dole pod njenim prozorom. Samo ga je sada otac izvečeri zadržavao u kući da vredno uči ne bi li dobio stipendiju za srednju školu, a posle, kad maturira, nameravao je da se upiše na koledž Trinitu da uči za doktora, kao njegov brat V. E. Vajli koji je učestvovao u biciklističkim trkama na Trinitiju. Možda on i nije previše mario za ono što je ona osećala, za onu povremenu tupu i bolnu prazninu u njenom srcu, koja je bolela do srži. Ipak, bio je mlad i možda bi s vremenom mogao i da nauči da je voli. Porodica mu je bila protestantska, a Gerti je dakako znala ko je prvi po redu, a za Njim blažena Devica i potom sveti Josif. Ali bio je neporecivo lep s onim prefinjenim nosom, i bio je dostojan svog izgleda, gospodin od glave do pete, a tek oblik njegovog potiljka kada je bio gologlav, po njemu bi uvek znala da je on nešto posebno, pa kako je okretao bicikl oko svetiljke ne držeći ruke na upravljaču, pa onda onaj prijatni miris onih finih cigareta, a sem toga bili su iste visine, pa je zato Edi Bordman mislila da je tako strašno pametna zbog toga što se on ne vozika ispred njenog dela bašte.

Gerti beše odevena jednostavno, ali s urođenim ukusom poklonice Gospodarice Mode, pošto je verovala da postoji makar mala mogućnost da se i on pojavi. Dobro skrojena jarkoplava bluza, koju je sama obojila veštačkom bojom (pošto je *Lejdis piktorijal* savetovao da treba nositi jarkoplavu boju), s malim izrezom u obliku slova V do početka grudi i s džepićem za maramicu (u kome je uvek držala komadić vate natopljen njenim omiljenim parfemom zbog toga što je maramica narušavala pravilnost linije) i trofirtaljska mornarska suknja s izrezom sa strane pokazivali su njenu vitku skladnu figuru u punom sjaju. Nosila je koketni ljupki šeširić od široko upletene crne slame kontrastno oivičen svetloplavim šenijem, sa strane ukrašen leptir-mašnom skladno uklopljene boje. U utorak je čitavo popodne provela u nastojanju da nađe nešto što bi se uklapalo sa šenijem, da bi na kraju na letnjoj rasprodaji kod Klerija ipak pronašla ono što je tražila, upravo to, malo zaprljano od stajanja u radnji, ali sasvim neprimetno, sedam prsta širine, za dva šilinga i jedan peni. Sve je prišla sama, i kolika je samo bila njena radost kad ga je probala, osmehujući se ljupkom odrazu u ogledalu! A kad ga je stavila na krčag za vodu da mu sačuva oblik, znala je da će se neke njene poznanice silno nasekirati. Cipele su joj bile poslednji novitet modne obuće (Edi Bordman se hvalila kako je vrlo *petite*,⁴ ali ona nikad nije imala nogu kao Gerti Makdauel, broj trideset pet, i malo ko se time mogao podičiti) s lakiranim vrhovima i samo jednom elegantnom kopčom na visokoj sari. Fino oblikovani gležnjevi otkrivali su svoje savršene proporcije ispod suknje, a samo onoliko koliko dolikuje i nimalo više nazirale su se njene lepe noge u tankim čarapama s visokim petama i širokim vrhovima podvezica. Rublje je za Gerti bilo najvažnije, i ko bi od onih koji znaju kakve su treperave nade i strahovi jedne sedamnaestogodišnjakinje (mada se Gerti već bila rastala sa svojom sedamnaestom) mogao da bude toliko okrutan da je zbog toga osudi? Imala je četiri lepa kompleta, ukrašena prelepim vezom, uz još tri toalete i spavačice, a svaki je komplet imao trake u drugoj boji, ružičastoj, bledoplavo, slezovoj i svetlozelenoj, i ona ih je sama prostirala i plavila kad bi stigli s pranja i peglala pošto za peglanje nije imala poverenja u pralje jer je više puta videla kako su upropastile stvari. Plavo je nosila za sreću, nadajući se bez pravog povoda, jer plavo je bilo njena boja i srećna boja za nevestu, koja bi na sebi morala da ima nešto plavo, pošto joj je zelena boja koju je nosila onog dana donela jad, kad ga je otac zatvorio u kuću da uči za stipendiju za srednju školu i zato što je mislila da će i on možda

⁴ *Graciosa* (franc).

izaći pošto dok se tog jutra oblačila umalo nije jedan stari par gaćica obukla naopako za sreću, za ljubavne sastanke dobro je obući ih naopako, osim ako nije petak.

A ipak, ipak! Onaj njen izmučeni izraz lica! Preteška tuga ne silazi s njega ni jednog trenutka. Sama njena duša vidi joj se u očima i dala bi čitav svet da sad može da se nađe u samoći svoje sobe, gde bi, prepustivši se suzama, mogla da se dobro isplače i olakša nagomilana osećanja. Mada ne bi preterivala, pošto je pred ogledalom naučila kako se otmeno plače. Tako si lepa, Gerti, govorilo joj je. Bleda večernja svetlost pada na beskrajno tužno i čežljivo lice. Zaludu čezne Gerti Makdauel. Jeste, znala je ona od početka da je njeno sanjano venčanje unapred osujećeno i da neće zvoniti svadbena zvona za gospođu Redži Vajli T. K. D.⁵ (jer će ona koja se uda za starijeg brata postati gospođa Vajli) i da u vestima iz visokog društva neće pisati kako je gospođa Gertruda Vajli bila odevena u raskošnu sivu haljinu obrubljenu skupocenim plavičastim lisičjim krznom. On je bio premlad da bi to shvatio. Nije verovao u ljubav, na koju žena ima pravo. One davne večeri na zabavi kod Stoersa (on je tada još uvek nosio kratke pantalone) kad su ostali sami i kad joj je stidljivo stavio ruku oko struka, prebledela je kao krpa. Nazvao ju je 'mala moja' nekako čudno promuklim glasom i kradom ju je ovlaš poljubio (prvi put!), ali samo u krajičak nosa, a onda izjurio iz sobe spomenuvši nekakvo osveženje. Plahovit momak! Čvrstina karaktera nikad nije bila jača strana Redžija Vajlija, a onaj ko hoće da se udvara Gerti Makdauel i osvoji njenu naklonost mora biti muškarac bez premca. No ipak je čekala, bez prestanka čekala da je zaprose, i bila je prestupna godina, a i njoj će uskoro doći kraj. Nije njen ideal nekakav princ na belom konju koji će joj pred noge položiti čudesnu ljubav, već pre muževan muškarac odlučnog i spokojnog lika koji još nije pronašao sebi pravu ženu, možda već pomalo prosed, koji će je razumeti, zaštitnički je uzeti u naručje, priviti je uza se svom silinom svoje duboke strastvene prirode i utešiti je dugim, dugim poljupcem. Život bi postao pravi raj. Za takvim nekim je ona žudela u sutonu te miomirisne letnje večeri. Svim svojim srcem čezne ona da postane njegova jedina, njegova suđenica i nevesta u bogatstvu i nemaštini, u bolesti i zdravlju, dok nas smrt ne rastavi, od danas pa zavek.

A dok je Edi Bordman s malim Tomijem stajala iza kolica, razmišljala je hoće li ikada doći dan kada će moći sebe da nazove njegovom budućom ženicom. Onda neka do mile volje

⁵ Trinita koledž, Dablin: skraćena koju su svom imenu dodavali svršeni studenti koledža Trinita.

pričaju o tome dok ne pozelene od jeda, i Berta Sapl, i Edi, ta rospiya, jer ona će u novembru već napuniti dvadeset drugu. Ona će brinuti o njemu i maziće ga, jer Gerti je posedovala žensku mudrost i znala da je svakom muškarcu mio taj osećaj domaće blagodeti. Svi su obožavali njene zlatnorumene uštipke i prekrasan kremasti puding po receptu kraljice Ane, jer je imala veštu ruku da založi vatru, umela lepo da proseje brašno nad kvascem i da uvek meša u istom smeru i umuti mleko i šećer i dobro ulupa belance, mada nije uživala kad je to trebalo jesti ako je bilo ljudi od kojih se stidela, i često se pitala zašto ljudi ne jedu nešto poetičnije kao što su ljubičice ili ruže, a imali bi i lepo namešten salon sa slikama i gravirama i fotografijom onog divnog psa dedice Giltrapa, Geriovena, koji samo što ne progovori, toliko podseća na ljudsko biće, i cicane presvlake na stolicama i onaj srebrni poslužavnik za prepečen hleb koji je videla na Klerijevoj letnjoj rasprodaji, kakav imaju u bogatijim kućama. On će biti visok, širokih ramena (uvek je svog muža zamišljala kao visokog čoveka) s blistavo belim zubima ispod brižljivo potkresanih četkastih brkova i na medeni mesec bi otputovali na kontinent (tri divne nedelje!), a onda, kad bi se skrasili u lepoj udobnoj i ušuškanoj prijatnoj kućici, svakoga bi jutro doručkovali, običnu ali savršeno posluženu hranu, samo za njih dvoje, i pre no što bi krenuo na posao, on bi čvrsto i srdačno zagrljio svoju milu ženu, i na trenutak bi joj se duboko zagledao u oči.

Edi Bordman zapita Tomija Kafrija da li je gotov i ovaj reče da jeste, pa mu ona zakopča pantalonice i reče mu da ide da se igra sa Džekijem ali da bude dobar i da se ne tuče. Ali Tomi zatraži loptu i Edi mu reče da se sad beba igra loptom i da se neće dobro provesti ako joj je uzme, no Tomi kaza da je to njegova lopta i da hoće svoju loptu i počeo da lupa nogama o zemlju, zamislite samo. Kakva narav! O, pa već je postao čovek, taj Tomi Kafri, čim je iz pelena izašao. Edi mu reče ne i ne, i neka se gubi i reče Sisi Kafri da mu ne popušta.

– Ti mi nisi sestra – reče nevaljali Tomi. – To je moja lopta.

No Sisi Kafri reče bebi Bordman da pogleda uvis, da pogleda gore u njen prst, pa brzo ščepa loptu i baci je na pesak, a Tomi se dade u trk za njom, kao pobednik.

– Sve za mir u kući – nasmeja se Sis.

Zatim pomilova detence po obrazima da mu odvrti pažnju i počeo da se igra s njim: gde zeka pije vodu, gde je nos, gde je pametna glava. Ali Edi se silno naroguši zbog toga što mali uvek istera svoje, i što ga uvek svi maze.

- Dala bih ja njemu nešto - reče ona - bogami bih, da ne kažem gde.

- Po guuuuzi - veselo reče Sisi.

Gerti Makdauel pognu glavu i pocrvene pri pomisli da je Sisi mogla naglas da izgovori nešto što nimalo ne priliči jednoj dami, nešto što ona ni u snu ne bi mogla da izgovori od stida, a Edi Bordman reče da je ubeđena da je gospodin preko puta čuo šta je rekla. Ali Sis uopšte nije marila za to.

- E, neka je! - reče ona, pa vragolasto zabaci glavu i naprci nos. - Mogao bi i on, što se mene tiče, da dobije to isto.

Šašava Sis sa svojim čupavim uvojcima. Ona je stvarno umela da bude duhovita. Na primer, kad bi pitala hoćete li još čineskog kaja i mema od džalina ili kada bi donela šolje, a po noktima crvenim mastilom iscrtala ljudska lica, da se iskidaš od smeha, a kada bi joj se išlo na jedno mesto, rekla bi da mora da skokne da poseti gospođu Vajt. Takva je bila ta Sisi. O, a zar iko može da zaboravi ono veče kad je obukla odelo svog oca, stavila šešir i nagorelom plutom nacrtala brkove, pa krenula niz Tritonvil Roud, pušeći cigaretu. Kad je šala u pitanju, niko joj nije bio ravan. Ali je ona bila sušta iskrenost, jedna od najodvažnijih i najčestitijih duša ikad stvorenih, ni nalik na ove dvolične, koje su spolja gladac, a iznutra jadac.

A onda kroz vazduh dopreše glasovi i prodorni zvuk orgulja. Bila je to večernja služba umerenjaka kojom je dirigovao misionar, velečasni Džon Hjuz, krunica, propoved i blagoslov presvetog sakramenta. Okupili su se bez razdvajanja po staležima (i beše to veličanstven prizor), u tom jednostavnom hramu pokraj talasa, nakon oluja ovog preteškog života, klekli pred noge bezgrešne device, izgovarali litaniju Naše gospe od Loreta, moleći je da se moli za njih, starim poznatim rečima, sveta Marijo, sveta device nad devicama. Kako je tužno to zazvučalo ušima jadne Gerti! Eh, da je njen otac mogao da se otme iz kandži demona alkohola, da se zarekao ili bar da je uzimao onaj prašak za lečenje od alkoholizma iz *Pirsons viklija*, možda bi se ona sad vozila u svojim kočijama, i ko bi joj bio ravan. Bezbroj puta ponavljala je to sebi dok je uz ognjište koje gasne razmišljala u polumračnoj sobi ne paleći svetiljku, pošto nije podnosila mešanje dve svetlosti, ili je pak često satima sanjivo zurila kroz prozor u kišu koja pada u zarđalo vedro, utonula u misli. Ali ta opaka tečnost koja je zatrla tolika ognjišta i domove bacila je senku i na njeno detinjstvo. Štaviše, ona je u krugu porodice i prisustvovala provalama nasilja izazvanog pićem i videla svog oca, žrtvu otrovnih isparenja, kako potpuno gubi moć vladanja sobom, jer Gerti je bila ubeđena da čovek koji podigne ruku na

ženu a ne čini to da bi je pomazio, zaslužuje da bude žigosan kao poslednji među najgorima.

Oni su glasovi i dalje pojali moleći se svemogućoj Devici, milostivoj Devici. A Gerti, utonula u misli, gotovo da i nije videla niti čula svoje prijateljice ili blizance zabavljene dečaćkim ludorijama ili onog gospodina sa Sendimaunt Grina u kratkoj šetnji žalom, gospodina koga je Sisi Kafri zvala čovekom što strašno liči na sebe. Njega nikad niste mogli videti nacvrčanog, ali ona ipak ne bi volela da joj je on otac zato što je bio prestar ili zbog nečega na njegovom licu (izgledao je kao nekakvo čangrizalo) ili njegovog crvenog bubuljičavog nosa, ili zbog riđih brkova koji su se pod nosom lako beleli. Jadni tata! Uz sve njegove mane, ipak ga je volela kad je pevao *Reci mi, Meri, kako da te osvojim* ili *Moja draga i kućica kraj Rošela*, a za večeru su imali dinstane školjke i salatu s Lezenbijevim prelivom, i kada je pevao *Izašao je mesec* s gospodinom Dignamom, koji je naprasno umro i već je sahranjen, pokoj mu duši, od srčanog udara. Bio je majčin rođendan i Čarli je bio kod kuće za raspust i Tom i gospodin Dignam i gospođa i Petsi i Fredi Dignam i trebalo je da se zajedno fotografišu. Niko nije ni slutio da je kraj tako blizu. Sad je otišao na večni počinak. A majka je rekla ocu da to treba da mu bude opomena do kraja života, i on zbog kostobolje nije čak mogao ni na sahranu da ode, pa je ona morala da ode do grada da mu donese pisma i uzorke Kejtsbijevog linoleuma iz kancelarije, umetnički izrađene uzorke linoleuma koji se odlično održava i unosi vedrinu i raspoloženje u vaš dom.

Uzorna je kći bila Gerti, baš kao druga majka u kući, anđeo-čuvar odista zlatnog srca. A kad bi majku spopala ona strašna glavobolja, ko joj je drugi trljao čelo štapićem mentola, ako ne Gerti, premda nije volela to što joj mati šmrče burmut i to je bilo jedino oko čega bi se ikad sporečkale, šmrkanje burmuta. Svi su zbog njene blagosti imali najlepše mišljenje o njoj. Gerti je bila ta koja je svake noći zatvarala dovod gasa, i Gerti je na zid izvesne prostorije koju bi svakih četrnaest dana obavezno poprskala hlorom okačila božićni kalendar piljara Tunija, sa slikom iz halkionskih dana na kojoj neki mladić u odeći kakva se tada nosila i s trorogim šeširom, kroz rešetkast prozor pruža sa starinskom galantnošću buket cveća svojoj dragoj. Moglo se osetiti da iza toga stoji neka priča. Boje su bile prelepe. Ona je bila odevena u tesno pripijenu nežno belu haljinu, i stajala je u brižljivo zauzetoj pozi a gospodin je bio u odeći boje čokolade i izgledao je kao pravi aristokrata. Često bi se sanjarski zagledala u njih kada bi se zbog izvesnih poslova zatekla tamo i osećala da su i njene ruke kad zavrne rukave isto

tako bele i nežne i razmišljala o tom vremenu pošto je u Vokerovom rečniku deke Giltrapa pronašla šta znači izraz halkionski dani.

Blizanci su se sada igrali na najuzornije bratski način, sve dok na kraju mladi gospodin Džeki koji je, nema zbora, zaista bio drzak kao petlić, nije namerno šutnuo loptu što je jače mogao prema stenama obraslim morskom travom. Suvišno je naglašavati da jadni Tomi nije časa časio da glasno izrazi svoju ojađenost, no srećom gospodin u crnom koji je sam sedeo tamo ljubazno priteče u pomoć i dohvati loptu. Na to ti naša dva junaka zatražiše svoju igračku mahnitom dernjavom, i da bi izbegla neprilike, Sisi Kafri zamoli gospodina da joj baci loptu. Gospodin jednom ili dva puta zamahnu loptom, pa je baci duž žala prema Sisi Kafri, ali se lopta otkotrlja niz padinu i stade baš ispod Gertine suknje kraj jedne barice uz stenu. Blizanci ponovo zagrajaše, pa joj Sisi reče da je šutne i pusti ih da se potuku oko nje, a Gerti podiže nogu ljuteći se što se ta glupava lopta uopšte dokotrljala do nje, zamahnu da je šutne, ali promaši, pa se Edi i Sisi nasmejaše.

– Kad pogrešiš, probaj ponovo – reče Edi Bordman.

Gerti se osmehnu u znak pristanka i ugrize se za usnu. Obraze joj obli lako rumenilo, ali je bila odlučila da im pokaže njihovog boga, pa malo ali sasvim dovoljno zadiže suknju, dobro nanišani, i šutnu loptu iz sve snage tako da je odletela daleko, a blizanci se stuštiše za njom po šljunku. Čista ljubomora, naravno, ništa drugo, samo da bi privukla pažnju, jer je onaj gospodin od preko puta gledao ovamo. Osetila je kako joj toplo rumenilo, što je za Gerti Makdauel uvek bio znak opasnosti, navire u obraze i žari ih. Do tada su oni samo usput pokatkad razmenjivali nehajne poglede, ali se sada ispod oboda svog novog šešira odvažila da ga pogleda i učinilo joj se da je lice na kome joj je zastao pogled u tom sumraku, bledo i nekako čudno iznureno, tužnije od svih koje je u životu videla.

Kroz otvoreni prozor crkve dopirao je miris tamjana, a s njim i miomirisna imena one koja je začeta bez mrlje prvobitnog greha, duhovna kolevko, moli za nas, časna kolevko, moli za nas, kolevko jedinstvene pobožnosti, moli za nas, mirisna ružo. A behu tu i brigama ophrvana srca i mnogi što u mucu zarađuju hleb nasušni i mnogi koji su grešili i lutali, očiju vlažnih od kajanja ali svetlih od nade, jer im je velečasni otac Hjuz govorio o onome što je veliki svetac Bernard rekao u svojoj slavnoj molitvi Mariji, da je moć molitava presvete Device takva da se ne pamti da je ikada izneverila one koji su tražili njenu moćnu zaštitu.

Blizanci su se sada ponovo veselo igrali, jer detinje nevolje su kao letnje provale oblaka. Sisi se igrala sa bebom Bordman dok ova nije počela da guguče od radosti, pljeskajući ručicama. Kukuc, vikala je pošto bi se sakrila iza krova kolica, a Edi bi pitala gde je Sisi i onda bi Sisi hitro promolila glavu i viknula Taa!, i, zaista, mališa je u tome silno uživao! A onda mu je rekla da kaže tata.

- Kaži tata, bebice. Kaži ta ta ta ta ta ta.

Beba je davale sve od sebe da to izgovori, pošto je za svojih jedanaest meseci bila veoma inteligentna, to su svi govorili, i krupna za svoj uzrast i zdrava za primer, savršena grudvica ljubavi, i on će sigurno postati slavan, govorili su.

- Hađa da da hađa.

Sisi mu obrisa ustašca portiklom a onda požele da ga uspravi da bi rekao ta ta ta, ali kad je otkopčala kaiš, ona uzviknu, o svetoga mu Denisa, moka je kao miš, treba presaviti cebe na dvoje i podmetnuti ispod njega. Dakako, njegovo bebeće veličanstvo žestoko se protivilo takvim toaletnim formalnostima, i to je želelo da obznani svima:

- Haba baaaahaabaa baaa.

I dve lepe krupne suze potekoše mu niz obraze. Nije vredelo tešiti ga sa no, no no, bebice, i govoriti mu o diha-diha i gde je puf-puf, ali mu je Sis, vazda sposobna da se snađe, tutnula u usta cuclu, pa se mali pustahija odmah umirio.

Gerti je silno želela da tu kmezavu bebu odnesu kući da joj više ne kidaju živce, nije sad bebi vreme da bude napolju, kao ni ovim derištima, blizancima. Zagledala se prema morskoj pučini. Podsećala je na slike koje je onaj čovek slikao po trotoaru kredama u boji i prava je šteta bila što ih je ostavljao da ubrzo budu izbrisane, dolazi veče i pristižu oblaci, pali se svetionik Bejli na Hautu i čuje se muzika i miris tamjana paljenog u crkvi kao da lebdi u vazduhu. I dok je tako posmatrala pučinu, srce joj je kucalo tika-taka. Jeste, on je gledao u nju i u njegovom pogledu bilo je nečeg značajnog. Oči su mu zažagreno piljile u nju kao da žele da je čitavu istraže, da pročitaju samu njenu dušu. Divne su to oči bile, vanredno izražajne, ali da li im se smelo verovati? Čudni su ljudi. Mogla je odmah da zaključi po njegovim tamnim očima i bledom licu intelektualca da je stranac, kao Martin Harvi,⁶ idol matine predstava, na onoj fotografiji koju je imala, osim brkova, što je njoj bilo još i draže, jer nije bila luda za pozorištem kao Vini Ripingam koja je zbog jedne predstave poželela da se uvek

⁶ Engleski glumac (1863-1944) koji je na prelazu između dva veka s velikim uspehom nastupao u Dablinu.

odevaju jednako, ali tako kako je sedeo nije mogla da vidi ima li orlovski nos ili blago *retrouse*.⁷ Bio je u dubokoj crnini, to je mogla da primeti, a priča neizbrisive tuge bila mu je ispisana na licu. Sve bi dala da može da sazna šta je u pitanju. Gledao ju je tako pomno i nepokretno i video je kad je šutnula loptu i možda bi primetio i sjajne čelične kopče njenih cipela ako bi zamišljeno krenula da šara nogom. Bilo joj je drago zbog toga što je osetila da bi valjalo obući prozirne čarape, misleći tada da bi se mogao pojaviti Regi Vajli, ali sad je to bilo daleka prošlost. Evo onoga o čemu je tako često maštala. Samo je on sada bio bitan, i na licu joj se ogledala radost zbog toga što je žudela za njim, zbog toga što je instinktivno osećala da je on drugačiji od svih drugih. I samo srce te devojkje-žene pohrli ka njemu, njenom čoveku iz snova, pošto je istog trenutka shvatila da je to baš on. Ako je patio, više su protiv njega grešili no što je grešio on, a čak, čak i da je sam bio grešnik, da je bio zao čovek, nije marila za to. Čak i ako je protestant ili metodista, mogla bi lako da ga preobrati ako bi je zaista zavoleo. Neke se rane moraju zaceliti melemom srca. Ona je bila prava žena, ne kao one prevrtljivice, nimalo ženstvene, kakve je poznavala, one što voze bicikl i pokazuju ono što nemaju, i čeznula je da sazna sve, da oprostí sve ako uspe da ga natera da je zavoli, da ga natera da zaboravi na prošlost. Možda će je tada on zagrliti, kao pravi muškarac, priviti njeno nežno telo uza se, i voleti je, svoju malu devojčicu, samo zbog nje same.

Utočište grešnih. Uteho ojađenih. *Ora pro nobis*. Lepo je rečeno da svako ko joj se moli s verom i uporno nikad neće biti izgubljen ili odbačen: tako je isto i ona sama luka utočišta za ojađene, zbog sedam jada koji su proboli njeno srce. Gerti je mogla da zamisli čitav prizor u crkvi, osvetljene prozore od bojenog stakla, sveće, cveće i plave barjake zavetnica Blažene device i oca Konroja kako pomaže kanoniku O'Henlonu kod oltara, unoseći i iznoseći stvari, oborenih očiju. Izgledao je gotovo kao svetac, a njegova ispovedaonica bila je tako tiha i čista i tamna i ruke su mu bile kao beli vosak i ako ikada postane dominikanska kaluđerica u beloj odori, možda će on doći u manastir na devetodnevnu molitvu svetog Dominika. Kada mu je onomad na ispovesti ispričala o onome, pocrvenevši do ušiju od straha da bi mogao da je vidi, rekao joj je da ne treba da se sekira jer to je samo zov prirode, a svi smo mi u ovom životu podložni prirodnim zakonima, rekao je, i da to nije greh zbog toga što je takva priroda žene koju je Bog stvorio, rekao je, i da je i sama naša Blažena devica rekla arhanđelu Gabrijelu: neka bude sa mnom kako ti kaza. Bio je

⁷ *Précis* (franc.).

tako ljubazan i pobožan i često je često mislila i mislila kako bi mogla da mu izradi pokrivač za čajnik sa izvezenim cvetovima, ili da mu pokloni sat, ali sat su već imali, primetila ga je na kaminu, beo i zlatan s kanarincem koji je izlazio iz kućice da kaže koliko je sati, onoga dana kad je otišla tamo po cveće za četrdesetosatno klanjanje jer bilo je teško smisliti kakav poklon dati ili možda album sa slikama prizora iz Dablina ili nekog drugog mesta.

Nesosni mali blizanci ponovo počеше da se prepiru, pa Džeki baci loptu prema moru i obojica potrčеше za njom. Mali majmuni i prostaci. Valjalo bi da ih neko dobro izdeveta da se konačno smire, i jednog i drugog. A Sisi i Edi počеше da ih dozivaju da se vrate, bojeći se da ih ne zapljusne talas plime, pa da se podave.

- Džeki! Tomi!

Ma kakvi! Ne daju oni ni pet para! Stoga Sisi reče da im je ovo poslednji put da ih je ona izvela. Skočila je i pozvala ih, pa pojurila niz padinu pored njega, zabacujući kosu koja je imala lepu boju, samo je bila nekako kratka ali ni uz sve vodice kojima ju je trljala nije mogla da je natera da izraste duža zbog toga što je prirodno bila takva i mogla je jednostavno da se okane ćorava posla. Trčala je dugim nezgrapnim koracima, i pravo je čudo kako nije pocepala tu tesnu suknju sa strane, jer Sisi Kafri bila je poprilično nestašna i razmetljiva kad bi osetila priliku da se istakne, pa se zatrčala samo zbog toga što je bila dobra trkačica e da bi mogla da mu što je više moguće u trku pokaže kraj svoje podsuknje i dve mršave nožice. Baš je zaslužila da se spotakne o nešto na tim svojim krivim francuskim potpeticama koje je namerno obula da bi izgledala viša, i da propisno tresne o zemlju. *Tableau!*⁸ To bi za jednog takvog gospodina bio izuzetno lep prizor.

Kraljice anđela, kraljice patrijarha, kraljice proroka, svih svetaca, molili su oni, kraljice presvete krunice, a onda otac Konroj pruži kadionicu kanoniku O'Henlonu pa ovaj stavi u nju tamjan i okadi Sveti sakrament, a Sisi Kafri uhvati dvojicu blizanaca goreći od želje da im odalami po jednu dobru šamarčinu, ali se suzdrža misleći da je on možda gleda samo što se nikad u životu nije tako prevarila, pošto je Gerti i ne gledajući ga znala da ovaj ne skida oči s nje, a onda kanonik O'Henlon vrati kadionicu ocu Konroju i kleknu gledajući u Sveti sakrament a hor počе da peva *Tantum ego*, a ona lako zanjiha nogu u ritmu dok je muzika postajala glasnija pa tiša kod

⁸ *Kakav prizor!* (franc.). Uzvik u društvenoj igri u kojoj igrač zauzme određeni položaj i uzvikne *Tableau!* kao znak ostalima da pokušaju da pogode šta taj položaj predstavlja.

*Tantumer gosa cremen tum.*⁹ Tri šilinga i jedanaest penija platila je te čarape kod Sperousa u ulici Kordži u utorak, ne, u ponedjeljak pre Uskrsa i na njima još nije bilo nijedne petlje i njih je on gledao, prozirne, a ne one njene bezvezne i bez ikakvog oblika i forme (kako samo ima obraza!), jer on ima oči da i sam uvidi razliku.

Sisi krenu žalom s dvojicom blizanaca i njihovom loptom i šeširovom koji joj se nekako nakrivio posle one jurnjave i zaista je izgledala kao prava veštičara dok je onako vukla za sobom onu dvojicu u onoj jevtinoj bluzici koju je kupila pre samo dve nedelje a sad joj se kao krpa zarozala na leđima, i podsuknji koja joj se komično oklembesila. Gerti je skinula šešir samo na časak da namesti kosu, i tako lepa, tako nežna glavica s kestenjastim uvojcima nikad još nije viđena na devojačkim ramenima, blistava mala vizija, zaista gotovo da čovek poludi od takve ljupkosti. Nadaleko bi trebalo putovati da bi se pronašla glava s takvom kosom. Gotovo da je mogla da opazi hitri proplamsaj divljenja od koga su je čitavim telom podišli žmarci. Stavila je šešir tako da može da gleda ispod oboda i brže zanjihala svoju cipelu s kopčom jer je ostala bez daha kad je uhvatila onaj izraz u njegovim očima. Motrio ju je kao što zmija motri svoj plen. Ženski instinkt rekao joj je da je probudila demona u njemu i na tu pomisao od grla do čela obli je žarko rumenilo, sve dok ljupka boja njenog lica nije postala veličanstveno ružičasta.

Edi Bordman je sve to primetila pošto je škiljila prema Gerti, poluosmehnuta, kroz naočari, kao kakva usedelica, pretvarajući se da ljulja bebu. Dosadna je kao stenica i takva će ostate, i eto zašto ne može nikoga da nađe, kad gura nos u ono što je se ne tiče. Tada se ona obrati Gerti:

- Da mi je da znam o čemu razmišljaš.

- Molim? - prenu se Gerti sa smeškom najbeljih zuba na svetu. - Samo sam se zapitala nije li možda već kasno.

Zbog toga što je svim srcem želela da te slinave blizance i bebu već jednom odvedu kući da više ne prave gluposti, zbog toga je blago napomenula da je već kasno. I kad je Sisi prišla, Edi je zapita koliko je sati, a gospođica Sisi, brbljiva kao vrabac, reče da je firtalj do pola, samo što nije. No Edi je želela da zna zbog toga što im je bilo rečeno da se vrate ranije.

- Čekaj - reče Sisi - pitaću mog ujaka Pitera tamo preko, koliko je na njegovom sokočalu.

⁹ Gerti na svoj način čuje stihove *Tantum ergo sacramentum* (na latinskom: *tako veliki sakrament*).

I tako ona krenu ka njemu, a kad ju je ugledao kako prilazi, primetila je Gerti, izvukao je ruku iz džepa, postao nervozan, i počeo da se igra lancem sata, gledajući prema crkvi. Gerti je uočila da on, premda je strastvene prirode, ume savršeno da vlada sobom. Jednog trenutka sedeo je tamo, opčinjen lepotom koja mu je zarobila pogled, a već sledećeg postao je smerni ozbiljni gospodin, kome se samokontrola ogledala na svakoj crti dostojanstvenog lica.

Sisi se izvini i zamoli ga da joj kaže koliko je sati te Gerti vide kako on izvlači sat, osluškuje ga, pa podiže pogled i nakašlja se i kaže kako mu je strašno žao ali njegov sat je stao, ali da misli da je prošlo osam zbog toga što je sunce zašlo. Glas mu je zvučao nekako prefinjeno i premda je govorio odmereno, ipak se u mekšim tonovima naslućivalo lako podrhtavanje. Sisi se zahvali i vrati se plazeći jezik, pa reče da joj je ujak kazao da mu se skalamerija pokvarila.

Zatim zapevaše drugu strofu *Tantum ergo* i kanonik O'Henlon ponovo ustade i okadi Sveti sakrament, pa kleknu i reče ocu Konroju da jedna sveća samo što nije zapalila cveće, te otac Konroj ustade i namesti je a ona je posmatrala gospodina kako navija sat i osluškuje kako radi, pa je još jače zanjihala nogom i po taktu i izvan takta. Spuštala se tama, ali je on mogao da je vidi i sve vreme ju je gledao dok je navijao sat, ili šta god da mu je radio, a onda ga je gurnuo natrag i zabio ruke u džepove. Osetila je kako je čitavu prožima nekakav osećaj i znala je po nadraženosti kože na glavi i grudni pod grudnjakom da će opet dobiti ono jer se i prošli put to dogodilo kada je potkratila kosu zbog meseca. Njegove tamne oči ponovo se zagledaše u nju, upijajući svaki obris, bukvalno s obožavanjem. Ako je ikada nečiji pogled odavao neskriveno divljenje, onda je to bio ovaj koji se jasno video na licu tog čoveka. To je zbog tebe, Gertruda Makdauel, i ti to znaš.

Edi počne da se sprema da krene, a bilo joj je krajnje vreme, i Gerti primeti da je njena mala primedba ostvarila željeni učinak, pošto su imale da pređu dosta dug put obalom do mesta gde su mogle da kolica odguraju naviše, te Sisi skide blizancima kape i začeslja ih naravno zato da bi ona sama privukla pažnju, a kanonik O'Henlon ustade s mantijom malo izgužvanom za vratom i otac Konroj mu dodade karticu da je pročita i on glasno pročita *Panem de coelo praestisti eis*¹⁰ a Edi i Sisi su sve vreme govorile o vremenu pa zapitkivale i nju, ali umela je ona da im uzvрати istom merom, pa je s ledenom uljudnošću odgovorila kad ju je Gerti upitala da li joj je srce

¹⁰ *Dao si im rajski hleb* (lat.).

slomljeno zbog toga što ju je dragi ostavio. Gerti se štreću. U očima joj načas sevnu hladni plamen koji je svedočio o neizmernom preziru. Zbolelo ju je to. Jeste, duboko ju je povredilo zbog toga što je Edi umela da na svoj smireni način kaže takve stvari za koje je znala da će boleti, jer bila je prokleta mala opasnica. Gertine se usne lako rastaviše da oblikuju reč, ali se ona borila s jecajem koji joj je navirao u grlo, grlo tako nežno, tako besprekorno, tako divno oblikovano da je izgledalo kao ona o kojima sanjaju umetnici. Volela ga je više no što je mogla pojmiti. Lakomisleno prevrtljiv i nestalan kao svi muškarci, on nikad neće shvatiti šta joj je značio i na trenutak se u tim plavim očima zacakliše bolne suze. Njihove oči su je nemilosrdno posmatrale, ali se ona odvaži pa s naklonošću sevnu pogledom prema njemu i pogleda u novu žrtvu svoje privlačnosti tako da su to i one videle.

– Oh – odgovori Gerti, hitro kao munja, nasmejavši se, i podigavši ponositu glavu. – Mogu da biram koga hoću zato što je prestupna godina.

Reči su joj odzvanjale kristalno čisto, umilnije od gukanja golubice, ali su ledeno sekle tišinu. Bilo je u tom mladom glasu nečega što je govorilo da se s njom niko ne može poigravati. Što se tiče gospodina Redžija s njegovim šepurenjem i s ono malo para, njega je mogla samo da odgurne kao gomilu smeća i da nikad više ni usput ne pomisli na njega i da njegovu glupavu dopisnicu pocepa u hiljadu komadića. A ako se ikada više usudi da nešto pomisli, pogledaće ga tako prezrivo da će se skameniti na mestu. Lice male, ništavne Edi silno se izdužilo i Gerti je po njenom olujno natuštenom pogledu mogla da zaključi da se silno razbesnela premda je to krila, veštica mala, zbog toga što je ona strela pogodila pravo u njenu bednu ljubomoru i jer su obe znale da je ona nešto posebno, da je deo nekog drugog sveta, da ne pripada njima i da im nikada neće pripadati, a tu je bio i još neko ko je toga bio svestan i ko je sve video, pa su obe morale još i to da progutaju.

Edi uspravi bebu Bordman da bi se spremile da krenu a Sisi pokupi loptu i lopatice i kofice, i bilo je krajnje vreme pošto je čika-sanjalo već bio krenuo po gospodina Bordmana juniora a Sisi mu reče da dolazi Bili Spavajko i da beba ide da ninanana i beba je izgledala beskrajno umiljato, smejala se veselim očima, pa je Sisi u šali bocnu u stomacić, a beba, ne zatraživši dopuštenje, isporučila izraze najsrdačnije zahvalnosti po novoj novcatoj portiklici.

– O, bože! Eto ti ga sad! – pobuni se Sis. – Upropastio je portiklu.

Ta mala *contretemps*¹¹ naterala ju je da se malo potruđi, ali ona za tili čas dovede sve u red.

Gerti priguši usklik i nervozno se nakašlja, pa Edi upita šta se desilo i baš je htela da joj ne časeći časa odgovori, ali se ona uvek ponašala kao dama pa je jednostavno prešla preko toga s puno takta, rekavši da je to blagoslov, pošto se upravo tog trenutka nad tihom obalom oglasilo zvono s tornja, jer je kanonik O'Henlon stajao za oltarom s pluvijalom koji mu je na ramena stavio otac Konroj, i delio blagoslove Svetim sakramentom koji je držao u rukama.

Kako je samo dirljiv bio taj prizor u sutonu koji se spuštao, poslednji pogled na Erin, dirljiva zvonjava tih večernjih zvona, a u taj mah slepi miš izlete iz kupole obrasle bršljanom, pa krenu tamo-amo, uz slabašan cijuk koji je brzo utihnuo.

A tamo u daljini videla je svetla svetionika, tako slikovita da je poželela da ih naslika bojama jer to je bilo lakše nego naslikati portret, i uskoro će palilac svetiljki krenuti u svoj obilazak pored prezbiterijanske crkve pa duž senovite avenije Tritonvil kojom šetaju parovi i upaliće svetiljku blizu njenog prozora gde je Redži Vajli nekada vozio svoj bicikl, kao što je čitala u onoj knjizi *Palilac svetiljki*¹² od gospođe Kamins, koja je napisala i *Mejbel Von* i još neke priče. Jer, Gerti je imala svoje snove za koje niko nije znao. Volela je da čita poeziju i kada je od Berte Sapl dobila na poklon onaj lepi dnevnik s koralnoružičastim koricama da u njega upisuje svoja razmišljanja, smestila ga je u fioku toaletnog stočića koji je, premda nipošto nije bio raskošan, bio krajnje uredan i čist. Tamo je ona čuvala svoja devojачka blaga, češljeve od kornjačevine, značku Marijinog deteta, miris od bele ruže, olovku za obrve, alabastersku bočicu za parfem i trake za rublje, da ih promeni kad joj se stvari vrate s pranja, a bilo je tu i nekih divnih misli ispisanih ljubičastim mastilom koje je kupila kod Helija u ulici Dej m pošto je osećala da bi i sama mogla da piše poeziju kad bi samo bila kadra da se izrazi kao u onoj pesmi koja joj se toliko dopala da ju je jedne večeri prepisala iz novina u koje je bio umotan zeleniš za supu. *Jesi li stvarna, idealu moj?* – bio je naslov pesme Luisa Dž. Volša iz Magerafelta, a posle toga sledilo je nešto kao *sutone, hoćeš li ikada?*, i često bi joj lepota poezije, tako setna u svojoj neuhvatljivoj ljupkosti, zamutila oči nemim suzama zbog toga

¹¹ *Nezgodna, neprilika* (franc.).

¹² *Palilac svetiljki* (1854), roman Marije Kamins, čija glavna junakinja, siročić po imenu Gerti, za svojoj pobožnosti i požrtvovanje biva nagrađena udajom za momka koga voli od detinjstva.

što godine prolaze kraj nje, jedna za drugom, i da nije imala tu jednu manu, znala je da joj niko ne bi bio ravan a bio je to nesrećan slučaj dok je silazila niz Dalki Hil, i stalno je nastojala to da prikrije. Ali osećala je da tome mora doći kraj. Sad kad je u njegovim očima primetila taj čarobni zov, više je ništa neće zadržati. Ljubav ne zna za prepreke. Podneće ona tu veliku žrtvu. Neprestano će se truditi da mu pogađa misli. Biće mu draža od čitavog sveta i ozariće srećom njegove dane. Bilo je tu još i ono najvažnije pitanje, i ona je gorela od želje da sazna da li je oženjen čovek ili udovac kome je žena umrla ili mu se dogodila neka druga tragedija kao onom plemiću sa stranim imenom iz daleke zemlje, koji je svoju morao da smesti u ludnicu, da bude okrutan iz milosrđa. A i ako jeste – pa šta onda? Zar bi to nešto bitno promenilo? Njena je tanana priroda instinktivno zazirala od svega što nije bilo savršeno prefinjeno. Gnušala se onih osoba, onih posrnulih žena koje se šetaju blizu Dodera, koje su išle s vojnicima i grubijanima, bez imalo poštovanja prema devojačkoj časti, ponižavale sopstveni pol i bile odvođene u policiju. Ne, ne: to ne. Biće samo dobri prijatelji kao stariji brat i sestra bez svega onog ostalog uprkos konvencijama Društva s velikim d. Možda je bio u crnini zbog neke stare ljubavi iz davnih dana. Mislila je da ga je razumela. Pokušaće da ga razume zbog toga što su muškarci toliko različiti. Stara ljubav je čekala, čekala s ispruženim tankovitim belim rukama, s plavim čežnjivim očima. Ljubavi moja! Slediće ona svoj san o ljubavi, glas svoga srca koje joj kaže da je on za nju sve, jedini čovek na svetu, jer njena je ljubav bila najbolji vodič. Sve drugo bilo je nevažno. Nek bude šta bude, ona će biti divlja, nesputana, slobodna.

Kanonik O'Kenlon vrati Sveti sakrament u tabernakul a hor zapeva *laudate Dominum omnes gentes*,¹³ te on potom zaključa vrata tabernakula pošto je blagoslov bio završen i otac Konroj mu dodade šešir a nasrtljiva Edi upita je zar ne ide s njima, ali Džeki Kafri povika:

– Ej, vidi, Sisi!

I svi pogledaše da vide da li je to munja bez oluje, ali je Tomi vide i nad drvećem pored crkve, plavu, a zatim zelenu i purpurnu.

– To je vatromet – reče Sisi Kafri.

I svi potrčaše niz obalu da bi pogledali iznad kuća i crkve, navrat-nanos, Edi s kolicima u kojima je bila beba Bordman a Sisi držeći za ruke Tomija i Džekija da u trku ne bi popadali.

¹³ *Slavite Boga, ljudi svi* (lat.).

- Dođi, Gerti - pozva je Sisi. - To je vatromet povodom vašara.

Ali Gerti je bila neumoljiva. Nije htela da im se poslušno odaziva na svaki mig. Ako one mogu da trče kao furije, ona može da sedi i da sasvim lepo vidi sa svog mesta. One oči koje su bile prikovane za nju naterale su joj srce da zakuca brže. Pogledala ga je na trenutak, susrela njegov pogled, i neka svetlost sinula je u njoj. Na tom licu ogledalo se belo usijanje strasti, strasti tihe kao grob, i od te strasti ona oseti da pripada njemu. Konačno su ostali sami, bez ikoga ko bi zabadao nos i govorkao koješta i znala je da mu može verovati do smrti, tom postojanom, čvrstom čoveku, čoveku od glave do pete nepokolebljivo časnom. Ruke i lice behu mu nemirni i ona oseti kako je prožima drhtavica. Nagnula se unatrag da pogleda gde je vatromet i obujmila koleno rukama da ne bi tako dignute glave pala unazad i nije bilo nikog drugog ko bi to video, samo on i ona, kada je sasvim otkrila svoje otmene, skladno oblikovane noge, nežne i blago zaobljene, i činilo joj se da čuje udaranje njegovog srca, njegovo promuklo disanje, pošto je znala da postoji takva muška strast, uzavrele krvi, jer joj je Berta Sapl jednom prilikom kao najveću tajnu ispričala i naterala je da se zakune da nikad neće nikom reći, o onom gospodinu, njihovom stanaru koji je radio u Odboru za pomoć prenaseljenim krajevima, a čuvao je iz novina izrezane sličice onih igračica što se nogataju, i ispričala joj je kako je on ponekad u krevetu radio nešto nimalo lepo, možeš da zamisliš šta. No to je bilo nešto sasvim drugačije od ovoga pošto je ovo je bilo nešto sasvim drugo, pošto je gotovo mogla da oseti blizinu njegovog lica i prvi hitri vrelí dodir njegovih lepíh usana. Sem toga, bilo je moguće dobiti oproštaj pod uslovom da nisi pre braka radila i ono drugo, a svakako postoje sveštenice koje će to razumeti sve i da im ne kažeš i Sisi Kafri je ponekad imala nekako sanjarski pogled u sanjivim očima tako da je verovatno i ona, dragi moji, kao i Vini Ripingam, koja luduje za fotografijama glumaca, a sem toga, bilo je to zbog onog drugog što obično dolazi posle.

A Džeki Kafri viknu joj da pogleda, eno još jedne i ona se naže unazad a podvezice su bile plave da bi se slagale s prozirnim čarapama i svi videše raketu i povikaše gledaj, gledaj eno je i ona se sasvim naže unatrag da vidi vatromet i nešto čudno je letelo kroz vazduh tamo-amo, nešto mekano, tamno. I ona vide dugačku svetleću raketu kako se podiže nad drvećem, visoko, i u napetoj tišini svi su bez daha od uzbuđenja gledali kako se diže sve više i više, a ona je morala da se sve više naginje unatrag da bi je pratila, visoko, visoko, već gotovo

nevidljivu, i u obraze joj navre božansko, omamljujuće rumenilo, jer se toliko naginjala unatrag da je on mogao da vidi i sve drugo, gaćice od batista, tkanine koja čuva kožu, mnogo bolje od onih jevtinih, zelenih, za četiri šilinga i jedanaest penija, a ove su bile bele i ona mu je dopustila i videla je da je on video i onda raketa ode toliko visoko da na časak sasvim nestade, a ona je drhtala čitavim telom zbog toga što se toliko nagnula unatrag da je on mogao sasvim lepo da vidi iznad njenih kolena što niko nikada nije ni na ljuljašci ni pri gacanju kroz vodu i nije se stidela niti se on stideo što tako drsko gleda jer nije mogao da odoli prizoru čudesnog razodevanja koje mu se napola nudilo, kao one plesačice koje se tako bestidno ponašaju pred očima gospode i on nastavi da gleda, gleda. Poželela je da ga prigušenim glasom pozove, da ispruži prema njemu tanane snežnobeke ruke, da oseti njegove usne na svom belom čelu, i krik devojačke ljubavi, lak prigušen krik, oteo se iz nje, krik koji odzvanja vekovima. A tada se jedna raketa vinu u nebo i bam bam pom pom i O! raketa se rasprsnu i to je zavučalo kao uzdah O! i svi ushićeno povikaše O! O! i iz nje se kao pljusak rasuše vlasi zlatne kose i razliše se i ah! kao da su zelene vlažne zvezde padale zajedno sa zlatnima, o kako divno! O, da, da, tako!

A onda se sve kao rosa rasplinu u sivoj tami: sve utihnu. Ah! Ispravivši se, ona ga pogleda, kratak patetični pogled stidljivog prekora pred kojim je on pocrveneo kao devojčica. Naginjao se unatrag, naslonjen na stenu iza sebe. Leopold Blum (jer to beše on) stajao je ćutke, pognute glave pred tim mladim bezazlenim očima. Kakva je samo životinja ispaao! Zar opet! Pozvala ga je jedna lepa i čista duša, a on, pokvarenjak, kako se odazvao? Zaista se bedno poneo. Baš on, od svih muškaraca! Ali u tim očima ogledala se beskrajna samilost, reči praštanja čak i za njega koji je posrtao i grešio i lutao. Hoće li devojka ispričati nekom? Ne, hiljadu puta ne. Bila je to njihova tajna, samo njihova, u sutonu koji ih je sakrio, i nije bilo nikog ko bi to saznao ili ispričao osim malog slepog miša koji je nečujno leteo tamo-amo kroz prvi mrak, a mali slepi miševi ne govore.

Sisi Kafri zviznu kao što zvižde dečaci na fudbalskom igralištu, da pokaže šta sve ona ume: a onda uzviknu:

– Gerti! Gerti! Idemo. Hajde. Odozgo će se opet videti.

Gerti se doseti nečega, malog ljubavnog lukavstva. Gurnu ruku u džepić za maramicu i izvuče onaj komad vate pa mahnu njime u znak odgovora, naravno ne ispuštajući njega iz vida, a zatim vrati vatu u džep. Pitam se da nije predaleko da bi... Ona se podiže. Je li to zbogom? Nije. Morala je da krene ali ponovo će se sresti, tu, i ona će sanjati o tome do tada, sutradan,

sanjaće svoj san iz prethodne večeri. Uspravila se do svoje pune visine. Duše im se susretoše u poslednjem dugom pogledu i te oči koje su je u dušu dirnule, pune nekakvog čudnog sjaja, opčinjene zastadoše na njenom kao cvetak ljupkom licu. Ona mu se osmehnu bledim smeškom, ljupkim smeškom praštanja, smeškom na ivici suza, i oni se rastadoše.

Lagano i bez okretanja ona krenu niz neravnu obalu ka Sisi, ka Edi, ka Džekiju i Tomiju Kafriju, ka maloj bebi Bordman. Sad je već bilo mračnije, a na obali je bilo i kamenja i komada drveta i klizave morske trave. Hodale je s nekim njoj svojstvenim tihim dostojanstvom, ali obazrivo i veoma lagano jer je, jer je Gerti Makdauel bila...

Tesne cipele? Ne. Ona hramlje! O!

Gospodin Blum ju je posmatrao kako hramljući odlazi. Jadna devojka. Zato je dakle ostala neudata a sve druge su je pretekle. Pomislio sam ja po njenom izrazu lica da nešto nije u redu. Odbačena lepotica. Telesna mana je za ženu deset puta gora. Ali ih čini predusretljivim. Baš dobro što to nisam znao dok se onako pokazivala. Ipak je to uspaljeni đavolak. Ne bi mi smetalo. Bio bi to poseban doživljaj, kao s kaluđericom ili crnkinjom ili devojkom s naočarima. Ona zrikava lepo izgleda. Sigurno joj se bliži menstruacija, tada su tako nadražljive. Danas me užasno boli glava. Gde li sam stavio pismo? A, da. Svakojake lude želje. Neke vole da ližu novčiće. Devojka u manastiru Trankila, pričala mi je ona kaluđerica, volela je da udiše miris petroleja. Device na kraju polude, pretpostavljam. Sestra? Koliko je žena u Dablinu dobilo to danas? Marta, ona. Nešto u vazduhu. To je od meseca. Ali zašto onda nemaju sve žene menstruaciju u isto vreme kad je mesec svima isti, pitam se? Zavisi od toga kad je rođena, valjda. Ili počnu sve u isto vreme, a posle nastane pometnja. Moli i Mili ponekad istovremeno. Bilo kako bilo, ja sam dobro iskoristio priliku. Baš mi je drago što nisam jutros to obavio u kupatilu nad njenim glupavim kazniću-ja-tebe pismom. To mi je nadoknada za ono s tramvajem od jutros. Onaj švindler M'Koj zaustavio me je bez ikakvog razloga. A žena mu na turneji po provinciji, traži kofer, peva kao svraka. Valja biti zahvalan za male znake naklonosti. I ne košta puno. Samo ih zamoliš. Jer i one same to vole. Prirodna žudnja. Svake večeri čitava jata njih izleću iz kancelarija. Bolje je kad si suzdržan. Ako pomisle da nećeš, one navale na tebe. Hvataj ih u letu. O. Šteta što ne mogu da vide sebe. San jedro nabijenih čarapa. Gde to beše? A, da. Žive slike u ulici Kepel: samo za muškarce. Za one koji vole da virkaju. Šta su devojke uradile s Vilijevim šeširom. Da li hvataju te devojke u pokretu, ili je sve namešteno. Tu je najvažnije donje rublje. Dodirom

tražio obline u njenim nedrima. A uzbuđuje ih i kad su... Sva sam čista dođi isprljaj me. I vole da oblače jedna drugu za žrtvovanje. Mili se oduševi svakom Molinom novom bluzom. U prvi mah. Oblače sve to da bi kasnije svukle. Moli. Zato sam joj i kupio ljubičaste podvezice. A i mi isto tako: kravata koju je nosio, lepe čarape i podavijene nogavice. Nosio je par gamaša one noći kad smo se prvi put sreli. Divna košulja blistala je ispod njegovog kako se ono zvaše od crnog ćilibara. Kažu da žena gubi od svoje privlačnosti sa svakom pribadačom koju izvuče. Pribadače ih drže. Pribadaču izgubila Meri. Doterala se cakum-pakum za ko zna koga. Moda je deo njihovih draži. Menja se baš kad pomisliš da si nanjušio u čemu je tajna. Osim na Istoku: Marija, Marta; danas isto kao nekada. Ne odbiti nijednu razumnu ponudu. Ni njoj se nije žurilo. Kad im se žuri, znači da imaju sastanak s nekim. Sastanke ne zaboravljaju. Vazda nešto smišljaju. Veruju u sreću jer ona liči na njih. A prijateljice vole da je ponekad bocnu. Školske drugarice, zagrljene ili s isprepletenim prstima, ljube se i šapuću jedna drugoj beznačajne tajne u manastirskoj bašti. Kaluđerice ispranih lica, s uštirkanim velovima i kronicama hodaju tamo-amo, ogorčene, osvetoljubive zbog svega što im je uskraćeno. Bodljikava žica. Nemoj da zaboraviš da mi pišeš. I ja ću tebi pisati. Je l' da nećeš da zaboraviš? Moli i Džozu Pael. Dok ne naiđe onaj pravi, a onda možeš da se pozdraviš s njima. *Tableau!* O, gle ko nam ide, za ime Boga! Pa kako ste mi? Šta ima novo? Poljubac i baš se radujem, poljubac, što vas vidim. Nalaze jedna drugoj mane. Sjajno izgledaš. Koliko ti je još ostalo? Ne bi ni prstom mrdnule jedna za drugu.

Ah!

Prave su đavolice, kad ih to spopadne. Mračan, demonski izgled. Moli mi često kaže da joj se čini kao da je svaka stvarčica teška čitavu tonu. Počeši me po tabanu. E, tako! O, divno! Prosto i ja osetim. Dobro je odmoriti se s vremena na vreme. Baš me zanima da li stvarno ne valja da tada budeš s njima. U određenom smislu je bezbedno. Mleko se ukiseli, žice na violini pucaju. A čitao sam negde i da baštensko cveće uvene.

Kažu još i da je namiguša ona žena kojoj cvet koga nosi uvene. Sve su takve. Sigurno je osetila da ja... Kad to osetiš, često udovoljiš svojim prohtevima. Jesam li joj se dopao ili šta? Vode računa kako si odeven. Uvek znaju kad muškarac krene da se udvara: kragna i manžetne. Pa, tako rade i petlovi i lavovi i srndaći. A opet, katkad vole da vide i razvezanu kravatu ili tako nešto. Pantalone? Nisam valjda dok sam? Ne. Valja biti nežan. Ne vole grubo i navrat-nanos. Poljubac u mraku i nikom ni reči. Nešto je videla na meni. Pitam se samo šta. Radije bi

mene ovakvog kakav sam nego nekakvog pesnika nakolmovane kose, s ljubavničkim uvojkom iznad desnog oka. Za pomoć jednom gospodinu u književnom radu. Trebalo bi da u ovim godinama više vodim računa o svom izgledu. Nisam joj dozvolio da me vidi iz profila. Ipak, nikad se ne zna. Udaju se lepe devojke za ružne muškarce. Lepotica i zver. Sem toga, ne mogu ja da budem takav ako Moli. Skinula je šešir da bi pokazala kosu. Široki obod da sakrije lice, ako sretne nekog poznatog, obori glavu ili miriše buket cveća. Kosa očvrstne u doba parenja. Deset šilinga sam dobio za Molinu kosu kad smo ono u ulici Hols ostali bez para. Što da ne? Recimo da joj je dao novac. Zašto da ne? Sve su to predrasude. Vredi ona deset, petnaest šilinga, čak i funtu? Šta? Tako ja mislim. Sve to nizašta. Odlučan rukopis. Gospođa Marion. Nisam valjda zaboravio da napišem adresu na onom pismu, kao na dopisnici koju sam poslao Flinu. Ili kad sam onog dana otišao kod Drimija na posao bez kravate. Poremetila me svađa s Moli. Ne, sad se sećam. Riči Gulding. I on je takav. Pritiska ga to. Čudno da mi je sat stao u pola pet. Prašina. Za čišćenje koriste ulje morskog psa, mogao bih i sam. Štednja. Da li je baš kad je on, i ona?

O, on jeste. U nju. I ona je. Svršeno.

Ah!

Gospodin Blum pažljivo popravi rukom vlažnu košulju. O, Bože, kakav hromi đavolak. Sad postaje hladno i lepljivo. Posle svega nije prijatno. Ipak, moraš nekako da se olakšaš. A njih baš briga. Možda im to laska. Posle ode kući na sveži hleb i mleko i večernju molitvu s dečicom. Stvarno, zar nisu. Kad shvatiš kakve su, to sve pokvari. Mora da ima kulise, karmin, kostim, pozu, muziku. Kao i ime. Ljubavne afere glumica. Nel Gvin, gospođa Brejsgirdl, Mod Branskomb.¹⁴ Diži zavesu. Srebrna mesečina. Ulazi devojka zamišljena i setna. Dođi, dragi, i poljubi me. Još uvek osećam. Kako to daje snagu muškarcu. U tome je tajna. Baš sam se dobro olakšao tamo kad sam krenuo od Dignamovih. To je od sajdera. Inače ne bih mogao. Posle ti se prosto peva. *Lacaus esant taratara*.¹⁵ Šta bi bilo da sam joj se obratio. Šta da kažem? To ne valja, ako ne znaš kako da završiš razgovor. Pitaš ih nešto, onda one pitaju tebe. To вреди kad se zbuniš. Dobiješ na vremenu. Ali posle nema nazad. Divno je, naravno, kad kažeš: dobro veče, pa osetiš da i ona jedva čeka: dobro veče. O, a one mračne večeri na Apijskom putu umalo nisam oslovio gospođu Klinč, misleći da je. Auh! Pa ona devojka one noći u ulici Mit. Kakve mi je sve gadosti sasula u lice, samo

¹⁴ Poznate engleske glumice i lepotice iz devetnaestog veka.

¹⁵ Blumova interpretacija stihova na italijanskom: *La causa e santa tararara*.

zato što sam pogrešio, naravno. Dupište moje, tako je govorila. Teško je naći neku koja... Eheej! Mora da im je strašno kad se ne odazovete njihovom pozivu, dok ne oguglaju. I poljubila me u ruku kad sam joj dao dva šilinga pride. Papagaji. Pritisneš dugme, i ptica zakrešti. Bilo bi mi draže da me nije zvala gospodine. O, kakva su joj usta bila u mraku! A ti oženjen čovek s kćerkom jedinicom. To je ono u čemu uživaju. Da preotmu čoveka drugoj ženi. Ili bar da čuju za tako nešto. Ja nisam takav. Bilo mi je drago kad sam umakao ženi onog tipa. Jedeš iz tuđeg tanjira. Onaj danas kod Bartona, ispljunuo je sažvakanu hrskavicu. Higijenska gumica mi je još u novčaniku. Uzrok većine nevolja. Možda bi i moglo da se desi, ali ne verujem. Dođi. Sve je spremno. Sanjao sam. Šta? Najgori je početak. Kako one začas sve promene ako im nešto nije po volji. Pita te da li voliš pečurke zato što je nekad poznavala gospodina koji. Ili te zapita šta je to neko hteo da kaže pre nego što se predomislio i začutao. Ipak, šta bi bilo da sam otišao do kraja, i rekao: hoću da te, ili tako nešto. Jer ja jesam hteo. I ona je. Uvredila bi se. Posle moraš da izgadiš. Odglumiš da nešto silno želiš, a onda odustaneš za njeno dobro. To im laska. Sigurno je sve vreme mislila na nekog drugog. Pa šta onda? Otkako je uopšte počela da misli, uvek neki on, on, on. Na početku je važan poljubac. U pravom trenutku. Nešto se u njima otkači. Prosto se rastope, vidiš im po očima, kad kradom pogledaš. Najbolje je ono što ti prvo padne na um. Pamtiće to do sudnjeg dana. Moli, poručnik Malvi koji ju je poljubio pod Mavarskim zidom pored bašte. Bilo joj je petnaest godina, rekla mi je. Ali grudi su joj bile razvijene. Posle je zaspala. Bilo je to posle večere u Glenkriju dok smo se vozili kući preko brda Federbed. Škrgutala je zubima u snu. I gradonačelnik je tada bacio oko na nju. Val Dilon. Apoplektičar.

Eno je tamo dole kraj njih, gleda vatromet. Moj vatromet. Diže se kao raketa, pada kao štapić. A deca, mora da su blizanci, čekaju da se nešto desi. Žele da odrastu. Oblače majčine haljine. Ima vremena, shvatiće oni kakav je svet. A ona tamnoputa s grguravom kosom i crnačkim usnama. Znao sam da ta ume da zviždi. Usta kao stvorena za to. Kao Moli. Zašto li je ona otmena kurva kod Džemeta pokrivala lice velom samo do nosa. Hoćete li mi, molim vas, reći koliko je sati? Reći ću ti ja koliko je sati u nekom mračnom sokaku. Reci svakog jutra trprtrpko trprtrči četrdeset puta, tako se stanjuju usne. Mazi onog mališu. Gledaoci uvek vide više od izvođača. Naravno, one se razumeju u ptice, životinje, bebe. To im priliči.

Nije se osvrnula dok je hodala niz obalu. Nije mi pružila to zadovoljstvo. Te devojkice, te devojkice, te ljupke devojkice s plaže. Lepe oči je imala, bistre. Beonjača to ističe više nego

zenica. Da li je znala šta ja? Naravno. Kao mačka koja sedi tamo gde pas ne može da je dohvati. Žene retko nalete na nekog kao što je onaj Vilkins, koji je u srednjoj školi nacrtao Veneru sa svim detaljima. Je li to nevinost? Jadni idiot! Njegova žena mora da se ubija od rada. Njih nikad nećeš videti da sednu na klupu na kojoj piše *Sveže obojeno*. Imaju oči svuda. Traže pod krevetom nešto čega tamo nema. Stalno žude za nekim strašnim stvarima. Oštroumne kao lisice. Kad sam rekao Moli da onaj čovek na uglu ulice Kaf dobro izgleda, misleći da će joj se dopasti, ona je odmah proključala da ima veštačku ruku. I jeste imao. Otkud im to? Daktilografkinja kod Rodžera Grina preskače po dva stepenika da bi pokazala sve što ima. To se prenosi s oca na majku, odnosno na kćer. To im je u krvi. Eto, Mili, ona suši maramicu na ogledalu da ne bi morala da pegla. Ogledalo je najbolje mesto za reklamu, ako hoćeš da je žena primeti. A kad sam je poslao kod Preskota da kupi za Moli 'Pejslijev' šal, uzgred moraću da se postaram za onaj oglas, vratila se noseći sitniš sakriven u čarapi. Lukava mala lija! Nikad joj to nisam rekao. A tek kako vešto nosi pakete. Privlači muškarce, onako mala. Kad joj se ruka zacrveni, podigne je u vazduh, pa je protrese, da krv ponovo prostruji. Od koga li je to naučila? Ni od koga. Dadilja mi je to pokazala. Oh, svašta one znaju. Bilo joj je tri godine kada je stajala ispred Molinog toaletnog stočića baš pre nego što smo se odselili iz zapadne ulice Lombard. Ja ima jepo jice. Malingar. Ko bi ga znao? Takav je svet. Mladi student. Ona bar zna šta hoće, nije kao druge. Ipak, lepo je izgledala. Bože, ala sam mokar. Dođavola, baš jesi. Kako su joj obli listovi. Prozirne čarape, zategnute do pucanja. A ne kao ona aljkavuša danas. A. E. Zarozane čarape. Ili ona u ulici Grafton. Bele. Uf! Debele nožurde.

Jedna se raketa raspuknu, prsnuše oštre iskre. Trrrrrs i trrrrs, trrs, trrss. A Sisi i Tomi potrčaše da vide, za njima i Edi s kolicima i na kraju Gerti iza zaobljenih stena. Hoće li! Gledaj! Gledaj! Vidi! Osvrnula se oko sebe. Namirisala nešto. Dušo, video sam ti. Sve sam video.

O, Bože!

Ipak, prijalo mi je. Ne osećam se najbolje posle Kirnana, pa Dignamovih. Veliko hvala za to olakšanje. To je iz *Hamleta*. Bože! Sve se tu skupilo. Uzbudenje. Kad se nagla unatrag, osetio sam bol u korenu jezika. Prosto ti zavrti mozak, U pravu je on. Mada, mogao sam i goru budalu da napravim od sebe. Bolje nego da sam pričao koješta. Tada ću ti sve reći. Ipak se među nama odigrao nekakav razgovor. Da nije možda? Ne, zvali su je Gerti. A možda je to lažno ime kao i moje, kao što je i adresa Dolfins Barn samo maska.

*Devojačko joj ime beše Džemajma Braun
Živela je s majkom, adresa: Ajrištaun.¹⁶*

Valjda sam zbog samog ovog mesta počeo tako da razmišljam. Sve su one iste. Brišu pera o čarapu. Ali lopta se dokotrljala do nje kao da je shvatila. Sve ima svoje. Naravno da u školi ništa nisam umeo da bacim pravo. Sve ukrivo, pa na čoše. Tužno je međutim to što sve to traje samo nekoliko godina dok se ne posvete pranju posuđa i tatine pantalone, uskoro će Viliju biti taman i puder za bebu dok je drže da uradi a-a. Ništa nije lako. To ih spasava. Čuva ih od zla. Priroda. Kupaš decu, kupaš mrtvace. Dignam. Povazdan su im dečije ruke oko vrata. Lobanje kao kokosovi orasi, majmunčići, u početku im glava otvorena, prokislo mleko u pelenama i prljavi ugrušci. Nije trebalo da daje detetu praznu cuclu da sisa. Od toga dobiju vetrove. Gospođa Bofoj, Pjurifoj. Moraću da svratim u bolnicu. Baš me zanima da li je sestra Kalan još uvek tamo. Znala je ponekad uveče da navrati dok je Moli nastupala u Kofi Palasu. Video sam je kako četka kaput onog mladog doktora O'Hera. Nekad su i gospođa Brin i gospođa Dignam bile takve, devojke za udaju. Najgore je noću, pričala mi je gospođa Dugan u Siti Armsu. Muž se dovuče pijan, smrdi na krčmu kao tvor. Osećaš to i u mraku, zadah ustajalog alkohola. Pa posle ujutru pita: jesam li ja sinoć bio pijan? Ali ne valja mužu držati pridike. Na kraju uvek dođu kući. Drže se jedno uz drugo kao nokat i meso. Možda su i žene za to krive. Tu bi Moli mogla da im drži lekcije. Južnjačka je to krv. Mavarska. A i lik, stas. Ruke su tražile obline. Pogledaj samo ove druge. Žena zaključana u kući, kao da je se stidi. Dozvolite da vam predstavim svoju. A onda ti dovedu neku, ne liči ni na šta. Svakome je njegova žena slaba tačka. Ipak, sudbina je to, kad se dvoje zaljube jedno u drugo. Imaju neke svoje tajne. Tipovi koji bi načisto propali kad ih žene ne bi vodile za ruku. Pa onda male ženice, nema ih metar i žilet, s malim mužićima. Kako ih je Bog stvorio, tako ih je i sastavio. Deca ponekad ispadnu sasvim dobro. Dve nule daju jedinicu. Ili matori bogataš sedamdesetogodišnjak i jedra nevesta. Udaj se u maju, kajaćeš se u decembru. Ovo se baš gadno ovlažilo. Zalepilo se. Dobro da se kožica nije povukla. Treba odlečiti.

Au!

A opet, imaš ljudeskaru od dva metra sa ženom koja može u džep da mu stane. Dugo i kratko. Veliki on i mala ona.

¹⁶ Poreklo stihova nepoznato. Pretpostavlja se da potiču iz neke stare balade.

Čudna stvar to s mojim satom. Ručni satovi nikada ne rade tačno. Pitam se postoji li između nekih ljudi magnetna struja, jer to je bilo baš u vreme kad je on. Da, sigurno je to. Kad mačke nema, miševi kolo vode. Sećam se da sam pogledao u Pil lejnu. I ovo sada je magnetizam. Magnetizam je u osnovi svega. Na primer zemlja, koja privlači i biva privučena. To je uzrok kretanja. A vreme? Pa, to je vreme koje je potrebno za pokret. I ako bi jedna stvar stala, malo po malo zastala bi cela skalamerija. Jer sve je tako uređeno. Magnetna igla ti kaže šta se događa u suncu, u zvezdama. Komadić čelika. Kad držiš magnet. Dođi. Dođi. Tap. Tako i žena i muškarac. Magnet i čelik. Moli, on. Doteruju se i mame te i dopuste ti da vidiš još i još i čikaju te jesi li dovoljno muškarac da to gledaš pa onda, kao bajagi sprema se da kine, noge, pogledaj, gledaj ako si muško. Eto ti. Prosto moraš da napadneš.

Pitam se kako li se ona sad oseća dole. Stide se samo kad je tu i neko treći. Više ih brine rupa na čarapi. Moli, stisnutih zuba, zabačene glave, zbog onog seljaka u jahaćim čizmama s mamuzama na izložbi konja. A onda kad su nam krečili stan u zapadnoj ulici Lombard. Lep je glas imao onaj momak. Tako je i Đuljini počeo. Pomirišite ovo što sam do sada uradio, kao cveće. I bilo je. Ljubičice. Mora da je to od terpentina u boji. One umeju sve da iskoriste. Kad je to uradila, povukla je papuču po podu da se ne bi čulo. Ali mislim da ima mnogo njih koje nikad ne stignu do kraja. Umeju satima da održe napetost. Prožimaju me žmarci sve do pola leđa.

Čekaj. Hm. Hm. Da. To je njen parfem. Ostaviću ti ovo da na jastuku misliš na mene kad nisam tu. Šta je to? Suncokret? Ne, zumbul? Hm. Mislim da su ruže. Takav bi se miris njoj dopao. Prijatan i jevtin: brzo se kvvari. Zato Moli voli opoponaks. Dobro joj pristaje, uz malo jasmína. Njeni visoki i njeni niski tonovi. Srela ga je na balu, u plesu časova. Od toplote se jače osećao. Bila je u onoj svojoj crnoj haljini na kojoj se zadržao parfem od prošlog puta. Dobar provodnik, čini mi se? Ili loš. Svetlost takođe. Verovatno postoji neka veza. Na primer, kad siđeš u podrum, gde je mrak. Neobjašnjiva je to stvar. Zašto sam samo tada osetio miris? Potrebno je izvesno vreme da se miris stopi s njom, polako ali sigurno. Verovatno se milioni sićušnih čestica šire kroz vazduh. Jeste, to je. Jer ona ostrva gde rastu začini, eto kao one Singaleze jutros, možemo da namirišemo s velike daljine. Da vam ja kažem šta je to. To što njima prekriva čitavu kožu je nešto kao tanki veo ili paučina, tanko kao kako se ono zove, bablje leto, i to se iz njih bez prestanka tka, savršeno mekano, u duginim bojama, a da one to i ne znaju. Ostaje na svemu što ona skine sa sebe. Gornji deo

njenih čarapa. Topla cipela. Steznik. Gaćice: lako ih šutne kad ih svuču. Doviđenja do sledeće prilike. I mačka voli da njuška njeno rublje na krevetu. Prepoznao bih njen miris među hiljadu drugih. I vodu u kojoj se kupala. Podseća me na jagode sa šlagom. Pitam se odakle zapravo potiče. Ili odonud ili ispod pazuha ili ispod vrata. Jer taj miris dopire iz svih otvora i udubljenja. Mošusni pacov. Pod repom kesica, jedno zrnce, a miriše godinama. Psi se njuškaju otpozadi. Dobro veče. 'Veče.

Kako mirišete? Hm. Hm. Dobro, hvala. Životinje se po tome upravljaju. Da, ako gledamo s te strane, i mi smo isti. Neke žene vas izdaleka opomenu kad imaju menstruaciju. Samo priđite. bazdi tako da smrad možeš nožem seći. Na šta smrdi? Na pokvarenu haringu iz konzerve ili. Brrrr. Molimo ne gazite travu.

Možda im i s nas pređe neki muški miris. Pa šta? Rukavice Long Džonove onomad na njegovom stolu, mirisale su na cigare. A dah? Miriše na ono što jedemo i pijemo. Ne. Mislim baš na onaj muški miris. Mora da ima veze s tim jer su sveštenici koji bi navodno trebalo da, sasvim drugačiji. Žene se lepe na to kao muve na med. Samo što ne provale u oltar da ga se domognu, pa šta košta da košta. Zabranjeno sveštениčko voće. Oče, hoćete li? Dozvolite mi da budem prva koja. To se razliva po čitavom telu, prožima. Izvor života, a miris krajnje čudnovat. Sos od celera. Dozvolite.

Gospodin Blum gurnu nos. Hm. U svoj. Hm. Prsluk. Bademi ili. Ne. Limun je to. Ma ne, to je od sapuna.

Da, stvarno, onaj losion. Znao sam da nečeg treba da se setim. Nisam se vratio, a ni sapun nije plaćen. Ne volim da nosim boce sa sobom, kao ona veštica jutros. Hajns je baš mogao i da mi vrati moja tri šilinga. Mogao sam da mu spomenem Megera, da ga podsetim. Ali ako uspe da ubaci onaj članak. Dva šilinga i devet. Šta li će misliti o meni. Svratiću sutra. Koliko vam dugujem? Tri šilinga i devet? Dva i devet, gospodine. Ah. Možda mi sledeći put neće dati na veresiju. Tako se gube mušterije. I u pabovima je isto. Neko se zaduži preko svake mere, pa onda izbegava to mesto i pije negde drugde.

Evo onog gospodina koga sam već video. Koji li ga je vetar doneo? Malo odšeta, pa se okrene. Uvek stiže kući za večeru. Deluje nekako: mora da se dobro nakrka. Sad uživa u prirodi. Molitva posle obroka. Posle večere prošeta jednu milju. Sigurno ima račun u nekoj banci, državni činovnik. Kad bih sad krenuo za njim bilo bi mu neprijatno, kao meni danas od onih dečaka s novinama. Ipak, naučiš nešto. Sagledaš sebe onako kako te drugi vide. Sve dok žene ne počnu da ti se rugaju, nije ni važno. Tako se to i sazna. Počneš da se pitaš ko je on.

Tajanstveni čovek na plaži, nagrađena kratka priča gospodina Leopolda Bluma. Honorar jedna gvineja po stupcu. A onaj u smeđem mantilu danas na groblju. S njim sigurno nije baš sve kako treba. A možda zdravo telo apsorbuje sve. Kažu da zviždukanje priziva kišu. Negde sigurno pada. So je u Ormondu bila vlažna. Telo oseća atmosferu. Staru Beti muče zglobovi. Proročanstvo majke Šipton ono o brodovima i kako će leteti u treptaju oka. Sveznanje za svakoga.¹⁷ Čini nam se kao da nam se brda iz daljine približavaju.

Haut. Svetlo Bejlja. Dva, četiri, šest, osam, devet. Vidi. Mora da se menja, da ne bi pomislili da je to kuća. Razbojnici. Grejs Darling.¹⁸ Ljudi se boje mraka. Eto, i svici, biciklisti: vreme je da se upale svetla. Lepše se cackle nakit i dijamanti. Svetlo uliva nekakvu sigurnost. Neće te povrediti. Naravno, sad je bolje nego u davna vremena. Seoski putevi. Prospu ti creva ni krivom ni dužnom. A i danas srećeš dve vrste ljudi. Mrgodno lice ili osmeh. Izvinite! Ništa, ništa. I biljke je najbolje zalivati čim zađe sunce. Dok još ima svetla. Crveni zraci su najduži. Rojgbiv Vans nas je učio: crveni, narandžasti, žuti, zeleni, plavi, tamnoplavi, ljubičasti. Vidim jednu zvezdu. Venera? Još nisam siguran. Dve, kad se pojave tri, onda je noć. Jesu li oni noćni oblaci sve vreme bili tamo? Izgledaju kao ukleti brod. Ne. Čekaj. Ili kao drveće? Optička varka. Fatamorgana. Ovo je zemlja zalazećeg sunca. Sunce samouprave zalazi na jugoistoku. Rodna zemljo, laku noć!¹⁹

Spušta se rosa. Ne valja ti, dušo, što sediš na tom kamenu. Dobićeš belo pranje. Nećeš dobiti bebu ako on ne bude veliki i jak da može da se probije. I ja bih mogao da dobijem šuljeve. To ti je kao letnja prehlada, groznica na usni. Najgore je kad se posečeš travkom ili papirom. Trenje od mesta na kome sediš. Voleo bih da sam bio ona stena na kojoj je sedela. O, mala moja, nemaš pojma kako si lepo izgledala. Počinju da mi se dopadaju žene tih godina. Zelene jabuke. Grabe sve što im se pruži. Možda mi jedino tada skrstimo noge, dok sedimo. I danas u biblioteci: one devojke što su diplomirale. Blago stolicama pod njima. Ma, to je uticaj večeri. One sve to osećaju. Otvaraju se kao cvetovi, znaju kad im je vreme, suncokreti, artičoke, u balskim dvoranama, pod lusterima, u avenijama pod

¹⁷ Majka Šipton (1487-1561), legendarna engleska proročica, koja je navodno predvidela smrt nekoliko značajnih ličnosti s dvora Henrija VIII. Jedna od mnogobrojnih krivotvorenih verzija njenih proročanstava, objavljivanih u potonjim vekovima, predviđala je i otkriće telegrafa („Misli će leteti svetom/ U treptaju oka“), parobroda i podmornice.

¹⁸ Grejs Darling (1815-1842), kći čuvara svetionika, koja je zajedno s ocem spasla desetoro putnika s parobroda koji je doživeo brodolom. Posle njene smrti, Vilijam Vordsvort ju je ovekovetio u istoimenoj pesmi.

¹⁹ Stih iz Bajronovog *Čajlda Harolda* (1812).

svetiljkama. Noćne frajle u bašti Mata Dilon, kad sam je poljubio u rame. Voleo bih da imam njen portret naslikan u prirodnoj veličini, iz onih dana. Juni je bio i kad sam joj se udvarao. Godina se vraća. Istorija se ponavlja. Hridine i litice, evo me opet k vama.²⁰ Život, ljubav, putovanje oko vlastitog malog sveta. A sada? Žao mi je što hramlje, naravno, ali čovek mora da pazi da se ne sažali previše. One to iskoriste.

Sad se sve umirilo na Hautu. Brda izgledaju daleka. Tamo gde mi. Rododendroni. Možda sam ja budala. Njemu šljive, a meni koštice. Tako mi zapalo. Svašta je videlo to prastaro brdo. Samo se imena menjaju: to je sve. Ljubavnici: njam njam.

Stiže me umor. Da ustanem? Uh, čekaj. Svu je muškost iz mene iscedila, nesreća jedna. Poljubila me. Moju mladost. Nikad više. To bude samo jednom. Ili njena. Otići sutra tamo vozom. Ne. Drugačije je kad ponovo dođeš. Kao kad dete povedeš drugi put u istu kuću. Treba mi nešto novo. Ničeg novog pod suncem. Post restant, Dolfins Barn. Zar nisi srećan u svom? Nevaljalac mali. Igra pantomime u Dolfins Barnu u kući Luka Dojla. Mat Dillon i njegov čopor kćeri.: Tajni, Ati, Floi, Meimi, Lui, Heti. Moli takođe. Osamdeset sedme je to bilo. Godinu dana pre no što smo... I stari major koji je voleo da popije. Baš čudno da je jedinica, i ja jedinac. Tako se to vraća. Misliš pobegao si, pa naletiš na sebe. Najduži put kojim želiš da umakneš je najkraći put kući. I to baš kad su on i ona. Cirkuski konj koji šeta po areni. Igrali smo se Ripa Van Vinkla²¹. Rip: poderotina na suknji od ripsa. Van: karavan. Vinkl: klavinkula. Onda sam se igrao Ripa Van Vinkla koji se vraća kući. Naslonila se na kredenac, posmatrala. Maorske oči. Dvadeset godina prespavao u Senoj dolini.²² Sve se izmenilo. Zaboravljeno. Mladi su ostarili. Puška mu zarđala od rose.

Ba. Šta to leti? Lasta? Biće da je slepi miš. Slepac, misli da sam drvo. Zar ptice nemaju čulo mirisa? Metempsihoza. Verovalo se da od tuge čovek može da se pretvori u drvo. Žalosna vrba. Ba. Evo ga opet. Smešan je, jadničak. Gde li živi, da mi je znati. Gore u zvoniku. Vrlo verovatno. Visi nogama okačen sred svetih mirisa. Mislim da ga je uplašilo zvono. Izgleda da je misa završena. Sve sam ih čuo. Moli se za nas. I moli za nas. I moli za nas. Dobro im je to s ponavljanjem. Tako je i sa oglasima. Kupujte kod nas. I kupujte kod nas. Da,

²⁰ Iz monologa Vilijama Tela u istoimenoj tragediji (1825) irskog pisca Džejmsa Šeridana Noulssa.

²¹ 'Rip VanVinkl'(1819), pripovetka Vošingtona Irvinga u kojoj glavni junak Rip Van Vinkl prespava dvadeset godina, i kada se probudi, otkrije da mu je puška zarđala, a po povratku kući shvata: „Sve se promenilo. Zaboravljeno.“

²² 'Legenda o Senoj dolini' (1819), takođe je priča Vošingtona Irvinga, sa osnovnim motivima sličnim 'Ripu Van Vinklu'. Otud Blumova zabuna, i 'spajanje' dve priče u jednu.

upaljeno je svetlo u sveštenikovoj kući. Njihov skromni obed. Sećam se kako sam ih pogrešno procenio u vreme kad sam radio kod Toma. Dvadeset osam funti godišnje. Imaju dve kuće. Brat Gabrijela Konroja je kapelan. Ba. Opet. Pitam se zašto li izlaze noću, kao miševi. Oni su melezanska sorta. Ptice su kao miševi koji skakuću. Šta li ih plaši, svetlost ili buka? Bolje je nikuda ne mrdati. Sve je to instinkt, kao kad se ona žedna ptica domogla vode iz krčaga tako što je u njega bacala kamenčiće. Izgleda kao kakav čovečuljak s ogrtačem i raširenim ručicama. Krhke kosti. Gotovo se vide kako svetlucaju, nekako plavičasto bele. Boje zavise od svetla. Zagledaš se na primer u sunce kao orao, pa posle pogledaš u cipelu i vidiš žučkastu mrlju. Hoće svuda da udari svoj pečat. Eto, ona mačka jutros na stepeništu. Boje treseta. Kažu da ne postoje trobojne. Nije tačno. Ona tigrasto crno-belo žučkasta u *Siti Armsu*, sa slovom t na čelu. Pedeset raznih boja na telu. Haut je do maločas imao boju ametista. Svetlucanje stakla. Tako je onaj mudrac, kako se ono zvaše, sa sabirnim sočivom.²³ Onda se upali vres. Ne može to samo od šibica nemarnih izletnika. Kako onda? Možda se od vetra taru jedna o drugu suve stabljike, pa se tako upale. Ili razbijene boce u žbunju na suncu deluju kao sabirno sočivo. Arhimed! Pronašao sam! Nije mi pamćenje tako loše.

Ba. Ko bi ga znao šta to stalno traže dok lete. Insekte? Ona pčela je prošle nedelje ušla u sobu i zaigrala se sa svojom senkom na tavanici. Možda je to ona koja me ubola, pa se vratila da vidi. I ptice, ko bi mogao da pogodi šta to ćuće. To je kao kad mi brbljamo. A onda ona kaže, a onda on kaže. Hrabre su, kad smeju da prelete okean i da se vrata. Verovatno mnoge nastradaju u olujama, na telegrafskim žicama. I život mornara je strašno težak. Ona čudovišta, preookeanski parobrodi glavinjaju kroz mrak i muču kao krave. *Faugh a ballagh*.²⁴ Gubi se, đavo te odneo. A neki opet u brodićima, jedra kao maramice, kad naiđe oluja, ponese ih kao orahovu ljusku. Neki su i oženjeni. Ponekad čitave godine provedu negde na drugom kraju sveta. Kraja zaista nema, pošto je zemlja okrugla. Imaju ženu u svakoj luci, kažu. Nije ni njoj lako da se čuva dok joj se muž ne vrati kući. Ako se uopšte vrati. Bazdi na najgore lučke brloge. Kako mogu da vole more? Pa ipak ga vole. Dižu sidro. I kreću da plove sa skapularom ili nekim ordenom za sreću. Pa onda? A tefilin,²⁵ ne, kako se to

²³ Prema legendi, Arhimed je odbio napad rimske flote na Sirakuzu tako što je koristeći ogleдалa zapalio brodove napadača.

²⁴ *Sklanaj se sa puta* (gelski).

²⁵ Blum misli na mezuzu – metalni valjčić učvršćen u dovratku jevrejskog doma, u kome je pergament s deset božjih zapovesti. Tefilin je uzan crni kaiš s kutijicom u kojoj se čuvaju izreke iz Biblije ispisane na pergamentu.

zvaše, jadni tata je to držao na vratima za sreću. To nas je izvelo iz zemlje misirske i uvelo u ropstvo. Ima nečeg u tim praznovericama jer kad izađeš iz kuće, nikad ne znaš šta te čeka. Uhvati se za kakvu dasku ili zajaše balvan da sačuva živu glavu, na njemu pojas za spasavanje, guta slanu vodu, i to mu je sve što ima od života dok ga se ne dočepaju ajkule. Pate li ribe ikada od morske bolesti?

A onda predivan mir bez oblačka, more glatko, spokojno, posada i teret sve razbijeno u paramprčad, u utrobi Neptunovoj. Mesec sve to gleda odozgo. Nisam ja kriv, stari moj.

Poslednja zaboravljena raketa izlete s vašara Mirus u nebo, u potrazi za novčanim priložima za Merserovu bolnicu, rasprсну se i prosu snop ljubičastih zvezda, a među njima i jednu belu. Lebdele su: padale: gasnule. Pastirsko vreme: vreme za sakupljanje ovaca: vreme ljubavnih sastanaka. Od kuće do kuće, uz svoje uvek dobrodošlo kucanje, išao je večernji poštar, lampa bi mu za pojasom kao svitac na trenutke sinula kroz lovorovu živicu. A među pet mladih stabala podiže se fitilj fenjerdžije i upali lampu u Lihis Terasu. Pored zastrtih osvetljenih prozora, pored istovetnih bašti prolazio je prodoran glas, vičući, kao da zapomaže: *Ivning telegraf, vanredno izdanje! Rezultati trka za Zlatni pehar!* a s vrata doma Dignamovih istrča dečak i nešto viknu. Slepí miš lepršao je tamo-amo. Dole na pesku puzali su sivi talasi oseke. Haut se spremao za počinak, umoran od dugih dana, od njam njam rododendrona (star je on) i sa zadovoljstvom osećao kako se večernji povetarac podiže, i mreška gustu paprat. Ležao je, ali mu je crveno oko bilo otvoreno i budno, duboko je i lagano disao, sanjiv ali budan. A u daljini je na Kiš Benku usidreni svetionik svetlucao, namigivao gospodinu Blumu.

Kako li žive ti ljudi tamo, prikovani za jedno mesto. Uprava irskih svetionika. Okajavaju grehe. Kao i obalska straža. Raketni topovi, bove i čamac za spasavanje. Onog dana kad smo brodom Erins King išli na izlet, bacili smo im vreću starih novina. Medvedi u zoološkom vrtu. Gadan izlet. Pijandure pošle na krstarenje da malo prodrmajaju jetru. Povraćali preko palube da nahrane haringe. Morska bolest. A žene, premrle od straha. Mili ni da trepne. Plavi šal joj leprša, smeje se. U tim godinama i ne znaju šta je smrt. A i stomaci su im čisti. Boje se jedino da se ne izgube. Kad smo se ono sakrili iza drveta u Kramlinu. Ja nisam hteo. Mama! Mama! Dečica u šumi.²⁶ Prestrave se i kad staviš masku. Bacaš ih u vazduh i hvataš. Ubiću te. Da li je to

²⁶ Naslov stare engleske balade.

baš sasvim u šali? Ili kad se deca igraju rata. Potpuno se užive. Kako ljudi mogu da nišane puškama jedni u druge. Ponekad i opale. Jadna deca. Njih muče samo crveni vetar i koprivnjača. Davao sam joj kalomel za čišćenje. Kad bi joj laknulo, zaspala bi pored Moli. Imaju iste zube. Šta one vole? Neko drugo svoje ja? Ali onog jutra ju je ganjala s kišobranom. Možda i nije htela da je ozledi. Osećao sam njen puls. Kako kucka. Tada je to bila malena ruka: sad je velika. Najdraži tatičice. Sve ti to kaže ruka kad je dotakneš. Volela je da broji dugmad na mom prsluku. Sećam se njenog prvog steznika. Bilo mi je smešno. Malene dojke, tek propupele. Leva je, ja mislim, osetljivija. I moja isto tako. Bliža je srcu. Trude se da se popune steznik ako su u modi bujnije. Pa oni njeni noćni bolovi, kad me je zvala, budila me. Kako se prestravila kad joj je priroda prvi put pokazala da je postala žena. Jadno dete! I za majku je to čudan trenutak. Vraća je u njene devojачke dane. Gibraltar. Pogled s Buena Viste. O'Harina kula. Krici morskih ptica. Stari makaki majmun koji je prožderao celu svoju porodicu. Zalazak sunca, pucanj topova kao znak za večerje. Zagledana u pučinu, rekla mi je. Baš ovakvo veče, ali vedro, bez oblaka. Oduvek sam mislila da ću se udati za nekog lorda ili gospodina koji ima jahtu. *Buenas noches, seniorita. El hombre ama la muchacha hermosa.*²⁷ Zašto baš ja? Zato što si bila toliko različita od drugih.

Ne bi valjalo da ostanem ovde cele noći zalepljen kao puž. Od ovakvog vremena čovek otupi. Sudeći po svetlu, biće da je već skoro devet. Valja krenuti kući. Prekasno je za *Leu, ljiljan iz Kilarnija*. Ne. Možda je još budna. Da svratim u bolnicu da proverim. Nadam se da se porodila. Baš sam imao dug dan. Marta, kupatilo, sahrana, Kizova kuća, muzej s onim boginjama, Dedalusova pesma. Pa onda onaj kavgadžija kod Barnija Kirnana. E, pa, nisam mu ostao dužan. Pijane prznice. Baš se lecnuo kad sam mu rekao ono za njegovog Boga. Ne treba uzvraćati udarce. Ili? Ne. Trebalo bi da odu kući i da se sami sebi smeju. Uvek im treba društvo da se našljemaju. Boje se da ostanu sami, kao dvogodišnja dečica. Valja to pogledati i s njihove strane. Onda već nije tako strašno. Možda i nije hteo da me uvredi. Tripit ura za Izrael. Tripit ura za posestrimu koju vuče za sobom, a u ustima joj tri zuba. Dobro su se našli. Divno društvance za čaj. Sestra supruge divljeg čoveka s Bornea upravo je stigla u grad. Zamisli tek da je vidiš ujutro, izbliza. O ukusima se ne raspravlja, štono reče Moris kad je poljubio kravu. Ali Dignamovi su me dotukli. Te kuće žalosti tako snevesele čoveka, jer nikad se ne zna. Svejedno, treba joj novac.

²⁷ *Dobro veče, gospođice. Čovek voli divnu gospođicu* (špan.).

Moraću da svratim do Škotskih Udovica,²⁸ kako sam obećao. Neobično ime. Kao da podrazumevaju da ćemo mi prvi da otegnemo papke. Ona udovica u ponedeljak kod Kramera, ona što me je gledala. Sahranila nesrećnog muža, ali s osiguranjem dobro napreduje. Njen udovički deo. Pa šta? Šta misliš da treba da radi? Mora nekako da gura dalje. Udovce ne volim ni da vidim. Deluju tako izgubljeno. Onaj jadni O'Konor, žena i petoro dece mu se otrovali školjkama. Otpadne vode. Beznadežan slučaj. Dobro bi mu došla kakva ozbiljna žena sa okruglim šeširićem da ga materinski neguje. Uzme ga pod svoje, lice joj kao pun mesec, opasana širokom kecljom. Ženske gaćice od sivog flanela, tri šilinga par, neverovatno sniženje. Kad zavoliš ružnu, volećeš je večno, kažu. Ružna: nijedna žena ne misli da je ružna. Voli, laži, lepa budi jer sutra nas biti neće. Viđao sam ga kako tumara i traži ko mu je ono podmetnuo. U. p. m: u pm. Sudbina je to. Njegova, ne moja. To važi, primetio sam, i za neke prodavnice. Kao da su uklete. Jesam li sanjao nešto noćas? Čekaj. Nešto mi se pobrkalo. Imala je crvene papuče. Turske. Nosila pantalone. Šta bi bilo kad bi ih obukla. Da li bi mi se dopala u pidžami? To je strašno teško reći. Naneti je otišao. Poštanskim brodom. Sad je već blizu Holiheda. Moram još da ubacim onaj Kizov oglas. Da obradim Hajnsa i Kroforda.

Podsuknje za Moli. Ima šta i da stavi u njih. Šta je ovo? Možda novac.

Gospodin Blum zastade i okrenu komad papira koji je ležao na obali. Prinese ga očima i zaškilji. Pismo? Nije. Ne mogu da pročitam. Bolje da pođem. Bolje. Nemam volje da se pokrenem. List iz neke stare sveske. Tolike rupe i kamićci. Ko bi ih sve prebrojao? Nikad ne znaš šta ćeš pronaći. Bocu s pričom o blagu, bačenu u more s broda koji tone. Poštanske pakete. Deca vole da bacaju stvari u more. Je li to poverenje? Hleb bačen u vodu. Šta je ovo? Komad štapa.

Oh! Baš me je iscrpla ta žena. Nisam više tako mlad. Hoće li doći ovamo i sutra? Čekati je negde, večno. Mora da se vrati. Kao ubice. A hoću li ja?

Gospodin Blum je štapom lagano čeprkao po gustom pesku kraj svojih nogu. Da joj napišem poruku. Možda će ostati. A šta?

JA.

Izgaziće to neki dustabanlija sutra ujutro. Ne vredi. Voda će izbrisati. Plima stiže sve do one barice kraj koje je sedela. Nagneš se, ugledaš svoje lice, tamno ogledalo, duneš, namreška se. Sve te stene s linijama i ožiljcima i slovima. Oh, one njene

²⁸ Dablinski osiguravajući zavod: Fond škotskih udovica.

prozirne! Uostalom, one i ne znaju. Šta znači ona druga reč. Nazvala sam te nevaljalcem zato što ne volim.

SAM. JEDAN.

Nema mesta. Nije ni važno.

Gospodin Blum laganim pokretom noge izbrisa slova. Ni za šta nije taj pesak. Ništa ne može da nikne u njemu. Sve uvene. Ovde nikako ne mogu da pristanu veliki brodovi. Osim Ginisovih dereglija. Put oko Kiša za osamdeset dana. To je donekle i namerno tako napravljeno.

On baci svoje drveno pero. Štap pade u u muljevit pesak, zabode se. Da sam nedelju dana to pokušavao, ne bi mi uspelo. Slučajnost. Nikad se više nećemo sresti. Ali lepo je bilo. Zbogom, draga. Hvala ti. Stvarno si me podmladila.

Sad bih voleo da dremnem. Mora da je blizu devet. Brod za Liverpul je odavno otišao. Ni dim se više ne vidi. Ona neka uradi ostalo. Već jeste. I za Belfast. Neću ja ići. Trkom onamo, pa onda trkom natrag u Enis. Neka ga. Samo na časak da sklopim oči. Ali neću da spavam. Polusan. Nikad nije isti. Opet slepi miš. Nije on opasan. Samo nekoli.

O mila ta divna devojačka belina video zamazan remenpojas mamila mi ljubav lepi se nas dvoje nevaljalih Grejs darling ona njega u pola krevet metnem psa kozi čipka za Raula da ti neparfimišem ženu crna kosa zanjihana prsa *senorita* mlade oči Malvi jedre grudi ja karavan Vinkl crvene papuče zardali san idu godine snovi se vrata naopačke Agendat omamila mala pokaza mi svoje dogodine gačice vrati se opet u svom opet.

Prolete slepi miš. Tamo. Amo. Tamo. Daleko u sivilu noći oglasi se zvono. Gospodin Blum je otvorenih usta, s levom nogom postrance uronjenom u pesak, ležao oslonjen, disao. Samo na nekoliko

Kuku.

Kuku.

Kuku.

Gukao je sat na kaminu u sveštenikovom domu gde su kanonik O'Henlon i otac Konroj i velečasni Džon Hjuz, jezuita, pili čaj i jeli hleb s puterom i pečenu ovčetinu s pečurkama i razgovarali o

Kuku.

Kuku.

Kuku.

Jer Gerti Makdauel je primetila da je to mali kanarinac izašao iz svoje kućice da javi koliko je sati kad je bila tamo pošto je ona bolje od svih zapažala takve stvari, ta Gerti Makdauel, i odmah je primetila da je onaj nepoznati gospodin koji je sedeo na steni i gledao bio

Kuku.

Kuku.

Kuku.

Deshil Hols Eamus.¹ Deshil Hols Eamus. Deshil Hols Eamus.

Podari nam, o presvetli, o svevišnji, Horhorne,² život i utrobe plod. Podari nam, o presvetli, o svevišnji, Horhorne, život i utrobe plod. Podari nam, o presvetli, o svevišnji, Horhorne, život i utrobe plod.

Opsaa, dečko je, opsa! Opsa, dečko je, opsa! Opsa, dečko je, opsa!

Po pravilu³ se ne smatra naročito vrednom pronicljivost osobe upućene u znanja o onom što razumom obdareni smrtnici smatraju najkorisnijim, ukoliko rečena osoba ne zna ništa o onome u šta nas stalno uveravaju najučeniji koje i poštujemo zbog uma što ih krasi, kada uz sveopšte slaganje tvrde da ukoliko su uslovi jednaki nikakav spoljašnji sjaj ne može tako da pokaže napredak jedne nacije koliko njeno neprestano uvećanje brige za nove naraštaje, koja kad je nema, svedoči o praroditeljskim gresima, a kad srećom postoji, predstavlja pouzdan znak neiskvarene dobronamernosti svemoćne prirode. Jer ko je taj ko je postigao išta značajno a da nije svestan da je taj spoljašnji sjaj samo paravan one tmaste stvarnosti koja se survava ka dnu, a ko bi nasuprot tome bio tako neprosvetljen da ne primeti da nikakav prirodni čin ne može da se suprotstavi blagorodnom razmnožavanju, te stoga svakom ispravnom građaninu priliči da bodri i prekoreva svoje bližnje i strahuje da ono što je nacija u prošlosti tako veličanstveno započela možda u budućnosti neće biti na isti način okončano ukoliko nezajajljivost postepeno istisne one časne običaje nasleđene od naših predaka do te mere da će se smatrati izuzetno odvažnim onaj koji bude imao smelosti da ustane i kaže da nema gadnije uvrede nego kad neko zaboravi i zanemari evanđeosku zapovest i obećanje koje je svim

¹ Inkantacija kojom poglavlje počinje sačinjena je od tri reči: 'Deshil' je izvedeno od gelskog *deasil* – 'prema suncu'; 'Hols' je naziv ulice u kojoj se nalazi porodilište u kome se održava radnja; *Eamus* na latinskom znači 'idemo, hajdemo'.

² Horn je ime jednog od dvojice lekara-upravnika porodilišta.

³ „Po pravilu ... uzvišenu funkciju razmnožavanja“ – parodija proznog stila rimskih istoričara Salusta (86-34 p.n.e) i Tacita (55-120 n.e.).

smrtnicima uz proročanstvo izobilja i pod pretnjom izumiranja neizbrisivo nametnulo uzvišenu funkciju razmnožavanja?

Stoga ne treba da se čudimo tome što su Kelti,⁴ kako nam prenose najviđeniji historičari, premda se nisu divili ničemu što po samoj prirodi svojoj nije vredno divljenja, visoko cenili poznavanje medicine. Nije potrebno spominjati lečilišta, azile za gubavce, sobe za preznojavanje, groblja za umrle od kuge, gde su njihovi najveći lekari, O'Šilijevi, O'Hikijevi, O'Lijevi, predano stvarali različite metode kojima su bolesnima i posustalima vraćali zdravlje bez obzira na to da li je boljka koja ih je mučila bila sušica ili zgrušavanje krvi. Nesumnjivo je da u svakom iole ozbiljnijem javnom poslu treba sprovesti značajne pripreme, te su tako oni usvojili plan (teško je reći da li unapred ili na osnovu iskustva, pošto se na osnovu protivurečnih zaključaka naknadnih istraživanja to ne može pouzdano utvrditi) po kome je materinstvo bilo do te mere zaštićeno od svih mogućih nepravilnosti, tako da je ne samo imućnima već i onima koje nisu imale dovoljno novca da plate koliko treba, često ni da plate bilo šta, omogućavano da uz zanemarljivu naknadu i svu potrebnu negu prožive taj najteži period u životu svake žene.

Njoj već u tom trenutku, a zatim i nadalje, ništa više nije moglo naneti zlo jer su svi građani osećali da bez plodnih majki ne može biti napretka i kad su prihvatili večnost bogovi smrtnici čitava pokoljenja da prema njenom liku sazdana budu, kada bi kucnuo čas, porodilju bi u kolicima odveli tamo, dok bi u drugim ženama ostala da tinja želja da i same dospeju u tu ustanovu. To delo mudre nacije koje nije bilo dovoljno samo videti, već je trebalo i pričati o njemu i hvaliti ga, pričati o tome kako su i pre porođaja obilazili buduću majku, i kako je ona iznenada osetila koliko je svi vole i paze!

Blažena beše beba i pre rođenja.⁵ U majčinoj materici mažena je bila. Šta god da se tada činilo, činilo se kako je red. Postelja okružena babicama, zdrava hrana, najčistije pelene kao da je porođaj već prošao sve to mudro unapred pripremljeno: k tome i svi potrebni lekovi i hirurški instrumenti potrebni za tu priliku, a nisu zaboravili ni obilje zabavnih slika predela iz različitih delova zemaljskog šara, uz likove božanske i ljudske, koje su bremenite žene posmatrale da bi tako pospešile izlazak ploda ili olakšale sebi u visokom

⁴ „Stoga ne treba da se čudimo... svi vole i paze!“ – parodija stila srednjevekovnih latinskih prozanih hronika.

⁵ „Blažena beše beba... jadom ophrvani, deleći tugu“ – parodija aliterativnog stila anglosaksonske proze (posebno Elfrika /955-1022/, vodećeg proznog pisca svoga doba), kao i anglosaksonskih elegija, (posebno one pod naslovom 'Potukač' /oko 975/).

sunčanom udobnom i lepom materinskom domu, kada bi osetile da im je vreme da dođu i da tu pronađu sebi postelju.

Nekakav putnik-namernik u suton zastade kraj kućnog praga. Narodu Izrailja pripadaše taj čovek koji je dugo lutao po dalekom svetu. Teška ga je nevolja samotnog pred tu kuću naterala.

Gospodar toga doma je A. Horn. Sedamdeset postelja on tu čuva za bremenite majke da u njih legnu i porode se i na svet donesu zdravo potomstvo, kako anđeo gospodnji reče Mariji. Tuda koračaju čuvari, sestre u belom koje bez prestanka bdiju. Bolove blaže one svima: za dvanaest meseci tri stotine njih. Plemenite i časne te su čuvarke, za Horna o bolnima brigu brinu.

U bdenju ču budna čuvarka gde dolazi čovek blagorodan, pa se diže velom pokrivena i kapiju mu širom otvori. I gle, sinu na zapadu munje mač iz oka irskog neba! I stade ona u strahu da Bogosvetnik ne pošalje potop na ljude zbog greha njihovih. I napravi ona znak krsta na grudima svojim i povede ga da zaklon nađe pod njenim krovom. I čovek vođen voljom njenom uđe u Hornov dom.

Da se nikome na putu ne nađe, u predvorje stade namernik sa šeširom u ruci. Tu je on nekad živeo s voljenom ženom i premilom kćeri, pre no što krenu da devet godina luta zemljom i morima plovi. U gradskoj vrevi jednom ju je susreo i nije otpozdravio na njen naklon. Sad od nje oproštaj traži i kaže da to lice što ga na časak ugleda, njeno, učini mu se tada odveć mladim. Na te reči sevnu plam u očima njenim, rumen navre u obraze.

Kad vide ruho njegovo, poboja se ona da je u žalosti. No tuga se njena u radost pretvori. Tad je on upita ima li glasa od doktora O'Hera izdaleka, a ona tugom satrvana uz uzdah odgovor mu dade da se doktor O'Her u nebo preselio. I rastuži se čovek kad to ču, i bol ga čitavog prože. Tada mu ona sve ispriča, tužeći zbog smrti mladoga prijatelja, a ne odričući ipak pravednost Božju. Reče kako mu blagu i lepu smrt milošću svojom Bog podari i sveštenika da ga ispovedi i pričesti i poslednju mu pomast da. Tad čovek zapita opaticu kakvom je smrću ovaj umro, a opatica mu odgovori i kaza da je umro na ostrvu Moni od raka na želucu, o Božiću će biti tri godine i molila se Bogu svevišnjem da njegovoj miloj duši besmrtnost podari. Slušaše čovek njene tužne reči, i nemo stajaše s šeširom u ruci. I oboje tako stajahu jadom ophrvani, deleći tugu.

Zbog toga,⁶ čoveče, spomeni se kraja, koji znači smrt i prah i kome neće izmaći niko koga je žena rodila jer kao što nag izauđe iz utrobe majčine, tako će nag i otići s ovog sveta kada mu kućne čas.

Došljak se tad obrati sestri i upita je šta bi s onom ženom koja ležala tu čekajući da se porodi. I odgovori mu sestra da ta žena već tri dana leži u porođajnim mukama i da će porođaj težak biti ali da sad već čas mu se primiče. I još mu reče da mnoge je porođaje videla, ali nijedan tako težak ne beše kao porođaj te žene. I sve mu ispričeva tačno kako je bilo u vreme dok je on živeo blizu te kuće. Čovek slušaše njene reči i beše divljenjem obuzet prema ženama zbog silnih muka koje nosi materinstvo i čuđalaše se njenom licu jer svako je mogao videti da je to lice mlado, a mnogo je godina radila kao sluškinja. Devet puta po dvanaest krvavih potočića bezdetnu je prekoreva.

I dok tako razgovarahu,⁷ otvori se kapija dvorca i stiže do njih nekakva silna graja, kao da mnogo ljudi sedi za trpezom. I mestu na kom oni stajahu priđe tad mladi učeni vitez Dikson. I beše njemu poznat putnik Leopold jer sretoše se jednom u kući milosrđa gde je radio učeni vitez a putnik Lepopold došao da potraži sebi leka, jer beše teško ranjen u grudi kopljem groznog i strašnog zmaja, te mu tad mladić mirišljavom solju i melemima mirisnim zaceli ranu. A sad mu kaza da uđe u zamak da se s njima proveseli. A putnik Leopold reče da mora drugim poslom da krene, jer on beše čovek obziran i smeran. I gospa beše na njegovoj strani, te ukori učenog viteza, mada je dobro znala da putnik lagaše o mudrosti svojoj. Ali učeni vitez ne htede ni da čuje njen nalog niti išta što ne beše po njegovoj volji i samo govoraše kako je divan zamak. I putnik Leopold uđe u zamak da otpočine, jer beše iznuren od dugog puta po zemljama dalekim i od žudnje ljubavne.

A u dvorcu beše postavljen sto od finske brezovine i držahu ga na leđima četiri patuljka iz te zemlje, ali ne mogahu se pomaći, jer bejahu začarani. A na stolu ležahu strašni mačevi i noževi koje u pećinama u znoju lica svog iskovaše demoni u beloj vatri založenoj rogovima bizona i jelena kojih tamo u izobilju ima. A behu tu i posude iskovane čarolijama Mahondovim⁸ od morskog peska i vazduha koje je dahom

⁶ „Zbog toga ... bezdetnu je prekoreva“ – parodija stila srednjevekovne engleske proze, posebno uvodnog govora u drami *Svečovek* (1475).

⁷ „I dok tako razgovaraju... Neka je hvala svemogućem Bogu“ – parodija *Putovanja ser Džona Mendevila* (1336-1371), srednjovekovne zbirke fantastičnih putopisa.

⁸ Ime kojim je katkad u srednjem veku nazivan prorok Muhamed, ali i reč koja je u srednjovekovnom engleskom značila 'idol' ili 'monstrum'.

svojim pretvorio u mehurove. I toliko divnih i raskošnih jela bilo je na trpezi da se bolja i lepša ni zamisliti ne mogu. A beše tu i jedno srebrno bure koje se nekom naročitom veštinom otvaralo i u kome ležahu čudnovate ribe bez glava, mada sumnjičavi ne veruju da je to moguće dok ne vide svojim očima. A te ribe leže u uljanoj vodici donetoj iz zemlje portugalske zbog toga što je masna kao sok isceđen iz masline. A čudnovato je bilo gledati i to kako u tom zamku čarolijom nekom pripravljavaju nekakvu smesu od izobilnog semenja žita iz Haldeje, koju uz pomoć nekakvih zloduha terahu da čudesno naraste kao planina. A zmije uče da se uvijaju oko dugačkih štapova u zemlju pobodenih, i od krljušti tih zmija prave neko piće nalik na medovinu.

I učeni vitez nasu vitez u Leopoldu gutljaj i dade mu da ispije, što učiniše i svi drugi koji behu tu s njima. I vitez Leopold diže pehar i otpi gutljaj da mu učini po volji jer on nikada nije pio ništa nalik medovini i potom odloži pehar, i pri tom usu veći deo iz njega u čašu svoga suseda a ovaj ne opazi njegovo lukavstvo. Zatim sede sa ostalima da tu u zamku malo otpočine. Neka je hvala Svemogućem bogu.

Za to vreme⁹ je dobra sestra stajala kraj vrata i zaklinjala ih Bogom da se okanu terevenke jer tu gore ležaše jedna plemenita gospa u trudovima, čiji čas samo što nije bio kucnuo. Ser Leopold ču s gornjeg sprata krik i zapita se kakav je to krik, da li deteta ili žene i baš se čudim, reče on, što se dete još nije rodilo. Meni se čini da se to odužilo. Kadli odjednom ugleda slobodnjaka Linihana s one strane trpeze gde ovaj beše od svih najstariji, pa pošto obojica behu vrli vitezovi a on je bio stariji, on ga blagim glasom oslovi. Premda, reče on, to već predugo traje, ona će na kraju doneti na svet blago Božje i radost će naći u svome detetu jer ga je čekala toliko dugo. I slobodnjak, otpivši gutljaj, reče: svakog časa treba da se porodi. Potom uze pehar koji je pred njim stajao, jer njega niko nije morao da nutka da pije i reče, radosno, pijmo sada, pa potegnu iz pehara pijuci u zdravlje obojice, jer beše čovek srdačan i veseljak. A ser Leopold, koji beše najbolji gost što je ikad sedeo za trpezom tih učenjaka i koji beše najkrotkiji i najblaži domaćin kadar da izvuče jaje ispod kokoške i koji beše najčestitiji vitez na svetu, kome ne beše ravnog u službi plemenitih dama, dade mu za pravo podigavši pehar. A pri tom mišljaše o ženskim jadima i čuđaše se njima.

Sad nam valja prozboriti koju i o družini koja se tu sakupila s namerom da se, ako može, dobrano opije. Sa obe

⁹ „Za to vreme... s bludnicama“ – parodija stila ser Tomasa Malorija, sastavljača zbirke legendi o kralju Arturu, pod naslovom *Arturova smrt* (1475).

strane trpeze sedeli su naučenjaci, to će reći Dikson, zvani mlađi od Svete Marije od Milosrđa sa svojim pobratimima Linčom i Medenom, medicinarima, i slobodnjak Linihan i jedan iz Alba Longe, neki Kroters, i mladi Stiven, koji je izgledao kao fratar i sedeo u čelo stola, i Kostelo, koga su zvali Panč Kostelo zbog majstorije koju je jednom izveo (a on od svih njih, osim mladoga Stivena, beše najpijaniji i stalno je tražio još medovine), a pored njega krotki ser Leopold. Ali svi oni čekahu mladog Malakija koji je obećao da će doći, i oni stroži među njima rekoše da je prekršio zadatu reč. A ser Leopold je sedeo s njima jer ga je čvrsto prijateljstvo vezivalo za ser Sajmona i njegovog mladog sina Stivena, ali i zato da svome umoru posle dugog lutanja nađe počinka jer ga čašćavahu i darivahu najvećim počastima.

Jer behu to uistinu vispreni naučenjaci. I on ih slušaše kako jedan s drugim zборе o rađanju i pravdi, mladi Meden držao je da bi vrlo nezgodno bilo kad bi ta žena umrla (jer tako se pre neku godinu jedna žena iz Eblana ovde u Hornovom domu preselila na drugi svet, a noć pre njene smrti svi su se vidari i apotekari savetovali o njenom slučaju). I rekoše još da ona mora da preživi, pošto je na početku kazano da žena treba da rađa u bolu i zato oni koji behu tog mišljenja rekoše da je mladi Meden pravo kazao pošto je odveć savestan bio da bi je pustio da umre. A dosta njih, među njima i mladi Linč, bejahu mišljenja da se svetom upravlja gore nego ikad, premda nišči misle drugačije, a ni zakon ni sudije ne mogu tome naći leka. Samo neka Bog pomogne. Jedva on to i izreče, kadli svi u jedan glas povikaše da, tako im Device Marije, žena treba da živi a beba da umre. I svima im krv navre u glavu, kome od rasprave, a kome od pića, ali je slobodnjak Linihan hitro dolivao piće, da tako sačuva dobro raspoloženje. Tada mladi Meden iznese čitav slučaj, a kad im ispriča kako je ona umrla i kako zbog svete vere i pouka hodočasnika i zbog zakletve koju je dao svetom Altanu iz Arabakana¹⁰ njen dobri muž nije mogao da prihvati tu smrt, svi se silno ražalostiše. Na to se mladi Stiven oglasi sledećim rečima: Neuk svet, gospodo moja, vrlo se često žali. I dete i majka sad slave svoga stvoritelja, jedno u tmimi limba, drugo u ognju čistilišta. Ali, slava dragome Bogu, šta ćemo s onim božjim dušama koje mi po noći satiremo, a to je greh protiv Svetoga duha, samog Boga, Gospodara i Stvoritelja života? Jer, gospodo, reče on, naša je požuda kratkoga daha. Mi smo samo posrednici onih malih bića u nama, a ciljevi prirode drugačiji su od naših. Tada Dikson mlađi zapita Panča Kostela zna li on koji su to ciljevi. No ovaj već beše previše popio i jedino što je

¹⁰ Irski misionar iz VII veka.

mogao da kaže bilo je to da bi on rado obeščastio svaku ženu ma bila ona udata, devojka ili bludnica samo da se reši svoje proklete požude. Na to Kroters iz Alba Longe zapeva slavopojku mladog Malakija o onoj zveri jednorogu koji se rađa jednom u hiljadu godina s tim svojim rogom a ostali su za to vreme terali sprdnju s njim i zadirkivali ga, i svi su od reda tvrdili, neki se čak i kleli alatom svetog Futenusa,¹¹ da on može da uradi sve što priliči muškarcu. I svi se tome vedro nasmejaše osim mladog Stivena i ser Leopolda koji se zbog nečega što ne htede da objasni nikada nije glasno smejaio, a sada još i zbog toga što je sažaljevaio onu koja rađa ma ko i ma gde ona bila. Tad gordo progovori mladi Stiven o majci crkvi koja bi da ga odbaci od sebe, o kanonskim zakonima, o Lilit, zaštitnici pobačaja, o bremenitosti koja nastaje od semena svetlosti nošenog vetrom, ili poljupcem vampira usta na usta ili, kako Vergilije reče, delovanjem sunčevog zalaska ili mirisa mesečevog cveta ili ako žena legne sa ženom s kojom je spavao njen muž, *effectu secuto*¹² ili možda u kupatilu, prema mišljenju Averoesa i Mojsija Majmonida. Reče još i to da se krajem drugog meseca udahnjuje ljudska duša, te da naša Sveta mati svemu daruje dušu radi slave Božje dok ovozemaljska mati, koja je samo ženka što rađa kao što zverinje rađa po zakonu crkvenom mora da umre, jer tako kaza onaj koji nosi ribarski pečat, čak i blaženi Petar, na čijoj je steni utemeljena sveta crkva za sva vremena,¹³ Tad mladi učenjaci zapitaše ser Leopolda bi li on u takvom slučaju ugrozio njen život da spase onaj drugi. Obazrivost mu reče da treba da odgovori tako da svima bude potaman, pa stoga, podbočivši bradu rukom, reče oprezno, jer takav beše njegov običaj da prema njegovom znanju, a on je vazda lekarsku nauku cenio kao malo koji laik, a i prema njegovom iskustvu u jednom tako retkom slučaju da bi to bilo dobro za Majčicu crkvu jer bi jednim udarcem dobila novac i za rođenje i za smrt, te na taj način vešto izmače njihovim pitanjima. Pravo veliš, vere mi, reče Dikson, i mudro, ako ne grešim. Čuvši to, mladi Stiven se neobično razveseli i reče da onaj ko krade od siromaha poklanja Bogu, jer on bi uvek malo podivljao kad previše popije, i ubrzo se pokaza da je sad upravo u takvom raspoloženju.

Ali ser Leopold beše smrtno ozbiljan uprkos svojim rečima pošto je još uvek osećao sažaljenje zbog užasnih

¹¹ Sveti Futen, francuski biskup iz II veka, svojevremeno smatran zaštitnikom plodnosti.

¹² *Odmah zatim* (lat.).

¹³ 'Onaj koji nosi ribarski pečat' je papa, a prema Isusovim rečima upućenim apostolu Petru i njegovom bratu: „Sledite me, i ja ću vas učiniti ribarima ljudskim“ (Matej, 4:19). Petar je bio prvi biskup grada Rima.

krikova žena porodilja a setio se i svoje plemenite gospe Marion što mu je rodila sina jedinca, koji jedanaestog dana svoga života preminu i nikakva ga ljudska veština nije mogla spasiti jer takva mu beše sudbina. A nju je u srce pogodilo to strašno zbitije, pa mu je za sahranu odenula odelce od vune jaganjaca, najlepših u stadu, da se ne smrzne i da ne leži u hladnom (jer zbivalo se to usred zime) i sada je ser Leopold koji ne imađase sina od krvi svoje gledao sina svog prijatelja ophrvan tugom za izgubljenom srećom, ali ma kako tužan bio zbog toga što nema tako blagorodnog sina (jer svi su ga istinski poštovali), isto je toliko žalio i zbog toga što mladi Stiven živi raskalašno s ovim pustahijama i rasipa imetak s bludnicama.

Za to je vreme¹⁴ mladi Stiven napunio sve čaše koje stajahu prazne tako da bi još sasvim malo ostalo da ga oni smotreniji nisu pokretom sprečili da im priđe, a njemu još nije bilo dosta, pa je sad pio u zdravije vrhovnog pontifa, držao zdravicu vikaru Hristovom, koji je takođe, kako reče, i vikar od Breja.¹⁵ Pijmo sad, reče, iz ove čaše iskapite ovu medovinu koja nije deo moga tela već utelovljenje duše moje. Ostavite komad hleba onima koji samo o hlebu žive. Ne bojte se nikakve nemaštine jer ovo ovde pruža veću utehu no što nam išta može zadati jada. Pogledajte. I pokaza im blistave novce i zlatne monete sve skupa dve funte i devetnaest šilinga što ih, kako reče, dobi u znak priznanja za pesmu koju je napisao. Svi se zadiviše kad videše to blago jer on pre toga življaše u velikoj nemaštini. A on im tad kaza: Znajte svi, reče, od ruševina vremena grade se palate večnosti.¹⁶ Šta to znači? Vetrovi žudnje satiru trnje, ali posle toga iz trnja izrasta ruža na krstu vremena. Čujte me dobro. U ženskoj utrobi reč postaje telo ali u duhu Stvoritelja sva tela koja nestanu postaju reč koja nikada nestati neće. To je postkreacija. *Omnis caro ad te veniet*.¹⁷ Nema zbora da je moćno ime one koja je u sebi nosila drago telo našeg Iskupitelja, Spasitelja i Pastira, naše moćne majke i presvete matere naše i pravo je rekao Bernard da ona ima *omnipotentatum dei parae supplicem*,¹⁸ to će reći mudrost, svemoćnu reč, zbog toga što je baš ona ta druga Eva koja nas je iskupila, kako veli i Augustin, dok bi ona druga, naša pramajka, s kojom smo povezani beskrajno dugim pupčanim vrpcama, prodala sve nas, i seme, i rod, i pokolenje, za crvljivu jabuku. Ali ovo o čemu je reč. Ili ga je poznavala, mislim na ovu drugu, i

¹⁴ „Za to je vreme... vlada spokoj“ – parodija elizabetinskih prozних hronika.

¹⁵ Vikar od Breja je prevrtljivi i licemerni sveštenik, glavni junak istoimene pesme. Ovde je papa poistovećen s tim likom.

¹⁶ Iz jednog pisma Viliijama Blejka (1800).

¹⁷ *Sve će telesno k tebi doći* (lat.).

¹⁸ *Molba upućena majci Svevišnjeg* (lat.).

bila samo kreatura svoje kreature, *virgine madre figlia di tuo figlio*,¹⁹ ili ga nije poznavala i ako je tako, onda živi u neznanju kao Ribar Petar koji živi kao u šumici zeka, i kao Drvodjelja Josif, zaštitnik srećnog završetka svih nesrećnih brakova *ragse Taxil nos a dit que qui l'avait mise dans cette fichue position c'était le sacré pigeon, ventre de Dieu!*²⁰ *Entweder* transsupstancijalnost *oder*²¹ konspstancijalnost ali ni u kom slučaju supstancijalnost. I svi zagrajaše na te besramne reči. Bremenitost bez radosti, reče on, rađanje bez bola, telo bez mrlje greha, trbuh bez punoće. Neka se bestidnici s verom i pobožno mole. Mi ćemo se, voljom osnaženi, tome odupreti.

Na to Panč Kostelo lupi šakom o sto i zapeva bestidnu pesmicu *Didldu Stabela*, o nekakvoj curi koju je u zemlji švapskoj natovario neki delija, pa zaurla iz sve snage: *Prva tri meseca beše joj zlo, didldu*, no uto se na pragu pojavi sestra Kvigli i ljutito im reče da učute i da se stide i da je to nepristojno, i podseti ih da je njena dužnost da se stara da bude sve u redu kad dođe gospodin Endru, te da joj je stalo da nikakva besramna graja ne uznemiri njeno časno bdenije. Beše to stara i tužna matrona dostojanstvenog držanja i hrišćanskog vladanja, u tamnoj odori koja je pristajala njenoj seti i naboranom licu, a njen je prekora bio delotvoran, jer se svi istog časa oboriše na Panča Kostela, pa jedni smiriše prostaka oštrim rečima a drugi blagim pretnjama, ali su ga svi odreda obasuli grdnjama: kuga te odnela, koji te je đavo spopao, budalino, bedo, kopile od kopileta, razvratniče, smrdonjo, pogana sorto, pomijaro, neuspeli pobačaju, začepi tu pijanu žvalavu majmunsku njušku, dok je dobri ser Leopold koji je kao svoj znamen nosio cvet mira, nežni majoran, govorio kako je ovo najsvetiji trenutak i najdostojniji da bude najsvetiji. U Hornovom domu treba da vlada mir.

Da skratimo priču,²² čim ta halabuka utihnu, upita gospodin Dikson od Marije u Ekslu mladoga Stivena zbog čega nije položio redovničku zakletvu, a ovaj mu odgovori: budi pokoran u utrobi, krepostan u grobu, a za života ne svojom voljom siromašan. Gospodin Linihan na to uzvratu da je čuo za njegovu nedela, da je ovaj, kako se pričalo, ukaljao ljljansku nežnost neke žene koja mu je poklonila svoje poverenje, a to je oskrvnuće slabijih, i svi se s njim složiše, veselo se smejući i

¹⁹ *Devičanska mati, kći tvoga sina* (ital.).

²⁰ *Zašto nam je gospodin Leo Taksil rekao da je nju sveti golub doveo u taj jadni položaj, crevca mu božja!* (franc.)

²¹ *Ili ... ili* (nem.).

²² „Da skratimo priču ... prirodne pojave“ – parodija proznog stila engleskih pisaca koji su krajem XVI i početkom XVII veka pisali na latinskom, poput Džona Miltona, Džeremija Tejlora, ili ser Tomasa Brauna.

nazdravljajući njegovom očinstvu. No ovaj vrlo odlučno reče da je istina sasvim drugačija od njihovih pretpostavki jer on je, reče, večiti sin i zanavek nevin. Na to među njima nastade još veće veselje, pa ga podsetiše na onaj neobičan svadbeni ritual svlačenja i defloracije neveste, kakav obavljaju sveštenici na ostrvu Madagaskar, ona je u haljini bele i šafranove boje, a mladoženja u beloj i grimiznoj. Pale se voštanice i mirisno bilje, na mladenačkoj postelji kraj koje sveštenici pevaju Kirije i himnu *Ut novetur sexus omnis corporis mysterium*²³ sve dok se nevesta ne razdeviči. Na to im on spomenu onu predivnu svadbenu pesmu tanano osećajnih pesnika gospodina Džona Flečera i gospodina Frensisa Bomona²⁴ iz njihove *Devojačke tragedije*, napisanu povodom telesnog združivanja dvoje ljubavnika: *U postelju, u postelju*, glasio je refren koji se pevao uz pratnju virginala. Prekrasna milozvučna svadbena pesma, umirujuća i zamamna, za mladae mladence koje su miomirisne baklje u rukama paranimfi ispratile do četvoronožnog proscenijuma bračnog združivanja. Dobar su par bili, reče gospodin Dikson, razgaljen, ali da vam ja kažem, gospodine, više bi im pristajalo da su se zvali Mormon i Fleka, jer bi, vere mi, od takvog spoja svašta moglo nastati. Mladi Stiven reče da su koliko se on seća njih dvojica imali zajedničku naložnicu a ona beše kadra da im obojici naizmenično pruži ljubavna uživanja, pošto se u to vreme živelo vrlo žestoko i niko nije imao ništa protiv toga. Nema veće ljubavi, reče, nego kad muškarac podastire svoju ženu svome prijatelju. Idi i učini to isto. Tako je, ili nekako slično, govorio Zaratustra, u svoje vreme profesor francuske književnosti na univerzitetu Stokosford, a nikad na svetu nije živio niko ko je čovečanstvo toliko zadužio. Dovedi stranca u kuću i biće čudo ako ne završiš na drugoj postelji. *Orate, fratres, pro memetipo*.²⁵ I svi će ljudi reći: amin. Seti se, Erine, svojih pokoljenja i svojih minulih dana, i kako si malo mario za mene i moje reči, pa si mi na kapiju doveo stranca da pred mojim očima bludniči i goji se i da mahnita kao Ješurum.²⁶ Tako si zgrešio protiv svetlosti i mene, svoga gospodara, učinio slugom služinčadi. Vрати se, vrati se, o pleme Mili:²⁷ ne zaboravi me, o Milećanko. Zbog čega si počinio tu strahotu preda mnom i prezreo me zbog jednog trgovca jalapom i odrekao me se pred Rimljaninom i Indijcem čudnovatog jezika s kojim su tvoje kćeri raskalašno grešile?

²³ *Neka se rzotkrije tajna putenosti tela* (lat.).

²⁴ Engleski dramski pisci iz XVI veka.

²⁵ *Molite se, braćo, za mene* (lat.).

²⁶ Ješurum (na hebrejskom: 'pravedni') – poetski naziv za Izrael.

²⁷ Legendarni preci irske aristokratije.

Pogledaj sada, narode moj, na obećanu zemlju, od Horeba i Neboa i Pizge i Horns Hatena do zemlje u kojoj teku med i mleko. Ali ti me gorkim mlekom zadoji: moj mesec i moje sunce ugasio si zauvek. I ostavio si me da večno samujem na mračnim putevima svoje gorčine: poljupcem pepela poljubio si me u usta. Ta unutrašnja tmina, nastavio je on, niti je bila prosvetljena duhom svetog pisma, niti je u njemu uopšte spomenuta, jer se Orijent koji je s visine udario na kapije pakla susreo s tamom koja je tu već vladala. Navika ublažava gadosti (kako reče Tulije svojim dragim stoicima), a Hamletov otac ne pokazuje kraljeviću plikove opekotina. Ono pomračenje u podne našeg života bolest je nasleđena od Egipćana, koja je u noćima pre rođenja i posle smrti njihovo najpriličnije *ubi i quomodo*²⁸. A kao što je kraj i konac svega što postoji donekle u skladu sa svojim početkom i poreklom, onaj isti mnogostruki sklad koji od rođenja vodi odrastanju i okončava se retrogresivnom metamorfozom postepenog zamiranja do konačnog kraja koji je u skladu s prirodom kao i s našim subsolarnim bićem. Sestre-sudaje dovlače nas u život: plaćemo, batrgamo se, igramo se, grabimo, grlimo, kopnimo, umiremo: nad nas mrtve one se nagingju. Prvi put spasen iz voda Nila, u trsci, u postelji od pruća: na kraju u planinskoj pećini, u mračnoj grobnici, okružen krikovima divljih mačaka i orlova. A pošto nijedan čovek ne zna gde će mu biti grob niti kroz kakve će promene do njega stići, da li u Tofet ili u Edenvil, na sličan je način sve sakriveno i kad poželimo da pogledamo unatrag da bismo saznali iz kojih je to dalekih predela suštastvo naše suštine steklo svoju suštastvenost.

Na to Panč Kostelo iz sveg glasa zaurla *Etienne chanson*²⁹ i tako vičući reče im gledajte, mudrost je sagradila sebi dom, ovaj prostrani veličanstveni prastari svod, kristalnu palatu Stvoritelja u kojoj je sve na svom mestu, nagrada onom ko nađe i trunku prašine.

*Divna je kuća našega Džeka,
Ječmeni slad u njoj teče ko reka,
Kroz dični šator našeg Džondžeka.*

Crni se prasak začu s ulice, grmnu, prasnu, zgasnu. Sleva glasno zagrmu Tor: u strašnom gnevu čekićem vitla. Krenu oluja iz srca njegovog. A gospodin Linč reče mu da se više ne sprda i ne mudruje jer se i sam Bog razljutio na njegovo

²⁸ *Gde i kako* (lat.).

²⁹ *Pesmu, Etjen* (franc.); 'Etjen' je francuski ekvivalent imena 'Stiven'.

trabunjanje i neznaboštvo. A on, koji je do maločas bio tako prpošan, sav preblede, što svi primetiše, i uvuče se u sebe, a njegova samouverenost, do pre koji časak tako razmetljiva, sad se najednom stišala i srce mu je drhtalo u grudima dok je slušao tutnjavu oluje. Neki tad počеше da mu se rugaju a neki da ga ismevaju, a Panč Kostelo ponovo se prihvati medovine, i gospodin Linihan zakle se da će slediti njegov primer, pa tako i učini, no on je uvek koristio i najmanji povod da pokaže svoju razmetljivost. Ali nadobudni hvalisavac uzviknu da ga se to što se neki tamo Nikokogović naljoskao nimalo ne tiče i da neće dozvoliti da ga to omete. No to je govorio samo da bi prikrio očajanje jer se u strahu beše sav šćućurio u Hornovoj dvorani. Odista je naiskap praznio čaše ne bi li skupio hrabrost jer svud je unaokolo tutnjalo sa nebesa, pa ga gospodin Meden, koji je umeo da bude i pobožan, potapša po grbači kad se prolomi grmljavina a gospodin Blum, koji je sedeo kraj razmetljivca, uputi mu utešne reči ne bi li stišao njegov veliki strah, oglasivši da je to samo prazna buka, oslobađanje tečnosti među gromovitim oblacima, vidite, sve su to prirodne pojave.

No da li je strah mlađanog Hvališe bio stišan rečima Umiritelja?³⁰ Nije, jer on je u grudima svojim nosio bodlju zvanu Gorčina koja se nije mogla rečima odagnati. I znači li to da nije bio ni smiren kao on niti pobožan kao onaj drugi? Nije on bio ni jedno ni drugo a silno je želeo da to bude. Ali zar nije mogao da pokuša da opet kao u mladosti svojoj pronade lek po imenu Pobožnost te da s njim nastavi da živi? Zaista ne, jer nije bilo Božje milosti da ga do tog leka dovede. Da li je onda u onom udarcu po leđima čuo glas Stvoritelja ili, u onome što je Umiritelj rekao, tutnjavu prirodne pojave? Čuo? Dakako, nije ni mogao da ne čuje osim ako nije zatvorio kanal Razuma (što on nije učinio). Jer kroz taj kanal on je video da se nalazi u zemlji Fenomena gde jednoga dana mora umreti pošto je kao i svi drugi bio samo prolazna pojava. A zar on nije hteo da pristane da umre i nestane kao svi ostali? Ne, to nipošto nije želeo, niti je imao namere da stvara nove prolazne pojave onako kako to muškarci čine sa ženama i kako im Fenomen prema knjizi Zakona naređuje da čine. A zar nije znao ništa o onoj drugoj zemlji koja se zove Veruj-u-mene, zemlji obećanoj kakva priliči kralju Radosniku i koja će zauvek ostati tamo gde nema ni smrti ni rađanja ni brakova ni materinstva, u koju će dospeti svi oni koji u nju veruju? Da, Pobožni mu je pričao o toj zemlji a Smerni mu je pokazao put, ali se na putu susreo s izvesnom bludnicom miloga lika čije ime, kako sama reče, beše Ptica-u-

³⁰ „No da li je strah ... da se množe“ – parodija stila Džona Banjana (1628-1688), propovednika i pisca, čije je najznačajnije delo *Poklonikovo putovanje* (1675).

Ruci, te ga ona zavede i odmami s pravog puta svojim laskanjem, jer mu je govorila, hajde, lepi moj, skreni malčice ovamo da ti pokažem jedno lepo mestašce i tako mu je laskala da ga je namamila u svoju pećinu koja se zvaše Dvoje-u-Grmlju ili, kako je učeni zovu, Telesna Pohota.

To je bilo ono za čime je ta družina koja je sedela na okupu u Domu majki najviše žudela i da su mogli da se sretnu s tom Pticom-u-Ruci (u kojoj se kriju svakojake boleštine, čudovišta i sam đavo), dali bi sve od sebe da do nje dođu i upoznaju se s njom. Jer, Veruj-u-Mene, govorili su, nije ništa drugo do misao i oni ne mogahu da to zamisle ni na časak, dok je, kao prvo, Dvoje-u-Grmlju, kuda ih je ona mamila, najlepša pećina, a u njoj četiri jastuka i na njima ispisane reči, Poleđuške i Naopačke i Nevinašce i Obraz uz Obraz, a kao drugo, što se tiče gadne boleštine sifilisa i ostalih čudovišta, za njih nisu marili jer im je Prezervativ podario čvrst štit od volovskog creva, i kao treće, ne može njima ništa ni Potomak, taj opaki đavo, blagodareći tome istom štitu kome je ime Ubiporod. I tako svi behu zaslepljeni maštanjem, gospodin Cepidlaka i gospodin Ponekad-Pobožni, gospodin Gnusni Pivopija, gospodin Lažni Slobodnjak, gospodin Delikatni Dikson, Mladani Hvališa i gospodin Oprezni Umiritelj. A pri tom svi vi, nesrećna bratijo, bejaste u zabludi jer ono jeste bio glas Boga, koji je bio tako gnevan da samo što nije bio podigao ruku i satro im duše zbog uvreda i zbog uzaludnog prosipanja semena, protivno njegovoj reči koja je tražila da se množe.

I tako u četvrtak šesnaestog juna Pata Dignama koji preminu od moždane kapi položiše u zemlju,³¹ i posle teške suše, bogu hvala, prosu se kiša, neki se lađar doveze u grad posle pedesetak milja plovidbe s tovarom treseta, i reče kako seme ne niče, polja su žedna, ispošćena i smradna, kao i močvare i bregovi. Teško se diše, a mladice sagoreše bez pupoljaka jer ne beše ni kapi kiše i ne pamti niko da je to još kadgod bilo. Ružičasti su pupoljci potamnili i osuli se plikovima, a po brežuljcima ničeg sem sparušena trava i suvih grančica koje samo čekaju priliku da planu. Svi vele da nema zboru da onaj strašni vetar koji je napravio pustoš prošlog februara nije ništa spram ove suše. Ali malo po malo, kako smo već rekli, izvečeri posle zalaska sunca, podiže se vetar sa zapada, pojaviše se veliki nabrekli oblaci dok se bližila noć, i posmatračii vremena se zagledaše u njih i najpre sevnu bez groma a zatim, odmah iza deset sati, usledi snažan udar munje i duga grmljavina i za tren oka svi navrat-nanos pohitaše u kuće

³¹ „I tako... ne znaš kako“ – parodija stila proznog pisca Semjuela Pepisa (1633-1703), poznatog po svojim dnevnicima.

da se sklone od strašnog pljuska, muškarci su maramicama štitili slamne šešire, žene zadignutih sukanja krenule da skakuću čim je pljusak počeo. U Eli Plejsu, ulici Bagot, Djuks Lonu, i otud kroz Merion Grin do ulice Hols tekla je bujica vode kroz do maločas sasvim suve ulice a nigde se nije mogla videti ni nosiljka ni kočija ni fijaker, no posle prvog ne beše novih udara groma. Tamo preko, kraj vrata časnog gospodina sudije Ficgibona (koji je trebalo da s pravnikom Hilijem vodi proces oko imanja koledža), gospodičić nad gospodičićima Malaki Maligen, koji je beše upravo izašao od pisca Mura³² (nekada papiste, ali sada, kažu ljudi, predanog vilijamovca) slučajno sreće Alek. Benona kratko podšišanog po modi (kakva sada ide uz plesne ogrtače iz Kendal Grina) koji tek što beše stigao u grad poštanskom kočijom iz Malingara, gde će njegov rođak i brat Mala M.-a ostati još mesec dana sve do Svetog Svidina, pa ga zapita šta pobogu tu radi, jedan krenuo kući a drugi do Endrua Horna gde se dogovorio da gucne malo vina, reče, ali reče i da hoće da mu ispriča nešto o nekakvom ćudljivom juncu, prevelikom za svoj uzrast, gotovo već biku, a sve vreme je lila kiša i tako se njih dvojica zajedno zaputiše Hornu. A tamo sedi Leop. Blum iz Krofordovog žurnala u finom društvu s gomilom veseljaka, vrlo bučnih momaka. Dikson ml. đak u školi Gospe od Milosrđa, Vin. Linč, Škot, Vil. Meden, T. Linihan, veoma ojađen zbog nekog trkačkog konja koji mu je bio prirastao srcu, i Stiven D. Leop. Blum svratio je tu jer beše iscrpljen no sad mu je bilo bolje, prethodne je noći usnio čudan san, svoju gospu, gospođu Mol, u crvenim papučama i turskim dimijama što, vele oni koji se u to razumeju, nagoveštava neku promenu, a beše tu i gospođa Pjurifoj, kojoj je zbog trudnoće odloženo izvršenje kazne, a sad je ležala u trudovima, jadnica, dva dana u porođajnim mukama, babice se zabrinule a ništa ne mogu, već joj se gadi činja supe od pirinča koji dobro upija vlagu u stomaku, a teško i ubrzano diše, po tome kako se rita biće to momak i po, vele, ali nek joj da Bog da se brzo porodi. To joj je deveto živo pilence, kažu, a na Blagovesti odgrizla je nokte onom najmlađem,³³ kome je dvanaest meseci, uz još troje koje. je sama došla i koji su pomrli, a imena im uredno upisana u porodičnu Bibliju. Njenog muža, kome je pedesetak godina i koji je metodista ali uzima svetu pričest, možete svake božje nedelje da u luci Bulok vidite kako s nekoliko svojih dečaka peca na udicu i kalem, ili ploveći u barci lovi iverke i bakalare i dosta toga nakupi, čujem. Sve u svemu, divan veliki pljusak i

³² Pisac Džordž Mur, koji je iz katoličke prešao u protestantsku veru.

³³ Prema irskom verovanju, ako se detetu poseku nokti pre nego što navrší godinu dana, biće sklono krađi.

sve je osvežio i biće bolja žetva premda znalci kažu da posle vetra i vode dolazi vatra, prema predviđanjima Malakijevog godišnjaka (a čujem i da je gospodin Rasel za svoje seljačko glasilo pronašao neko slično hindustansko proročanstvo) da bi se došlo do broja tri, ali to je prazna priča za babe i malu decu no ipak ponekad pogode s tim vraćanjima, a uopšte ne znaš kako.

Uto Linihan priđe stolu da kaže da je to pismo objavljeno u večernjim novinama,³⁴ pa stade da se pretvara da ga traži kod sebe (i kleo se da se oko tog pisma silno potrudio), ali ga Stiven ubedi da prestane da traži i naredi mu da sedne, što ovaj hitro i učini. Beše to živahan gospodin koji se izdavao za veseljaka i vragolana, a što se tiče žena, konja ili žestokih skandala, tu je odista bio nenadmašan. Istinu govoreći, prebogat nije bio i često se vukao po kafanama i ćumezima sa lovcima na regrute, konjušarima, kladiocima, lezilebovićima, krijumčarima, kalfama, opajdarama, kupler-damama i sličnim probisvetima ili bi pokatkad presedeo po čitavu noć s kakvim sudskim pristavom ili pandurom od kojih bi uz piće izmamio dosta sočnih pričica. Obično se hranio u prčvarnicama i kad bi se bez cvonjka u džepu dobroano nakrkako gomilom kojekakvih splaćina ili obilnom porcijom škembića, uvek je mogao da se izvuče svojom pričom, kakvom masnom dogodovštinom koju je čuo od neke propalice ili ko zna koga, tako da su svi pucali od smeha. Onaj drugi, Kostelo, kad to ču, zapita je li to izmišljotina ili istina. Vere mi, Frenk (jer to mu beše ime), veli ovaj, istina je, reč je o kravama koje treba poklati zbog kuge. Neka sve pocrkaju, što se mene tiče, reče on i namignu, zajedno sa svojim bikovima, đavo ih odneo. U ovoj kutiji ima odlične ribe, reče, i ponudi im malo slanah sardela koje su kraj njega stajale i koje je sve vreme čežljivo merkao, pa je zato lukavo odabrao mesto blizu njih pošto beše izgladneo. *Mort aux vaches*,³⁵ reče Frenk na francuskom jeziku pošto je nekad davno bio šegrt kod jednog trgovca žestokim pićima pa je govorio francuski kao pravi gospodin. Detetom je još taj Frenk bio prava napast, tako da ga je njegov otac, inače načelnik kvarta, pošto nije mogao da ga svrti u školi da se opismeni i nauči zemljopis, dao na univerzitet da studira mehaniku, ali je momak to iskoristio kao da je s lanca pušten, pa se bolje upoznao sa sudijama i žandarima nego sa svojim knjigama. Jedno vreme maštao je o tome da postane glumac, zatim krčmar ili kockar-prevarant, potom ga je obuzela prava strast prema borbama pasa s

³⁴ „Uto Linihan... prolivši pivsku penu“ – parodija proznog stila Danijela Defoa (1661-1731).

³⁵ *Smrt kravama* (franc),

medvedima i borbama petlova, pa bi se otisnuo na more ili pešice krenuo s ciganima, ili bi po noći oteo kakvog vlastelinskog sina ili krao praljama rublje ili davio kokoši iza kakve živice. Odlazio je u svet nebrojeno puta i vraćao se svaki put praznih džepova svome ocu, načelniku kvarta, koji bi prolio potok suza svaki put kad bi ga ugledao. Šta, reče ser Leopold prekrštenih ruku, jer mu je bilo stalo da priču čuje do kraja, zar će ih sve poklati? Mogu vam reći da sam jutros video kako ih ukrcavaju na brodove za Liverpul, reče on. Ne verujem da je baš dotle došlo, veli. A on se, reče još, i razume u priplodne bikove, krave muzare, tovljenike i ovce za strižu, pošto je pre nekoliko godina radio kod gospodina Džozefa Kafa, dičnog trgovca koji je goveda prodavao na stočnoj pijaci pored tržnice Gevina Loua u ulici Prusija. Tu se ne slažem s vama, veli. Pre će biti da je reč o jašterici ili plavom jeziku. Gospodin Stiven, pomalo uzbuđeno ali ipak uljudno, reče mu da sigurno nije to po sredi te da je primio poruku od glavog carevog govedara u kojoj mu ovaj zahvaljuje na gostoprimstvu i kaže da će poslati ovamo doktora Kugera, najuglednijeg kravara u Maskoviji, s jednom ili dve boce leka, da uhvati bika za rogove. Samo polako, javi se gospodin Vinsent s druge strane stola, i budimo otvoreni. Ubošće ga rogovima jedne dileme, ako se uhvati u koštac s kakvim irskim bikom, veli on. Irskim po imenu i irskim po naravi, reče gospodin Stiven, prolivši pivsku penu. Irski bik³⁶ u engleskoj prodavnici porcelana. Shvatam vas, oglasi se Dikson. To je onaj isti bik koga je farmer Nikolas,³⁷ najbolji stočar pod kapom nebeskom, poslao na naše ostrvo sa smaragdnom prstenom u nosu. Istinu govorite, na to će gospodin Vinsent s druge strane stola, i bio je to pun pogodak, veli on, a tako moćan i snažan bik, veli, još nikad nije jeo našu detelinu. Imao je raskošne rogove i zlatnu dlaku, a iz nozdrva mu je sukljala mirsina para, tako da su sve žene s našeg ostrva ostavljale testo i oklagiju, pa trčale za njim i ukrašavale njegovo bikovsko veličanstvo vencima krasuljaka. Kad smo kod toga, veli gospodin Dikson, baš pre puta je farmer Nikolas, koji je i sam bio evnuh, po propisu dao da ga uštroi nekoliko doktora koji ne behu ništa bolji od njega samog. Hajde sad na put, reče mu, i čini sve onako kako ti moj rođak lord Hari bude rekao i ponesi sa sobom jedan stočarski blagoslov, te ga potom glasno pljesnu po sapima. No taj su mu pljesak i blagoslov dobro došli, reče

³⁶ „Irski bik... *A čovek je čovek samo*“ – parodija proznog stila Džonatana Svifta.

³⁷ Nikolas Brejkspir, od 1154. do 1159. papa Adrijan IV (jedini papa engleskog porekla), otkrio je jednim papskim ukazom engleskom kralju Henriju II (1154-1189) da osvoji Irsku. Invazija je bila opravdana Henrijevom željom da uzdigne Irsku na moralnom i verskom planu. Priča o farmeru Nikolasu i njegovom biku zapravo je parabola o papama Adrijanu IV i Henriju II, a zatim i o Henrijevim naslednicima.

gospodin Vinsent, jer ga je uz to naučio i nekakvoj smicalici koja vredi dvaput više nego bilo koji drugi, tako da do dan danas svaka devojka, žena, opatica i udovica tvrdi da bi radije u svako doba njemu u tami štale prošaptala nešto na uho ili dopustila da je lizne po zatiljku svojim dugačkim svetim jezikom, nego da legne s najdičnijim mladim zavodnikom u sva četiri kraja Irske. A neko drugi na to dodade: i odenuše ga, reče, u čipkanu košulju i podsuknju, staviše mu okovratnik i pojas i čipkane nabore oko zglavaka i potkrtiše mu uvojak na čelu i čitavog ga premazaše kitovim uljem³⁸ i sagradiše mu štale na svakoj krivini, u svakoj zlatne jasle pune najboljeg sena tako da je mogao da ždere i balega do mile volje. Do tada se Otac vernih (jer tako su ga zvali) već bio toliko ugojio da je jedva odlazio na pašu. Zbog toga su mu naše dovtljive gospe i gospođice donosile hranu u svojim pregačama i čim bi se najeo, on bi se podigao na zadnje noge da gospama pokaže svoje tajne i da iz sve snage urla i riče bikovskim jezikom, a one bi sve pohrlile za njim. Da, nadoveza se drugi, i toliko je bio razmažen da nije trpeo da na zemlji raste išta drugo osim njegove zelene trave (jer to beše jedina boja za koju je znao), pa je na jednom brdašcu usred ostrva postavljena tabla na kojoj je pisalo: tako mi Harija, zelena je trava što na zemlji raste. Povrh toga, reče gospodin Dikson, ako bi samo nanjušio kakvog kradljivca stoke u Roskomonu ili u divljinama Konemare ili kakvog domaćina u Slajgou koji je posekao samo šaćicu rena ili vrećicu uljane repice, tako bi pobesneo da bi se dao u trk i pretrčao pola zemlje, čupajući rogovima sve što je iko zasadio, a sve to po zapovesti lorda Henrija. U početku je među njima bilo zle krvi, reče gospodin Vinsent, pa je lord Hari stočara Nikolasa nazivao đavolom nad đavolima i starim kurvarom koji sedam drolja drži pod svojim krovom i tvrdio je da će mu smrsiti konce. Doakaću ja toj životinji, reče, uz pomoć ove dobre žile koju mi je otac ostavio. Ali jedne večeri, nastavi gospodin Dikson, dok je lord Hari čistio svoje kraljevsko krzno spremajući se da pođe na večeru posle pobede u jednoj trci veslača (on je imao propisna vesla, ali je glavno pravilo trke bilo da ostali veslaju vilama), otkrio je u sebi veličanstvenu sličnost s bikom, pa je uzeo neku dobrano izlistanu sveščicu koju koju je čuvao u ostavi, i po njoj pouzdano utvrdio da je nezakoniti potomak slavnog nenadmašnog bika starih Rimljana, *Bos Bovuma*³⁹ čije ime na dobrom klozetskom latinskom znači zvezda predstave. Posle toga, reče gospodin Vinsent, lord Hari naočigled svih svojih dvorana zagnjuri glavu u kravlji valov, a kad je izvuče, on

³⁸ Kitovo ulje korišćeno je za miropomazanje prilikom krunisanja engleskih kraljeva.

³⁹ *Bik nad bikovima* (lat.).

svima objavi svoje novo ime. Potom, dok se s njega slivala voda, on odenu neku staru košulju i suknju koje su pripadale njegovoj babi, kupi sebi gramatiku bičjeg jezika da je prouči, ali nije uspeo da nauči ni reč, izuzev zamenice za prvo lice jednine koju je prepisao krupnim slovima i naučio napamet, te bi kad god bi krenuo u šetnju, napunio džepove kredom da je ispiše gde mu je volja, na kakvoj steni ili na stolu u čajdžinici ili na bali pamuka ili na plovku od plute. Ukratko, on i bik ubrzo postaje nerazdvojni kao dupe i gaće. Tako je, potvrdi gospodin Stiven, a na kraju muškarci s ostrva, uvidevši da drugog leka nema pošto su nezahvalne žene u tom pitanju bile jednoglasne, načiniše splav, ukrcaše se sa svojim sirotinjskim zavežljajima, digoše jarbole, postaviše katarke, okrenuše se ka vetru, razviše jedra, usmeriše pramac, digoše sidro, zalegoše na kormilo, okačiše gusarsku zastavu, tri puta viknuše tripudium, pokrenuše pumpu, otisnuše se i zaploviše morem da otkriju Ameriku. I tom je prilikom, reče gospodin Vinsent, vođa palube spevao veselu mornarsku pesmicu:

Papa Petar glup je, znamo.

A čovek je čovek samo.

Naš vrlo poznatik,⁴⁰ gospodin Malaki Maligen, pojavio se na vratima upravo u času kada su studenti privodili svoju apologiju kraju zajedno s prijateljem koga je upravo bio sreo, mladim gospodinom po imenu Alek Banon, nedavno prispelim u grad, a s namerom da pribavi sebi podoficirsku uniformu u gardi i prijavi se da krene u rat. Gospodin Maligen bio je dovoljno učtiv da za sve to ispolji izvesno zanimanje, tim pre što je to imalo veze s jednom njegovom zamisli o lečenju onog zla o kome se upravo raspravljalo. Odmah je podelio družini snop kartica koje mu je toga dana odštampao gospodin Kinel, a na kojima su finim kurzivom bile ispisane sledeće reči: *Malaki Maligen, Oplođivač i Inkubator, ostrvo Lembi*. Njegov je plan bio, kako je izložio, da se odrekne svih beskorisnih zabava koje su glavno zanimanje ser Fićfirića Praznoglavka i ser Klipsona Tupavka,⁴¹ u gradu, i da se posveti najplemenitijem zadatku zbog koga je naše telo stvoreno. Deder, da čujemo nešto o tome, dragi prijatelju, reče gospodin Dikson. Nimalo ne sumnjam da je reč o nekakvom kurvarskom poslu. Dođite, sedite, obojica. Sedenje nije skuplje od stajanja. Gospodin

⁴⁰ „Naš vrlo poznatik... nastade nekakav metež“ – parodija stila Džozefa Adisona (1672-1719) i Ričarda Stila (1672-1719), poznatih engleskih esejista.

⁴¹ Imena karakteristična za negativne, karikaturalno prikazane junake u esejima Ričarda Stila.

Maligen prihvati poziv, pa krenuvši da objašnjava svoju zamisao, reče slušaocima da ga je na nju navelo razmišljanje o uzrocima neplodnosti, i onim inhibitornim i onim prohibitornim, kao i o tome da li je inhibicija možda posledica bračnih trvenja ili neusklađenosti i da li je prohibicija posledica urođenih mana ili stečenih navika. Silno ga žalosti, reče, kada je bračna postelja lišena svojih najmilijih zadovoljstava: kao i sama pomisao da tolike ljupke žene s raskošnim telesnim dražima postaju plen najpokvarenijih popova, koji njihov plam guše u nekom turobnom samostanu, ili pak rasipaju svoje ženske čari u zagrljajima svakojakih bludnika, a mogle bi da usreće tolike ljude, one žrtvuju neprocenjivo blago svoga pola a na stotine divnih momaka stoje im tu pri ruci, eto od toga se, reče im on, njegovo srce cepa. Da bi ispravio tu nepravdu (koju je pripisivao potiskivanju pritajene strasti), on se posavetovao s nekoliko znamenitih stručnjaka upućenih u te stvari i odlučio da po povoljnoj ceni otkupi imanje na ostrvu Lembi od njegovog vlasnika, lorda Talbota de Malahida, uglednog torijeuskog gospodina koji dobro stoji kod naše vladajuće stranke. Tamo namerava da osnuje nacionalnu farmu za oplodavanje koja će se zvati *Omfalos*, i podići će obelisk nalik na one egipatske, te će svoje predane podaničke usluge ponuditi za potrebe oplodnje svakoj ženi, bez obzira na stalež, koja bi mu se obratila sa željom da udovolji svojim prirodnim funkcijama. Nije mu cilj novac, reče, niti će i penija naplatiti za svoj trud. Najsirotija sluškinja, isto koliko i bogata otmena dama, ukoliko njihova telesna građa i temperament idu u prilog njihovim molbama, pronaći će u njemu čoveka za sebe. Što se hrane tiče, reče, hraniće se isključivo tamošnjim sočnim gomoljikama i ribom i kunićima, pošto je meso spomenutih plodnih glodara vrlo preporučljivo za njegov naum, i kuvano i dinstano s travčicom muškata i bočicom zrnevlja ljute paprike. Nakon takve veoma uverljivo izgovorene tirade, gospodin Maligen hitro skide maramicu kojom mu je bio pokriven šešir. Obojicu je, čini se, kiša uhvatila na prepad i premda su požurili, bili su sasvim mokri, što se moglo videti po Maligenovim pantalonama-dokolenicama od grube sive vune, koje su postale nekako šarene. Njegov je plan, međutim, bio vrlo povoljno primljen među slušaocima, pa je naišao na sveopšte pohvale, sa izuzetkom gospodina Diksona od Marije, koji je nekako izveštačeno zapitao Maligena namerava li možda i da prodaje pesak u pustinji. Gospodin Maligen se međutim potpomože svojom učenošću, navevši prigodne reči klasika koje su mu se pošto ih se prisetio učinile ubedljivom i prikladnom potvrdom njegove namere: *Talis ac tanta depravatio hujus seculi, O quirites, ut matres familiarum nostrae lascivas cujuslibet*

*semiviri libici titillationes testibus ponderosis atque excelsis erectionibus centurionem Romanorum magnopere anterponunt*⁴² dok je onim manje učenima svoju tvrdnju dokazao za njih lakše prihvatljivim poređenjem iz životinjskog sveta, spomenuvši jelena i srnu na šumskom proplanku, patka i patku u seoskom dvorištu.

Pošto se dičio svojom pojavom, a beše zaista stasit čovek, govornik se posveti svojoj odeći, prilično žestoko gundajući protiv nenadanih hirova klime, dok je družina i dalje obasipala pohvalama njegovu zamisao. Mladi gospodin, njegov prijatelj, sav srećan zbog nečeg što mu se dogodilo, nije mogao da se suzdrži da to ne ispriča svom najbližem susedu. Gospodin Maligen, pogledavši po stolu, zapita kome je namenjen sav taj hleb i riba pa se, uočivši jednog neznanca, uljudno nakloni i reče: Oprostite, gospodine, da li vam je možda potrebna kakva stručna pomoć koju bismo vam mi mogli pružiti? Ovaj mu, na tu ponudu, vrlo usrdno zahvali, mada ostade učtivo suzdržan, i odgovori da je navratio zbog jedne dame, trenutno štice nice Hornovog doma, koja se našla u čudnovatom položaju, jadnica, zbog ženskih muka (tu on duboko uzdahnu), te je došao da se raspita da li je možda već dočekala srećni događaj. Gospodin Dikson, da bi promenio temu, zapita gospodina Maligena da li je njegova sve očitija gojaznost, zbog koje ga je zadirkivao, posledica ovularne trudnoće u prostati, odnosno muškoj materici, ili je to kako tvrdi ugledni lekar, gospodin Ostin Meldon, posledica prisustva vuka u stomaku. Maligen, u onim svojim kratkim pantalonama, umesto odgovora prasnu u grohotan smeh, snažno se udari ispod grudne kosti, pa uzviknu uz vanredno šaljivo podražavanje majke Grogan (najdivniji primerak svoga pola, šteta što je bludnica): iz ove utrobe nikad nije izašlo kopile. Beše to tako dobra dosetka da ponovo izazva buru veselja i čitava prostorija ispuni se silovitim izlivima radosti. Vispreni brbljivac svakako bi nastavio s tim oponašanjem, da u predsoblju ne nastade nekakav metež.

Tada slušalac,⁴³ koji ne beše niko drugi do onaj škotski student, omalen ali živa vatra, kose plave kao lan, od sveg srca čestita mladom gospodinu a potom, prekinuvši priču u ključnom trenutku, učtivim klimanjem glave zamoli čoveka koji je sedeo naspram njega da mu pruži bocu s napitkom, i u isti mah upitno podiže glavu (čitavi vekovi lepog vaspitanja ne bi

⁴² *Takva je i tolika izopačenost našeg pokoljenja, o građani, da su našim matronama mnogo draža pohotna dražkanja galskih polujudi nego masivni testisi i nenadmašne erekcije rimskog centuriona* (lat.).

⁴³ "Tada slušalac ... našu riznicu znanja" – parodija stila Lorenza Sterna (1731-1768), najznačajnijeg proznog pisca u Engleskoj svoga doba.

mogli da iznedre tako otmen pokret) i s tim pokretom sjedini još jedan ali odričan pokret, da bi zapitao pripovedača isto onako jasno kao što bi to mogao učiniti rečima, može li i njemu da natoči jednu čašu. *Mais bien sûr*,⁴⁴ plemeniti stranče, reče ovaj razdragano, *et mille compliments*.⁴⁵ Dakako da možete, i baš u dobar čas. Nedostajala mi je još ta čaša da moja sreća postane potpuna. No, bogu hvala, i kad bi mi ostala samo kora hleba u torbi i čaša vode sa izvora, ja bih to prihvatio i kleknuo i od sveg srca zahvalio višnjim silama za sreću što mi podari Davalac svega dobrog. Rekavši to, on prinese pehar usnama, otpi skroman gutljaj napitka, zagladi kosu, raskopča košulju, i tu se pojavi medaljon koji je visio na svilenoj traci, ona ista slika koju je pomno čuvao otkako se na njoj potpisala njena ruka. Zagleđavši se s neizmernom nežnošću u to lice, on reče: Ah, gospodine, da ste je samo videli onako kako sam je ja ovim očima video u onom čudesnom trenutku u divnoj haljinici, s novom koketnom kapicom (poklon za rođendan, kako mi reče) u takvom neodoljivom neredu, tako dirljivo nežnu, časti mi, i vi biste, gospodine, sa svojom plemenitom prirodom bili prisiljeni da se ili predate u ruke takvog neprijatelja ili da zauvek napustite bojno polje. Jemčim vam da nikada u životu nisam bio tako dirnut. Bože, Tvorče svih mojih dana, hvala ti! Trostruko će srećan biti onaj koga jedno tako dražesno stvorenje nagradi svojom naklonošću. Zaljubljeni uzdah dodade uverljivosti ovim rečima te on, pošto je vratio medaljon u nedra, obrisa oko i ponovo uzdahnu. Ti koji tako štedro deliš blagoslove svima koje si stvorio, koliko li velika i svemoćna mora da je ta najslađa od svih muka na koje nas stavljaš, koja je kadra da pokori i slobodnog čoveka i roba, prostodušnog momka i nalickanog kicoša, ljubavnika u dobu najveće strasti i supružnika zrelih godina. No dobro, gospodo, da ne zastranim u priči. Kako su samo zbrkane i nesavršene sve naše ovozemaljske radosti! Što mi Bog ne podari providenje da ponesem kabanicu! Dođe mi da zaplačem kad na to pomislim. I da je padalo sedam puta toliko, ne bismo više pokisli. Ali, dođavola, povika, lupivši se po čelu, sutra će biti novi dan i, hiljadu mu gromova, znam jednog *marchand de capotes*,⁴⁶ gospodina Poinca, od koga za *livre*⁴⁷ mogu dobiti kabanicu po poslednjoj francuskoj modi, lepšu od najlepše koja je ikad neku damu zaštitila da ne pokisne. Ma, šta! viknu Le Fekondater,⁴⁸

⁴⁴ *Ali, naravno* (franc.).

⁴⁵ *I hiljadu puta hvala* (franc.).

⁴⁶ *Prodavca kaputa* (franc.); *capote* je takođe i žargonski izraz za prezervativ.

⁴⁷ Francuska novčana jedinica, korišćena u vreme Sternovog *Sentimentalnog putovanja kroz Francusku i Italiju* (1768).

⁴⁸ *Le Fecundateur* (franc.) – oplodivač.

skrenuvši priču drugim tokom, moj prijatelj gospodin Mur, taj nenadmašni putnik (upravo sam *avec lui*⁴⁹ savladao pola boce u društvu najumnijih ljudi u gradu) može da potvrdi moje reči da u Kejp Hornu, *ventre biche*,⁵⁰ imaju kiše kakve mogu da skvase svaku, čak i najotporniju kabanicu. Ti strašni potopi, reče mi on, *sans blague*,⁵¹ ne jednom su nekog nesrećnika po hitnom postupku otpremili na onaj svet. Phi! Jedna livra! uzviknu gospodin Linč. Te krpetine ne vrede ni sua. Jedan kišobran,⁵² ma i ne bio veći od čestite pečurke, vredi za deset takvih zakrpa. Nijedna žena koja ima i trunku pameti ne bi to koristila. Moja draga Kiti mi je danas rekla da bi pre plesala usred potopa no što bi spala na to da se time štiti, jer, podsetila me je (ljupko porumenevši i šapnuvši mi na uho premda nije bilo nikoga ko bi mogao da čuje njene reči osim razlepršanih leptira), plemenita Priroda, božjim nam je blagoslovom usadila u srce, i to već svako zna, da *il y a deux choses*⁵³ za koje je nevinost naše praiskonske odore, koja u drugačijim okolnostima znači povredu pristojnosti, zapravo najbolje, čak i jedino ruho. Pre svega, reče (i tu moj lepi filozof, dok sam joj pomagao da se popne u kočiju, lako dotače jezikom moje uho, da bi mi održala pažnju), pre svega kupanje... ali u tom se času u hodniku oglasi zvono i prekide razgovor koji je tako jasno obećavao da će obogatiti našu riznicu znanja.

Sred sveopšte pustopašne razdraganosti tog skupa začu se zvono,⁵⁴ i dok su svi nagađali šta li bi moglo biti razlog tome, uđe gospođa Kalan i pošto je prišapnula nekoliko reči mladom gospodinu Diksonu, udalji se uz dubok naklon okupljenima. Čak i ta trenutna pojava žene u družini razuzdanih, žene koju je krasila najveća skromnost i koja beše stroga koliko i lepa, ućutkala je šaljive dosetke čak i onih najdrskijih, ali njen odlazak beše znak za novu provalu prostakluka. Iz'eš me blesavog, reče Kostelo, nakresani prostak. Stvarno dobro parče! Kladam se da ti je zakazala sastanak. Je li, lupežu? Ti umeš s njima, je li? Bokca li mu njegovog. Još kako, odgovori Linč. Umeju oni s bolesnicima u bolnici Mater. Bog me ne ubio, zar onaj doktor O'Gargl ne štipka opatice ispod brade. Duše mi moje, čuo sam to od moje Kiti koja je tamo bila bolničarka i po noći i po danu u poslednjih sedam meseci. Bog i duša, doktore, uzviknu onaj junoš a u prsluku boje jaglaca, kikoćući se kao

⁴⁹ *S njim* (franc.).

⁵⁰ *Sve je kako valja* (franc. sleng).

⁵¹ *Bez šale* (franc.).

⁵² 'Kišobran' u slengu označava dijafragmu (sredstvo za kontracepciju).

⁵³ *Postoje dve stvari* (franc.).

⁵⁴ „Sred sveopšte ... zanavek s ljubavlju sećati“ – parodija stila engleskog književnika (irskog porekla) Olivera Goldsmita (1728-1774).

žena i napadno se vrpoljeći, kako vaša ruka ume da zagolica! Ma neka se nosi! Tako mi boga, sav sam ustreptao. Pa, vi niste ništa bolji od starog oca Svrzigaće, eto kakvi ste! Neka se zadavim od ove čaše, viknu Kostelo, ako ta nije u drugom stanju. Dosta mi je samo da pogledam ženu, odmah znam da li joj je stomačić natekao. Mladi hirurg, međutim, ustade i zamoli društvo da mu oprostí što mora da krene, pošto ga je bolničarka upravo obavestila da im je potreban u porodilištu. Blaženo se providenje umilostivilo da okonča patnje one *enceinte*⁵⁵ gospe, koje je ona istrpela s divljenja vrednom snagom, i donela na svet živahnog dečaka. Teško podnosim one, reče on, što bez duha kojim bi oživali svoje reči i bez znanja kojim bi mogli da pouče, blate jedan častan poziv koji, uz svu počast koju dugujemo Bogu, najviše doprinosi sveopštoj sreći. Sa sigurnošću tvrdim da bih, kad bi to bilo potrebno, mogao da dovedem mnoštvo svedoka u prilog uzvišenosti njenih plemenitih tirada koje bi, pošto ni u kom slučaju nisu prazne reči, morale biti veličanstven podsticaj ljudskoj duši. To ne mogu da podnesem. Šta? Blatiti takvu ženu, kao što je gospođica Kalan, koja je lučonoša čitavog ženskog pola, a mi joj se muškarci divimo, i to u najodsudnijem času u životu ubogog ljudskog bića? Neka je prokleta i pomisao na tako nešto! Strah me je da zamislim budućnost rase u kojoj je posejano seme takve zlobe i u kojoj se ne ukazuje nikakvo poštovanje majci i devojci u kući Hornovoj. I pošto izreče taj prekor, on pozdravi prisutne i krenu prema vratima. Začu se prigušeni žamor sveopšteg odobravanja, a neki se založiše da se ta bedna ispičutura izbací bez suvišne priče, a ta bi namera zasigurno bila sprovedena u delo i ovaj bi svakako dobio ono što je zaslužio da nije sam prekinuo svoje huljenje rekavši uz gnusnu kletvu (jer zaista je psovao da čoveka strah uhvati) da od njega nema čestitijeg čoveka na svetu. Nek odmah crknem, reče, ako to nije oduvek smatrao i Frenk Kostelo, zajedno sa mnom vaspitavan da poštuje oca svoga i mater svoju, koja je kao niko umela da pravi rolat i puding, tako da ću je se zanevek s ljubavlju sećati.

No vratimo se gospodinu Blumu,⁵⁶ koji je otkako je ušao bio svedok nekoliko poganih šala koje je on, međutim, podneo kao delo mladosti za koju se obično smatra da ne zna za milost. Ti mladi vatreni momci, istina je, behu skloni ludorijama kao prerano odrasla deca: reči njihove razularene rasprave behu nerazgovetne a počesto i ružne: njihova osionost i prostakluci

⁵⁵ *Trudne* (franc.).

⁵⁶ „No vratimo se gospodinu Blumu... milosrđa i velikodušnosti Svevišnjeg“ – parodija stila Edmunda Berka (1729-1797), engleskog filozofa irskog porekla.

behu takvi da su vređeli njegov duh: nisu ti mladići marili za pravila pristojnosti, premda je animalna mladalačka silina temperamenta govorila njima u prilog. Ali su reči gospodina Kostela ipak za njega bile nedolične, pošto se gnušao te protuve koja mu je izgledala kao klempavo stvorenje s nakaznom grbom, rođeno kao kopile, kao zubati grbavac koji se probio u svet s nogama napred, a takvom su utisku doprinosili i ožiljci od hirurških klešta na njegovoj lobanji, tako da je gledajući ga čovek pomišljao na onu kariku koja nedostaje u lancu evolucije, za kojom je tragao počivši, genijalni gospodin Darwin. Prevalio je on bio već više od polovine dodeljenih nam dana, i za to vreme prošao kroz hiljade životnih mena, i pošto je poticao od razboritih predaka, a i sam bio čovek retke pronicljivosti, on je u svome srcu gušio svaki znak narastanja gneva, i kako ih je uvek spremno suzbijao, negovao je u sebi onu izrazitu trpeljivost kojoj se prostaci rugaju, nepromišljeni je osuđuju, a svi odreda smatraju je podnošljivom i ništa više od toga. Onima koji svoju duhovitost ispoljavaju u ruganju ženskoj ranjivosti (navika kakvu on nikada nije mogao prihvatiti) nije priznavao ni časno ime niti pravo da sebe smatraju ljudima koji znaju šta je red i običaj: dok je onima koji su već bili izgubili svu trpeljivost, pa više nisu imali šta da izgube, ostavljao snažni protivotrov iskustva da njihovu drskost primora da se pokunji i da se posramljeno povuče. Teško da je imao razumevanja za uzburkanu mladost koja, ne mareći za mrštenje staraca niti za gundanje strogih, oduvek žudi (kako to iskaza smerna mašta Prorokova) za zabranjenim voćem, no to svejedno ne treba da ide toliko daleko da prenebregne svaku ljudskost u odnosu prema časnoj ženi koja ispunjava svoju dužnost. Da zaključimo, on se zbog sestrih reči nadao da će se porođaj ubrzo obaviti, i još mu je, mora se reći, ne malo laknulo kad je saznao da će se nakon toliko muka sve dobro završilo, kao još jedan dokaz milosrđa i velikodušnosti Svevišnjeg.

Stoga se on poverio svom susedu,⁵⁷ rekavši da, po njegovom mišljenju (koje on možda ne bi trebalo da iskazuje), samo hladan i bezosećajan čovek neće osetiti radost zbog ove tek pristigle vesti o srećnom ishodu njenih muka, pošto je ne svojom krivicom toliko propatila. Lepo odeveni momak reče da ju je to njen suprug doveo u takvo stanje, ili bi bar trebalo da je

⁵⁷ „Stoga se on poverio svom susedu... srodne duše smeju istim stvarima“ – parodija stila Ričarda Brinslija Šeridana (1751-1816), engleskog pisca rođenog u Dublinu, koji je nakon kratke i uspešne karijere dramskog pisca, postao i uspešan političar. Stil u odlomku podražava Šeridanovu političku retoriku, mnogo više nego njegova dramska dela.

tako, sem ako i ona nije nekakva matrona iz Efesa.⁵⁸ Moram da vam saopštim, reče gospodin Kroters, lupivši o sto tako da je to isticanje njegovih reči bučno odjeknulo, da je stari Glori Alelujarum danas opet dolazio ovamo, postariji čovek s bakenbardima, te da se unjkavim glasom raspitivao, za Vilhelminu, koju on oslovljava sa živote moj. Rekao sam mu da bude pripravan jer bi se događaj mogao odigrati svakog časa. Tako mi Bog pomogao, s vama mogu da budem otvoren. Ne mogu a da se ne divim muževnoj snazi tog starog jarčića koji je još uvek mogao da joj napravi dete. Svi stadoše da ga hvale, svaki na svoj način, premda se mladić držao svog ranije izrečenog mišljenja da je posao obavio neko drugi, a ne njen muž, neki pisar, ulični bakljonoša (i to krepostan) ili putujući prodavac stvarčica neophodnih svakom domaćinstvu. Neviđeno je, zborio je gost sam sa sobom, koliko je čudesna sposobnost metempsihoze kojom raspolažu, tako da i soba za porodilje i soba za seciranje mogu biti pozornice takvog lakoumlja, te i samo sticanje akademske titule može biti dovoljno da u tren oka pretvori ove pristaše razuzdanosti u uzorne delatnike poziva koji većina ljudi od ugleda smatra najplemenitijim. Međutim, dodade on, možda to čine samo zato da bi se rasteretili od potisnutih osećanja koja pritiskaju sve njih, jer mnogo je puta već kazano da se srodne duše smeju istim stvarima.

Ali s kojim pravom,⁵⁹ dozvolite da zapitamo plemenitog gospodina, njegovog zaštitnika, s kojim pravom taj tuđin, koji milosti dobrog kneza ima da zahvali za svoja građanska prava, dopušta sebi da se nameće kao sudija u našim unutrašnjim stvarima? Gde je sad ona zahvalnost koja treba da sledi iz lojalnosti? Za vreme nedavnog rata, kad god bi neprijatelj granatama sticao privremenu prednost, nije li taj izdajnik svaki put grabio priliku da se i sam baci kamenom na carstvo čiji je podanik postao svojevolutno, sve drhteći od straha zbog svoja četiri procenta kamate? Zar je zaboravio na to kao što zaboravlja sva dobra koja su mu učinjena? Ili je obmanjujući druge na kraju obmanuo i sebe pošto je on, ako je verovati glasinama, svoj jedini obožavalac? Daleko bila i pomisao da oskrnavimo ložnicu jedne ugledne gospe, kćeri jednog hrabrog majora, ili da čak i izdaleka dovedemo u sumnju njenu vrlinu, ali kad već on sam skreće pažnju na to (a bilo bi mu mnogo bolje da to nije učinio) neka mu bude. Toj su nesrećnoj ženi

⁵⁸ Junakinja arhetipske priče koja na sav glas žali muža i u isto vreme s oduševljenjem prihvata pažnju novog udvarača. Najpoznatija verzija priče je ona u Petronijevom *Satirikonu* (I, 5).

⁵⁹ „Ali s kojim pravom ... gorki i beskorisni“ – parodija satiričara Junijusa (XVIII v.).

toliko dugo i uporno uskraćivali njeno zakonsko pravo, da je njegove prekore mogla da sluša isključivo s prezirom i očajanjem. Eto tako on govori, taj moralista, pravi pelikan u svojoj pobožnosti,⁶⁰ koji je bio toliko bezobziran, i nemaran prema svim prirodnim vezama, da je pokušao da stupi u nezakonit odnos sa domaćicom iz najnižeg sloja društva! Štaviše, da se jedna četka za ribanje poda nije pokazala kao devojčin anđeo čuvar, ova bi prošla kao Hagara, Egipćanka!⁶¹ Kada je reč o pašnjacima, po zlu je poznata njegova zajedljiva sitničavost, i u prisustvu gospodina Kafa jedan je ozlojeđeni stočar izneo svoj sud o njemu jezikom koliko narodskim toliko i neposrednim. Ne priliči njemu da propoveda to jevanđelje. Nije li on taj koji u blizini svoga doma ima njivu koja leži neobrađena, zato što je on ne ore? Navika koja je u pubertetu nepoželjna u zrelim godinama postaje druga priroda i prava sramota. Ako već mora da deli svoj balsam iz Galada⁶² u nadrilekovima i sumnjivim savetima da bi povratio zdravlje čitavom naraštaju nezrelih raspusnika, onda bi trebalo da njegova dela budu bolje usklađena s njegovom naukom. Njegov bračni život krije izvesne tajne o kojima iz pristojnosti nećemo govoriti. Nepristojan predlog kakve ocvale lepoticice može ublažiti njegov jad zbog zanemarene i zavedene supruge, ali taj novi pobornik morala i protivnik svih zala u najboljem je slučaju egzotično drvo koje, kada se posadi na rodnom mu istoku, buja i cveta i prepuno je balsama, ali kad se presadi u umereniju klimu, korenje mu gubi pređašnju snagu, a plodovi koje rađa zakržljali su, gorki i beskorisni.

Vest je,⁶³ s obazrivošću koja je podsećala na kakav uzvišeni ceremonijal, zamenica glavne bolničarke saopštila mladom lekaru praktikantu, koji je potom saopštio delegaciji da se rodio naslednik. Kada se povukao u ženine odaje da pomogne u obavljanju propisane ceremonije posle porođaja, u prisustvu ministra unutrašnjih poslova i članova tajnog veća, delegati, do tada već zanemeli od iscrpljenosti i povlašivanja, iznureni od dugog i svečanog bdenja, a s nadom da će radosni događaj opravdati razuzdanost koju je istovremena odsutnost bolničarke i lekara samo još više podstakla, iznenada zažagoriše. Uzalud se čuo glas gospodina Reklamnog agenta

⁶⁰ U heraldici je pelikan predstavljan kao ptica koja krilima štiti svoje gnezdo i iz kljuna hrani ptiće, dakle kao simbol pouzdanosti i odanosti.

⁶¹ Hagara, sluškinja Sarina, zatrudnela je sa Sarinim mužem Avramom, pošto Sara nije mogla imati dece (Prva knjiga Mojsijeva, 16).

⁶² Biblijski grad Galad bio je poznat po skupocenom balsamu s drveta, koji je navodno lečio sve bolesti.

⁶³ „Vest je ...što je Bog združio“ – parodija stila engleskog istoričara Edvarda Gibona (1737-1794).

Bluma koji ih je preklinjao da se opamete, da se smire, da se obuzdaju. Odveć je to bio povoljan čas za ispoljavanje one razgovorljivosti koja je, čini se, jedino što povezuje tako različite naravi. Svaki pojedini detalj takvih događaja bio je s uspehom razmotren: prenatalna netrpeljivost između braće po majci, carski rez, rađanje kada je otac već mrtav i, onaj ređi slučaj, kada je majka mrtva, slučaj bratoubistva poznat kao Čajldsovo ubistvo i ovekovečen nadahnutom odbranom gospodina advokata Buša koja je donela slobodu nevino optuženima, pravo primogeniture i kraljevu nagradu za dvojke i trojke, pobačaje i čedomorstva, simulirana i nesimulirana, akardičan *foetus in foetu*,⁶⁴ aprosopiju kao posledicu kongestije, agnaciju izvesnih bezbradih Kineza (koju je spomenuo gospodin Kandidat Maligen) kao posledicu krivog srastanja maksilarnih sklopova duž medijalne linije tako da je (kako on reče) jedno uvo moglo da čuje šta ono drugo govori, blagodeti potpune ili delimične anestezije, produženje bolova u poodmakloj trudnoći zbog pojačanog pritiska na vene, prevremeno isticanje plodove vodice (kao u aktuelnom slučaju) s pratećom opasnošću od trovanja materice, veštačka oplodnja injekcijama, iskrivljenje materice nakon menopauze, problem održavanja rase kod žena zatrudnelih od silovanja, onaj užasni način rađanja koji Branderburžani nazivaju *Sturzgeburt*⁶⁵ zabeležene slučajeve multigeminalnih porođaja, trojki i čudovišne dece začete u vreme menstruacije ili od roditelja u krvnom srodstvu – rečju, sve slučajeve ljudskog rađanja koje je Aristotel obradio u svom remek-delu sa hromolitografskim ilustracijama. Najteži problemi akušerske i sudske medicine razmatrani su jednako živo kao i narodna verovanja u pogledu trudnoće, kao što je zabrana trudnoj ženi da prekorači preko ograde da od tog pokreta pupčana vrpca ne bi ugušila dete, ili da u slučaju silne žudnje, koja se nikako ne može zadovoljiti, treba da položi ruku na onaj deo svoga tela koji je od davnina posvećeno mesto za kažnjavanje. Spominjane su anomalije kakve su zečja usna, mladeži, prekobrojni prsti, belezi na koži, crvene i crne mrlje, kao *prima facie*⁶⁶ i prirodno hipotetičko objašnjenje za decu koja se katkad rode sa svinjskom glavom (slučaj gospođe Grisel Stivens još nije bio zaboravljen) ili psećom dlakom. Hipoteza o plazmičkoj memoriji, koju je izneo predstavnik Kaledonije, dostojan tradicije metafizičara u zemlji koju je predstavljao, u takvim slučajevima predviđa prestanak razvoja embriona u nekom stadijumu pre ljudskog. Jedan

⁶⁴ *Fetus pri rođenju* (lat.).

⁶⁵ *Iznenadno rođenje* (nem.).

⁶⁶ U pravnoj terminologiji: dokaz koji je dovoljan za donošenje presude.

delegat iz inostranstva suprotstavio se obema pretpostavkama, iznevši sa žarom koji je već bezmalo i samim sobom predstavljao potvrdu njegovih reči, teoriju o kopulaciji između žene i mužjaka životinja, a u svojim autoritativnim tvrdnjama pozivao se na basne kao što je ona o Minotauru koju nam je genijalni i prefinjeni starorimski pesnik podario na stranicama svojih Metamorfoza. Utisak koji su njegove reči proizvele bio je snažan ali kratkotrajan. Zbrisan je isto onako lako kao što je i stvoren, svečanom besedom gospodina Kandidata Maligena izrečenom sa zadovoljstvom koje niko nije znao da dočara bolje od njega, u kome je kao vrhunski predmet žudnje istakao zgodnog i urednog starca. Istovremeno, razvila se žučna rasprava između gospodina Kandidata Medena i gospodina Kandidata Linča o pravnim i teološkim nedoumicama u slučaju kada jedan sijamski blizanac umre pre drugog, pa je taj zamršeni problem sporazumno predat gospodinu Reklamnom agentu Blumu da ga smesta izloži gospodinu Đakonu Dedalusu. Do toga časa ćutljiv, da li zato da bi jače istakao svoju preteranu ozbiljnost i ono dostojanstveno držanje kojim se odlikovao, ili zato što je poslušao neki unutrašnji glas, ovaj je kratko, po nekima i površno, podsetio na evanđeosku zapovest da čovek ne sme da rastavi ono što je Bog združio.

Ali na Malakijevu priču počеше da se lede od užasa.⁶⁷ On im je dočarao taj prizor. Tajna vrata pored kamina kliznuše u stranu i u pukotini se pojavi ... Hejns! Svima nam se digla kosa na glavi! U jednoj ruci nosio je mapu prepunu spisa iz keltske književnosti, a u drugoj bočicu s natpisom *Otrov*. Zaprepašćenje, užas, gnušanje, ogledali su se na svim licima dok ih je on sablasno isceren odmeravao. Očekivao sam ovakav doček, poče on s jezivim smehom, za koji, čini se, treba kriviti istoriju. Jeste, istina je. Ja sam ubica Samjuela Čajldsa. A kako sam samo kažnjen! Strahote pakla nisu ništa za mene. Vidi se to na mome licu. Rana mu Isusovih, kako ću ja sebi naći pokoja, promrmlja promuklo, ja koji eto lutam Dablinom sa svojim pesmama, a on me u stopu prati kao kakva utvara ili čudovište. Moj pakao, i pakao Irske, u ovom su životu. Šta sve nisam pokušao da bih zaboravio svoj zločin. Razonodu, lov na vrane, irski jezik (tu on odrecitova nešto), laudanum (prinese bočicu usnama), život u prirodi. Zalud! Njegov me duh vreba. Sad u drogi tražim spas... Ah! Propast! Crni panter! Iznenada on s krikom nestade i ploča se vrati natrag. Trenutak kasnije, proturi glavu kroz vrata s druge strane i reče: videćemo se na stanici Vestland Rou u jedanaest i deset. I nestade ga! Suze

⁶⁷ „Ali na Malakijevu priču... Pripadala je ubici“ – parodija stila Horasa Volpola (1717-1797), autora više poznatih romana strave.

udariše na oči toj raskalašnoj bratiji. Prorok podiže ruku ka nebu, mrmljajući: Osveta Manaanova!⁶⁸ Mudrac ponovi *Lex talionis*.⁶⁹ Sentimentalista je onaj koji bi da uživa a ne prihvata da išta duguje za to što mu je udovoljeno. Malakijas, skrhan osećanjima, začuta. Misterija je bila razrešena. Hejns je bio treći brat. Njegovo pravo ime je Čajlds. Crni panter je bio duh vlastitog oca. Pio je drogu da sve zaboravi. Na odmeni vam hvala velika.⁷⁰ Usamljena kuća pored groblja prazna je i pusta. Niko živi ne bi se tu nastanio. Pauk u samoći plete mrežu. Noćni pacov viri iz svoje rupe. Kuća je ukleta. Pohode je duhovi. Pripadala je ubici.

Koliko je stara čovekova duša? ⁷¹ Kao što ima kameleonsku sposobnost da prema potrebi menja boju, da bude radosna s veselima i tužna s potištenima, tako je i njena starost promenljiva kao i njeno raspoloženje. Tako ni Leopold, dok tu sedi i razmišlja, dok prebire po vlastitim uspomename, više nije onaj uozbiljeni reklamni agent i vlasnik nevelikih sredstava u državnim obveznicama. On je sada mladi Leopold, u jednom retrospektivnom sledu događaja, ogledalo u ogledalu (hej, požuri!), posmatra sebe. Vidi onaj negdanji lik, prerano sazrelog dečaka, kako u mrazno jutro hoda od kuće u ulici Klambrasil do gimnazije, torba za knjige okačena mu je preko ramena kao redenik, a u njoj poveća vekna pšeničnog hleba, majčina briga. A je li to sad ista osoba, posle godinu dana ili tek nešto više, sa svojim prvim krutim šeširom (ah, kakav je to dan bio!), i već na putu, pravi pravcati trgovački putnik porodičnog preduzeća, opremljen knjigom za porudžbine, mirisnom maramicom (ne samo za pokazivanje!), tašnom sa raznoraznim blistavim drangulijama (ah, sad je sve to prošlost!), i punom vrećom ljubaznih osmeha za ovu ili onu već unapred napola osvojenu domaćicu, koja na prste računa cenu ili za tek propupelu devicu koja stidljivo prihvata (a gde je srce? recite mi!) njegove pripremljene komplimente. Taj miris, taj smešak ali i nešto više od toga, crne oči i ulaganje umeli su u sumrak da izmame mnoge porudžbine za upravnika preduzeća koji je s golemom porcelanskom lulom u zubima nakon sličnih obavljenih poslova sedeo kraj porodičnog ognjišta (na kome se grejalo, u to budite uvereni, neko jelo od testa), i kroz naočari s rožnatim okvirom čitao neke mesec dana stare novine iz Evrope. Ali čekaj, stani, ogledalo se magli od daha i mladi vitez

⁶⁸ Manaana Maklir – irski bog mora.

⁶⁹ *Zakon odmazde* (lat.).

⁷⁰ Reči kojima u *Hamletu* Francisko, jedan od stražara, zahvaljuje Bernardu, koji ga smenjuje na dužnosti (I, 5, 8).

⁷¹ „Koliko je stara ... što je Leopold bio Rudolfu“ – parodija stila engleskog romantičarskog esejiste Čarlsa Lema (1775-1834).

lotalica nestaje, postaje sićušna tačka u magli. Sada je, evo, i on otac, a ovi oko njega mogli bi mu biti sinovi. Ko zna? Pametan otac poznaje svoje dete. On razmišlja o jednoj kišnoj noći u ulici Heč, tik pored tamošnjih skladišta, kada je prvi put... Zajedno (a ona ubogo siroče, dete srama, tvoja i moja i svačija za samo šiling i još peni za sreću), zajedno osluškuju teški bat koraka stražara dok dve senke s kapuljačama prolaze pokraj novog kraljevskog univerziteta. Brajdi! Brajdi Keli! To ime nikad neće zaboraviti, uvek će pamtitu tu noć, prvu noć, prvu bračnu noć. Spleli su se u klupko u mrkloj tmuni, želimac i željena, i za koji časak (cap!) po svetu će se prosuti svetlost dana. Jesu li im srca kucala kao jedno? Nisu, lepa čitateljko. Sve bi svršeno u jednom dahu ali – čekaj! Stani! To nije moguće! Prestrašena jandica beži u mrak. Ona je nevesta tame, kćer noći. Ona ne sme da se sretne sa sunčanozlatnom svetlošću novorođenog dana. Ne, Leopolde! Ime i sećanje ne mogu te utešiti. Ta mladalačka iluzija tvoje snage bila ti je oduzeta uzaman. Ti nemaš sina svoje krvi. Nema nikoga da Leopoldu bude ono što je Leopold bio Rudolfu.

Glasovi se mešaju i stapaju u turobnu tišinu:⁷² tišinu koja je beskraj prostora; i polagano, tiho, duša se diže nad kružnim predelima nestalih pokolenja. Predelima gde vlada večiti tmurni suton, koji se nikad ne spusti na kaduljnozelene pašnjake, proliva svoju tamu i rasipa neprolaznu zvezdanu rosu. Nespretnim korakom sledi ona svoju majku, kobila vodi svoje ždrebe. Oni su utvare sumraka, a ipak oblikovane s proročanskom veštinom, vitke i skladne sapi, snažan žilav vrat, krotka i pametna glava. Lagano blede, tužne utvare: svega nesta. Agendat je pusta zemlja, stanište kreštavih sovuljaga i kratkovidih upua.⁷³ Netaima, zlaćanog, više nema. A putem od oblaka oni hode, s potmulom tutnjavom bune, duhovi životinja. Haaa! Điii! Haaa! Paralaks se vuče za njima i goni ih, munje što mu na čelu sevaju škorprije su. Los i jak, bikovi iz Bašana i Vavilona, mamut i mastodont, u čoporima hrle ka usahlom moru, *Lacus Mortis*.⁷⁴ Preteća, osvetoljubiva četa nebeska! Riču oni, gazeći oblake, rogati i jarčeviti, sa surlama i kljovama, s lavljim grivama, divovskim rogovima, rilashi i gmizavci, glodari, preživari i debelokošci, čitava gomila koja tuli i riče, ubice sunca.

⁷² „Glasovi se mešaju i stapaju... na čelu sazvezda Bika“ – parodijastila engleskog romantičara Tomasa De Kvinsija (1785-1859).

⁷³ Upu (u srednjovekovnim bestijarijama): ptica-strvinar koja oblaže svoje gnezdo ljudskim izmetom.

⁷⁴ *Jezero mrtvih* (lat.).

Ka mrtvom moru hrle oni da se nenasiti napiju, i strašnim gutljajima loču slanu, snenu, neiscrpnu hranu. I opet raste konjoliko znamenje, sve je veće na opustelim nebesima, postaje ogromno kao nebo samo, sve dok ga ne zatamni, onako ogromno, nad kućom Device. I gle, čudo metempsihoze, ona je to, večita nevesta, prethodnica jutarnje zvezde, nevesta, večita devica. Ona je to, Marta, o izgubljena, Milisent, mlada, mila, blistava. Kako se samo vedro uzdiže, kraljica među Plejadama, u pretposljednem satu pre dana, u sandalama od sjajnog zlata, s velom od kako se ono zvaše bablje svile! Lebdi ona, leluja oko svoga zvezdanog tela i iz sebe izliva boje smaragda, safira, sleza i suncokreta, plovi na strujama lednog zvezdanog vetra, uvija se, grči, okreće, ispisuje pokretima na nebu tajanstvenu poruku sve dok se nakon bezbrojnih metamorfoza simbola ne zažari, kao Alfa, crveni trouglasti znak na čelu sazvežđa Bika.

Frensis je podsećao Stivena na godine kada su zajedno išli u školu u Konmijevo vreme.⁷⁵ Zapita ga za Glaukona,⁷⁶ Alkibijada,⁷⁷ Pizistrata.⁷⁸ Gde li su oni sada? Niko to nije znao. Govoriš o prošlosti i njenim utvarama, reče Stiven. Zašto da razmišljamo o njima? Prizovem li ih u život preko voda Lete,⁷⁹ hoće li nesrećne utvare pohrliti na moj poziv? Ja, Bous Stefanoumenos, bikoljubivi bard, njihov sam gospodar i oživotvoritelj. Tu on stavi na svoju razbarušenu kosu venac od vinove loze, smešeći se Vinsentu. Taj odgovor i to lišće, reče mu Vinsent, bolje će ti pristajati kada nešto veće, nešto mnogo veće no što je šačica lepršavih oda bude moglo da u tebi vidi svog genijalnog oca. Svi koji ti dobro žele nadaju se tome. Svi čeznu da dočekaju da iznedriš delo o kome maštaš. Želim ti svim srcem da ih ne izneveriš. O ne, Vinsente, reče Linihan, spuštajući ruku na rame čoveka kraj sebe, ne boj se. Ne bi taj mogao da svoju majku ostavi kao siročće. Mladićevo lice se natušti. Svi primetiše koliko mu je teško palo podsećanje na obećanje koje je dao i na nedavni gubitak. Tu bi on i napustio gozbu da buka glasova nije blažila njegov bol. Meden je izgubio pet drahmi kladeći se na Skiptra jer mu se dopalo ime džokeja: Linihan još toliko. Sad im je pričao o trci. Zastavica je pala i, hii, diha, trk, kobila orno izlete s O'Medenom na leđima. Jedno vreme je bila na čelu: srca su brže zakucala. Čak ni Filis⁸⁰ nije

⁷⁵ „Frensis je podsećao Stivena – iz drugog sazvežđa“ – parodija stila engleskog esejiste Voltera Sevidža Landora (1775-1864).

⁷⁶ Lik iz Platonove *Republike*.

⁷⁷ Atinski političar i vojskovođa (450-404 p.n.e.), Sokratov prijatelj i učenik.

⁷⁸ Atinski tiranin iz VI veka p.n.e.

⁷⁹ U grčkoj mitologiji: reka večnog zaborava, u podzemnom svetu.

⁸⁰ Konvencionalno devojačko ime u pastoralnoj poeziji.

mogla da se suzdrži. Mahala je maramom i vikala: urrra! Skiptar pobeđuje! Ali kad su se u poslednjem krugu svi tesno stisli autsajder Otpadak krenu u trk. Stiže je, prestiže. I gotovo. Filis je začutala: oči joj postadoše kao tužne sase. O Junono, povika, sa mnom je svršeno. Ali je njen ljubavnik uteši primevši joj sjajnu zlatnu kutijicu s nekoliko ušećerenih šljiva, kojima se ona posluži. Kanu i suza: samo jedna. Silan jahač taj V. Lejn, nema šta, reče Linihan. Juče četiri pobede i danas tri. Može li iko da se meri s njim? Popni ga na kamilu ili na besnog bizona, taj će opet pobediti kao od šale. Ali primimo to kao što su naši stari činili. Milost za gubitnike! Jadni Skiptar! reče on uz lak uzdah. Nije to više omica kakva je bila. Nikad, ovoga mi krsta, nećemo dočekati još jednu takvu. Boga mi, gospodine, prava kraljica. Sećaš li je se, Vinsente? Voleo bih da si danas mogao da vidiš moju kraljicu, reče Vinsent, kako je mlada i blistava bila (Lalaga⁸¹ bi kraj nje delovala neugledno) u žutim cipelama i haljini od muslina, ili kako se to već zove. Stajali smo pod senkom kestenova u cvatu: vazduh je bio otežao od njihovog moćnog mirisa i oko nas je leteo polen. Na suncem obasjanom kamenu lako ste mogli da ispečete gomilu onih zemički sa korintskim voćem koje Periplepomenos prodaje u svojoj šatri pored mosta. No ona nije imala šta da gricka osim moje mišice koju sam joj pružio, pa ju je nestašno ujedala kad god bih je prejako stegao. Pre nedelju dana ležala je bolesna, četiri dana u krevetu, ali danas je bila slobodna, vedra, prkosila svakoj opasnosti. Tako je još privlačnija. A tek njeni buketići! Ludica jedna mala, koliko je samo toga nabrala dok smo zajedno ležali opruženi. A da ti kažem u poverenju, prijatelju, nikad nećeš pogoditi koga smo sreli kad smo krenuli s polja. Konmija glavom i bradom! Hodao je uz živicu i čitao, čini mi se brevijar, ali svakako uz neko vragolasto pisamce od Glisere ili od Kloe,⁸² za obeležavanje stranica. To ljupko stvorenje toliko se zbunilo da je očas izmenjala sve boje na licu, a onda počela da se pretvara kao da nešto popravljna na haljini: bio joj se zakačio komadić drveta, jer nju i samo drveće obožava. Kada je Konmi prošao, ona pogleda svoj ljupki lik u ogledalcu koje stalno nosi. Ali on je bio ljubazan. U prolazu nas je blagoslovio. I bogovi su uvek ljubazni, reče Linihan. Kad sam već bio loše sreće s Basovom kobilom, možda će mi ovo njegovo piće više prijati. On položi ruku na jedan krčag s vinom: Malaki opazi to pa ga zadrža, pokazavši na neznanca i na crvenu nalepnicu. Oprez, šapnu Malaki, začutite druidskim ćutanjem. Njegova duša je daleko. Možda je buđenje iz neke vizije jednako bolno kao

⁸¹ Konvencionalno ime za lepoticu, prema liku iz Horacijevih *Oda*.

⁸² Konvencionalna imena za lepotice u pastoralnoj poeziji.

rođenje. Svaki predmet, kad se u njega pomno zagledamo, može postati kapija za pristup u veličanstvene eone bogova. Zar se ne slažeš, Stivene? To mi je ispričao Teozofos, odgovori Stiven, koga su u prethodnom životu sveštenici uveli u tajne karmičkih zakona. Gospodari meseca, rekao mi je Teozofos, gomila njih narandžastoužarenih s planete Alfa iz lunarnog lanca, nisu hteli da poprime eterične oblike pa su ih zbog toga inkarnirala kao rubin crvena bića iz drugog sazvežđa.

Međutim, a to je zapravo činjenica,⁸³ potpuno je pogrešna bila besmislena pretpostavka da je ovaj nekako potišten ili začaran, koja ne beše ništa drugo do zabluda jednog plitkog uma. Individua čiji su vidljivi organi baš u trenutku dok se odigravao gore opisani razgovor, počeli da pokazuju znake života, bila je lukava, možda i lukavija od ma kog živog čoveka i svako ko bi pomislio drugačije vrlo brzo bi shvatio da se i te kako prevario. U poslednjih otprilike četiri minuta on je uporno piljio u izvesnu količinu prvorazrednog Basovog piva, punjenog kod gospode Basa i kompanije u Bartonu na Trentu, koje se među mnogim drugim pićima slučajno našlo tačno naspram njega i koje je svakako bilo tu s namerom da svojim skerletnim izgledom privuče nečiju pažnju. On se jednostavno, kako se kasnije jasno pokazalo, iz samo njemu poznatih razloga, zbog kojih je sve što je usledilo dobilo nekako drugačiji izgled, nakon prethodno iznetih zapažanja o dečaćkim danima i trkalištu, prisetio i dve-tri svoje sasvim privatne transakcije u kojima su ova dvojica bili nedužni kao novorođenčad. Na kraju im se, međutim, pogledi susretoše, i čim je počelo da mu postaje jasno da onaj drugi pokušava da se sam posluži tom tečnošću, on namah odluči da ga ponudi, pa uze jednu čašu srednje veličine, koja je sadržala željenu tečnost, te je temeljno isprazni tako što je ovome nasuo sve što je bilo u njoj, silno se pri tom trudeći da ne prolije nijednu kap piva.

Rasprava koja je usledila po svom je obimu i načinu odvijanja bila ovaploćenje životnog toka. Ni samom mestu, kao ni skupu, nije nedostajalo dostojanstva. Govornici behu među najvisprenijima u zemlji, a tema koja ih je zaokupila bila je uzvišena i izuzetno značajna. Visoka dvorana Hornovog doma nikad još nije videla tako ugledan i tako šarolik skup, niti su stare krovne grede toga zdanja ikada čule takav enciklopedijski govor. Beše to zaista uzvišen prizor. Kroters je sedeo u dnu stola u svojoj raskošnoj hajlenderskoj nošnji, a lice mu se žarilo od slanog vazduha s rta Galovej. Tu naspram njega sedeo je Linč, na čijem su se licu već ogledale rane izopačenosti i

⁸³ „Međutim ... ovekovečila za sva vremena“ – parodija stila Tomasa Babingtona Makolija (1800-1859), engleskog esejiste i istoričara.

prerano stečene mudrosti. Mesto pored Škotlandanina bilo je dodeljeno Kostelu, čudaku, dok je kraj njega ravnodušno i spokojno sedela zdepasta Medenova prilika. Domaćinovo mesto pored ognjišta jeste bilo prazno, ali je s obe njegove strane Benonova figura u odelu istraživača sačinjenom od štofanih kratkih pantalona i cipela od usoljene goveđe kože snažno odudarala od jagorčevinaste elegancije i gradskih manira Malakija Ronalda Sent Džona Maligena. Konačno, u čelo stola sedeo je mladi pesnik koji je utočište od svojih pedagoških muka i metafizičkih preispitivanja pronašao u srdačnoj atmosferi sokratovskih rasprava, dok su s njegove leve i desne strane bili smešteni brzopleti prognozer, tek pristigao s hipodroma, i onaj neumorni putnik, koji jeste bio prljav od puta i bitaka i ukaljan blatom neizbrisive sramote, ali iz čijeg pouzdanog i postojanog srca nikakva primamljiva opasnost ili pretnja ili poniženje ne bi nikada mogli izbrisati sliku one raskošne lepote koju je Lafajetova⁸⁴ nadahnuta olovka ovekovečila za sva vremena.

Biće najbolje da već na početku kažemo da je nakaradni transcendentalizam kome je gospodin S. Dedalus (Div. Skep.⁸⁵) sudeći po njegovim izlaganjima bio prilično sklon,⁸⁶ u potpunosti suprotnosti s naučnim metodama. Nauka se, i to valja neprestano ponavljati, bavi opipljivim fenomenima. Čovek od nauke, kao i čovek sa ulice, mora da se suoči s tvrdoglavim činjenicama pred kojima se ne može zažmuriti, i da ih objasni kako najbolje zna. Može biti da postoje, istina je, neka pitanja na koja nauka ne može da odgovori – u ovom trenutku – kao što je prvi problem koji je izložio gospodin L. Blum (Rekl. Ag.) u pogledu određivanja pola unapred. Moramo li da prihvatimo stanovište Empedokla iz Trinakrije po kome je desni jajnik (postmenstrualni period, kako tvrde drugi) odgovoran za rađanje dečaka, ili su tu presudne predugo zanemarene spermatozoe i naspermi, ili, kao što su mnogi embriolozi, među njima i Kalpeper, Spalancani, Blumenbah, Lask, Hertvig, Leopold i Valenti, skloni da veruju, i jedno i drugo zajedno. To bi se slagalo sa zajedničkim delovanjem (jedna od omiljenih dosetki prirode) između *nissus formativus*⁸⁷ nasperma s jedne strane, a s druge srećno odabranog položaja, *succubitus felix*,⁸⁸ pasivnog elementa. Drugi problem koji je iznela ista

⁸⁴ Džejs Lafajet, zvanični dablinski fotograf kraljice i kraljevske porodice.

⁸⁵ Skr. od *Divinitatis Scepticus* (lat.): onaj koji sumnja u postojanje Boga.

⁸⁶ „Biće najbolje ... izrečen smirenim i odmerenim tonom“ – parodija stila engleskog prirodnjaka Tomasa Henrija Hakslija (1825-1895), poznatog po svom doprinosu Darwinovim teorijama evolucije.,

⁸⁷ *Formativna tendencija* (lat.).

⁸⁸ *Plodna osoba u ležećem položaju* (lat.).

osoba podjednako je vitalan: smrtnost odojčadi. Problem je zanimljiv zbog toga što, kako je on umesno primetio, svi se rađamo na isti način, ali umiremo na različite načine. Gospodin M. Maligen (Do. Hig. i Eug.) okrivljuje sanitarne uslove u kojima naši sugrađani sa svojim sivim plućima obole od adenoida, plućnih bolesti i tome slično, jer udišu bakterije koje vrebaju u prašini. Ovi faktori, tvrdi on, uz odvratne prizore kakve gledamo na ulicama, odurne javne plakate, verske poslenike svih veroispovesti, obogaljene vojnike i mornare, vozače tramvaja obolele od skorbuta, obešena trupla mrtvih životinja, paranoične neženje i neoplođene usedelice – sve to, reče on, objašnjava svaki mogući znak propadanja rase. Kalipedija⁸⁹ će, prorokovao je on, uskoro biti opšteprihvaćena, a sve ono što krasi život, istinski dobra muzika, prijatna književnost, laka filozofija, poučne slike, gipsane kopije klasičnih statua kao što su Venera i Apolon, umetnički bojene fotografije predivnih beba, svi ti mali znaci pažnje omogućiće damama u određenom stanju da tih nekoliko meseci provedu na najprijatniji način. Gospodin Dž. Kroters (Dipl. Diskut.) pripisuje neke od takvih smrti abdominalnoj traumi kod radnica izloženih preteškim naporima fizičkog rada u fabrikama, ili bračnoj disciplini kod kuće, ali je u daleko najvećem broju slučajeva po sredi nemar, privatni ili javni, čiji su vrhunci napuštanje novorođenčadi, kriminalni pobačaj, ili zverski zločin čedomorstva. Premda je ovo prvo (mislimo na zanemarivanje) neporeciva istina, slučaj koji on navodi, a tiče se bolničarki koje zaboravljaju da prebroje tampone u peritonealnoj šupljini, previše je redak da bi se mogao smatrati pravilom. Zapravo, kad se o tome malo bolje razmisli, pravo je čudo što se tolike trudnoće i porođaji završavaju tako uspešno, kad se sve uzme u obzir i uprkos ljudskim slabostima koje često ometaju prirodu u ostvarivanju njenih namera. Lucidnu je misao izneo gospodin V. Linč (Dipl. Aritm.) da su i rađanje i smrtnost, kao i svi drugi fenomeni evolucije, plima i oseka, mesečeve mene, temperatura krvi, bolesti uopšte, ukratko da je sve u toj ogromnoj radionici prirode, od izumiranja nekakvog ogromnog sunca pa do cvetanja jednog od nebrojenih cvetova koji krase naše javne parkove, podložno nekom zakonu brojeva, do danas neutvrđenom. Ipak, nad jednostavnim i jasnim pitanjem zbog čega bi naizgled zdravo i valjano negovano dete zdravih roditelja neobjašnjivo podleglo u ranom detinjstvu (a da se s drugom decom iz tog braka to ne događa), svakako moramo, kako pesnik reče, da stanemo i da se zamislimo. Priroda, u to možemo biti uvereni, ima svoje valjane i neoborive razloge za

⁸⁹ Kalipedija (grč.): izučavanje lepote.

sve što čini i vrlo je verovatno da su takve smrti posledica nekog zakona predviđanja po kome organizmi u kojima su se nastanili mikrobi bolesti (savremena nauka dokazala je da se samo plazmička supstanca može smatrati besmrtnom) obično nestaju u sve ranijim stadijumima razvoja, a takvo uređenje stvari, premda nanosi bol pojedinim našim osećanjima (naročito majčinskim) ipak je, smatraju neki od nas, dugoročno posmatrano korisno za rasu u celini pošto se na taj način obezbeđuje opstanak najsposobnijih. Zapažanje (ili bi možda bolje bilo reći upadica) gospodina S. Dedalusa (Div. Skep.), koji je istakao da ako jedan svaštožder koji žvaće, guta, vari i očito savršeno spokojno gura sve to kroz jedan običan kanal, i ako žrtve boleština, poput žena obolelih od raka i iscrpljenih mnogobrojnim porođajima, gojaznih poslovnih ljudi, da i ne govorimo o žutičavim političarima i klerotičnim kaluđericama, mogu da pronađu gastričko olakšanje u bezazlenom obroku od mlade teletine, onda to više od bilo čega drugog maločas spomenutu tendenciju prikazuje u vrlo nepovoljnom svetlu. Zarad prosvećenja onih koji s pojedinostima gradske klanice nisu upoznati tako prisno kao onaj morbidni esteta i embrionalistički filozof koji uza svu svoju prekomernu razmetljivost u pitanjima nauke teško može da razlikuje kiselinu od alkalne supstance, možda valja istaći da mlada teletina u prostom jeziku naših jevtinih prčvarnica označava upotrebljivo i jestivo meso teleta koje tek što je došlo na svet. U nedavnoj javnoj raspravi s gospodinom L. Blumom (Rekl. Ag.) koja se odigrala u sali za sednice Narodnog porodilišta, u ulici Hols 29, 30 i 31, a čiji je sposobni i popularni upravitelj, kako je poznato, dr A. Horn (Spec. za Por., Čl. Kralj. Kol. Ir. Lek.), on je prema tvrđenju svedoka izjavio da kad žena jednom pusti miša u flašu (estetska aluzija, verovatno, na jedan od najsloženijih i najčudesnijih prirodnih procea, na čin seksualnog sjedinjavanja), onda mora i da ga pusti da izađe ili da mu podari život, kao on reče, da bi spasla svoj. Na sopstveni rizik, glasio je sažet odgovor njegovog sagovornika, ne manje upečatljiv zbog toga što je bio izrečen smirenim i odmerenim tonom.

U međuvremenu⁹⁰ su umešnost i strpljivost lekara doveli do srećnog *accouchement*.⁹¹ I pacijentkinja i lekar bili su izloženi velikim naporima. Učinjeno je sve što hirurška veština može da učini, a hrabra žena je junački pomagala. Boga mi jeste. Vojevala je tešku bitku i sad je bila vrlo srećna. I oni kojih više nema, koji su već napustili ovaj svet, srećni su kada

⁹⁰ „U međuvremenu... dobri i verni slugo!“ – parodija proznog stila Čarlsa Dikensa.

⁹¹ *Period oporavka neposredno nakon porođaja* (franc.).

odozgo s osmehom bace pogled na taj dirljivi prizor. S dubokim poštovanjem treba gledati takvu ženu dok se odmara s materinskim sjajem u očima, tu čežnjivu ljubav prema bebinim prstićima (zaista ih je divno videti), u osvit svog novog materinstva, dok tiho izgovara molitvu zahvalnicu Onome gore, Suprugu svih žena. I dok očima prepunim ljubavi posmatra bebu, ona ima samo još jednu želju: da se tu stvori i dragi Tatica da s njom podeli radost, da mu preda u naručje to stvorenjce od Božje ilovače, plod njegovih zakonitih zagrljaja. Malo je ostario (neka to ostane među nama) i ramena su mu se malo povila, ali je s godinama koje su proletele pojava savesnog drugog činovnika Alsterske banke, ogranak Koledž Grin, poprimila i neko ozbiljno dostojanstvo. O, Tatice, oduvek ljubljani, sada i verni životni družje, možda se više nikad neće ponoviti, to davno vreme ruža. Bože, kako to divno izgleda danas kroz maglu minulih godina! Ali njihova su deca u njenoj mašti okupljena kraj postelje, njena i njegova. Čarli, Meri Elis, Frederik Albert (eh, da je poživio), Mejmi, Badži (Viktorija Frensis), Tom, Vajolet Konstans Luiza, dragi mali Bobsi (ime je dobio po našem poznatom heroju iz južnoafričkog rata, po lordu Bobsu od Voterforda i Kandahara) a sada i ovaj poslednji zavet njihovog jedinstva, pravi pravcati Pjurifoj, s pravim pjurifojskim nosom. Mališa će dobiti ime Mortimer Edvard, po uticajnom daljem rođaku gospodina Pjurifoja, koji radi u Državnoj blagajni, u Dablinskom zamku. I tako prolazi vreme: ali je otac Hronos ovde bio blagonaklon. Ne, nek ti se ne otme uzdah iz grudi, draga i dobra Mino. A ti Tatice, istresi pepeo iz lule, te mirišljave lule od ružinog drveta koja će ti biti srcu draga i na sudnji dan (nek to ne bude skoro!) i utuli svetlo uz koje čitaš Svetu knjigu jer je i ulja ponestalo, pa spokojna srca kreni u postelju, na počinak. Zna On, i pozvaće te kad On to odluči. I ti si vodio tešku bitku i čestito odužio svoj muški dug. Možete mi poljubiti ruku, gospodine. Dobro si se pokazao, čestiti i verni slugo.

Postoje gresi⁹² ili (nazovimo ih onako kako ih svet zove) ružne uspomene koje čovek skriva u najzakučastijim delovima srca, ali se one tamo nastane i čekaju. Može on da se potruži da sećanje na njih izbledi, da se pretvara kao da ih nikada nije bilo i da gotovo ubedi sebe da ih nije bilo ili da su bile drugačije. Ipak, ponekad ih neka slučajna reč iznenadno prizove i one stanu da ga opsedaju u najrazličitijim okolnostima, u prividenju ili snu, ili dok mu tamburin i harfa miluju čula ili u prohladnom srebrnastom spokoju večeri ili na kakvoj gozbi u ponoć, kad se

⁹² „Postoje gresi... na zadovoljnom licu“ – parodija stila Džona Henrija Njumana (1801-1890).

napije vina. Ta mu se vizija ne javlja kao uvreda, kao što će doći nekom na koga je kivna, niti da bi ga iz osvete odvojila od živih ljudi, već mu dolazi ogrnuta ubogim plaštom prošlosti, tiha, daleka, puna prekora.

Neznanac je i dalje zapažao kako s lica čoveka pred njim postepeno iščezava onaj lažni mir, nametnut, činilo se, navikom ili nekim uvežbanim postupkom, zbog gorkih reči koje su ukazivale na nešto nezdravo kod onoga koji ih je izgovarao, na neku sklonost prema grubljim stvarima u životu. Prizor se budi u sećanju posmatrača, podstaknut, reklo bi se, rečju tako prisnom i prirodnom, da se čini da su ti dani zaista tu (kako neki mišljahu) sa svojim neposrednim radostima. Potkresani deo travnjaka jedne blage majske večeri, živo upamćen šumarak jorgovana u Raundtaunu, purpurnih i belih, mirisnih i vitkih posmatrača igre koji sa živim zanimanjem prate kugle dok se lagano kotrljaju preko travnjaka i zastaju, jedna kraj druge, uz kratak i oštar udarac. A tamo kraj one sive urne gde se voda ponekad kreće nekako zamišljeno, video si još jedno, jednako miomirisno sestrintstvo, Floi, Eti, Tajni i njihovu nešto tamnoputiju prijateljicu u čijem je držanju bilo nečeg na nedokučiv način neodoljivog. Naša Gospa od Trešanja, dve su joj ljupko obgrlile uho, prefinjeno ističući čudnovatu toplinu kože naspram hladnog blistavog voća. Dečkić od četiri ili pet godina u lanenom odelcu (vreme je cvetanja ali će ipak biti veselo kraj toplog ognjišta, kad ubrzo pokupe i spakuju kugle) stoji na urni, bezbedan u zagrljaju nežnih devojačkih ruku. Malo se i mršti kao i ovaj mladić sada, možda previše svesno uživajući u opasnosti, ali povremeno mora da baci pogled ka pjaceti iznad cvećnjaka odakle ga posmatra majka s jedva приметnom senkom zmišljenosti ili prekora (*alles vergangliche*⁹³) na zadovoljnom licu.

Čuj i upamti.⁹⁴ Kraj dolazi iznenada. Uđi u to predsoblje rođenja gde su se okupili učeni i osmotri im lica. Na njima, čini se, nema ničeg pre nagljenog ili nasilnog. Naprotiv, vlada smirena obazrivost, kakva i priliči njihovom ugledu u toj kući, gde oni bdiju kao nekada davno pastiri i anđeli nad jaslama u judejskom Vitlejemu. No kao što pre munje olujni oblaci, preteški od nagomilane vlage, natečeni i nabrekli, pritiskaju nebo i zemlju nekakvim teškim dremežom, viseći nad sparušenim poljem i sanjivim volovima i sasušenim šipražjem i zelenilom sve dok ih u trenu ne raspara munja, da bi potom uz

⁹³ Sve što je prolazno (nem.): prvi stih završnog hora u Geteovom *Faustu*.

⁹⁴ „Čuj i upamti... izazvala ona Reč“ – parodija stila esejiste i kritičara Džona Raskina (1819-1900).

tutnjavu gromova prosuli svoju bujicu, upravo je takav preobražaj, silovit i trenutani, izazvala prava Reč.

– Idemo Berku!⁹⁵ – izlete s tim povikom gospodin Stiven, a za njim navrat-nanos i svi ostali, junoše, drznici, prevarant, nadržlekar pedantni Blum, i svi grabe kape, štapove, mačeve i korice, panama šešire, planinarske štapove i ko zna šta sve ne. Najezda strastvene mladosti, sve odreda otmenih studenata. Zatečena sestra Kalan u hodniku ne mogaše da ih zadrži kao ni nasmejani hirurg koji je silazio stepeništem s većću da je okončan posao s posteljicom, teškom bezmalo jednu funtu. I njega ponesoše pred sobom. Vrata! Jesu li otvorena? Ha! U metežu istrčaše napolje, u tren oka, hitaju koliko ih noge nose ka svom krajnjem cilju, Berkovoj krčmi na uglu ulica Denzil i Hols. Za njima Dikson, grdi ih i kune, i on, ali nastavlja dalje. Blum načas zastaje s bolničarkom da bi poslao pozdrav srećnoj majci i odojčetu tamo gore. Doktor Dijetan i doktor Krevetani. Izgleda li i ona sada drugačije? Noćna bdenja u Hornovom domu ispisala su svoju priču na tom izbledelom licu. A pošto su ostali sami, u kratkom naletu nadahnuća, on joj polazeći šapnu na uho: gospo, a kada će vama stići roda?

Vazduh je napolju prepun vlage od kiše, nebeskog životnog soka koji se cakli na dablinskom kamenju ispod zvezdanog *coeluma*.⁹⁶ Božji vazduh, vazduh Svevišnjeg, iskričavi sveobuhvatni podatni vazduh. Udahni ga duboko. Tako mi Boga, Teodore Pjurifoj, dobro si obavio posao, nisi ti to tek tako smandrljao. Ti si, to tvrdim, najistaknutiji nastavljajući vrste, kakvom nema ravna u ovoj vragolastoj iscrpnoj raznorodnoj hronici. Da ne poveruješ! U njoj je ležala od Boga stvorena i od Boga pružena mogućnost koju si ti oplodio svojom muškom bodljivošću. Drži se nje! Služi joj. Prioni na posao, radi ti samo kao mrav i pusti mudroslove i maltusovce⁹⁷ neka idu dođavola. Ti si im svima tatica, Teodore. Posrćeš li pod teretom, pritiskaju li te računice od mesara i zlatne poluge (ne tvoje!) u banci. Glavu gore! Za svako novorođenče dobićeš svoj tovar žita. Vidi, runo ti se skvasilo.⁹⁸ Zar da zavidiš onom Darbiju Dalmenu i njegovoj Džoan?⁹⁹ Kreštava kreja i krmeljivo

⁹⁵ „Idemo Berku!... *nunc est bibendum!*“ – parodija stila škotskog pisca i kritičara Tomasa Karlajla (1795-1881).

⁹⁶ *Nebeski svod* (lat.).

⁹⁷ Pristalice teorije Tomasa Maltusa (1766-1834), po kome je najveći svetski problem prenaseljenost, pa bi u periodima kada nema velikih ratova, bolesti i gladi, trebalo sprovesti strogu kontrolu rađanja.

⁹⁸ Knjiga o sudijama, 6: 36-37: „I reče Gedeon Bogu: ako ćeš ti izbaviti mojom rukom Izrailja, kao što si rekao, / Evo, ja ću metnuti runo na gumnu: ako rosa bude samo na runu a po svojoj zemlji suho, onda ću znati da ćeš mojom rukom izbaviti Izrailja, kao što si rekao.“

⁹⁹ Dvoje starih samoživih supružnika iz popularne balade 'Dvoje srećnih starih ljudi', Henrija Vudfola (1739-1805).

pseto, to je svo njihovo potomstvo. Ćuti, kad ti kažem. On je mazga, zgaženi puž, bez života i snage, ne vredi taj ni pišljiva boba. Kopulacija bez populacije! Ne, nikako! Isto je to što i Irodov pokolj nevinih. Povrće, nego šta, i jalova kohabitacija! Daj ti njoj bifteke, crvene, sirove, krvave! Ona je prastari pandemonijum raznih boljki, uvećanih žlezda, zauški, gušobolje, žuljeva, polenske groznice, rana od ležanja, kosopasice, lutajućih bubrega, gušavosti, prišteva, žutice, kamenja u žuči, hladnih nogu, proširenih vena. A sad valja prestati s kukumavčenjem i jeremijadama i sličnom mrtvačkom muzikom. Dvadeset godina tako, i ne žali za njima. Ti nisi kao oni, mnogobrojni, koji hoće i hteli bi ali čekaju i na kraju ne urade ništa. Ti si shvatio svoju misiju, svoj životni zadatak, i jurnuo si kao prekomorski bizon da ga ostvariš. Kako ono reče Zaratustra? *Deine Kuh Truebsal melkest Du. Nun trinkst Du die susses Milch des Euters.*¹⁰⁰ Vidi! Poteklo je za tebe u izobilju. Pij, čoveče, isprazni vime!

Majčino mleko, Pjurifoj, mleko ljudske rase, i mleko onih raspupelih zvezda nad nama, crvenih u izmaglici kiše, mleko od punča, slično onom što ga protuve loču u svojim pijankama, mleko ludila, medno mleko zemlje kanaanske. Je l' bila tvrda sisa tvoje krave, a? Jeste, ali joj je mleko toplo i slatko i hranljivo. Nije to surutka već gusto sočno mleko. U njeno zdravlje, stari poglavaru! Sisa! *Per deam Partulam et Pertundam nunc est bibendum!*¹⁰¹

Svi hitaju na terevenku¹⁰², ruku pod ruku, jure niz ulicu. Poštteni momci. 'De si knjavao nočas? Kod Timotija matore kljusine. Staro društvance. Ima li kod njega nešto za rke koke? Gde onda ima, sunce mu njegovo? Žalim slučaj, ne'am pojma. Ej, ovamo de, Diks! Prodavci galanterije, napred. Gde je Panč? Sve je u redu. Ej, vidi onog pijanog popa što izlazi iz porodilišta? *Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius.*¹⁰³ S njim je lako, gospodine. Momci iz Denzil Lejna.¹⁰⁴ Ej, đavo da vas nosi. Teraj. Tako je, ješovani, gurnite ih malo s tog svetla. 'Oćete s nama, gospodine? Neću da se namećem. Stvarno si dobar, burazeru. Ovo su sve naši. *En avant, mes enfants!*¹⁰⁵ Prvi top, pali! Pravac do Berka! Ide vojska, napreduje. Kopita mu vrazjeg, gde je ta

¹⁰⁰ *Muzeš svoju kravu čije je ime Patnja. Sad piješ slatko mleko iz njenog vimena* (nem.).

¹⁰¹ *Boginja mi Partule i Pertunde, sad pijmo!* (lat.). Partula i pertunda su rimske boginje rađanja, odnosno gubitka nevinosti.

¹⁰² „Svi hitaju... Probaj, pa da vidiš“ – galimatijas različitih dijalekata i slenga, koji je Džojso opisao kao „stravičnu mešavinu doseljeničkog engleskog, crnačkog engleskog, koknija, irskog slenga i nesuvislog trabunjanja“.

¹⁰³ *Nek vas blagoslove svemogućí Bog, Otac i Sin* (lat.).

¹⁰⁴ Jedan od naziva za nacionalističku organizaciju 'Nepobedivih9.

¹⁰⁵ *Napred, deco!* (franc.).

prokleta bitanga? Paroh Stiv, stari nevernik. Ne, ne, Maligene! Guraj napred. Teraj samo! I baci ponekad pogled na sat. Fajront je, Mali! koji ti je đavo? *Ma mere m'a mariee*.¹⁰⁶ Britanske lepotice! *Trajla lina digidi bum*. Ovako ćemo. Neka to odštampaju i uvežu u štampariji Druiddram dve podmukle ženske. U teleću kožu pišačnozelene boje. Najmodernija umetnička nijansa. Najlepša knjiga objavljena u Irskoj otkad sam ja živ. *Silentium!*¹⁰⁷ Dajte petama vetra. Pažnja pažnja. Pohitajte do najbliže radnje i zaplenite sav alkohol. Napred, marš! Marširala, marširala (gore glavu!) vojska. Pivopije, proždrljivci, poslovnjaci, biblije, buldozi, bojni brodovi, bludnici, biskupi. Ako treba, i na vešala. Bludnici barataju biblijama. Sve za Irsku. Izgazite gazitelje. Gromopucatelno! Drž'te korak, sunce vam božje. Padamo. Biskupova brlja. Stoj! Mirno. Ragbi. Borba za loptu. Bez faulta. Jaoj, noge moje! Boli? Neopisivo mi je žao.

Jedno pitanje. Ko plaća ovu turu? Ponosni vlasnik prazne kase. Ni cvonjka. Sve sam spiskao na kladenje. K'o pištolj. Već nedelju dana sam švorc. A ti? Medovinu naših predaka za *Ubermenscha*.¹⁰⁸ Meni isto. Pet piva. Za vas, gospodine? Sok od đumbira. To meni treba, kočijaško piće. Podstiče krvotok. Navija sokočalo. Stao je da nikad više ne proradi onda kada je stari... Za mene apsint, može? *Caramba!* Uzmi punč s jajima ili kiselu čorbu. Koja je čuka? Moj je satić dobio noge. Deset do. Neizmerno hvala. Nema na čemu. Imaš srčanu manu, je l' da Diks? Činjenica. Mora da ga je bocnuo neki bumbar dok je džonjao u baštici. Stanuje blizu bolnice. Pravi papučić. Znaš mu ženu? Dabome da znam. Drusna ženska. Video sam je u negližeu. Bogami, baš je ima. Sočan zalogajčić. Nije od onih suvonjavih, jok bome. Spusti zavese, mila moja. Dva pivkana. I ovde isto. Izgleda klizavo. Ako padneš, gledaj da što pre ustaneš. Pet, sedam, devet. Odlično! A otpozadi, k'o dva kolačića, časna reč. Kakvi sifoni, kakva pozadina. Moraš da vidiš, pa da poveruješ. Tim čežnjivim očima i belim vratom srce si mi uzela, smrdljušo mala. A vi, gospodine? Krumpir protiv reume? Budalaština je to, da prostitute. To je za glupandere. Bojim se da ste vi velika budala. Onda, doco? Vratiste se s puta? Je l' sve u redu s vašom telesnom strukturom? Kako su nam Indijanke i Indijančići? Rastu li im stomaci posle valjanja po slami? Stoj! Lozinka. Tu leži zec. A za nas bela smrt i crveno rađanje. Haj! Pljuješ sebi u oko, šefe. Vesti iz nesvesti. Prepisano iz Meredita. Izišusovani, gonorejični, policinični

¹⁰⁶ *Udala me moja mama* (početni stih skaredne francuske pesmice).

¹⁰⁷ *Tišina!* (lat.).

¹⁰⁸ *Natčovek* (nem.).

jezuito! Moja teta je pisala tatici Kinšu. Nevaljalac Stiven zaveo je na stranputicu dobricu Malakija.

Uraaa! Hvataj loptu, momče. Dajde to piće. Evo ti, Džek, tvoj bučkuriš, hrabri gorštače. Nek ti se dugo još vije dim iz dimnjaka i krčka čorba na ognjištu! Moja brlja. *Merci*. U naše zdravlje. Kako to. Npropisan udarac. Pazi da mi ne uprljaš nove pantalone. Dajte malo bibera, vi tamo. Dajde. Semenke kima da ubiju zadah. Shvataš? Krici tišine. Svaka vreća nađe zakrpu. Venera Pandemos.¹⁰⁹ *Les petites femmes*.¹¹⁰ Drčna divljakuša iz grada Malingara. Reci joj da umirem za njom. Stisni Saru oko struka.¹¹¹ Na drumu za Malahajd. Ja? Da mi je bar ime svoje rekla ta što me je zavela. Šta bi ti hteo za devet penija. Makri, Makruiskin. Slatka Molica u krevetu majstorica. 'Ajmo sad svi naiskap. *Eh!*

Čekaš, gazda? Veooma odlučno. Možeš u čizme da se opladiš. Sav se udivio od čuda što još ni parica da sine. Da l' kapiraš? Ima on love *ad lib*. Vid'o ja sad skoro kod njega neke tri funte a on kaže nisu njegove. Odmah smo dotrčali na tvoj poziv, shvataš? Na tebe je red, prijatelju. Pare na videlo. Dva šilinga i još peni odozgo. Jesi li to naučio od ona dva francuska mangupa tamo dole? To ovde ne pije vodu. Stlasno nam je zao. Najlukaviji lisac u celom kraju. Istina živa, sine. Niismo piijjani. Niismo bre pijjani. *Au reservoir*, musje. Fala lepo.

Ama, sigurno. Šta kažeš? U ilegalnoj točionici. Naljoskan. Vidim vaš, gošpodine. Bantam, dva dana nije liznuo piće. Sad samo crnjak loče. Dođavola! Ždrakni ga samo. Uf, sve mi se vrti. A bio je i kod brice. Naljoskao se, pa ne vidi ni belu mačku. S jednim železničarom. Kako si samo mogao? Koju operu? Kastiljska ruža. Ruku ti pruža. Policija! Dajte malo H₂O za kolegu koji se onesvestio. Pogledajte Bantamovo cveće. Au, boga ti, sad će početi da zaurlava. Lepa plavojka, moja plavojka. Oh, zaveži! Začepi mu čvrsto tu musavu gubicu. Imao je danas pobednika u šaci dok mu ja nisam tipovao na sigurno. Nek đavo rascopa tikvu onom Stivenu Hendu što mi spomenu to sipljivo kljuse. Naleteo čovek na nekog momka koji je s hipodroma nosio telegram za velikog gazdu Basa. Gurnuo mu malo para pa zavirio. Kobila u odličnoj formi. Milion prema jedan. Pustio mi buvu, eto... Istinito ko Sveto jevandjelje. Protivzakonita obmana? Čini mi se da jeste. Zasigurno. Mogao bi da zaglavi mardelj ako neko namiriše podvalu. A Meden jaše, jaše Meden pa rastura. O, žudnjo, utočište si naše i snaga naša. Odo' ja. Šta,

¹⁰⁹ Venera Pandemos (Venera Svih Ljudi), izvorno boginja svih Grka, kasnije boginja pohote i prostitucije.

¹¹⁰ *Male žene* (franc.).

¹¹¹ Stih iz pesme Roberta Bernsa.

zar već? Čeka me mama. Stanite. Moram da sakrijem koliko sam potegao. Ako me nanjuši, gotov sam. Hajde kući, Bantame. Orivuar, musije. Ne zboravi jaglace za gospođu. Pošteno. Ko ti je to smestio? Onako, prijateljski. Kako je red. Kad ima muža napaljenka. Ne lažem, stari moj Leo. Boga mi moga. Ne bio ja koji sam, ako lažem. Evo velikog i svetog fratra nad fratrima. A što meni nisi rek'o? Pa, mislio sam, ako to nije neka jevrejska ujdurma, onda sam nadrljao. Tako nam Bog naš pomogao. Amen.

Ideš? Stiv, momče, a baš te je krenulo. Ima li još malo tog bučkuriša? Da li bi naš neizmerno plemeniti čašćavalac dopustio jednom ubogom a nezajažljivo žednom čašćeniku da dovrši tu raskošno započetu pijanku? Dajte da predahnemo malo. Gazda, gazda, imaš li dobrog vina, didl dam? Čekaj, čoveče, samo kap da gucnem. Idi sad pa opet dođi. Svetli Bonifacije! Apsinta za sve. *Nos omnes biberimus viridum toxicum diabolus capital posterioria nostria.*¹¹² Zatvaramo, gospodo. A? Vince za gospon Bluma? Ko je to rekao da je trezan? Bluu? Iskukava oglase? Tatičine slike, sve jedna lepša od druge. Samo budi diskretan, ortak. Da brišemo. *Bonsoir la compagnie.*¹¹³ I ne uvedi nas u gonoreju. Gde su Bak i Gosn Fićfirić? Isparili? Uхватili maglu. Pa, dobro, svak mora svojim putem. Šah-mat. Kralj na topa. Preblagi Hriste, pomozmi mladom čoveku čiji je drug uzeo ključ od bungalova da nađe mesto gde će noćas da odmori kosti. Bokte, baš sam se ošamutio. Neka me đavo odnese ako nam ovo nije bio najbolji raspust do sada. Dakle, konobaru, nekoliko kolačića za ovo dete. Tako mi opanka Device marije, nema! Zar ni parčence sira? U vražju mater i sifilis i s njim sav alkohol i oni što ga prodaju. Fajront. Za one što po svetu lutaju. U zdravlje svima. *A la votre!*¹¹⁴

Sveca mu njegovog, koji li je onaj tamo u mantilu? Gospon Dronjak. Pogledaj samo te krpe na njemu. Sunce ti božje! Na šta je to navalio? Taman za njega. Goveđa supa, krv mu njegovu. Stvarno mu treba tako nešto. Gle kakve su mu čarape. Da nije nesrećnik umakao iz dilkarnice? Nego šta! Pomislio čovek da mu je penis napunjen olovom. Glumi ludilo. Mi ga zovemo Bartl Hlebadžija. Taj vam je, gospodine, nekad bio krupna zverka. Siromašak u ritama za ženu uzeo gospu tužnu. Otrgao joj se s udice, boga mi jeste. Pogledajte izgublvenu ljubav. Lutajući Mantil iz usamljenog kanjona. Ostavi sve i beži. Tačno po satnici. Samo pripazi na pubove. Molim? Videli ste ga danas na sahrani? Je l' to neki tvoj drugar otišao Bogu na

¹¹² *Svi ćemo piti zeleni otrov, i nek đavo nosi onog ko ostane poslednji (lat.).*

¹¹³ *Laku noć, družino (franc.).*

¹¹⁴ *U vaše zdravlje! (franc.).*

istinu? Pokoj mu duši! Jadna dečurlija! Ma šta mi kažeš, Poldi, brate! Je l' da smo ronili suze krokodilske kad je naš Padni otišao pod zemlju? Pa gazda Pat je bio najbolji čovek pod kapom nebeskom. Takvog ja u životu nisam sreo. *Tiens, tiens*,¹¹⁵ ala je to žalosno, vere mi, jeste. Ma daj, ne postoji auto s takvim ubrzanjem.¹¹⁶ Oni s osovinskim prenosom nemaju šanse. Kladam se s dva prema jedan da će mu Jenaci uzeti meru. Kakvi Japanci? Oni pucaju visoko, jašta! Njih možeš da potopiš samo u ratnim izveštajima. Gore po njega, kaže, nego po bilo kog Rusa. Prošlo jedanaest. Razlaz. Napred, pijani gegavci! 'Ku noć. 'Ku noć. Mona, mila moja. Iiiip.

Pssst! Začepite laprdaljke. Tuuut! Tuuuut! Nešto gori. Eno ih. Vatrogasci. Jure u ulicu Maunt. Prečicom. Tuuut! Haj ho. Nećeš s nama? Trči, juri, hitaj. Tuuut!

Linč! Ej? Drž' se mene. Ovuda, u Denzil lejn. Sa presedanjem za kupleraj. Zajedno ćemo, ona reče, da stucamo ovo veče. Nego šta, u svako doba. *Laetabuntur in cubilibus suis*.¹¹⁷ Ideš? Prišapni mi na uvce, ko je dođavola onaj tamo u crnim krpama? Pst! Zgrešili protiv svetla, a sve je bliži dan kada ćemo svetlu suditi vatrom. Tuut! *Ut implementum scripturae*.¹¹⁸ Deder zapevaj nešto. Tad prozbori medicinar Dik svome pobratimu medicinaru Dejviju. Reci, svega ti, ko je onaj bangavi bogomoljac tamo pored Merion Hola. Dolazi Ilija. Opran krvlju jagnjeta. Pridite pivopije džinopije alkosi. Pridite propali bikovrati bubasti svinjoliki praznoglavi sitnooki cepidlake paničari i šverceri. Pridite, bednici bez stida i srama! Ja, Aleksandar C. Krajsť Dauí, slavno sam preturio preko glave pola sveta od obale Friska do Vladivostoka. Božanstvo nije jevtina sprdačina. Tvrdim vam da on ima poštene namere i da nudi dobar posao. Od njega vam nema boljeg, to imajte na umu. Vičite da je u Hristu spas. Moraćeš rano da ustaneš, ti tamo grešniče, ako imaš nameru da trguješ sa Svemogućim Bogom. Tuuuut! Ništa polovično. Ima on za tebe u zadnjem džepu lek i protiv kašlja i protiv zatvora. Probaj, pa da vidiš.

¹¹⁵ *Da, da* (franc. uzrečica).

¹¹⁶ Razgovor se odnosi najpre na već pominjane auto-trke za kup Gordona Beneta, a potom na rusko-japanski rat (190-1905).

¹¹⁷ Neka pevaju glasno u posteljama svojim (lat.; Psalmi, 149:5).

¹¹⁸ *Da se obistine svete knjige* (lat.).

[15]

(Ulaz u četvrt greha u ulici Mabot, pred kojim se prostire nepopločana ranžirna stanica tramvaja sa slepim tračnicama, crveni i zeleni divlji plamenovi i signali za opasnost. Nizovi udžerica sa širom otvorenim vratima. Retke ulične svetiljke s bledunjavim oreolima duginih boja. Oko Rabajotijeve gondole sa sladoledom prepiru se žgoljavi muškarci i žene. Uzimaju komade kekisa s grudvama ružičastog i crvenkastog snega. Ližu ih, i lagano se razilaze. Deca. Labuđi vrat gondole, visoko uzdignut, probija se kroz tminu, beo i plav od svetlosti svetionika. Zvižduci se dozivaju i odazivaju.)

POZIVI

Sačekaj, mili, stižem.

ODGOVORI

Tamo dole iza štale.

(Gluvonemi idiot buljavih očiju, žvalave iskežene gubice, prolazi s grčevitim trzajima, trese se kao u napadu groznice. Zarobljava ga lanac dečijih ruku.)

DECA

Blento! Zdravo!

IDIOT

(Diže skvrčenu levu ruku i mumla.) Straaaaf!

DECA

Gde je velika lampa?

IDIOT

(Mumla.) Gagagest.

(Deca ga oslobađaju. Potresan trzajima, on nastavlja dalje. Jedna patuljasta žena ljulja se na konopcu razapetom između rešetaka, i glasno broji. Pored kante za đubre neka se opružena spodoba, lica pokrivenog rukom i šešišrom, pomeri, zastenje, zaškrguće zubima i zareži, pa ponovo zahrče. Na jednom stepeniku neki kepec pretura po đubretu, saginje se da zabaci na rame vreću s krpama i kostima, Starica koja stoji kraj njega sa upaljenom uljanom lampom ubacuje mu u vreću još jednu bocu. On diže svoj plen, natuče kačket na uho pa bez reči odgega dalje. Starica se vraća u svoju jazbinu, mašući lampom. Neko krivonogo derište, koje je čučalo na pragu s lopticom od papira, kreće da puzi za njom, hvata je za skut, teturavo se uspravlja. Pijani lučki radnik drži se obema rukama za ogradu, tromo se njiše. Na uglu stoje dve visoke siluete noćnih stražara ogrnutih pelerinama, s rukama na pendrecima. Neki tanjir prsne u paramparčad: začuje se krik neke žene; plač deteta. Zagrme muške kletve, stišaju se, utihnu. Promiču siluete, šunjaju se, vire iz budžaka. U sobi osvetljenoj svećom utaknutom u grlić boce jedna devojka zapuštenog izgleda trebi vaške iz kose škrofuloznog deteta. Glas Sisi Kafri, još uvek mlad, promuklo peva iz neke uličice.)

SISI KAFRI

Moli je dobila
Jer vesela je bila,
Nogu od patke
Nogu od patke.

(Redov Kar i redov Kompton, s paradnim štapovima čvrsto stisnutim ispod pazuha, u svom nesigurnom hodu okrenu se nalevo krug i složno usnama naprave zvuk nalik na prdež. Iz uličice se zaori muški smeh. Na to se oglasi promukla muškarača.)

MUŠKARAČA

Crko dabogda, dupe jedno dlakavo. Živela devojka iz Kavana.¹

¹ Grofovija severozapadno od Dablina.

SISI KAFRI

A i meni više sreće. Kavan, Kuthil i Beltarbet.² (Peva.)

A Neli je dobila
Jer debela je bila,
Nogu od patke
Nogu od patke.

(Redov Kar i redov Kompton okreću se i odgovaraju, mundiri su im pod svetlošću svetiljke krvavocrveni, na kratko ošišanoj plavoj kosi nose crne kapice. Stiven Dedalus i Linč probijaju se kroz gužvu blizu crvenih mundira.)

REDOV KOMPTON

(Pokazuje prstom.) Mesta, da prođe pop.

REDOV KAR

(Okreće se i doziva.) Ej, pope!

SISI KAFRI

(Peva sve prodornijim glasom.)

Dobila je, dobila,
Al' ne znam gde je stavila
Nogu od patke.

(Stiven maše štapom u levoj ruci, radosno peva uvod za pashalnu misu. Linč, s džokejskom kapom natučenom na čelo, korača uz njega, nezadovoljno se i podrugljivo mršti.)

STIVEN

*Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro. Alleluia.*³

(Iza jednih vrata provire gladne kljove neke postarije podvodačice.)

PODVODAČICA

² Varošice u grofoviji Kavan.

³ Videh vodu kako izvire s desne strane hrama. Aleluja.. (lat.).

(*Promuklim šapatom.*) Pssst. Dođi, da ti kaŕem neŕto. Imamo sveŕe piletine. Pssst.

STIVEN

(*Altius aliquantulum.*) *Et omnes ad quos pervenit aqua ista.*⁴

PODVODAČICA

(*Pljucne za njima malo svog otrova.*) Medicinari s Trinitija. Jajovodi. Uspaljeni, a u džepu ni cvonjka.

(*Edi Bordman, gadljivo frkćući, pribija se uz Bertu Sapl, pritiska šal uz nozdrve.*)

EDI BORDMAN

(*Svadljivo.*) I kaŕe ona meni: videla sam te na Fejtful plejsu s tvojim ŕvalerom, s onim masnim ŕelezničarom, onim ŕto nosi kruti ŕeŕir. Ma, nisi valjda, kaŕem ja. Nije to tvoja briga, kaŕem ja. Mene bar nikad nisi videla u kupleraju s nekim oŕenjenim gorŕtakom, kaŕem ja. Odvratna je! Prava opajdara. Tvrdoŕlava kao mazga! A voda se s dvojicom istovremeno, s onim maŕinovođom Kildbrajdom i kaplarom Olifantom.

STIVEN

(*Triumphaliter.*) *Salvi facti i sunt.*⁵

(*Maŕe ŕtapom presecajući snop svetla, sejući svetlost po svetu. Riđi ŕpanijel s belim pegama ŕunja se za njim, reŕeći. Linč ga uplaŕi zamahnuvŕi nogom.*)

LINČ

Dakle?

STIVEN

(*Osvrće se.*) Dakle pokret, a ne muzika ili miris, postaje univerzalni jezik, dar govora koji će učiniti vidljivim ne samo osnovni smisao, već i prvu entelehiju, strukturni ritam.

LINČ

⁴ (*S naglaŕenom produbljenoŕću.*) *I svi oni priđoŕe toj vodi* (lat.).

⁵ (*Trijumfalno.*) *Svi su spaseni* (lat.).

Pornozofska filoteologija. Metafizika u ulici Meklenburg!

STIVEN

Imamo Šekspira, koga je zajašila jedna goropadnica, i Sokrata koga kinji nadžak-baba. Čak je i premudri Stagiranin⁶ zahvaljujući ljubavi dobio đem i uzde.

LINČ

Phi!

STIVEN

Pa šta, zar su ikom potrebna dva pokreta da bi dočarao veknu hleba i krčag! Ovaj pokret prikazuje veknu i krčag hleba i vina kod Omara.⁷ Pridrži mi štap.

LINČ

Dođavola i tvoj žuti štap. Kuda ćemo?

STIVEN

Razvratni bludniče, idemo do *la belle dame sans merci*,⁸ Džordžine Džonson, *ad deam qui laetificat juventutem meam*.⁹

(Stiven mu tutne u šake štap i lagano ispruži ruke, a glavu zabaci unazad tako da mu obe šake dospeju do ispred grudi, dlanova preklopljenih i okrenutih naniže, lako razmaknutih prstiju, levi dlan iznad desnog.)

LINČ

Kakav sad krčag hleba? Nema veze. Tamo ili u carinarnicu. Pokaži nam. Hajde, uzmi tu štaku i polazi.

(Polaze. Tomi Kafri dobaulja do svetiljke, pa je prigrli, i grčevitim pokretima počinje da se penje. S najvišeg oslonca klizne na tle. Džeki Kafri grli stub, da se popne. Onaj lučki radnik zatetura se kraj svetiljke. Blizanci hitro nestaju u tami. Lučki radnik, klateći se, pritisne kažiprstom nozdrvu pa iz one druge izbaci

⁶ Aristotel, rođen na ostrvu Stagiri.

⁷ Reč je o Omaru Hajamu, autoru *Rubaija*.

⁸ *Lepa gospa bez milosti* (franc.); naslov čuvene pesme (1821) Džona Kitsa.

⁹ *Boginji koja je ulepšala dane moje mladosti* (lat.).

tečni mlaz sline. Podiže lampu na rame i tetura kroz gužvu sa svojim fenjerom.

S reke lagano puze maglene zmiје. Iz kanala, pukotina, slivnika i đubrišta na sve strane podižu se teška isparenja. Na jugu, tamo gde reka ide ka moru, sine neka svetlost. Lučki radnik glavinja dalje, razmiče gomilu i tetura prema tramvajskoj okretnici. S druge strane, ispod železničkog mosta pojavljuje se Blum, sav crven, zadihan, gura u džep sa strane hleb i čokoladu. U izlogu Gilenove berbernice nekakav mozaički portret pokazuje mu junački Nelsonov lik. Ispupčeno ogledalo sa strane šalje mu odraz odbačenog, izgubljenog, pretužnog Bluhuhuma. Ozbiljni Gledston gleda ga pravo u oči, gleda onog pravog Bluma. On ide dalje, ošinit ukočenim pogledom naprasitog Velingtona, ali u konveksnom ogledalu bezbrižno se smeju praseće oči i bucmasti obraščići veselog Poldija didli doldija.

Kraj vrata restorana Antonija Rabajotija Blum zastaje, oznojen, pod jarkom svetlošću lučnih svetiljki. Potom nestaje. Sledećeg trenutka ponovo se pojavi, pa hita dalje.)

BLUM

Riba s krompirom. Jok. Ah!

(Nestaje u Olhausenovoj mesari, ispod roletne koja se upravo spušta. Nekoliko časaka kasnije pojavljuje se ispod roletne, zadihani Poldi, zaduvani Bluhuhum. U obe ruke drži po smotuljak, u jednom je još topla svinjska nožica, u drugom hladan ovčiji papak, posut biberom. Zatim se naginje na jednu stranu, pritiska smotuljak na grudi i stenje.)

BLUM

Probada me nešto. Zašto sam trčao?

(Obazrivo uzima vazduh i lagano kreće prema osvetljenim tračnicama. Ona svetlost ponovo sine.)

BLUM

Šta li je to? Signalni fenjer? Reflektor.
(Zastaje na uglu kod Kormaka, gleda.)

BLUM

Aurora borealis ili svetlost čeličane? Pa da, vatrogasci, naravno. U svakom slučaju, negde na jugu. Veliki plamen. Možda je njegova kuća. Begars Buš.¹⁰ Mi smo bezbedni. (*Veselo pevuši.*) London gori, London gori! Požar, požar! (*Opaža lučkog radnika kako tetura kroz gužvu s druge strane ulice Talbot.*) Da ga izbegnem. Požuri. Brzo. Bolje da ovde pređem.

(*Zatrči se da pređe ulicu. Derani viču.*)

DERANI

Pazi, ej gospodine!

(*Dvojica biciklista, sa zaljuljanim papirnim fenjerima, projure kraj njega, okrznu ga, zvonca im zvone.*)

ZVONCA

Cincilincincin.

BLUM

(*Ukočen zastaje, uhvatio ga grč.*) Au.

(*Osvrne se oko sebe, pa jurne napred. Kroz maglu koja se diže ka njemu kao strašna aždaja idu kola za sipanje peska, polako i oprezno, vuku se ka njemu, veliko crveno svetlo tregeri, trola sikeće po tramvajskoj žici. Vozač udara nogom po zvonu.*)

ZVONO

Blink blonk blink blonk beži bludni bedni Blu.

(*Glasno škripanje kočnice. Blum kao policajac maše rukom u beloj rukavici, na utrnulim nogama teturavo se sklanja sa šina. Vozač sa spljoštenim nosom naginje se napred nad ručicu, i urla prolazeći iznad lanaca i klinova.*)

VOZAČ

Ej, seronjo, šta izigravaš?

BLUM

¹⁰ Jugozapadna periferija Dablina.

(Blum skoči na rub trotoara i ponovo zastane. Rukom u kojoj drži smotuljak briše s lica mrlju od blata.)

Zabranjen prolaz. Za dlaku da nagrabusim. Moraću opet da počnem da vežbam Sandovljeve vežbe. Ruke dole. I da uplatim osiguranje za slučaj saobraćajne nesreće. Proviđenje. *(Opipava džep pantalona.)* Mamin lek za sve boljke. Ništa lakše nego da se peta zaglavi među šine ili pertla za zubac točka. Tu skoro mi je točak mrtvačkih kola ogrebao cipelu na uglu kod Leonarda. Triput Bog pomaže. Podmetneš cipelu. Bezobrazan ovaj vozač. Trebalo bi da ga prijavim. Nervozan je jer stalno mora da je na oprezu. Možda mi je baš taj jutros pokvario račun s onom drusnom bedevijom. Ista vrsta lepote. Ipak, brzo je zakočio. Ukočen hod. U svakoj šali pola zbilje. Onaj grozni grč u Led lejnu. Mora da sam pojeo nešto pokvareno. To donosi sreću. Zašto? Verovatno zbog izgubljene stoke. Trag životinje. *(Na trenutak zatvara oči.)* Malo mi se vrti u glavi. Mesečna migrena, ili je to možda od onoga. Izmaglica pred očima. A i ovaj zamor. Previše je to za mene. Au!

(Nekakva mračna spodoba na krhkim nogama naslanja se na O'Birnov zid, nepoznato lice, prošarano tamnim pegama. Ispod širokog oboda sombrera spodoba ga zlobno posmatra.)

BLUM

*Buenas noches, senorita Blanca, que calles es esta?*¹¹

SPODOBA

(Ravnodušna, podiže ruku u znak upozorenja.)
Lozinka. Ulica Mabot.

BLUM

Haha. *Merci*. Esperanto. *Slan leath*.¹² *(Mrmlja)* Uhoda iz Gelske lige, poslao ga onaj gutač vatre.

(Korakne napred. Put mu prepreči torbar s vrećom na leđima. On korakne ulevo, korakne i torbar.)

BLUM

Pardon.

¹¹ *Dobro veče, gospođice Blanka, koja je ovo ulica?* (špan.)

¹² *Doviđenja, zbogom* (gelski).

(Poskoči udesno, poskoči i torbar.)

BLUM

Pardon.

(Izmiče se, pomera, skreće u stranu, prolazi i nastavlja dalje.)

BLUM

Drži desno, desno, desno. Ako je Biciklistički klub postavio putokaz u Stepasajdu,¹³ ko je zaslužan za to dobro delo? Ja koji sam jednom zalutao, pa potom poslao *Ajriš Sajklistu* pismo pod naslovom *U pomrčini Stepasajda*. Drži, drži, drži desno. Kostur u ritama, u ponoć. Pre će biti da je neka taraba. Ubice se najpre ovamo zapute. Da speru sa sebe zemaljske grehe.

(Džeki Kafri, s Tomijem Kafrijem za petama, u punom trku naleti na Bluma.)

BLUM

O.

(Uzdrman, na slabašnim nogama, zastaje. Tomi i Džeki nestaju, jedan tamo, drugi onamo. Blum šakama sa smotuljcima opipa džepić za sat, džep za džepni podsetnik, džep za novčanik, slasti greha, krompir sapun.)

BLUM

Valja se čuvati džeparoša. Stari lopovski trik. Sudare se. Pa te opelješe.

(Jedan lovački pas približava se njuškajući, nosa priljubljenog uz tle. Neka puzava spodoba kine. Pogureni bradati čovek pojavljuje se u kaftanu sionskih mudraca, na glavi mu kapica s grimiznom kićankom. Naočari s rožnašim okvirom stoje mu na nozdrvama. Na izobličenom licu žute pruge od otrova.)

RUDOLF

Još pola krune si danas spiskao. Rekao sam ti da se ne družiš s pijanim gojima. Eto ti sad. Nikad ti nećeš zaimati para.

¹³ Selo nadomak Dablina.

BLUM

(Krije svinjsku nogu i ovčiji papak iza leđa i, snužden, opipava toplo i hladno meso na njima.) Ja, ich weiss, papachi.¹⁴

RUDOLF

I šta ćeš sad ovde? Gde će ti duša? *(Krhkim kandžama grabljivice opipava Blumovo skrušeno lice.)* Jesi li ti moj sin Leopold, unuk Leopoldov? Jesi li ti moj dragi sin Leopold koji je napustio dom svoga oca i Boga svojih otaca Avrama i Jakova?

BLUM

(Nekako bojažljivo.) Mislim da jesam, oče. Mozental. Sve što je od njega ostalo.

RUDOLF

(Strogo.) Onomad su te doneli kući pijanog kao zver, pošto si straćio svoje lepe parice. Kako ono ti zoveš ove što tumaraju ulicama?

BLUM

(U mladalačkom elegantnom oksfordskom odelu s belim prsnikom, sa smeđim planinarskim šeširićem, nosi gospodski srebrni voterberijev sat na navijanje i dvostruki lanac s pečatom, s jedne strane je sav isprskan blatom koje se polako suši.) Vucibatine, oče. To se samo tad jednom desilo.

RUDOLF

Jednom! Sav blatnjav od glave do pete. Posekao ruku. Tetanus. Oni će te upropastiti, Leopoldleben. Čuvaj se tih protuva.

BLUM

(Nemoćno.) Izazvali me da se trkamo. Blato je bilo. Okliznuo sam se.

¹⁴ *Da, znam, tata* (nem.).

RUDOLF

(Prezrivo.) *Goim nachez.*¹⁵ Divan prizor za tvoju nesrećnu majku!

BLUM

Mama!

ELEN BLUM

(S kućnom kapicom kao iz pantomimske predstave, u krinolini a la udovica Tvenki¹⁶ s jastučićem otpozadi, s bluzom širokih rukava, zakopčanom na leđima, sa sivim rukavicama i brošom od kameje, kose upletene pod mrežicom, pojavljuje se nad ogradom stepeništa, držeći u ruci naheren svećnjak, i prodorno, užasnuto vrišti.) O blaženi Iskupitelju, šta su mu to uradili! Gde mi je mirišljava so! (Podiže nabor suknje i pretura po džepu prugaste podsuknje. Iz nje ispadaju bočica, *Agnus Dei*¹⁷ jedan smežurani krompir i celuloidna lutka.) Presvetog mi srca Marijinog, gde li si ti to bio, pobogu?

(Blum nešto mumla, oborenih očiju počinje da trpa svoje smotuljke u džepove a onda odustaje od toga, gundajući.)

NEKI GLAS

(Oštro.) Poldi!

BLUM

Ko? (Izmakne se i trapavo izbegne udarac.) Na službi.

(Podiže pogled. Kraj fatamorgane od urminih palmi stoji lepa žena u turskim haljinama. Bujne obline ispunile su njene skerletne dimije i zlatom optočen jelek. Oko pasa joj širok žuti pojas. Beli jašmak, ljubičast u tami, prekriva joj lice, proviruju samo krupne crne oči i vrana kosa.)

BLUM

¹⁵ *Pagansko zadovoljstvo* (hebr.).

¹⁶ Lik Aladinove majke iz popularnih pantomimskih predstava o Aladinu.

¹⁷ Broš sa sličicom jagnjeta kao simbolom Hrista.

Moli!

MARION

Daa? Od sada, dragi moj, za tebe sam gospođa Marion, kad mi se obraćaš. (*Sarkastično.*) Jesu li se bebici smrzle nožice od predugog čekanja?

BLUM

(*Premešta se s noge na nogu.*) Ne, ne. Ni najmanje.

(*Zadihan je od silnog uzbuđenja, guta knedle, pitanja, nade, nožice za večeru, treba nešto da joj ispriča, izvinjenja, čežnja, očaranost. Na čelu joj se cakli novčić. Na nožnim prstima prstenje s draguljima. Na gležnjevima zvecka tanak lančić. Kraj nje čeka kamila, s visokim turbanom na glavi. Do sedla na njoj vode svilene merdevine s bezbroj prečaga. Kamila lagano dokaska bliže, na zlovoljnim sapima. Ona je besno pljesne po boku, zlatne joj narukvice srdito zazveče, grdi je na maorskom jeziku.*)

MARION

Femininum!

(*Kamila podigne prednju nogu, otkine sa stabla veliki plod manga, pruži ga gospodarici držeći ga među papcima, trepćući, a potom obara glavu i mumlajući podiže vrat pa se trapavo spusti na kolena. Blum se povije kao da se sprema da skoči.*)

BLUM

Mogao bih vam dati ... Mislim kao vaš menadžer ... gospođu Marion ... ako biste...

MARION

Dakle, zapažaš neku promenu? (*Lagano prelazi rukom preko marame oko stomaka, ukrašene đinđuvama. U očima joj neka blaga prijateljska podrugljivost.*) O Poldi, Poldi, ti si se baš zaglibio, jadniče moj! Kreni da upoznaš život. Upoznaj svet.

BLUM

Stvarno sam hteo da se vratim po onaj losion, beli vosak, vodicu od cveta narandže. Radnja se četvrtkom zatvara ranije.

Ali sutra ću, čim ustanem. (*Opipava se po džepovima.*) Ovaj lutajući bubreg. Ah!

(Pokazuje prema jugu, zatim ka istoku. Tamo se diže kolut novog i čistog sapuna od limuna, šireći svjetlost i miomiris.)

SAPUN

Divan smo par ovaj Blum i ja, Ja svetlim nebom, on na zemlji sja.

(Pegavo lice Svinija, apotekara, pojavljuje se u kolutu sapunskog sunca.)

SVINI

Tri šilinga i jedan peni, moliću lepo.

BLUM

Da. Za moju suprugu, gospođu Marion. Specijalni recept.

MARION

(Nežno.) Poldi!

BLUM

Da, gospođo?

MARION

*Ti trema un poco il cuore?*¹⁸

(S prezirom, ona se lagano udaljava, naduta kao nakljukan golub gušan, pevušeci duet iz Don Đovanija.)

BLUM

Jesi li sigurna za to *Voglio*? Mislim na izgo...

(Hita za njom, prati ga onaj njuškavi terijer. Stara podvodačica ga poteže za rukav, cakle joj se čekinje na mladežu na bradi.)

PODVODAČICA

¹⁸ *Uzdrhta li ti srce bar malo?* (ital.).

Deset šilinga devica. Sveža, netaknuta. Petnaest godina. Nema nikoga unutra, samo njen matori otac, mrtav pijan.

(Ona pokazuje prstom. Na ulazu njene mračne skrovite jazbine, sva mokra od kiše, stoji Brajdi Keli.)

BRAJDI

Ulica Heč. Hoćemo li da radimo radnju?

(Ona cikne pa prikupi šal raširen kao krila slepog miša, i potrči. Za njom teškim koracima pojuri jedan debeli prostak. On posrne na stepeništu, pridiže se, srlja dalje u mrak. Čuje se slabašan kreštav smeh, sve tiši.)

DROLJA

(Oči joj užagrene kao u vučice.) Dobiće taj ono što mu treba. U tim otmenim kućama nećete naći devicu. Deset šilinga. Nemoj cele noći da se misliš, doći će nam panduri u civilu. Onaj s brojem šeset sedam je stvarno gadan.

(Gledajući ispod oka, hramljući prolazi Gerti Makdauel. Zaljubljenog pogleda, izvlači otpozadi okrvavljen komad tkanine i stidljivo ga pokazuje.)

GERTI

Sve što imam na svetu sad je tvoje. *(Mrmlja.)* Ti si ovo uradio. Mrzim te.

BLUM

Ja? Kada? Ti sanjaš? Ja tebe u životu nisam video.

PODVODAČICA

Ostavi gospodina na miru, varalice. Pišeš gospodinu lažna pisma. Šetaš ulicama i mamiš. Tvojoj majci bi bolje bilo da te zaveže za krevet, fačkalice jedna.

GERTI

(Blumu.) A kad si video sve tajne mog devojačkog skrovišta. *(Gladi mu rukav, prenemažući se.)* Gade jedan oženjeni! Volim te zato što si mi to uradio.

(Gegajući se, ona odlazi. Gospođa Brin u muškom hubertusu sa širokim prišivenim džepovima, stoji na

ulici, vragolaste joj oči širom otvorene, smeje se svim svojim isturenim biljožderskim zubima.)

GOSPOĐA BRIN

Gospodine...

BLUM

(Ozbiljno se nakašlja.) Gospodo, poslednji put kad ste nam ukazali čast svojim pismom datiranim šesnaestog...

GOSPOĐA BRIN

Gospodine Blum! Zar vi u ovoj jazbini greha! Sad sam vas uhvatila! Nevaljalče jedan!

BLUM

(Užurbano.) Ne tako glasno moje ime. Šta vi mislite, ko sam ja? Nemojte da me odate. Zidovi imaju uši. Kako ste. Sto godina vas. Sjajno izgledate. Apsolutno. Vreme je baš kako treba za ovo doba godine. Crno upija toplotu. Pošao sam ovuda prečicom. Zanimljiv kraj. Spasavanje posrnulih žena. Dom Marije Magdalene. Ja sam sekretar...

GOSPOĐA BRIN

(Preti mu prstom.) Samo bez jevtinih izgovora. Znam nekog kome se ovo neće dopasti. Oh, čekaj samo da ja sretnem Moli! *(Vragolasto.)* Smesta priznajte sve, inače ste nastradali!

BLUM

(Osvrće se.) Često je govorila da bi volela to da vidi. Obilazak zloglasnih kvartova. To je egzotično, shvatate. Držala bi ona i crnce u livrejama kao sluge, kad bi imala para. Otelo, tamnoputa zver. Judžin Straton. Čak i svirača udaraljki i pevača u Livermor orkestru nagaravljenih belaca. Braću Bohi.¹⁹ Ma, i odžačara, ako treba.

(Tom i Sem Bohi, crni pevači u belim odelima od grubog platna, skerletnim čarapama, krutim visokim sambo okovratnicima i s krupnim skerletnim astrama u reverima, odjednom iskoče odnekud. I jednom i drugom oko vrata visi bendžo. Svetlije, omalene negroidne šake

¹⁹ Dvojica zabavljača s kraja devetnaestog veka, koji su nagaravljenih lica oponašali crnce.

prebiru po zvonkim žicama. Kolutajući krupnim kafirskim očima i svetlucajući kljovama, kloparaju teškim cokulama u živahnom plesu, prebiru po žicama, pevaju, leđa uz leđa, prsti uz petu, peta uz prste, cokću mljackavodebelim crnačkim usnama.)

TOM I SEM

Neko je sam u kući s Dajnom,
Ja ga znam, mada mu ne vidim lice,
Neko je sam u kući s Dajnom,
Na starom bendžou prebire žice.

(Hitro skidaju crne maske i otkrivaju bebasto ružičasta lica: potom, uz kikot, grohot, kloparanje drndanje oni didldi didldam plešući kejkvok odlaze i nestaju.)

BLUM

(S kiselim ali i nekako blagim osmehom.) Da se poigramo malo, hoćemo li, ako ste rasploženi. Da li biste mi dozvolili da vas zagrlim, samo na delić 'sekunde?

GOSPOĐA BRIN

(Veselo ciči.) O, sram vas bilo! Šta vi sebi dopuštate!

BLUM

Za ljubav stare ljubavi. Mislio sam na društvance učetvoro, da u jednom mešovitom braku malo izmešamo svoje bračne dužnosti. Vi znate da sam slab prema vama. *(Snuždeno.)* To sam vam ja na Svetog Valentina poslao onu pesmu.

GOSPOĐA BRIN

Svete mi Alise, pa vi ste stvarno nemogući! Skroz naskroz. *(Radoznalo pruža ruku.)* Šta to krijete iza leđa? Recite, budite dobri.

BLUM

(Slobodnom rukom ščepa je za zglob.) Džozu Pael to beše, najslađe devojče u Dablinu. Kako vreme leti! Sećate li se kad se osvrnete na minule dane, one Badnje večeri na proslavi

useljenja kod Džordžine Simpson, kad su se igrali Irvinga Bišopa,²⁰ pronalaženje igle i čitanje misli vezanih očiju! Pogodite, šta se nalazi u ovoj burmutici!

GOSPOĐA BRIN

Vi ste bili zvezda večeri sa svojim ozbiljno komičnim recitovanjem i dobro vam je pristajalo. Oduvek ste bili omiljeni kod dama.

BLUM

(Kavaljer, u smokingu s reverima od moare svile, s plavom masonskom značkom u rupici revera, s crnom mašnom i sedefnom dugmadi na košulji, u ruci malo nahereno drži prizmatičnu čašu šampanjca.) Dame i gospodo, u zdravlje Irske, doma i lepote.

GOSPOĐA BRIN

Dragi minuli dani koji se neće vratiti. Divna stara ljubavna pesma.

BLUM

(Značajno spušta glas.) Priznajem da sav kiptim od znatiželje da saznam da li je možda još nekom nešto uskipelo u ovom trenutku.

GOSPOĐA BRIN

(Sva zagrcnuta) Još kako da kipi. Kipi London a i ja sva kiptim. *(Priljubljuje se uz njega.)* Posle salonskih igara pogađanja i praskavih bombona s božićne jelke seli smo na otoman kraj stepeništa. Ispod imele. Samo nas dvoje, sasvim dovoljno.

BLUM

(Na glavi mu purpurni napoleonski šešir s ćilibarskim polumesecom, prsti mu i palac lagano se spuštaju ka njenom mekanom vlažnom punačkom dlanu, dok se ona nežno sva predaje.) Gluvo doba noći, pravo vreme za čarolije. Izvukao sam

²⁰ Američki opsenar i mađioničar, krajem prošlog veka u Britaniji neko vreme veoma popularan.; 'igrati se Irvinga Bišopa' značilo je igrati se 'čitanja misli'.

jedan iverak iz ovog dlana, pažljivo, lagano. (*Nežno, dok joj na prst stavlja prsten s rubinom.*) *La ci darem la mano*

GOSPOĐA BRIN

(*U jednodelnoj večernjoj haljini mesečevoplave boje, na čelu joj sedefna dijadema sa šljokicama, raspored plesova pao joj je pored papučice od plavog satena, lagano savija šaku i ubrzano diše.*) *Voglio e non. Vreli ste! Gorite! Leva ruka je najbliža srcu.*

BLUM

Kada ste odabrali svog sadašnjeg muža, pričalo se: lepotica i zver. Nikad vam to neću oprostiti. (*Zgrčena mu pesnica na čelu.*) Zna li šta to znači. Vi ste za mene tada bili sve. (*Promuklo.*) Ženo, to me ubija!

(*Denis Brin, s belim cilindrom na glavi, stešnjen reklamnim tablama Vizdoma Helija, prođe kraj njih u vezenim papučama, bezbojna mu brada isturena napred, mrlja nešto okrećući se levo-desno. Mali Alf Bergan, ogrnut kabanicom sa kecom pik prati ga levo, pa desno, presamićen od smeha.*)

ALF BERGAN

(*Podrugljivo pokazuje prstom na reklamne table.*) U. p. m.
U pm.

GOSPOĐA BRIN

(*Blumu.*) A ona igra fote ispod stepeništa. (*Umilno ga pogleda.*) Zašto niste poljubili ono mesto da prestane da boli. Želeli ste to.

BLUM

Molina najbolja prijateljica! Zar biste mogli?

GOSPOĐA BRIN

(*S okruglastim jezikom između usana, nudi mu golubiji poljubac.*) Mmmm. Odgovor je, kiselo grožđe. Krijete li vi to neki poklončić za mene?

BLUM

(*Nehajno.*) Košer. Nešto malo za večeru. Dom je nepotpun ako nema mesa u konzervi. Gledao sam *Liah*, gospođu Bandman Palmer. Vanredna interpretacija Šekspira. Nažalost, bacio sam program. Tu blizu je jedna radnja gde prodaju odlične svinjske nožice. Pomirišite.

(Riči Gulding, s tri damska šešira pričvršćena čiodama za glavu, pojavljuje se nagnut na jednu stranu pod teretom crne torbe za spise firme Kolis i Vord, na kojoj je belom krečnom bojom nacrtana lobanja s ukrštenim kostima. Otvara torbu, i pokazuje da je puna sušenih kobasica, sušene haringe, bakalara, uz gomilu gusto upakovanih pilula.)

RIČI

Najpovoljnije u celom Dab...

(Čelavi Pet, gluvo potrčkalu, stoji na ivici trotoara, savija salvetu, čeka da služi.)

PET

(Prilazi s naherenom zdelom s koje se cedi mast od pečenja.) Šnicla i bubreg. Boca svetlog piva. Hi hi hi. Sačekajte da poslužim.

RIČI

Blagi Bože. Jani kadni sam...

(Oborene glave uporno korača dalje. Lučki radnik posrćući prođe kraj njega i probode ga svojom upaljenom šiljatom bakljom.)

RIČI

(S bolnim krikom, uhvati se za leđa.) Ah! Sunce ti! Tvoje!

BLUM

(Pokazuje ka lučkom radniku.) Uhoda. Pazite da nas ne primeti. Mrzim glupavu rulju. Nisam ja krenuo u provod. Ozbiljna me muka muči.

GOSPOĐA BRIN

Vi stalno nešto petljate i zamajavate ljude svojim ludorijama.

BLUM

Hoću da vam poverim malu tajnu, kako sam se našao ovde. Ali ne smete nikome reći. Čak ni Moli. Imam svoj poseban razlog za to.

GOSPOĐA BRIN

(Sva ustreptala.) O, ma ni slučajno.

BLUM

Pođimo dalje. Hoćemo li?

GOSPOĐA BRIN

Hajde.

(Podvodačica uzalud daje nekakav znak. Blum kreće dalje s gospođom Brin. za njima onaj lovački pas, tužno cvili i maše repom.)

PODVODAČICA

Čivutska sorta!

BLUM

(U svetložutom sportskom odelu, u reveru mu grančica kozje krvi, košulja boje kože, kravata s krstom svetog Endrua,²¹ bele gamaše, preko ruke prebačena smeđa kabanica protiv prašine, crvenkastosmeđe cipele, dvogled o remenu, sivi polucilindar.) Sećate li se kako smo davno davno, pre mnogo godina, odmah pošto je Mili, Marioneta smo je zvali, prestala da sisa, kako smo svi zajedno otišli na trke u Ferihaus, tako li beše?

GOSPOĐA BRIN

(U elegantnom kostimu engleskog kroja, sa šeširom od belog velura i paučinastim velom.) U Leopardstaun.

BLUM

Tako je, Leopardstaun. Moli je dobila sedam šilinga na trgovcu Nevertelu i vraćali smo se preko Foksroka u onoj

²¹ Krst Svetog Endrua je simbol Škotske.

prastaroj krtinji s pet sedišta, vi ste tad bili u punom sjaju i imali ste onaj novi šešir od belog velura oivičen krtičjim krznom, koji ste kupili na savet gospođe Hejs pošto je cena bila snižena na devetnaest šilinga i jedanaest penija, malo žice i stara krpetina od baršuna, i kladim se u šta god hoćete da je to namerno uradila...

GOSPOĐA BRIN

Naravno da jeste, veštica. Ne podsećajte me! Divan savet!

BLUM

Jer nije vam stajao ni upola tako lepo kao onaj prekrasni šeširić s krilcem rajske ptice s kojim ste me naprosto zadivili i na časnu reč izgledali ste tako čarobno, iako je bila tuga božja ubiti je, okrutnice jedna, to stvorenje sa srcem veličine mrvice.

GOSPOĐA BRIN

(Štipa ga za ruku, smejuji se.) Zaista sam bila okrutna.

BLUM

(Tiho, poverljivo, sve užurbanije.) A Moli je jela sendvič sa usoljenom govedinom iz korpe s hranom gospođe Džo Galager. Da budem iskren, iako je ona imala svojih davalaca i obožavalaca, nikad nisam previše cenio njen stil. Bila je...

GOSPOĐA BRIN

Nekako previše...

BLUM

Tako je. I Moli se smejala zbog toga što su Rodžers i Magot O'Rajli dok smo prolazili pored jedne farme oponašali petla a Markus Tercijus Mozis, trgovac čajem, provezao se u jednopregu sa svojom kćerkom, zvali su je Mojsijeva igraćica, a pudlica se uskopistila na njenom krilu a vi ste me zapitali jesam li ikad čuo ili pročitao ili sreo...

GOSPOĐA BRIN

(Razgaljeno.) Da, da, da, da, da, da, da.

(Kraj njega ona bleđi i nestaje. Sa psom koji mu cvili za petama on nastavlja dalje ka vratnicama pakla.)

U jednoj kapiji stoji neka žena, nagnuta napred, rastavljenih nogu, piša kao krava. Ispred zatvorene krčme grupa dokoličara sluša priču koju im njihov starešina smrskane njuške sladi prostačkim šalama. Dvojica njih, bez ruku, započeli tuču, pa reže, pijano se makljaju onako sakati.)

STAREŠINA

(Poguren, glas mu kroz njušku izobličen.) A kad je sišao sa skele u ulici Biver, Kerns gde će drugde nogom nego pravo u kofu s pivom koja je tu na piljevini čekala gipsare iz Dervana.

DOKOLIČARI

(Grokću kroz rascepljena nepca.) U, sunce mu njegovo!

(Tresu im se šejiri isprskani bojom. Zamazani tutkalom i krečom iz svojih brvnara, oni sakato pocupkuju oko njega.)

BLUM

I to je koincidencija. Njima je to smešno. To je sve drugo samo ne smešno. U po bela dana. Da probam da krenem dalje. Srećom, nema žena na vidiku.

DOKOLIČARI

Sunce mu, ta ti je dobra. Globerovu so,²² pa pravo ljudima u pivo.

(Blum prolazi. Jevtine prostitutke, same, u parovima, sa šalovima, raščupane, dozivaju iz uličica, s vrata, s uglova.)

PROSTITUTKE

Kuda tako žurno, momče?

Imaš vatre, da zapalim?

Kako ti je treća noga?

Dođi da je ja uspravim.

(On glavinja kroz njihov brlog ka osvetljenoj ulici. Iza vetrom podignutih zavesa jednog prozora gramofon podiže izubijanu metalnu surlu. U polutama,

²² Sredstvo za čišćenje.

vlasnica ilegalne točionice raspravlja se s lučkim radnikom i dvojicom crvenih mundira.)

LUČKI RADNIK

(Podriguje.) Gde je ta prokleta kućerina?

GAZDARICA

Ulica Purdon. Boca piva šiling. Ja sam časna žena.

LUČKI RADNIK

(Hvata se za crvene mundire, tetura dalje s njima.)
Napred, britanska vojsko!

REDOV KAR

(Iza njegovih leđa.) Dobro se nalizao.

REDOV KOMPTON

(Smeje se.) Bome još kako!

REDOV KAR

(Lučkom radniku.) Kantina u kasarni Portobelo. Pitaj za Kara. Samo reci Kar.

LUČKI RADNIK

(Viče.)

Mi smo momci. Iz Veksforda.

REDOV KOMPTON

Ej! A šta će reći narednik?

REDOV KAR

Benet? On mi je drugar. Volim ja matorog Beneta.

LUČKI RADNIK

(Viče.)

Mrske lance

I rodnoj zemlji slobodu damo.²³

(Tetura dalje, vukući i njih sa sobom. Blum zastaje, zburjen. Pas prilazi, isplaženog jezika, dahće.)

BLUM

Jalov je ovo posao. Kuće raštrkane. Ko zna kud su otišli. Pijanci prelaze put dvostruko brže. Lepa gungula. Ono u Vestland Rou. Pa posle uskočiš u prvi razred s kartom za treći. Pa prošišaš stanicu. Voz sa lokomotivom otpozadi. Mogao je da me odveze do Malahajda ili na sporedni kolosek da tu prenoćim, ili da se sudari. Sve je to zbog druge čašice pića. Jedna je dosta. Da nisam čuo ono za gospođu Bofoj Pjurifoj, ne bih ni otišao tamo i ne bismo se našli. Kismet. Izgubiće on te pare. Ovde se svi trude da te opelješe. Dosta posla za pokućare, verglaše. Treba li vam štogod? Kako došlo, tako prošlo. Mogao sam glavu da izgubim s onim tramvajdzijomtračničaremzvonolimunjegovo da nisam bio priseban. A ne može ni to uvek da te spase. Da sam onog dana prošao pored Trulokovog izloga, dva minuta kasnije strefio bi me metak. Odsutnost tela. A ipak, da mi je metak samo prošao kroz kaput dobio bih odštetu za pretrpljeni strah, petsto funti. Ko li je bio taj? Neki fićfirić iz kluba u ulici Kilder. Bog neka je u pomoći njegovom lovočuvaru.

(Podiže pogled i na zidu čita kredom ispisan natpis Polucija uz nacrtani falus.)

Čudno! Moli je u Kingstaunu crtala prstom po zaleđenom prozoru. Šta li je ovo? *(Nakinđurene lutke protežu se u osvetljenim kapijama, na prozorima, puše damske cigarete. Sladunjavi miris trave širi se ka njemu u sporim ovalnim kolutovima.)*

KOLUTOVI

Slatke su slasti. Slasti greha.

BLUM

Kičma me pomalo izdaje. Da idem dalje ili da krenem natrag? A ova hrana? Da je pojedem pa da se sav usvinjim. Baš sam glupav. Bacio sam pare. Šiling i osam penija previše. *(Pas gura hladnu slinavu njušku u njegovu ruku, mašući repom.)*

²³ Završni stihovi pesme 'Momci iz Veksforda': „Da raskinemo mrske lance/ I rodnoj zemlji slobodu damo.“

Čudno kako se lepe za mene. Čak i ona zver danas. Bolje je kad im se prvi obratiš. Kao i žene, i oni vole *rencontres*.²⁴ Smrdi kao tvor. *Chacun son gout*.²⁵ Možda je besan. Kucu. Nesigurno hoda. Dobar mali! Gerioven! (*Vučjak se opruža na leđa, bestidno maše šapama kao da za nešto moli, duga mu jezičina ispala.*) Uticaj okoline. Da mu dam ono, da ga se otarasim. Samo da me niko. (*Mameći psa, on se udaljava opreznim korakom lovokradice, seter ga prati do mračnog ugla koji zaudara na ustajalu mokraću. On odmotava jedan paketić i sprema se da spusti svinjsku nožicu, ali zastaje i opipava ovčiju.*) Povelika je za tri penija. Ali držim je u levoj ruci. To više zamara. Zašto? Manja je jer se manje koristi. Ma, pustiću je. Dva šilinga i šest.

(Sa žaljenjem pušta da odmotana nožica i papak kliznu na tle. Doga trapavo napadne smotuljak, halapljivo reži i guta, drobi kosti. Prilaze dva stražara s kapuljačama, nemi, podozrivi. Nešto mrmljaju među sobom.)

STRAŽAR

Blum. Od Bluma. Za Bluma. Blumom.

(I jedan i drugi spuštaju ruku Blumu na rame.)

PRVI STRAŽAR

Uhvaćen na delu. Ne pokušavaj da praviš gluposti.

BLUM

(Muca.) Ja činim dobro drugima.

(Jato galebova i burnica gladno se podiže iz blata Lifija, noseći u kljunovima kolače 'banberi'.)

GALEBOVI

Kri kri kolač krenkeri.

BLUM

Prijatelj čovekov. Vaspitan blagošću.

(Pokazuje prstom. Bob Doran se smandrlja s visoke barske stolice, nagne se preko španijela koji uveliko žvaće.)

²⁴ *Susret, avantura* (franc.).

²⁵ *Ukusi su različiti* (franc.).

BOB DORAN

Kucove. Daj šapicu. Daj šapu.

(Buldog reži, dlaka mu se nakostrešila, u zubima mu komad zgloba svinjske nožice s koga se cedi besna zapenjena slina. Bob Doran tiho zamakne nekud.)

DRUGI STRAŽAR

Društvo za zaštitu životinja.

BLUM

(Poneseno.) Plemenit posao! Ja sam izgrdio onog tramvajdžiju kod mosta Harold Kros zato što je zlostavljao jadnog konja, svog u ranama od amova. Dobro me je ispsovao zbog toga. A bio je mraz i bio je to poslednji tramvaj. A i ono što se događa po cirkusima rastuži čoveka.

(Senjor Mafei, bled od uzbuđenja, u kostimu ukrotitelja lavova s dijamantskom dugmadi na košulji iskorači napred, držeći cirkuski kolut od papira, savijen kočijaški bič i revolver kojim nišani u lovačkog psa.)

SINJOR MAFEI

(Sa zlokobnim osmehom.) Dame i gospodo, moj dresirani hrt. Ja sam taj koji je ukrotio mahnitog mustanga Ajaksa pomoću svog patentiranog sedla s bodljama, za mesoždere. Treba udarati ispod trbuha savijenim bičem. Pritegni ogrlicu i stegni povodac, pa će ti lav pokorno leći pred noge, ma kako neukrotiv bio, ma bio to i *Leo ferox*, libijski ljudožder. Usijana šipka i malo melema za opečena mesta stvorili su Frica iz Amsterdama, hijenu koja ume da misli. *(Blista od sreće.)* Ja posedujem indijski znak. Sev moga oka i varnice iz mojih grudi stvaraju sve to. *(Sa zavodljivim osmehom.)* A sad dozvolite da vam predstavim madmuazel Rubi, ponos cirkuske arene.

PRVI STRAŽAR

Deder. Ime i adresu.

BLUM

Ne mogu da se setim. A, da! *(Podiže elegantni šešir, pozdravlja.)* Dr Blum, Leopold, zubni lekar. Čuli ste za fon Blum

pašu. Silni milioni. *Donnerwetter!*²⁶ Njegovo je pola Austrije. Egipat. Rođaci smo.

PRVI STRAŽAR

Dokaži.

(Iz kožne trake Blumovog šešira ispadne kartica.)

BLUM

(S crvenim fesom, u haljinama kadije sa širokim zelenim pojasom, s lažnim ordenom Legije časti, hitro podiže karticu i pruža je.) Dozvolite. Moj klub je Klub mladih oficira pešadije i mornarice. Moji advokati: kancelarija Džona Henrija Mentona, Bečelors Vok 27.

PRVI STRAŽAR

(Čita.) Henri Flauer. Bez stalnog prebivališta. Protivzakonito uhođenje i vrebanje.

DRUGI STRAŽAR

Imaš li alibi. Upozoren si.

BLUM

(Iz džepa na grudima vadi sparušeni žuti cvet.) Evo dotičnog cveta. Poklonio mi ga je čovek kome ne znam ime. *(Ubedljivim glasom.)* Znaite onu staru šalu, Kastiljska ruža. Blum. Promena imena. Virag. *(Mrmlja u poverenju.)* Znaite, naredniče, mi smo vereni. Dotična dama. Ljubavna veza. *(Blago tapše po ramenu drugog stražara.)* Ma, nek ide sve. Takvi smo mi iz mornarice, kavaljeri. Sve je to zbog uniforme. *(Ozbiljna lica okreće se prvom stražaru.)* Ipak, naravno, desi se da čovek doživi i svoj Vaterlo. Navratite ponekad uveče da popijemo po čašu burgundca. *(Veselo se obraća drugom stražaru.)* Upoznaću vas s njom, inspektore. Ženska i po. Ta leže bez okolišanja.

(Pojavljuje se lice prošarano tamim pegama, sa sobom vodi nekog pod velom.)

LICE S TAMNIM PEGAMA

Traži ga policija. Najuren je iz vojske.

²⁶ *Sto mu gromova!; prokletstvo!* (nem.).

MARTA

(Pod neprozirnim velom, s grimiznom trakom oko vrata, i s primerkom Ajriš tajmsa u rukama, prekornim tonom, pokazujući prstom.) Henri! Leopold! Leopold! Leopold! Lajonele, izgubljeni moj! Speri ljagu sa mog imena.

PRVI STRAŽAR

(Odlučno.) Idemo u stanicu.

BLUM

(Uplašen, stavi šešir, pa ustukne, hvata se za srce i podiže desnu ruku visoko u vazduh, pozdravlja masonskim pozdravom.) Ne, ne, uvaženi gospodine, bludnica je to. Zamena identiteta. Lajonsova pošta.²⁷ Lesirk i Dibosk. Sećate se bratoubilačkog slučaja Čajlds. Mi lekari. Usmrtio ga je udarcem sekire, ja sam nepravedno optužen. Bolje je da jedan krivac umakne, nego da devedeset i devet budu nepravedno osuđeni.

MARTA

(Jeca pod velom.) Prekršeno obećanje. Moje pravo ime je Pegi Frifin. Pisao mi je da je nesrećan. Tužiću te svome bratu, on igra beka u ragbi klubu Bektiv, ti bezdušni zavodniče.

BLUM

(Zaklonivši usta rukom.) Pijana je. Ova žena je pod uticajem pića. *(Nerazgovetno promrmlja lozinku Efraimita.²⁸)* Šitbrolit.

DRUGI STRAŽAR

(Sa suzama u očima, Blumu.) Trebalo bi da se stidite, i te kako.

BLUM

Gospodo porotnici, dozvolite da objasnim. Sve je čista izmišljotina. Pogrešno su me razumeli. Hoće od mene da naprave žrtvenog jarca a ja sam ugledan oženjen čovek, s

²⁷ Popularan pozorišni komad iz XIX veka, u kome je zaplet zasnovan na zameni identiteta. Lesirk i Dibosk su imena glavnih junaka.

²⁸ U 'Knjizi o sudijama' (12:16), Jeftaj, da bi mogao da razlikuje Izrailjce od zarobljenih Efraimita ('ljudi iz plemena Jefremova'), kao lozinku uzima hebrejsku reč *shibboleth*, koju Efraimiti ne mogu pravilno da izgovore.

besprekornom reputacijom. Živim u ulici Ekls. Moja žena, ja sam kći proslavljenog komandanta, hrabrog i čestitog čoveka, kako se ono zvaše, general-majora Brajana Tvidija, jednog od britanskih boraca koji su doprinosili poredama u bitkama. Čin majora dobio je za herojsku odbranu Rorkis Drifta.

PRVI STRAŽAR

Koji puk.

BLUM

(Okreće se ka galeriji.) Kraljevski Dablinci, momci, širom sveta znani. Čini mi se da tamo gore među vama vidim neke od starih drugova po oružju. K. D. S.²⁹ Zajedno s našom policijom, to su čuvari naših domova, najodvažniji i najkršniji momci u službi našeg vladara.

GLAS

Hvataj maglu! Živeli Buri! Ko je izviždao Džoa Čemberlena?

BLUM

(S jednom rukom na ramenu prvog stražara.) I moj stari tata takođe je bio mirovni sudija. Ja sam tvrdokorni Britanac koliko i vi, gospodine. Ratovao sam za boje kralja i otadžbine u onom besmislenom ratu pod generalom Gofom iz parka,³⁰ pa sam kod Spion Kopa i Blemfontena³¹ bio onespособljen za borbu, to je spomenuto u izveštajima. Učinio sam sve što jedan belac može da učini. *(Nekako setno.)* Džim Bladso.³² Pramac uvek uz obalu.

PRVI STRAŽAR

Zanimanje ili zanat?

BLUM

Pa, ja se bavim književnošću. Pisac-novinar. Zapravo, upravo treba da se pojavi jedna zbirka nagrađenih priča čiji

²⁹ Kraljevski dablinški strelci.

³⁰ Hju Gof (1779-1869), veteran napoleonskih ratova, čiji spomenik stoji u dablinjskom Finiks parku. U Burskom ratu, o kome je ovde reč, borio se drugi general Gof.

³¹ Planina i grad u Južnoj Africi, poprišta značajnih bitaka iz Burskog rata.

³² Naslov balade o herojskoj smrti kapetana rečnog broda Džima Bladsoa.

sam ja autor, nešto sasvim novo. Imam dobre veze u britanskoj i irskoj štampi. Ako pozovete telefonom...

(Majls Kraford primiče se grčevitim koracima, u zubima mu pero. Skerletni mu kljun blista u oreolu slamnog šešira. Jednom rukom maše svežnjem belog luka, a u drugoj drži kraj uha telefonsku slušalicu.)

MAJLS KROFORD

(Trese mu se podbradak kao u petla.) Halo sedamdeset sedam, osam, četiri. Halo. Ovde *Dnevni pisoar* i *Nedeljni brisoguz*. Evropa će se zaprepastiti. Vi šta? Plavci? Ko je autor? Da nije Blum?

(Gospodin Filip Bofoj, prebledeo, stoji pred klupom za svedoke, u propisnom jutarnjem odelu, s maramicom čiji vrh viri iz džepa na grudima, u besprekorno ispeglanim pantalonama boje lavande i s lakovanim cipelama. U ruci drži veliku fasciklu s natpisom Mačamove Majstorije.)

BOFOJ

(Otegnuto.) Ne, niste vi, ma ni slučajno, koliko ja znam. Ja ne znam ništa o tome, i to je sve. Nijedan rođeni gospodin, niko ko ima ma i najmanju crtu gospodstva u sebi, ne bi se ponizio da poćini jedno tako gnusno delo. Jedan od onih, gospodine sudijo. Plagijator. Ljigava ulizica koja izigrava nekakvog književnika. Savršeno je očigledno da je on s urođenom bestidnošću prepisao neke od mojih najuspešnijih knjiga, zaista izvanrednih dela, pravih bisera, s besprekornim ljubavnim pasažima. Bofojeve knjige o ljubavi i velikim posedima koje su vašem gospodstvu nesumnjivo poznate, deo su svakog doma širom kraljevstva.

BLUM

(Mrmlja krotko kao isprebijano pseto.) Izuzeo bih onaj deo gde se drži za ruku s nasmejanom vešticom, ako smem...

BOFOJ

(Napućenih usana, nadmeno se smeši gledajući po sudnici.) Magarće jedan, kako si smešan! Toliko si pokvaren da to ne mogu rećima doćarati! Mislim da ne morate preterano da se bakćete oko ovoga. Moj književni agent gospodin Dž. B. Pinker već se dao na posao. Pretpostavljam, gospodine sudijo,

da ćemo dobiti uobičajenu naknadu za svedoke, je li tako!
Poprilično smo se istožili zbog ovog novinarskog piskarala,
ove svrake kradljive, koja nikad nije ni primirisala univerzitet.

BLUM

(*Nerazgovetno.*) Životni univerzitet. Loša umetnost.

BOFOJ

(*Viče.*) To je odvratna i gnusna laž koja pokazuje svu
moralnu trulež ovog čoveka! (*Pružá fasciklu.*) Ovde imamo
neoborive dokaze, *corpus delicti*, gospodine sudijo, odlomak iz
jednog od mojih zrelih dela ukaljan tragom ove životinje.

GLAS S GALERIJE

Mojsije, kralj svih Jevreja na svetu,
Dejli wusom obrisao dupe u klozetu.

BLUM

(*Odvažno.*) Preteruje.

BOFOJ

Nitkove jedan! Trebalo bi te udaviti u konjskom pojilu,
ništarijo! (*Obračá se sudijama.*) Eto, pogledajte samo njegov
privatni život! Taj živi četvorostrukim životom! Van kuće
anđeo, u kući đavo. Ne valja ga ni spominjati u pristojnom
društvu. Najveći spletkar našeg doba.

BLUM

(*Sudijama.*) A kako on, neženja, može...

PRVI STRAŽAR

Kralj protiv Bluma. Uvedite onu Driskolovu.

PROZIVAČ

Meri Driskol, pralja!

(*Prilazi Meri Driskol, neuredna služavka. Preko
ruke nosi vedro, a u ruci ribaču četku.*)

DRUGI STRAŽAR

Još jedna! Jeste li i vi od onih nesrećnica?

MERI DRISKOL

(Ogorčeno.) Nisam ja nepoštena. Ja sam čestita devojka i u poslednjoj službi provela sam četiri meseca. Dobra je to služba bila, šest funti godišnje i petkom izlazak, a morala sam da odem zbog njegovog izživljavanja.

PRVI STRAŽAR

Za šta ga optužujete?

MERI DRISKOL

Predlagao je određenu stvar, ali sam ja držala do sebe iako sam sirota.

BLUM

(U kućnom kaputu od rebraste tkanine, u flannelskim pantalonama, s ravnim papučama, neobrijan, pomalo raščupan.) Bio sam pažljiv prema vama. Davao sam vam poklončiće, dao vam lepe smargdnozelene podvezice, kakve nose daleko veće dame. Nesmotreno sam stao u vašu odbranu kada ste bili optuženi za potkradanje. Sve ima i svoju drugu stranu. Budite pravedni.

MERI DRISKOL

(Uzbuđeno.) Dabogda me Bog ne video ako sam i pipnula one ostrige!

PRVI STRAŽAR

Na šta se žalite? Da li se nešto dogodilo?

MERI DRISKOL

Zaskočio me je iza kuće, gosn sudijo, jednog jutra kad je gospoja otišla u kupovinu, tražio mi pribadaču. Stisnuo me tako da sam posle na četiri mesta imala modrice. I dvaput je nešto petljao oko moje odeće.

BLUM

I ona je mene napadala.

MERI DRISKOL

(Prezrivo.) Draža mi je bila ribaća četka, boga mi moga. Izgrdila sam ga, a on mi reče: da nisi zucnula o ovome!

(Sveopšti smeh.)

DŽORDŽ FORTREL

(Sudski pisar, gromko i jasno.) Tišina u sudnici! Sada će optuženi da da lažnu izjavu.

(Blum izjavljuje da nije kriv i, držeći u rukama vodeni ljiljan u punom cvatu, započinje dug nerazgovetan govor. Čuće oni tek šta će njegov branilac reći u dirljivom obraćanju poroti. S njim jeste gotovo ali, premda je obeležen kao crna ovca, ako može tako da kaže, namerava da se popravi, da sećanju na prošlost povрати najčistiju sestrinsku čistotu i da se vrati prirodi kao prava domaća životinja. Kao sedmomesечnu bebu brižljivo ga je odgajio ostareli i za postelju prikovan roditelj. Možda je kao otac i grešio, ali sada želi da okrene novi list i da, kad već vidi da mu se priprema stub srama, smiraj života proživi u svome domu, svom toplom porodičnom gnezdu ispunjenom ljubavlju. Kao naturalizovani Britanac, on je one letnje večeri kada je kiša uporno odbijala da padne, s platforme vozila kružne tramvajske linije kroz prozore grada Dablina i periferije gledao domove ispunjene ljubavlju, prizore istinski ruralno idilične sreće jedne lepe zemlje s Dokrelovim tapetama od po šiling i devet penija tuce, nevinu britansku dečicu kako šapuću svoje molitve Bogomladencu, mlade školarce zaokupljene svojim zadacima, uzorne mlade dame koje sviraju na klaviru ili više puta ushićeno izgovaraju porodičnu krunicu oko pucketave vatre badnjaka dok puteljcima i zelenim stazama šetaju momci i devojke uz orguljske zvuke metalom optočene harmonike sa četiri registra i mehom s dvanaest rebara, vrlo povoljno, veliko sniženje...)

(Ponovo se zaori smeh. On nepovezano mumla. Novinari se žale da ništa ne čuju.)

BELEŽNIK I STENOGRAF

(Ne dižući pogled sa svojih zapisnika.) Razvežite mu jezik.

PROFESOR MAKHJU

(S novinarskog stola, kašlje i više.)

Ispljuni to, čoveče. Iskašlji sve, deo po deo.

(Nastavlja se unakrsno ispitivanje o slučaju Bluma i vedra. Povelikog vedra. Bluma lično. Smetnje s varenjem. U ulici Biver. Žgaravica, da. Vrlo nezgodno. Zidarsko vedro. Noge ukočene od hodanja. Trpeo neizreciv bol. Samrtnička agonija. Oko podneva. Ljubav ili burgundac. Da, malo spanaća. Ključni trenutak. Nije zavirio u kofu. Nigde nikog. Grozan nered. Ne sasvim. Stari broj Titbitsa.)

(Buka i urlanje. Blum u poderanom smokingu isprskanom krečom, cilindar mu naheren na glavi, preko nosa lepljiva traka, govori nečujno.)

DŽ. DŽ. O'MOLOJ

(Sa sivom advokatskom perikom na glavi i advokatskim ogrtačem, govori s bolom i prekorno.) Ovo nije mesto za nečasno sprdanje na račun jednog grešnog smrtnika u pripitom stanju. Nismo u medvedem brlogu niti na oksfordskoj zabavi niti je ovo nekakvo izmotavanje s pravdom. Moj klijent je maloletan, to je nesrećni doseljenik koji je ovamo stigao kao slepi putnik a sada pokušava da pošteno zaradi koji peni. Navodno nedelo bilo je posledica trenutnog naslednog pomračenja svesti, izazvanog priviđenjem, pošto je ono za šta je okrivljen sasvim dopušteno u domovini moga klijenta, u zemlji faraona. *Prima fade*, tvrdim vam da uopšte nije bilo pokušaja telesnog zbližavanja. Intimnosti nije bilo, a uvreda na koju se žali Driskolova, koja tvrdi da je nasrnuo na njenu čast, nije se ponovila. Posebno želim da istaknem pojavu atavizma. U porodici moga klijenta bilo je slučajeva brodoloma i somnambulizma. Kad bi bio u stanju da govori, optuženi bi mogao da ispriča jednu od najneobičnijih priča, čudniju od svih koje su ikad ispričane među koricama knjiga. On je sam, gospodine sudijo, u fizičkom pogledu olupina razorena obućarskom grudoboljom. Njegovo je opravdanje to što je nasledno mongoloidan, pa kao takav ne može biti odgovoran za svoja dela. Ukratko, nije sav svoj.

BLUM

(Bosonog, s kokošjim grudima, u mornarskoj bluzi i pantalonama, skrušeno savijenih nožnih prstiju, otvara sitne krtičje oči i zaslepljeno se osvrće oko sebe,

lagano prelazeći rukom preko čela. Priteže mornarski pojas, pa istočnjački pokorno sleže ramenima u znak pozdrava sudu, i palcem pokazuje ka nebu.) On pravio mnogo lepa noć. (Počinje bezazleno da pevuši.)

Jedno jadno dete malo
Svako vece plasecu nozicu donese
Dva silinga je pla...

(Ućutkuju ga urlanjem.)

DŽ. DŽ. O'MOLOJ

(Vatreno se obraća publici.) On je sam protiv svih. Tako mi Hada, neću dozvoliti da bilo kog mog klijenta na ovakav način kinji i olajava čopor džukela i iscerenih hijena. Zakone džungle smenili su Mojsijevi zakoni. Tvrdim vam i naglašavam to, ne želeći nijednog trenutka da ometam delovanje pravde, da optuženi nije počinio krivično delo i da tužilji nije naneto nikakvo zlo. Optuženi se prema toj mladoj osobi ponašao kao da mu je rođena kći. *(Blum uzima ruku Dž Dž. O'Moloja i prinosi je usnama.)* Pribaviću suprotne dokaze da neborivo dokažem da je i ovde svoje prste umešala ona tajanstvena ruka. Kad ne znaš šta ćeš, optuži Bluma. Moj klijent, po prirodi bojažljiv, bio bi poslednji čovek na svetu koji bi učinio išta nečasno što bi moglo povrediti nečiju smernost, ili se bacio kamenom na devojku koja je krenula stranputicom pošto je neki nitkov, krivac za njeno stanje, sa njom zadovoljio svoju pohotu. On je trenutno u nezavidnom položaju zbog hipoteke stavljene na njegovu imovinu u Agendat Netaimu u dalekoj Maloj Aziji, čije ću vam slajdove sada pokazati. *(Blumu.)* Predlažem da vi obavite taj prijatni posao.

BLUM

Platiću još po peni na svaku funtu koju dugujem.

(Na zidu se projektuje fatamorgana jezera Kineret, a kraj njega se naziru goveda koja pasu u srebrnastoj izmaglici. Mozis Dluagač, albino prepredenog izgleda, u plavim pamučnim pantalonama, stoji na galeriji, držeći u jednoj ruci limun a u drugoj svinjski bubreg.)

DLUGAČ

(*Promuklo.*) Blajbtreuštrase, Berlin, XV, 13.

(*Dž. Dž O'Molaj stupa na niski podijum, svečano se držeći za rever kaputa. Lice mu se izdužuje, bleđi i postaje bradato, upalih očiju, s mrljama od sušice i grozničavim jagodicama Džona F. Tejlora. Stavljajući maramicu na usta i pomno posmatra sve jači mlaz ružičaste krvi.*)

DŽ. DŽ. O'MOLOJ

(*Gotovo nečujno.*) Oprostite, ja sam ozbiljno prehladen, nedavno sam ustao iz bolesničke postelje. Nekoliko biranih reči. (*Najednom ima ptičiju glavu, lisičje brkove i nosatu glagoljivost Simora Buša.*) Kada se otvori knjiga anđela i kad išta od onog što se u setnim grudima nastanilo od duše preobražene i duše koja preobražava bude zaslužilo da živi, tada ću reći da ovom čoveku na optuženičkoj klupi treba dopustiti svetu blagodet sumnje. (*Predaje sudijama papir na kome je nešto ispisano.*)

BLUM

(*U dvorskoj odori.*) Imam najbolje preporuke. Gospode Kalana i Kolmana. Gospodina Vizdoma Helija, mirovnog sudije. Mog nekadašnjeg šefa Džoa Kafa. Gospodina V. B. Dilon, bivšeg gradonačelnika Dablina. Kretao sam se u divnom društvu najviših... kraljica dablinskog društva. (*Nehajno.*) Baš sam danas na jutarnjem prijemu u rezidenciji vicekralja porazgovarao sa svojim starim prijateljima, ser Robertsom i ledi Bol, kraljevskim astrologom. Ser Bobe, reko ja...

GOSPOĐA JELVERTON BARI

(*U dekoltiranoj balskoj haljini opalne boje, i s rukavicama boje slonovače dugim do lakata, ogrnuta vatiranom dolamom tamnocrvene boje s krznenim obrubom, s češljem ukrašenim brilijantima i perjanicom od čaplje u kosi.*) Uhapsite ga, pozorniče. Napisao mi je anonimno pismo nevezano izmenjenim rukopisom, kada je moj muž bio na zasedanju suda u Nort Rajdingu kod Tipererija, i potpisao se kao Džejms Lavbirč. Rekao je da je sa galerije video moje veličanstvene grudi dok sam sedela u loži *Teatra rojal* na svečanoj predstavi *La Cigale*.³³ Silno sam ga raspalila, rekao je. Uputio mi je nečastan predlog da dođem na sastanak sledećeg četvrtka u pola pet popodne po

³³ *Cvrčak* (franc.). Verovatno je reč o operi *Cvrčak i mrav* (1886), čiji su autori Anri Šivo, Alfred Duru i Edmon Odran.

dansinškom vremenu. Ponudio se da mi poštom pošalje roman gospodina Pola de Koka, pod naslovom *Devojka s tri steznika*.

GOSPOĐA BELINGAM

(*S kapom i ogrtačem od fokinog krzna, umotana do nosa, izlazi iz kočije i kroz lornjon od kornjčevine koji je izvukla iz velikog mufa od oposuma, gleda oko sebe.*) I meni je. Da, verujem da je to ta ista nedostojna osoba. Jer on mi je ispred lokala Tornlija Stokera zatvorio vrata kočije jednog dana u susnežici u onom hladnom talasu u februaru devedeset i treće kada su se zaledili čak i slivnik i čep u mojoj kadi. Posle mi je u pismu poslao cvet runolista ubran na visovima, reče, meni u čast. Dala sam ga na ispitivanje jednom stručnjaku botaničaru i dobila obaveštje da je reč o cvetu domaćeg krompira, ukradenom iz neke seoske leje.

GOSPOĐA JELVERTON BARI

Sram ga bilo!

(*Gomila drolja i probisveta pohrli napred.*)

DROLJE I PROBISVETI

(*Vrište.*) Drž'te lopova! Ej, Plavobradi! Triput ura za Ješu!

DRUGI STRAŽAR

(*Vadi lisice.*) Evo narukvica.

GOSPOĐA BELINGAM

U nekoliko pisama mi se uz gnusne komplimente obraćao kao Veneri u krznu³⁴ i izražavao duboko sažaljenje za mog kočijaša Pitera zbog toga što se tako smrzava, dok mu je u isti mah zavideo na naušnicama, ovčijem krznu i sreći koju uživa zbog toga što je blizu mene, kada stoji iza moje stolice odeven u moju livreju s grbom porodice Belingam, zlatno obrubljena glava srndaća na štitu s crnom pozadinom. Hvalio je gotovo neumereno moje donje ekstremitete, moje čvrste listove u svili koja se napela do pucanja i pevao hvalospeve ostalim mojim dražima skrivenim iza skupocene čipke koje on, rekao je, može

³⁴ *Venera u krznu* (*Venus im Pelz*, 1870), delo Leopolda fon Zaher-Mazoha. Glavni junak, Severin, traži od svoje voljene Vande, da ga pokorava i ponižava. Vanda nerado pristaje, ali ubrzo počne da uživa u sadizmu. Blumov odnos sa 'povređenim i obeščašćenim' ženama u ovom poglavlju donekle je (povremeno i kroz neposredne aluzije) predstavljen kao svojevrsna parodija odnosa Severina i Vande u *Veneri u krznu*.

sebi da dočara. Spopadao me je, tvrdeći da oseća da je njegova misija u životu da me spopada i natera da ukaljam bračnu postelju, da što pre počinim preljubu.

ČESTITA GOSPOĐA MERVIN TALBOJS

(U kostimu amazonke, s krutim šeširom, u jahaćim čizmama, jarkocrvenom prsluku, smeđim musketarskim rukavicama s vezenim prugama, dugih podavijenih skuta i s jahaćim bičem kojim bez prestanka udara po sarama čizama.) I meni je. Zato što me je video na igralištu za polo u Finiks parku na utakmici *Najboljih Iraca* protiv *Sinova Irske*. Moje su oči, znam to, božanstveno sjale dok sam gledala kapetana Denehija Razbijača iz Šestog dragunskog puka, kako na svom omiljenom poniju *Kentauru* izvodi pobednički udarac. Taj plebejski Don Žuan posmatrao me je skriven iza nekog fijakera a posle mi je u dvostrukom kovertu poslao opscenu fotografiju, jednu od onih kakve se kad padne mrak prodaju na pariskim bulevarima, uvredljivu za svaku damu. Još uvek je imam. Na njoj je jedna polugola senjorita, nežna i ljupka (njegova žena, kako mi se kleo, koju je sam fotografisao) u nepristojnom zagrljaju s jednim mišićavim torerom, očigledno podlacom. Nagovarao je i mene da postupim slično, da budem nevaljala, da bludničim s garnizonskim oficirima. Preklinjao me je da isprljam njegovo pismo na način koji nije za spominjanje, da ga kaštigujem kao što zaslužuje, da ga zajašim kao konja i da ga najsurerovije izbičujem.

GOSPOĐA BELINGAM

I mene.

GOSPOĐA JELVERTON BARI

I mene.

(Nekoliko vrlo uglednih dablinskih dama podiže nepristojna pisma dobijena od Bluma.)

ČESTITA GOSPOĐA MERVIN TALBOJS

(Udara nogama o pod tako da joj mamuze zveče, u iznenadnom nastupu silovitog gneva.) I hoću, tako mi Boga. Šibaću tog kukavca dok ne padnem od umora. Živog ću ga oderati.

BLUM

(Zatvorenih očiju, molećivo se prenemaže .) Ovde? (Grči se.) Još jednom. (Dahće i savija se.) Volim opasnost.

ČESTITA GOSPOĐA MERVIN TALBOJS

Nego šta! Zapržiću ti ja čorbu. Zaigraćeš ti meni bolje od Džeka Latena.³⁵

GOSPOĐA BELINGAM

Dobro ga izvoštite, drznika! Da se sav zašareni!

GOSPOĐA JELVERTON BARI

Sramota! Nema opravdanja za njega! Oženjen čovek!

BLUM

Koliko sveta. Ja sam samo imao na umu odličnu ideju. Da krv jače prostruji, ali ne i da se prolije. Prefinjeno bičevanje, da se poboljša cirkulacija.

ČESTITA GOSPOĐA MERVIN TALBOJS

(Prezrivo se smeje.) O, nisi valjda, cakani moj? E, pa živoga mi Boga, iznenadićeš se sada kako u životu nisi, veruj mi, dobićeš batine kakve još niko nije dobio. Razjario si usnulu tigricu u meni.

GOSPOĐA BELINGAM

(Osvetoljubivo maše mufom i lornjonom.) Nauči ga pameti, draga Hana. Daj mu ono što je zaslužio. Udri džukelu dok mu duša na nos ne izađe. Bič sa devet žila. Uštroj ga. Živog ga iseckaj.

BLUM

(Trese se, grči, krši ruke, sav je kao prebijeno pseto.) Sledio sam se! Sav se tresem! Sve je to zbog vaše opojne lepote. Zaboravite, oprostite. Kismet. Oprostite mi ovog puta. *(Nudi i drugi obraz.)*

GOSPOĐA JELVERTON BARI

³⁵ Džek Laten je legendarni Irac koji je za opkladu otplesao više od dvadeset milja do svoje kuće.

(*Strogo.*) Ni po koju cenu, gospođo Talbojs! Njega treba dobro izdevetati.

ČESTITA GOSPOĐA MERVIN TALBOJS

(*Žustrim pokretom otkopčava rukavicu.*) Ne pada mi na pamet. Svinja bio, svinja i ostao! Kako se samo usuđuje da mi se obrati! Išibaću ga nasred ulice tako da sav pomodri. Zariću mu mamuze do balčaka. Njega svi znaju kao rogonju. (*Besno maše bičem kroz vazduh.*) Smaknite mu pantalone, smesta. Ovamo, gospodine! Brže! Jeste li spremni?

BLUM

(*Drhti, kreće da učini kako mu je naređeno.*) Tako je toplo ovih dana.

(*Dejvi Stivens, ukovrdžane kose, prolazi s čoporom bosonogih dečaka-kolportera.*)

DEJVI STIVENS

Glasnik svetog srca i Ivning telegraf s dodatkom za Dan svetog Patrika. S novim adresarom svih rogonja u Dublinu.

(*Velečasni kanonik O'Henlon ogrnut zlatnim plaštom podiže i pokazuje mermerni časovnik. Pred njim se duboko klanjaju ošac Konroj u prečasní Džon Hjuž, isusovac.*)

ČASOVNIK

(*Otvara svoja vratanca.*)

Kuku.

Kuku.

Kuku.

(*Čuje se zveckanje mesinganih alkica na nekom krevetu.*)

ALKICE

Cincilin, cincilin. Cincilin.

(*Paravan od magle hitro se pomera, i hitro otkriva na porotničkoj klupi lica Martina Kaningama, predsednika, s cilindrom na glavi, Džeka Pauera, Sajmona Dedalusa, Toma Kernana, Neda Lamberta, Džona Henrija Mentona, Majlsa Kraforda, Linihana,*

Padija Lionarda, Nosatog Flina, M'Koja, kao i bezoblično lice nekog Bezimenog.)

BEZIMENI

Jahanje na neosedlanom konju. Težina tereta određuje se prema starosti. Bog te, ala ju je izorganizovao.

POROTNICI

(Svi okreću glave prema njegovom glasu.) Stvarno?

BEZIMENI

(Reži.) Dupeglavci. Dajem sto šilinga prema pet.

POROTNICI

(Svi pognu glave kao da potvrđuju.) Većina nas je mislila to isto.

PRVI STRAŽAR

Držimo mi njega na oku. Još je jednoj devojci odsekao kiku. Traži se: Džek Trbosek. Nagrada hiljadu funti.

DRUGI STRAŽAR

(Zastrašen, šapuće.) Pa još odeven u crno. On je mormon. Anarhista.

PROZIVAČ

(Glasno.) Pošto je Leopold Blum, bez stalnog prebivališta, poznati terorista, podmetač eksploziva, falsifikator, bigamista, podvodač i rogonja i javna napast za sve građane Dablina i pošto je na ovom zasedanju časni...

(Presvetli Frederik Falkiner, dablinski vrhovni sudija, u sudijskoj odori kamenosive boje ustaje s klupe, kamene brade. U rukama drži žezlo kišobrana. Sa čela mu štrče mojsijevski ovnujski rogovi.)

SUDIJA

Učiniću kraj ovoj trgovini belim robljem i oslobodiću Dablin te grozne pošasti. Skandalozno! *(Na glavi mu je crna kapa.)* Neka ga odvedu, gospodine pomoćniče šerifa, s klupe na

kojoj sada sedi i neka ga zatvore u tamnicu Mauntđžoj da tu ostane dogod to Njegovo veličanstvo bude želelo, a potom neka bude obešen a ako slučajno ne izvršite naređenje, neka se Bog smiluje vašoj duši. Vodite ga. *(Na glavu mu se spušta crna kućna kapica.)*

(Pojavljuje se pomoćnik šerifa Long Džon Faning, sa smrdljivom 'henri klej' cigarom u zubima.)

LONG DŽON FANING

(Mršti se i gromoglasno viče.) Ko će da obesi Judu Iskariotskog?

(H. Rambold, majstor berberin, u krvavocrvenoj dolami i opasan štavilačkom keceljom, sa smotanim užetom preko ramena, penje se na gubilište. Za pojasom mu palica i batina okovana klincima. Zlokobno trlja nestrpljive ruke, na zglobovima opremljene boksterskim gvoždem.)

RAMBOLD

(Sa zloslutnom prisnošću obraća se sudiji.) Ja sam Dželat Hari, vaše Veličanstvo, strah i trepet Mersija. Pet gvineja grlo. Ima da krcne vrat.

(Zvona Crkve svetog Đorđa zvone lagano, tamnim i teškim gvozdenim zvukom.)

ZVONA

Hajho! Hajho!

BLUM

(U očajanju.) Čekajte. Stanite. Galebovi. Dobra duša. Video sam. Nevinost. Devojka u majmunskom kavezu. Zoološki vrt. Pohotne šimpanze. *(Bez daha.)* Karlično udubljenje. Zanemoćao sam od njenog devičanskog rumenila. *(Skrhan emocijama.)* Otišao sam odatle. *(Okreće se ka nekome u gomili, moli.)* Hajnse, smem li da ti se obratim? Ti me znaš. Možeš da zadržiš ona tri šilinga. Ako ti treba još...

HAJNS

(Hladno.) Nemam ja pojma ko si ti.

DRUGI STRAŽAR

(Pokazuje prema uglu.) Bomba je tamo.

PRVI STRAŽAR

Paklena mašina s tempiranim paljenjem.

BLUM

Ne, ne. Svinjske nožice. Bio sam na sahrani.

PRVI STRAŽAR

(Vadi pendrek.) Lažeš!

(Bigl podiže njušku, pokazujući sivo skorbutično lice Padija Dignama. Sve je oglodao. Diše smradnim mrtvačkim dahom. Narasta do ljudske veličine i oblička. Njegov kaput od krzna jazavičara pretvara se u smeđe mrtvačko odelo. Zeleno mu oko zakrvavljeno svetluca. Pola jednog uha, ceo nos i oba palca su mu vampirski oglodani.)

PADI DIGNAM

(Prozuklim glasom.) Istina je. Bila je to moja sahrana. Doktor Finakan objavio je da sam prirodnim putem podlegao bolesti.

(Podiže ranjavo pepeljasto lice ka mesecu i počinja ojađeno da zavija.)

BLUM

(Pobednički.) Čujete li?

PADI DIGNAM

Blume, ja sam duh Padija Dignama. Čuj, čuj, o čuj!

BLUM

Taj glas je glas Isavov.³⁶

DRUGI STRAŽAR

(Krsti se.) Kako je to moguće?

³⁶ Videti 9. poglavlje, napomenu 189.

PRVI STRAŽAR

Toga nema u malom katehizisu.

PADI DIGNAM

Metempsihoza. Duhovi.

NEKI GLAS

Baš svašta.

PADI DIGNAM

(Ozbiljnim glasom.) Nekada sam radio kod gospodina Dž. H. Mentona, advokata, ovlašćenog za zakletve i izjave, iz Bečelors Voka, broj 27. Sada sam upokojen, hipertrofija srčane opne. Gadna stvar. Moju sirotu ženu je to jako pogodilo. Kako se sada drži? Samo joj ne dajte onu bocu sa šerijem. *(Osvrće se oko sebe.)* Svetiljku. Moram da zadovoljim jednu animalnu potrebu. Ne prija mi ova surutka.

(Pojavljuje se krupni Džon O'Konel, upravnik groblja, u ruci drži svežanj ključeva povezanih florom. Kraj njega stoji otac Kofi, kapelan, naduvenog stomaka, iskrivljenog vrata, u misnoj košulji i s kapićem od džepne maramice, pospano drži štab obavijen isprepletanim makovima.³⁷)

OTAC KOFI

(Zevne, a zatim promuklo grakćući zapeva.) Namine. Jakobs Vobiskvits. Amen.

DŽON O'KONEL

(Snažno zaurlava kroz megafon.) Dignam, Patrik T, pokojni.

PADI DIGNAM

(Naćuljenih ušiju, trgne se.) Visok glas. *(Gegajući se, krene napred, priljubljuje uho uz tle.)* Glas moga gospodara!

DŽON O'KONEL

³⁷ Štab obavijen isprepletanim makovima znamenje je Orfeja, boga sna.

Registarski broj sahrane U. p. m. Osamdeset pet hiljada.
Rejon sedamnaest. Kizova kuća, parcela stojedan.

*(Padi Dignam osluškuje s primetnim naporom,
razmišlja, podigao je rep i izbuljio oči.)*

PADI DIGNAM

Pomolimo se za pokoj njegove duše.

*(Promigolji se dole kroz neku rupu za ugajl,
smeđim odelom vuče za sobom konopac po šljunku koji
zvecka. Za njim se vuče debeli matori pacov na
gljivastim rožnatim šapama i pod sivim oklopom .
Dignamov glas, prigušen, čuje se kako pod zemljom
zavija: Dignam je mrtav i otišao je pod zemlju. Tom
Rošfor, u crvenoj košulji, s kapom i u jahaćim
pantalonama, skače sa svoje mašine postavljene na dva
stuba.)*

TOM ROŠFOR

(Srukom na grudina, klanja se.) Ruben Dž. Da se kladimo
da ću ga pronaći. *(Odlučno zuri u okno.)* Sad je na mene red.
Pratite me do Karloua.

*(Smelo skoči u vazduh kao losos i nestane u oknu.
Dva diska na stubovima kolutaju očima nalik na nule.
Sve nestane. Blum ponovo krene kroz kanal teškim
korakom. Poljupci cvrkuću u pukotinama magle.
Odnekud se čuje klavir. Zastaje ispred osvetljene kuće,
osluškuje. Poljupci izlete iz svojih kaveza pa zalepršaju
oko njega, cvrkućući, ćurličući, gučući.)*

POLJUPCI

(Ćurliču.) Leo! *(Cvrkuću.)* Lizi mizi cmok cmak za Lea!
(Guguču.) Guu guuuu. Njamnjamm. Ummummm.*(Ćurliču.)*
Ožeži samo! Pirueta! Leopopodd! *(Cvrkuću.)* Leoleee! *(Ćurliču.)*
O Leo!

*(Šuščaju, lepršaju po njegovoj odeći, sleću, svetli,
gizdavi, srebrni novčići.)*

BLUM

Muška ruka. Tužna muzika. Crkvena muzika. Možda
ovde.

*(Zoe Higin, mlađana prostitutka u kombinezonu
safirne boje, zakopčanom s tri bronzane kopče, s*

tankom trakom od crnog somota oko vrata, klima glavom, pocupkujući silazi niz stepenice i obraća mu se.)

ZOE

Tražite li nekoga? On je unutra sa svojim prijateljem.

BLUM

Je li to gospođa Mak?

ZOE

Ne, ona je u broju osamdeset jedan. Gospođa Koen. Ako pođete dalje, loše ćete se provesti. Stara majka je budna. (*Prisno.*) Noćas i ona radi, s onim veterinarom, njenim doušnikom, koji joj unapred otkriva sve pobednike i plaća za njenog sina školovanje u Oksfordu. Radi prekovremeno, ali tako ju je danas zadesilo. (*Sumnjičavo.*) A da niste vi njegov otac, je li?

BLUM

Zar ja!

ZOE

Obojica ste u crnom. Svrbi li te noćas tvoj miško?

(Njegova koža, probuđena, oseća približavanje njenih prstiju. Ruka joj pređe preko njegovog levog bedra.)

ZOE

A kako su oraščići?

BLUM

S druge strane. Čudno ali meni su zdesna. Valjda pretežu s te strane. Kod jednog u milion ljudi, kaže moj krojač, Mesajas.

ZOE

(Odjednom usplahirena.) Pa ti imaš tvrdi šankir.

BLUM

Ne verujem.

ZOE

Osećam ga.

(Ruka joj klizne u levi džep njegovih pantalona i izvuče smežurani krompir. Zagleda se u njega pa u Bluma, otvorenih vlažnih usana.)

BLUM

Amajlija. Nasledstvo.

ZOE

Za Zoe? Je l' zauvek? Zato što je tako dobra, a?

(Pohlepno strpa krompir u džep, zatim uzme Bluma pod ruku, miluje ga pohotno i žustro. On se nesigurno smeška. Lagano, ton po ton, dopire neka istočnjačka muzika. On pilji u njene tamnokristalne oči, ovičene senkom. Osmeh mu postaje blaži.)

ZOE

Upoznaćaš me sledeći put.

BLUM

(Izgubljeno.) Nikad još ne voleh nežnu gazelu, a da pri tom...

(Gazele skaču, pasu u planini. Blizu su jezera. Oko njihovih obala nižu se senke crnih kedrova. Podiže se miris snažnog smolastog rastinja. Istok gori, safirno nebo raspolučeno bronzanim letom orlova. Pod njim se prostire grad žena, nag, beo, nepomičan, spokojan, raskošan. Među damastnim ružama žubori vodoskok. Ogromne ruže mrmore o grimiznoj lozi. Vino stida, požude i krvi, izliva se uz čudnovat šapat.)

ZOE

(Pevuši uz tu muziku, njene usne odaliske obilate su namazane smesom od svinjskog sala i ružine vodice.)
Shorach ani wenowach, benoith Hierushaloim.³⁸

³⁸ Crn sam, ali sam lep, kćeri Jerusalima (hebr.).

BLUM

(*Opčinjen.*) Pomislio sam po tvom naglasku da si od plemenitog roda.

ZOE

Znaš li šta se događa kad čovek puno misli?

(*Blago ga ugrize za uho pozlaćenim zubima, zapahnuvši ga teškim zadahom ustajalog belog luka. Ruže se razdvajaju, otkrivajući grobnicu s kraljevskim zlatom i njihovim istrulelim kostima.*)

BLUM

(*Povlači se, mehanički joj miluje levu dojku krutom i nespretnom rukom.*) Jesi li ti iz Dablina?

ZOE

(*Spretno hvata odbegli čuperak kose i vraća ga u punđu.*) Ne beri brigu. Ja sam Engleskinja. Imaš li pljugu?

BLUM

(*Kao i ranije.*) Ja retko pušim, dušo. Ovde-onde po cigaru. To je za decu. (*Pohotno.*) Usta se mogu i pametnije zaposliti, bolje nego smotuljkom smrdljive travuljine.

ZOE

Deder. Da čujem šta imaš pametno da kažeš o tome.

BLUM

(*U radničkim pamučnim pantalonama, crnoj bluzi s crvenom lepršavom kravatom i mangupskom kapom.*) Čovečanstvo je nepopravljivo. Ser Volter Reli doneo je iz novog sveta ovaj krompir i ovu travu, jedno od njih ubija klice bolesti tako što ih upija, a ovo drugo truje uho, oko, srce, sećanje, volju, razum, sve. Drugim rečima, on je doneo otrov sto godina pre no što je onaj drugi kome sam zaboravio ime doneo hranu. Samoubistvo. Laži. Sve naše navike. Eto, pogledajte naš javni život!

(*Ponoćna zvona iz udaljenih hramova.*)

ZVONA

Vrati se, Leopolde! Gradonačelniče Dablina!

BLUM

(U odori odbornika, s lancem oko vrata.) Birači iz Aran Keja, Ins Keja, Rotunde, Mauntđoza i Nort Doka, zar ne bi bilo bolje, velim vam, da tramvajska linija ide od stočne pijace do reke. To je muzika budućnosti. To je moj program. *Cui bono.*³⁹ Ali naši gusarski Vanderdekeni⁴⁰ u svojim ukletim brodovima finansija...

BIRAČ

Tri puta ura za našeg budućeg prvog građanina!

(Aurora borealis povorke s bakljama poskoči uvis.)

BAKLJONOŠE

Ura!

(Nekoliko uglednih građana, gradskih moćnika i slobodnih građana rukuju se s Blumom i čestitaju mu. Timoti Harington, ranije već tri puta gradonačelnik Dablina, impozantan u skerletnoj odori gradonačelnika, sa zlatnim lancem i belom svilenom kravatom, razgovara s gradskim savetnikom Lorkanom Šerlok. Energično klimaju glavama, slažući se oko nečega.)

BIVŠI GRADONAČELNIK HARINGTON

(U skerletnoj odori sa službenom palicom, zlatnim gradonačelničkim lancem i širokom belom svilenom maramom.) Govor ovog odbornika, ser Lea Bluma, neka se odštampa o trošku poreskih obveznika. Njegova rodna kuća neka se ukrasi spomen-pločom i neka se saobraćajnica koja je dosad bila poznata pod imenom Kau Parlor, uz ulicu Kork, od danas zove Bulevar Blum.

SAVETNIK LORKAN ŠERLOK

³⁹ *Na čiju korist? (lat.)*

⁴⁰ U engleskoj verziji legende o Letećem Holandaninu, ime nesrećnog kapetana osuđenog da večno plovi na ukletom brodu je Vanderdeken.

Predlog se jednoglasno usvaja.

BLUM

(Ushićeno.) Ti leteći Holanđani ili ležeći Holanđani, šta se njih tiče bilo šta ako mogu da se izvale na svojoj jastucima obloženoj krmi i bacaju kockice. Mašine su njihov bojni poklič, njihova himera, njihova panaceja. Naprave kojima se štedi ljudski rad, proteze, strašila, veštački stvorena čudovišta za međusobno ubijanje, grozni đavolčići koje je stvorila rulja kapitalističkih razvratnika našim prostituisanim radom. Sirotinja glada dok oni napasaju svoje kraljevske planinske srndaće i ubijaju pazane i frepelice, zaslepljeni sopstvenom paradom bogatstva i moći. Ali s njihovom je vladavinom svršeno zauvek i zauvek i zau...

(Dugi aplauz. Hitro se dižu jarboli sa šarenim zastavicama, majski stubovi i slavoluci. Iznad ulice razapet je transparent s natpisom Cead Mile Failte⁴¹ i Mah Tob Melek Israel.⁴² Na svim prozorima načičkali su se posmatračci, uglavnom dame. Duž ulice postrojeni su pukovi Kraljevskih dablinskih strelaca, Kraljevih škotskih graničara, Hajlendera iz Kamerona i Velških strelaca, koji održavaju red u gomili. Dečaci iz Gimnazije popeli se na ulične svetiljke, telegrafске stubove, prozorske okvire, izbočine na zidovima, krovne slivnike, dimnjake, ograde, oluke, pa zvižde i viču. Pojavljuje se stub od oblaka. Iz daljine se čuje orkestar frulaša i bubnjara koji sviraju Kol Nidre.⁴³ Gardisti se približavaju s visoko uzdignutim carskim orlovima, lepršavim zastavama i lelujavim istočnjačkim palmama. Zlaćanobela papina zastava diže se visoko, okružena barjačićima gradskih zastava. Pojavljuje se prethodnica povorke, na čelu sa Džonom Hauardom Parnelom, gradonačelnikom, a za njim atlonski grbovnik i alsterski glavni oružar. Za njima idu velečasni Džozef Haćinson, gradonačelnik Dablina, zatim gradonačelnik Korka, njihova gospodstva gradonačelnici Limerika, Golveja, Slajgoa i Voterforda, dvadeset osam najdičnijih irskih perova, serdari, velmože i maharadže u raskošnim odorama. Dablinska vatrogasna brigada, skup finansijskih svetaca u plutokratskom hijerarhijskom poretku, biskup Dauna i

⁴¹ *Sto hiljada puta dobrodošli* (gelski).

⁴² *Kako je divan tvoj kralj, o Izraelje* (hebr.).

⁴³ *Sve zakletve* (hebr.); molitva koja se čita (ili peva) pred Jom Kipur.

Konora, Njegovo preosveštenstvo kardinal Majkl Log, nadbiskup Armaha, mitropolit Irske, Njegova preuzvišenost, velečasni dr Vilijam Aleksander, nadbiskup Armaha, mitropolit Irske, vrhovni rabin, poglavar prezviterijanske crkve, poglavari baptista, anabaptista, metodista i moravijaca i počasní sekretar kvekerske crkve. Za njima u maršu stupaju gilde i cehovi i druga zanatlijska udruženja s razvijenim zastavama: bačvari, ljubitelji ptica, graditelji mlinova, reklamni agenti, sudski pisari, maseri, vinari, bandažeri, dimničari, prerađivači masti, tkači mohera i puplina, kovači, italijanski trgovci na malo, dekorateri crkava, proizvođači izuvača čizama, grobari, trgovci svilom, kamenoresci, starinari, plutoresci, procenitelji štete od požara, vlasnici radnji za hemijsko čišćenje i bojenje, izvoznici alkoholnih pića, krznari, štampari nalepnica, pečatoresci, konjušari, trgovci zlatnim polugama, prodavci opreme za kriket i streličarenje, sastavljači zagonetaka, trgovci jajima i krompirom, čarapari i rukavičari, limari. Za njima stupaju gospoda s dvora, kraljev ađutant, zamenik starešine Reda podvezice, upravnik kraljeve ergele, veliki lord komornik, erl maršal, šef policije, koji u ruci nosi državni mač, gvozdenu krunu svetog Stivena, putir i Bibliju. Četiri trubača u hodu sviraju fanfare. Helebardisti im uzvraćaju, trubeći dobrodošlicu. Ispod slavoluka pojavljuje se gologlavi Blum, u grimiznom somotskom plaštu obrubljenom krznom hermelina, nosi palicu svetog Edvarda, kuglu i žezlo s golubicom, mač za krunisanje,⁴⁴ Sedi na kao sneg belom konju dugog ustalasanog grimiznog repa, bogato opremljenom, s o glavom od zlata. Oduševljenje na vrhuncu. Dame s balkona bacaju latice ruža. Vazduh je prožet skupocenim mirisima. Muškarci kliču. Blumovi paževi trče kroz mnoštvo posmatrača s granama gloga i štipavice.)

BLUMOMI PAŽEVI

Carića, carića
Kralja sviju tića,
Što Stivena svetog slavi

⁴⁴ Prizor Blumovog ustoličenja za gradonačelnika parodija je obreda krunisanja, posebno krunisanja Edvarda VII, koje je obavljeno 1901. godine.

Uhvatio lovac, u žbunju, u travi.⁴⁵

KOVAČ

(*Mrmlja.*) za Boga miloga! Zar je ono Blum? Ne bih mu deo više od trideset jedne.

PUTAR I KALDRMAR

To je čuveni Blum, najveći svetski reformator. Kape dole!
(*Svi skidaju kape. Žene se uzbuđeno sašaptavaju.*)

MILIONERKA

(*Milionerski.*) Zar nije divan?

PLEMKINJA

(*Plemički.*) Šta sve taj čovek nije video!

FEMINISTKINJA

(*Muški.*) I postigao!

POSTAVLJAČ ZVONA

Klasična lepota! Ima lice mislioca.
(*Blumovsko vreme. Sa severozapada se probija sunce.*)

BISKUP DAUNA I KONORA

Predstavljam vam našeg neospornog cara predsednika i kralja poglavara, uzvišenog i moćnog i neprikosnovenog vladara ovog kraljevstva. Neka Bog čuva Leopolda prvog!

SVI

Neka Bog čuva Leopolda prvog!

BLUM

(*U dalmatici i purpurnom plaštu, dostojanstveno se obraća biskupu Dauna i Konora.*) Hvala, donekle eminentni gospodine.

⁴⁵ Pesma koju irska deca pevaju na dan Svetog Stivena, tražeći peni da sahrane carića.

VILIJAM, NADBISKUP ARMAHA

(*S purpurnim plastronom i sveštениčkom kapom.*) Hoće li zakon i milosrđe upravljati vašim odlukama dok vladate u Irskoj i svim njenim pokrajinama?

BLUM

(*Stavlja desnu ruku na mošnice, zaklinje se.*) Tako mi Bog pomogao. Obećavam da ću tako činiti.

MAJKL, NADBUSKUP ARMAHA

(*Iz krčazića sipa Blumu na glavu briljantin.*) *Gaudium magnum annuntio vobis. Habemus carneficem.*⁴⁶ Leopolde, Patriče, Endru, Dejvide, Džordž, budi miropomazan!

(*Blum ogrće zlatni plašt i stavlja prsten s rubinom. Penje se i staje na kamen sudbine. Dični perovi istovremeno stavljaju svojih dvadeset osam kruna. Slavljenička zvona zvone u Hristovoj crkvi, crkvi Svetog Patrika, Svetog Đorđa, i u veselom Malahajdu. Vatromet s vašara Mirus zaprašti sa svih strana u simboličnim falopirotehničkim raketama. Perovi odaju počast, jedan po jedan, prilazeći i klanjajući se.*)

PEROVI

Vazal sam tvoj dušom i telom i služiću te verno.

(*Blum podiže desnu ruku na kojoj blista dijamant Koh-i-Nor. Njegov paradni konj rže. Nastaje trenutna tišina. Bežične interkontinentalne i interplanetarne stanice podešavaju se da prime poruku.*)

BLUM

Podanici moji! Ovim imenujemo našeg vernog ata Kopulu Feliksa naslednim velikim vezirom i objavljujemo da smo danas odbacili svoju dosadašnju ženu i dali svoju kraljevsku ruku princezi Seleni, dragulju noći.

(*Dotadašnju morganatsku Blumovu suprugu brzo odvoze crnom maricom. Princeza Selena, u mesečevoplavoj odori, sa srebrnim polumesecom na glavi, silazi sa nosiljke, koju nose dva diva. Prolamaju se oduševljeni poklici.*)

⁴⁶ Objavljujem vam veliku radost. Imamo dželata (lat.). Prema formuli *habemus pontifex* (imamo papu) kojom se rimskom narodu predstavlja novoustoličeni papa.

DŽON HAUARD PARNEL

(*Podiže kraljevsku zastavu.*) Veleuzvišeni Blume!
Nasledniče moga slavnog brata!

BLUM

(*Grli Džona Hauarda Parnela.*) Od srca vam zahvaljujemo,
Džone, za ovu dostojnu kraljevsku dobrodošlicu u zeleni Erin,
obećanu zemlju naših zajedničkih predaka.

(*Predaju mu povelju slobodnog grada. Uručuju
mu i ključeve Dablina, ukrštene na grimiznom jastučiću.
On pokazuje svima da nosi zelene čarape.*)

TOM KERNAN

Vi ste to zaslužili, vaša visosti.

BLUM

Na današnji dan pre dvadeset godina pobedili smo
vekovnog neprijatelja u Lejdismitu.⁴⁷ Naše haubice i mitraljezi
na kamilama osuli su paljbu koja je i te kako ostavila traga u
njihovim redovima. Pola milje napred! Oni jurišaju! Gotovi
smo! Da ustuknemo? Ne! Krenemo pravo na njih! Napred! Juriš!
Krećući se po levom krilu, naša laka konjica prešla je preko
visova Plevne i uz bojni poklič *Bonafide Sabaoth*⁴⁸ sabljama
posekla saracenske tobdžije do poslednjeg čoveka.

UDRUŽENJE SLOVOSLAGAČA LISTA FRIMEN

Ura! Ura!

DŽON VAJS NOLAN

Evo čoveka koji je pomogao Džejmsu Stivensu da
pobegne.

ŠKOLARAC PROTESTANT

Bravo!

STARI GRAĐANIN

⁴⁷ Mesto u Natalu u Južnoj Africi, poprište poznate bitke iz Burskog rata.

⁴⁸ *Bona fide*: u dobroj veri (lat.); *Sabaoth*: grčki oblik hebrejske reči tsebaoth – vojske.

Vi ste blago svoje zemlje, gospodine, eto šta ste vi.

PRODAVAČICA JABUKA

Takvi su ljudi potrebni Irskoj.

BLUM

Voljeni moji podanici, osvjet je novog doba. Ja, Blum, tvrdim vam da će ono nastupiti svakog časa. Da, Blum vam daje reč, uskoro ćete ući u zlatni grad koji će nastati, novi Blumusalim u Novoj Hiberniji⁴⁹ budućnosti.

(Trideset dvojica radnika s rozetama, iz svih grofovija Irske, predvođeni neimarom Dervanom, grade novi Blumusalim. To je monumentalno zdanje, s kristalnim krovom, sagrađeno u obliku ogromnog svinjskog bubrega, sa četrdeset hiljada soba. Tokom izgradnje srušeno je nekoliko zgrada i spomenika. Vladine prostorije privremeno su premeštene u železničke šupe. Mnogobrojne kuće srušene su sa zemljom. Njihovi stanari smeštaju se u burad i sanduke, obeležene crvenim slovima: L. B. Nekoliko siromaha pada s merdevina. Deo Dablinskog zida načičkan odanim posmatračima, ruši se.)

POSMATRAČI

(Umirući.) Morituri te salutant.⁵⁰ (Umr.)

(Neki čovek u smeđem mantilu iskoči kroz vrata u zemlji. Dugim prstom pokazuje na Bluma.)

ČOVEK U MANTILU

Ne verujte mu ni reč! Taj čovek je Leopold M'Intoš, zloglasni palikuća. Njegovo pravo ime je Higin.

BLUM

Ustrelite ga! Pseto hrišćansko! Kakav M'Intoš!

(Topovski hitac. Čovek u mantilu nestaje. Blum svojim žezlom obara makove. Stižu vesti o trenutnoj smrti mnogih moćnih neprijatelja, stočara, članova parlamenta, članova odbora. Blumovi telohranitelji

⁴⁹ *Hibernia* (lat.): Irska.

⁵⁰ *Pozdravljaju te oni koji moraju umreti* (lat.): pozdrav rimskih gladijatora Cezaru prilikom ulaska u arenu.

dele novčane priloge za sirotinju, spomen ordenje, hleb i ribu, značke udruženja antialkoholičara, skupe 'henri klej' cigare, besplatne goveđe kosti za supu, gumene prezervative, u zapečaćenim kovertima povezanim zlatnim nitima, karamele, bombone od ananasa, ljubavna pisma složena u obliku trorogih šešira, gotova odela, zdele s kobasicama u testu, boce sa sredstvom za dezinfekciju, bonove za kupovinu, četrdesetodnevne oproštajnice, falsifikovani novac, kobasice od svinja othranjenih mlekom, propusnice za pozorište, pretplatne tramvajske karte za sve linije, kupone kraljevske i privilegovane mađarske lutrije, bonove za večeru, jevtina reprint izdanja Dvanaest Najgorih Knjiga Na Svetu: Frogi i Fric (politička), Nega bebe (bebeća), 50 obroka za 7 šilinga (kulinarska), Da li je Isus bio sunčani mit? (istorijska), Odagnajte bol (medicinska), Dečiji svemirski kompendijum (kosmička), Smejmo se uglas (razdragana), Akviziterski vademekum (novinarska), Ljubavna pisma prečasne majke (erotska), Ko je ko u svemiru (astrološka), Pesme koje u srce diraju (muzička), Štednjom do bogatstva (cicijaška). Sveopšta gungula i metež. Žene se tiskaju napred da dotaknu skut Blumove odore. Ledi Gvendolin Dubidat probije se kroz gomilu, skoči na njegovog konja i poljubi ga u oba obraza uz sveopšte odobravanje. Neko snima fotografiju uz bljesak magnezijuma. Ljudi podižu u vazduh malu decu i odojčad.)

ŽENE

Bačuška! Bačuška!⁵¹

BEBE I ODOJČAD

Plješći, plješći ručicama, kad se Poldi vrati,
Kolačice iz džepa Leu on će dati.

(Blum se saginje, nežno gladi bebu Bordman po stomaku.)

BEBA BORDMAN

(Štuca, iz usta joj teče usireno mleko.) Hajajaja.

BLUM

⁵¹ Pozdrav ruskih seljaka caru.

(Rukuje se s jednim slepim mladićem.) Ti si mi više nego brat! *(Obgrljuje rukama dvoje starih ljudi.)* Mili moji stari prijatelji! *(Igra šuge s odrpanim dečacima i devojčicama.)* Piip! Buuu! *(Gura blizance u kolicima.)* Tikatakajendvatri vozimo se mi. *(Izvodi žonglerske trikove, izvlači crvene, narandžaste, žute, zelene, tamnoplave i ljubičaste svilene maramice iz usta.)* Crvenoplažuze. 32 stope u sekundi. *(Teši jednu udovicu.)* Odsutnost podmlađuje srce. *(Pleše škotsku poskočicu groteskno skakućući.)* Poskočite, momci! *(Ljubi rane jednog paralizovanog veterana.)* Časne rane! *(Spotiče nogom debelog policajca.)* U. p. m: u pm. U p. m. U p. m. *(šapuće nešto na uho porumeneloj konobarici i ljubazno se smeje/osmehuje.)* Ah, nestaško mali! *(Pojede sirovu repu koju mu ponudi Moris Baterli, farmer.)* Divno! Sjajno! *(Odbija da prihvati tri šilinga koje mu nudi Džozef Hajns, novinar.)* Dragi moj prijatelju, ma ni govora! *(Daje svoj kaput jednom prosjaku.)* Molim vas uzmite. *(Uključuje se u trku na patrljcima sa starim bogaljima, muškarcima i ženama.)* Idemo, momci! Življe, devojke!

GRAĐANIN

(Gušeci se od emocija, otire suzu smaragdnozelenim šalom.) Neka ga Bog blagoslovi!

(Čuje se zvuk roga kao znak da treba da nastane tišina. Podiže se zastava Siona.)

BLUM

(Teatralnim pokretom skida ogrtač, otkrivajući svoju gojaznost, razvija jedan list papira i svečano čita.) Alef Bet Gimel Dalet Hagada Tefilim Košer Jom Kipur Hanuka Roš Hasana Beni Brit Bar Micva Mazot Aškenazi Mešuga Talit.

(Džimi Henri, pomoćnik gradskog sekretara, čita zvanični prevod.)

DŽIMI HENRI

Otvaramo Sud savesti. Njegovo katoličko veličanstvo sada će deliti pravdu pod vedrim nebom. Deliće besplatne medicinske i pravne savete, rešavaće nedoumice i druge probleme. Svi ste srdačno pozvani. Daje se na znanje u našem vernom gradu Dablinu, prve godine Rajske ere.

PADI LIONARD

Šta ja da radim s mojim porezima i taksama?

BLUM

Plati ih, prijatelju.

PADI LIONARD

Hvala.

NOSATI FLIN

Mogu li da založim svoju polisu osiguranja protiv požara?

BLUM

(*Neumoljivo.*) Gospodo, imajte na umu da ste po zakonu o naknadi štete i obavezi koju ste sami potpisali obavezni da šest meseci uplaćujete sumu od pet funti.

DŽ. DŽ. O'MOLOJ

Jesam li rekao Danijel?⁵² Ne! On je pravi Piter O'Brajan!⁵³

NOSATI FLIN

Gde da nađem pet funti?

PISER BERK

A za probleme s bešikom?

BLUM

Acid. nit hidrohlor. rast. 20 kapi.

Tinkt. miks.vom. 5 kapi.

Ekstr. masl. ulja 30 kapi.

Ak. dest. svakodneвно.

KRIS KALINAN

Kolika je paralaksa subsolarne ekliptike Aldebarana?

BLUM

Baš mi je drago što te vidim, Kris. K. 11

⁵² Sudija iz apokrifne biblijske priče.

⁵³ Strogi dablinski sudija s kraja XIX veka.

DŽO HAJNS

Zašto nisi u uniformi?

BLUM

Kada je moj roditelj čija je uspomena svetinja nosio uniformu austrijskog despota u memljivoj tamnici, gde je tad bila tvoja uniforma?

BEN DOLARD

Maćuhice?

BLUM

Krase bašte u predgrađima.

BEN DOLARD

Kada žena rađa blizance?

BLUM

Tad se otac (roditelj, tata) duboko zamisli.

LARI O'RURKI

Osmodnevenu dozvolu za moj novi lokal, ako je moguće. Sećate me se, gospodine Leo, kad ste stanovali u broju sedam. Evo, šaljem tuce boca piva za vašu gospođu.

BLUM

(Hladno.) Zloupotrebljavate moju predusretljivost. Ledi Blum ne prima poklone.

KROFTON

Ovo je zaista prava svečanost.

BLUM

(Svečano.) Vi to zovete svečanošću. Za mene je to sakrament.

ALEKSANDER KIZ

Kada ćemo dobiti svoju kuću ključeva?⁵⁴

BLUM

Zalažem se za reformu građanskog morala i jednostavnih deset božjih zapovesti. Menjam nove svetove za stare. Zajednica svih ljudi, Jevreja, muslimana i hrišćana. Po tri akre i kravu svoj deci prirode. Komforna motorna mrtvačka kola. Obavezan fizički rad za sve. Svi parkovi otvoreni za građane i danju i noću. Električne mašine za pranje posuđa. Tuberkuloza, duševna poremećenost, rat i prosjačenje moraju smesta biti iskorenjeni. Sveopšta amnestija, svake nedelje karneval, s maskama po želji, nagrade za sve, esperanto kao univerzalni jezik sveopšteg bratstva. Dosta je bilo pijanog rodoljublja i hidropsičnih prevaranata. Novac za sve, slobodna ljubav i slobodna svetovna crkva u slobodnoj svetovnoj državi.

O'MEDEN BERK

Slobodna lisica u slobodnom kokošarniku.

DEJVI BIRN

(Zeva.) Iiiiijjjjjj aaaahh!

BLUM

Mešanje rasa i mešoviti brakovi.

LINIHAN

A šta je s mešovitim kupanjima?

(Blum objašnjava onima do sebe svoje planove za regeneraciju društva. Svi se slažu s njim. Pojavljuje se čuvar muzeja u ulici Kilder, vukući kola na kojima se klimataju statue nekoliko nagih boginja – Venere Kalipigos, Venere Pandemos, Venere Metempsihozis, kao i gipsane figure, takođe nage, koje predstavljaju novih devet muza – Trgovinu, Opersku muziku, Ljubav, Štamparstvo, Industriju, Slobodu govora, Većinsko glasanje, Gastronomiju, Ličnu higijenu, Letnje koncerte, Bezbolni porođaj i Popularnu astronomiju.)

OTAC FARLI

⁵⁴ Odnosno, parlament. Videti 7. poglavlje, napomenu 5.

On je pripadnik episkopalne crkve, agnostik, on je svaštar koji hoće da ukine našu svetu veru.

GOSPOĐA RIORDAN

(*Cepa svoj testament.*) Razočarali ste me! Vi ste pokvarenjak!

MAJKA GROGAN

(*Skida cipelu da je baci na Bluma.*) Životinjo jedna! Gade odvratni!

NOSATI FLIN

Otepevaj nam nešto, Blume. Neku od onih lepih starih pesama.

BLUM

(*Vragolasto.*)

Zakleh se da je nikad ostaviti neću,

A ona meni ukrade sreću.

Tralala tralala tralala.

HOPI HOLOHAN

Dobri stari Blum. Ipak niko ne može da se meri s njim.

PADI LIONARD

Irac od glave do pete!

BLUM

(*Smeh.*) Koja opera podseća na Gibraltar? Kastiljska stena.

LINIHAN

Plagijator! Dole Blum!

SIBILA POD VELOM

(*Ushićeno.*) Ja sam Blumovka i ponosim se time. Verujem u njega uprkos svemu. Život bih dala za njega, najšaljivijeg čoveka na svetu.

BLUM

(*Namiguje posmatračima.*) Kladim se da je dobra devojka.

TEODOR PJURIFOJ

(*S ribarskom kapom i u kaputu od nauljenog platna.*) On koristi mehaničku napravu da bi omeo svete ciljeve prirode.

SIBILA POD VELOM

(*Ubode se nožem.*) Ti si moj bog, junačino! (*Umre.*)

(Mnoštvo privlačnih i ushićenih žena takođe poćini samoubistvo bodežom, utapanjem, ispijanjem cijanovodonićne kiseline, akonitom, arsenikom, sećenjem vena, odbijanjem hrane, bacanjem pod parni valjak, skakanjem s vrha Nelsonovog stuba, skokom u veliko bure Ginisove pivare, guše se guranjem glave u gasnu peć, vešaju se o elegantne podvezice, skaću s prozora na različitim spratovima.)

ALEKSANDER DŽ. DAUI

(*Strastveno.*) Braćo hrišćani i antiblumovci, ćovek po imenu Blum potiće iz pakla, on je sramota za hrišćanski svet. Ćavolski pohotan od najranijeg detinjstva, taj je smrdljivi jarac iz Mendesa⁵⁵ s jednom bestidnom babetinom ispoljavao preuranjene znake detinje bludnosti, koji podsećaju na Sodomu i Gomoru. Taj gnusni licemer, ogrezao u nedelima, jeste onaj beli bik koji se spominje u Apokalipsi. Obožavalac Skerletne Źene,⁵⁶ on prosto smrdi na spletkarenje. Za njega je lomaća i kotao s vrelim uljem. Kaliban!

RULJA

Linćujmo ga! Ispecimo ga živog! Nije on ništa bolji od Parnela. Gospon Foks!⁵⁷

(Majka Grogan baca ćizmu na Bluma. Nekoliko dućandžija iz gornje i donje ulice Dorset gađaju ga predmetima od manje ili nikakve prodajne vrednosti, kostima od šunke, konzervama kondenzovanog mleka,

⁵⁵ Jedna od tri egipatske svete ćivotinje; druge dve su sveti bikovi Apis iz Memfisa i Mnevis iz Heliopolisa.

⁵⁶ Pogrdan protestantski naziv za katolićku crkvu.

⁵⁷ Jedno od lažnih imena koja je Parnel koristio u dopisivanju sa svojom ljubavnicom.

trulim kupusom, bajatim hlebom, ovčijim repovima, otpacima sala.)

BLUM

(Uzbuđeno.) Ovo je letnje ludilo, opet neka pogana šala. Tako mi neba, nevin sam kao sneg koga sunce još nije taklo! Bio je to moj brat Henri. On je moj dvojnjak. Živi u broju 2 u Dolfins Barnu. Klevetnik, pokvarenjak, lažno me optužio. Sunarodnici moji, *sgenl inn ban bata coisde gan capali*.⁵⁸ Pozivam svoga prijatelja, Malakija Maligena, stručnjaka za seksualna pitanja, da iznese stručno medicinsko mišljenje o meni.

DR MALIGEN

(U motociklističkom prsluku, sa zelenim motociklističkim naočarima na čelu.) Doktor Blum je biseksualno abnormalan. Nedavno je pobjegao iz privatnog azila Doktora Justasa za umobolnu gospodu. Rođen vanbračno u vezi u kojoj postoje simptomi nasledne epilepsije, posledica neobuzdane pohote. Među njegovim precima otkriveni su tragovi elefantijazisa. Postoje i značajni simptomi hroničnog egzibicionizma. Tu je i latentna ambidekstralnost. Prerano je očelavio od samozadovoljavanja, zbog čega je postao perverzno idealistički nastrojen, kao svaki preobraćeni bludnik, i ima metalne zube. Posledica je porodičnih kompleksa to što je privremeno izgubio pamćenje, i verujem da su više drugi grešili protiv njega no što je on sam grešio. Obavio sam intervaginalni pregled i posle primene testa kiseline na 5427 analnih, pazušnih, grudnih i stidnih dlaka, izjavljujem da je on *virgo intacta*.

(Blum elegantnim šeširom pokriva genitalije.)

DR MEDEN

Uočljiva je i hipsospadija.⁵⁹ Za dobro budućih pokolenja predlažem da se oboleli delovi sačuvaju u vinskom sirćetu u narodnom teratološkom muzeju.

DR KROTTERS

Ispitao sam pacijentov urin. Albuminoidne je prirode. Salivacija je nedovoljna, patelarni refleks isprekidan.

⁵⁸ Na iskvarenom gelskom: *priča bez poente je kao kočija bez konja.*

⁵⁹ Bolest muškog genitourinalnog trakta.

DR PANČ KOSTELO

*Fetor judaicus*⁶⁰ je veoma uočljiv.

DR DIKSON

(*Čita medicinski nalaz.*) Profesor Blum je savršeni primer novog ženskog muškarca. Njegova moralna priroda jednostavna je i dopadljiva. Mnogi ga smatraju dragim čovekom, dragom osobom. On je sve u svemu prilično čudan čovek, povučen ali ne i slabouman u medicinskom smislu. Napisao je jedno zaista prekrasno pismo, zapravo pesmu, sudskom predstavniku Društva za zaštitu zabludelih sveštenika, pismo koje objašnjava sve. On je praktično totalni apstinent i mogu da posvedočim da spava na slami i hrani se najspartanskijom hranom, hladnim sušenim graškom. I leti i zimi nosi košulju od kostreti i bičuje se svake subote. Nekada je bio, koliko ja znam, jedan od najvećih zločinaca u kaznenom zavodu Glenkri. Prema drugim izveštajima pak, rodio se kao veoma posthumno dete. Apelujem na sud da bude blag u ime najsvetije reči koju su ikad izgovorili naši glasovni organi. On uskoro treba da se porodi.

(Sveopšte uzbuđenje i saosećanje. Žene padaju u nesvest. Jedan bogati Amerikanac počinje sakupljanje dobrovoljnih priloga za Bluma. Gomilaju se zlatni i srebrni novčići, blanko čekovi, papirne novčanice, dragulji, darovnice, dospеле menice, obveznice, svadbeno prstenje, lanci za sat, medaljoni, ogrlice i narukvice.)

BLUM

Oh, tako bih želeo da postanem majka.

GOSPOĐA TORNTON

(*U bolničarskoj uniformi.*) Čvrsto me zagrli, dušo. Još malo pa gotovo. Stisni čvrsto, dušo.

(Blum je čvrsto zagrli i rodi osmoro žutih i belih muškarčića. Oni se pojavljuju na stepeništu s crvenom prostirkom oivičenom skupocenim biljkama. Svi su lepi, lica od plemenitih metala, dobro građeni, ukusno odeveni i finih manira, tečno govore pet savremenih jezika i zanimaju se za različite umetnosti i nauke. Svakom od njih ime je čitkim slovima odštampano na

⁶⁰ *Jevrejski zadah* (lat.).

grudima košulje: Nasodoro,⁶¹ Goldfinger,⁶² Hrizostomos,⁶³ Mendore,⁶⁴ Silversmajl,⁶⁵ Silberselber,⁶⁶ Vifaržan,⁶⁷ Panargiros⁶⁸. Smesta bivaju postavljeni na visoke javne položaje u nekoliko različitih zemalja, postaju upravitelji banaka, direktori železnica, upravnici preduzeća s ograničenom odgovornošću, potpredsednici hotelskih sindikata.)

GLAS

Blume, jesi li ti Mesija ben Josif ili ben David?⁶⁹

BLUM

(*Sumorno.*) Ti kaza.

BRAĆA BAZ

Onda učini čudo.

BANTAM LAJONS

Proreci ko će pobediti u trci Sen Ležer.

(Blum hoda po mreži, pokriva levo oko levim uhom, prolazi kroz nekoliko zidova, penje se na Nelsonov stub, visi s njegovog vrha okačen o očni kapak, pojede dvanaest tuceta ostriga (zajedno s ljušturama), izleči nekoliko bolesnika od škrofuloze, krivi lice tako da poprimi lik mnogih istorijskih ličnosti – lorda Bikonsfilda, lorda Bajrona, Vata Tajlera, Mojsija iz Egipta, Mojsija Majmonida, Mozisa Mendelzona, Henrija Irvinga, Ripa Van Vinkla, Košuta, Žan Žaka Rusoa, barona Leopolda Rotšilda, Robinzona Krusoa, Šerloka Holmsa, Pastera, okreće stopala na sve strane, natera plimu da se povuče, ispruži mali prst i izazove pomračenje sunca.)

⁶¹ *Zlami nos* (ital.).

⁶² *Zlami prst* (engl.).

⁶³ *Zlatousti* (grč.).

⁶⁴ *Zlatna šaka* (franc.).

⁶⁵ *Srebrni osmeh* (engl.).

⁶⁶ *Srebrno biće* (nem.).

⁶⁷ *Vifargent* (franc.): živa.

⁶⁸ *Sav srebrn* (grč.).

⁶⁹ U jevrejskim legendama, Mesija iz roda Josifovog pripremiće svet za dolazak pravog Mesije, iz roda Davidovog, koji će spasiti svet.

BRINI, PAPSKI NUNCIJE

(U uniformi papinskog suava, s čeličnim prsnikom, oklopom za ruke, za bedra, oklopom za noge, s velikim svetovnim brčinama i mitrom od pakpapira.)

*Leopoldi autem generatio.*⁷⁰ Mojsije rodi Noja a Noje rodi Evnuha a Evnuh rodi O'Halorana a O'Haloran rodi Gugenhajma a Gugenhajm rodi Agendata a Agendat rodi Netaima a Netaim rodi Le Hirša a Le Hirš rodi Ješuruma a Ješurum rodi Makaja a Makaj rodi Ostrolopskog a Ostrolopski rodi Smerdoza a Smerdoz rodi Vajsa a Vajs rodi Švarca a Švarc rodi Adrijanopolija a Adrijanopoli rodi Aranhueza a Aranhuez rodi Luija Losona a Lui Loson rodi Ikabudonosora a Ikabudonosor rodi O'Donela Magnusa a O'Donel Magnus rodi Kristbauma a Kristbaum rodi ben Maimuna a ben Maimun rodi Dastija Roudsa a Dasti Rouds rodi Benamora a Benamor rodi Džouns-Smita a Džouns-Smit rodi Savornanoviča a Savornanovič rodi Džasperstouna a Džasperstoun rodi Vintetuneima a Vintetuneim rodi Sombateljija a Sombatelj rodí Viraga a Virag rodi Bluma *et vocabitur nomen eius Emmanuel.*⁷¹

MRTVAČKA RUKA

(Ispisuje na zidu.) Blum je budala.

VAŠLJIVKO

(U opremi drumskog razbojnika.) Šta si radio u oboru iza Kilbaraka?

ŽENSKO ODOJČE

(Trese zvečku.) A ispod mosta Balibau?

ŽBUN ZELENIKE

A u đavoljoj guduri?

BLUM

(Jarosno pocrveni od glave do pete, tri suze mu kanu iz levog oka.) Ne dirajte moju prošlost.

PROTERANI IRCI

⁷⁰ *Rodenje Leopoldovo bilo je ovako* (lat; parafraza prema Matej, 1:18).

⁷¹ *I daće mu ime Emanuel* (lat; parafraza prema Isaija, 7:14).

(U prslucima, kratkim pantalonama, nose palice s vašara u Donibruku.) Smoždite ga.

(Blum s magarećim ušima seda prekrštenih ruku u samar srama, stopala mu vire. Zvižduće Don Đovanija, a cenar teco. Siročad iz Artane uhvate se za ruke i zaigraju oko njega. Devojke iz Popravnog doma uhvate se za ruke i zaigraju u suprotnom smeru.)

SIROČAD IZ ARTANE

Ti svinjo, ti prase, ti si pogan, zna se!
Ne misliš valjda da te žene vole!

DEVOJKE IZ POPRAVNOG DOMA

Ako sretneš cicu
S osmehom na licu,
Znaj da možeš da je
Poljubiš u obraz.

SVIRAČ U ROG

(U odori jevrejskog sveštenika i s lovačkom kapom, objavljuje.) I poneće on grehe svega naroda Azazelu, duhu koji obitava u divljini, i Lilit, noćnoj veštici. I oni će ga skameniti i oblatiti, da, svi oni iz Agendat Netaima i iz Mizraima, zemlje Hamove.

(Sav okupljeni narod zamahuje kao da se baca kamenjem na Bluma. Mnogi dobronamerni putnici i psi lualice prilaze mu i pogane ga. Mastijanski i Citron prilaze u kaftanima, s dugim zulufima. Mašu bradama pred Blumom.)

MASTIJANSKI I CITRON

Belial! Lemlin iz Istre! Lažni Mesija! Abulafija!⁷²

(Pojavljuje se Džordž S. Mesajas, Blumov krojač, s krojačkom guskom ispod miške, pokazuje nekakav račun.)

MESAJAS

Prepravljanje jednih pantalona, jedanaest šilinga.

⁷² Belial je jedno od imena za Satanu; Lemlin iz Istre i Abulafija su samozvane Mesije iz XVI, odnosno XIII veka.

BLUM

(Radosno trlja ruke.) Kao u dobra stara vremena. Jadni Blum!

(Ruben Dž. Dod, crnobradi Iskariot, zli pastir, prilazi stubu srama noseći na ramenima leš svog utopljenog sina.)

RUBEN DŽ.

(Promuklo šapuće.) Cinkaroš je na slobodi. Druker otišao da zove drotove. Hvatajte prvu kočiju.

VATROGASNA BRIGADA

Tirarira!

BRAT BAZ

(Oblači Bluma u žutu odoru s izvezenim plamenovima i stavlja mu na glavu šiljati cilindar. Oko vrata mu stavlja vreću s barutom i predaje ga civilnim vlastima, uz sledeće reči.) Oprostite mu grehe njegove.

(Poručnik Majers iz Dablinske vatrogasne brigade na sveopšti zahtev potpali Bluma. Lelek i jadicovke.)

GRAĐANIN

Hvala nebesima!

BLUM

(U odelu bez šavova s oznakom I.H.S.⁷³ uspravlja se među feniksovskim plamenovima.) Ne plačite za mnom, kćeri Erina.

(Pokazuje dablinskim reporterima opekotine. Kćeri Erina, u crnim odorama s velikim molitvenicima i dugim upaljenim svećama u rukama, kleče i mole se.)

KĆERI ERINA

Bubreže Blumov, moli za nas.

Cvete iz Bata, moli za nas.

Mentore iz Mentona, moli Za nas.

⁷³ I.H.S. – skr. od latinskog *Iesus Hominem Salvator* (Isus spasitelj ljudskog roda).

Akviziteru iz Frimena, mol i za nas.
Milosrdni Masone, moli za nas.
Lutajući Sapune, moli za nas.
Slasti greha, molite za nas.
Muziko bez reči, moli za nas.
Ti što ukori Građanina, moli za nas.
Prijatelju svih čipkica, moli za nas.
Babice najmilostivija, moli za nas.
Krompiru Zaštitniče od Kuge i Pošasti, moli za nas.

*(Hor od šest stotina glasova, kojim diriguje
gospodin Vinsent O'Brajen, peva Aleluja, uz pratnju
orgulja na kojima svira Džozef Glin. Blum zanemi,
sparušen, ugljenisan.)*

ZOE

Pričaj samo dok ti se ne smrkne pred očima.

BLUM

*(Pod otrcanim šešišrom i s glinenom lulom okačenom o
traku, u prašnjavim cokulama, s emigrantskom crvenom
maramicom zgužvanom u ruci, vodi na kanapu crno divlje
svinjče, s osmehom na licu.)* A sad me pusti da pođem,
gospodarice ovog doma, jer svih mi jaraca Konemare, mogao
bih strašno da nagrabusim. *(Sa suzom u oku.)* Sve je ludilo.
Rodoljublje, žalost za mrtvima, muzika, budućnost rase. Biti ili
ne biti. Svrši se san ovog života. Nek se okonča u miru. Oni nek
nastave da žive. *(S tugom se zagleda u daljinu.)* Sa mnom je
svršeno. Nekoliko pilula akonita. Navući zavese. Pismo. A onda
poći na počinak. *(Tiho uzdiše.)* Gotovo je. Ja sam svoje odživeo.
Zbogom. Zbogom.

ZOE

(Kruto, s prstom zadnutim za traku oko njegovog vrata.)
Na časnu reč? Do sledeće prilike. *(Ruga se.)* Ti mora da si ustao
na levu nogu ili si prebrzo svršio posao sa svojom dragom. Ma,
čitam ti misli.

BLUM

(Ogorčeno.) Muškarac i žena, ljubav, šta je to? Čep i boca.

ZOE

(*Iznenada se namrgodi.*) Mrzim lažljive pokvarenjake. Ako sam kurva, nisam blesava.

BLUM

(*Pokajnički.*) Prilično sam neprijatan. A ti si nužno zlo. Odakle si? Iz Londona?

ZOE

(*Brbljivo.*) Iz Hogs Nortona, gde prasci sviraju orgulje. Rodom sam iz Jorkšira. (*Zadržava mu ruku kojom on pokušava da joj opipa bradavicu.*) Ej, mališa. Prestani s tim i probaj nešto ozbiljnije. Imaš li para za jedan kratki? Deset šilinga?

BLUM

(*Smeši se, lagano klima glavom.*) I više, hurijo, i više.

ZOE

A koliko je to više? (*Odsutno ga miluje baršunastim šapama.*) Hoćeš li u muzički salon da vidiš našu novu pijanolu? Dođi, da ti ja zasviram.

BLUM

(*Smeteno se češka po zatiljku, zbunjen kao posustali torbar, odmerava simetriju njenih razgoličenih kruščica.*) Neko bi postao strašno ljubomoran kad bi saznao. Zelenooko čudovište.⁷⁴ (*Ozbiljnim glasom.*) Znaš kako je to nezgodno. Ne treba ja da ti govorim.

ZOE

(*Polaskana.*) Za onim što oko ne vidi srce ne može da žali (*Potapše ga.*) Haj'mo.

BLUM

Nasmejana veštice! Ruka koja ljulja kolevku.

ZOE

Bebice moja!

⁷⁴ Izraz kojim Jago opisuje ljubomoru u *Otelu* (III, 3,165-67).

BLUM

(U pelenama i krznenom haljetku, s velikom glavom i čuperkom crne kose, zagleda se u njenu lelujavu haljinu i debeljuškastim prstom počinje da prebrojava bronzane kopče na njoj, plazi balavi jezik i frflja.) Jen dva tli: tli dva jen.

KOPČE

Voli me. Ne voli me. Voli me.

ZOE

Ćutanje znači odobravanje. *(Malim raširenim kandžama hvata ga za ruku, kažiprstom mu na dlanu ispisuje tajni znak opasnosti, mami ga u propast.)* Vrele šake hladno srce.

(On okleva sred tih mirisa, muzike, iskušenja. Ona ga vodi ka stepenicama, privlači ga miomirisom svojih pazuha, poročnošću našminkanih očiju, šuštanjem haljine u čijim dubokim naborima vreba zadah svih mužjaka kojima se davala.)

MUŽJACI

(Odišu sumporom uspaljenosti i gnojiva i mahnitaju po kavezu, prigušeno zaurlavaju, omamljene im se glave njišu tamo-amo.) Dobro!

(Zoe i Blum stižu do do vratka u kome sede dve sestre prostitutke. One ga radoznalo odmeravaju ispod nacrtanih obrva i smeškaju se na njegovo užurbano klanjanje. On se nespretno spotakne.)

ZOE

(Njena ga srećna ruka odmah spasi da ne padne.) Opala! Nemoj da padneš uz stepenice.

BLUM

Pravednik pada sedam puta. *(On stoji sa strane na pragu.)* Posle vas, kako pristojnost nalaže.

ZOE

Dame imaju prednost, potom gospoda.

(Ona prelazi prag. On okleva. Ona se okreće, pruža ruke i povlači ga. On skoči. Na vešalici od jelenskih rogova u predsoblju vise muški šešir i kabanica, Blum skine šešir, ali kad ih ugleda, namršti se pa se osmehne, nekako zamišljen. Širom se otvaraju jedna vrata na odmorištu. Čovek u purpurnoj košulji i sivim pantalonama sa smeđim čarapama, prođe kraj njih majmunskim hodom, s uzdignutom ćelavom glavom i jarećom bradicom, rukama grli prepun krčag s vodom, a trake crnih naramenica landaraju mu za petama. Brzo skrećući pogled, Blum se saginje da na stolu u hodniku pogleda prepredene oči jedne lisice u trku: potom, njuškajući i uzdignute glave, kreće za Zoe u muzički salon. A bažur od tankog papira slezove boje prigušuje svetlost lusteru. Jedan noćni leptir leti u krug i u krug, sudari se, pa pobegne. Pod je prekriven linoleumskim mozaikom s romboidima boje žada, neba i cinobera. Na sve strane tragovi cipela, peta do pete, peta do udubljenja, prsti do prstiju, zarobljena stopala, ples uskomešanih nogu bez aveti tela, sveopšta pometnja. Zidovi su zastrti papirom sa slikama tisovih šumaraka i čistih proplanaka. Pred ognjištem je raširen paravan od paunovog perja. Linč prekrštenih nogu sedi na kaminskoj prostirci od čupave tkanine, kapa mu je okrenuta zadnjim delom napred. Lagano udara takt prutom. Kiti Rikets, koščata bleđa prostitutka u mornarskom kostimu, s rukavicama od jelenske kože zavrnutim iznad koralnih zglobova, s torbicom na lančiću u ruci, sedi na ivici stola njišući nogu i ogleda se u pozlaćenom ogledalu iznad kamina. Etiketa čipkanog steznika malo joj proviruje ispod žaketa. Linč podrugljivo pokaže prstom na par kraj pijanina.)

KITI

(Kašlje zaklonivši usta rukom.) Ona je malo bleskasta. (Pokazuje vrteći kažiprst.) Čvrknuta malkice. (Linč joj prutom zadigne suknju i belu podsuknju. Ona ih hitro spušta.) Pazi kako se ponašaš. (Ona štucne, pa brzo skine mornarsku kapu, pod kojom joj sine kosa, crvena od veštačke boje.) Ops, izvin'te!

ZOE

Malo više svetlosti, moliću fino. (Prilazi lusteru i pojačava plin do kraja.)

KITI

(Zuri u plamen gasa.) Šta li mu je večeras?

LINČ

(Dubokim glasom.) Ulazi duh sa demončićima.

ZOE

Bravo za Zoe.

(Prut u Linčovoj ruci zasvetli: mesingani žarač. Stiven stoji kraj pijanole preko koje su prebačeni njegov šešir i štap. S dva prsta još jednom udara niz praznih kvinti. Flori Talbot, plavokosa slabunjava prostitutka žučkastog lika u odrpanoj haljini boje nagnjilih jagoda razbaškarila se na jednom kraju sofe, mlohava joj ruka visi preko naslona, osluškuje. Otežali čmičak pritiska joj sanjivi očni kapak.)

KITI

(Ponovo štucne, a noga joj pri tom poleti uvis.) Ops, izvin'te!

ZOE

(Hitro.) Tvoj dragi misli na tebe. Zaveži čvor na košulji.

(Kiti Rikets obara glavu. Boa joj se odmotava, klizi, klizne preko njenog ramena, leđe, ruke, stolice, na pod. Linč podigne prutom izuvijanu gusenicu. Ona joj se ponovo zmijski obmota oko vrata, ugnezdi se. Stiven se okreće da pogleda šćućurenu priliku, zadnji deo kape mu je na čelu.)

STIVEN

Zapravo i nije bitno da li je Benbdeto Marčelo⁷⁵ to pronašao ili napisao. Ritual je odmor pesnikova. Mogla bi to biti i neka stara himna Demetru ili pratnja uz *Coela enarrant gloriam Domini*.⁷⁶ To ide i uz tonalitete i melodije tako različite kao što su hiperfrigijski i miksolidijski i uz tekstove tako raznolike kao što su svešteničko zapomaganje nad Davidovim odnosno

⁷⁵ Benedeto Marčelo (1686-1739), italijanski kompozitor, poznat po muzici za biblijske Psalme.

⁷⁶ *Nebesa Boga slave* (lat.) – prvi stih Psalma 19, u latinskom prevodu.

Kirkinim, odnosno, šta pričam, Cererinim⁷⁷ oltarom i Davidov tip za konjske trke dat njegovom prvom fagotisti o nepogrešivosti svevišnjeg. *Mais, nom de nom*,⁷⁸ to je nešto sasvim drugo. *Jetez de la gourme. Faut que jeunesse se passe*.⁷⁹ (*Zastane, pokaže ka Linčovoj kapi, osmehne se, prasne u smeh.*) S koje je tebi strane pamet?

KAPA

(*Sumorno i zlovoljno.*) Tja! Tako je kako je. Ženska pamet. Jevrejski Grk je grčki Jevrejin. Krajnosti se spajaju. Smrt je najviši oblik života. Tja!

STIVEN

Sećaš se prilično dobro svih mojih zabluda, hvalisanja, grešaka. Koliko ću još dugo morati da zatvaram oči pred nelojalnošću? Brus!

KAPA

Tja!

STIVEN

Da čuješ još i ovo. (*Namršti se.*) Razlog je taj što su osnova i dominantna razdvojeni najvećim mogućim intervalom koji...

KAPA

Koji? Dovrši. Ne umeš.

STIVEN

(*S naporom.*) Intervalom koji. Je najveća moguća elipsa. U skladu sa. Završnim vraćanjem. Oktavom. Koja.

KAPA

Koja?

(*Spolja se s gramofona zaori Sveti grad.*⁸⁰)

⁷⁷ Cerera – rimska boginja plodnosti.

⁷⁸ *Ali, boga mi* (franc.).

⁷⁹ *Dobro se istutnji. Mladost je prolazna* (franc.).

⁸⁰ Himna (1892) engleskih autora, tekstopisca Frederika Vederlija i kompozitora Stivena Adamsa.

STIVEN

(*Naglo.*) Što ode do na kraj sveta da ne bi prodrlo kroz samo sebe. Bog, sunce, Šekspir, trgovački putnik, koji je prevazišao sebe da bi zaista postao ono što jeste. Čekaj malo. Sačekaj sekundu. Dođavola s bukom koju pravi onaj na ulici. Biće koje je ono što je neizbežno moralo postati. *Ecco!*⁸¹

LINČ

(*S podrugljivim njištećim smehom ceri se Blumu i Zoi Higin.*) Kakva učena govorancija, a?

ZOE

(*Odrešito.*) Bog nek ti je u pomoći, taj u glavi ima više no što si ti ikad imao.

(*Gojazna i glupava, Flori Talbot pilji u Stivena.*)

FLORI

Kažu da će ovog leta biti smak sveta.

KITI

Ne!

ZOE

(*Prasne u smeh.*) Veliki nepravedni Bog!

FLORI

(*Uvređeno.*) Jeste, pisalo je u novinama o Antihristu. Oh, zasvrbe me stopalo.

(*Odrpani bosonogi dečaci kolporteri protutnje pored njih uz silnu dreku, vukući papirnog zmaja.*)

KOLPORTERI

Vanredno izdanje. Rezultati trka drvenih konjića. Morska zmija viđena u Rojal kanalu. Antihrist srećno doputovao.

(*Stiven se okrene i spazi Bluma.*)

STIVEN

⁸¹ *Gle!* (lat.)

Jedan takt, taktovi i pola takta.

(Ruben Dž. Antihrist, Jevrejin luralica, s gramzivom šakom otvorenom na leđima, prilazi teškim korakom. Na bedrima mu visi hodočasnička torba iz koje vire obveznice i neplaćeni računi. Preko ramena nosi dugačku čaklju, na kojoj sa kuke okačena o tur visi mokra zgužveljana masa njegovog sina jedinca, spašenog iz voda Lifija. Đavolak s likom Panča Kostela, iskrivljenog kuka, grbav, hidrokefalan, isturene vilice i uvučenog čela i sa nosom Alija Slopera⁸² kreće se praveći salta kroz tamu koja postaje sve gušća.

SVI

Šta?

ĐAVOLAK

(Vilice mu škljocaju, skakuće napred-natrag, koluta očima, skiči, skače kao kengur, s ispruženim gramzivim šakama, a onda odjednom protura lice bez usana kroz svoje razmaknute butine.) Il vient! C'est moi! L'homme qui rit! L'hommê primigene!⁸³ (Okreće se u krug urlajući kao derviš.) Sieurs et dames, faites vos jeux!⁸⁴ (Čučne i žonglira, Iz ruku mu izleću male planete koje se okreću.) Les jeux sont faits!⁸⁵ (Planete naleću jedna na drugu, uz resko praskanje.) Rien n'va plus.⁸⁶ (Planete, lebdeći baloni, nabubrele se podižu i odleću. On skoči i nestane u praznini.)

FLORI

(Tonući u obamrlost, krišom se prekrsti.) Kraj sveta!

(Iz nje poteče mlaki miris ženskosti. Prostor osvaja maglena tmina. Kroz maglu koja se napolju širi jeka gramofona prigušuje kašalj i šuštanje koraka.)

GRAMOFON

Jerusalime!

Raskrili dveri i zapevaj Hosana...

(Jedna raketa šikne u nebo i eksplodira. Iz nje ispadne bela zvezda, najavljujući kraj svega što postoji i

⁸² Komični lik iz istoimenog stripa s kraja XIX veka.

⁸³ *Evo ga! To sam ja Čovek koji se smeje! Prvobitni čovek!* (franc.).

⁸⁴ *Gospodo i dame, stavljajte opklade!* (franc.).

⁸⁵ *Opklade su primljene!* (franc.).

⁸⁶ *Više ništa ne ide* (franc.).

drugi dolazak Ilijin. Duž beskrajnog nevidljivog konopca razapetog od zenita do nadira, smak sveta, dvoglavi oktopod u škotskom kiltu, s kalpakom i suknjom od tartana valja se kroz tminu, praveći kolutove, u obliku tri noge ostrva Man.⁸⁷⁾

SMAK SVETA

(*Sa škotskim naglaskom.*) Ko će da zapleše hopa-cupa, hopa-cupa, hopa-cupa?

(Iznad vihornog kovitlaca i grcavog kašlja, Ilijin glas, promukao kao u kreje, zaori se u visini. Preznojava se u širokoj misnoj košulji od batista s levkastim rukavima, pokazuje svoje sveštениčko lice iznad pozornice nad kojom je razapeta zastava slave. Udara šakom o postolje.)

ILIJA

Molim vas, bez kevtanja u ovoj šatri. Džejk Krejn, Kriol Sju, Dejve Kembele, Ejbe Kiršneru, kašljite zatvorenih usta. Znajte, ja upravljam ovom železnicom. Momci, sad je pravi čas. Dvanaest i dvadeset pet po Božjem vremenu. Recite mami da ćete se vratiti na vreme. Prijavite se na vreme i uradite pravu stvar. Priključite se smesta! Rezervižite kartu do večnosti, vožnja bez presedanja. Još samo nešto da dodam. Jeste li bog ili božje magare? Ako se drugi dolazak odigra u Koni Ajlendu, jesmo li spremni? Flori Hrist, Stivene Hriste, Zoe Hrist, Blume Hriste, Kiti Hrist, Linče Hriste, na vama je da osetite tu kosmičku silu. Marimo li mi uopšte za kosmos? Da. Budite na strani anđela. Budite prizma. Imate vi to nešto u sebi, to neko više biće. Možete stati rame uz rame s Isusom, s Gotamom, s Ingersolom.⁸⁸ Jeste li svi u ovoj vibraciji? Mislim da jeste. Kad jednom to shvatite, braćo, vožnja toboganom u nebo postaje dečija igra. Shvatate? To razvedrava život, nema sumnje. Nešto najlepše što postoji. Kao velika pita sa džemom. To je jednostavno najlukaviji i najbrži put da se pobegne. To je nepojamno, kolosalno. To preporuča. Vibrira. Ja to znam, pa sam i sam nekakav vibrator. No šalu na stranu, i da pređemo na stvar. A. Dž. Hrist Dau i harmonijalna filozofija, jeste li to shvatili? Okej. Broj sedamdeset sedam u zapadnoj šezdesetdevetoj ulici. Jasno? I to je to. Možete me pozvati suncefonom u svako doba. Ispičuture, prištedite marke. (*Viče.*)

⁸⁷ Na grbu ostrva Man nalaze se tri ljudske noge presavijene u kolenu.

⁸⁸ Američki političar i mislilac iz XIX veka, agnostik i pristalica naučnog racionalizma.

A sada, naša slavna pesma. Priključite se svi iz sveg srca. Bis!
(*Peva.*) Jeru...

GRAMOFON

(*Zaglušuje njegov glas.*)

Kurvusalimenavisokomooo... (*Igla zagrebe po ploči.*)

TRI PROSTITUTKE

(*Pokrivaju uši, vrište.*) Iiiiiik!

ILIJA

(*Sa zavrnutim rukavima, crn u licu, više iz sveg glasa, podignutih ruku.*) Veliki Brate tamo gore. Gospodine Predsedniče, ču li ti šta ti ja upravo kazah. Jamačno, može se reći da čvrsto verujem u tebe, gospodine Predsedniče. A izvesno je da smatram da gospođica Higinis i gospođica Rikets nose religiju duboko u sebi. Jamačno mi se čini da nikad ne videh ženu tako uplašenu kao što bejaste vi, gospojce Flori, kad sam vas maločas video. Gospodine Predsedniče, dođider i pomozì mi da spasem naše drage sestre. (*Namiguje svojoj publici.*) Naš gospodin Predsednik, on sve razume a ne govori ništa.

KITI-KEJT

Zaboravila sam se. U trenutku slabosti zgrešila sam i učinila ono što sam učinila na Konstitjušn Hilu. Sveti sakrament sam primila od biskupa. Sestra moje majke udala se u Montmorensiju. Jedan me limar upropastio u vreme kad sam bila čista i nevina.

ZOE-FANI

Pustila sam ga da mi ga svirne, onako šale radi.

FLORI-TEREZA

Kod mene je to bila posledica portskog vina nakon 'henesija' s tri zvezdice. Zgrešila sam s Vilanom, kad mi se ušunjao u krevet.

STIVEN

U početku beše reč, a na kraju svet bez kraja. Nek su blagosloveni osmorica blaženih.

(Blaženi, Dikson, Meden, Kroters, Kostelo, Linihan, Benon, Maligen i Linč, u belim mantilima studenata medicine, četvorica po četvorica, paradnim korakom, hitro stupaju u bučnom maršu.)

BLAŽENI

(Nepovezano.) Brlja bik buldog bulbul bizam barnum bagra biskup.

LISTER

(U kvekerski sivim kratkim pantalonama sa šeširom širokog oboda, poverljivo govori.) On je naš prijatelj. Ne moram da spominjem imena. Samo sledite svetlo.

(Prolazi plesnim korakom. Ulazi Best u frizerskom mantilu, sav čist i okupan, s papirnim uvijačima u kosi. Sa sobom vodi Džona Eglintona odevenog u mandarinski kimono nankinško žute boje, ukrašen gušterastim slovima, i sa visokim šeširom nalik na pagodu.)

BEST

(Smeška se, podiže šešir i otkriva obrijanu lobanju s čijeg temena štrči umetak nalik na svinjski repić, povezan narandžastom trakom.) Upravo sam ga malo doterivao, znate. Lepa je stvar,⁸⁹ znate kako to ide. Tako kaže Jejts, odnosno hoću reći, tako kaže Kits.

DŽON EGLINTON

(Izvadi svetiljku sa zelenim štitnikom, pa bljesne njom prema jednom uglu; jetko progovara.) Estetika i kozmetika su za budoar. Ja tragam za istinom. Jednostavnom istinom za jednostavnog čoveka. Tanderadži⁹⁰ želi da sazna činjenice, i ostaće uporan u tome.

(U snopu svetlosti iza kante za ugalj, zamišljen, svetački zanesenih očiju, ukazuje se bradati lik zamišljenog Mananana Maklira, s bradom na kolenima. On lagano ustaje. Iz druidskog mu plašta duva hladan

⁸⁹ „Lepa je stvar radost doveka“ – poznati stih Džona Kitsa.

⁹⁰ Varošica blizu Dablina.

morski vetar. Oko glave mu se migolje jegulje i morske zmiје. Sav je prekriven travom i školjkama. U desnoj ruci drži pumpu za bicikl. Levom steže velikog jastoga držeći ga za štupaljke.)

MANANAN MAK LIR

(Glasom talasa.) Aum! Hek! Val! Ak! Lub! Mor! Ma! Beli jogin Bogova⁹¹. Tajnoviti pimander Hermesa Trismegistosa.⁹² *(Glasom hučnog morskog vetra.)* Panardžanam patsipandždžub! Ne dam ja da me iko zavitlava. Neko je rekao: čuvaj se levih, kulta Šakti. *(Krikom burnica.)* Šakti, Šiva! Tamni skriveni oče! *(Pumpom za bicikl udari po jastogu u svojoj levoj ruci. Na brojčaniku njegovog sata blista dvanaest znakova zodijaka. On jeca silno kao okean.)* Aum! Baum! Pajdžaum! Ja sam svetlost domaćeg ognjišta, ja sam pavlaka i maslac sanjara.

(Iskariotska ruka nekog kostura utuli svetlo. Zelena svetlost izbledi u boju sleza. Plamen gasa uz zvižduk zajeca.)

PLAMEN GASA

Puuu! Pfuuuuu!

(Zoe otrči do lusteru i, zadigavši nogu, podesi mrežicu.)

ZOE

Ima li neko pljugu?

LINČ

(Baca cigaretu na sto.) Evo ti.

ZOE

(Zabačene glave, kao bajagi s ponosom.) Zar se tako nudi jedna dama? *(Pružna se da pripali cigaretu nad plamenom, lagano je vrti, pokazujući smeđe čuperke ispod pazuha. Linč odvažno podigne prutom jedan kraj njene haljine. Gola od podvezica naviše, sine pod safirnom tkaninom njena koža,*

⁹¹ 'Beli jogin bogova' je beli kamen koji se daruje novoprmljenom članu teozofskog udruženja; 'panardžanam' (pravilno: *panardžanman*) je ponovno rođenje i stvaralačka sila; Šakti je indijska boginja, a Šiva jedno od dva glavna indijska božanstva.

⁹² Hermes Trismegistos je legendarni srednjovekovni mistik, autor više rasprava u kojima spaja platonističke ideje, kabalističke teorije, judaizam, astrologiju i alhemiju; 'pimander' je ezoterička studija.

zelenkaste boje kao u vodene vile. Ona spokojno odbija dimove cigarete.) Vidiš li mladež na mojoj zadnjici?

LINČ

Ne gledam.

ZOE

(Teatralno razrogači oči.) Ne? Ne bi ti nikad bio takav prostak. Ne bi ni za kakve pare, je l' da?

(Škiljeći tobož postiđeno, ona značajno pogleda Bluma iskosa, pa mu vrckajući priđe, otkačivši suknju sa žarača. Po njoj se ponovo prolije plavi sjaj. Blum stoji, čežljivo se smeška, vrti palčevima. Kiti Rikets oliže srednji prst pa gledajući se u ogledalu zagladi obrve. Lipoti Virag, kraljevski pisar, bane kroz dimnjak u sobu i krene dva koraka ulevo, na nezgrapnim ružičastim štulama. Umotan je kao kobasica u nekoliko kabanica, a na njemu je i smeđi mantil pod kojim drži nekakav svitak pergamenta. U levom oku svetluca mu monokl Kešela Bojla O'Konora Ficmorisa Tizdala Farela. na glavi mu faraonska kruna. Iza oba uha viri mu po jedno gušćije pero.)

VIRAG

(Kucne petama, klanja se.) Ime mi je Virag Lipoti, iz Sombateljija sam. *(Kašlje zamišljeno, suvo.)* Ovde na sve strane raskalašna golotinja, a? Slučajno je njena zadnjica otkrila činjenicu da ona ne nosi onaj prilično intimni deo odeće, tebi toliko drag. Trag injekcije na bedru si, pretpostavljam, primetio? Dobro.

BLUM

Dedice. Ali...

VIRAG

Dok s druge strane broj dva, ona crveno i belo nafrakana, čija kosa nemalo duguje našem plemenskom eliksiru od čempresovog drveta, obukla se za šetnju, a po tome kako sedi čini mi se da je korset jako steže. Kao da je progutala motku, tako reći. Ispravi me ako grešim, ali oduvek sam smatrao da se čin koji obavljaju lakomislena ljudska bića s tek krpicama

odeće na sebi, tebi dopada zbog svog egzibicionizma. Jednom rečju. Hipogrif.⁹³ Jesam li u pravu?

BLUM

Prilično je mršava.

VIRAG

(Prijatnim glasom.) Apsolutno! To si dobro zapazio, a oni naduvani džepovi suknje i laka potklobučenost treba da stvore utisak širokih bokova. Novitet kupljen na nekoj velikoj rasprodaji gde se ribica uhvatila na mamac. Kurvinjska otmenost da se zavara oko. Obrati pažnju na detalje do najmanje sitnice. Nikad ne ostavljaj za sutra ono što možeš da obučeš danas. Paralaksa! *(Nervozno trzne glavom.)* Ču li kako mi mozak škljocnu? Polisilabaks!

BLUM

(Naslonio lakat na šaku, kažiprstom upro u obraz.) Deluje nekako ojađeno.

VIRAG

(Cinično izkezi žute glodarske zube, povuče prstom levi očni kapak naniže i promuklo zareži.) Podvala! Čuvaj se namiguša i lažne ojađenosti. Ljiljan sa ulice. Sve one imaju ono momačko dugmence koje je otkrio Rualdus Kolumbus.⁹⁴ Prevrni je. Povali je. Kameleon. *(Nešto blaže.)* A sada, dozvoli da ti skrenem pažnju na broj tri. Veliki deo nje vidi se golim okom. Obrati pažnju na masu oksidiranog rastinja na njenoj lobanji. Ta prosto rastura! Ona je ovde ružno pače, dugonoga i debelih butina.

BLUM

(Ožalošćen.) Kad čovek tako krene s praznom pucaljkom.

VIRAG

Nudimo svakojaku robu, imamo blage, srednje i jake. Plati, pa biraj. Kako bih srećan mogao biti s bilo kojom...

⁹³ Legendarna životinja s glavom orla i telom konja.

⁹⁴ Anatom iz XVI veka, koji je navodno prvi otkrio postojanje klitorisa.

BLUM

Sa?...

VIRAG

(*Isplazi jezik naviše.*) Mljac! Vidi. Guza joj široka. Pokrivena je podebelim slojem sala. Očito pripada sisarima sudeći po težini grudi kojima se okitila, dve izbočine zamašne veličine, samo što joj u tanjir sa supom ne upadnu, a dole niže otpozadi još dva ispupčenja, koja svedoče o moćnoj stražnjici, prosto mame da ih pomiluješ i da ti sve bude potaman, samo da su malo čvršća. Takvi mesnati delovi proizvod su brižljive ishrane. Kad se utove, jetre im dostignu slonovske dimenzije. Kuglice svežeg hleba sa piskavicom i benzojom koje gutaju natopljene zelenim čajem daruju im za njihovog kratkog života prirodne jastučice sala kolosalne veličine. To ti odgovara, je l' da? Misirski lonci puni mesa, od kojih ti rastu zazubice. Da se udaviš u njima. Likopodijum.⁹⁵ (*Grlo mu se stegne.*) Bambadabam! Evo opet počinje.

BLUM

Ne volim svinjarije.

VIRAG

(*Podiže obrve.*) Treba ga dotaći zlatnim prstenom, kažu. *Argumentum ad feminam*,⁹⁶ kako smo govorili u starom Rimu i drevnoj Grčkoj u vreme kad su konzuli bili Diplodokus i Ihtiosaurus. A za ostalo, Evin nenadmašni lek. Nije na prodaju. Samo za iznajmljivanje. Hugenot. (*Trgne se.*) Čudan zvuk. (*Ohrabrujuće kašljuca.*) A možda je samo bradavica. Pretpostavljam da pamtiš šta sam te o tome naučio? Pšenično brašno s medom i muškatomim oraščićem.

BLUM

(*Zamišljeno.*) Pšenično brašno s likopodijumom i silabaksom. Teško je ovo ispitivanje. Bio je ovo neobično zamoran dan, silesija događaja. Čekaj. Čini mi se, od krvi bradavice nastaju nove bradavice, rekao si...

⁹⁵ Prašak od spora mahovine, korišćen u medicini, ali i za pravljenje vatrometa.

⁹⁶ *Argument ženi (protiv žene)* (lat.); prema izreci *ad hominem* koja u polemici označava napad na ličnost protivnika, umesto suprotstavljanja argumenata.

VIRAG

(*Strogo, nos mu je kukast, oko namiguje iskosa.*) Prestani da vrtiš palčevima i razmisli malo kako valja. Vidiš, zaboravio si. Razvijaj mnemotehniku. *La causa e santa*. Tara. Tara. (*Za sebe.*) Sigurno će se setiti.

BLUM

Valjda si nešto spominjao i ruzmarin ili snagu volje protiv parazitskih tkiva. Ne, nije, sad mi je sinulo. Leči se dodirom ruke mrtvacu. Mnemo?

VIRAG

(*Uzbuđeno.*) Tako je. Tako je. Nego šta. Tehnika. (*Energično udara po svitku pergamenta.*) Ova te knjiga uči kako treba da delaš u opisanim slučajevima. Potraži u indeksu akonit ako imaš strahove, hlornu kiselinu za melanholiju, sasino ulje za telesne nagone. A sada će Virag govoriti o amputaciji. Naš stari prijatelj kaustična soda. Treba ih istrebiti. Obolelo mesto podvezati konjskom dlakom. Ali, da promenimo temu i da pređemo na Bugarke ili Baskijke, jesi li se konačno odlučio dopadaju li ti se ili ti se ne dopadaju žene u muškoj odeći.⁹⁷ (*Jetko se zakikoće.*) Nameravao si da posvetiš celu godinu izučavanju problema religije i da u leto 1882. godine rešiš kvadraturu kruga i dobiješ onaj milion za nagradu. Malo sutra! Od uzvišenog do smešnog samo je jedan korak. Pidžama, na primer? Ili duge trouglaste gaće? Ili, kad smo kod toga, one zapetljane kombinacije, košulje i gaće u jednom komadu? (*Podrugljivo kukuriče.*) Kukurikuu!

(*Blum nesigurnim pogledom odmeri tri prostitutke, a zatim se zagleda u zaklonjeno svetlo slezove boje, osluškujući beskrajni let noćnog leptira.*)

BLUM

Tada sam poželeo da se sad sve svrši. Nije bilo noćne košulje. Otuda ovo. Ali sutra će biti novi dan. Prošlost je bila jeste danas. Ono što sada jeste sutra će biti nekada kao što je sada bilo prošlost juče.

VIRAG

⁹⁷ Donji deo ženske narodne nošnje u Bugarskoj i Baskiji čini i neka vrsta pantalona.

(*Šapuće mu na uho, grokćući.*) Dnevni insekti provode svoj kratki život u neprekidnim koitusima, namamljeni mirisom inferiorno privlačnih ženki čiji se leđni predeo odlikuje snažnim pudendalnim nervom. Lep primerak! (*Njegov žuti papagajski kljun nazalno blebeće.*) U Karpatima je postojala jedna izreka godine pethiljada petstopedesete naše ere, ili tu negde. Kašika meda privući će prijatelja Medu više nego šest bačvi prvorazrednog vinskog sirćeta. Pčele mrze medino mrmljanje. Ali dosta s tim. Završićemo tu priču nekom drugom prilikom. Nama je zaista bilo lepo, nama ostalima. (*Zakašlje se, pa sagnuvši glavu zamišljeno prtrlja rukom nos.*) Primitićeš da ovi noćni insekti idu ka svetlu. To je iluzija, jer seti se da im je oko složeno i neprilagodljivo. Za sve te začkoljice pogledaj u sedamnaestu knjigu mog dela Osnovi seksologije ili Ljubavna strast, za koje doktor L. B. tvrdi da je najsenzacionalnija knjiga godine. Ima, na primer, onih čiji su pokreti potpuno automatski. Pogledaj. Ovo je njegovo sunce. Noćna ptica noćno sunce noćni grad. Pojuri me, uhvati me. (*Dune Blumu u uho.*) Bzzzz!

BLUM

Pčela ili zunzara udarila pre neki dan u senku na zidu ošamutila se a ja onda pa tako ošamućena meni pod košulju sreća što sam...

VIRAG

(*Ravnodušnog lica, smeje se glasno, ženski.*) Sjajno! Španska mušica u njegovim pantalonama ili žučkasta mast na njegovom đokici. (*Pohotno trtlja, uzdrhtalog podbratka.*) Pućpuruć! Pućpuruć! Gde smo? Sezame, otvori se! Ustani! (*Hitro razmotava pergament i čita, nos mu kao svitac brzo prelazi unatrag preko redova svitka koji drži u rukama.*) Ne idi, dobri prijatelju. Donosim ti odgovor koji tražiš. Svakog trenutka stići će nam ostrige sa Crvene obale. Od mene nema boljeg kuvara. Ovi sočni dvoškolkjaši dobro će nam doći, a gomoljike iz Perigorda, koje je iskopao ovaj svinjski gospodin svaštožder, neprevaziđene su u slučajevima nervne labilnosti ili viragitisa. Premda smrde, ipak puno vrede. (*Vrti glavom uz podrugljivo kokodakanje.*) Smejurija. Posred okla stoji mi monokla. (*Kine.*) Amin!

BLUM

(*Odsutno.*) Okularno posmatrano, slučaj ženskih školjkaša znatno je gori. To ti je uvek Sezame otvori se. Raspolučeni pol. Zato se boje gamadi, svega što gmiže. A ipak, Eva i zmija, to je kontradikcija. Nije istorijska činjenica. Očita analogija s mojom zamisli. Zmije su takođe halapljive na mleko žene. Krivudaju miljama kroz svaštoždersku močvaru da im isisaju grudi dok sasvim ne usahnu. Kao kod onih debeljuškastoveselih rimskih matrona o kojima čitamo u Elefantulijazisu.⁹⁸

VIRAG

(*Usta mu napućena i zborana, oči skamenjeno i odsutno zatvorene, zapeva čudnovato i monotono.*) Da su krave s onim svojim nabreklihim vimenima, da su one kao što se zna bile...

BLUM

Počecu da vrištim. Pardon. Ah? Tako. (*Ponavlja.*) Spontano sišle u spilju saurija da mu poture sise da ih požudno sisa. Mrav sisa vašku. (*Dubokim glasom.*) Instinkt upravlja svetom. U životu. U smrti.

VIRAG

(*Naherene glave, povije leđa i pogrbljene ptičije lopatice, buljavim očima zagleda se u noćnog leptira, ispruži rožnatu kandžu i vikne.*) Ko je leptir? Ko je dragi Džerald? Dragi Džeralde, jesi li to ti? O, tako se bojim da će se grozno opeći. Ima li khoga da sphreči khatasthrofu, da mhalo mahne phrvoklasnom mharamicom? (*Mjauče.*) Mac mac mac mac! (*Uzdahne, ustukne i otromboljene vilice zagleda se naniže nekud u stranu.*) Da, da. On sada počiva. (*Iznenada škljocne vilicama u prazno.*)

NOĆNI LEPTIR

Ja sam mala bubica
Letim celog proleća
Moj let u krug nema kraj.
Nekad davno bejah kralj,
A sad evo, baš ovako
Na krilima letim lako!

⁹⁸ Blum spaja naziv za bolest elefantijazis s imenom starogrčkog pisca (navodno žene) erotske poezije, Elefantisa.

Bup!

(Naleće na abažur bučno lepršajući krilima.) Lepe lepe lepe lepe lepe lepe podsuknje.

(Iz levog malo uzdignutog ulaza u dva klizajuća koraka Henri Flauer prilazi sredini prostorije. Na sebi ima tamni plašt i oklembeseni sombrero s perjanicom. U rukama nosi intarzijom ukrašen cimbal i dugačku lulu od bambusa, s glavom od ilovače u obliku ženskog lika. Na nogama ima tamne somotske pantalone i salonske cipele sa srebrnom kopčom. Ima romantično lice spasitelja, s retkom bradom i brkovima. Štakaste noge i vrapčija stopala iste su kao u Marija, princa Kandaije. On poravna nabrani okovratnik i ovlaži usne liznuvši ih ljubavničkim jezikom.)

HENRI

(Tihim milozvučnim glasom, dok prebire po žicama gitare.) Ima jedan cvetak što cveta.

(Virag ratoborno, stisnutih zuba, zuri u svetiljku. Ozbiljni Blum posmatra Zoin vrat. Galantni Henri s otromboljenim podbratkom okrene se prema klaviru.)

STIVEN

(Za sebe.) Sviraj zatvorenih očiju. Oponašaj tatu. Napunio sam trbuh roščićima koje svinje jeđahu. Prekardašio sam. Ustaću i idem svojemu.⁹⁹ Valjda je ovo taj. Stive, lošim si putem krenuo. Moram da posetim starog Disija ili da mu se javim telegrafom. Naš jutrošnji razgovor ostavio je dubok utisak na mene. Mada smo po godinama. Pisaću sutra opširnije. Usput, malo sam i pripit. *(Ponovo udara po dirkama.)* Sad ide molski akord. Da. Mada ne previše.

(Adrijano Artifoni ispruži svoj svitak nota, energično zagladivši brkove.)

ARTIFONI

*Ci rifetta. Lei rovina tutto.*¹⁰⁰

FLORI

Otpevaj nam nešto. Divnu staru ljubavnu pesmu.

⁹⁹ Parafraza dela biblijske parabole o Bludnom sinu (Luka, 15:18): "Ustaću sad i idem ocu svojemu, pa ću mu reći: očel! sagriješih nebu i tebi."

¹⁰⁰ *Razmisli. Sve ćeš pokvariti* (ital.).

STIVEN

Ne služi me glas. Otpevao sam ja svoje kao umetnik. Linč, jesam li ti pokazao ono pismo o lutnji?

FLORI

(Uz samozadovoljan osmeh.) Ptica koja ume da peva, a neće.

(Sijamski blizanci, Filip Pijani i Filip Trezni,¹⁰¹ dva oksfordska nastavnika, pojavljuju se u otvoru prozora s kosilicama za travu. Obojica imaju maske s likom Metjua Arnolda.)

FILIP TREZNI

Poslušaj budalin savet. Ne valja tako. Uradi to s olovčicom, kao svaki mladi mazgov. Dobio si tri funte i dvanaest, dve novčanice, jedan suveren, dve krune, eh kad bi mladi znali. Muni *en ville*, Muni *sur la mer*,¹⁰² Moira, Larčets,¹⁰³ bolnica u ulici Hols, Berkov pab. Šta kažeš? Motrim ja na tebe.

FILIP PIJANI

(Nestrpljivo.) Ah, umukni, čoveče. Nosi se dođavola. Sve sam svoje sam platio. Kad bih samo mogao da shvatim to s oktavama. Reduplikacija ličnosti. Ko mi ono reče kako mu je ime? *(Njegova kosačica zaprede.)* A, da. *Zoe mou sas agapo.*¹⁰⁴ Imam neki osećaj da sam već bio ovde. Kad ono beše, ne, nije to bio Atkinson, imam negde njegovu posetnicu. Mak tajitaj. Nemač, jeste, to je. Pričao mi je o, čekaj da se setim, o Svinbernu, je li tako, ne?

FLORI

A šta je s pesmom?

STIVEN

¹⁰¹ Izreka 'Ići od Filipa pijanog do Filipa treznog' (u potrazi za drugačijim mišljenjem) zasnovana je na priči o Filipu Makedonskom koji se, pošto se istreznio, odrekao stavova koje je pijan podržavao.

¹⁰² Dva dablinska paba; jedan u gradu (*en ville*), drugi na obali (*sur la mer*).

¹⁰³ Moira je pab, a Larčets restoran u blizini koledža Triniti.

¹⁰⁴ *Živote moj, ja te volim* (grč.) – epigraf i refren Bajronove pesme 'Atinjanko, pre no što se rastanemo'.

Duh je srčan ali je telo slabo.

FLORI

Jesi li ti s Mejnota¹⁰⁵? Ličiš mi na nekog koga sam nekad poznavala.

STIVEN

Baš stižem otuda. (*Za sebe.*) Pametnica.

FLILIP PIJANI I FILIP TREZNI

(*Kosačice im zvrje, vitlaju travke.*) Pametnica mala. Vreme je da se gubiš. Da se gubiš. Uzgred, imaš li knjigu, i onu stvarčicu, jasenov šap? Da, tu je, da. Pametnice mala smesta da se gubiš. Održavaj formu. Kao mi.

ZOE

Preksinoć je ovamo navratio neki sveštenik da obavio posao, u kaputu zakopčanom do nosa. Ne moraš da se kriješ, rekla sam mu. Znam da nosiš papinski okovratnik.

VIRAG

Savršeno logično s njegove tačke gledišta. Pad čovekov. (*Promuklo, razrogačenih očiju.*) Dođavola s papom! Ničeg novog pod suncem. Ja sam Virag koji je razotkrio seksualne tajne monaha i devica. Zašto sam napustio rimsku crkvu. Pročitajte delo Sveštenik, žena i ispovedaonica. Penrouz. Đavo rogati. (*Promeškolji se.*) Žena, koja s ljupkom stidljivošću otkopčava svileni pojas, nudi svoju vlažnu joni muškarčevom lingamu.¹⁰⁶ Nedugo potom muškarac poklanja ženi komade mesa iz džungle. Žena ispoljava radost i pokriva se paperjem. Čovek silovito obljubi njenu joni velikim lingamom, krutim. (*Viče.*) *Coactus volui.*¹⁰⁷ A posle omamljena žena poželi da krene u skitnju. Snažni muškarac hvata ženin zglob. Žena ciči, ujeda, pljuje. Čovek, sada već žestoko razgnevljen, udara ženu po debeloj jadgani.¹⁰⁸ (*Pokušava da uhvati sopstveni rep.*) Pifpaf! Popo! (*Zastaje, kija.*) Pćiha! (*Napinje se.*) Trrrrt!

¹⁰⁵ Najveći irski koledž za obrazovanje katoličkih sveštenika.

¹⁰⁶ 'Joni' i 'lingam' su izrazi na sanskritu za ženski, odnosno muški polni organ.

¹⁰⁷ *Pošto bejah naterana, pristala sam* (lat.).

¹⁰⁸ Zadnjica (sanskrit).

LINČ

Nadam se da si tom svetom ocu zadala pokoru. Devet očenaša za jedno prevrtanje.

ZOE

(*Nalik na morža, izduvava dim kroz nos.*) Nije mogao da ga popridigne. Samo, znaš već, pipkanje. Samo malo nasuvo.

BLUM

Siromah čovek!

ZOE

(*Nehajno.*) Samo zbog toga što mu se ono desilo.

BLUM

Kako?

VIRAG

(*Lice mu zgrči demonski trzaj uz tamni bljesak, izvija mršavi vrat. Podiže zversku njušku i zavija.*) *Verfluchte Goim!*¹⁰⁹ Imao je oca, četrdeset otaca. Nikad nije postojao. Boga mu svinjskog! Imao je dve leve noge.¹¹⁰ Bio je Juda Jahijas,¹¹¹ libijski evnuh, papino kopile. (*Oslanja se na ranjave prednje šape, laktovi su mu kruto savijeni, oko mu gasne na potiljku spljoštene lobanje, kevdce nad zanemelim svetom.*) Kurvin sin. Apokalipsa.

KITI

A Meri Šortal koja je ležala pod ključem zaražena sifilisom koji joj je uvalio Džimi Pidžin iz Dablinskih strelaca rodila je njegovo dete koje nije moglo da guta pa se u grčevima ugušilo na slamarici i svaka od nas dala je prilog za sahranu.

FILIP PIJANI

¹⁰⁹ *Prokleti soju!* (hebr.)

¹¹⁰ Jedna od ilustracija u *Knjizi o Kelima* prikazuje Isusa s dve leve noge, a devicu Mariju s dve desne.

¹¹¹ 'Jahijas' je jedno od imena boga Bahusa.

(Ozbiljno.) *Qui vous a mis dans cette fichue position, Philippe?*

FILIP TREZNI

(Veselo.) *C'était le sacre pigeon, Philippe.*¹¹²

(Kiti vadi čiode iz šešira i spokojno ga odlaže, gladeći farbanu kosu. A tako lepu, ljupku glavu s tako neodoljivim uvojcima, svet još ne vide na ramenima jedne prostitutke. Linč stavi njen šešir. Ona mu ga zbací.)

LINČ

(Smeje se.) A kakva je samo zadovoljstva svojom vakcinom Mečnikov¹¹³ priredio antorpojdnim majmunima.

FLORI

(Klima glavom.) Lokomotorna ataksija.

ZOE

(Veselo.) O, trebaće mi rečnik.

LINČ

Tri premudre device.

VIRAG

(Potresan groznicom, gusta žuta slina peni mu se na tankim epileptičnim usnama.) Prodavala je ljubavne napitke, narandžin cvet. Panter, rimski centurion, obeščastio ju je svojim genitalijama.¹¹⁴ *(Plazi palacav fosforescentni škorpionski jezik, s rukom među butinama.)* Mesija! On joj je probio opnu. *(S neartikulisanim babunskim krikovima, trza bokovima u ciničnom grču.)* Hik! Hek! Hak! Hik! Huk! Kok! Kuk!

(Ben Džambo Dolard, rumen, mišićav, kosmatih nozdrva, s velikom bradom, ušima kao lokvanjima, dlakavih prsa, čupave grive, sisat, istupa napred, bedra i genitalije čvrsto su mu utegnute u crnim kupaćim gaćicama.)

¹¹² Videti 3. poglavlje, napomenu 45.

¹¹³ Ilja Mečnikov (1845-1910), ruski embriolog, nobelovac, poznat i po tome što je uspeo da zarazi majmune sifilisom pomoću vaccine.

¹¹⁴ Bogohulna apokrifna verzija začeca Isusovog.

BEN DOLARD

(Ogromnim mekanim šapama zvecka kastanjetama, veselo jodluje u bas buretonu.) Kad ljubav obuzme vatrenu mi dušu.

(Device, sestra Kalan i sestra Kvigli probiju se kroz čuvare ringa i kroz konopce, pa se raširenih ruku bace na njega.)

DEVICE

(Zagrcnuto.) Big Ben! Ben Makri!

GLAS

Gledajte ovoga u bednim pantalonama.

BEN DOLARD

(Udari se po bedru uz grohotan smeh.) Pogledajte ga samo.

HENRI

(Na grudima miluje odrubljenu žensku glavu, mrmlja.) Tvoje srce, moja ljubav. *(Prebire po žicama laute.)* Prvi put kad videh...

VIRAG

(Odbacuje jednu kožu za drugom, mitari mu se bujno perje.) Koješta! *(Zevne, pokazavši kao ugalj crno grlo, pa zatvori čeljusti gurnuvši ih naviše svitkom pergamenta.)* To rekoh i odoh. Zbogom. Zbogom ostaj. Drek!

(Henri Flauer češlja brkove i bradu hitrim pokretima džepnog češljica i gladi kosu. Držeći pred sobom mač, klizi ka vratima, vuče svoju primitivnu harfu. Virag stiže do vrata u dva nezgrapna skoka na štakama, zadignute stražnjice, pa spretno prikači na zid jedan gnojnožut letak, i učvrsti ga udarcem glavom.)

LETAK

K. 11. zabranjeno lepljenje plakata. Strogo poverljivo.
Doktor Haj Frenks.

HENRI

Sad propalo je sve.

(*Virag u trenu odšrafi sebi glavu i stavi je pod mišku.*)

VIRAGOVA GLAVA

Kvak!

(*Izlazi sama.*)

STIVEN

(*Preko ramena se obraća Zoi.*) Više bi ti se dopao onaj ratoborni paroh koji je osnovao protestantsku jeres.¹¹⁵ Ali čuvaj se Antistena,¹¹⁶ pasjeg mudraca, i pamti kako je umro Arije Herezizarh.¹¹⁷ Agonija u nužniku.

LINČ

Za nju je sve to jedan te isti Bog.

STIVEN

(*Pobožno.*) I suvereni gospodar svih stvari.

FLORI

(*Stivenu.*) Ti mora da si nekakav raspop. Ili monah.

LINČ

Jeste. Sin jednog kardinala.

STIVEN

Kardinalni greh. Smrtni greh. Braća po čepu.

(*Njegova eminencija, kardinal Sajmon Stiven Dedalus, verski poglavar cele Irske, pojavljuje se na vratima, u crvenom sutanu, u sandalama i čarapama. Sedam patuljastih majmunolikih akolita, takođe u crvenom, smrtni grehovi, pridržavaju mu skute mantije i virkaju pod nju. Na glavi nosi naheren izanđali svileni*)

¹¹⁵ Odnosno, Martin Luter (1483-1546).

¹¹⁶ Antisten i njegovi učenici nazivani su cinicima (kinicima; *kunikos*, na grčkom: 'pseći, pasji'), prema nazivu škole u kojoj je Antisten predavao (gimnazija Kinosarges).

¹¹⁷ Videti 1. poglavlje, napomenu 51.

šesir. *Palčeve je zadenuo ispod pazuha a dlanove isturio napred. Oko vrata mu visi krunica od čepova koja se na grudima završava krstom od otvarača za boce. Izvadi palčeve, pa stane širokim talasastim pokretima i teatralno prenaplašenim uzvicima da priziva milost Svevišnjeg.)*

KARDINAL

Konzervio zatočen leži
U kazamatima tamnice one,
Na njemu okovi strašni i lanci
Teški, preteški, teži od tri tone.¹¹⁸

(Na trenutak se zagleda u lica prisutnih, čvrsto zatvorenog levog oka, napućenog levog obraza. Zatim, ne mogavši da sakrije razdraganost, počne da se njiše tamo-amo s rukama na kukovima, i vragolasto zapeva.)

O, taj je patak voleo patke
Žute mu behu nožice kratke
Punačak beše, a brži od zmije
No jednom varvarinu pomisao sinu
Kako da napuni svoju trbušinu
Pa Nelinog patka reši da ubije.¹¹⁹

(Mnoštvo mušica roji se po njegovoj odori. On ukrštenih ruku češe bokove, grči lice, i više.) Mučim se kao uklet. Čiviluče mu božje, neka je hvala Isusu što ovi smešni prcvoljci nisu složni. Jer da jesu, očas bi me zbrisali s lica ove usrane zemlje.

(Iskošene glave, on blagosilja odsečnim pokretom srednjeg prsta i kažiprsta, uputi svečani poljubac, pa se komičnim pokretima hitro odvuče, mašući šeširom s jedne na drugu stranu, i brzo se smanjujući do veličine svojih skutonoša. Patuljasti akoliti se kikoću, gurkaju, virkaju, zure, svečano se ljube, hodajući u cikcak za njim. Glas mu se čuje prigušen kao izdaleka, milostiv, muški, melodičan.)

Srce ću svoje predati tebi,

¹¹⁸ Poreklo stihova nepoznato; Džojsovo svedoči da ih je njegov otac rado citirao.

¹¹⁹ Parafraza druge strofe stare irske balade 'Patak Neli Flaerti'.

Srce ću svoje predati tebi,
I miomirisne noći dah
Srce ću svoje predati tebi.

(Kvaka na vratima se okrene.)

KVAKA

Tiiii.

ZOE

U tim vratima je đavo.

(Neka muška silueta silazi niz škripavo stepenište, i čuje se kako s vešalice uzima kišnu kabanicu i šešir. Blum instinktivno krene napred pa, napola zatvorivši vrata pošto je kroz njih prošao, izvučer iz džepa čokoladu i nervozno je ponudi Zoi.)

ZOE

(Brzo onjuši Blumovu kosu.) Hmm. Zahvali majci za zečice. Ono što mi se dopada, to stvarno volim.

BLUM

(Čuje neki muški glas kako na pragu razgovara s prostitutkama, načulji uši.) A ako je to on? Onda? Ili zato što nije? Ili i jedno i drugo?

ZOE

(Razdere staniol.) Prsti su nastali pre viljušaka. *(Prelomi čokoladu i gricne komadić, komadić da Kiti Ričards, a onda se mačkasto okrene ka Linču.)* Može li malo francuskih bombonica? *(On klimne glavom. Ona ga pecka.)* Hoćeš odmah ili malo kasnije? *(On otvara usta, zabacivši glavu. Ona maše plenom s leve strane. On prati glavom. Ona počne da maše zdesna. On je prati pogledom.)*

Hvataj.

(Ona baci komadić. Spretnim pokretom on ga uhvati u usta i uz krckav zvuk zagriže.)

KITI

(*Žvaćući.*) Divne je imao onaj inženjer s kojim sam bila na bazaru. Punjene najboljim likerima. A bio je tamo i vicekralj sa svojom gospom. Al' smo se izvozali na onim Toftovim drvenim konjicima. Još mi se vrti u glavi.

BLUM

(*U svengalijevskom¹²⁰ krznenom kaputu, prekrštenih ruku i s napoleonskim čuperkom na čelu, namršteno kao da govorom iz trbuha isteruje đavole, prodornim orlovskim pogledom zuri prema vratima. Potom, krut, s levom nogom napred, hitro mahne zapovedničkim prstima, daje znak masonskog velikog majstora, pokretom ruke od levog ramena nadole.*) Idi, idi, idi, preklinjem te, ko god da si.

(*Čuje se muški kašalj i muški korak koji prolazi napolju kroz maglu. Blumovo se lice primiri. Zavlači ruku u prsluk, pretvara se da je spokojan. Zoe ga nudi čokoladom.*)

BLUM

(*Svečano.*) Hvala.

ZOE

Uzmi kad ti se nudi. 'Ajde.

(*Sa stepeništa se čuju oštri udarci potpetica.*)

BLUM

(*Uzima čokoladu.*) Afrodizijak? Kaloper i menta. Ali poverovao sam da jeste. Vanila smiruje ili? Mnemo. Mutno svetlo muti pamćenje. Crveno deluje na kožu. Boje utiču na ženski karakter, ako ga one uopšte imaju. Od ove crne boje se rastužim. Ali davno je to bilo kad sam. Deluje kao novo. Afro. Onaj sveštenik. Morao je da dođe. Bolje ikad nego nikad. Probajte tartufe kod Endrusa.

(*Otvaraju se vrata. Ulazi Bela Koen, gojazna gazdarica bordela. Odevena je u haljinu boje slonovače, srednje dužine, obrubljenu kratkim resama, hladi se crnom rožnatom lepezom kao Mini Hok¹²¹ u operi Karmen. Na levoj ruci nosi burmu i prsten kojim je čuva. Oči su joj jako nagaravljene. Iznad usana*

¹²⁰ Svengali je hipnotizer-prevarant iz popularnog romana *Trilbi* (1894) Džordža di Morijeja.

¹²¹ Američka sopranistkinja s kraja XIX veka, veoma popularna u Evropi.

probijaju se brkovi. Maslinasto lice joj je otromboljeno, malo oznojano, s velikim nosom i nozdrvama narandžaste nijanse. Nosi krupne naušnice sa kojih visi po jedan beril.)

BELA

Časna reč! Sva se rastapam.

(Posmatra parove oko sebe. Zatim joj oči s neumoljivom upornošću zastanu na Blumu. Širokom lepezom maše ka svom usijanom licu, vratu i oblinama. Svetlucaju njene oči grabljivice.)

LEPEZA

(Maše hitro, potom lagano.) Oženjen, koliko vidim.

BLUM

Da... delimično, pogrešno sam...

LEPEZA

(Napola se rasklopi, pa se sklopi.) A gospođa je gazda u kući. Suknje vladaju.

BLUM

(Smeteno obori pogled.) Tako je.

LEPEZA

(Sklopi se, nasloni se na njenu naušnicu.) Jesi li me zaboravio?

BLUM

Na. De.

LEPEZA

(Sklopljena i naslonjena na njen bok.) Jesi li o meni o njoj do maločas sanjario? Da li smo te tad ona on mi znali? Jesmo li svi oni isti sad i mi?

(Bela prilazi, blago lupkajući lepezom.)

BLUM

(*Lecne se.*) Moćno stvorenje. Pročitaj u mojim očima onu čežnju koju žene toliko vole.¹²²

LEPEZA

(*Lupka.*) Sreli smo se. Sad si moj. Takva je sudbina.

BLUM

(*Zastrašen.*) Raskošna žena. Čudovišno čeznem da dospem pod tvoju vlast. Iscrpljen sam napušten, i nisam više mlad. Sad stojim, da se tako izrazim, s neposlanim pismom za koje treba doplatiti poštarinu, pred već zatvorenim sandučetom u pošti ljudskog života. Vrata i prozori otvoreni pod pravim uglom stvaraju promaju od trideset dve stope u sekundi u skladu sa zakonom gravitacije. Ovog trenutka osetio sam u levom guznom mišiću probod išijasa. To nam je porodična boljka. Jadni stari tata, udovac, bio je s njom pravi barometar. Verovao je u životinjsku vrelinu. Zimski prsluk bio mu je postavljen mačjim krznom. Potkraj života, spominjući se kralja Davida i Sunamićana,¹²³ delio je postelju sa Atosom, vernim i posle smrti. Pseća pljuvačka, kao što verovatno... (*Trgne se.*) Ah!

RIČI GULDING

(*S teškom torbom, ulazi na vrata.*) Rugala se ruga. Najpovoljnije u celom Dublinu. Odlično i za prinčevsku jetru i bubrege.

LEPEZA

(*Lupka.*) Svemu dođe kraj. Budi moj. Odmah.

BLUM

(*Neodlučno.*) Sad odmah? Nije trebalo da se rastajem sa svojom amajlijom. Kiša, sedenje na rosi na morskim stenama, ludost je to u mojim godinama. Svaka pojava ima svoj prirodni uzrok.

LEPEZA

¹²² Aluzija na Mazohovu *Veneru u krznu*; u čitavom prizoru s Belom Koen, Blum igra ulogu mazohiste Severina (koji se u jednom trenutku pretvara u ženu), a Bela (koja u skladu s Blumovom transformacijom postaje muškarac – Belo), ulogu Vande.

¹²³ U Prvoj knjizi o carevima (1:1-4), bolesnom caru Davidu kao negovateljicu dodeljuju lepu devojkicu, Avisagu Sunamku.

(Lagano pokazuje naniže.) Možeš.

BLUM

(Gleda naniže i opaža njenu razvezanu uzicu na cipeli.)
Gledaju nas.

LEPEZA

(Hitro pokazuje naniže.) Moraš.

BLUM

(S čežnjom i nelagodnom.) Ja umem da vežem nerazmrsiv čvor. Naučio sam to u vojsci i u poštanskom odeljenju kod Keleta. Iskusna ruka. Svaki čvor priča svoju priču. Dozvolite. S poštovanjem. Danas sam već jednom kleknuo. Ah!

(Bela malo zadigne suknju i da bi se čvršće oslonila, podiže na ivicu stolice zdepasto kopito u čizmi koja pokriva i gležanj, u svilenoj čarapi. Blum, ukočenih nogu, sve stariji, nagne se nad njeno kopito i nežno počne prstima da izvlači i uvlači uzicu.)

BLUM

(Zaljubljeno mrmlija.) U mladosti sam sanjao da postanem prodavac cipela kod Mensfilda, zbog onih zamamnih užitaka zakopčavanja, ušniravanje sve do kolena elegantnih kožnih cipela opervaženih satenom, tako nepojamno neverovatno majušnih, damama sa Klajd rouda. Čak sam i njihovu voštanu lutku, Rejmondu, obilazio svakoga dana da bih se divio njenim paučinastim čarapama i palcu nalik na štapić rabarbare, onako kako se nosi u Parizu.

KOPITO

Omiriši moju toplu jagnječju kožu. Oseti moju kraljevsku težinu.

BLUM

(Ukršta uzice.) Prejako?

KOPITO

Ako zabrljaš, smotanko, šutnuću ti glavu kao loptu.

BLUM

Moram da pazim da ne udenem u pogrešnu rupicu kao one noći na bazaru na igranci. To donosi nesreću. Udenuo u pogrešnu rupicu one ... osobe koju ste spomenuli. Te noći je sreća ... Evo ga!

(Vezuje čvor na uzici. Bela spušta nogu na pod. Blum podiže glavu. Lice joj je otromboljeno, njene ga oči gledaju posred čela. Njegov se pogled zamuti, potamni, oči mu se oklembese, nos mu se zgrči.)

BLUM

(Mumla.) U iščekivanju daljih naređenja, ostajemo, gospodo...

BELO

(S oštrim pogledom baziliska, barišonskim glasom.) Pseto pogano!

BLUM

(Očarano.) Carice!

BELO

(Opuštenih mesnatih obraza.) Obožavaoče kurvinskih guzica!

BLUM

(Žalostivo.) Veličanstvo!

BELO

Govnarčino!

BLUM

(Noge mu klecaju.) Veličanstvo!

BELO

Na kolena! *(On je lupka lepezom po ramenu.)* Sagni se, s nogama napred. Levu nogu korak natrag. Pašćeš. Ti padaš. Klekni na sve četiri!

BLUM

(Pogled joj je zadivljeno okrenut naviše, oči joj se sklapaju.) Tartufi!

(Uz prodoran epileptičarski krik ona padne na sve četiri, grokće, njuška, kopa kraj Belovih nogu, zatim legne, pretvara se da je mrtva, čvrsto sklopljenih očiju, uzdrhtalih očnih kapaka, povijena ka zemlji u položaju velikog majstora masonske lože.¹²⁴)

BELO

(Raskuštrane kose, s purpurnim podbratkom i debelim tragom brkova iznad izbrijane usne, u planinarskim visokim čarapama, zelenom kaputu sa srebrnom dugmadi, sportskoj suknji i s alpskim šeširićem s peruškom od liske, s rukama duboko zabijenim u džepove pantalona, staje Blumu potpeticom za vrat i pritiska je.) Ti si hoklica! Oseti svu moju težinu. Klanjaj se, robinjo, pred tronom slavних potpetica tvoga gospodara, blistavih, gordih i visokih.

BLUM

(Pokorena, bleji.) Zaklinjem se na večnu poslušnost.

BELO

(Uz glasan smeh.) Krv mu njegovu! Pa ti nemaš pojma šta ti se sprema. Ja ću tebi zapržiti čorbu. Kladim se u piće za sve da ću te naučiti pameti, sinak. Samo probaj da mi se suprotstaviš. A ako pokušaš, strahuj od moje nemilosrdne pete u gimnastičkom kostimu, kojom ću te smlaviti.

(Blum se zavuče pod sofu, pa stane da viri kroz rese.)

ZOE

(Raširi haljinu da je zakloni.) Nije ona ovde.

BLUM

(Sklapa oči.) Nije ovde.

FLORI

¹²⁴ U obredu inicijacije člana masonske lože u majstora, u pojedinim delovima rituala budući majstor treba da legne nauznak, da bi pokazao svoju poniznost.

(*Sakriva je haljinom.*) Nije ona tako mislila, gospodine Belo. Biće dobra odsad, gospodine.

KITI

Nemojte biti prestrogi s njom, gospodine Belo. Znam da nećete, gospođodine.

BELO

(*Umiljato.*) Dođi, srce moje. Hoću nešto da ti kažem, dušo, samo malkice da te ukorim. Samo jedan mali intiman razgovor, dušice. (*Blum bojažljivo proviri.*) Tako je, tako rade dobre curice. (*Belo je silovito ščepa za kosu i povuče napred.*) Ja samo želim da te prevaspitam za tvoje dobro, i to po jednom mekanom i bezbednom mestu. Kako ti je ta nežna guza? O, ma samo malkice, sunašce moje. Pripremi se polako.

BLUM

(*Gubi svest.*) Nemojte da pocepate moju...

BELO

(*Divljački.*) Alku kroz nos, klešta, batine po tabanima, vešanje o kuku, korbač, sve ćeš to ti da oprobaš pa ćeš da propevaš, kao onaj nubijski rob nekada davno. Sad ti to ne gine. Nateraću te da me pamtiš dok si živa. (*Nabreknu mu žile na čelu, udari mu krv u lice.*) Svakog jutra sešću na tvoje otomansko sedlo posle obilnog doručka od režnjeva masne Matersonove slanine i boce Ginisovog portera. (*Podrigne.*) I još ću da pućkam svoju berzansku cigaru i čitam *Krčmarsku gazetu*. Vrlo je verovatno da ću te zaklati i raščerečiti u svojoj konjušnici i da ću se osladiti komadom tvoga mesa onako hruskavog pravo s vatre ispečenog kao prase na ražnju s pirinčem i limunom ili sosom od ribizla. Boleće te to.

(*On joj zavrne ruku. Blum zacvili, okrene se na leđa.*)

BLUM

Nemojte, ako boga znate. Nemojte!

BELO

(*Uvrće mu ruku.*) I drugu!

BLUM

(*Vrišti.*) Jaoj, ovo su paklene muke! Boli me svaki živac u telu, poludeću!

BELO

(*Viče.*) Tako treba, generalske mi guzice! Ništa lepše nisam čuo u poslednjih šest nedelja. Hajde, nemoj predugo da čekam, prokleta bila. (*Udari joj šamar.*)

BLUM

(*Cvili.*) Vi hoćete da me tučete. Tužiću vas kod...

BELO

Držite ga, devojke, da ga zajašim.

ZOE

Tako je. Gazi ga! Hoću i ja.

FLORI

I ja ću. Ne budi alava.

KITI

Ne, ja ću. dajte ga meni.

(Bordelska kuvarica, gospođa Keoh, zborana, sede brade, opasana masnom keceljom, s muškim sivozelenim čarapama i kožnim cipeletinama, brašnjava, s oklagijom oblepljenom sirovim testom u goloj crvenoj ruci, pojavljuje se na vratima.)

GOSPOĐA KEOH

(*Srdito.*) Mogu li ja nešto da pripomognem? (*Uhvate Bluma i pritisnu ga.*)

BELO

(*Uz groktaj čučne na Blumovo naviše okrenuto lice, pučka dim cigare, i miluje svoju debelu nogu.*) Vidim da je Kiting Klej izabran za predsednika Ričmondovog azila za umobolne i da, uzgred, Ginisove povlašćene deonice vrede šesnaest i tri četvrti. Teška sam budala ispao kad nisam kupio onaj paket

deonica o kome su mi pričali Kreg i Gardner. Takve sam proklete sreće, dođavola. A i onaj usrani autsajder *Trouavej*, sa dvadeset prema jedan. (*Besno ugasi cigaru na Blumovom uhu.*) Gde je ta prokleta posrana pepeljara?

BLUM

(*Išiban, izubijan po zadnjici.*) Jao! Jao!. Čudovišta! Bezdušni stvore!

BELO

Ovo možeš da zatražiš na svakih deset minuta. Hoću da moliš za to kao što nikad molio nisi. (*Pruž a mu šaku stisnutu u 'šipak' i smrdljivu cigaru.*) De, poljubi ovo. I jedno i drugo. Poljubi. (*Prebaci nogu preko njega pa, stiskajući ga kolenima kao jahač, grubim glasom poviče.*) Đija! Điha, điha, konjče moje. Jahaću ga na trkama u Eklipsu. (*Nagne se u stranu i grubo stegne mošnice svog konja, vičući.*) Đi! Idemo! Srediću ja tebe kako valja. (*Jaše drvenog konjića, poskakuje u sedlu.*) Dama ide korakom tapa tap a kočijaš trapa trap a gospodin u galopu u galopu u galopu u galopu.

FLORI

(*Vuče Bela.*) Pusti sad mene. Dosta ti je bilo. Ja sam prva tražila.

ZOE

(*Vuče Flori.*) Ja. Ja. Zar ti nije bilo dosta, krvopijo?

BLUM

(*Guši se.*) Ne mogu više.

BELO

Ne, nije mi dosta. Čekaj. (*Zadržava dah.*) Prokletstvo. Drž'! Ovaj čep samo što ne prsne. (*Zadigne stražnjicu; potom, iskrivivši lice, gromko prdne.*) Evo ti! (*Zatim opet ugura čep.*) Da, 'lebac ti tvojoj, šesnaest i tri četvrti.

BLUM

(*Obliven znojem.*) Nije muškarac. (*Njuši.*) Žena.

BELO

(*Ustaje.*) Nema više toplo-hladno. Dobio si ono što si tražio. Odsad više nisi muškarac i pripadaš meni, pod mojim si jarmom. Da vidimo još kakvo da ti bude kažnjeničko ruho. Odmah da skineš svoje muško odelo, razumeš li, Rubi Koene? I obuci preko glave i ramena ovu svilenu haljinu koja tako raskošno šušti.

BLUM

(*Grči se.*) Svilu, kaže gospodarica! O, kako šušti! Kako pucketa! Zar moram da je dodirnem noktima?

BELO

(*Pokazuje ka svojim kurvama.*) Kakve su one sada, takva će ti biti, s perikom, osmuđena, naparfimisana, napuderisana, s glatko izbrijanim pazusima. Uzeće ti se mere na golom telu. Bićeš svirepo kao u mengele ugurana u stezник od mekanog paperjastog platna, s potporom od kitove kosti, sve do dijamantom ukrašene karlice, s istaknutim oblinama, a tvoje će telo, još punačkije nego kad je slobodno, biti spakovano u mrežaste, tesne haljine, cakane lagane podsuknje s resicama i šarama, naravno, s mojom zastavom, divno rublje za Alisu i lep miris za Alisu. Alisa će osećati dražkanje. Marti i Meri biće u početku malo hladno u tom finom pakovanju, ali će vas resice tanane čipke oko golih kolena podsetiti ...

BLUM

(*Kao ljupka subreta jarko našminkanih obraza, s kosom boje senfa i krupnim muškim rukama i nosom, podrugljivo iscerena.*) Samo sam dva puta obukla njene stvari, šale radi, dok smo stanovali u ulici Hols. A kad bismo se našli u škripcu, ja sam ih prala da prištedim novac za perionicu. Svoje košulje sam prevrtala. Bilo je to isključivo radi štednje.

BELO

(*Zacereka se.*) Mala pomoć da se mamica obraduje, a? A onda si se koketno šepurila u svom kostimu pred ogledalom iza spuštenih zavesa, pokazivala gole butine i jareće sise, u raznim podatnim pozama, a? Ha! Ha! Da pukneš od smeha! Ona polovna crna balska košulja i kratke gaće iscepane po šavovima prilikom poslednjeg silovanja, koje ti je prodala gospođa Mirijam Dandrade iz hotela Šelburn, a?

BLUM

Mirijam. Crna. Kao iz polusveta.

BELO

(*Kikoće se.*) Hriste bože, pa to je stvarno smešno, jeste! Bila si privlačna Mirijam kad si potkresala dlake na stražnjem ulazu pa si se omamljena u toj košulji izvalila na krevet kao gospođa Dandrade, koju tek što nisu silovali poručnik Smajt-Smajt, gospodin Filip Ogastas Blokvel, narodni poslanik, Sinjor Laci Daremo, robustni tenor, plavooki Bert, liftboj, Henri Fleri, poznat s konjskih trka Gordon Benet, Šeridan, taj melezanski Krez, pa veslač broj osam iz starog Trinitija, zatim Ponto, njen prekrasni njufaundlend, i Bobs, udova vojvode od Manorhamiltona. (*Ponovo se zakikoće.*) Isuse, pa od toga bi i mačka prasnula u smeh.

BLUM

(*Ruke i lice joj se grče.*) Džerald je bio taj koji me je preobratio u ljubitelja steznika kada sam u gimnaziji glumio ženu u komadu *Vice Versa*. Dragi Džerald je to bio. On se zarazio gledajući steznik svoje sestre. A sad se mili Džerald maže ružičastom kremom i posipa obrve zlatnim prahom. Kult lepote.

BELO

(*Zlurado.*) Lepote! Nemoj da me zasmajavaš! A kad si ti onako ženski obazrivo sela, podigavši šušketave suknje, na onaj uglačani presto.

BLUM

Nauka. Da bismo uporedili u kakvim različitim stvarima uživamo. (*Ozbiljno.*) A taj položaj je i mnogo bolji ... jer mi se često dešavalo da pokvasim...

BELO

(*Strogo.*) Samo bez insubordinacije. Tamo u uglu imaš piljevinu. Dao sam ti tačna upustva, zar ne? Učinite to stoječki, gospodine! Naučiću te ja kako se ponaša pravi maher! Nemoj da ti slučajno nađem trag na pelenama. Aha! Buridanovog mi

magarca, videćeš kakav sam ja oficir. Gresi tvoje prošlosti ustaju da te optuže. Mnogobrojni. Na stotine njih.

GRESI PROŠLOSTI

(*Mešavinom različitih glasova.*) Sklopio je tajni brak s najmanje jednom ženom u tami Crne crkve.¹²⁵ Nepristojne telefonske poruke slao je u mislima gospođici Dan na jednu adresu u ulici d'Olije dok je bestidno razgolićen stajao pred aparatom u govornici. Rečju i delom podstakao je jednu noćnu drolju da ostavi fekalije i drugu pogan u zdanju koje nije za to namenjeno, kraj jedne prazne kuće. U pet javnih toaleta olovkom je na zidu ispisao poruke u kojima je svoju bračnu družbenicu nudio svim moćno obdarenim muškarcima. A zar nije iz noći u noć prolazio pored smrdljive fabrike vitriola da bi gledao zaljubljene parove i proveravao da li se i šta i koliko se može videti? Zar nije ležao u krevetu, odvratni vepar, naslađujući se odvratnim komadom i te kako iskorišćenog toalet-papira koji mu je poklonila neka pogana kurveštija, potkupljena liciderskim kolačima i novčanom uputnicom?

BELO

(*Glasno zvizne.*) Nije valjda! A šta je bilo najodvratnija svinjarija koju si počinio u svojoj zlikovačkoj karijeri? 'Ajde kaži. Ispljuni sve. Budi bar jednom iskren.

(*Nema neljudska lica nahrupe napred, cere se, nestaju, brbljaju, Buluhuum. Poldi Kok, Uzice za peni, Kesidijeva veštica, slepi mladić, Lari Nosorog, devojka, žena, kurva, ona druga, i ...*)

BLUM

Ne pitajte mene: naša zajednička vera. Ulica zadovoljstava. Hteo sam samo pola... Kunem se svime što mi je najsvetije...

BELO

(*Odlučno.*) Odgovaraj! Gade odvratni! Hoću da znam. Reci mi nešto što će me zabaviti, nešto gadno ili glupost neku o duhovima ili neki stih poezije, brzo, brzo, brzo! Gde? Kada? U koliko sati? S koliko njih? Dajem ti tri sekunde. Jedan! Dva! Tr...!

¹²⁵ Kapela sent Meri u Dablinu, nazvana 'Crnom crkvom' zbog toga što je sagrađena od crnog kamena.

BLUM

(*Pokorno, zagrcnuto.*) Njunjunjuškao sam po odododvratnoj...

BELO

(*Zapovednički.*) Umukni, tvore smrdljivi! Jezik za zube! Smeš da govoriš samo kad te neko nešto pita.

BLUM

(*Klanja se.*) Gospodaru! Gospodarice! Krotiteljko muškaraca!

(*Podiže ruku. Metalne narukvice mu padaju.*)

BELO

(*Podrugljivo.*) Danju ćeš natapati i ispirati naše smrdljivo donje rublje, kao i onda kad mi dame imamo periodu, i ribaćeš nam klozete, sa zadignutom suknjom i sudoperom zakačenom otpozadi. Je l' da će to biti divno? (*Stavlja joj na prst prsten s rubinom.*) I evo! Ovim prstenom ja te prisvajam. Reci, hvala, gospodarice.

BLUM

Hvala, gospodarice.

BELO

Spremaćeš krevete, pripremaćeš mi kupku, praznićeš nokšire u raznim sobama, uključujući i nokšir stare kuvarice gospođe Keoh, prepun peska. A da, i dobro da opereš svih sedam, inače ćeš sve iz njih da posrčeš, kao šampanjac. Da popiješ dok je vrelo. Hop! Ima samo da cupkaš oko mene inače ćeš dobiti svoje za sva nedela, gospođice Rubi, po goloj guzici, gospoj'ce, četkom za kosu. Shvatićeš koliko si se ružno ponašala. Noću ćeš na obilato namazane ruke s narukvicama navući rukavice s po četrdeset tri dugmeta, napuderisane talkom i sa fino parfimisanim vrhovima prstiju. Za takve su znake naklonosti vitezovi iz davnina živote davali. (*Kikoće se.*) Moji će momci svakako biti očarani kad te vide tako gospodstvenu, pukovnik ponajviše. Kad dođu ovde veče pre venčanja da malo pomaze moju najnoviju atrakciju na pozlaćenim potpeticama. Ali najpre ću ja da te isprobam. Jedan

čovjek koga poznajem s trkališta, po imenu Čarls Alberta Marš (baš sam do maločas bila u krevetu s njim i s još jednim gospodinom iz firme Hanaper i Peti beg) upravo traži devojkicu za sve, i to hitno. Isprsi se. Osmeh. Uvuci ramena. Šta nudiš? (*Pokazuje prstom.*) Za tu svrhu vlasnik ju je dresirao da donosi stvari, s korpom u gubici. (*Zasuče rukav, pa gurne ruku do lakta u Blumovu vulvu.*) O, poduboko je to! Šta je, momci? Diže vam se? (*Mahne rukom pred jednim od mušterija.*) Hajde, najpre pokvasiš, pa onda skupljaš vodu!

MUŠTERIJA

Dajem florin.

(*Dilonov lakej pozvoni ručnim zvonom.*)

GLAS

Šiling i osam penija previše.

LAKEJ

Cincilin!

ČARLS ALBERTA MARŠ

Obavezno da bude devica. Da joj ne smrdi iz usta. Da bude čista.

BELO

(*Lupi čekićem.*) Dva šilinga. Niže od toga ne idem, i to je jevtino. Ždrebica i po. Opipajte i proverite njene vrline. Stisnite slobodno. Ta mekana koža, ti gipki mišići, to nežno telo. Eh, da mi je ovde moj zlatni žig! A i lako se muze. Daje tri galona dnevno. Odlična za rasplod, ne prođe ni sat, a ona rađa mladunce. Rekord njenog oca bio je hiljadu galona punomasnog mleka za četrdeset nedelja. Hej, zlato moje! Da čujem ponude! Hija! (*Utisne svoj inicijal K Blumu na leđa.*) Tako. Garantovano Koen! Ko daje više od dva šilinga, gospodo?

TAMNOPUTI ČOVEK

(*Prikrivajući svoj pravi naglasak.*) Zto vunti šterlinka.

GLASOVI

(*Prigušeno.*) Za kalifa Haruna Al Rašida.

BELO

(*Veselo.*) U redu. Nek priđu svi. Oskudna, smelo kratka suknjica, koja seže do iznad kolena, tako da se nazire krajičak belih gaćica, predstavlja moćno oružje, a i prozirne čarape, s podvezicama smaragdne boje, s dugim ravnim šavom do ispod kolena, sve to godi negovanim instinktima blaziranog bonvivana. Nauči da se meko vrckaš na potpeticama Luj XV, visine četiri inča, da se izazovno grčki nakloniš, da sevu butine, a kolena se smerno dodirnu. Upotrebi sve svoje draži da ih očaraš. Ugađaj njihovim gomorijanskim porocima.

BLUM

(*Krije porumenelo lice pod pazuhu i kikoće se s kažiprstom u ustima.*) O, znam šta hoćeš da kažeš.

BELO

A zar bi ti valjao za bilo šta drugo, tako impotentan, a? (*Sagne se i zagleda se, grubo pročeprka lepezom po naborima sala na Blumovim bokovima.*) Diž' se! Diž' se! Mačorčino! A šta nam je ovo ovde? Gde ti se izgubilo ono ufrćkano crevce, ko li ti ga je to odsekao, je li mališa? Pevaj, ptičice, pevaj. Mekan ti je kao u šestogodišnjeg klinca koji iza nekih kola pravi pipi. Kupi sebi vedro, ili prodaj tu pumpu. (*Glasno.*) Možeš li da se pokažeš kao muškarac?

BLUM

Ulica Ekls...

BELO

(*Sarkastično.*) Ne bih nipošto hteo da povredim tvoja osećanja, ali tamo je već zauzeo mesto jedan momak koji ima čime da se pohvali. Sve se izmenilo, mali moj veseljko! On ti je zreo čovek koji zna šta hoće. Bio bi srećan, šonjo, kad bi ti imao takvu alatku, kvrgavu i čvornovatu. Taj ume da ga zakuca, to ti ja kažem! Stopala uz stopala, kolena uz kolena, trbuh uz trbuh, sise uz grudi! Taj nije evnuh. Crveni čuperak štrči mu odostrag kao žbun štipavice! Sačekaj devet meseci, dečko moj! Đumbir mu njegov, taj joj se već rita i kašlje u trbušini! Dođe ti da podivljaš, je l' da? (*Prezrivo pljune.*) Pu!

BLUM

Sa mnom se nedostojno postupalo, ja ... prijaviću policiji.
Sto funti. Sramota jedna. Ja...

BELO

Prijavio bi ti kad bi mogao, ništarijo. Nama treba pljusak,
a ne tvoje rominjanje.

BLUM

Prosto da izludiš! Mol! Zaboravio sam! Oprosti! Mol! ...
Mi... Ipak...

BELO

(Okrutno.) Ne, Leopolde Blume, sve se ženskom voljom
promenilo otkako si ti opružen u svojoj Sjenoj dolini zaspao i
prespavao noć dugu dvadeset godina. Vrati se pa ćeš videti.

(Stara Snena dolina doziva preko sveta.)

SNENA DOLINA

Ripe Van Vinkle! Ripe Van Vinkle!

BLUM

*(U dronjavim mokasinama sa zardalom lovačkom puškom,
hoda na prstima, oprezno opipava, iznureno mu bradato lice
virne kroz dijamantska okna, pa vikne.)* Vidim je! To je ona! One
prve večeri kod Mata Dilon! Ali ta haljina, zelena! A i kosa joj
je obojena u zlatno a i on...

BELO

(Podrugljivo se smeje.) To je tvoja kći, sovuljago, s jednim
studentom iz Malingara.

*(Mili Blum, svetle kose, u zelenoj bluzi, s tankim
sandalama, s plavim šalom što se lako vijori na
morskom vetru, otme se iz naručja svog ljubavnika i
vikne, a mlađane joj oči razrogačene od čuda.)*

MILI

Jao! Pa to je tatičica! Ali, tatičice, kako si ostario!

BELO

Izmenio se, a? Sve naše stvari, naš pisci sto na kome nikad nismo pisali, fotelja tetke Hegarti, naše klasične reprodukcije starih majstora. Jedan čovek sa svojim prijateljima sad tu živi kao bubreg u loju. Zasluženi odmor za rogonju! A što da ne? Koliko si žena imao, kaži? Pratio ih kroz mračne ulice, dustabanlijo, uspaljivao ih svojim prigušenim groktanjem. Kazuj, kurvo muška? Besprekorne dame s paketićima iz bakalnice. Sad je na tebe red. Što je dobro za gusku, dobro je i za gusana.

BLUM

Oni... ja...

BELO

(Oštro.) Otisci njihovih peta ostaće na onom briselskom tepihu koji si kupio na aukciji kod Rena. Dok se jarcaju s pustopašnom Moli tražeći besnu buvu u njenim gaćama, slomiće onu statueta koju si jednom iz ljubavi prema umetnosti po kiši doneo kući. Oskrnaviće tajne tvoje skrivene pregrade. Cepaće listove iz tvog astronomskog priručnika da pripale lulu. I pljuvaće po tvojoj mesinganoj ogradi kraj kamina, koju si kod Hemptona Lidoma platio deset šilinga.

BLUM

Deset i šest penija. Barabe pogane. Pusti me da odem. Vratću se. Dokazaću...

GLAS

Zakuni se!

(Blum steže pesnice i puzi napred, s bovi nožem u zubima.)

BELO

Kao gost koji plaća, ili kao izdržavano lice? Prekasno je. Prostro si svoju donajbolju postelju da sad drugi u nju legnu. Ispisan je tvoj epitaf. S tobom je gotovo, i nemoj to da zaboraviš, mizerijo matora.

BLUM

Hoću pravdu! Cela Irska protiv jednog! Zar niko...?

(Grize palac.)

BELO

Umri i budi proklet ako znaš za čestitost i dostojanstvo. Mogu ti dati bocu retkog starog vina koje će te začas otpremiti do pakla i natrag. Potpiši testament i ostavi nam sve do poslednje pare. Ako nemaš ništa, potrudi se da stekneš, ukradi, opljačkaj! Sahranićemo te u grmlju u našoj bašti, gde ćeš ležati mrtav i prljav sa starim Kakom Koenom, mojim pastorkom za koga sam se udala, prokletim matorim podagričnim prokuratorom i sodomitom iskrivljenog vrata, i s još deset ili jedanaest mojih muževa, kako god da su se zvali, barabe, koji su se svi podavili u istoj klozetskoj jami. (*Prasne u glasan krkljav smeh.*) Nađubrićemo te, gospodine Flauer! (*Podrugljivo zapevuši.*) Bajbaj, Poldi! Tatice!

BLUM

(*Uhvati se za glavu.*) Moja snaga volje! Sećanje! Grešio sam! I pat...

(*Jeca bez suza.*)

BELO

(*Podrugljivo.*) Cmizdravko! Krokodilske suze!

(*Blum, skrhan, prekriven velovima kao za žrtvovanje, jeca, s licem prema zemlji. Čuje se posmrtno zvono. Siluete obrezanih, ogrnute tamnim šalovima, u odeći od kostreti, stoje kraj zida plača. M. Šulomovic, Džozef Goldvoter, Mozis Hercog, Haris Rozenberg, M. Moizel, Dž. Citron, Mini Vočmen, O. Mastijanski, velečasni Leopold Abramovic, Čazen. Mlataraju rukama i u dušama plaču nad otpadnikom Blumom.*)

OBREZANI

(*Potmulim grlenim glasom, dok na njega bacaju mrtvo morsko voće, bez cveća.*) Shema Israel Adonai Elohenu Adonai Echad.¹²⁶

GLASOVI

(*Uzdišu.*) Ode on. E, da. Da, zaista. Blum? Nikad čuo. Ne? Čudan tip. Eno udovice. A, tako? A, da.

¹²⁶ *Bog je jedan* (hebr.); izgovorena fraza deo je hebrejske molitve za umirućeg.

(S lomače se podiže plamen kamforne smole. Plašt od dima tamjana podigne se i rasprši. Iz rama od hrastovine, jedna nimfa raspletene kose, odevena u laku tamnomrku haljinu, siđe iz svoje pećine i prođe ispod isprepletanih grana tisovog drveća, pa stane iznad Bluma.)

TISOVO DRVEĆE

(Šapuće lišćem.) Sestra. Naša sestra. Pssst.

NIMFA

(Blago.) Smrtniče! *(Ljubazno.)* Ne plači, suze ne roni!

BLUM

(Mlitavo se vuče pod granama, okupan suncem, dostojanstveno progovara.) Ovaj položaj. Osetio sam da se to od mene očekuje. Moć navike.

NIMFA

Smrtniče! Zatekao si me u lošem društvu nogatih igračica, sitnih trgovaca što traže provod, popularnih generala, besmrtnih pantomimičara u trikoima boje mesa i nakindurenih vrckastih plesačica, La Aurore i Karini, muzička tačka, predstava stoleća. Bila sam sakrivena u jevtini ružičasti papir koji je mirisao na naftu. Bila sam okružena ustajalom prljavštinom klupske gospode, pričama koje uzbuđuju nezrele mladiće, plakatima i transparentima, prevarantskim kockicama i lažnim grudima, ekskluzivnim proizvodima, pojasevi i zbog čega ih treba nositi, svedočenje jednog kilavog gospodina. Korisni saveti za oženjene.

BLUM

(Podiže kornjačastu glavu prema njenom krilu.) Mi se ondekud znamo. S neke druge zvezde.

NIMFA

(Tužnim glasom.) Gumena roba. Nepoderivo. Tu marku kupuju i aristokrate. Steznici za muškarce. Lečim napade ili vraćam novac. Iskrena svedočenja o čudesnom sredstvu za povećavanje grudi, profesora Valdmana. Grudi su mi za tri

nedelje porasle za deset inča, tvrdi gospođa Gas Rablim uz priloženu fotografiju.

BLUM

Mislite na *Foto bits!*

NIMFA

Da. Uzeo si me, uramio me u hrastovinu i pozlatu, okačio me iznad svoje bračne postelje. Neopažen, jedne letnje večeri, poljubio si me na četiri mesta. I olovkom si s puno ljubavi osenčio moje oči, moje grudi i moj stid.

BLUM

(*Ponizno joj ljubi dugu kosu.*) Tvoje klasične obline, besmrtna lepotice. Uživao sam da te gledam, da ti se divim, lepoto, gotovo da ti se molim.

NIMFA

U mračnim noćima slušala sam tvoje slavopojke.

BLUM

(*Žurno.*) Da, da. Hoćeš da kažeš da ja... San svakom otkriva najgoru stranu, izuzev možda deci. Znam da sam ispao iz kreveta, ili možda pre bio gurnut. Kažu da čelično vino¹²⁷ leči hrkanje. A za ono ostalo postoji neki engleski izum, dobio sam prospekt pre nekoliko dana, s pogrešnom adresom. Tvrde da je moguće puštati vetrove bešumno i bez smrada. (*Uzdiše.*) Oduvek je tako bilo. Slabosti, ime ti je brak.

NIMFA

(*S prstima u ušima*) I reči. Njih nema u mom rečniku.

BLUM

Razumela si ih?

TISOVO DRVEĆE

Psst.

¹²⁷ Vino u kome su duže vreme stajali opiljci čelika; smatrano je lekovitim.

NIMFA

(Pokriva lice rukom.) Šta sve nisam videla u toj sobi? Šta su sve moje oči morale da gledaju?

BLUM

(Pravdajući se.) Znam. Prljavo rublje, prljavu stranu spolja, pažljivo rukovati. Alke su razlabavljene. S Gibraltara preko dalekog mora, davno davno.

NIMFA

(Sagne glavu.) Tim gore! Tim gore!

BLUM

(Oprezno razmišlja.) Ona starinska komoda. Bila je lakša od nje. Bila je teška tačno sedamdeset četiri kilograma. Ugojila se pet kila kad je prestala da doji. Na jednom mestu bila je napukla, trebalo je to zalepiti. Je li? I ona smešna stvarčica s geometrijskim šarama, što je imala samo jednu dršku.

(Čuje se šum vodopada koji se obrušava u kaskadama.)

VODOPAD

Polafuka Polafuka

Polafuka Polafuka.¹²⁸

TISOVO DRVEĆE

(Prepliće grane.) Slušaj. Šapat. U pravu je ona, naša sestra. Rasle smo pored vodopada Polafuka. Davale senku u lenjivim letnjim danima.

DŽON VAJS NOLAN

(U pozadini, u uniformi irskog šumara, skida šeširić s peruškom.) Rasti! Širi hlad u lenjivim danima, drveće irsko!

TISOVO DRVEĆE

¹²⁸ Polafuka je vodopad na reci Lifi, tridesetak kilometara jugozapadno od Dablina.

(*Mrmlja.*) Ko je došao na Polafuku sa srednjoškolskom ekskurzijom? Ko je pustio svoje školske drugove da krenu u potragu za orasima, a sam došao u našu senku?

BLUM

(*Uplašeno.*) Srednja škola Pola? Mnemo? Ne vladam sobom baš sasvim. Kontuzija. Pregazio me tramvaj, kad vam kažem.

ODJEK

Lažem!

BLUM

(*S kokošjim grudima, opuštenih ramena, sav ušuškan, u bezličnom dečačkom odelu sa sivocrnim prugama, premalenom za njega, u belim tenis-patikama, obrubljenim dokolenicama s podavijenim vrhovima, i sa crvenom školskom kapom sa značkom.*) Bilo mi je desetak godina, bio sam dečak koji raste. Tada mi nije mnogo trebalo, drmusanje kola, pomešani mirisi ženske garderobe i toaleta, gužva i stiska na stepeništu starog Rojala jer one vole da se guraju, instinkt čopora, i tamno pozorište što odiše seksom, sve je navodilo na porok. Čak i cenovnik njihovog rublja. Pa onda ona vrućina. Toga leta su se pojavile sunčane pege. Završetak škole. I kolač s rumom. Srećni dani.

(*Srećni dani, dečaci srednjoškolci u plavim i belim fudbalskim dresovima i gaćicama, mlada gospoda Donald Tarnbul, Abraham Četerton, Oven Goldberg, Džek Meredith, Persi Apdžon, stoje na čistini među drvećem i dovikuju mladom gospodinu Leopoldu Blumu.*)

SREĆNI DANI

Skušo! Dođi nam opet. Ura! (*Kliču.*)

BLUM

(*Trapavi pubertetlija, s toplim rukavicama, mamica ga ušuškala od glave do pete, zasut grudvama snega, muči se da ustane.*) Ponovo! Kao da mi je šesnaest! Kakva radost! Neka zazvone, sva zvona u ulici Montegi. (*Nesigurno kliče.*) Ura za našu školu malu!

ODJEK

Vidi budalu!

TISOVO DRVEĆE

(*Šuška.*) U pravu je, sestra naša. Šapućite. (*Kroz čitavu šumu čuje se šapat poljubaca. Lica šumskih vila proviruju iz pukotina i kroz lišće, rascvetavaju pupoljke.*) Ko je to oskrnavio našu tihu senku?

NIMFA

(*Stidljivo, kroz razmaknute prste.*) Tamo! Pod vedrim nebom?

TISOVO DRVEĆE

(*Mašući granjem nadole.*) Da, sestro. I na našoj devičanskoj utrini.

VODOPAD

Polafuka Polafuka
Fukafuka Fukafuka

NIMFA

(*Raširenih prstiju.*) O! Sramota!

BLUM

Bio sam prerano sazreo. Mladost. Fauna. Prineo sam žrtvu šumskom bogu. Cveće koje cveta u proleće. Bilo je vreme parenja. Kapilarna privlačnost je prirodna pojava. Loti Klark, lanene kose, gledao sam je pozorišnim dvogledom jadnog tate kroz nemarno navučene zavese, kako se sprema za spavanje. Mala bludnica gutala je travu kao luda. Sjurila se niz most Rialto da me namami svojom bujnom mladalačkom animalnošću. Uzverala se na njihovo izuvijano stablo a ja ... pa tome ni svetac ne bi odoleo. Demon je ušao u mene. Uostalom, zar je iko video?

(*Mlado telence, išarano belim pegama, gura kroz lišće preživarsku glavu s vlažnim nozdrvama.*)

MLADO TELENCE

(*Iz buljavih očiju kaplju mu krupne suze, cmizdri.*) Muuu.
Jaaaa.

BLUM

Jednostavno sam zadovoljio potrebu. (*Patetično.*) Kad sam se ja udvarao devojkama, nijedna nije htela. Valjda sam bio ružan. Nisu htele da se igraju...

(*Visoko na Ben Hautu, kroz rododendrone prolazi koza, nabreklog vimena, zadignutog repa, seje brabonjke.*)

KOZA

(*Mekeće.*) Mehehehehe! Kooooozzzzzz!

BLUM

(*Gologlav, zajapuren, pokriven čičkovima i vresom.*) Bili smo zvanično vereni. Svaki je slučaj poseban. (*Napregnuto zuri dole u vodu.*) Trideset dva u sekundi, naglavce. Novinarska mora. Ošamućeni Ilija. Pao s litice. Tužan kraj činovnika državne štamparije. (*Kroz srebrnotihi letnji vazduh, lutka s Blumovim likom, umotana kao mumija, kotrlja se s litice Lajonhed ka purpurnom vodenom bezdanu.*)

LUTKA-MUMIJA

Bllllllbloglug!

(*Daleko u zalivu između svetala Bejlija i Kiša plovi Kralj Erina, i iz dimnjaka šalje plamen dima koji se širi prema kopnu.*)

ODBORNIK NANETI

(*Sam na palubi, u odelu od tamne alpake, s licem kao u žutog papirnog zmaja, s rukama zadenutim za prsluk, recituje.*) Kad moja domovina zauzme svoje mesto među narodima sveta, tada tek, nikako pre toga, nek mi se ispiše epitaf. Ja imam...

BLUM

Gotovo. Pffrrf!

NIMFA

(*Gordo.*) Mi besmrtnici, kao što si se danas uverio, nemamo takvo mesto, niti dlake na njemu. Mi smo kamenohladni i čisti. Hranimo se električnom svetlošću. (*Izviđa telo u lascivnim grčevima, stavlja kažiprst u usta.*) Nešto si mi rekao. Čula sam te otpozadi. Kako si onda mogao...?

BLUM

(*Pogružen hoda tamo-amo po vresištu.*) O, stvarno sam bio svinja. I klistir sam upotrebio. Trećinu pinte tonika, uz jednu supenu kašiku kamene soli. Snažno ugurati. Štrcaljkom Hamiltona Longa, vernom prijateljicom žena.

NIMFA

Na moje oči. Jastuče za puder. (*Pocrveni i pokloni se.*) I sve ostalo.

BLUM

(*Ojađeno.*) Da. *Peccavi!*¹²⁹ Prineo sam žrtvu na onom živom oltaru gde leđa dobijaju drugo ime. (*S iznenadnim žarom.*) Jer zbog čega bi ona nežna, mirišljava, nakitom okićena ruka, ruka koja vlada...?

(*Neke siluete se vijugavo šunjaju oko stabala, tiho se dozivaju.*)

KITIN GLAS

(*U čestaru.*) Pokaži nam jedan od tih jastučića.

FLORIN GLAS

Evo.

(*Jedan tetreb nespretno proleti kroz šipražje.*)

LINČOV GLAS

(*U čestaru.*) Ajao! Vrelo je!

ZOIN GLAS

(*Iz čestara.*) Iz vreline i dolazi.

VIRAGOV GLAS

¹²⁹ *Grešio sam!* (lat.).

(Poglavica, išaran plavim prugama, u punom sjaju ratne opreme, s kopljem, gazi kroz pucketavi trstik preko bukovica i žirova.) Vruće! Vruće! Čuvajte se Bika koji sedi!

BLUM

To je jače od mene. Topli otisak njenog toplog tela. Već i to što sedim ovde gde je sedela jedna žena, i to sa raširenim butinama, kao da nekom ispunjava poslednju želju, pa još sa prethodno visoko zadignutim skutima bele satenske suknje. Tako prepuna ženstvenosti. Celog me ispunjava.

VODOPAD

Filafula Polafuka
Polafuka Polafuka

TISOVO DRVEĆE

Psst! Govori, sestro!

NIMFA

(Obnevidela, u beloj opatičkoj odori, s kolirom i krilatim velom, odsutnog pogleda, lagano.) Samostan Trankila. Sestra Agata. Maunt Karmel, priviđenja iz Noka i Lurda. Više nema žudnje. *(Obara glavu, uzdiše.)* Samo ono što je eterično. Gde galeb gladni kruži nad vodama gadnim.

(Blum krene da ustane. Otkida mu se jedno dugme na stražnjem delu pantalona.)

DUGME

Pop!

(Dve drolje iz Kuma plešu na kiši, ogrnute šalovima, vrište napuklim glasom.)

DROLJE

Iz gaćica pribadaču izgubio Poldi
Ne zna šta da radi da ih
Zadrži na sebi,
Zadrži na sebi.

BLUM

(*Hladno.*) Razbila si čaroliju. Ova kap je prelila čašu. Kad bi postojao samo eterični svet, šta bi bilo sa svima vama, iskušenicama i početnicama? Vi stalno hoću-neću, kao magare kad piški.

TISOVO DRVEĆE

(*Sa srebrnog mu lišća kaplje rosa, mršave se grane njišu i sahnju.*) Listopadno!

NIMFA

(*Lice joj poprimi strog izraz, počne da pretura po naborima svoje odore.*) Svetogrđe! Iskušavati moju vrlinu! (*Na njenoj haljini pojavljuje se velika vlažna mrlja.*) Kaljati moju nevinost! Ti nisi dostojan ni da dotakneš haljinu čiste žene. (*Pribire oko sebe svoju odoru.*) Čekaj, Sotono. Nećeš mi ti više pevati ljubavne pesmice. Amin. Amin. Amin. Amin. (*Izvuče bodež i, odevena u pancir viteza templara, ubode ga u slabine.*) Nekum!

BLUM

(*Trgne se, ščepa je za ruku.*) Ej! Nebrakada! Mačka ima devet života! Samo pošteno, gospođo. Bez kalemarskih noževa. Lisica i grožđe, je l' to to? Šta nam još treba uz tu vašu bodljikavu žicu? Raspelo nije dovoljno debelo? (*Ščepa njen veo.*) Da li bi volela Brofija, hromog baštovana, ili kip vodonoše bez štrcaljke, ili dobru majku Alfonsus, kazuj, lijo?

NIMFA

(*Krikne, beži od njega ostavivši veo za sobom, njena gipsana figura počinje da puca, a iz pukotina krene oblak smrada.*) Poli...!

BLUM

(*Viče za njom.*) Kao da se to vama ne isplati dvostruko. Bez lomatanja i svakojakih sluzavih izlučevina po celom telu. Probao sam ja. Vaša snaga je naša slabost. Koliko dobijamo za jedno opasivanje? Koliko plaćate u gotovom? Čitam da na Rivijeri plaćate plesače. (*Nimfa u begu stane da zapomaže.*) A? Ja za sobom imam šesnaest godina crnačkog rada. A da li bi mi ijedna porota sutra dodelila pet šilinga za izdržavanje, a? Laži ti nekog drugog, nemoj mene. (*Šmrkne.*) Parenje. Luk. Užegao, Sumpor. Mast.

(Pred njega stane Bela Koen.) Sledeći put ćeš me prepoznati.

BLUM

(*Pribrao se, gleda je.*) *Passee*.¹³⁰ Matora ovca prerušena u jagnje. Zubata i dlakava. Pojedi svake večeri pre spavanja po jedan sirov luk, to je dobro za kožu. I uradi nešto da skineš taj podbradak. Oči su ti prazne kao staklene oči tvoje preparirane lisice. Velike su kao i sve drugo na tebi, u tome je stvar. Nisam ja avion tromotorac.

BELA

(*Prezrivo.*) A ti si mi baš neka marka. (*Svinjska joj njuška zalaje.*) Fuj!

BLUM

(*Prezrivo.*) Najpre obriši taj svoj prcvoljak, još ti s kićanke kaplje hladna sluz one tvoje protuve. Uzmi šaku sena pa se obriši.

BELA

Znam ja tebe, akviziteru! Mrtvo puvalo!

BLUM

Video sam ga, kurvarko! Prodavačice sifilisa i kapavca!

BELA

(*Okreće se prema klaviru.*) Ko je od vas svirao posmrtni marš iz *Saula*?

ZOE

Ja. Sklanjaj se, da te ne očepim. (*Skoči do klavira i ukrštenih ruku počne da udara akorde.*) Ide maca trapa trap. (*Osvrne se.*) Šta velite? Ko bi da se malo poigra mojim bombonicama? (*Hitrim skokom vrati se do stola.*) Ono što je vaše, i moje je, a ono što je moje to je samo moje.

(*Kiti usplahireno oblaže zube staniolom. Blum se približava Zoi.*)

¹³⁰ *Zastarelo, prošlo* (franc.).

BLUM

(Blago.) Vrati mi taj krompir, hoćeš?

ZOE

Šipak, krasna je to stvarčica, i prekrasna.

BLUM

(Osećajno.) Nije to ništa vredno, ali ostalo mi je od moje jadne mame.

ZOE

Zatražiš li natrag poklon
Što si jednom nekom dao
I Bogu ćeš mrzak biti
Poslaće te u pakao.

BLUM

To mi je uspomena. Voleo bih da je dobijem natrag.

STIVEN

Imati ili ne imati, pitanje je sad.

ZOE

Na. *(Zadiže razrez na haljini, otkrivši голу butinu, i odmotava krompir iz gornjeg dela čarape.)* Ko sakrije, taj zna i da nađe.

BELA

(Namršti se.) Ej. Nije ovo striptiz-bar. I nemoj da polomiš taj klavir. Ko ovde plaća?

(Odlazi do pijanole. Stiven pročeprka po džepovima pa izvuče novčanicu držeći je za jedan krajičak i pruži joj.)

STIVEN

(S prenaglašenom ljubaznošću.) Za ovu svilenkastu novčanicu treba da zahvalim svinjskom sluhu publike. Izvinite,

gospođo. Ako dozvolite. (*Neodređeno pokazuje ka Linču i Blumu.*) Mi smo ovde zajedno, Kinš i Linč. *Dans ce bordel où tenons nostre état.*¹³¹

LINČ

(*Javi se sa svog mesta pored ognjišta.*) Dedaluse! Daj joj blagoslov i u moje ime.

STIVEN

(*Daje Beli novčić.*) Zlato. Dao sam joj.

BELA

(*Pogleda u novac, zatim u Stivena, pa u Zoe, Flori i Kiti.*) Ti hoćeš tri devojke? Ovde ima deset šilinga.

STIVEN

(*Radosno.*) Sto hiljada puta molim za oproštaj. (*Ponovo pročeprka po džepu, pa izvuče i preda joj dve krune.*) Izvinite, *brevi manu*,¹³² oči mi nisu sasvim u redu.

(*Bela odlazi do stola da prebroji novac dok Stiven jednosložnim rečima razgovara sam sa sobom. Zoe priskoči stolu. Kiti se nasloni na Zoin vrat, Linč ustane, namesti kapu i zagrlji Kiti oko pasa, priključivši i svoju glavu njihovoj grupi.*)

FLORI

(*Podiže se s teškom mukom.*) Au! Utrnula mi je noga. (*Othramlje do stola. Prilazi Blum.*)

BELA, ZOE, KITI, LINČ, BLUM

(*Brljaju i prepiru se.*) Gospodin ... deset šilinga .. plaća za tri ... samo trenutak ... ovaj gospodin plaća odvojeno ... ma ko mi to dira? ... au ... pazi koga štipkaš ... ostajete li da prenoćite ili samo na kratko? ... ma ko je? ... izvinite, vi ste lažov ... gospodin je platio kao pravi gospodin ... piće ... odavno je prošlo jedanaest.

¹³¹¹³¹ *U ovom bordelu gde nam je dvor* (franc.) – parafraza stiha iz 'Balade o debeloj Margo', Fransoa Vijona (1431-1463).

¹³² *Dao sam manje* (ital.).

STIVEN

(Pored pijanole, načini pokret kao da se užasava.) Nema boca! Šta, jedanaest? Neverovatno.

ZOE

(Zadigne suknju i spusti pola suverena u vrh svoje čarape.) Krvavo sam to zaradila, opružena na obe plećke.

LINČ

(Podiže Kiti sa stola.) Dođi!

KITI

Čekaj. *(Zgrabi one dve krune.)*

FLORI

A ja?

LINČ

Hopla!

(Podigne je, ponese, i sruči je na sofu.)

STIVEN

Kukuriknu lisica, petao se javi,
Zvono s neba što se plavi
Jedanaesti zvoni čas.
K nebu hrli njena duša
Što napušta nas.

BLUM

(Mirno spusti pola suverena na sto između Bele i Flori.) Tako. Dozvolite. *(Uzima novčanicu od jedne funte.)* Tri puta deset. Sad smo kvit.

BELA

(S divljenjem.) kakav si ti prepredenko, jarče matori. Prosto mi dođe da te poljubim.

ZOE

(*Pokazuje prstom.*) Njega? Dubok kao kladenac. (*Linč polaže Kiti na sofu i ljubi je. Blum sa onom jednom funtom prilazi Stivenu.*)

BLUM

Ovo je vaše.

STIVEN

Kako to? He *Le distrait* ili duhom odsutni prosjak.¹³³ (*Ponovo pročeprka po džepu i izvuče šaku novčića. Nešto mu ispadne.*) Pade nešto.

BLUM

(*Sagne se, podigne i pruži mu kutiju šibica.*) Ovo.

STIVEN

Lucifer.¹³⁴ Hvala.

BLUM

(*Tiho.*) Bolje da taj novac date meni da vam pričavam. Zašto da plaćamo više?

STIVEN

(*Daje mu sve svoje novčiće.*) Budi najpre pravičan, pa tek onda velikodušan.

BLUM

Hoću, ali da li je to mudro? (*Prebrojava.*) Jedan, sedam, jedanaest, i pet. Šest. Jedanaest. Ne odgovaram za ono što ste možda izgubili.

STIVEN

Zašto otkucava jedanaest? Proparoksiton.¹³⁵ Trenutak pre sledećeg, kako kaže Lesing.¹³⁶ Žedna lisica. (*Smeje se glasno.*) Sahranjuje svoju babu. Mora da ju je sama ubila.

¹³³ Videti 9. poglavlje, napomenu 31.

¹³⁴ Poznata engleska marka šibica iz XIX veka. Naziv je često korišćen za šibice uopšte.

¹³⁵ U grčkoj metrici: reč s akcentom na preposlednjem slogu.

BLUM

To vam je jedna funta šest šilinga i jedanaest penija. Funta i sedam šilinga, da kažemo.

STIVEN

Ma, baš me nešto zabole.

BLUM

Ne, ali...

STIVEN

(*Prilazi stolu.*) Cigaretu, molim. (*Linč baca cigaretu sa sofe na sto.*) Dakle, Džordžina Džonson je mrtva i udata. (*Na stolu se pojavljuje cigareta, Stiven je gleda.*) Čudo. Salonska magija. Udata. Hm. (*Kresne šibicu i s nekom zagonetnom melanholijom pripali cigaretu.*)

LINČ

(*Posmatra ga.*) Imao bi bolje izgleda da je upališ kad bi prineo šibicu bliže.

STIVEN

(*Prinosi šibicu oku.*) Oko sokolovo. Moraću da nabavim naočare. Juče sam ih slomio. Pre šesnaest godina. Daljina. Oči sve vide ravno. (*Udalji šibicu. Ona se ugasi.*) Mozak razmišlja. Blizu: daleko. Neminovna uslovnost vidljivog. (*Zagonetno se namršti.*) Hm. Sfinga. Zver koja u ponoć ima dve grbače. Udata.

ZOE

Udala se za jednog trgovačkog putnika i otišla s njim.

FLORI

(*Klima glavom.*) Gospodin Lem iz Londona.

STIVEN

¹³⁶ Gotthold Lesing, nemački estetičar, u delu *Laokoon* (1766) bavi se razlikama između poezije i likovne umetnosti i na jednom mestu ističe njihov različit odnos prema 'trenutku': slikarstvo i vajarstvo ovekovečuju kratke, prolazne, a poezija duže 'trenutke'.

Lem iz Londona, koji prima na sebe sve grehe ovog sveta.

LINČ

*(Grli Kiti na sofi, peva dubokim glasom.) Dona nobis pacem.*¹³⁷

(Cigareteta isklizne iz Stivenovih prstiju. Blum je podigne i baci u ognjište.)

BLUM

Nemojte da pušite. Trebalo bi da pojedete nešto. Kud sam i sreo ono proketo pseto. *(Obraća se Zoi.)* Imate li vi nešto?

ZOE

Gladan je?

STIVEN

*(Pružna ruku ka njoj i peva na melodiju krvne zakletve iz Sumraka bogova.)*¹³⁸

Prejaka žudnja
I radoznala žena
Propast su za svakog od nas.

ZOE

(Tragično.) Hamlete, ja sam svrdlo tvoga oca! *(Uzima ga za ruku.)* Plavooki leptane, pročitacu ti sudbinu iz dlana. *(Pokazuje ka njegovom čelu.)* Nema pameti, nema bora. *(Broji.)* Dva, tri, Mars, to je hrabrost. *(Stiven vrti glavom.)* Bez šale.

LINČ

Lažna hrabrost. Mladić koji ne zna za strah. *(Zoi.)* Ko te je naučio da gledaš u dlan?

ZOE

¹³⁷ *Daj nam mira* (lat.) – završni deo molitve *Agnus dei* (Jagnje božje) koja se izgovara u obredu svete pričesti.

¹³⁸ Završni deo Vagnerovog ciklusa opera *Prsten Nibelunga* (1869-1874).

(*Okreće se.*) To da pitaš moja muda, kojih nemam.
(*Stivenu.*) Vidim ti na licu. Po oku, vidiš. (*Namršti se pognute glave.*)

LINČ

(*Smeje se, dva puta udari Kiti po stražnjici.*) Ovako. Šibom.
(*Dva puta glasno pucne šiba, poklopac pijanole se širom otvori, iz njega kao čupavac iz kutije iskoči ćelava glava oca Dolana.*)

OTAC DOLAN

Treba li išibati nekog momka? Slomio naočare? Lukava mala lenština. Vidim ti po očima.¹³⁹

(*Blaga, dobronamerna, rektorska, prekorna, glava dona Džona Konmija pojavljuje se iz mrtvačkog kovčega pijanole.*)

DON DŽON KONMI

Dakle, oče Dolan! Da vidimo. Ja sam uveren da je Stiven veoma dobar dečkić.

ZOE

(*Ispituje Stivenov dlan.*) Ženska šaka.

STIVEN

(*Mrmlja.*) Nastavi. Lezi. Zagrlj me. Miluj. Nikad ja nisam mogao da čitam Njegov rukopis, osim Njegovog zločinačkog palca na bakalaru.¹⁴⁰

ZOE

Kojeg si dana rođen?

STIVEN

U četvrtak. Danas.

¹³⁹ Evokacija epizode iz 1. poglavlja *Portreta umetnika*, u kojoj je Stiven Dedalus nepravedno kažnjen.

¹⁴⁰ Prema legendi, crne tačke iza grudnih peraja bakalara otisci su palca i kažiprsta svetog Petra.

ZOE

Onaj ko u četvrtak se rodi, uzduž i popreko svetom će da hodi.¹⁴¹ (*Prati linije na njegovom dlanu.*) Linija sudbine. Uticajni prijatelji.

FLORI

(*Pokazuje.*) Mašta.

ZOE

Mesečev greben. Srešćeš se sa... (*Iznenada se zagleda u njegove šake.*) Neću ti reći ono što ne valja za tebe. Ili možda želiš da znaš?

BLUM

(*Pomakne joj prste i pruži svoj dlan.*) Od toga više štete nego koristi. Deder. Pročitaj meni.

BELA

Pokaži. (*Okrene Blumovu ruku.*) Tako sam i mislila. Kvirgavi zglobovi, ženskaroš.

ZOE

(*Zuri u Blumov dlan.*) Kuke i verige. Daleka putovanja i brak iz računa.

BLUM

Greška.

ZOE

(*Hitro.*) A, vidim. Kratak mali prst. Papučić. Je l' tako?

(*Crna Liz, krupna koka koja leži na jajima u krugu iscrtanom kredom, podiže se, raširi krila, i zakokodače.*)

CRNA LIZ

Koko. Kook. Kook. Kook.

(*Ustane s tek snesenog jajeta i odgega.*)

¹⁴¹ Deo engleske dečije pesmice (s proročanstvima o deci rođenoj u različite dane u nedelji).

BLUM

(Pokazuje na svoju šaku.) Ovaj ovde ožiljak je od jedne nezgode. Pao sam i posekao se pre dvadeset dve godine. Bilo mi je šesnaest.

ZOE

Vidim, reče slepac. Reci nam nešto što ne znamo.

STIVEN

Vidiš? Krećemo se ka velikom cilju. Ja imam dvadeset dve godine. Pre šesnaest godina i on je imao dvadeset dve. Pre šesnaest godina ja sam se strmeknuo s dvadeset dve, pre dvadeset dve godine on je sa šesnaest pao sa svog drvenog konjića *(Trgne se.)* Negde sam ozledio ruku. Moraću do zubara. A novac?

(Zoe nešto šapuće Flori. Kikoću se. Blum oslobodi ruku pa počne dokono da šara po stolu, ispisujući iskošenim rukopisom nekakve krivulje.)

FLORI

Šta?

(Kočija broj trista dvadeset četiri, s plemenitom snažnom kobilom i kočijašem Džejmсом Bartonom, iz avenije Harmoni, Donibruk, prolazi kasom. Blejzis Bojlan i Linihan ljuljaju se razbaškareni na bočnim sedištima. Sluga iz Ormonda čuči odostrag na rudi. Lidija Dus i Mina Kenedi tužno gledaju s prozora.)

SLUGA

(Klatarajući se, ruga im se mičući prstima kao crvima.)
Ehej, hej, svrbi li vas štogod u gaćama?

(Bronza i Zlato šapuću.)

ZOE

(Flori.) Šapni.

(Ponovo počnu da šapuću.)

(Blejzis Bojlan izvalio se nasred kočije, slameni mu šešir naheren, među zubima drži crveni cvet. Linihan, s mornarskom kapom i u belim cipelama,

teatralno skida jednu dugu dlaku s Bojlanovog ramena.)

LINIHAN

Oho! Šta ja to vidim? Ti si to negde skidao paučinu?

BOJLAN

(Zadovoljno, s osmehom.) Očerupao sam jednu ćurkicu.

LINIHAN

Dobro iskorišćena noć.

BOJLAN

(Podigne uvis četiri debela tupa rožnata prsta, namigne mu.) Blejzis Kejt! Kvalitet zagarantovan, u protivnom vraćamo novac. *(Pružna kažiprst.)* Pomiriši.

LINIHAN

(Radosno omiriše.) Ah! jastog s majonezom. Ah!

ZOE I FLORI

(Smeju se u glas.) Ha ha ha ha.

BOJLAN

(Sigurnim skokom iskoči iz kočije i glasno vikne da ga svi čuju.) Alo, Blum! Da li je gospođa Blum još budna?

BLUM

(U livreji šljivine boje, s pantalonama do kolena, svetložućkastim čarapama i s napuderisanom perikom.) Bojim se da nije, gospodine, poslednje što je...

BOJLAN

(Dobaci mu šest penija.) Na, kupi sebi džin sa sodom. *(Spretno okači šešir o parožak na Blumovoj rogovima okrunjenoj glavi.)* Uvedi me. Imam jedan intiman poslić s tvojom ženom. Shvataš?

BLUM

Hvala, gospodine. Da, gospodine. Madam Tvidi je u kupatilu, gospodine.

MARION

Trebalo bi da se oseti izuzetno počastvovanim. (S *pljuskanjem iskoči iz vode.*) Raule, dragi, dođi da me obrišeš. Gola sam golcata. Imam samo svoj novi šešir i veliki sunder.

BOJLAN

(*Oči mu se radosno zacakle.*) Divota!

BELA

Šta? Šta je to?

(*Zoe joj šapuće.*)

MARION

Pusti ga neka gleda, budalčina! Makro! I neka se sam bičuje. Napisaću pismo nekoj snažnoj prostitutki ili Bartolomoni, bradatoj ženi, da ga prebije na mrtvo ime i da ga natera da mi donese potpisanu i opečaćenu priznanicu.

BOJLAN

(*Zakopčava se.*) Ej, ja ne mogu još dugo ovako. (*Kreće na krutim vojničkim nogama.*)

BELA

(*Smeje se.*) Ho ho ho ho.

BOJLAN

(*Blumu, preko ramena.*) Možeš da se namestiš pred ključaonicu i da se malo sam poigraš, dok je ja ne obradim nekoliko puta.

BLUM

Hvala gospodine. Hoću, gospodine. Mogu li da dovedem dvojicu drugara da budu svedoci i da naprave snimak? (*Pružaju mu posudicu s kremom.*) Vazelin, gospodine? Narandžin cvet?... Mlaka voda...?

KITI

(*Sa sofe.*) Pričaj nam, Flori. Pričaj nam. Šta...

(*Flori joj šapuće. Šapuće nežne reči mrmlja glasno cokćelapće čavrljbrblja.*)

MINA KENEDI

(*Podignutog pogleda.*) O, to mora da je kao miris geranijuma i divnih breskvica. Oh, on jednostavno obožava svaki delić njenog tela! Oni su jedno! Svu je prekriva poljupcima!

LIDIJA DUS

(*Otvorenih usta.*) Njamnjam. O, pa on je nosi po sobi dok to rade! Uzjahala mu je konjića. Čuju se sve do Pariza i Njujorka. Kao puna usta jagoda sa šlagom.

KITI

(*Smeje se.*) Hi hi hi.

BOJLANOV GLAS

(*Umilno, promuklo, iz dubine stomaka.*) Ah! Doobrejskrk brukhrrkraaat!

MARIONIN GLAS

(*Promuklo, umilno, iz grla.*) Oh! Viiišvošismsmapuuhak!

BLUM

(*Izbuljenih očiju, obgrlio se rukama.*) Pokaži! Sakrij! Pokaži! Svirni joj ga! Još! Tuci!

BELA, ZOE, FLORI, KITI

Ho ho! Ha ha! Hi hi!

LINČ

(*Pokazuje prstom.*) Ogledalo prirode. (*Smeje se.*) Hu hu hu hu hu.

(*Stiven i Blum zure u ogledalo. U njemu se pojavljuje lice Vilijama Šekspira, bez brade, ukočeno od*

facijalne paralize, okrunjeno odrazom vešalice od jelenskih rogova koja stoji u predsoblju.)

ŠEKSPIR

(Dostojanstveno, kao iz trbuha.) Prazne glave odaju se glasnim smehom. *(Blumu.)* Ti mišljaše da nevidljiv si. Gledaj. *(Kukuriče smehom petla.)* Jagogo. Kako moj Odelo zadavi Gdestemonu. Jagogo!

BLUM

(Bledunjavo se osmehuje prostitutkama.) Kad ću ja da čujem tu šalu?

ZOE

Pre nego što postaneš dvaput ženjen i jednom udovac.

BLUM

Gresi se praštaju. Čak je i veliki Napoleon, kad su mu posle smrti golome uzeli meru...

(Gospođa Dignam, udovica, zatupastog nosa i obraza zažarenih od posmrtnih razgovora, od straha i od Tanijevog mutnog šerija, projuri kraj njih u crnim velovima, s naherenim šeširićem, stavlajući karmin i puder na obraze, usne i nos, kao labudica kad licka svoje labudiće. Ispod suknje vire joj svakodnevne pantalone njenog muža, i iskrivljene cipele, broj četrdeset četiri. U ruci drži polisu osiguranja Škotskih udovica i kišobran velik kao šatra, pod kojim trčkaraju njeni mladunci, Patsi, koji skakuće na jednoj kraćoj nozi, otkopčanog okovratnika, s vencem kobasica koji mu landara oko vrata, Fredi, koji cmizdri, Suzi s bakalarskim uplakanim ustima, Alisa, koja se muči noseći bebu. Ona ih gurka napred, trake joj se vijore na vetru.)

FREDI

Ah, mama, vučeš me!

SUZI

Mama, iskipeće čorba!

ŠEKSPIR

(*S gnevom paralitika.*) Udala se za drugog a ubila prvog.

(Lice Martina Kaningama, bradato, smenjuje Šekspirovo bezbrado lice. Veliki kišobran pijano se njiše, deca trče sa strane. Pod kišobranom se pojavljuje gospođa Kaningam u kimonu i sa šešišrom kao iz Vesele udovice. Klizi, šunja se i klanja, japanski se uvija.)

GOSPOĐA KANINGAM

(*Peva.*)

A zovu me draguljem Azije.

MARTIN KANINGAM

(*Bezosećajno zuri u nju.*) Kolosalno! Kurveštija nad kurveštijama!

STIVEN

*Et exaltabuntur cornue iusti.*¹⁴² Kraljice su spavale s najboljim bikovima. Seti se samo Pasifaje zbog čije je pohote moj čukunčukundeda¹⁴³ načinio prvu ispovedaonicu. Ne zaboravi madam Grisel Stivens niti čekinjave mladunce iz kuće Lambert. A Noje se opio vinom. A lađa mu je bila otvorena.

BELA

Nema toga ovde. Pogrešio si radnju.

LINČ

Pustite ga. Bio je u Parizu.

ZOE

(*Pritrči Stivenu i uhvati ga pod ruku.*) Oh, hajde! Hajde malo parlevu.

(Stiven natuče šešir na glavu pa skoči do kamina, i tu zastane podignutih ramena, sa šakama raširenim kao peraje i s izveštačenim osmehom na licu.)

¹⁴² *A rogovi pravednikovi uzvisiće se* (lat.; Psalmi, 75:10).

¹⁴³ Pasifaja, žena kritskog kralja Minoja, bila je obuzeta neprirodnom ljubavlju prema bikovima. Dedalus joj je zbog toga načinio šuplju drvenu kravu u koju se ona uvukla, da bi je bik oplodio.

LINČ

(*Uzjašio je sofū.*) Rmm Rmm Rmm Rrrrrmmmmmm.

STIVEN

(*Frflja, s trzajima marionete.*) Hiljade mesta za zabavu da potrošiš veče i novac sa ljupkim damama koje prodaju rukavice a možda i neke druge stvari možda svoje srce pivnice savršeni moderni lokali vrlo ekscentrični gde predivno odevene radodajke nalik na princeze plešu kankan i šetaju pariske ludorije naročito luduju za neženjama iz inostranstva čak i ako loše govore engleski kako su samo vešte u ljubavnim stvarima i sladostrasnim osećanjima. Samo za probranu gospodu ne propustite predstava raja i pakla s mrtvačkim svećama i srebrnim suzama svake večeri. nenadmašno strašno i sablažnjivo rutanje religiji kakvog nema nigde na svetu. Sve te doterane žene koje dođu smerne pa onda krenu da se svlače i vrište kad vide vampira kako bludniči s mladom opaticom sa *dessous troublants*¹⁴⁴ (*Glasno cokne jezikom.*) *Ho, la la! Ce pif qu'il a!*¹⁴⁵

LINČ

*Vive le vampire!*¹⁴⁶

KURVE

Bravo! Parlevu!

STIVEN

(*Zabačene glave, krevelji se i smeje na sav glas, aplaudira samom sebi.*) Urnebesna smejurija. Anđeli vrlo slični prostitutkama a sveti apostoli prave pravcate vucibatine. *Demimondaines*¹⁴⁷ ljupke i lepe u divnim kostimima, cakle se od dijamanata. Ili možda više volite ova savremena uživanja pokvarene starije gospode? (*Pokazuje oko sebe grotesknim pokretima na koje mu Linč i prostitutke odgovaraju.*) Ženska lutka od kaučuka pokretna ili u prirodnoj veličini, virkanje u mlade device koje se gole ljube vrlo lezbijski do u nedogled. Uđite, gospodo, da u ogledalima vidite sve položaje na trapezu i raznim drugim napravama, a ako želite, možete videti i kako

¹⁴⁴ *Donjim vešom u neredu* (franc.).

¹⁴⁵ *Kakvo mu je lice* (franc.).

¹⁴⁶ *Živeo vampir!* (franc.).

¹⁴⁷ *Bludnice, prostitutke* (franc.).

bestijalni mesarski kalfa onaniše u toplu teleću džigericu ili omlet na trbuhu *piece de Shakespeare*.¹⁴⁸

BELA

(*Pljeska se po stomaku i uranja u sofu pucajući od smeha.*)
Omlet na... Ho! Ho! ho! ho! ...Omlet na...

STIVEN

(*Slatkorečivo.*) Ja vas volim, darling gospodine. Govoriti vama engleski jezik zbog *double entente cordiale*.¹⁴⁹ O, da, *mon loup*.¹⁵⁰ Koliko košta? Vaterlo. Vaterklozet. (*Iznenada začuti i podigne kažiprst.*)

BELA

(*Kroz smeh.*) Omlet...

KURVE

(*Kroz smeh.*) Bis! Bis!

STIVEN

Čujte me dobro. Sanjao sam nekakvu lubenicu.

ZOE

Putovaćeš u inostranstvo i zavolećeš strankinju.

LINČ

Preko sveta po ženu.

FLORI

Snovi najavljuju suprotno od onog što sanjaš.

STIVEN

(*Pružna ruke.*) Ovde je to bilo. Ulica kurvi. U aveniji Serpentajn. Belzebub mi je nju pokazao, punačku udovicu. A gde je prostrt crveni tepih?

¹⁴⁸ *Šekspirov komad* (franc.).

¹⁴⁹ *Međusobnog razumevanja* (franc.).

¹⁵⁰ *Vuče moj* (franc.).

BLUM

(Prilazi Stivenu.) Znate...

STIVEN

Ne. Odleteh. Dušmani moji poda mnom ostaše. I zanavek će tu ostati. Svet bez kraja. (Viče.) *Pater!*¹⁵¹ Slobodan!

BLUM

Velim vam, slušajte me...

STIVEN

Hoće da mi pokori duh, je li? *O merde alors!*¹⁵²² (*S oštrim kandžama grabljivice, viče.*) Hola! Hiliho!

(*Kao odgovor začuje se odjek glasa Sajmona Dedalusa, nekako pospan, ali oran.*)

SAJMON

U redu je. (*Nesigurno se njiše kroz vazduh na snažnim teškim krilima orla mišara, lebdi, doziva oštrim kricima.*) Ej, dečko! Hoćeš li pobediti? Hoop. Pšat! Nećeš valjda u isti tor s tim melezanima. Ne mogu oni ni da ti prismrde. Glavu gore! Nek se visoko vijori naš barjak! Orao raširenih krila u letu na crvenoj podlozi. Alsterski kraljevski grb! Haj hoop! (*Oponaša dozivanje lovačkog psa.*) Bulbul! Bulbrlbrlbrlbrl! Haj, dečko!

(*Grančice i šare zidnih tapeta brzo promiču predelom. Krupna lisica isterana iz skrovišta, uzdignutog repa, pošto je sahranila svoju baku, užagrenih očiju trči prema proplanku, tražeći pod lišćem jazavčev brlog. Za njom juri čopor lovačkih pasa, s njuškama uz tle, njušeći plen, laju, kevcu, krv traže. Uz njih lovci i lovinke iz Vord Juniona, željni ubijanja. Iz Siks Majl Pointa, iz Flethausa, iz Najn Majl Stouna, idu za njima pešaci sa čvornovatim štapovima, harpunima, lasoima, goniči stoke s bičevima, mečkari s bubnjevima, toreadori s mačetama, tmasti crnci s bakljama. Urlu rulja kockara, igrača barbuta, prevaranata, kartaša. Lopuže i tapkaroši, promukli kladioci s visokim čarobnjačkim šeširima, dižu zaglušujuću buku.*)

¹⁵¹ *Oče!* (lat.).

¹⁵² *Kakvo sranje!* (franc.).

RULJA

Raspored trka. Program trka!
Deset prema jedan za prvu trku!
Garantovana isplata! Garantovana isplata!
Deset prema jedan na autsajdere.
Deset prema jedan na autsajdere.
Okušajte sreću na ruletu!
Deset prema jedan na autsajdere.
Pet stoja, momci! Pet stoja!
Dajem deset prema jedan!
Deset prema jedan na autsajdere!

(Autsajder bez džokeja projuri kroz cilj kao fantom, griva mu penušava mesečina, a oči zvezde. Kosturi konja: Skiptar, Maksimum Drugi, Zinfandel, Hitac vojvode od Vestminstera, Ripals, Cejlon vojvode od Bofora, pobednik iz Pariza. Jašu ih kepeci, u zardalim oklopima, poskakuju, poskakuju u sedlima. poslednji stiže kroz kišu koja sipi, na iznurenoj riđoj kobili. Petlič sa severa, favorit, s jahačem Geretom Disijem koji u zelenom kaputiću narandžastih rukava, sa žutom kapom, steže uzde, sa spremnom hokejaškom palicom. Njegova raga posrće na belim nogama, tetura se po kamenitom putu.)

ORANŽERSKE LOŽE¹⁵³

(Podrugljivo.) Poteraj ga malo, drugar. Poslednji krug!
Stići ćeš kući pre mraka!

GERET DISI

(Uspravan, lica izgrebanog i oblepljenog poštanskim markama, maše hokejaškom palicom, plave mu oči blistaju u prizmi lusteru dok njegovo kljuse grabi uzornim galopom.)

*Per vias rectas!*¹⁵⁴

¹⁵³ Oranžeri su tajno protestantsko udruženje osnovano u Severnoj Irskoj 1795. godine, vatreni protivnici ideje o irskoj samoupravi.

¹⁵⁴ *Pravim putevima!* (lat.; videti 2. poglavlje, napomenu 27).

(Obramica s dve kofe izlije se po njemu i njegovoj propetoj kljusini, vodopad jagnjeće čorbe s nestašnim komadima šargarepe, ječma, luka, repe, krompira.)

ZELENE LOŽE¹⁵⁵

Lep dan danas, ser Džone! Lep dan, vaša milosti!

(Redov Kar, redov Kompton i Sisi Kafri prolaze ispod prozora, neskladno pevaju.)

STIVEN

Čujte! Naš prijatelj, ulična buka!

ZOE

(Podiže ruku.) Stoj!

REDOV KAR, REDOV KOMPTON I SISI KAFRI

A ja ipak nekako
Jorkširski volim svoju...

ZOE

To sam ja. *(Pljeska rukama.)* Ples! Ples! *(Otrči do pijanole.)* Ima li neko dva penija?

BLUM

Ko će...?

LINČ

(Pružaj joj novčiće.) Evo.

STIVEN

(Nestrpljivo krši prste.) Brže! Brže! Gde mi je proročka palica? *(Otrči do klavira i uzme svoj štap, nogom udara ritam.)*

ZOE

(Okreće ručicu.) Evo.

¹⁵⁵ Katolički pandan oranžera.

(Ubacuje dva penija u otvor. Upale se zlatnoružičasta i ljubičasta svetla. Valjak se zavrti i nesigurno zaprede prve taktove valcera. Profesor Gudvin, sa perikom s repićem, u dvorskoj odeći, ogrnut prljavim plaštom bez rukava, presamićen nadvoje od duboke starosti, tetura kroz sobu, mlatara rukama, šćućuri se na klavirsku klupicu pa stane da podiže bezglave palice i udara po klavijaturi, damski otmeno klimajući glavom, tako da mu repić poskakuje.)

ZOE

(Okreće se u mestu, lupka petama.) Zaplešimo. Da vidimo ko je raspoložen? Ko je za ples?

(Pijanola, dok se svetla na njoj neprestano menjaju, u ritmu valcera svira preludijum pesme Moja je draga iz Jorkšira. Stiven baca štap na sto i grabi Zoe oko struka. Flori i Bela guraju sto prema kaminu. Stiven, držeći Zoe u naručju prenaglašeno otmeno, počinje s njom da igra valcer po sobi. Njen rukav sklizne sa lepe mišice, otkrivši beli pupoljak od vakcinacije. Blum stoji sa strane. Između zavesa, profesor Mađini protura nogu na čijim se prstima okreće svileni šešir. Spretnim udarcem noge, on ga zavrti i nabaci sebi na glavu, pa tako s elegantnim šeširom ukliza u sobu. Odeven je u smoking škriljčane boje s tamnocrvenim svilenim reverima, nosi prsni od tila krem boje, zeleni prsluk dubokog izreza, kruti okovratnik s belom kravatom, uske pantalone boje lavande, salonske cipele i svetložute rukavice. U rupicu revera zadenuta mu dalija. Zavrti prugasti štap tamo-amo, pa ga čvrsto stisne ispod pazuha. Mekano spusti ruku sebi na grudi, pokloni se i pogladi cvet i dugmad.)

MAĐINI

Poezija pokreta, umetnost kalistenije. Nema to nikakve veze s onim što rade gospođa Leget Birn ili Levinston. Organizovanje balova pod maskama. Lepo ponašanje. Plesni koraci Keti Lener. Dakle. Gledajte me! Moje terpsihorske sposobnosti. *(Načini tri menuetska koraka na pčelinjim nožicama.) Tout le monde en avanti Reverence! Tout le monde en place!*¹⁵⁶

¹⁵⁶ *Svi napred. Naklon. Svi na svoja mesta!* (franc.). Sve što Mađini izgovara na francuskom, njegova su uputstva plesačima.

(Preludijum utihne. Profesor Gudvin mlatara rukama, skuplja se, kopni, plašt mu padne kraj stolice. Arija se ponovo začuje, u čvršćem ritmu valcera. Stiven i Zoe slobodno kruže. Svetlo se promeni, zažari, bleđi, postaje zlatno, ružičasto, ljubičasto.)

PIJANOLA

Pričala su dva momka o curama svojim
Devojkama što kod kuća otaše...

(Iz jednog ugla istrče jutarnji sati, zlatokosi, u lakim sandalama, odeveni u devojačko plavo, uzanog struka, nevinih ruku. Okretno zappleilu, okreću konopce za preskakanje. Za njima banu i podnevni sati u ćilibarnozlatnoj boji. Smeju se i drže se za ruke, blistaju im visoki češljevi, hvataju sunce u nestašnim ogledalima, podižu ruke.)

MAĐINI

(Pljeska rukama u rukavicama.) Carré! Avant deux! Dišite ravnomerno! Balance!

(Jutarnji i podnevni sati plešu na svojim mestima, okreću se, prilaze jedni drugima, kruže, klanjaju se licem u lice. Iza njih kavaljeri, obgrljuju ih rukama, spuštaju im ruke na ramena, dodiruju ih, podižu ruke.)

SATI

Možeš da dodirneš moju...

KAVALJERI

Smem li da dodirnem tvoju?

SATI

Da, ali nežno!

KAVALJERI

Najnežnije!

PIJANOLA

Moja smerna draga tanka je u struku...

(Zoe i Stiven se smelo vrte sve slobodnije. Prilaze sati sumraka, izlaze iz dugih senki, raštrkani, vuku se, umornih očiju, obraza nežnih od kane i veštačkog bledog rumenila. Odeveni su u sivu gazu s tamnim širokim rukavima koji trepere na poljskom povetarcu.)

MAĐINI

Avant huit! Traverse! Salut! Cours de mains! Croise!

(Noćni sati prikradaju se poslednji, jedan po jedan. Pre njih povlače se jutarnji, podnevni i sumračni sati. Oni na licu nose maske, u kosi bodeže, a na rukama narukvice s nemim zvončićima. Iscrpljeni, klanjaju se pod velovima.)

NARUKVICE

Hajho! hajho!

ZOE

(Savije se, stavi ruku na čelo.) Oh!

MAĐINI

Les tiroirs! Chaîne de dames! La corbeille! Dos à dos!

(Umorno prave arabeske, tkaju šaru na podu, upliću, raspliću, klanjaju se, uvijaju, vrte.)

ZOE

Vrti mi se u glavi.

(Oslobodi se, sruči se na stolicu. Stiven dograbi Flori i počne da se okreće s njom.)

MAĐINI

Boulangere! Les ronds! Les ponts! Chevaux de bois! Escargots!

(Prepliću se, odstupaju, pružaju ruke, hvataju se za ruke noćni sati, svaki od njih s rukama izvijenim u luk, u mozaiku pokreta, Stiven i Flori se trapavo okreću.)

MAĐINI

Dansez avec vos dames! Changez de dames! Donnez le petit bouquet à votre dame! Remerciez!

PIJANOLA

Najbolja, bolja od svih, Badabum!

KITI

(Poskoči.) O, pa to su svirali na vrtešci na bazaru Mirus!

(Pritrče Stivenu. On naglo ostavi Flori i zgrabi Kiti. Oglasi se visok i prodoran cijuk bukavca. S tetrebskim kričanjem, Toftov nezgrapni ringišpil lagano se okreće po sobi u krug po sobi.)

PIJANOLA

Moja je draga iz Jorkšira.

ZOE

Jorkširka je od glave do pete.

Haj' mo svi!

(Dograbi Flori i zaigra s njom valcer.)

STIVEN

Pas seul!

(U plesu preda Kiti Linču u naručje, dograbi štap sa stola i povede plesače. Svi se okreću, vrte, plešu, obrću. Blumbela, Kitilinč, Florizoe, žene od želea. Stiven sa šeširovom i štapom skakuće kao žabac među visoko podignutim nogama zatvorenih usta sa šakom ispod bedra, zvecka zveči dobuje hajho tratra plavo zeleno žuto svetluca vrti se Toftov nezgrapni ringišpil s jahačima na drvenim konjićima okačenim o pozlaćene zmije utrobe plešu fandango skakuću odskaču s tla i ponovo padaju.)

PIJANOLA

Mada radi u fabrici

I haljine skromne nosi.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Pijanola sve vreme svira pesmu 'Devojka iz Jorkšira' (videti 9. poglavlje).

(Tesnopripijeno brzo sve brže u bleštavobučnom plamenu jurcajuproleću prolaze teškim korakom. Badabum!)

SVI

Bis! Još! Bravo! Još!

SAJMON

Misli na rodbinu svoje majke!

STIVEN

Ples smrti.

(Ding dong ding zazvoni lakejevo zvono, konj, kljuse, junac, prasići. Konmi na Hristovom magarcu hromi bogalj i mornar bez noge u malom čunu ukrštenih ruku vuku konopce stežu plešu mornarski ples bez prestanka, badabum! Na kljusinama, prascima, konjima s praporcima, gadarenskim svinjama,¹⁵⁸ Kornu u kovčegu. Čelična ajkula kameni jednoruki Nelson, dve prevejane Frauenzimmer¹⁵⁹ umazane šljivama padaju s dečjih kolica zapomažu. Bože, pa on je stvarno najbolji. Fitoljnoplav per iz bureta prečasniji večernji Lav u kočiji Blejzisa slepi presamićeni biciklisti Dili sa sladoled-tortom u skromnoj haljini. A u poslednjem tamnomodrnzvrč drndavom skakutavom koritu nešto kao vicekralj i kraljica uživaju u tandaramandara ruži iz bampšira. Badabum!)

(Parovi se razdvajaju. Stiven se vrtoglavo okreće. Soba se okreće u suprotnom smeru. Tetura se, zatvorenih očiju. Crvene tračnice odleću u daljinu. Zvezde se oko sunaca okreću u krug. Blistave mušice plešu po zidu. On zastane kao ukopan.)

STIVEN

Ho!

(Stivenova majka, kost i koža, diže se pravo iz poda u gubavosivoj haljini s vencem uvelih narandžinih pupoljaka i pocepanim svadbenim velom, lice joj je razjedeno i bez nosa, zeleno od grobne buđi. Kosa joj

¹⁵⁸ Svinje u koje je Isus prebacio zloduhe koji su bili obuzeli dvojicu ljudi; svinje su podivljale i skočile sa litice u more (Matej, 8:28-30).

¹⁵⁹ Ženske (nem).

proređena i tanka. Uperi u Stivena prazne očne duplje oivičene modrim krugovima i otvori bezuba usta izrekavši tihu reč. Hor devica i ispovednika peva bez glasa.)

HOR

Liliata rutiliantum te confessorum...

Jubilantum te virginum...

(Na vrhu jedne kule Bak Maligen, u smeđožutoj odeći lude i s klovnovskom kapom s praporcima, stoji i zuri u nju otvorenih usta, a u ruci mu još vruća zemička namazana buterom.)

BAK MALIGEN

Otegla je papke! Kako je to žalosno! Maligen sreće ojađenu majku. *(Podiže pogled.)* Merkurovski Malaki.

MAJKA

(S otmenim osmehom bezumlja smrti.) Nekada sam bila lepotica Mej Gulding. Sada sam mrtva.

STIVEN

(Užasnut.) Lemure,¹⁶⁰ ko si ti? Kakva je ovo paklena ujdurma?

BAK MALIGEN

(Protrese kapu s praporcima.) Kakva sprdačina! Psina Kinš je ubio tu kučku. *(Suze od rastopljenog putera kaplju mu iz očiju na zemičku.)* Naša velika draga mati! *Epi oinopa ponton.*

MAJKA

(Prilazi bliže, zapahnjuje ga blagim dahom vlažnog pepela.) Svi moraju kroz to da prođu, Stivene. Na svetu ima više žena nego muškaraca. Moraš i ti. Doći će čas.

STIVEN

¹⁶⁰ Lemur (u starorimskoj mitologiji): duh umrlog.

(*Guši se od straha, kajanja i užasa.*) Kažu da sam te ja ubio, majko. On vređa tvoju uspomenu. Rak je to učinio, ne ja. Sudbina.

MAJKA

(*Zeleni potočić žuči poteče joj iz ugla usana.*) Tu si mi pesmu ti pevao. *Gorka tajna ljubavi.*

STIVEN

(*Živo.*) Reci mi onu reč, majko, ako je znaš. Reč znanu svim ljudima.

MAJKA

Ko te je spasio one noći kada si u Dalkiju uskočio u voz s Padijem Lijem? Ko se sažalio na tebe kad si tužan sedeo sred tuđeg sveta? Molitva je svemoćna. Molitva iz ursulinskog¹⁶¹ molitvenika za napaćene duše, i četrdesetodnevni oprost greha. Pokaj se, Stivene.

STIVEN

Avet! Hijena!

MAJKA

Molim se za tebe na onom svetu. Neka ti Dili svake večeri posle tvog umnog rada kuva pirinač. Volela sam te tolike godine, o sine moj, prvorođenče moje, još dok sam te u utrobi nosila.

ZOE

(*Hladi se rešetkom kamina.*) Skuvaću se!

FLORI

(*Pokazuje prema Stivenu.*) Pogledaj! Prebledeo je.

BLUM

(*Prilazi prozoru da ga još malo odškrine.*) Vrtoglavica.

¹⁶¹ Red svete Ursule: katolički ženski red posvećen podučavanju mladih devojaka i negovanju bolesnika.

MAJKA

(*Užarenih očiju.*) Pokaj se! O, vatro paklena!

STIVEN

(*Zadihan.*) Žderačice leševa! Ranjava glava, krvave kosti!

MAJKA

(*Primiče se licem sve bliže, širi iz sebe dah pepela.*) Čuvaj se! (*Lagano podiže pocrnelu, sparušenu desnicu prema Stivenovim grudima, ispruženih prstiju.*) Čuvaj se! Božja ruka! (*Zeleni rak zlobnih crvenih očiju duboko zarije iscerene štipaljke u Stivenovo srce.*)

STIVEN

(*Guši se od besa, lice mu usahne i posivi i ostari.*) Sranje!

BLUM

(*Pored prozora.*) Šta?

STIVEN

*Ah, non, par exemple!*¹⁶² Intelektualna imaginacija! Ili celim svojim bićem ili nikako. *Non serviam!*¹⁶³

FLORI

Dajte mu malo hladne vode. Čekajte. (*Izjuri napolje.*)

MAJKA

(*Lagano krši ruke, očajnički jeca.*) O, Sveto srce Isusovo, smiluj mu se! Izbavi ga od pakla, o božansko Sveto srce!

STIVEN

Ne! Ne! Ne! Čikam vas sve da mi skrhate duh ako možete! Sve ću vas baciti na kolena!

MAJKA

¹⁶² *Ah, zaboga, ne!* (franc.).

¹⁶³ *Neću služiti!* (lat.); Luciferove reči pobune, ali i čuvene reči Stivena Dedalusa iz Portreta umetnika u mladosti: „Neću služiti onome u šta više ne verujem, zvalo se to moj dom, moja otadžbina ili moja crkva...“

(U agoniji samrtnog ropca.) Smiluj se Stivenu, gospode, meni za ljubav! Neizreciv je bio moj jad kad sam umirala na Golgoti u onolikom bolu, jadu i mukama.

STIVEN

*Nothing!*¹⁶⁴

(Podigne štap visoko obema rukama i smrska luster. Poslednji plamičak vremena poskoči, i u tami koja potom zavлада ruši se prostor, pršti staklo, drobe se zidovi.)

MLAZ PLINA

Pffft!

BLUM

Stani!

LINČ

(Potrči i ščepa Stivena za ruku.) Ej! Polako! Ne luduj!

BELA

Policija!

(Stiven ostavi štap, zabaci glavu i ruke unazad, zaždi i izjuri iz sobe pored prostitutki kraj vrata.)

BELA

(Vrišti.) Drž'te ga!

(Dve prostitutke potrče ka vratima predsoblja. Linč i Kiti i Zoe pojure iz sobe. Uzbuđeno žagore. Blum krene za njima, pa se vrati.)

PROSTITUTKE

(Zaglavljene u vratima, pokazuju prstom.) Tamo dole.

ZOE

(Pokazuje.) Tamo. Tamo se nešto događa.

¹⁶⁴ Nužni, Neophodni (nem.): naziv čudotvornog mača kojim Zigfrid u istoimenoj Vagnerovoj operi ubija zmaja.

BELA

Ko će da plati svetiljku? (*Ščepa Bluma za peš kaputa.*)
Aha. Ti si bio s njim. Svetiljka je razbijena.

BLUM

(*Potrči u predsoblje, pa potrči natrag.*) Kakva svetiljka,
ženo?

KURVA

Pocepao je kaput.

BELA

(*Pogled joj strašan od gneva i pohlepe, pokazuje prstom.*)
Ko će ovo da plati? Deset šilinga. Ti si svedok.

BLUM

(*Dograbi Stivenov štap.*) Ja? Deset šilinga? Zar ga nisi
dovoljno opelješila? Zar nije...!

BELA

(*Glasno.*) Dosta tog tvog mudrovanja. Ovo nije kupleraj.
Ovo je otmena kuća.

BLUM

(*Ruka mu je ispod svetiljke, povlači lanac. Kad povuče,
mlaz plina osvetli zgnječeni zelenkastopupurni abadžur. On
podiže štap.*) Samo je grlo slomljeno. Evo, tu je sve što je on ...

BELA

(*Ustukne i vrisne.*) Isuse! Nemoj!

BLUM

(*Kao da odbija udarac.*) Da ti pokažem kako je udario u
karton. Šteta nije ni šest penija. Deset šilinga, pazi molim te!

FLORI

(*Ulazi noseći čašu vode.*) Gde je?

BELA

Hoćete li da pozovem policiju?

BLUM

A, znam. Dežurni plavac. Ali on je student na Trinitiju. To su ti najbolje mušterije. Gospoda koja plaćaju zakup. (*Napravi masonski znak.*) Znaš šta hoću da kažem? Vicekancelarov nećak. Ne treba ti valjda skandal.

BELA

(*Srdito.*) Triniti. Dođu mi tu posle veslačkih trka da se izluduju, a ništa ne plate. Da nećeš možda ti da mi zapovedaš? Gde je on? Tužiću ga. Osramotiću ga, hoću bogami. (*Viče.*) Zoe! Zoe!

BLUM

(*Ubeđivački.*) A šta da se to desi tvome sinu u Oksfordu! (*Opominjućim glasom.*) Ja znam sve.

BELA

(*Gotovo zanemela.*) Ko si ti u stvari?

ZOE

(*Stoji na vratima.*) Napolju je neka gužva.

BLUM

Šta? Gde? (*Baci šiling na sto i vikne.*) Ovo je za grlo lusteru. Gde? Treba mi svež vazduh.

(Izjuri kroz predsoblje. Prostitutke pokazuju prstom. Flori potrči za njim, rasipajući vodu iz nagnute čaše. Na pragu se skupile prostitutke, pa se rastorokale, pokazuju na desnu stranu, gde se magla razišla. Sleva zveckajući pristiže fijaker. Pred kućom uspori. Blum na vratima predsoblja opazi Kornija Kelehera kako se priprema da siđe iz fijakera uz dva ćutljiva razvratnika. Blum skrene pogled. Bela u predsoblju ganja svoje kurvice. One šalju cmomcmokcmok njamnjam poljupce. Kornij Keleher otpozdravlja sablasno razbludnim osmehom. Ćutljivi razvratnici okreću se da plate

kočijašu. Zoe i Kiti i dalje pokazuju na desno. Blum ih malo razmakne, navuče svoju kalifsku kukuljicu i pončo, pa gledajući u stranu, požuri niz stepenice. Kao Harun al Rašid inkognito, on šmugne iza ćutljivih razvratnika pa pohita uz ogradu hitrim korakom leoparda, ostavljajući za sobom trag, pocepane koverte natopljene anisovim mirisom. Jasenov štap prati mu korake. Čopor lovačkih pasa predvođen Hornblauerom s Trinitija koji maše bičem s lovačkom kapom na glavi i u starim sivim pantalonama, prate ga izdaleka, njuše mu trag, sve su bliže, laju, dahću, gube trag, kreću napred, plaze jezike, ujedaju ga za pete, skaču mu iza leđa. On korača, trči, ide u cikcak, galopira, ušiju zabačenih unatrag. Zasipaju ga šljunak, korenje kupusa, kutije keksa, jaja, krompiri, mrtvi bakalari, ženske papuče. Za njim u cikcak galopira hajka, nanjušili su ga, svi jure jedan za drugim, noćni stražari 65S i 66S, Džon Henri Menton, Vizdom Heli, V. B. Dilon, odbornik Naneti, Aleksander Kiz, Lari O 'Rurki, Džo Kafi, gospođa O'Daud, Piser Berk, Bezimeni, gospođa Riordan, Građanin, Gerioven, Onajkakoseonozvaše, Čudno lice, Onajštoličinaonoga, Većsamganegdevideo, Onajsonim, Kris Kalinan, ser Čarls Kameron, Bendžamin Dolard, Linihan, Bartel D Arsi, Džo Hajns, Red Mari, urednik Brajden, T. M. Hili, gospodin sudija Ficgibon, Džon Hauard Parnel, velečasni Salmon, profesor Džoli, gospođa Brin, Denis Brin, Teodor Pjurifoj, Mina Pjurifoj, poštanska službenica iz Vestland Roua, Č. P. Makoj, Lajonsov prijatelj, Hopi Holohan, čovek s ulice, drugi čovek s ulice, fudbaleri, vozač sa spljoštenim nosom, bogata dama protestantkinja, Dejvi Birn, gospođa Elen Makginis, gospođa Džo Galager, Džordž Lidvel, Džimi Henri sa kurjim očima, inspektor Larasi, otac Kauli, Krofton iz poreske uprave, Den Dason, zubar Blum s kleštima, gospođa Bob Doran, gospođa Kenefik, gospođa Vajs Nolan, Džon Vajs Nolan, lepaudataženicaokojuse izdalekaočešao iz tramvaja za Klonski, prodavac knjige Slasti greha, gospođica Dubidatdadubidat, gospođe Džerald i Stanislaus Moran iz Robaka, glavni činovnik iz Drimija, pukovnik Hejs, Mastijanski, Citron, Penrouz, Aron Figatner, Mozis Hercog, Majkl E. Gerati, inspektor Troj, gospođa Galbrajt, pozornik sa ugla ulice Ekls, stari doktor Brejdi sa stetoskopom, tajanstveni čovek s plaže, ritriver, gospođa Mirijam Dandrade i svi njeni ljubavnici.)

HAJKA

(Navratnanoszbrdazdola.) To je Blum! Zaustavite Bluma! Držbluma! Drž'te lopova! Hej! hej! Zaustavite ga tu na uglu!

(Na uglu ulice Biver ispod skele Blum zadihan zastane nadomak bučne razularene rulje u kojoj niko nema pojma haj, haj, ko šta zašto dižu silnu graju.)

STIVEN

(Uvežbanim kretnjama, dišući duboko i lagano.) Moji ste gosti. Nepozvani. Milošću petog Džordža i sedmog Edvarda. Istorija je kriva. Sve je to izmislila majka memorija.

REDOV KAR

(Obraća se Sisi Kafri.) Da li vas je ovaj vređao?

STIVEN

Obratio sam joj se vokativom ženskog roda. Možda je ona srednjeg. Negenitivna.

GLASOVI

Ne, nije. Devojka laže. On je bio kod gospođe Koen. Šta se događa? Vojnici i civili.

SISI KAFRI

Bila sam u društvu vojnika i oni su me ostavili nasamo da obavim – znate već šta i ovaj mladić je potrčao za mnom. Ali ja sam verna muškarcu koji me počasti, iako sam jevtina kurva.

STIVEN

(Opazi Kitinu i Linčovu glavu.) Zdravo, Sizife. *(Pokaže na sebe i na ostale.)* Poetično. Neopoetično.

GLASOVI

Onaje vernasvommuškarcu.

SISI KAFRI

Da, tražio je da pođem s njim. A ja bila s mojim prijateljem vojnikom.

REDOV KOMPTON

Traži batine, taj pederko. Opauči ga jednom, Hari.

REDOV KAR

(*Obraća se Sisi.*) Da li vas je vređao dok smo ja i on išli da pišamo?

LORD TENISON

(*U blejzeru s britanskom zastavom i flanelskim pantalonama za kriket, golglav, razlepršane brade.*) Nije njihovo da pitaju zašto.¹⁶⁵

REDOV KOMPTON

Opauči ga, Hari.

STIVEN

(*Redovu Komptonu.*) Ne znam vam ime ali potpuno ste u pravu. Doktor Swift kaže da jedan čovek u oklopu može da pobeđi desetoricu u košuljama. Košulja je sinegdoha. Deo koji predstavlja celinu.

SISI KAFRI

(*Okupljenoj gomili.*) Ne, ja sam bila s vojnikom.

STIVEN

(*Ljubazno.*) A što da ne? Hrabri mladi ratnik. Po mom mišljenju, na primer, svaka dama...

REDOV KAR

(*Naherene kape, korača ka Stivenu.*) Reci, šefe, kako bi bilo da ti ja malo rascopam njušku?

STIVEN

(*Pogleda ka nebu.*) Kako? Veoma neprijatno. Plemenita veština razmetanja. Ja lično, gnušam se svake akcije. (*Mahne*

¹⁶⁵ „Nije njihovo da pitaju zašto“, stih je iz Tenisonove pesme 'Juriš lake konjice' (1854), u kojoj pesnik slavi herojstvo konjičke jedinice uludo žrtvovane u jednoj bici u Krimskom ratu.

rukom.) Malo me boli ruka. *Enfin, ce sont vos oignonc.*¹⁶⁶
(*Okrene se ka Sisi Kafri.*) Ovde nešto nije u redu. U čemu je stvar, zapravo?

DOLI GREJ¹⁶⁷

(*Maše maramicom s balkona, daje znak junakinje s Jerihona.*) Rava.¹⁶⁸ Kuvarski sine, zbogom. Vrati se srećno svojoj Doli. Sanjaj devojkicu koju si ovde ostavio i ona će sanjati tebe.

(*Vojnici kolutaju vodnjikavim očima.*)

BLUM

(*Probije se laktovima kroz gomilu, snažno ščepa Stivena za rukav.*) Idemo, profesore, kočijaš čeka.

STIVEN

(*Okrene se.*) A? (*Oslobađa se stiska.*) Zašto da ne porazgovaram s njim ili s bilo kojim drugim ljudskim bićem koje hoda uspravno po ovoj spljoštenoj narandži? (*Pokazuje prstom.*) Ne bojim se da razgovaram s bilo kim, samo ako mogu da mu vidim oči. Valja čuvati ravnotežu.

(*Zatetura se korak nazad.*)

BLUM

(*Podupre ga.*) Čuvaj ti svoju.

STIVEN

(*Šuplje se smeje.*) Pomerem mi je centar za ravnotežu. Zaboravio sam onaj štos. Hajde da negde sednemo i popričamo. Borba za život je zakon postojanja, ali savremeni pacifisti, posebno onaj car¹⁶⁹ i s njim kralj Engleske, izmislili su arbitražu. (*Kucka se po čelu.*) Ali ja moram ovde da ubijem sveštenika i kralja.

BIDI TRIPERUŠA

¹⁶⁶ *Na kraju krajeva, to je vaša stvar* (franc.9).

¹⁶⁷ Lik iz popularne pesme iz Burskog rata, 'Zbogom, Doli Grej'.

¹⁶⁸ Rava je ime jerihonske bludnice koja je zaštitila uhode Isusa Navina, zbog čegaje bila pošteđena kada je ovaj uništio Jerihon (Knjiga Isusa Navina, 2:15-16, i 6:22-25).

¹⁶⁹ Ruski car Nikolaj II (1868-1918), na čiju je inicijativu 1899. godine u Hagu održana konferencija o međunarodnom razoružanju; pet godina kasnije, Rusija je otpočela rat s Japanom.

Jesi li čula šta je rekao profesor? On je profesor iz koledža.

PICI KEJT

Jesam. Čula sam.

BIDI TRIPERUŠA

On se izražava upadljivo prefinjenom frazeologijom.

PICI KEJT

Da, zaista. A u isto vreme i s tako prikladnom ratobornošću.

REDOV KAR

(Otrgne se i oslobodi pa krene napred.) Šta ti ono reče za mog kralja?

(U kapiji se pojavljuje Edvard Sedmi. Odeven je u belu bluzu na kojoj je izvezeno Sveto srce, uz insignije viteških redova Podvezice i Čička, Zlatnog runa, Danskog slona, Skinerovog i Probinovog konja,¹⁷⁰ pravnika iz visokog suda, kao i drevne i proslavljene artiljerijske čete Masačusets. Dudla crvenu žele bombonu. Na sebi ima i ruho velikog majstora masonske lože s mistrijom i keceljom, i oznakom Proizvedeno u Nemačkoj. U levoj ruci drži zidarsko vedro na kome je napisano: Defense d'uriner¹⁷¹. Pozdravlja ga urlik oduševljenja.)

EDVARD SEDMI

(Lagano, svečano, ali nerazgovetno.) Mir, savršen mir. Za identifikaciju, nosim vedro u ruci. Živeli, momci. (Okreće se svojim podanicima.) Došli smo ovde da budemo svedoci poštene borbe i od sveg srca želimo sreću obojici boraca. Mahak makar a bak.¹⁷²

(Rukuje se redovom Karom, redovom Komptonom, Stivenom, Blumom i Linčom. Sveopšti

¹⁷⁰ Džejms Skiner (1788-1841) i Dejton Probin (1833-1922) su vojskovođe proslavljene u pohodima u Indiji.

¹⁷¹ Zabranjeno mokrenje (franc.).

¹⁷² Besmislica na izvitoperenom arapskom.

aplauz. Edvard Sedmi u znak otpozdrava otmenom kretnjom podiže vedro.)

REDOV KAR

(Stivenu.) Ponovi to.

STIVEN

(Nervozno, prijateljski, savladava se.) Razumem vaš stav, premda ja u ovom trenutku nemam kralja. Živimo u vreme svima dostupnih lekova. Teško je raspravljati ovde dole. Ali evo u čemu je stvar. Vi, recimo, dajete život za svoju domovinu. *(Spušta ruku na rukav redova Kara.)* Nije da vam ja to želim. Ali ja kažem: neka moja domovina da život za mene. Do danas je tako i činila. Ja ne želim da ona umre. Neka je prokleta smrt. Živeo život!

EDVARD SEDMI

(Levitira nad gomilama poubijanih u odeći, sa oreolom šaljivog Isusa,¹⁷³ sred fosforescentnog lica belasa mu se žele-bombona.)

Moj metod lečenja sasvim nov je, dosad to niste znali.

Slepima prašinu u oči bacam, ne bi li progledali.

STIVEN

Kraljevi i jednorozii!¹⁷⁴ *(Posrne korak unatrag.)* Dođite negde pa da lepo... Šta ono reče ona devojka?...

REDOV KOMPTON

Daj, Hari, ritni ga u jaja. Pa u kitu.

BLUM

(Redovima, blago.) On ne zna šta govori. Malo je preterao s pićem. Apsint, zelenooko čudovište. Poznajem ga. On je gospodin čovek, pesnik. Sve je u redu.

STIVEN

¹⁷³ 'Balada o šaljivom Isusu' je pesma Baka Maligena, spominjana u 1. poglavlju.

¹⁷⁴ Parafraza naslova dečije pesmice 'Lav i jednorog'.

(*Klima glavom, smeška se i smeje.*) Gospodin, rodoljub, čovek od nauke i strah i trepet za sve prevarante.

REDOV KAR

Baš mene zaboje ko je on.

REDOV KOMPTON

Baš nas zaboje ko je on.

STIVEN

Ja njih izgleda razdražujem. Kao bika zelena krpa.

(*Kevin Igan iz Pariza u crnoj španskoj košulji s kićankama i kapićom školarca daje znak Stivenu.*)

KEVIN IGAN

H'lo. *Bonjour! Vieille ogresse sa dents jaunes.*¹⁷⁵

(*Patris Igan proviruje otpozadi, zečjom njuškom gricka list dunje.*)

PATRIS

*Socialiste!*¹⁷⁶

DON EMIL PATRICIO FRANC RUPERT POUP HENESI¹⁷⁷

(*U srednjovekovnom oklopu, dve divlje guske u letu krase mu kacigu, s plemenitim gnušanjem pokazuje rukom u panciru prema vojnicima.*) Verf ove ajkes pod futboden, te velike porcos i gejake todos umazane sosom od pečenja!¹⁷⁸

BLUM

(*Stivenu.*) Idite kući. Uvalićete se u nevolju.

STIVEN

¹⁷⁵ *Stara veštica požutelih zuba* (franc.).

¹⁷⁶ *Socijalisto!* (franc.).

¹⁷⁷ Ime aludira na nekoliko porodica 'divljih gusaka', onih koji su posle potpunog gubitka nezavisnosti, ne želeći da žive pod engleskom vlašću, otišli u izgnanstvo.

¹⁷⁸ Jezički galimatjas: *Verf ...footboden* (na iskvarenom nemačkom, približno) – bacite te gadove pod noge; *porcos* (španski, pravilno *puercos*) – svinje; *todos* (špan.) – potpuno, sasvim.

(*Klati se.*) Ja je i ne izbegavam. On izaziva moju inteligenciju.

BIDI TRIPERUŠA

Odmah se primeti da je patricijskog porekla.

MUŠKARAČA

Zeleno nad crvenim,¹⁷⁹ kaže on. Volf Ton.¹⁸⁰

PODVODAČICA

Crveno vredi koliko i zeleno, pa i više. Živeli vojnici!
Živeo kralj Edvard!

PROTUVA

(*Smeje se.*) Tako je! Triput ura za De Veta.

GRAĐANIN

(*S velikim šalom smaragdne boje i močugom, viče.*)

Pošalji nam, mili Bože
Golubicu, ako možeš
S oštrim kljunom, pa kad dođe,
Da prereže grla njima
Svim engleskim onim psima
Što vešahu irske vođe.

MALI BUNTOVNIK

(*S omčom oko vrata, obema rukama hvata creva koja mu se prosipaju.*)

Na svetu nikog ne, ne mrzim ja, Al' domovinu volim više
no kralja.

RAMBOLD, DEMONSKI BERBERIN

(*Praćen dvojicom šegrta s crnim maskama, prilazi s putnom torbom i otvara je.*) Dame i gospodo, satara koju je

¹⁷⁹ 'Zeleno nad crvenim', pesma Tomasa Ozborna Dejvisa: „naši su očevi ponosno stavili irsko zeleno iznad engleskog crvenog“.

¹⁸⁰ Videti 10. poglavlje, napomenu 35.

kupila gospođa Pirsu da zakolje Moga.¹⁸¹ Nož kojim je Vuasen raščerečio ženu jednog našeg sunarodnika, pa uvio ostatke u čaršav i sakrio ih u podrumu, prerezao nesrećnoj ženi grlo od uha do uha. Bočica s arsenikom pronađenim u telu gospođice Baron, koja je Sedona poslala na vešala.

(Trgne konopac, šegrta skoče žrtvi na noge i povuku je nadole, stenjući: mali buntovnik naglo isilovito isplazi jezik.)

MALI BUNTOVNIK

Zabhoravio skham dha skhe phomolim za mhajku.

(Iz njega izleće duh. Snažna erekcija obešenog štrcne kroz njegovu mrtvačko ruho mlaz sperme na kaldrmu. Gospođa Belingam, gospođa Jelverton Bari, i časna gospođa Mervin Talbojs pohrle s maramicama da je pokupe.)

RAMBOLD

I ja samo što nisam. *(Raspetljava omču.)* Konopac kojim je obešen strašni buntovnik. Cena deset šilinga za nastup, po ugovoru s njegovim kraljevskim veličanstvom. *(Zagnjuri glavu u razjapljeni trbuh obešenog, pa je izvuče pokrivenu vrelim isprepletanim crevima.)* Moja je neprijatna dužnost sada obavljena. Bože, čuvaj kralja!

EDVARD SEDMI

(Pleše lagano, svečano, zveckajući vedrom i peva s nekim tihim zadovoljstvom.)

Na dan krunisanja, na dan krunisanja,
O, kako će nam biti fino,
Pićemo viski, pivo i vino!

REDOV KAR

Dakle. Šta ti ono reče za mog kralja?

STIVEN

(Podiže ruke.) Oh, ovo postaje dosadno! Ništa. On traži moj novac i moj život, i umesto da se brine za vlastitu bedu, on

¹⁸¹ Rambold spominje zloglasne kriminalne afere s kraja XIX i početka XX veka.

to čini za neko svoje brutansko carstvo. Ja para nemam. (Smeteno čeprka po džepovima.) Dao sam ga nekome.

REDOV KAR

Ma ko traži tvoje posrane pare?

STIVEN

(Pokušava da pođe.) Hoće li mi neko reći gde ima najmanje izgleda da naiđem na to nužno zlo? *Ça se voit aussi à Paris.*¹⁸² Nije da ja... Ali svetoga mi Patrika!...

(Ženske glave stisle se jedna uz drugu. Stara krezuba bakica sa šešikom u obliku glave šećera pojavljuje se sedeći na pečurki, a na grudima joj mrtvački cvet bolesnog krompira.¹⁸³)

STIVEN

Aha! Znam te, babetino! Osvetu, Hamlete! Stara krmača koja proždire svoj porod!¹⁸⁴

KREZUBA BAKICA

(Ljulja se tamo-amo.) Ljubimica Irske, kći španskog kralja, alana.¹⁸⁵ Neznanci u mojoj kući, kuga ih odnela! (Nariče kao vila.) Očon!¹⁸⁶ Očon! Najlepše grlo!¹⁸⁷ (Zajeca.) Sreo si jadnu staru Irsku, i vidi u kakvom je stanju!

STIVEN

Kako ja tebi izgledam? Divota jedna! Gde je treća osoba iz Svetog trojstva? Sogart Arun?¹⁸⁸ Velečasni gavran.

SISI KAFRI

(Piskavo.) Ne dajte im da se potuku!

¹⁸² *Ima moga u Parizu* (franc.).

¹⁸³ Krezuba starica je karikatura starice kao simbola Irske, dok je bolesni krompir aluzija na veliku glad, posledicu katastrofalnog roda krompira, koja je sredinom XIX veka desetkovala stanovništvo Irske.

¹⁸⁴ Metafora kojom Stiven Dedalus opisuje Irsku u *Portretu umetnika*.

¹⁸⁵ Od gelskog *a leanbh*: mila moja.

¹⁸⁶ Od gelskog *Ochon*: avaj, kuku.

¹⁸⁷ Jedan od tradicionalnih naziva za Irsku.

¹⁸⁸ Od gelskog *sagart a run*: moj voljeni sveštenik.

PROTUVA

Naš čovek se povukao.

REDOV KAR

(*Vuče ga za remen.*) Zavrnuću šiju svakom seronji koji se usudi da zucne o mom posranom kralju.

BLUM

(*Prestrašen.*) Nije on ništa rekao. Ni reči. Čist nespোরазум.

REDOV KOMPTON

'Ajde, Hari. Raspali ga po njušci. Taj je za Bure.

STIVEN

Jesam li? Otkad?

BLUM

(*Crvenim mundirima.*) Borili smo se za vas u Južnoj Africi, Irske udarne trupe. Nije li to istorija? Kraljevski dablinski strelci. Ovenčani priznanjem našeg monarha.

LUČKI RADNIK

(*Tetura kraj njih.*) O, da. O, Bože, tako je! O, ratovali smo, ratovali!

(Halebardisti s kacigama i u oklopima isture vrhove kopalja na kojima vise creva. Major Tvidi, s brkovima kao u Strašnog Turka, sa šubarom od medveđeg krzna s petlovim perom i svim pratećim detaljima, s epoletama, zlatnim širitima i sabljom u koricama, s ordenjem koje mu blista na grudima, postrojava vojsku. Daje ratnički znak hodočasnika, vitezova templara.)

MAJOR TVIDI

(*Promuklo reži.*) Rorkis Drift!¹⁸⁹ Napred, gardisti, udrite po njima! Mahal šalal hašbaz.¹⁹⁰

¹⁸⁹ Poprište poznate bitke iz Burskog rata.

¹⁹⁰ Na iskvarenom hebrejskom: Bacite se na plen.

GRAĐANIN

*Erin go bragh!*¹⁹¹

(Major Tvidi i Građanin pokazuju jedan drugom ordenje, odlikovanja, ratne trofeje, rane. Obojica salutiraju s neskrivenim neprijateljstvom.)

REDOV KAR

Srediću ja njega.

REDOV KOMPTON

(*Maše gomili da se pomeri.*) Samo pošteno. Pretvori tog seronju u mleveno meso.

(*Mnogobrojni orkestri trube Gerioven*¹⁹² i Bože čuvaj kralja.)

SISI KAFRI

Pa oni će se potući. Zbog mene!

PICI KEJT

Hrabri i lepi.

BIDI TRIPERUŠA

Tvoj će vitez jamačno s najboljim mačeve ukrstiti.

PICI KEJT

(*Jako se zarumeni.*) Ne, gospo. Crveni pancir i sveti Đorđe¹⁹³ bore se za mene.

STIVEN

Na ulici krikom svojim bludnica Irskoj mrtvački pokrov тка.¹⁹⁴

REDOV KAR

¹⁹¹ Irski bojni poklič; na gelskom: *Irška do sudnjeg dana*.

¹⁹² Poznata irska pesma o čarima uživanja u piću.

¹⁹³ Svetac-zaštitnik Engleske.

¹⁹⁴ U Blejkovoj pesmi *Znameša nevinosti?* (1802), iz koje je preuzet stih, bludnica тка mrtvački pokrov Engleskoj, ne Irskoj.

(*Otkopčava opasač i viče.*) Zavrnuću šiju svakom seronji koji se usudi da zucne protiv mog posranog jebenog kralja.

BLUM

(*Protresa ramena Sisi Kafri.*) Govori, kad ti kažem! Da nisi omutavila? Ti si veza između naroda i generacija. Govori, ženo, sveta stvoriteljko života!

SISI KAFRI

(*Usplahirena, hvata redova Kara za rukav.*) Zar ja nisam s tobom? Zar nisam ja tvoja devojčica? Sisi je tvoja devojčica. (*Viče.*) Policija!

STIVEN

(*Ushićeno se obraća Sisi Kafri.*)

Nežne ti ruke, a lice belo,
Rumene usne i jedro telo.

GLASOVI

Policija!

UDALJENI GLASOVI

Dablin gori! Dablin gori! Požar, požar!

(*Dižu se sumporni plamenovi.*¹⁹⁵ *Prolaze gusti oblaci. Tuku teški 'getling' topovi. Pandemonijum. Vojska zauzima položaje. Topot kopita. Artiljerija. Promukle komande. Zvona zvone. Kladioci viču. Pijanci bogorade. Kurve krešte. Rogovi tule. Pokličići neustrašivih. Vriska umirućih. Sekire tuku po oklopima.*¹⁹⁶ *Lopovi pljačkaju izginule. Ptice grabljivice doleću s mora, podižu se iz močvara, obrušavaju se s visova, krešteći kruže, blune, kormorani, lešinari, jastrebovi kokošari, šumske šljuke, sivi sokolovi, zurice, crni tetrebovi, morski orlovi, galebovi, albatrosi, divlje guske. Ponoćno sunce je potamnelo,*¹⁹⁷ *Zemlja drhti. Mrtvi Dablinci s grobalja Prospekt i Maunt Džerom podižu se ogrnuti belim jagnječim kožama, i kao da ih*

¹⁹⁵ Prizor koji sledi aluzija je na Armagedon, poslednju bitku pre strašnog suda.

¹⁹⁶ Kao u velikom ustanku iz 1798. godine, u kome su sekirama naoružani Irci napali oklopljenu englesku konjicu.

¹⁹⁷ Sunce je potamnelo i u trenutku raspinjanja Isusa Hrista (Luka 23: 445).

je bezbroj.¹⁹⁸ Bešumnim zevom otvori se bezdan. Tom Rošfor, pobednik, u atletskoj majici i jahaćim pantalonama, stiže na čelu trke s preponama za prvenstvo države i skače u prazninu. Za njim i gomila trkača i skakača. Mahnitim pokretima oni skaču s ivice. Tela im tonu. Mlade fabričke radnice u svojoj najboljoj odeći vrole jorkširske badabambombe. Dame iz visokog društva zadižu suknje iznad glava da bi se zaštitile. Nasmejane veštice u kratkim crvenim košuljicama lete kroz vazduh na metlama.¹⁹⁹ Kveker previja rane. Kiša pljušti kao da se nebo provalilo. Junaci pod oružjem iskaču iz brazda. Prijateljski razmenjuju lozinke vitezova crvenog krsta i otpočinju dvoboje konjičkim sabljama: Volf Ton protiv Henrija Gratana, Smit O'Brajen protiv Danijela O'Konela, Majkl Davit protiv Isaka Buta, Džastin Makarti protiv Parnela, Artur Grifit protiv Džona Redmonda, Džon O'Liri protiv Lira O'Džonija, lord Edvard Ficdžerald protiv lorda Džeralda Ficdžeralda. O'Donohju iz Glensa protiv Glensa iz O'Donohjua.²⁰⁰ Na jednom istaknutom mestu, na središtu zemlje, uzdiže se poljski oltar svete Barbare. Visoke crne sveće stoje kraj jevanđelja i poslanica. S visokih puškarnica kule dva snopa svetlosti padaju na oltarski kamen garav od dima. Na oltarskom kamenu leži gospođa Mina Pjurifoj, boginja nerazuma, naga, vezana, na nabrekrom trbuhu joj stoji putir.²⁰¹ Otac Malaki O'Flin u dugoj podsuknji i prevrutoj albi, s dve leve noge okrenute petama napred, služi vojničku misu. Prečasni gospodin profesor Hju S. Hejns Lav u običnoj mantiji i s četvrtastom kapom, s glavom i okovratnikom okrenutim potiljkom napred, više sveštenikove glave drži otvoren kišobran.)

OTAC MALAKI O'FLIN

*Introibo ad altare diaboli.*²⁰²

¹⁹⁸ Videti opis trenutaka nakon raspeća u: Matej 27:51-2.

¹⁹⁹ Kao u pesmi 'Tam O'Santer' (1791), Roberta Bernsa.

²⁰⁰ Pored ranije spominjanih ličnosti iz irske istorije, tu su i Majkl Davit (1846-1906), irski nacionalista, najpre Parnelov saborac, a potom protivnik; Džastin Makarti (1830-1912), pisac i političar, veliki Parnelov protivnik; Džon Redmond (1856-1918), nacionalista i parnelovac; Džon O'Liri (1830-1907), istaknuta ličnost irskog književnog preporoda; O'Donohjuovi su stara irska katolička aristokratska porodica.

²⁰¹ Karakterističan prizor crne (satanističke) mise.

²⁰² *Stupiću na đavolji oltar* (lat.); videti početak 1. poglavlja.

PREČASNI GOSPODIN HEJNS LAV

Đavola koji mi ulepša mladost.

OTAC MALAKI O'FLIN

*(Iz putira uzima i podiže hostiju, s koje kaplje krv.) Corpus Meum.*²⁰³

PREČASNI GOSPODIN HEJNS LAV

(Visoko podiže skut sveštenikove suknje, otkrivajući njegovu голу dlakavu zadnjicu u koju je zabijena šargarepa.)
Telo moje.

GLAS SVIH PROKLETIH

Adalv ícugomevs gob rej, ajulela!

(Odnekud iz visina doziva glas Adonajev.)

ADONAJ

Gooooooooooooob!

GLAS SVIH BLAŽENIH

Aleluja, jer Bog svemogući vlada!

(Odnekud iz visina doziva glas Adonajev.)

ADONAJ

Boooooooooooooog!

*(U bučnom metežu seljani i građani iz redova Oranžera i Zelenih pevaju Oterajmo Papu i Svakoga dana pevajmo Mariji.)*²⁰⁴

REDOV KAR

(Razjareno.) Srediću ja njega, Hrista mi Boga! Zavrnuću govnojvu šiju tom prokletom posranom pizdunu.

(Retriver, njuškajući uz rub gomile, glasno laje.)

BLUM

(Potrči prema Linču.) Zar ne možete da ga odvedete?

²⁰³ *Telo moje* (lat.).

²⁰⁴ Katolička himna.

LINČ

On voli dijalektiku, univerzalni jezik. Kiti! (*Blumu.*)
Odvedite ga vi. Mene neće da sluša.

(*Odvlači Kiti.*)

STIVEN

(*Pokazuje prstom.*) *Exit Judas. Et laqueo se suspendit.*²⁰⁵

BLUM

(*Pritrči Stivenu.*) Brzo sa mnom, da se ne desi i nešto
gore. Evo vam štap.

STIVEN

Štap. To ne. Razum. Ovo je svetkovina čistog razuma.

KREZUBA BAKICA

(*Tutne Stivenu u ruku bodež.*) Svrši s njim, akušla.²⁰⁶ U
8.35 ujutro bićeš u raju a Irska će biti slobodna. (*Moli se.*) O
dobri Bože, uzmi ga!

SISI KAFRI

(*Vuče redova Kara.*) Hajde idemo, napio si se. Izvređao
me je, ali ja mu opraštam. (*Viče mu na uvo.*) Opraštam ti što si
me izvređao.

BLUM

(*Preko Stivenovog ramena.*) Da, idite. Vidite da ne vlada
sobom.

REDOV KAR

(*Otrgne se.*) Ma, izvređaću ja njega.

(*Zaleti se na Stivena ispruženih pesnica, pa ga
udari u lice. Stiven se zatetura, posrne i padne
onesvešćen. Leži ničice, lica okrenutog ka nebu, šešir mu*

²⁰⁵ *Ode Juda. I obesi se* (lat.; Matej, 27:5).

²⁰⁶ Od gelskog *a chuisle*: dragi moj.

se otkotrljao do zida. Blum pođe za šešišrom i podigne ga.)

MAJOR TVIDI

(Glasno.) Odloži oružje! Prekini paljbu! Pozdrav!

RITRIVER

(Razjareno laje.) Av av av av av av.

RULJA

Pusti ga da ustane! Ne udaraj ga dok leži! Mesta! Ko? Vojnik ga je udario. Ovaj je profesor. Je l' povređen? Ne tucite ga! Onesvestio se!

JEDNA ROSPIJA

A šta je imao taj vojnik da ga udara gospodina, koji je još malo i nacvrčan. Neka ide da se bori s Burima!

PODVODAČICA

Gle ko se našao da kaže! Zar vojnik nema prava da bude sa svojom devojkom? Ovaj ga je kukavički napao.

(Dograbe jedna drugu za kosu, počnu da se grebu i pljuju.)

RETRIVER

(Laje.) Vau vau vau.

BLUM

(Gura ih unatrag, viče.) Odbij, natrag!

REDOV KOMPTON

(Vuče svog druga.) Bolje da brišemo, Hari. Evo pandura!
(Dva stražara s kapuljačama, visoki, stoje u gomili.)

PRVI STRAŽAR

Šta se to ovde događa?

REDOV KOMPTON

Bili smo s ovom damom a ovaj ovde nas je vređao i napao je mog druga. (*Ritr river laje.*) Ama, čija je ova džukela?

SISI KAFRI

(*Sva ustreptala.*) Da li krvvari?

JEDAN ČOVEK

(*Diže se iz klečćeg položaja.*) Ne. Izgubio je svest. Biće s njim sve u redu.

BLUM

(*Oštro pogleda u čoveka.*) Ostavite ga meni. Ja mogu lako...

DRUGI STRAŽAR

Ko ste vi? Da li ga poznajete?

REDOV KAR

(*Dotetura se do stražara.*) On je uvredio moju prijateljicu.

BLUM

(*Ljutito.*) Udarili ste ga, a nije vas izazvao. Ja sam svedok. Pozorniće, zapišite iz kojeg je puka.

DRUGI STRAŽAR

Ne treba vi da me učite kako da obavljam svoju dužnost.

REDOV KOMPTON

(*Vuče svog druga.*) 'Ajde, da se gubimo, Hari. Da te ne bi Benet strpao u ćuzu.

REDOV KAR

(*Tetura se dok ga ovaj vuče.*) Ma, jebem ti ja Beneta! On je najobičniji seronja. Boli mene dupe za njega.

PRVI STRAŽAR

(*Vadi beležnicu.*) Kako mu je ime?

BLUM

(*Viri iznad glava gomile.*) Vidim tamo jedna kola. Ako biste mi samo načas pomogli, naredniče...

PRVI STRAŽAR

Ime i adresu.

(*Korni Keleher, s crnim florom na šeširu i posmrtnim vencem u rukama, pojavljuje se među posmatračima.*)

BLUM

(*Hitro.*) E, baš kao poručen! (*Šapne.*) Sin Sajmona Dedalusa. Malo je nakresan. Kaži policajcima da rasteraju ove barabe.

DRUGI STRAŽAR

'Veče, gospodine Keleher.

KORNI KELEHER

(*Stražaru, sa značajnim pogledom.*) U redu je. Ja ga poznajem. Dobio je nešto para na trkama. Zlatni pehar. Otpadak. (*Smeje se.*) Dvadeset prema jedan. Shvatate šta hoću da kažem?

PRVI STRAŽAR

(*Okreće se gomili.*) Šta je, šta ste zinuli? Hajde, gubite se.

(*Gomila se lagano razilazi, mumla, odlazi niz uličicu.*)

KORNI KELEHER

Preпустите то мени, naredniče. Sve će biti u redu. (*Smeje se, vrti glavom.*) Ume to i nama da se desi, čak i gore. Šta? Eh, šta?

PRVI STRAŽAR

(*Smeje se.*) Valjda je tako.

KORNI KELEHER

(*Gurka drugog stražara.*) Hajde, izbriši to ime iz teftera.
(*Pevuši, vrteći glavom.*) S mojom tralala tralala tralala. Pa, je l' da, shvatate šta hoću da kažem?

DRUGI STRAŽAR

(*Srdačno.*) Ma, jeste, i nama se to dešavalo.

KORNI KELEHER

(*Namigne.*) Mladost, ludost. Tu su mi kola.

DRUGI STRAŽAR

U redu, gospodine Keleher. Laku noć.

KORNI KELEHER

Ja ću se za to pobrinuti.

BLUM

(*Rukuje se najpre s jednim, pa s drugim stražarom.*) Veliko vam hvala, gospodo, hvala vam. (*Poverljivo promrmlja.*) Ne želimo nikakav skandal, shvatate. Otac mu je poznat, veoma uvažen građanin. Došlo mu da se malo izluduje, shvatate.

PRVI STRAŽAR

O, shvatam, gospodine.

DRUGI STRAŽAR

U redu je, gospodine.

PRVI STRAŽAR

Samo kad bi imao telesnih povreda, morao bih da prijavi u stanicu.

BLUM

(*Hitro klima glavom.*) Prirodno. Baš tako. Vi vršite svoju dužnost.

DRUGI STRAŽAR

To nam je posao.

KORNI KELEHER

Laku noć, ljudi.

STRAŽARI

(Zajedno pozdravljaju.) 'Ku noć, gospodo. *(Udaljavaju se laganim i teškim korakom.)*

BLUM

(Hukne.) Samo providenje te poslalo ovamo. Imaš li kola?...

KORNI KELEHER

(Smeje se, pokazuje preko desnog ramena prema kolima koja stoje uz skelu.) Dva trgovačka putnika koja su nam kod Džameta plaćala šampanjac. Prava gospoda, na časnu reč. Jedan od njih dvojice izgubio je na trkama dve funte. Utapao je tugu pa je rešio i da se malo provede s veselim devojkama. Zato sam ih ukrcao u Behanovu kočiju i doveo u ulicu greha.

BLUM

A ja sam baš išao kući kroz ulicu Gardiner kad sam slučajno...

KORNI KELEHER

(Smeje se.) Naravno, tražili su da se i ja priključim zabavi. Ne, Boga mi, kažem im ja. Nije to za drtine kakve smo ja i ti. *(Ponovo se nasmeje i isceri mutnim očima.)* Mi to, Bogu hvala, imamo i kod kuće, shvataš šta hoću da kažem? Ha! Ha! Ha!

BLUM

(Pokušava da se nasmeje.) He, he, he! Ja sam zapravo ovde bio u poseti jednom svom starom prijatelju. Virag, ne poznaješ ga (jadnik već nedelju dana leži bolestan) pa smo popili po čašicu i ja baš krenuo kući...

(Konj zanjišti.)

KONJ

Njihihihihih! Kuuuúúúúúúiiiii!

KORNI KELEHER

Behan, naš kočijaš, bio je taj koji mi je rekao za ovo kad smo ostavili dvojicu trgovačkih putnika kod gospođe Koen, pa sam mu kazao da stane i sišao da vidim. *(Smeje se.)* Moji kočijaši mrtvačkih kola uvek su trezni. Da ga odvezemo kući? Gde stanuje? Negde u Kabri, gde li?

BLUM

Ne, u Sendikovu, ja mislim, koliko sam od njega čuo.

(Stiven, opružen na leđima, diše ka zvezdama. Kornu Keleher, škiljeći, lenjo pilji u konja. Blum, u noći, obara oči.)

KORNI KELEHER

(Češe se po zatiljku.) Sendikov! *(Sagne se i pozove Stivena.)* Ej! *(Pozove ga još jednom.)* Ej! Sav je uvaljan u strugotinu. Proveri da mu nisu nešto zdpili.

BLUM

Ne, ne, ne. Kod mene je njegov novac i njegov šešir i štap.

KORNI KELEHER

Ah, dobro, oporaviće se on. Nijedna kost nije slomljena. E, pa, vreme mi je da se giljam. *(Smeje se.)* Sutra ujutro imam randevu. Sahranjujem mrtvace. Srećan put kući!

KONj

Kuuuúúúúúúiiiii.

BLUM

Laku noć. Ja ću da sačekam još malo pa ću da ga povedem...

(Kornu Keleher vrati se do kočije i popne se u nju. Amovi zazveckaju.)

KORNI KELEHER

(Iz kola, stojeći.) 'Ku noć.

BLUM

'Ku noć.

(Kočijaš cimne uzde i podigne bič da podstakne konja. Kola i konj lagano, nespretno krenu unazad, pa se okrenu. Kornu Keleher na bočnom sedištu vrti glavom kao da se veseli Blumovoj nevolji. Kočijaš se priključi toj veseloj pantomimi, klimajući glavom s prednjeg sedišta. Blum vrti glavom kao da veselo otpozdravlja. Palcem i dlanom Kornu Keleher mu pokaže da makar ona dva policajca neće uznemiravati spavača, kad već ništa drugo ne može da se učini. Lagano klimnuvši glavom Blum mu izrazi svoju zahvalnost, pošto je Stivenu samo trebalo da odspava. Kola odzveckaju tralala za ugao tralala uličice. Kornu Keleher još jednom ohratralalabrujuće mahnu rukom. Blum pak svojom rukom matralalalahnu Korniju Keleheru da je sveutralalaredu. Topot kopita i zveckanje amova postaju sve tiši sa svojim tralala lalala la. Blum, držeći u ruci Stivenov šešir posut strugotinom i štap, neodlučno stoji. Zatim se sagne ka njemu i protrese mu rame.)

BLUM

Ej! O! *(Nema odgovora; on se ponovo sagne.)* Gospodine Dedaluse! *(Nema odgovora.)* Treba ga pozvati po imenu. Tako se bude mesečari. *(Ponovo se sagne pa, oklevajući prinese usne licu opružene spodobe.)* Stivene! *(Nema odgovora. Ponovo pozove.)* Stivene!

STIVEN

(Zastenje.) Ko? Crni panter vampir. *(Uzdahne i protegne se, pa onda teško promumla otežući vokale.)*

Ko ... poći ... Fergasom sada.

Razdire ... tananu senku šume?²⁰⁷

(Okrene se ulevo, uzdahne, presamiti se nadvoje.)

BLUM

Poezija. Školovan je. Šteta. *(Ponovo se sagne i počne da otkopčava dugmad na Stivenovom prsluku.)* Da može da diše. *(Lakom šakom i prstima briše strugotinu sa Stivenove odeće.)* Funta i sedam šilinga. Bar nije povređen. *(Osluškujе.)* Šta!

²⁰⁷ Deo Jejtsove pesme 'Ko će poći s Fergasom', koje se Stiven priseća i u prvom poglavlju romana.

STIVEN

(Mrmlja.)

... senke ... šume.

... bele grudi ... tamne.

(Ispruži ruke, ponovo uzdahne i sklupča se. Blum stoji uspravno držeći šešir i štap. Negde u daljini laje pas. Blum naizмениčno steže štap, pa popušta. Gleda nadole u Stivenovo lice i telo.)

BLUM

(Razgovara s noći.) Lice me podseća na njegovu jadnu majku. U senovitoj šumi. Bujne bele grudi. Fergaon, čini mi se da sam to čuo. Devojka. neka devojka. Najbolje što bi ga moglo zadesiti ... *(Mrmlja)* ... zakunem da ću zanavek poštovati, večno zkrivati, da nikad neću razotkriti nijedan deo ili delove naše veštine...²⁰⁸ *(Mrmlja.)* ... u krupnom morskom pesku ... na dužinu kabla od obale ... gde more plavi ... i spira ...

(Tih, zamišljen, budan, on stoji na straži, s prstima na usnama, u stavu čoveka koji vlada nekakvom tajnom. Naspram tamnog zida lagano se pojavljuje jedna prilika, lep dečaćić od jedanaest godina, podmeće, otet nekada davno, odeven u uniformu Itona sa staklenim cipelicama i malom bronzanom kacigom, u ruci drži knjigu. Nečujno čita zdesna ulevo, osmehuje se, ljubi stranicu.)

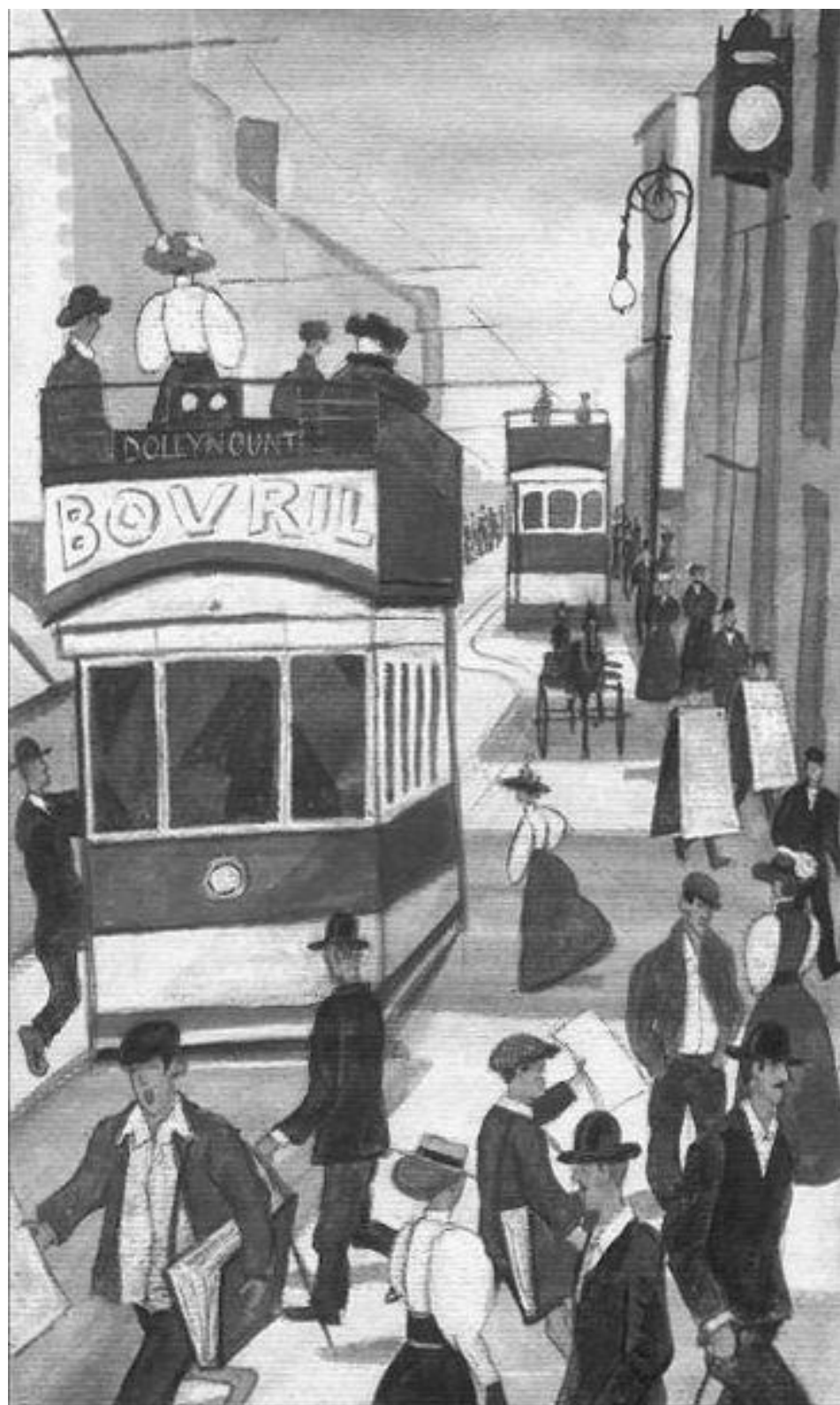
BLUM

(Zaprepašćen, nečujno pozove.) Rudi!

RUDI

(Zagleda se u Blumove oči, ali ih ne vidi, pa nastavlja da čita, da ljubi, da se smeši. Lice mu je nežno, slezove boje. Na odelu mu dugmad od dijamanata i rubina. U slobodnoj levoj ruci drži tanak štap od slonovače, s ljubičastom drškom. Iz džepa prsluka viri mu belo jagnješće.)

²⁰⁸ Deo masonske zakletve čuvanja tajne.

III

Gospodin Blum je najpre očistio strugotinu s odeće, a potom uručio Stivenu šešir i štap pa ga popridigao kao pravi hrišćanski Samarićanin, pošto je ovome to i te kako bilo potrebno. Za njegov (Stivenov) um ne bi se baš moglo reći da je bio potpuno rastrojen, ali je ipak bio malo pometen, pa kako je izrazio želju da nešto popije, a s obzirom na to koje je doba noći bilo i na činjenicu da nigde u blizini nije bilo točionice ili javne česme makar da se malo operu, a kamoli vode za piće, gospodin Blum je pronašao pravo rešenje predloživši, kao iz rukava, jedno kočijaško svratište, kako su ga zvali, tu sasvim blizu mosta Bat, gde bi mogli da popiju nešto, u vidu mleka ili sode ili mineralne vode. No problem je bio u tome kako da tamo stignu. U trenu se našao u neprilici, ali pošto mu je dužnost nalagala da nešto preduzme, on počeo da razmatra pogodne načine i sredstva, dok je za to vreme Stiven bez prestanka zevao. Video je da mu je lice veoma bledo, pa je shvatio da bi bilo vrlo preporučljivo da pronađu kakav-takav prevoz koji bi odgovarao njihovom stanju, pošto su obojica bili prilično iscrpljeni, naročito Stiven, pod pretpostavkom da će uopšte moći da pronađu tako nešto. Te tako, posle nekoliko pripremljenih radnji poput četkanja, premda je zaboravio da podigne sa zemlje svoju prilično sapunjavu svilenu maramicu koja mu je odlično poslužila pri skidanju strugotine, njih dvojica krenuše uz ulicu Biver, bolje reći uz sokak, sve do kovačnica i upadljivo smrdljivih konjušnica na uglu ulice Montgomeri, gde su skrenuli levo i pored ugla Dena Bergina stigli u ulicu Amijens. No, kao što je pretpostavljao, nigde nije bilo ni traga od bilo kakvog kočijaša u potrazi za mušterijom, izuzev jednih kola ispred hotela Nort Star, koja su verovatno unajmili neki mladići što su tu došli da se izluduju, ali kočijaš ničim ne pokaza da ima nameru da se pomeri s mesta kada je gospodin Blum, koji je bio sve drugo samo ne profesionalni zviždač, pokušao da ga dozove oglašivši se nekom vrstom zvižduka, s rukama iznad glave, dva puta.

Nevolja je to bila, ali, uz malo zdravog razuma, bilo je očigledno da oni tu ne mogu ništa izuzev da se pomire sa sudbinom i krenu pešice, što su i učinili. I tako, presekavši preko Maleta i Signal hausa, gde su očas stigli, oni produžiše

prema tramvajskom terminalu u ulici Amijens, a gospodin Blum je, sputavan i okolnošću da je jedno dugme sa stražnjeg dela njegovih pantalona učinilo, da malo izmenimo drevnu izreku, ono što sva dugmad odvajkada čine, prihvativši sve to kao neminovnost, lako podneo i tu neprijatnost. Pošto se ni jednome od njih dvojice nije naročito žurilo, a i vazduh je bio postao svežiji nakon nedavne posete Jupitera Pluviusa, oni nehajno prodoše pored prazne kočije koja je tu čekala bez putnika i bez kočijaša. Baš u taj čas slučajno naiđoše kola za posipanje peskom, Dablinskog tramvajskog preduzeća, na kojima je jedan stariji čovek pričao svome drugu o nesreći koju je nešto ranije samo nekim čudom izbegao. Prošli su kraj glavnog ulaza železničke stanice Grejt Nortern, polazišta za Belfast, gde je naravno sav saobraćaj bio zamro u taj pozni sat, pa su prošavši kraj stražnjeg ulaza mrtvačnice (ne baš privlačne ustanove, da ne kažemo i pomalo sablasne, naročito noću) konačno stigli i do krčme Dok pa onda skrenuli u ulicu Stor, poznatu po Policijskoj stanici S. Između te tačke i visokih, tada neosvetljenih, skladišta Beresford Plejsa, Stiven se odnekud seti Ibzena, koga je ko zna zašto u mislima povezao sa Berdom, kamenorescem iz Talbot Plejsa, prva ulica desno, dok je ovaj drugi, koji mu je izigravao neku vrstu *fidus Achatesa*,¹ sa zadovoljstvom udisao mirise iz gradske pekare Džejmsa Rurkija, koja se nalazila tu sasvim blizu njih, zaista prijatan miris hleba našeg nasušnog, prve i najvažnije potrebe čitavog naroda. Hleb, životna hrana, zaraditi za hleb. Gde to ima hleba, kaži? Kod pekara Rurkija, tamo ga potraži.

En route,² svom ćutljivom i, ako ćemo pravo, još uvek ne sasvim treznom saputniku, gospodin Blum, koji je neosporno u potpunosti vladao sobom, više nego ikad, koji je čak bio odvratno trezan, rekao je nekoliko reči o opasnostima sumnjivog dela grada, o ženama na lošem glasu i nalickanim makroima, čije se delanje ponekad možda i može opravdati, premda ne kao stalna praksa, ali koje odvajkada predstavlja smrtonosnu zamku za mladiće njegovih godina, posebno ako su još i skloni piću i stoga pod uticajem alkohola pa treba da bar malo vladaju veštinom džiu-džicu za svaki slučaj, jer takav mangup i kad je položen na obe plećke, može gadno da te zakači nogom ako ne popripaziš. Pravo je providenje predstavljala pojava Kornija Kelehera na licu mesta u času kada je Stiven bio blaženo nesvestan, jer da se taj čovek nije pojavio u minut do dvanaest, Stiven je na kraju mogao da završi kao kandidat za hitnu pomoć, ili ako ne to, onda za pritvor i izlazak

¹ *Vernog Ahata* (lat.; Enejin prijatelj iz Vergilijeve *Eneide*).

² *Usput* (franc.).

pred gospodina Tobijasa narednog dana, ili ne, pošto je on advokat, onda verovatno pred starog Vola, ili Malonija, što kad se raščuje, jednostavno upropasti čoveka. Tu pojedinost spomenuo je zbog toga što su ti policajci, koje on zaista ne može da smisli, po opštem mišljenju bezobzirni u službi Krune i, kako reče gospodin Blum, prisativši se jednog ili dva slučaja u Stanici A u ulici Klenbrasil, spremni su da se zakunu da je bela mačka u stvari crna. Kad treba, nikad nisu na licu mesta, već u mirnim delovima grada, na primer u Pembrok roudu, gde se uvek mogu videti čuvari zakona, pošto su očigledno plaćeni da čuvaju pripadnike viših slojeva. Izneo je i svoja zapažanja o tome kako je to što su vojnici naoružani svakojakim vatrenim ili hladnim oružjem, koje može da proradi u svakom trenutku isto kao da ih neko huška protiv civila ukoliko se slučajno oko nečega zakače. Samo traćite vreme, razložno je primetio, kao i zdravlje i ugled s takvim probisvetima jer te žene iz *demimonde*³ umeju začas da zbrišu s gomilom para, a najopasnije je kad ne znaš s kim piješ, premda on kada je reč o stimulansima, smatra da čaša probranog starog vina jeste i hranljiva i dobra za krv i za varenje (posebno dobar burgundac, u koji on ima naročito poverenje), ali ne iznad određene granice gde on obavezno povlači crtu, jer to jednostavno donosi svakojake nevolje, da i ne govorimo da čovek tada praktično spadne drugima na milost i nemilost. Više od svih korio je Stivenove kafanske *confreres*,⁴ koji su ga svi osim jednog ostavili u nevolji, što je zaista kad se sve ima u vidu teška svinjarija njegovih drugova medicinara.

– A onaj je ispao pravi Juda – reče Stiven, koji do tog trenutka nije prozborio ni reč.

Raspravljajući tako o tim i sličnim temema, krenuše prečicom iza Carinarnice i ispod mosta Lup Lajn, gde ispred jedne stražarske kućice mangala puna zažarenog uglja, ili nešto slično, privuče njihove sve sporije korake. Stiven bez posebnog razloga odluči da zastane i pogleda gomilu golog kamenja za kaldrmu, a uz svetlost koja sa širila iz mangale mogao je samo da nazre tamnu siluetu opštinskog stražara u tami stražarske kućice. Počeo je da se priseća kako se to već dogodilo, ili kako je neko pričao da se dogodilo, ali mu je trebalo dosta napora da se seti da je u stražaru prepoznao negdanjeg prijatelja svoga oca, Gamlija. Da bi izbegao susret s njim, on priđe bliže stubovima železničkog mosta.

– Javio vam se neki čovek – reče gospodin Blum.

³ *Polusvet* (franc.).

⁴ *Sabraća* (franc.).

Čovek srednjeg rasta, koji ih je očigledno vrebao odonud ispod lukova, ponovo pozdravi, viknuvši: *'Veče!* Stiven se, naravno, ošamućen trgnuo, pa zastao da uzvрати pozdrav. Gospodin Blum, podstaknut urođenom taktičnošću, a i pošto je oduvek verovao da treba gledati svoja posla, krenu dalje, ali ipak osta *qui vive*⁵ uz tračak zabrinutosti, premda ga nije bilo strah. Mada u Dablinu to nije bilo uobičajena pojava, znao je da ima očajnika koji nemaju od čega da žive te im nipošto nije strano da prepadaju i zlostavljaju nedužne prolaznike prislanjajući im pištolj uz glavu na kakvom skrovitom mestu izvan centra grada, kao i to da se tuda možda potucaju izgladnele vucibatine kakvih ima na obalama Temze, ili jednostavno razbojnici spremni da zbrišu s onim što su u trenu uspeli da ugrabe, da uzmu čoveku pare ili život, i ostave ga za primer drugima, vezanog i začepljenih usta.

Kada mu je osoba koja ga je pozdravila prišla bliže, Stiven, premda i sam nije bio preterano trezan, prepozna Korlijev dah koji je bazdio na prevreli viski. Lord Džon Korli, tako su ga neki zvali, a evo kakav mu beše rodoslov. Bio je najstariji sin inspektora Korlija iz Stanice O, nedavno upokojenog, koji je bio oženjen izvesnom Katarinom Brofi, kćerkom jednog farmera iz Luta. Njegov deda, Patrik Majkl Korli, iz Nju Rosa, oženio se udovicom jednog tamošnjeg krčmara čije je devojačko ime bilo Katarina (takođe) Talbot. Pričalo se, premda to nije bilo dokazano, da je ona rodom iz kuće lordova Talbota de Malahajda, u čijoj je palati, odista bespogovorno lepom zdanju te vrste, koje вреди videti, njena majka ili tetka ili neka rođaka imala čast da služi u kuhinji. To je, dakle, bio razlog s koga su ovog još uvek relativno mladog ali zabludelog čoveka pojedinci skloni šali oslovljavali kao lorda Džona Korlija.

Odvukavši Stivena malo u stranu, on započe svoju uobičajenu tugovanku. Nema ni penija da večeras plati sebi prenoćište. Svi su ga prijatelji napustili. Štaviše, još se i posvađao s Linihanom, pa je rekao Stivenu da je on najobičnija baraba, uz još nekoliko nimalo laskavih izraza. Bio je bez posla, pa je počeo da preklinje Stivena da mu kaže gde bi za ime Boga mogao da nađe nekakav, bilo kakav posao. Ne, to je kći one majke iz kuhinje bila polusestra naslednika te kuće ili su preko majke bili povezani na neki drugi način, a i jedno i drugo dogodilo se u isto vreme, ukoliko sve to nije od početka do kraja bilo čista izmišljotina. Svejedno, on je sasvim nagrabusio.

⁵ *Na oprezu*(franc.).

– Ne bih te ja pitao – navaljivao je ovaj – da na časnu reč, Bog mi je svedok, nisam u gadnom škripcu.

– Biće ovih dana jedan posao – reče mu Stiven – u školi za dečake u Dalkiju, na mestu repetitora. Kod gospodina Gereta Disija. Probaj. Možeš i mene da spomeneš.

– O, Bože – odgovori Korli – pa ja sigurno ne bih mogao da predajem u školi, čoveče. Nisam ja nikad pripadao vama pametnima – reče s nekakvim poluosmehom. – Dva puta sam padao u osnovnoj školi kod Hrišćanske braće.

– Ni ja nemam gde da spavam – saopšti mu Stiven.

Korli je u prvi mah pomislio da je Stiven isteran s konaka zato što je doveo nekakvu kurveštiju sa ulice. Postoji jedan pansion u ulici Marlboro, kod gospođe Maloni, ali je to jevtini ćumez pun svakakvih tipova, M'Konači mu je rekao da može da nađe nešto sasvim pristojno u Brejzen Hedu, tu preko u ulici Vajntavern (što je njegovog sagovornika nekako nejasno podsetilo na fratra Bekona⁶), i to za šiling. Bio je i mrtav gladan, premda to nije hteo ni da spomene.

Mada se ista slika ponavljala svake noći, ili gotovo svake, ipak su Stivenova osećanja nadvladala, iako je znao da ni najnovijoj Korlijevoj predstavi, kao i svima ostalima, ne treba previše verovati. Međutim, *haud ignarus malorum miseris succurrere disco*,⁷ i tako dalje, kao što je primetio latinski pesnik, posebno zbog toga što je slučaj hteo da on podiže platu posle svake sredine meseca odnosno šesnaestog, to jest na današnji datum, mada je dobar deo već bio spiskao. Ali najsmješnije je bilo to što Korliju ništa nije moglo da izbije iz glave ideju da on živi u izobilju, pa nema šta drugo da radi osim da pomaže ljudima u nevolji – a zapravo. No on svejedno zavuče ruku u džep, ne očekujući da tu nađe bilo šta za jelo, ali s pomišlju da bi mogao da mu pozajmi bar šiling ili tu negde, tako da može bar da pokuša da se najede. Ali rezultat je bio ništavan pošto Stiven, na svoju žalost, otkri da njegovog novca više nema. Nekoliko slomljenih komada kekasa bilo je sve što je tom pretragom uspeo da pronađe. Potrudio se koliko god je mogao da se seti trenutka kada je izgubio, što se moglo dogoditi, ili ostavio novac, pošto ako je to bio slučaj, to nije bilo nimalo prijatno, već savim suprotno od toga, u stvari. Bio je i previše iscrpljen da bi sproveo detaljnu istragu, premda je pokušao da se seti kekasa koji je pamtiio kao kroz maglu. Da vidimo ko mu ih je tačno dao, i gde, ili ih je možda kupio? U

⁶ Aluzija na dramu *Časna istorija fratara Bekona i fratara Bangija* (1859) RobertaGrina, priču o ljubavnom trouglu začinjenu prizorima prizivanja duhova.

⁷ *Dobro upoznt sa nevoljama, naučio sam da pomažem nevoljnicima* (lat.).

drugom džepu, međutim, naiđe na nešto za šta je u mraku pretpostavio da su peniji, međutim pogrešno, kako se ispostavilo.

– To su ti polukrunci, čoveče – ispravi ga Korli.

A to su zapravo i bili. Stiven mu pozajmi jedan.

– Hvala – odgovori Korli. – Ti si pravi gospodin. Vратиću ti ja nekom prilikom. Ko je taj s tobom? Video sam ga nekoliko puta u Bliding Horsu u ulici Kemden s Bojlanom plakaterom. Mogao bi da mu prišapneš koju reč, pa da me prime da radim za njih. Hteo sam da nosim sendvič-plakate, ali mi devojka u kancelariji reče da su popunjeni za naredne tri nedelje, čoveče. Bog te, moraš unapred da se prijaviš, čoveče, kao za gostovanje Karla Rose.⁸ Ma boli mene dupe, samo da dobijem posao, makar da čistim ulice.

Kad se tako raspričao pošto je dobio dva šilinga i šest penija, spomenuo je Stivenu nekog tipa po imenu Bags Komiski koga je, reče, Stiven dobro upoznao kod broskog snabdevača Fulama, gde je radio kao pisar, a ranije je često navraćao kod Nejgla sa O'Marom i jednim omalenim tipom što je mucao, a zvao se Tig. Bilo kako bilo, njega su prethodne noći pokupili i odrezali mu deset šilinga kazne zbog pijančenja i narušavanja reda i odbijanja da pođe s pozornikom.

Gospodin Blum je u međuvremenu šetkao tamo-amoz blizu onog kamenja za kaldrmu kod mangale sa ugljem ispred kućice opštinskog stražara, koji je, učinilo mu se, očitobio lud za svojim poslom, pošto je spokojno dremuckao za svoj groš dok je čitav Dablin spavao. Povremeno je bacao pogled na Stivenovog nimalo besprekorno odevenog sagovornika pomišljajući da je možda tog plemića već negde video, mada nije mogao da u to bude siguran, niti je imao pojma kada se to moglo dogoditi. Pošto je bio trezven pojedinac koji je zapažao pronicljivije nego većina ljudi, primetio je i njegov veoma olinjali šešir i aljkavu odeću, koji su svedočili o hroničnoj besparici. Verovatno je to bio neko od onih njegovih pajtaša, ali ako je tako, to je onda isto kao da neko pljačka svog prvog suseda, i to temeljito, a ovaj sledećeg, i to još temeljitije, pa kad bi zbog toga jednoga dana neko slučajno dospelo na optuženičku klupu i dobio kaznu zatvora, sa mogućnošću zamene novčanom kaznom ili bez takve mogućnosti, takav neko bio bi zaista prava *rara avis*⁹. U svakom slučaju, bio je veoma samouveren, kad je mogao da ovako presreće ljude u ovo doba noći odnosno jutro. Taj je zaista bio debelokožac.

⁸ Nemački violinista i dirigent (1842-1889).

⁹ *Retka ptica* (lat.).

Tu se njih dvojica rastadoše i Stiven se pridruži Blumu, čijem izvežbanom oku nije promaklo da je Stiven podlegao blagoglagoljivosti onog parazita. Govoreći o tom susretu, on, odnosno Stiven, reče kroz smeh:

– U škripcu je. Zamolio me je da vas zamolim da zamolite nekog po imenu Bojlan, plakatera, da mu da posao čoveka-sandviča.

Na to obaveštenje, koje ga naoko nije previše zainteresovalo, gospodin Blum se odsutno zagleda otprilike pola sekunde u pravcu jednog broda-čistača, koji se dičio slavnim imenom Eblana, usidrenog kraj Keja carinarnice i vrlo verovatno već izbačenog iz upotrebe, a potom neodređeno primeti:

– Svako dobije što je zaslužio, kažu. Sad kad ste to spomenuli, njegovo mi je lice odnekud poznato. No pustimo to načas, koliko vam je iskamčio, ako nisam previše ljubopitljiv?

– Pola krune – odgovori Stiven. – Mora valjda negde da prespava.

– Mora – kliknu Blum, pokazavši da ga taj odgovor nije nimalo iznenadio – s tim se i ja slažem, a siguran sam, i on. Svakome prema potrebama i svakome prema učinku. No kad smo već kod toga, gde ćete, dodade on s osmehom, gde ćete vi da prespavate? Da hodate do Sendikouva ne dolazi u obzir, a čak i kad biste to uradili, ne bi vas pustili da uđete posle onoga što se dogodilo na stanici Vestland Rou. Samo biste se badava mučili. Uopšte nemam nameru da vam pridikujem, ali zašto ste napustili dom svoga oca?

– Da krenem da tražim nesreću – glasio je Stivenov odgovor.

– Nedavno sam u jednoj prilici sreo vašeg cenjenog oca – diplomatski uzvratil gospodin Blum. – Danas, zapravo, ili ako ćemo baš tačno, juče. Gde on trenutno živi? Kroz razgovor sam shvatio da se preselio.

– Verujem da je negde u Dublinu – ravnodušno odgovori Stiven. – Zašto?

– Darovit čovek – reče gospodin Blum misleći na gospodina Dedalusa seniora – na više načina, a uz to i rođeni *raconteur*¹⁰, ako je takav ikada postojao. On se silno ponosi vama, i to s punim pravom. Možda biste mogli da se vratite – obazrivo predložiti, još uvek misleći na onaj izuzetno neprijatan prizor kod stanice Vestland Rou kada je bilo sasvim očigledno da druga dvojica, dakle Maligen i onaj njegov prijatelj engleski

¹⁰ Pripovedač; čovek koji zna mnogo priča i šala (franc.).

turista, koji su na kraju izigrali svog trećeg druga, očigledno pokušavali, kao da je ta glupava stanica njihova lična svojina, da u tom metežu ostave Stivena na cedilu.

Na taj predlog ne stiže nikakav odgovor, pošto je po svojoj prilici Stivenovo duhovno oko bilo zauzeto nastojanjem da sebi dočara porodično ognjište onakvo kakvog ga je poslednji put video, sestru Dili koja je raspletene kose sedela kraj vatre, čekajući da u kotliću provri slabunjavi kakao Trinidad, pa da ga ona i on popiju sa zobenom kašom umesto mleka pošto su pojeli haringe od petka, dve za peni, uz koje su Megi, Budi i Kejti dobile svaka po jaje, dok je u međuvremenu mačka ispod rolje prožderala čitavu gomilu ljuski od jaja i sasušenih ribljih glava i kostiju s jednog komada papira za pakovanje, u skladu s trećom crkvenom zapovešću da treba postiti i suzdržavati se u određene dane, pošto je to bilo u vreme velikog posta, ili pepelnice, ili tako nečega.

- Ne - ponovi gospodin Blum još jednom - ja lično u tom vašem drugaru koji se ističe svojom duhovitošću, u tom doktoru Maligenu, ne bih s previše poverenja gledao vođu, filozofa, i prijatelja, da sam na vašem mestu. Taj zna s koje se strane hleb maže, a verovatno nikad nije video kako je to kad nemaš svakoga dana da jedeš. Naravno da vi niste primetili onoliko koliko sam ja, ali me ne bi ni najmanje iznenadilo kad bih saznao da su vam u piće stavili malo duvana ili neku drogu, zarad nekakvog prikrivenog cilja.

Shvatio je, međutim, iz svega što je čuo, da je doktor Maligen svestrani čovek za sve, koji se nipošto nije ograničio isključivo na medicinu, koji se brzo probija u prve redove u svojoj struci i koji će, ako je tačno ono što se čulo, u ne tako dalekoj budućnosti imati uspešnu ordinaciju kao cenjeni lekar opšte prakse koji će lepo naplaćivati svoje usluge, a njegovom profesionalnom ugledu doprinelo je i to što je u Skerisu, ili to beše u Malahajdu, veštačkim disanjem spasao onog utopljenika od sigurne smrti, što je svakako bilo junačko delo koje se ne može dovoljno nahvaliti, tako da zaista nije mogao da dokuči kakav bi razlog iza svega onoga mogao stajati, sem ako nije jednostavno bila u pitanju čista bandoglavost ili ljubomora.

- A možda se sve svodi na to da vam on, što se kaže, krade ideje - odvaži se Blum da zaključiti.

Obazrivi pogled, napola zabrinut, napola radoznao, osnažen prijateljstvom koje je osećao gledajući Stivenovo u tom času mrzovoljno lice, nije rasvetlio, čak ni delimično, odgovor na pitanje, da li se on to dao gnusno prevariti, sudeći po dvema trima potištenim opaskama koje su mu se omakle, ili je, sasvim suprotno tome, potpuno shvatao šta se događa ali je iz nekog

samo njemu znanog razloga puštao da stvari manjeviše... Teška je nemaština umela tako da deluje, i Blum je bio uveren da ovaj, uprkos svom značajnom pedagoškom umeću, uz dosta poteškoća sastavlja kraj s krajem.

Pored muškog javnog pisoara on primeti kola sa sladoledom oko kojih je grupa po svoj prilici Italijana u nekoj žestokoj raspravi koristila sočne izraze svoga jezika na izuzetno živ način, pošto su između dveju strana očito postojale neke nesuglasice.

- *Putanna madonna, che ci dia i quatrini! Ho ragione? Culo rotto!*

- *Intendiamoci. Mezzo sovrano più...*

- *Dice lui, però.*

- *Mezzo.*

- *Farabutto! Mortacci sui!*

- *Ma ascolta! Cinque la testa più...*¹¹

Gospodin Blum i Stiven udoše u kočijaško svratište, neuglednu daščaru u koju je on pre toga, retko, ili nikako svraćao; prvi je prošaputao drugom nekoliko reči o njenom vlasniku, za koga se pričalo da je nekad bio onaj čuveni Ficharis Jareća Koža, jedan od Nepobedivih, premda se to nije moglo sa sigurnošću tvrditi, jer možda u svemu tome nije bilo ni trunke istine. Nekoliko trenutaka kasnije, naša dva noćnika bezbedno sedošu u jedan skroviti kutak, gde se ka njima usmeriše pogledi vrlo raznolikog skupa zabludelih i luralica i drugih ne baš reprezentativnih primeraka roda *homo*, već zabavljenih jelom i pićem, kao i razgovorom, u kojima su njih dvojica očigledno podstakla snažnu radoznalost.

- Sad kad smo već kod kafe - razložno se odvaži gospodin Blum da predloži ne bi li probio led - pade mi na pamet da bi valjalo da pojedete nešto od čvršće hrane, možda nekakav sendvič.

Shodno tome, on je najpre s karakterističnom *sangfroid*¹² pribrano naručio i jedno i drugo. Ta bulumenta kočijaša ili lučkih radnika, ili šta god da su bili, nakon početnog ispitivanja, skrenula je poglede, očigledno nezadovoljna, samo je jedna riđobrada podnapita individua, s jednim sedim pramenom

¹¹ - *Kurvu mu gospu, on mora da nam da pare. !Je l' tako? Seronja jedan!*

- *Da raščistimo. Još pola suverena...*

- *To on kaže, ali.*

- *Pola.*

- *Lopuža jedna! Barapska sorta!*

- *Ali čuj! Još pet po glavi...*

¹² *Hladnokrvnost* (franc.).

kose, mornar, nastavila da zuri još neko vreme pre no što je svoj zaneseni pogled usmerila prema podu.

Gospodin Blum, koristeći se pravom na slobodu govora, a kako je pri tom tek ovlaš poznavao jezik na kome se napolju raspravljalo i nije bio sasvim siguran u pogledu onog *voglio*, naglas reče svom *protege*, a *propos* bitke koja se na ulici još uvek vodila s nesmanjenom žestinom:

– Divan jezik. Mislim, za pevanje. Zašto ne pišete svoju poeziju na tom jeziku? *Bella poetria!* tako je melodičan i sočan. *Belladona voglio*.

Stiven, koji je svim silama pokušavao da zevne, ali nije uspevao, pošto je bio namrtvo iscrpljen, odgovori:

– Jeste, da očara uši slonice. Gložili su se oko para.

– Nije valjda? – upita gospodin Blum. – Naravno – dodade zamišljeno, pomislivši u sebi kako postoji više jezika no što je zaista potrebno – možda tome doprinose samo čari juga kojima je okružen.

Vlasnik svratišta usred njihovog *tete-a-tete* stavi na sto šolju uzburkane vrele tečnosti koju je predstavljao kao kafu, i jedan praistorijski primerak zemičke ili nečeg što je na to podsećalo, pa se vrati za svoju tezgu. Gospodin Blum odluči da ga dobro pogleda nešto kasnije da ne bi izgledalo da ... pa stoga pogledom ohrabri Stivena da se posluži, obazrivo gurnuvši ka njemu šolju onog što je za tu priliku trebalo nazivati kafom.

– Glasovi umeju da prevare – reče Stiven pošto je kratko oćutao. – Kao i imena: Ciceron, Podmor, Napoleon, gospodin Gudbadi, Isus, gospodin Dojl, Šekspir, bila su uobičajena kao što je danas ime Marfi. Šta je uopšte ime?

– Da, zaista – složi se Blum neusiljeno. – Naravno. I naše ime se izmenilo, – dodade, gurnuvši preko stola takozvani hleb.

Onaj riđobradi mornar, koji je umornim okom sve vreme merkao pridošlice, obrati se Stivenu, koga je posebno izdvojio kao predmet svoje pažnje, sasvim neposrednim pitanjem:

– A kako se ti zoveš?

Gospodin Blum u trenu dotače nogom svog sabesednika, ali Stiven, očito zanemarivši taj topli stisak, odgovori:

– Dedalus.

Mornar se tupo zagleda u Stivena sanjivim oklembesanim očima, prilično podbulim od prevelike upotrebe alkohola, najčešće dobrog starog 'holands' džina s vodom.

– Poznaješ Sajmona Dedalusa? – upita konačno.

– Čuo sam za njega – reče Stiven.

Gospodin Blum se na trenutak nađe u neprilici, primetivši da i svi drugi očito prisluškuju.

– On je Irac – odvažno potvrdi pomorac, i dalje zureći na isti način i klimajući glavom. – Irac od glave do pete.

– I previše Irac – dodade Stiven.

Što se gospodina Bluma tiče, on u tom razgovoru uopšte nije uspevaio da se snađe, i upravo se pitao kakve to veze ima kad mornar odluči da se okrene prema ostalim gostima svratišta, s rečima:

– Gledao sam kad je s daljine od pedeset jardi pogodio dva jajeta na bocama, pucajući s ramena. Levom rukom, pa pravo u metu.

Premda mu je malo smetalo povremeno zamuckivanje, a i pokreti su mu bili trapavi, iz sve snage se trudio da dočara kako je to izgledalo.

– Recimo, tamo je boca. Izmere pedeset jardi. Na boce postave jaja. On naslanja pušku na rame. Nišani.

Mornar se napola okrete, zatvori sasvim desno oko, a zatim napravi neku neodređenu grimasu i zagleda se u noć, s nekako neprijatnim izrazom lica.

– Bum – viknu jedanput.

Publika je čekala, spremna za još jedan pucanj, jer bilo je tu još jedno jaje.

– Bum – viknu i drugi put.

Pošto je i jaje broj dva očito bilo smrskano, on klimnu glavom i namignu, krvožedno dodavši:

*– Bufalo Bil uvek pogada metu,
On je najbolji strelac na svetu.*

Usledila je tišina sve dok ga gospodin Blum, tek da razbije nelagodu, nije upitao da li je to bilo neko streljačko takmičenje, kao ono u Bizliju.

– Kako moliću – reče mornar.

– Je l' to bilo odavno? – nastavi Blum, ne želeći da ustukne ni za pedalj.

– Pa – odgovori mornar, donekle opušten čudotvornim delovanjem činjenice da se dijamant samo dijamantom reže – možda ima nekih deset godina. Obišao je ceo svet sa Henglerovim cirkusom. Ja sam tu tačku video u Stokholmu.

– Čudnovata koincidencija – diskretno se poveri gospodin Blum Stivenu.

– Ja se zovem Marfi – nastavi mornar – V. B. Marfi, iz Karigalua. Znete li gde je to?

– Kvinstaun Harbor – odgovori Stiven.

– Tako je – reče mornar. – Fort Kemden i Fort Karlajl. Odatle sam vam ja. Tamo mi je ženica. Znam da me ona čeka. *Za Englesku, za dom i lepotu*. To je moja verna ženica koju nisam video već sedam godina, jer neprekidno plovim.

Gospodinu Blumu nije bilo teško da zamisli njegov nastup – mornarev povratak u kućicu pored drumca, pošto je još jednom uspeo da izigra demone mora, kišna noć bez mesečine. Preko sveta do svoje žene. Ima baš dosta priča na tu Alis Ben Bolt temu.¹³ Enok Arden,¹⁴ pa Rip van Vinkl, a seća li se iko slepog O'Lirija,¹⁵ najdraže, a uzgred i za recitovanje najteže, pesme jadnog Džona Kejsija,¹⁶ uz to na svoj skroman način i savršene poezije. Nikad se ne govori o odbegloj ženi koja se vraća, ma kako verna bila odsutnome. Lice na prozoru! Zamislite samo njegovu zaprepašćenje kad mu konačno sine grozna istina o njegovoj boljoj polovini, kad doživi ljubavni brodolom. Nisi me očekivala, ali ja sam došao da se skrasim i počnem ispočetka. A ona sedi tamo, bela udovica, kraj istog ognjišta. Veruje da sam mrtav. Da se ljuljam u kolevcu morskih dubina. A tamo sedi i čika-Čab ili Tomkin, možda, krčmar iz Krune i Sidra, zasukanih rukava, jede ramstek s lukom. Za oca nema stolice. Uhuuu! Vetar! Novorođenče joj leži na krilu, *post mortem* detence. Sva sam mora oplovio i sad stižem domu svome, o! Pomirimo se s onim što je neizbežno. Prihvatimo to s osmehom. Voli te tvoj muž slomljenog srca, V. B. Marfi.

Mornar, koji teško da je bio iz Dablina, okrete se prema jednom od kočijaša s molbom:

– Da nemaš slučajno malo duvana da žvaknem?

Kočijaš kome se obratio slučajno nije imao, ali zato vlasnik iščeprka grudvicu iz džepa kaputa koji je visio na zidu, pa željena stvarčica krenu iz ruke u ruku.

– Hvala – reče mornar.

On gurnu grudvu u gubicu, pa žvaćući, i pomalo mucajući, nastavi:

¹³ U popularnoj engleskoj baladi 'Ben Bolt', naslovni junak se posle dvadesetak godina plovidbe morem vraća svojoj Alis, koja je u međuvremenu umrla.

¹⁴ Poema (1864) Alfreda Tenisona, o mornaru Enoku koji se nekoliko godina posle brodoloma vraća kući, gde saznaje damu se žena, misleći da je mrtav, udala za zajedničkog prijatelja. Ne želeći da narušava njihovu bračnu sreću, Enok ostaje skriven i umire od tuge.

¹⁵ Parafraza stiha popularne irske balade 'Slepi svirač'; „Seća li se iko slepoga svirača?“.

¹⁶ Blum je pomešao Džona Kigena (1809-1849), autora 'Slepog svirača', s Džonom Kigenom Kejsijem (1846-1870), rodoljubivim irskim pesnikom.

– Stigli smo jutros u jedanaest. Trojarboljnjak *Rouzvin* iz Bridžvotera s tovarom cigala. Ukrcao sam se da bih došao ovamo. Danas su me isplatili. Evo potvrde o otpustu. Vidite? V. B. Marfi, pomorac.

Da bi potvrdio svoje reči, on iz unutrašnjeg džepa izvuče i predade onima do sebe jedan ne baš preterano čist, ispresavijan dokument.

– Sigurno si video dosta sveta – primeti krčmar, naslonivši se na tezgu.

– Pa – reče mornar – kad razmislim, dosta sam toga prošao otkad sam se prvi put ukrcao. Bio sam na Crvenom moru. Bio sam u Kini i Severnoj Americi i Južnoj Americi. Video sam mnoštvo ledenih bregova, santi. Bio sam u Stokholmu i na Crnom moru, u Dardanelima, pod komandom kapetana Daltona, najboljeg od svih kurvinih sinova što su ikad plovili morima. Video sam Rusiju. *Gospodi pomiluuuj*. Tako se Rusi mole.

– Svakakva si ti čuda video, nema šta – dobaci jedan kočijaš.

– Pa – reče mornar, pomerivši jezikom napola sažvakan duvan – jesam video svašta, i ovakvo i onakvo. Video sam kako je krokodil odgrizao vrh jednog sidra, ovako kao ja ovaj duvan.

On izvadi iz usta izvakani duvan pa ga stavi među zube i snažno zagriže.

– Krrrc! Eto tako. A u Peruu sam video ljudoždere kako jedu leševe i konjsku džigericu. Evo, pogledajte. Evo ih. To mi je poslao jedan prijatelj.

Izvadi razglednicu iz unutrašnjeg džepa, koji mu je očito služio kao neka vrsta skladišta, i gurnu je preko stola. Na njoj je pisalo: *Choza de Indios*.¹⁷ *Beni, Bolivia*.

Svi usmeriše pažnju ka prizoru na slici, grupi urođeničkih žena s prugastom tkaninom oko bedara, koje su čučale, žmirkale, dojile, mrštile se, spavale, sred čopora dece (moglo ih je biti dvadesetak) ispred primitivnih koliba od pruća.

– Po ceo dan žvaću koku – dodade druželjubivi pomorac. – Stomaci su im kao ribež. Kad više ne mogu da rađaju decu, one odseku sebi sise. Evo, gledajte kako gologuze sede i žderu sirovu džigericu krepalog konja.

Njegova razglednica nađe se na nekoliko minuta, ako ne i duže, u središtu pažnje gospode žutokljunaca.

– A znate kako da ih držite podalje od sebe? – upita srdačno.

¹⁷ *Indijanske kolibe* (špan.).

Niko se ne osmeli da odgovori, pa on namignu i reče:

– Staklo. Od toga se strašno isprepadaju. Staklo.

Gospodin Blum, ne pokazujući iznenađenje, diskretno okrete kartu da bi pročitao napola izbrisanu adresu i poštanski žig. Pisalo je: *Tarjeta Postal. Señor A. Boudin, Galeria Becche, Santiago, Chile*. Na karti nije bilo ispisano ništa, u to se pouzdano uverio. Mada nije spremno poverovao u jezivu priču koju je ovaj ispričavao (kao ni u onu s jajima, uprkos Viljemu Telu i onom događaju s Lazariljom – Don Cezarom de Bazanom opisanom u *Maritani*, gde je metak ovog prvog prošao kroz šesir drugog), pošto je otkrio nepodudaranje između mornarevog imena (ukoliko je on zaista bio osoba za koju se izdavao i nije putovao pod lažnom zastavom pošto je negde prethodno izbunario tačne podatke), i nepoznatog adresata na karti, zbog čega je počeo da gaji izvesne sumnje u *bona fides* našeg prijatelja, ipak ga je sve to na neki način podsetilo na njegov davnašnji plan koji se spremao da ostvari jedne srede ili subote, da preko mora otputuje u London, što ne znači da je on ikada značajnije i duže putovao, ali je u srcu bio rođeni pustolov, koji je igrom sudbine ostao zarobljenik kopna, ukoliko se ne računa odlazak u Holihed, njegovo najduže putovanje. Martin Kaningam je često spominjao da će mu nabaviti besplatnu kartu, ali bi uvek nešto iskrslalo, tako da je plan svaki put propadao. No čak i kad bi uspeo da skrpi potrebnu svotu, a brat bratu to i nije bilo tako mnogo para, moglo se to, najviše nekoliko gvineja, s obzirom na to da je povratna karta do Malingara, odakle je nameravao da krene, koštala pet šilinga i šest penija. Putovanje bi mu koristilo zdravlju, zbog ozona koji krepiti, i bilo bi u svakom slučaju izuzetno prijatno, posebno za čoveka s bolesnom jetrom, a usput bi video razna mesta – Plimut, Falmut, Sauthempton i tako dalje, pri čemu bi vrhunac svega predstavljao poučni obilazak velike prestonice, prizora našeg savremenog Vavilona, gde bi se nesumnjivo osvedočio u turistički procvat Tauera, Vestminsterske opatije ili Park lejna, i obnovio svoje poznanstvo s ovim znamenitostima. Palo mu je na pamet da svakako ne bi bilo loše i da se tamo raspita i možda pokuša da ugovori letnju koncertnu turneju koja bi obuhvatila najznačajnija odmarališta, Margejt s mešovitim bazenima i prvorazrednim izvorima, Istborn, Skarboro, Margejt i tako dalje, prekrasni Bornmout, kanalska ostrva i slična otmena mesta, što bi se moglo i te kako isplatiti. Dakako, ne sa skrpljenom trupom lokalnih trudbenica, kakva je na primer gospođa Č. P. M'Koj – pozajmite mi svoj kofer, a ja ću vam poslati potvrdu. Ne, već nešto vrhunsko, najbolju irsku postavu,

veliku opersku trupu Tvidi-Flauer, s njegovom zakonitom suprugom kao primadonom, da parira Elster Grajms i trupi Mudi-Meners, bilo bi to sasvim jednostavno, a bio je i sasvim uveren u uspeh, pod uslovom da u lokalnoj štampi obezbedi malo reklame preko nekog ko ima malo soli u glavi i ko bi mogao da malo pogura stvar i tako spoji posao i zadovoljstvo. Ali ko bi to mogao biti? Tu je bio problem.

Takođe, premda u to nije bio sasvim uveren, palo mu je na pamet da će se otvoriti veliki prostor za nove poduhvate s otvaranjem novih savremenih puteva *apropos* puta Fišgard-Roslar, koji je, pričalo se, ponovo bio stavljen na dnevni red u ministarstvu za odugovlačenje, uz uobičajeno opsežnu birokratsku proceduru i beskrajno zamajavanje i sveopšte mlaćenje prazne slame. To je svakako pružalo izuzetnu priliku da čovek pokaže inicijativu i preduzimljivost, da bi običnim građanima, Braunima, Robinsonima i sličnima, omogućio da putuju.

Zaista je za žaljenje i naizgled apsurdno, a uz to i ne mala sramota za naše mnogo hvaljeno društvo, to što običan čovek, kad mu zaista zatreba da okrepi organizam, zbog nekoliko tričavih funti propušta priliku da malo vidi sveta, umesto da živi kao u kavezu, prikovan za jedno mesto. Na kraju krajeva, majku mu, pa rade kao mravi više od jedanaest meseci i zaslužuju da posle okapavanja u gradu bitno promene sredinu leti, na primer, kada je Gospa Priroda u svom najlepšem izdanju, koje neosporno obnavlja život. Postoje i odlične mogućnosti za odmor na našem ostrvu, divni šumoviti predeli za podmlađivanje, koji nude mnogo toga lepog, kao i sokove koji krepe organizam, ima ih u Dablinu i oko njega u slikovitoj okolini, eto i Polafuka, do koje vozi tramvaj, a ipak je daleko od razuzdane gomile, pa onda Viklou, koga s pravom nazivaju baštom Irske, idealno okruženje za starije bicikliste, pod uslovom da ne pada kiša, ili divljine Donegala gde je, ako je tačno ono što se priča, *coup d'oeil*¹⁸ odista veličanstven, premda do ovog poslednjeg lokaliteta nije lako doći, tako da priliv posetilaca još uvek nije onakav kakav bi mogao biti s obzirom na ono što on nudi, pa onda Haut sa svojim istorijskim i drugim znamenitostima, Silken Tomas, Grejs O'Mejli, Džordž IV, rododendroni na nekoliko stotina stopa nadmorske visine, to je omiljeno izletišta najrazličitijeg sveta, posebno u proleće kada ga najviše vole mladi, premda ono uzima svoj strašni danak u namernim ili slučajnim skokovima s litica, i to, uzgred budi rečeno, obično na obroncima s leve strane, pošto od stuba do tamo nema više od nekih četrdeset pet minuta. Jer, naravno,

¹⁸ Pogled, vidik (franc.).

turistička putovanja su još uvek u povoju, moglo bi se reći, a i smeštaj bi se mogao znatno poboljšati. Bilo bi zanimljivo ispitati, učinilo mu se, onako iz čiste radoznalosti, da li promet stvara saobraćajnicu ili obrnuto, ili je uticaj obostran. On okrete poledinu razglednice i pruži je Stivenu.

– Jednom sam video Kineza – nastavljao je nepokolebljivi govornik – koji je imao male pilule kao kuglice i stavljao ih je u vodu pa su se otvarale i svaka pilula postajala je nešto drugo. Jedna postala brod, druga kuća, treća cvet. Kuvaju supu od pacova – dodao je s apetitom – i to rade ti Kinezi.

Možda i zato što je na licima slušalaca primetio nevericu, svetski putnik nastavi da priča o svojim pustolovinama.

– A u Trstu sam video kako je jedan Italijan ubio čoveka. Nožem u leđa. Ovolika nožekanja.

Dok je govorio, izvukao je nož na sklapanje opasnog izgleda, koji je kao takav odlično pristajao svom vlasniku, i stegao ga kao da se sprema da napadne.

– Bilo je to u jednom kupleraju, gde su se dvojica krijumčara zakačila oko neke droce. Jedan tip se sakrio iza vrata, napao onog s leđa. Evo ovako. *Spremaj se Bogu na istinu*, kazao je. Švić. Zabio mu ga je u leđa do balčaka.

Njegov tupi pogled, koji je sanjivo vrludao naokolo, kao da je prkosio svakom mogućem pitanju, čak i da se neko usudio da ga postavi. – Valjan komad čelika – ponovi on gledajući svoj strašni *stiletto*.¹⁹

Nakon tog zastrašujućeg *denouement*²⁰ od koga bi se i najhrabriji prepali, on sklopi oštricu i skloni dotično oružje u svoju kuću strave, odnosno džep.

– Oni su pravi majstori za noževe – primeti neko iz tame u ime svih prisutnih. – Zato se smatralo da su ona ubistva u parku, koja su pripisana Nepobedivima, u njihovo ime počinili stranci, noževima.

Na to zapažanje, očito izneto u duhu izreke *blaženo je neznanje*, gospodin Blum i Stiven, svaki na svoj način, instinktivno razmeniše značajne poglede, u pobožnoj *entre nous* tišini, a onda pogledaše u Jareću kožu, odnosno krčmara, koji je iz svog kotla istakao nekakvu tečnost. Njegovo nedokučivo lice, koje je zaista predstavljalo umetničko delo, savršenu studiju koja je prosto mamila na tumačenje, odavalo je utisak kao da ne razume ni reči od onoga o čemu se pričalo. Čudno, baš čudno.

¹⁹ Vrsta bodeža.

²⁰ *Rasplet* (franc.).

Usledila je nekako preduga ćutnja. Jedan čovek je uz česte prekide čitao kafom isprljane večernje novine; drugi, onu kartu s *choza de* urođenicima; treći, mornarevu otpusnicu. Gospodin Blum se, sa svoje strane, prepustio razmišljanju. Živo se prisećao spomenutog događaja kao da se juče zbio, a prošlo je bilo otad dvadesetak godina, beše to u vreme velikih nemira na selu koji su, slikovito rečeno, kao oluja protutnjali civilizovanim svetom, ranih osamdesetih, tačnije osamdeset prve, kada je on tek bio napunio petnaestu.

– Ej, šefe – prekide mornar tišinu. – Vraćaj te papire.

Pošto njegovoj želji bi udovoljeno, on ih hitro ščepa.

– Jeste li videli Gibraltarsku stenu? – upita gospodin Blum.

Mornar iskrivi lice, žvaćući, na način koji je mogao da se shvati i kao da i kao naravno i kao ne.

– A, pa i tuda ste prošli – reče gospodin Blum – rt Evrope – misleći da jeste, nadajući se da bi ta skitnica mogla da se priseti nečega ne bi li možda, ali ovaj to ne učini, već samo pljunu u strugotinu, i s nekim lenjim prezirom zavrte glavom.

– Koje je godine to moglo biti? – zapita gospodin Blum. – Možete li da se setite brodova?

Naš *soi-dissant*²¹ mornar je predano žvakao, grizao duvan, oklevajući s odgovorom.

– Dosta mi je i tog morskog stenja – reče – i čamaca i brodova. – Povazdan samo prokleta so.

Umoran, naizgled, on začuta. Njegov ispitivač, primetivši da od tog prefriganog starca više neće izvući bog zna šta, počeo naveliko da raspreda o vodi na zemljinoj kugli. Dovoljno je reći da, kako otkriva ovlaštan pogled na kartu, ona potpuno pokriva tri četvrtine zemlje i da on stoga sasvim dobro shvata šta znači biti gospodar talasa. Više je nego jednom – najmanje desetak puta – blizu Nort Bula u Dolimauntu sreo jednog starog morskog vuka, upadljivo oronulog, koji bi sedeo na zidu kraj ne baš preterano mirišljavog mora, i očito zurio u more, kao i ono u njega, sanjareći o čistim šumama i svežim pašnjacima, kako neko negde reče u pesmi. I posle toga on bi se zapitao zašto. Možda je u sebi nastojao da dokuči smisao tajne, on koga je more bacalo s jednog kraja sveta na drugi od nemila do nedraga i gore i dole – premda, ne baš sasvim na dno – dok je iskušavao sudbinu. A izgledi su bili dvadeset prema nula da tu nikakve tajne i nema. Ipak, ne ulazeći u *minutiae*²² svega toga, ostajala je rečita činjenica da je more i dalje podjednako

²¹ *Samozvani* (franc.).

²² *Pojedinosti* (lat.).

veličanstveno i da će u prirodnom poretku stvari neko morati da zaplovi njime i pohrli u susret providenju, mada je sve to samo dokazivalo koliko ljudi uspevaju da takve misli uvek prebace na druge ljude, kao i pomisao na pakao ili na lutriju i osiguranje, koje i postoje upravo zahvaljujući tome, pa je zbog toga, ako ni zbog čega drugog, Udruženje spasilaca veoma hvalevredna institucija, prema kojoj bi široka publika, bez obzira na to gde živi, na kopnu ili na moru, kako god bilo, pošto joj je sve tako lepo objašnjeno, morala da pokazuje zahvalnost, kao i prema lučkim kapetanima i obalskoj straži, jer oni moraju da opreme brod i da ga otisnu na milost i nemilost prirodi, bez obzira na godišnje doba, kad dužnost zove *Irska od svih očekuje* i tako dalje, i ponekad im je zimi zaista užasno, a da ne zaboravimo i Ajriš Lajts, Kiš i sve ostalo, koji svakog trenutka mogu da se prevrnu, što je on sa svojom kćerkom i doživeo, kada je jednom plovio po izuzetno lošem, da ne kažemo olujnom, vremenu.

- Bio je jedan što je sa mnom plovio na *Lutalici*, stari morski vuk, i sam je bio lotalica - produži ovaj. - Prestao je da plovi i našao fini posao, kao sluga kod jednog gospodina, za šest funti mesečno. Ovo na meni su njegove pantalone, a dao mi je i nepromočivo odelo i ovaj nož-skakavac. Voleo bih i ja takav posao, samo da ga briješ i četkaš. Gadno je meni to tumaranje. Eto sad se i moj sin, Deni, otisnuo na more, a majka mu je već bila našla posao kod jednog suknara u Korku, gde je mogao slatko da zarađuje pare.

- Koliko mu je godina? - upita jedan od slušalaca koji je, uzgred, iz profila podsećao na Henrija Kembela, gradskog sekretara, naravno u trenucima kad utekne od naporne službe, sav musav, u pohabanom odelu i sa sumnjivim crvenilom u predelu nazalne izrasline.

- Kome - odgovori mornar nekako zbunjeno. - Mome sinu Deniju? Biće da mu je oko osamnaest, čini mi se.

Na to stari otac razdrliji sivu, ili možda samo prljavu košulju, obema rukama, pa stade da se češe po grudima na kojima se video crtež istetoviran plavim kineskim mastilom, koji je trebalo da predstavlja sidro.

- Bilo je vaški u onom krevetu u Bridžvoteru - primeti on. - Ama stoposto. Moraću sutra-prekosutra da se operem. One crne meni smetaju. Mrzim te skotove. Piju ti krv, eto šta rade.

Primetivši da mu svi gledaju u grudi, on predusretljivo još više razdrliji košulju, tako da svi, iznad drevnog simbola mornarske nade i počinka, ugledaše ispisan broj 16 i prilično namršten profil nekog mladića.

- Tetovaža – objasni izlagač. – To su mi napravili dok smo jednom usidreni čekali u Odesi na Crnom moru, pod komandom kapetana Daltona. Jedan momak po imenu Antonio je to nacrtao. Eto, to je baš on, taj Grk.

- Je l' mnogo bolelo? – zapita neko mornara.

Ovaj se časni čovek, međutim, bio sav predao istraživanju u predelu svojih... Da ih gnječi ili...

- Pogledajte – reče, pokazavši Antonija. – Evo ga tu, proklinje glavnog oficira. A evo ga opet – dodade. Isti taj lik, kada je mornar povukao kožu na neki očigledno naročit način, razvuče lice u osmeh kao da sluša neku šaljivu priču.

Zaista, srdito lice mladog čoveka po imenu Antonio, razvuklo se u osmeh, i ta neobična pojava izazva divljenje svih prisutnih, uključujući i Jareću kožu, koji ovog puta izduži vrat.

- E, da, uzdahnu mornar – gledajući svoje muževne grudi. – Ni njega više nema. Pojele ga ajkule. Da, da.

On otpusti kožu i profil opet poprimi malopredajšnji lik.

- Lepo urađeno – reče jedan lučki radnik.

- A šta znači taj broj? – upita badavadžija broj dva.

- Živ pojeden? – upita mornara treći.

- Da, da – uzdahnu ovaj ponovo, ovog puta nešto veselije, s nekakvim poluosmehom, ali samo nakratko, okrenutim ka onom koji se raspitivao za broj. – Bio je Grk.

A onda dodade, kao prilično mračnu šalu, povodom njegove navodne smrti:

*- Ostavio mene moj Antonio,
Otišao je, nekud se sklonio.*

Lice jedne uličarke, nafrakano i iznureno ispod crnog slamenog šešira, proviri iskosa kroz vrata svratišta, po svojoj prilici razmišljajući može li išta da ušićari. Gospodin Blum, našavši se u nedoumici na koju stranu da gleda, na trenutak se okrete, usplahiren a naizgled pribran, i uze sa stola ružičasti list novina iz ulice Ebi koje je kočijaš, ako je taj uopšte to bio, ostavio, podiže ga i pogleda u ružičasti papir, ali zašto ružičast? Učinio je to zato što je u trenu kraj vrata prepoznao ono isto lice koje je u prolazu spazio toga popodneva na keju Ormond, onu suludu ženu, iz one uličice, koja je znala da je žena u smeđem kostimu bila s njim (gospođa B.) i koja ga je molila da mu opere rublje. A zašto da mu opere rublje, to je zvučalo prilično nejasno.

Da mu opere rublje. Ipak, iskrenost ga je primoravala da prizna da u vreme kad su živeli u ulici Hols jeste prao rublje svoje žene kad bi ga isprljala, a to i žene čine sa sličnom muškom odećom s oznakom firme Bjuli i Drejper (odnosno, to je bilo na njenom rublju), ako zaista vole muškarca, može se reći. Ako voliš mene, voliš i moju prljavu košulju. Ipak, u tom trenutku, pošto je sedeo kao na iglama, draža bi mu bila ženska soba nego žensko društvo, pa mu je zaista laknulo kad joj je krčmar grubo dao znak da se gubi. Iza *Dejli telegrafa* još je jednom načas kraj vrata ugledao njeno lice s nekakvim sumanutim staklastim osmehom koji je svedočio o tome da ona baš i nije pri čistoj svesti, zagledano s očitim zanimanjem u grupu posmatrača okupljenih oko nautičkih prsa moreplovca Marfija, a onda žena nestade.

- Kurveštija - reče gostioničar.

- Nije mi jasno - poveri se gospodin Blum Stivenu - mislim, medicinski gledano, kako jedno takvo ubogo stvorenje iz bolnice Lok, koje zaudara na bolest, može da ima obraza da mami muškarce, ili kako ijedan muškarac koji je pri zdravoj pameti, ako i najmanje drži do svog zdravlja... Nesrećno stvorenje! Dakako, pretpostavljam da je neki muškarac kriv za njeno stanje. No, ma kakav da je razlog...

Stiven ženu nije ni primetio, pa samo sleže ramenima i dodade:

- U ovoj zemlji ljudi prodaju mnogo više no što je ona ikad imala, i prave odličan posao. Ne boj se onih koji prodaju tela ali nemaju moći da kupe dušu. Ona je loš trgovac. Kupuje skupo, a prodaje jevtino.

Stariji od dvojice sagovornika, koji ni u kom slučaju nije bio ni usedelica ni nevinašce, reče kako je to zaista strašan skandal koji bi *instanter* trebalo ukinuti, da žene toga soja (bez ikakve usedeličke gadljivosti na tu temu), inače nužno zlo, ne dobijaju dozvolu za rad i ne podvrgavaju se medicinskom pregledu odgovarajućih autoriteta, za šta se on, to tvrdi, kao *pater familias* oduvek odlučno zalagao. Ko god se bude latio da to sprovede u delo, reče on, i ko god bude pretresao to pitanje sa svih strana, trajno će zadužiti sve one kojih se taj problem dotiče.

- Vi, kao dobar katolik - primeti on - kad govorimo o telu i duši, verujete u dušu. Ili možda mislite na inteligenciju, na snagu uma kao takvog, odvojenu od svakog spoljašnjeg predmeta, stola, recimo, ili ove šolje? Ja i sam u to verujem, pošto su znalci to opisali kao zamršenost sive mase. Da nije tako, nikad ne bismo imali pronalaskе kao što su rentgenski zraci, na primer. Šta vi mislite?

Tako priteran uza zid, Stiven je morao da natčovečanski napregne pamćenje i pokuša da se sredi i priseti pre nego što odgovori.

– Najveći stručnjaci tvrde da je to prosta supstanca, pa dakle i nepromenljiva. Bila bi besmrtna, kako ja to shvatam, kad ne bi postojala mogućnost da je poništi njen Prauzrok, koji je, po svemu što se priča, sasvim u stanju da i to pridoda svojim mnogobrojnim neslanim šalama, *corruptio per se* i *corruptio per accidens*²³ koje dvorska etikecija ne dopušta.

Gospodin Blum se uopšteno posmatrano slagao s ovakvim razmišljanjem, iako je nijansa mističnosti u svemu tome nekako izmicala njegovoj sublunarnoj dubini, ipak je osetio potrebu da se pobuni protiv onog 'prosta', pa hitro dodade:

– Prosta? Nisam siguran da je to prava reč. Dakako, priznajem, i dopuštam mogućnost, katkad čovek naiđe i na prostu dušu. Ali ja želim da kažem da je jedno, na primer, pronaći one zrake, kao rentgen, ili teleskop kao Edison, a čini mi se da su to uradili i pre njega, valjda Galileo. Isto važi i za zakone, na primer, o dalekosežnim prirodnim pojavama kao što je elektricitet, ali kad kažete da verujete u postojanje nekog natprirodnog Boga, onda je to nešto sasvim drugo.

– O, pa to – krenu Stiven da obrazlaže – to je dokazano u nekoliko najpoznatijih delova iz Svetog pisma, da i ne spominjemo posredne dokaze.

U pogledu tog zapetljanog pitanja, međutim, sukobila su se gledišta dvojice sagovornika, koji i po obrazovanju i po svemu drugom, uz značajnu razliku u godinama, behu dva suprotna pola.

– Dokazano? – pobuni se onaj iskusniji, držeći se svog početnog stanovišta. – Nisam baš sasvim siguran. O tome svako ima svoje mišljenje, i ja bih, bez ikakvog nametanja sektaških stavova, bio slobodan da o tom pitanju imam mišljenje *in toto*²⁴ drugačije od vašeg. Ja verujem, da budem sasvim iskren, da su ti delovi zapravo falsifikati koje su verovatno ubacili sveštenici, ili je i to slično onom slučaju našeg nacionalnog pesnika, pitanju ko je to napisao, kao ono s *Hamletom* i Bekonom, o čemu vama koji daleko bolje poznajete Šekspira, svakako ne treba ja da pričam. Usput, zašto ne pijete tu kafu? Dajte da vam je promešam i uzmite komad ove zemičke. Liči na prurušenu ciglu. Ipak, ne može vam niko dati ono što nema. Probajte komadić.

²³ *Iskvarenost po sebi i iskvarenost pod uticajem okolnosti* (lat.; prema teorijama Tome Akvinskog).

²⁴ *U potpunosti* (lat.).

– Ne mogu – konačno uspe da izusti Stiven, čiji je misaoni aparat trenutno odbijao da ga snabde novim rečima.

Pošto je poznato da je zanovetanje jalov posao, gospodin Blum pomisli kako će najbolje biti da promeša, ili da pokuša da promeša, zgrudvani šećer sa dna, i pri tom je gotovo s gorčinom pomislio na Kofi Palas i njegovu antialkoholčarsku (i unosnu) delatnost. To je svakako bio čestit lokal i van svake dileme nesamerljivo koristan. Gostionice kao što je ova, u kojima se ne toči alkohol, za noćne litalice, kao i koncerti, dramske večeri i korisna predavanja (pristup slobodan) koja stručnjaci drže za prostiji svet. S druge strane, živo se i s bolom sećao kako su njegovoj ženi gospođi Marion Tvidi, koja se jedno vreme isticala u takvim aktivnostima, plaćali vrlo malo za sviranje na klaviru. Bilo je zamišljeno, kako je on bio sklon da veruje, da se učini dobro delo i ostvari zarada, pošto nije bilo nikakve konkurencije. Sulfat bakarnog otrova, 804, ili nešto u nekom suvom grašku, sećao se da je čitao da su to našli u nekoj jevtinijoj krčmi, ali nije mogao da se seti kada je to bilo ili gde. Svejedno, ispitivanje, medicinsko ispitivanje, svega što se koristi za hranu, činilo mu se neophodnijim nego ikada ranije, što je verovatno objašnjavalo popularnost kakao-praha doktora Tibla, pošto je na pakovanju bila odštampana i medicinska analiza.

– Hajde, srknite sada – odvaži se da kaže pošto je promešao kafu.

Tako primoran da makar proba, Stiven podiže za ručku tešku šolju iz smeđe barice – pri tom se čulo i malo 'ploć' – i otpi gutljaj te ogavne tečnosti.

– Ipak je to čvrsta hrana – nutkao ga je njegov dobri duh – a ja sam veliki pristalica čvrste hrane – i dodade da razlog tome nije nekakav njegov gurmanluk, već činjenica da su redovni obroci *sine qua non* svakog čestitog rada, umnog ili fizičkog.

– Morali biste da jedete više čvrste hrane. Osetili biste se kao drugi čovek.

– Tečnosti mogu da jedem – reče Stiven. – Ali budite dobri pa sklonite taj nož. Ne mogu da podnesem da gledam taj njegov vrh. Podseća me na rimsku istoriju.

Gospodin Blum hitro učini kako mu je bilo predloženo, i skloni inkriminirani predmet, običan tupi nož s rožnatom drškom, koji za laika nije u sebi imao ničeg posebno rimskog ili antičkog, primetivši još i da mu je vrh baš ponajmanje upadljiv.

– Priče našeg zajedničkog prijatelja liče na njega samog – primeti *sotto voce*²⁵ gospodin Blum, *a propos* noževa, svom *confidante*. – Šta mislite, jesu li istinite? Mogao bi on tako da raspreda satima, i čitavu noć, i da laže nadugačko i naširoko. Pogledajte ga samo.

Ipak, mada su mu oči bile mutne od sanjivosti i morskog vazduha, život je bio tako pun raznoraznih stvari i strašnih slučajnosti, tako da je bilo sasvim moguće da nije baš sve bilo izmišljotina, premda na prvi pogled nije bilo baš previše verovatno da sve što je on istrtljao zaista odgovara istini.

U međuvremenu je šerlokholmsovski ispitivao čoveka pred sobom od glave do pete, od trenutka kada je prvi put zaustavio pogled na njemu. Premda je bio dobro očuvan čovek nemale snage, možda malkice sklon ćelavosti, u njegovom izgledu bilo je nečeg prevarantskog što je smrdelo na zatvor, i nije trebalo previše mašte da čovek zamisli tu neobičnu kreaturu u društvu bratije s one strane rešetaka. Možda je je on sam smrsio konce tom svom drugaru, možda je zapravo pričao o svom slučaju, kao što ljudi često čine pričajući o drugima, odnosno, možda ga je on lično ubio pa onda odslužio dobrih četiri ili pet godina na robiji, a da i ne spominjemo onog Antonija (koji nije ni u kakvoj vezi s istoimenim dramskim likom iz pera našeg nacionalnog pesnika) koji je okajao svoje grehe na maločas opisani melodramski način. S druge strane, možda je samo blefirao, što je oprostiva slabost, pošto bi susret s očiglednim zvekanima, Dablincima, kakvi su oni kočijaši koji iščekuju vesti iz inostranstva, svakog starog mornara koji je preplovio okeane i mora podstakao da raspreda dugačku priču o tome kako je jednom zaplovio na *Hesperusu*,²⁶ i tako dalje. A kad uzmemo sve u obzir, laži što ih neko ispriča o sebi samom verovatno nisu ni prineti čudovišnim lagarijama koje drugi mogu o njemu da smisle.

– Pazite, ne kažem ja da je sve to čista izmišljotina – nastavi on. – Čovek katkada, ako ne i često, nailazi na slične prizore. Divovi su, međutim, nešto što se zaista retko sreće. Marčela, kraljica patuljaka. Među onim voštanim figurama u ulici Henri lično sam video i neke Acteke, kako ih zovu, kako sede prekrštenih nogu. Ne bi mogli da isprave noge ni da im platiš zato što im ovi tu mišići – produži on, pokazavši na svome sagovorniku obrise tetiva – ili kako god hoćete to da nazovete, iza desnog kolena, potpuno zanemoćaju pošto su

²⁵ *Tihim, prigušenim glasom* (ital.).

²⁶ Brod iz poznate balada Henrija Lengfeloua, 'Brodolom Hesperusa' (1840).

predugo sedeli u tako zgrčenom položaju, dok su ih obožavali kao bogove. Eto još jednog primera prostih duša.

Međutim, da se vratimo našem prijatelju Sinbadu i njegovim jezivim pustolovinama (koji ga je malo podsećao na Ludviga, *alias* Ledvidža,²⁷ iz doba kada je nastupao u Gejetiju, u vreme dok se Majkl Gan vodio kao upravnik u *Letećem Holanđaninu*, i požnjeo silan uspeh, pa su se njegovi obožavaoci hrpimice jatili da ga čuju, premda svi brodovi, bili ukleti ili ne, na pozornici obično deluju nekako neugledno, baš kao i vozovi), u tome nije bilo nikakvog suštinskog nesklada, priznao je. Naprotiv, ono s ubodom u leđa sasvim je išlo uz te Italijane, premda je isto tako priznavao da su ti sladoledari i prodavci pržene ribe, da i ne spominjemo prodavce prženog krompira i njima slične, tamo u Maloj Italiji, blizu Kuma, svi do jednog trezveni, štedljivi i vredni momci, s tim što su možda malo previše skloni lovu i trpanju u lonac onih bezazlenih a korisnih životinja mačje veroispovesti, što čine noću, da bi sutradan spremili dobri stari slasni krkanluk s belim lukom *de rigueur*,²⁸ to jednostavno i, dodade, jevtino jelo.

- Španci su, na primer - nastavio je - sa svojim strastvenim temperamentom, do zla boga brzopleti, skloni da uzimaju zakon u svoje ruke, pa umeju očas posla da ti zaprže čorbu onim bockalicama koje nose za pojasom. To je zbog velike vrućine, zbog klime uopšte. Moja žena je, tako reći, Španjolka, odnosno, pola-pola. U stvari mogla bi i da zatraži špansko državljanstvo kad bi htela, pošto je rođena u onom to je zvanično Španija, to jest na Gibraltaru. I po izgledu je španski tip. Prilično tamnoputa, prirodna brineta, crnka. Ja sam, na primer, uveren da klima utiče na karakter. Zbog toga sam vas pitao da li svoju poeziju pišete na italijanskom.

- Oni temperamenti napolju - prekide ga Stiven - bili su veoma strastveni zbog nekih deset šilinga. *Roberto ruba roba sua*.²⁹

- Sasvim tačno - potvrdi gospodin Blum.

- A onda - reče Stiven zagledan nekud, pričajući sebi ili nekom nepoznatom slušaocu ko zna gde - tu je i brzopletost jednog Dantea i jednakokrakog trougla u njegovoj vezi s

²⁷ Vilijam Ledvidž (scensko me Ludvig), poznati dablinski bariton s kraja XIX veka.

²⁸ *Kako je red* (franc.).

²⁹ *Roberto mu je ukrao stvari* (ital.).

gospođicom Portinari,³⁰ u koju se zaljubio, kao i Leonardo³¹ i san Tomazo Mastino.³²

- To je u krvi - odmah se složi Blum. Svi su okupani u krvi sunca.

- Koincidencija, baš sam danas bio u muzeju u ulici Kilder, nedugo pre našeg susreta, ako se to može tako nazvati, i baš sam razgledao one antičke statue. Divne proporcije bokova, grudi. Ovde jednostavno ne možeš da sretneš takve žene. Poneki izuzetak ovde-onde. Privlačne, da, pa i ljupke na neki način još ćeš i pronaći, ali ja govorim o ženskom telu. Osim toga, one imaju tako malo ukusa u odevanju, većina njih, a ono i te kako produbljuje žensku prirodnu lepotu, ma šta vi o tome mislili. Zarozane čarape - možda je to, čak verovatno, nekakva moja slabost, ali ja ne mogu očima da ih vidim.

Zanimanje za priču je, međutim, nekako počinjalo da splašnjava svuda oko njih, pa su ljudi počeli da pričaju o nesrećama na moru, brodovima izgubljenim u magli, sudarima s ledenim bregovima, i sličnim stvarima. Morski vuk je, naravno, i tu imao šta da doda. On je nekoliko puta oplovio Rt i osetio snagu monsuna, to vam je jedan vetar, u Kineskim morima, i kroz sve te opasnosti dubina jedna ga stvar, izjavio je, nikada nije izdala, tako se nekako izrazio, jedna sveta medalja koja ga je čuvala.

Potom skrenuše priču na onu olupinu na Daunts Roku, olupinu onog zlehudog norveškog broda - niko mu se u tom času nije mogao setiti imena, sve dok se kočijaš, koji je zaista ličio na Henrija Kembela, nije prisetio, *Palme*, na plaži Baterstaun, te godine se u gradu samo o tome pričalo (Albert Vilijam Kvil napisao je tim povodom lepe i vredne prigodne stihove u *Ajriš tajmsu*), plavili su je olujni talasi, a gomile ljudi stajale su na obali skamenjene od užasa. Zatim neko spomenu slučaj parobroda *Ledi Kerns* iz Svonsija, na koji je naletela *Mona*, koja je plovila u suprotnom pravcu, u prilično gustoj magli, tako da je brod potonuo s čitavom posadom. Niko im nije pritekao u pomoć. Kapetan, *Monin* kapetan, rekao je da se bojao da će mu popustiti zaštitna ograda. U potpalublju, izgleda, nije bilo vode.

U tom trenutku dogodi se jedna neprijatnost. Pošto je osetio da mu je neophodno da malo rastereti potpalublje, mornar ustade sa svog mesta.

³⁰ Danteova Beatriče bila je udata.

³¹ Postoji legenda po kojoj su Danteova Beatriče i Da Vinčijeva Mona Liza jedna te ista osoba.

³² Na italijanskom: sveti Toma buldog. Misli se na Tomu Akvinskog, povezanog s Dantom po tome što je ovaj *Božanstvenu komediju* u velikoj meri zasnovao na filozofiji i teologiji Tome Akvinskog

- Pusti me da prođem, drugar - reče on čoveku do sebe, koji je upravo tonuo u spokojan dremež.

Teško i sporo, na zdepastim nogama je prišao vratima, tromo kročio na jedini stepenik pred izlazom iz svratišta, pa krenuo levo. I dok je on hvatao pravac, gospodin Blum, koji je kad je mornar ustao primetio da mu iz oba džepa viri po jedna boca, činilo se brodskog ruma, za lične potrebe njegovog zažarenog organizma, i video ga je kako je izvadio bocu pa izvukao, ili odvrnuo čep, i prislonio grlić na usne, potegao iz nje dobar gutljaj, uz grgotav zvuk. Nepopravljivi Blum, koji je podozrevao da je možda stari lisac izašao napolje ne bi li se veštım manevrom domogao one osobe suprotnog pola, koja je, međutim, bila netragom nestala, mogao je s izvesnim naporom da vidi mornara kako se okrepljen rumom obazire gore-dole gledajući duž keja i nosača ranžirne stanice, poprilično zbunjen, pošto se od njegovog poslednjeg dolaska, naravno, sve bilo izmenilo i značajno poboljšalo. Neka nevidljiva osoba ili osobe pokazaše mu put ka muškom toaletu, kakve je Ministarstvo zdravlja za tu svrhu podiglo svuda po gradu, ali, nakon nekoliko trenutaka u kojima je vladala savršena tišina, mornar se, očito sasvim bezbrižan, olakša tu u blizini, pa se neko vreme čulo kako njegova otpadna vodurina pljuska po tlu, pri čemu je očito probudila jednog od konja na stanici. Jedno je kopito, probuđeno iz sna, zagrebalo u potrazi za novim osloncem, i am je zazveckao. Uznemiren u svojoj stražarskoj kućici pored mangale s užarenim ugljem, opštinski stražar, koji premda je već bio propao, ipak nije prestajao da propada sve brže, zaista nije bio niko drugi do narečeni Gamli, koji je sada praktično živeo na teret opštine, pošto mu je privremeno zaposlenje verovatno bio obezbedio Pat Tobin, iz čiste čovečnosti, jer ga je poznao odranije - pomerio se i promeškolljo u kućici pre no što je ponovo smirio svoje udove u Morfejevom naručju. Zaista izvrstan primer toga kako najteža nemaština može da snađe i čoveka s dobim društvenim i porodičnim vezama, koji je čitavog života živeo udobno, i koji je imao rentu od sto funti godišnje, ali ju je, magariac nad magarićima, prokockao i profučkao. I eto sad je doterao cara do duvara i ostao bez cvonjka, a često je umeo da okrene grad tumba. Pio je, to valjda ne treba posebno naglašavati, što je još jednom isticalo pouku, jer možda bi i danas mogao da se uspešno bavi kakvim poslom, kad bi - jedno veliko kad bi - nekako uspeo da se izleći od te svoje sklonosti.

Svi su ostali, za to vreme, jadikovali nad propadanjem irskog brodarstva, kako u domaćoj tako i u prekomorskoj plovidbi, što je sve bilo jedno te isto. Brod kompanije Palgrejv

Marfi, porinut u basenu Aleksandra, bio je jedini brod porinut te godine. Luka je bilo dovoljno, ali ne i brodova da u njih svraćaju.

– Bilo je brodoloma i brodoloma – reče gostioničar, koji je očito bio *au fait*.³³

A njemu nije bilo jasno zašto je onaj brod naleteo na jedinu stenu u zalivu Golvej, kad je plan za golvejsku luku već bio izneo na javnu raspravu izvesni gospodin Vorington, ili neko sa sličnim imenom, a? Pitajte kapetana tog broda, posavetova ih on, koliko ga je podmazala britanska vlada za posao koji je obavio toga dana. Kapetan Džon Lever, iz Lever Lajna.

– Jesam li u pravu, kapetane? – upita on mornara koji se upravo vraćao, pošto se malo okrepio i obavio još neke radnje.

Na to ta dobričina, pošto se nenadano opsetio tek završetka neke pesme ili njenih poslednjih reči počeo da zavija nešto što je trebalo da bude muzika, ali s puno žara, nekakvu pesmu u sekundama i tercama. Osetljive uši gospodina Bluma čule su ga potom kako je verovatno ispljunuo duvan (tačno je to i uradio), što je značilo da ga je verovatno držao u šaci dok je pio i obavljao druge tekuće poslove, i da mu je posle dotične vatrene vode verovatno postao gorak. Bilo kako bilo, on se sad vraćao nakon uspešno obavljene ceremonije prolivanja i ispijanja pića u slavu bogova, unoseći sa sobom na taj *soiree* i izvesno meraklijsko raspoloženje, urlajući na sav glas kao prava mornarčina:

*Biskviti su bili tvrdi kao daska,
Govedina slana i k'o dupe masna,
O, Džoni Lever!
Džoni Lever, O!*

Nakon tog ispada, zastrašujuća individua vratila se na scenu i, zauzimajući svoje ranije mesto, reklo bi se pre potonula no što se sručila na stolicu.

Jareća koža, ako pretpostavimo da je to bio on, očito s nekom vlastitom računicom u svemu, izlivao je kroz čas ubedljivu a čas slabašnu filipiku svoju jadikovku nad prirodnim bogatstvima Irske, ili nečim sličnim, zemlje koju je u svom opširnom izlaganju opisivao kao toliko bogatu da joj na svetu nema premca, nesamerljivo nadmoćnu u odnosu na Englesku, s ogromnim količinama uglja, godišnjim izvozom svinjetine

³³ *Upućen (franc.).*

vrednim šest miliona funti, putera i jaja za deset miliona, pri čemu sva ta bogatstva otima Engleska, namećući poreze sirotinji kojoj je već i kožu s leđa ogulila, i proždirući najbolje meso, i sve tako, kroz vrlo vatreno izlaganje. Tako se svi umešaje u razgovor, i svi se složiše da je to činjenica. Na irskom tlu možeš da odgajaš sve živo, reče on, a tamo dole u Kavanu živeo je izvesni pukovnik Everard koji je gajio duvan. Gde ćeš na svetu naći išta što se može meriti s irskom slaninom? Ali doći će dan za svođenje računa, izjavio je *crescendo* i odlučnim glasom – i dalje ubedljivo vodeći glavnu reč u razgovoru – sa Engleskom, uprkos moći njenog bogatstva stečenog na zločinački način. Doživeće ona svoj pad i biće to najveći pad u istoriji. Imaće tome šta da dodaju i Nemci i Japanci, zaključio je. Buri su početak kraja. Ta bedna Engleska već počinje da se kruni, a završni udarac zadeće joj Irska, njena Ahilova peta, pri čemu im je ispričao o ranjivom mestu na telu Ahila, grčkog junaka – čime je odmah privukao svu pažnju svojih slušalaca, pošto je tetivu o kojoj je govorio pokazao na svojoj cipeli. Njegov savet svim Ircima glasio je: ostanite u rodnoj zemlji i radite za Irsku i živite za Irsku. Irska, rekao je Parnel, nije u prilici da se liši nijednog od svojih sinova.

Kraj njegovog govora obeležio je sveopšti tajac. Prekaljeni moreplovac saslušao je tu groznu priču ne ispoljivši nikakvo uzbuđenje.

– Smanji malo doživljaj, šefe – uzvratilo je taj nebrušeni dijamant, očigledno malčice ozlojeđen iznetim činjenicama.

Tako poliven hladnim tušem, u svojoj priči o padu i sličnim stvarima gazda postao nešto pomirljiviji, ali ipak ostade pri svom mišljenju.

– Ko su najbolji vojnici u armiji? – srdito zapita sedi stari veteran. – A najbolji skakači i trkači? A najbolji admirali i generali koje imamo? To vi meni recite.

– Irci, bez dileme – reče onaj kočijaš koji je, ako zanemarimo mrlje na licu, ličio na Kembela.

– Tako je – složi se stara mornarčina. – Irski seljak, katolik. On je kičma naše imperije. Poznajete li Cema Malinsa?

Dopuštajući mu pravo na lično mišljenje, kao i svakom drugom čoveku, gostioničar dodade da njega nije briga ni za jednu imperiju, ni našu ni njegovu, i da nijednog Irca koji služi tom carstvu ne smatra dostojnim vlastitog imena. Tu njih dvojica počеше da razmenjuju neodmerene reči, a kad se rasprava previše usijala, obojica se, naravno, obratiše slušaocima koji su sa zanimanjem posmatrali okršaj, s nadom da neće početi vredanje koje bi dovelo do tuče.

Na temelju poverljivih obaveštenja prikupljenih tokom niza godina, gospodin Blum bio je prilično sklon da takvo predviđanje odbaci kao najobičniju koještariju, jer, sve dok ne dođe do krajnjeg ishoda kakav je iskreno priželjkivan ili nije priželjkivan, bio je u potpunosti svestan činjenice da njihovi susedi s druge strane kanala, pod uslovom da nisu još veće budale no što on misli da jesu, verovatno pre prikrivaju svoju snagu no što se razmeću njome. To je bilo sasvim u skladu s donkihotskom idejom negovanom u nekim krugovima, po kojoj će se kroz sto miliona godina iscrpsti nalazišta uglja na sestrinskom ostrvu, a ako bi se s vremenom potvrdilo da u tom grmu leži zec, on lično mogao je da kaže da bi pre toga moglo da se dogodi i niz drugih stvari, podjednako bitnih u svemu tome, pa bi stoga bilo vrlo preporučljivo truditi se da obema zemljama bude što bolje, ma one bile i na sasvim suprotnim stranama. Zanimljivo je isto tako i to da su ga kurve i njihovi kavaljeri, da se izrazimo svakidašnjim jezikom, podsećali da su se irski vojnici borili za Englesku podjednako često kao i protiv nje, čak i češće, u stvari. E, sad, zbog čega? Spor koji se vodio između te dvojice, vlasnika svratišta, za koga se pričalo da jeste ili da je bio Ficharis, jedan od slavni Nepobedivih, i onog drugog, očigledno varalice, snažno mu je mirisao na nekakvu podvalu, dakle na mogućnost da je sve to unapred dogovoreno, bar kako se činilo njemu kao posmatraču, neosporno dobrom poznavaoču ljudske duše, pošto ostali nisu mogli ni da naslute o čemu je reč. A što se tiče tog zakupca ili vlasnika svratišta, koji verovatno uopšte nije bio ona osoba, on je (Blum) snažno osećao, i to s punim pravom, da takve treba jednostavno izbegavati, osim ako čovek nije potpuni idiot, i da treba proglasiti za zlatno pravilo da s njima i sličnima ne treba imati nikakvog posla, pošto je uvek postojala mogućnost da se pojavi kakav prepredeni cinkaroš spreman da predoči pred kraljičinim sudom – sada kraljevskim – poput Denisa ili Pitera Kerija, pomisao koje se on gnušao. Sasvim nezavisno od toga, gadile su mu se karijere izgrađene na temeljima nedela i zločina. Ipak, premda takve kriminalne radnje u duši nikada ne bi mogao da prihvati ni u kakvom obliku i vidu, nesumnjivo jeste osećao, i nije to ni poricao (premda je u sebi ostajao to što jeste), neku vrstu divljenja prema čoveku koji je podstaknut hrabrošću koju su mu ulila njegova politička ubeđenja, umeo da zamahne nožem, hladnim čelikom, premda on lično nikada ne bi uradio ništa slično, kao i prema onoj južnjačkoj ljubavnoj vendeti – biće moja ili ću visiti – kada muž često, posle oštrih reči izmenjenih sa suprugom o pitanju njenih odnosa s onim drugim srećnim smrtnikom (a on je najmio uhode da ih prate) nanese ubodima nožem svojoj voljenoj smrtonosne rane zbog

njene postnupcijalne *liaison*,³⁴ no tad mu iznenada sinu da je taj Fic, poznat pod nadimkom Jareća koža, zapravo samo vozio u kolima prave počiniocice tog nedela, pa dakle nije, ako je verovati podacima kojima je raspolagao, bio deo one zasede, na osnovu čega je zapravo jedan sposobni advokat i spasao njegovu kožu. Kako god bilo, sve je to sada pripadalo davnoj prošlosti, a što se tiče našeg prijatelja, tog pseudo Jareće kože, on je očigledno nadživeo svoju slavu. Bilo bi bolje da je umro prirodnom smrću ili na vešalima. Kao i glumice, najpre se oprostite – zaista poslednja predstava – a onda se opet pojave sa smeškom. Darežljive preko svake mere, naravno, temperamentne, bez ikakve pomisli na neku zaradu ili ma šta slično, vazda sklone da umesto goluba na grani odaberu vrapca u ruci. Slično tome, pronicljivo je posumnjao i da je možda Džoni Lever dok se muvao po dokovima u srdačnoj atmosferi krčme *Old Ajerlend*, vrati se u Erin i tome slično, ostavio popriličnu količinu funti sterlinga. A što se ostalih tiče, nedugo pre toga čuo je on slična naklapanja, pa je ispričao Stivenu kako je na jednostavan ali delotvoran način učutkao drznika.

– Negodovao je zbog nečega – reče taj često vredani, ali sve u svemu staloženi čovek – a promaklo mi je zbog čega. Nazvao me je Židovom, i to besno, uvredljivo. Pa sam mu ja, ni za dlaku ne odstupivši od jednostavnih činjenica, rekao da je njegov Bog, mislim na Hrista, takođe bio Židov, kao i čitava njegova porodica, kao i ja, premda ja zapravo i nisam. Tako sam mu rekao. Blagi odgovor stišava gnev. Zar nisam u pravu?

On se zagleda u Stivena dugim nisi-u-pravu pogledom, punim nekog bojažljivog ponosa zbog te blage optužbe, pogledom u kome je bilo i nečeg molećivog, jer kao da je na neki način osećao da nije baš sve zaista...

– *Ex quibus* – promrmlja Stiven nekako neodređeno, pri čemu su im se dva ili četiri oka susrela. – Njegovo je ime *Christus* ili Blum, ili, na kraju krajeva, bilo koje drugo, *secundam carnem*.³⁵

– Naravno – nastavio je gospodin Blum da obrazlaže – čovek mora da razmotri obe strane problema. Teško je na brzinu postavljati kruta pravila o tome šta je ispravno a šta ne, ali sigurno ima još dosta mogućnosti da se stvari poprave, premda svaka zemlja, kažu, pa i ova naša nesrećna domovina, ima vladu kakvu zaslužuje. Ali sve se može s malo dobre volje. Lepo je hvalisati se svojom superiornošću, ali šta je s međusobnom ravnopravnošću? Gnušam se nasilja i

³⁴ *Veza* (franc.).

³⁵ *Toj rasi [izrailjskoj] pripada i Hrist, sudeći po telu* (iz latinskog prevoda Biblije).

netrpeljivosti u bilo kom obliku i vidu. Time se nikad ništa ne postiže niti sprečava. Revolucija mora da se obavi u etapama. Očigledna je besmislica mrzeti neka ljude zbog toga što žive iza drugog ćoška i govore drugim jezikom, da se tako izrazim.

– Čuvena krvava bitka za most i sedmominutni rat – složi se Stiven – između Skiners Elija i Ormond Marketa.³⁶

– Da – svesrdno mu dade za pravo gospodin Blum, potpuno prihvativši to zapažanje, koje je bilo i te kako ispravno, a svet je bio i te kako pun takvih stvari.

– Uzeli ste mi reč iz usta – reče. – Hokuspokus poigravanje suprotstavljenim idejama koje zaista ni izbliza ne možete...

Sve te nedostojne zađevice koje, po njegovom skromnom mišljenju, stvaraju zlu krv – u nervnom centru za ratobornost ili nekakvoj žlezdi, a pogrešno se smatra da je reč o borbi za čast i zastavu – bile su podstaknute uglavnom novčanim pitanjima, koja stoje u osnovi svega, pohlepom i ljubomorom, jer ljudi ne umeju da se obuzdaju.

– Oni optužuju – primeti on glasno. Okrete leđa ostalima, koji su verovatno...i primače se bliže sagovorniku, tako da ostali... za slučaj da...

– Jevreje – tiho se obrati Stivenu na uho – optužuju da su štetočine. – U tome nema ni trunke istine, to mogu mirne duše da kažem. Istorija – ne znam hoće li vas to saznanje iznenaditi – bespogovorno dokazuje da je Španija propala pošto je inkvizicija proterala Jevreje, a da je Engleska krenula putem napretka kada ih je Kromvel, neobično sposobna vucibatina, koji je za mnogo šta drugo kriv, uvezao u zemlju. Zašto? Zato što su oni praktični, i to je dokazano. Ne bih ja da se upuštam ni u kakve... zato što su vam poznata standardna dela na tu temu, a uz to, pošto ste ortodoksni... Ali u ekonomskom pogledu, da se sad ne dotičemo religije, sveštenik znači nemaština. Uzmimo opet Španiju, videli ste u ratu, poredili su je s naprednom Amerikom. Kod Turaka, u pitanju je dogma. Jer kad ne bi verovali da će kad umru otići pravo u nebo, nastojali bi da žive bolje – ili bar ja tako mislim. To je trik kojim popovi na prevaru izmamljuju pare. – Ja sam – nastavi on s dramatičnom žestinom – podjednako dobar Irac kao onaj prostak koga sam vam na početku spomenuo, i voleo bih da dočekam da svi, zaključivši on, ljudi svih vera i klasa *pro rata*³⁷ imaju pristojan dovoljan prihod, bez ikakvog cicijašenja, negde oko 300 funti godišnje.

³⁶ Skiners Eli i Ormond Market su dva susedna zanatlijsko-trgovačka dela Dablina, poznata po međusobnoj netrpeljivosti i čestim sukobima njihovih žitelja.

³⁷ *Proporcionalno* (lat.).

To je goruće životno pitanje, i ono je rešivo i uticalo bi na to da se ljudi jedni prema drugima ophode prijateljskije. Tako bar ja mislim. To ja nazivam rodoljubljem. *Ubi patria*, kao što su nas učili u našoj *Alma Mater* u vreme naših skromnih klasičnih studija, *vita beni*.³⁸ Tamo gde čovek može dobro da živi, misli se, ukoliko radi.

Nad svojom nepristojno lošom imitacijom šoljice kafe, slušajući to uopšteno razmatranje, Stiven je gledao nekud neodređeno. Mogao je da čuje, dakako, kako te različite reči menjaju boju kao one krabe izjutra oko Ringsenda, koje se hitro zavlače pod raznobojne različite vrste istog peska pod kojim su negda živеле, ili je bar tako izgledalo. Onda je podigao pogled i ugledao oči koje su govorile ili nisu govorile reči što ih je izgovorio glas koji je on čuo – ukoliko radi.

– Na mene ne računajte – uspe da procedi – misleći na rad.

Oči se iznenadiše na tu primedbu, jer kao što je on, njihov privremeni vlasnik, primetio, ili tačnije kako je primetio njegov glas: Svi moraju da rade, moraju, i to zajedno.

– Naravno – požuri ovaj drugi da se složi – ja tu mislim na rad u najširem mogućem smislu reči. Mislim i na književni rad, ali ne samo zarad slave. Pisanje za novine, koje su danas najprohodniji kanal. To je takođe rad. Važan rad. Na kraju krajeva, po onome što o vama znam, uz sav novac potrošen na vaše školovanje, imate puno pravo da za to dobijete naknadu i da sami kažete svoju cenu. Vi imate isto onoliko prava da živite od svog pera i svojih filozofskih istraživanja, koliko i kakav seljak. Pa šta? Obojica pripadate Irskoj, um i snaga. I jedno i drugo je podjednako značajno.

– Vi mislite – odvrati Stiven s nekakvim poluosmehom – da sam ja možda značajan zbog toga što pripadam *faubourg Saint-Patrice*³⁹ koji se skraćeno naziva Irskom.

– Ja bih tu otišao i korak dalje – nagovesti gospodin Blum.

– Ali ja mislim – prekide ga Stiven – da mora biti da je Irska značajna zato što pripada meni.

– Šta pripada? – upita Blum, nagnuvši se, misleći da možda nije dobro čuo. – Izvinite. nažalost, nisam čuo ovo na kraju. Šta ste to...?

Stiven, očitо razdražljiv, ponovi i gurnu u stranu svoju šolju kafe, ili kako god hoćete to da nazovete, nimalo ljubazno, pa dodade:

³⁸ Blum pokušava da se seti latinske poslovice: *Ubi bene, ibi patria* (Gde je dobro, tu je domovina).

³⁹ *Predgrađe svetog Patrika* (franc.).

- Zemlju ne možemo da promenimo. Hajde da promenimo temu.

Na taj prikladan predlog, da promeni temu, gospodin Blum u nedoumici obori pogled, pošto nije mogao da se opredeli kako da shvati izjavu koja mu je zazvučala nekako nejasno. Neka vrsta prekora osećala se tu snažnije nego bilo šta drugo. Suvišno je spominjati da je plam njegovog nedavnog terevenčenja tu progovarao nekako jetko, na čudno ogorčen način, tuđ njegovom treznom stanju. Verovatno za njega porodični život, kome je gospodin Blum pripisivao ogroman značaj, nije bio sve što je trebalo da bude, ili on možda nije drugovao s pravim ljudima. Uz nekakav strah za tog mladića kraj sebe, koga je krišom posmatrao s izvesnim zaprepašćenjem, prisećajući se da se on upravo vratio iz Pariza, zapažao je da ga njegove oči vrlo izrazito podsećaju na njegovog oca i sestru, no to mu i nije naročito rasvetljavalo problem, pa se setio nekih primera obrazovanih ljudi koji su toliko mnogo obećavali, a ipak su zaglibili i prerano propali, pri čemu su za to bili krivi jedino oni sami. Eto, na primer, slučaj O'Kalagana, onog polušašavog osobenjaka, iz dobre porodice, mada skromnog imetka, sa svim njegovim ludorijama, među kojima je bila i navika da kad se napije i svima se popne na glavu, razmetljivo krene da se javno šepuri u odelu od pakpapira (činjenica). A onda bi sledio uobičajeni *denouement*⁴⁰ kad se zabava u tren oka svrši a on se nađe u gadnom škripcu, pa bi prijatelji morali na brzinu da ga sklanjaju, pošto bi im Džon Malon iz Louer Kasl Jarda jasno nagovestio da to učine, da ne bi potpao pod udar drugog paragrafa Dopune krivičnog zakonika, te bi tako neka imena ušla u policijski zapisnik ali ne bi bila obelodanjena, iz razloga koji će biti jasni svakom ko ima i malo pameti. Ukratko, kad saberemo dva i dva, šest i šesnaest, za šta je namerno ostajao gluv, Antonija i sve ostalo, džokeje i estete i tetovažu koja je bila u velikoj modi sedamedesetih ili tu negde, čak i u Domu lordova, pošto je u ranoj mladosti i sam sadašnji vladar, tada prestolonaslednik, a pripadnici najviše aristokratije i ostale ugledne ličnosti jednostavno su sledili svog poglavara, uz to je razmišljao i o greškama poznatih ljudi i okrunjenih glava koje se kose s moralom, kao što je onaj slučaj iz Kornvola od pre nekoliko godina, na način koji teško da je priroda predvidela, nešto čega bi se dobra gospođa Grandi,⁴¹ kako stvari stoje, iskreno gnušala, mada ne iz razloga koji su oni verovatno imali

⁴⁰ *Rasplet* (franc.).

⁴¹ Lik iz komedije *Poguraj plug* (1798) Tomasa Mokstona: seoska proročica, neprikosnoveni moralni arbitar za sve ostale likove u komadu.

u vidu, ma šta da je bilo po sredi, izuzimajući uglavnom žene, koje stalno nalaze manu jedna drugoj, prevashodno u odevanju i sličnim stvarima. Dame koje vole otmeno donje rublje trebalo bi, kao i svaki muškarac koji ima valjanog krojača, da nastoje da jaz koji ih deli premoste različitim nagoveštajima i da malim međusobnim lascivnostima prilaze s više žara, da ona otkopčava njega a on joj razvezuje uzice, pazi na iglu, dok divljaci na ljudožderskim ostrvima, recimo, na četrdeset stepeni u hladu, ne daju ni pišljiva boba. Međutim, vrati se on na početak, postoje s druge strane i oni koji su se s dna silom uspeli na vrh sopstvenim snagama. Odnosno, jednostavno, snagom urođene genijalnosti. Kakvi umovi, gospodine moj.

Iz tih i još nekih razloga smatrao je i da mu je u interesu i da mu je dužnost da tu neočekivanu priliku prigrabi i iz nje izvuče korist, premda nije bio sasvim siguran zbog čega, pošto je već bio u manjku za nekoliko šilinga za šta je, u stvari, sam bio isključivi krivac. Ipak, imati za poznanika jednu svakako natprosečnu osobu koja bi mogla da mu ponudi duhovnu hranu, to je svakako bila obilata nadoknada za nešto malo tričavih... Takvi intelektualni podsticaji, osećao je to, s vremena na vreme izvanredno krepe čovekov um. A uz to i taj njihov sasvim slučajan susret, rasprava, ples, tuča, stari pomorac kakvog čovek ne viđa svaki dan, noćne lualice, čitavo sazvežđe događaja, sve je to zajedno u malom predstavljalo sliku sveta u kome živimo, posebno zato što je život one ugnjetene desetine stanovništva, odnosno rudara, ronilaca, đubretara itd., u poslednje vreme često dospevao pod lupu. Da bi te blistave trenutke učinio još lepšim, razmišljao je da li bi i on kad bi počeo da piše imao sreće makar približno koliko i gospodin Filip Bofoj. Kad bi, recimo, napisao nešto što izlazi iz okvira uobičajenog (što je zaista nameravao da učini) po ceni od jedne gvineje za stubac, *Moji doživljaji*, na primer, u *jednom kočijaškom svratištu*.

Ružičasto izdanje *Telegrafa*,⁴² poslednji sportski rezultati, novinarske laži, ležalo mu je, slučaj je hteo, pored lakta i pošto je opet bio počeo da lupa glavu, nezadovoljan, razmišljanjima o zemlji koja mu pripada i o pitalici u kojoj lađa dolazi iz Bridžvotera a dopisnica je adresirana na A. Budena, recite koliko kapetan ima godina, oči su mu besciljno prelazile preko naslova koji su ga se mogli ticati, o svevišnji štampu našu nasušnu dažd nam dnes. U jednom trenu se malo trgao ali se ispostavilo da je to samo vest o nekom po imenu H. di Bojs, prodavcu pisacih mašina ili tako nešto. Velika bitka u Tokiju.

⁴² Poslednje dnevno izdanje.

Ljubavna afera u Irskoj 200 funti odštete. Gordon Benet. Prevareni emigranti. Pismo njegove visosti Vilijama +.⁴³ Pobjeda *Otpatka* u Askotu podseća na derbi iz '92 kada je autsajder, konj kapetana Maršala, *Ser Hugo*, mimo svih očekivanja osvojio plavu traku. Nesreća u Njujorku, hiljade poginulih. Šap i slinavka. Sahrana počivšeg Patrika Dignama.

I tako, da bi promenio temu, on počne da čita o Dignamu, u miru upokojenom, što je, pade mu na pamet, bilo sve drugo pre nego veselo skretanje toka razgovora.

- *Jutros su* (naravno, to je Hajns ubacio), *posmrtni ostaci počivšeg Patrika Dignama preneti iz njegovog stana u aveniji Njubridž 9, Sendimaunt, i sahranjeni na Glasnevinu. Upokojeni gospodin bio je izuzetno omiljena i draga osoba u životu grada, pa je njegova smrt, nakon kratke bolesti, teško pogodila građane svih slojeva, koji za njim duboko žale. Sahrana, kojoj je prisustvovao veliki broj pokojnikovih prijatelja, organizovali su* (ovo je Hajns sigurno napisao na Kornijev nagovor) *H. Dž O'Nil i sin, Nort Strend roud 164. Među ožalošćenima bili su i: Patrik Dignam (sin), Bernard Korigan (šurak, zet), Džon Henri Menton, adv., Martin Kaningam, Džon Pauer itondf 1/8 ador dorador douradora* (tu je on sigurno pozvao Monksa, doajena, zbog onog Kizovog oglasa), *Tomas Kernan, Sajmon Dedalus, prof. Stiven Dedalus, Edvard Dž Lambert, Kornelijus Keleher, Džozef M. S. Hajns, L. Bum, Č. P. M'Koj – M'Intoš, i drugi.*

Nemalo iznerviran onim *L. Bum* (kako je pogrešno pisalo) i onim nizom besmislenih slogova ali u isti mah i silno razveseljen onim Č. P. M'Koj i prof. Stiven Dedalus, koji su bili upadljivi, suviše je to napominjati, po svom potpunom odsustvu (o M'Intošu da i ne govorimo), *L. Bum* pokaza to svom sagovorniku profesoru, zauzetom nastojanjima da priguši još jedan zev, donekle izazvan i nervnom razdraženošću, ne zaboravivši pri tom ni onu uobičajenu gomilu štamparskih brljotina.

- Beše li to u prvoj poslanici Židovima? - upita on, čim mu je donja vilica dozvolila da prozbori. Onaj tekst: otvori gubicu i uguraj nogu u nju.

- Jeste, zaista - reče gospodin Blum (premda je isprva pomišljao da ovaj aludira na nadbiskupa, dok nije dodao ono o šapu i slinavki što s njim nije moglo imati nikakve veze), sav radostan što može malo da ga umiri i nekako iznenađen time što je Majls Kroford na kraju ipak uspeo da ubaci taj tekst.

Dok je onaj drugi čitao članak na drugoj strani, Bum je (da ga načas nazovemo tim novim pogrešnim imenom)

⁴³ (+) Znak koji su u potpisu koristile pape, kao i katolički biskupi i nadbiskupi.

iskoristio nekoliko trenutaka dokolice da na preskok pogleda izveštaj o trećoj trci u Askotu na trećoj strani, nagrada 100 suverena, uz 300 suverena dodatka za ždrepece i kobile. Pobedio je *Otpadak*, gospodina F. Aleksandera, od oca *Munje*, 5 godina, sa Džokejom V. Lejnom, drugi je *Zinfandel* lorda Hauarda de Voldena (džokej M. Kenon), treći *Skiptar*, gospodina V. Basa. Opklade 5:4 na *Zinfandela*, 20: 1 na *Otpadak*. *Otpadak* i *Zinfandel* trčali su jedan uz drugog. Ishod je bio krajnje neizvestan, a onda se potpuni autsajder probio napred i ubedljivo poveo, pobedivši ridana lorda Hauarda de Voldena i kobilu *Skiptar* gospodina V. Basa u trci na 2 u milje. Trener pobjednika je Brejn, tako da je Linihanova verzija događaja bila čista koještarija. Pobedio je ubedljivo, za čitavu dužinu. 100 suverena, uz dodatnih 300. Trčao je i konj Dž. de Bremonda (francuski konj za koga se Bantam Lajons zabrinuto raspitivao, još ga nema, ali svakog časa treba da stigne). *Maksimum II*. Pobediti se može na razne načine. Odšteta za ljubavnu aferu. A onaj blesavi Lajons predomislio se u poslednji čas, kao da je hteo da izvisi. Naravno, događa se to kad se čovek kocka, ali kako se kasnije pokazalo, ta jedna budala nije imala mnogo razloga da likuje zbog svog favorita, koji ga je izneverio.

– Sve je nagoveštavalo da će na kraju tako ispasti – reče gospodin Blum.

– Ko? – upita onaj drugi, čija je ruka, uzgred, bila ranjena.

– Otvorićete novine jednog jutra – reče mu kočijaš – i pročit ćete, *Vratio se Parnel*. Bio je spreman da se opkladi u bilo šta. Bio je jedne noći ovde jedan iz redova Dablinskih strelaca, koji je rekao da ga je video u Južnoj Africi. Njega je uništio njegov ponos. Trebalo je da sam svrši sa sobom ili da se na neko vreme pritaji posle onoga u sali za sednice broj 15⁴⁴ sve dok ponovo ne postane onaj stari, na koga niko ne bi mogao da pokazuje prstom. Onda bi svi do jednog kleknuli na kolena da ga mole da se vrati kad ponovo prikupi snagu. Mrtav nije. Jednostavno se negde sakrio. Kovčeg koji su doneli bio je pun kamenja. Promenio je ime u De Vet, ime burskog generala. Pogrešio je što je udario na sveštenike. I tako dalje i sve tako.

Blum je (sada sa svojim pravim imenom) svejedno bio prilično iznenađen tim sećanjima, pošto je u devet od deset navrata to bilo prazno naklapanje i to ne pojedinačno već u hiljadama slučajeva, a onda je sledio potpuni zaborav, jer prošlo je već dvadesetak godina. Malo je verovatno, naravno, da je u priči o tom kamenju bilo i trunke istine, a čak i da jeste,

⁴⁴ U pomenutoj sali u engleskom parlamentu, irski poslanici su 6. decembra 1890, predvođeni Timotijem Hilijem, pokušali da svrgnu Parnela s mesta predsednika Irske parlamentarne stranke.

smatrao je da povratak ne bi bio nimalo preporučljiv, kad se sve uzme u obzir. Nešto ih je očigledno ljutilo u vezi s njegovom smrću. Ili je iščezao na potpuno miran način, od zapaljenja pluća, u vreme kad su mu se različiti politički planovi bližili svome ostvarenju ili se pričalo da je umro zbog toga što nije promenio cipele i presvukao se kada je jednom prilikom pokisnuo, zbog čega je navukao nazeb, pa nije potražio savet lekara, već je ostao u sobi i kroz nepune dve nedelje umro, na sveopštu žalost, premda im je možda bilo žao jedino zbog toga što je njima bila uskraćena mogućnost da obave posao. Dakako, ni ranije niko nije znao kuda se on kreće, niko nije pojma imao gde je, baš kao u onoj pesmi *Gde si, Alisa*, čak i pre nego što je počeo da se skriva pod više lažnih imena kao što su Foks i Stjuart, tako da zapažanje našeg prijatelja kočijaša možda i nije bilo sasvim neverovatno. Prirodno je, prema tome, što ga je to proganjalo, njega, rođenog narodnog vođu, dominantnu figuru, visokog šest stopa, ili bar pet stopa i jedanaest inča, i to u čarapama, dok su izvesna gospoda, koja mu nisu bila ni za mali prst, ostala na vlasti premda su vrline kojima su se mogli podičiti bile malobrojne i zanemarljive. To je svakako isticalo pouku: idol na glinenim nogama. A onda su se sedamdeset dvojica njegovih pouzdanih sledbenika okupili oko njega i počeli da blate jedan drugog. Isto je tako i sa ubicama. Moraš da se vratiš – nešto kao da te neodoljivo privlači – da pokažeš svojim zamenicima u glavnoj ulozi kako se to radi. Jednom ga je video u onoj izuzetnoj prilici kada su došli da rasture slog u *Insapresablu*, ili je to bilo u *Junajted Ajerlendu*, i bilo mu je drago sto mu ze pružila takva prilika, i još mu je, u stvari, dodao cilindar kad mu je spao s glave i ovaj je rekao *Hvala*, premda je ispod naoko hladne spoljašnjosti u njemu verovatno sve kličalo uprkos pomenutoj nezgodi koja se dogodila između šolje i usne – vaspitanje je vaspitanje. Ipak, što se povratka tiče, srećan si ako čim se vratiš ne puste psa na tebe. A posle toga sledi silno kolebanje. Tom je za, a Dik i Hari su protiv. A onda, pre svega, došao si da nekome osporavaš mesto, pa moraš da se legitimišeš, kao onaj pretendent u slučaju Tičborn,⁴⁵ Rodžer Čarls Tičborn, brod se koliko se on sećao zvao *Bela*, a on, naslednik potonuo je s brodom, kako je sve ukazivalo, a bio je tu i neki znak tetoviran indijskim mastilom. lord Belju, je li tako? Lako je mogao da pokupi podatke od nekog mornara s broda i da se onda, pošto se udesi prema datom opisu, predstavi, *Dozvolite, ja sam Taj-i-Taj*, ili na neki sličan uobičajen

⁴⁵ Sin ser Džejmsa Tičborna (1829-1854), Rodžer, nestao je posle jedne nesreće na moru. Australijanac Artur Orton pojavio se kao pretendent na nasledstvo i titulu barona, tvrdeći da je on Rodžer Tičborn. Podvala bi mu po svoj prilici uspela, da ga nije raskrinkao Rodžerov školski drug.

način. – Mnogo bi mu pametnije bilo, reče Blum ne baš razgovorljivoj osobi kraj sebe, zaista sličnoj onoj o kojoj se trenutno pričalo, da je najpre ispitao teren.

– To mu je uradila ona kučka, ona engleska kurveštija – primeti vlasnik svratišta. – Ona je zakucala prvi ekser u njegov sanduk.

– Svejedno, rasna žena – primeti *soi-dissant* gradski sekretar Henri Kembel – i drusna. Video sam joj sliku u berbernici. Muž joj je bio kapetan ili oficir.

– Jeste – složi se Jareća koža. – Bio je, a bio je i pravi šonja.

Ova neumesna šaljiva primedba izazva popriličan smeh u redovima njegove *entourage*.⁴⁶ Što se Bluma tiče, on je, bez i najmanjeg tračka osmeha, samo gledao prema vratima, i razmišljao o toj istorijskoj priči, koja je pobudila ogromno zanimanje u vreme kada su činjenice, da stvar bude gora, bile obelodanjene uz ona uobičajena ljubavna pisma koja su razmenjivali, puna slatkih besmislica. U početku, sve je bilo sasvim platonski dok se priroda nije umešala, pa se među njima rasplamsala strast, koja je malo-pomalo dospela do svog vrhunca, da bi na kraju svi samo o tome pričali, sve do onog završnog udaraca koji je nemali broj zlonamernih jedva dočekao, pa su još bili rešeni i da ubrzaju njegov pad, premda je stvar već bila postala sasvim javna iako ne do onih senzacionalnih razmera do kojih će uskoro narasti. No kad su im već imena bila dovedena u vezu, kad je već javno obznanjeno da je on njen ljubavnik, zbog čega je još bilo potrebno i da se o tome galami i udara na sva zvona, o tome, naime, da je on spavao s njom, što se pod zakletvom čulo s klupe za svedoke, pri čemu je u prepunoj sudnici nastalo uzbuđenje koje je zahvatilo i sve svedoke, pa su počeli da se zaklinju da su ga videli tog i tog datuma kako raskomočen silazi merdevinama s gornjeg sprata, pošto je prethodno ušao na isti način, činjenica na kojoj su nedeljnici, skloni golicavoj tematici, zaradili gomile para. A stvar je jednostavno bila u tome da muž nije bio dorastao svom zadatku i da je njih dvoje vezivalo samo zajedničko ime, pa kad je na scenu stupio pravi čovek, snažan do granice slabosti, postao je žrtva njenih neodoljivih draži i zaboravio na njene obaveze. Nastavak priče je uobičajen, on se topio pred osmesima svoje voljene. Iskrslo je, razumljivo, i večno pitanje bračnog života. Može li da postoji prava ljubav, ako je tu i neki drugi muškarac, između bračnih drugova? Mada, šta se to njih uopšte ticalo, ako ju je on gledao nežno,

⁴⁶ *Družina* (franc.).

ponet bezumnom ljubavlju. On je zaista bio veličanstven primer muževnosti, pri čemu su vrline kojima je bio obdaren bile još izrazitije u poređenju sa onim suvišnim oficirom (koji je bio samo primer onog svakidašnjeg *zbogom ostaj, dragi kapetane* tipa, iz Osamnaeste husarske, ako ćemo precizno), i očito zapaljive naravi (mislim na palog vođu, ne na ovog drugog) na svoj naročiti, poseban način, koji je ona dakako, budući žena, zapazila kao nešto što će mu omogućiti da sebi prokrči put do slave, što on umalo i nije postigao, ali su mu sveštenici i crkvenjaci uopšte, njegovi dotadašnji odani sledbenici, kao i njegovi voljeni proterani seljaci za koje je toliko toga učinio po selima boreći se za njih na način koji je nadmašio njihova najsmelija očekivanja, svi su mu oni vrlo uspešno zapržili čorbu, i dodali grančice na njegovu lomaču, slično onom magaretu koje se ritnulo, u basni. Gledajući sada sve to u retrospektivi, sve je ličilo na nekakav san. A povratak je zapravo bio najgore moguće rešenje, pošto se podrazumeva da se čovek mora osetiti nelagodno, jer vreme nosi sa sobom promene. Eto, razmišljao je, plaža Ajrištaun, na kojoj nije bio već podosta godina, nekako se promenila od vremena kada se on, sticajem okolnosti, preselio na severnu stranu. No, sever ili jug svejedno, sve je to dobro poznati slučaj uzavrele strasti, čisto i jednostavno, koja zna da izazove neviđenu pometnju i to samo potvrđuje prethodne reči, pošto je i ona bila Španjolka, ili napola Španjolka, od onih dakle koje ništa ne rade polovično, bezumna južnjačka strast, koja će i poslednju trunku pristojnosti baciti u vetar.

– To samo potvrđuje ono što sam rekao – reče Stivenu čovek usplamtelih grudi. – A uz to, ako se ja ljuto ne varam, i ona je bila Španjolka.

– Kći španskog kralja – odgovori Stiven, dodavši nešto nerazgovetno kao ostajte zbogom lukovi španski i prva zemlja zvana Zemlja mrtvacu a od Ramheda do Silija toliko je ...⁴⁷

– Ma nije valjda? – uskliknu Blum iznenađeno, premda nipošto ne i zaprepašćeno. – To nikad nisam čuo. Moguće je, posebno zato što je ona tamo i živela. Dakle, Španija.

Pažljivo izbegavajući knjigu u svome džepu, *Slasti*, koja ga je uzgred podsećala na onu knjigu koju je već ranije trebalo vratiti u bibliotelu u ulicu Kepel, on izvadi beležnicu, pa brzo pregledavši sadržaj, na kraju...

– Smatrate li, uzgred – reče on, zamišljeno izvukavši izbledelu fotografiju i položivši je na sto – da je ovo španski tip?

⁴⁷ Fragmenti balade 'Španske gospe', nepoznatog autora, u kojoj se engleski mornari opraštaju sa španskim gosparama.

Stiven, kome je očito bilo upućeno to pitanje, pogleda u fotografiju na kojoj je jedna jedra dama, koja je prilično otvoreno pokazivala svoje telesne draži, u punom cvatu svoje ženstvenosti, u večernjoj haljini s razmetljivo dubokim izrezom za tu priliku, da bi obilatno otkrila poprsje, pošto se ne bi moglo reći da su se grudi samo nazirale, rastavljenih punih usana, i savršenih zuba, uprepodobljeno stajala kraj klavira, na kome su bile postavljene note pesme *U starom Madridu*, na svoj način lepe balade koja je tada bila u velikoj modi. Njene (damine) oči, tamne, krupne, gledale su u Stivena, koji se umalo nije nasmejao nečemu čemu se trebalo diviti, a za taj estetski doživljaj zaslužan je bio Lafajet iz ulice Vestmorlend, vrhunski dablinski fotograf.

- Gospođa Blum, moja supruga, *prima donna*, madam Marion Tvidi - objasni Blum. - Snimljeno pre nekoliko godina. Devedeset šeste ili tu negde. Tada je baš tako izgledala.

Zajedno s mladićem i on je pogledao u fotografiju te dame, sada njegove zakonite žene koja je, poverio je sagovorniku, bila darovita kći majora Brajana Tvidija i vrlo je rano ispoljila značajan pevački talenat, tako da se prvi put poklonila publici kad joj je bilo jedva šesnaest godina. Što se tiče lica, ono zaista neporecivo liči, ali joj figura nije najbolje prikazana, a baš ona obično privlači najviše pažnje, no u tom stavu nije najbolje došla do izražaja. Mogla je lepo, reče on, da pozira celom figurom, a ne ovako da se istaknu samo izvesne obline njene... On se, eto, pošto je i sam u slobodno vreme donekle umetnik, bavi ženskim telom onako uopšteno pa je, slučajno, baš prethodnog popodneva, razgledao one grčke statue, savršeno izrađena umetnička dela, u Narodnom muzeju. Mermer može da dočara utisak originala, ramena, leđa, čitave simetrije. I svega ostalog, da. Puritanizam. Tako je, svetoga mi Džozefa, i to nijedna fotografija ne bi mogla, zbog toga što to, jednom rečju, jednostavno nije umetnost.

Tako razgaljen, poželeo je da se povede za primerom starog morskog vuka i ostavi fotografiju da nekoliko minuta govori sama za sebe, pod izgovorom da on... tako da bi ovaj drugi mogao sam da se napije te lepote, jer njena je scenska pojava, bez preterivanja, zaista i sama po sebi bila užitak, koji fotoaparata nipošto nije mogao da prenese. No to baš i ne bi bilo previše dolično, te premda je bila prijatna topla noć a ipak predivno sveža za ovo doba godine, jer posle kiše uvek sine sunce... A i osećao je izvesnu potrebu baš tu i tada, da poslušati neki unutrašnji glas i ustane i ode, Ipak, ostao je prikovan za svoje mesto, i samo je bacio pogled na pomalo umrljanu fotografiju, izgužvanu baš kod onih bujnih oblina, što im,

međutim, nije nimalo smetalo, a onda je zamišljeno skrenuo pogled u stranu da više ne bi slučajno izazivao nelagodu kod ovog drugog dok odmerava proporcije tog bujnog tela. U stvari, ta mala zaprljanost davala je slici dodatnu privlačnost, kao kod pomalo umrljanog rublja, koje je dobro kao novo, zapravo bolje, kad više nije onako kruto uštirkano. A ako je ona izašla kad je on ... Tražio sam onu svetiljku koju kako mi ona reče, pade mu na pamet ali samo kao prolazna misao zbog toga što se odmah setio jutrošnje neuredne postelje itd. i u njoj knjige o Rubiju i metnem psa koji (*sic*), koja je sigurno bila pala na pod baš tamo gde treba, pored noćne posude, da prosti Lindli Marej.⁴⁸

Neosporno je da mu je godila blizina ovog mladog čoveka, obrazovanog, umnog, a uz to još i impulsivnog, daleko najistaknutijeg u tom društvu, premda čovek ne bi pomislio da on u sebi ima ... ali ipak bi. Osim toga, rekao je da je slika lepa, što ona, mislili vi što god vam je volja, i jeste bila, premda se sada znatno raskrupnjala. A zašto i da ne? Svakojake su se koještarije o tome pričale, takve koje nanose doživotnu ljagu s uobičajenim blaćenjem po novinama o onim večitim bračnim petljinama, navodno nedozvoljenim odnosima s profesionalnim igračem golfa ili najnovijim ljubimcem pozorišne publike, umesto da pošteno ostanu iznad svega toga. Te kako im je bilo suđeno da se sretnu i kako se među njima stvorila naklonost, te kako su njihova imena u očima javnosti dovedena u vezu, tako je rečeno na sudu, uz čitanje pisama s uobičajeno sladunjavim i nezgodnim izrazima, od reči do reči, da bi se pokazalo kako su ne skrivajući se dva ili tri puta nedeljno odsedali zajedno u poznatim hotelima na moru i da su njihovi odnosi, pošto su stvari išle svojim normalnim tokom, s vremenom postali intimni. Potom uslovna presuda, i pošto je kraljevski tužilac izneo razloge a ovaj nije uspeo da ih pobije, presuda je postala izvršna. No što se toga tiče prekršiocu su, kao i obično sasvim obuzeti jedno drugim, mogli bezbrižno da ignorišu sve to, što su oni uveliko i činili, sve dok stvar nije dospela u ruke advokata, koji je blagovremeno sročio žalbu u ime oštećene strane. On, Blum, imao je čast da se nađe sasvim blizu nekrunisanog kralja Erina glavom i bradom, prilikom onog istorijskog sukoba kada su odane pristalice palog vođe – koji je tvrdoglavo nastavio da se bori do poslednjeg daha čak i onda kada su ga žigosali kao preljubnika – njih deset ili dvanaest, možda i više, upali u štampariju *Irepresibla* ili ne,

⁴⁸ Engleski lingvista, s kraja XVIII veka, autor najpoznatije gramatike toga doba. Izvinjenje mu je upućeno zbog neuobičajene glagolske konstrukcije: 'bila pala'.

Junajted Ajerlenda (uzgred, krajnje neprikladan naziv⁴⁹) i čekićima ili nečim sličnim porazbijali slog, sve to zbog nekakvih klevetničkih ispada O'Brajenovih⁵⁰ potkupljenih piskarala, sa za njih uobičajenim blaćenjem na račun ličnog morala doskorašnjeg tribuna. Mada opipljivo i iz temelja promenjen čovek, on je još uvek bio dominantna figura, premda uobičajeno nemarno odeven, i dalje je imao onaj nepokolebljivo odlučan pogled koji je moćno delovao na kolebljivce, sve dok na svoju veliku žalost nisu otkrili da idol koga su podigli na pijedestal ima glinene noge, a to je prva otkrila ta žena. Pošto je to bio naročito uzbudljiv trenutak u onoj sveopštoj pometnji, Blum je u gomili koja se, naravno, okupila, zadobio lakšu ozledu od naglog uboda laktom nekog momka, negde u dnu stomaka, srećom ništa ozbiljno. Šešir mu je (Parnelu) nenamerno bio zbačen s glave i, to je istorijska činjenica, Blum je bio taj koji ga je pošto je primetio šta se dogodilo u toj gunguli, podigao s namerom da ga vrati vlasniku (što je brže-bolje i učinio) kome je, zadihanom i gologlavom, šešir u tom trenutku bio poslednja stvar na pameti. No pošto je bio rođeni džentlmen koji je sve uložio u svoju otadžbinu, koji se, u stvari, u sve to upustio više zbog slave nego zbog bilo čega drugog, to mu je bilo u krvi, majka mu je to usadila dok ga je cupkala na kolenima, i pošto je znao šta mu vaspitanje nalaže, okrenuo se ka donosiocu šešira i zahvalio mu savršeno pribrano, rekavši: *Hvala, gospodine*, premda sasvim drugačijim tonom od onog kojim je to izgovorio jedan od korifeja pravničke profesije kome je Blum nešto ranije toga dana takođe prineo šešir, istorija se ponavljala s izvesnim razlikama, posle sahrane zajedničkog prijatelja, kada su ga ostavili samog s njegovom slavom pošto su obavili neveseli zadatak polaganja njegovih zemnih ostataka u grob.

S druge strane, njega su mnogo više ljutile bestidne sprdnje kočijaša i sličnih, koji su sve to shvatali kao šalu, neumereno se smejali, glumeći da im je sve jasno, zašto i zbog čega, a da zapravo ni sami sebi nisu bili jasni, pošto se sve to ticalo samo njih dvoje sve dok se kao zainteresovana strana nije umešao i muž, zahvaljujući nekakvom anonimnom pismu u kome mu je neko, potpisan uobičajeno kao Džouns, koji ih je slučajno zatekao u ključnom trenutku u ljubavnom zagrljaju, skretao pažnju na njihovo nedolično ponašanje, što je dovelo do pometnije u porodici, pa je grešna lepotica na kolenima preklinjala svog muža i gospodara da joj oprost i obećavala da

⁴⁹ List *United Ireland*. (Ujedinjena Irska) zalagao se za politiku suprotnu onoj koju je nagoveštavao njegov naziv.

⁵⁰ Vilijam O'Brajen, urednik lista *Junajted Ajerlend*, jedan od najvećih Parnelovih protivnika.

će prekinuti vezu i da više neće primati njegove posete, samo ako ozlojeđeni muž pristane da joj progleda kroz prste i zaboravi sve što je bilo, sa suzama u očima, mada možda i sa skrivenim mislima u lepoj glavi, pošto je verovatno imala još nekoliko njih. On je lično, budući po prirodi skeptik, verovao, i ni najmanje se nije ustručavao da to kaže, da muškarac, bolje rečeno da muškarci u množini, uvek imaju svoje mesto na listi čekanja kod neke dame, čak i ako je ona, uzmimo, najbolja supruga na svetu i ako žive u sasvim skladnom braku, kada ona počne da zanemaruje svoje dužnosti i da shvata kako je umorna od bračnog života, pa joj dođe da se malo zabavi golicavim udvaranjima, a muškarci je spopadnu svojim neprimerenim predlozima, tako da na kraju pokloni svoju naklonost drugom čoveku, što je uzrok mnogih *liaisons* između još uvek privlačnih udatih žena koje se primiču četrdesetoj, i mlađih muškaraca, što bespogovorno dokazuju nekolicini slavni slučajevi ženske zaludenosti ljubavlju.

Nesaglediva je šteta bila da jedan intelektualno tako bogato obdaren mladić, kakav je neosporno bio ovaj do njega, rasipa svoje dragoceno vreme s razvratnim ženama, koje bi ga mogle darivati tako da mu to ostane za ceo život. Što se tiče njegovog blaženog momaštva, naći će on sebi ženu jednoga dana kad se pojavi Ona Prava, ali je u međuvremenu društvo dama bilo *conditio sine qua non* premda je, ne želeći pri tom da Stivena čak ni izdaleka ispituje išta o gospođici Ferguson (koja je vrlo verovatno bila upravo ona zvezda vodilja što ga je tako rano jutro dovela u Ajrištaun), iskreno sumnjao da ovaj previše uživa u tom momačko-devojačkom udvaranju i u društvu samozadovoljnih gospođica bez prebijene pare, i to dva i tri puta nedeljno, sve to uz uobičajenu uvodnu lavinu komplimenata i šetnji koje postepeno postaju ljubavničke i cveća i čokolada. Zaista je bila bolna pomisao da on u tim godinama nema ni doma ni porodice, i da ga pljačka nekakva gazdarica gora od bilo koje maćehe. Ono nekoliko njegovih čudnovatih, neočekivanih izjava, privuklo je nekoliko godina starijeg čoveka, koji mu je mogao biti otac. Ali je svakako morao da pojede nešto čvrsto, makar i samo punč s jajima i čistim prirodnim mlekom, ili, ako toga nema, onda obično kuvano jaje.

– U koliko ste sati večerali? – upita on to krhko telo i lice koje jeste bilo umorno, ali i bez ijedne bore.

– Juče u neko doba – reče Stiven.

– Juče – uzviknu Blum, ali se seti da je sada već sutra, petak. – Ah, hoćete da kažete da je već prošlo dvanaest!

– Prekjuče – ispravi se Stiven.

Bukvalno preneražen ovim podatkom, Blum se zamisli. Premda im se stavovi nisu u svemu podudarali, nekakva analogija je ipak postojala, kao da su im misli obojici, da tako kažemo, putovale u istom pravcu. U vreme kada je bio u njegovim godinama i petljao s politikom, otprilike pre dvadesetak godina, kada je u vreme Bakšota Fostera bio *quasi* kandidat za mesto u parlamentu, sećao se da je i on tada (što mu je samo po sebi pričinjavalo veliko zadovoljstvo) imao potajnih sklonosti prema takvim radikalnim idejama. Na primer, kada je pitanje prognanih seljaka, u to vreme tek pokrenuto, počelo sve više da zaokuplja ljude, on, razume se, nije davao ni pet para, niti je slepo verovao u sve što je to pitanje podrazumevalo, jer bilo je tu i neprihvatljivih stvari, ali je od samog početka, makar principijelno, imao simpatija za zamisao o stvaranju seljačkih poseda, u skladu s tada vladajućim pravcem razmišljanja, no kad je shvatio svoju grešku, postepeno se izležio od te pristrasnosti, pa su ga čak korili da je otišao korak dalje od samog Majkla Davita i zapanjujućih stavova koje je ovaj svojevremeno isticao kao pristalica pokreta za povratak na zemlju, te ga je i zbog toga tako snažno pogodila insinucija koja mu je tako jasno bila predočena na skupu klanova kod Barnija Kirnana, tako da se on, premda često neshvaćen i najmanje ratoboran među smrtnicima, da to još jednom ponovimo, odrekao svog uobičajenog ponašanja da bi mu (metaforički) sručio pesnicu u stomak, mada je, kada je reč o politici, bio i te kako svestan koliko žrtava uzimaju propaganda i međusobna trvenja, i kakvu bedu i jad to neizbežno donosi tolikim divnim mladim ljudima, dovodeći, rečju, do propadanja najsposobnijih.

Kako god bilo, kada je odmerio razloge za i protiv, jer bilo je već skoro jedan, zaključio je da je krajnje vreme da se krene kući na počinak. Problem je bio u tome što je bilo pomalo rizično povesti ga kući zbog posledica koje bi mogle uslediti (izvesna osoba imala je ponekad svoje mušice) i koje bi možda sve pokvarile, kao one noći kada je pogrešio dovевši kući psa (nepoznate rase) s ozleđenom šapom, pri čemu ta dva slučaja svakako nisu ni istovetna ali ni sasvim različita, pošto je i ovaj ozledio ruku, a to je bilo u Ontario Terasu, vrlo se živo sećao, pošto je, što se kaže, bio na licu mesta. S druge strane, bilo je svakako i suviše kasno za svaku pomisao na Sendimaunt ili Sendikouv tako da je bio u nedoumici koju od dve alternative... Sve je ukazivalo na to da bi mu, kad se sve uzme u obzir, najbolje bilo da iz postojećih okolnosti izvuče što je moguće više. Prvi mu je utisak bio da je momak nekako suzdržan ili bar ne previše razgovorljiv, ali je to pomalo počinjalo i da mu se dopada. Pre svega, možda on i neće, štono kažu, oberučke

dočekati taj predlog, ako mu se uputi, a najviše ga je brinulo to što nije znao kako to da započne i kako da se izrazi, u slučaju da ovaj prihvati predlog, da kaže kako bi mu pričinilo veliko zadovoljstvo ukoliko bi mu dozvolio da mu pozajmi koji novčić ili neki deo odeće, ukoliko bi mu odgovarao. U svakom slučaju, došao je do zaključka, okanivši se načas svih prethodnih prenemaganja, da će mu ponuditi šolju 'epsovog' kakaoa i ležaj za jednu noć, plus jedno ili dva ćebeta i presavijen mantil kao jastuk. Ako ništa drugo, biće u sigurnim rukama i biće mu toplo kao mišu u slami. Procenio je da tu stvarno ne može biti većih neprilika, pod uslovom, naravno, da ne bude nikakve buke. Valjalo je krenuti pošto se tom starom veselniku, dotičnom belom udovcu, koji kao da je bio prikovan za svoje mesto, očito nije previše žurilo kući u voljeni Kvinstaun, i bilo je vrlo verovatno da će tokom narednih dana neki kupleraj s penzionisanim lepoticama u ulici Šerif najverovatnije biti u prilici da pruži podatke o kretanju tog sumnjivog tipa, koji će iskušavati trpeljivost tih sirena bombastičnim pričama iz tropskih predela od kojih bi se svakome sledila krv u žilama, i usput grubo i prostački uživati u njihovim preobilnim dražima, uz pomoć ogromnih količina rakiještine i uz uobičajeno baljezganje o sebi jer ko je on zapravo, moje ime i adresa su HU, kako bi to rekla gospođa Algebra. Istovremeno se u sebi smeškao sećajući se kako je odbrusio onom nenadmašnom psovaču rekavši mu da je njegov Bog Jevrejin. Ljudi nekako i podnesu kad ih ugrize vuk, ali se istinski razljute tek ako ih ujede ovca. Vaš Bog je bio Jevrejin, to je bila najranjivija tačka tog kukavnog Ahila, jer on je igleda zamišljao da mu je Bog poreklom iz Karikon-Šenona, ili odnekud iz grofovije Slajgo.

- Predlažem - oglasi se na kraju naš junak, pošto je zrelo razmislio, krenuvši pri tom pažljivo da vraća fotografiju u džep - da pošto je ovde prilično zagušljivo, jednostavno pođete sa mnom mojoj kući da tamo nastavimo razgovor. Stanujem tu blizu. Nemojte to da pijete. Sačekajte, samo da platim.

Očito je bilo najbolje da se pokupe odatle, a za ostalo će videti, stoga je brižljivo smestio fotografiju u džep, a potom mahnuo gazdi te prčvarnice, koji izgleda nije...

- Da, to će biti najbolje - uveravao je on Stivena, kome je što se toga tiče Brejzen Hed ili Blumov dom ili bilo šta drugo bilo manje-više...

Najrazličitije utopističke ideje vrzmale su se po Blumovom prezaposlenom mozgu. Obrazovanje (prava tema), književnost, novinarstvo, nagrađene priče, savremena reklama, kupališta i koncertne turneje po engleskim primorskim mestima koja obiluju pozorišnim salama, rasprodate predstave,

dueti na italijanskom sa savršenim naglaskom i mnoštvo drugih stvari, naravno nema potrebe da o tome svojoj ženi i ostalima trubi na sav glas, sve to uz mrvicu sreće. Treba mu samo da obezbedi dobar početak. Jer bio je gotovo siguran da mladić ima glas kao njegov otac i u to je polagao svoje nade, pa bi valjalo, od toga ne može biti štete, da skrene razgovor baš u tom pravcu tek da bi...

Kočijaš pročita iz novina kojih se dočepao, kako je bivši vicekralj, erl Kadogan, predsedavao na večeri udruženja fijakerista negde u Londonu. To uzbudljivo obaveštenje bi praćeno ćutanjem uz pokoji zev. Potom starodrevna individua iz ugla, u kojoj je izgleda još tinjala pokoja iskrica života, naglas pročita da je ser Antoni Makdonel otputovao sa stanice Juston da preuzme dužnost državnog sekretara ili nešto slično tome. Na tu značajnu vest složni odjek odgovorio mu je pitanjem zašto.

- Daj da malo virnemo u tu tvoju literaturu, deda - javi se stari mornar, ispoljivši neku urođenu nestrpljivost.

- Samo izvolite - odgovori čikica kome se obratio.

Mornar izvuče iz neke svoje futrole zelenkaste naočari, pa ih vrlo lagano nataknu na nos i iza oba uha.

- Slab vam je vid? - saosećajno upita onaj što je ličio na gradskog sekretara.

- Pa - odgovori pomorac sa šarenom bradom, koji je očito na svoj skromni način bio sklon književnosti, gledajući kroz dva svoja morskozelena prozorčića, kako bi se još mogli opisati - koristim dozluke za čitanje. Za sve je kriv pesak iz Crvenog mora. Nekada sam mogao, da tako kažem, i u mraku da čitam knjige. Najviše sam voleo *Hiljadu i jednu noć* i *Rumena je kao ruža*.

Rekavši to on raširi novine i udubi se u bog će ga znati šta, pronađen leš utopljenika ili podvizi majstora kriketa, Ajermonger u drugom krugu vodi protiv Notsa sa sto i nešto bodova prednosti, a za to vreme je krčmar (koga je baš bilo briga za Ajer) pokušavao da malo olabavi naizgled nove a možda i polovne cipele koje su ga očito stezale, pošto je mrmljao nešto na račun onog ko mu ih je prodao, dok su svi ostali koju su bar sudeći po izrazu lica bili još uvek dovoljno budni, ili jednostavno zurili preda se, ili dobacivali sasvim nebitne primedbe.

Da bi skratio priču, Blum, koji je shvatio kako stoje stvari, ustao je prvi, jer nije želeo da zloupotrebljava gostoprimitstvo, s tim što je najpre, pošto je hteo da održi reč da će ovom prilikom on platiti račun, pri polasku iz predostrožnosti diskretno

mahnio gostioničaru e da bi mu dao jedva primetan znak da mu upravo stiže iznos koji duguju, okruglo četiri penija (tu svotu je neprimetno položio u vidu četiri bakrenjaka, koji behu njegovi poslednji Mohikanci), a sve to pošto je prethodno pročitao cenovnik, okačen na suprotnom zidu za sve koji umeju da čitaju, kafa 2 penija, kolači i peciva isto toliko, a ponekad sve to zaista vredi i dvostruko više, kako je Vederap imao običaj da primeti.

– Dođite – pozva ga, da završi tu *seance*.

Videvši da je lukavstvo uspelo i da je put slobodan, oni zajedno napustiše gostionicu odnosno prčvarnicu i s njom *elite* društvo onog mornara i bratije koju je jedino zemljotres mogao da pokrene iz njihovog *dolce far niente*.⁵¹ Stiven, koji je priznao da se oseća veoma loše i iscrpljeno, zastao je, na trenutak, kraj vrata da bi...

– Nikad mi nije bilo jasno – reče, da bi pokazao kako mu hitro i vispreno radi um – zašto preko noći okreću stolove naopačke, hoću da kažem, zašto u kafanama stavljaju stolice naopačke na stolove.

Na tu neočekivanu primedbu vazda spremni Blum odgovori bez trenutka oklevanja, rekavši:

– Da bi ujutro mogli da počiste pod. Rekavši to, on spretno poskoči da bi prešao na desnu stranu svog sagovornika, priznavši iskreno, u isti mah i pravdajući se da mu je to navika, da mu je desna strana, da se klasično izrazi, Ahilova peta. Udahnuti noćni vazduh sada je zaista bilo pravo uživanje, premda Stivenove nožice kao da su bile malo popustile.

– To će vam (vazduh) dobro činiti – reče Blum, misleći istovremeno i na šetnju, u jednom trenutku. – Samo šetnja pomaže da se čovek oseti kao nov. Nije daleko. Oslonite se na mene.

Tako on obuhvati levom rukom Stivenovu desnu i povede ga.

– Da – prozbori Stiven nesigurno, pošto mu se učinilo da mu je prišlo nešto nalik na telo nekog drugog čoveka, mlitavo i ljigavo i tako nekako.

Bilo kako bilo, prodoše oni pored stražarske kućice s kamenjem, mangalom, itd., gde je prekobrojni građanin, bivši Gamli, još uvek počivao sve u šesnaest u naručju Morfejevom, kako se to kaže, sanjajući o svežim poljanama i pašnjacima novim. *A propos* onog mrtvačkog kovčega s kamenjem, ta

⁵¹ *Slatko je ne raditi ništa* (ital.).

analogija i nije bila tako loša, pošto je to odista bilo kamenovanje na smrt koje su izvršile sedamdeset dve od nekih osamdesetak pokrajina, da bi se u vreme raskola svi razbežali kao pacovi, a naročito onaj u zvezde kovani seljački stalež, verovatno oni isti prognani seljaci kojima je on vratio njihova imanja.

Tako oni predoše na razgovor o muzici, umetnosti prema kojoj je Blum, kao čisti amater, gajio bezgraničnu ljubav, dok su ruku pod ruku hodali preko Beresford Plejsa. Vagnerova muzika, mada neosporno veličanstvena na svoj način, bila je za Bluma malo preteška i na prvo slušanje ne baš umilna za praćenje ali je u muzici Merkadanteovih *Hugenota*,⁵² Mejerberovih *Sedam poslednjih reči na krstu*, i Mocartove *Dvanaeste mise* prosto uživao, *Glorija* u ovoj poslednjoj bila je po njemu sam vrhunac prvorazredne muzike kao takve, i ništa se drugo ni izdaleka nije moglo meriti s njom. Neizmerno mu je draža bila duhovna muzika katoličke crkve od bilo koje muzike te vrste koju je mogla ponuditi neka druga vera, poput onih Mudijevih i Senkijevih himni ili *Naredi mi da živim i tvoj ću protestant biti*.⁵³ Takođe se više nego iko divio Rosinijevoj *Stabat mater*, delu koje je jednostavno obilovalo besmrtnim pasažima, a s kojim je njegova žena, madam Marion Tvidi, postigla veliki uspeh, istinsku senzaciju, slobodno je to mogao da kaže, pobravši sve lovorike i bacivši sve druge potpuno u zasenak u Crkvi jezuitskih otaca u gornjoj ulici Gardiner, u tom svetom zdanju prepunom onih koji su došli da je čuju u pratnji virtuoza, ne jednog već više njih. Nepodeljeno je bilo mišljenje da joj niko nije ravan i dovoljno je reći da su na tom mestu gde se ljudi mole uz svetu muziku, svi jednoglasno zatražili bis. Sve u svemu, premda su mu možda draže lakše opere kakve su *Don Đovani*, i *Marta*, pravi dragulj svoje vrste, gajio je i naklonost, mada samo s površnim poznavanjem, za strogu klasičnu školu kakvoj pripada na primer Mendelson. A kad smo kod toga, podrazumeva se da je znao sve o starim popularnim kompozicijama, spomenuo je *par excellence* Lajonelovu ariju u *Marti*, ariju *M'appari*, koju je, začudo, slušao, tačnije prisluškiavao, srećan što mu se pružila takva prilika, sa usana Stivenovog cenjenog oca, savršeno otpevanu, u stvari pravu studiju te pesme, za koplje iznad svih ostalih. Stiven, kao odgovor na učtivo postavljeno pitanje, reče da on lično nije, ali počeo na sva usta da hvali Šekspirove pesme, bar one iz otprilike toga doba, zatim leutistu Doulanda koji je živio u Feter Lejnu

⁵² Autor *Hugenota* je Mejerber.

⁵³ Početni stihovi pesme 'Anteji, koja može da mi naredi bilo šta' (1648) Roberta Herika.

blizu botaničara Džerarda koji je *anno ludendo hausu*,⁵⁴ taj *Doulandus*, a i sam je razmišljao da li da kupi taj instrument od gospodina Arnolda Dolmeča, koga Blum nije mogao da se seti, premda mu je ime svakako zvučalo poznato, za šezdeset pet gvineja, pa onda Farnabija i sina s njihovim *dux* i *comes*⁵⁵ končetima i Birda (Vilijama) koji je svirao spinet, reče, u Kvins Čepelu ili gde god bi ga našao, kao i izvesnog Tomkinsa koji je komponovao pesmice i pesme, i Džona Bula.

Putem kojim su tako u razgovoru hodali pored graničnog lanca naiđe konj, koji je po kaldrmi vukao napravu za čišćenje ulica, dižući u vazduh duge otkose blata, tako da Blum nije bio baš sasvim siguran da li je dobro uhvatio aluziju na šezdeset pet gvineja i Džona Bula. Zapitao je da li je to reč o Džonu Bulu, slavnoj političkoj ličnosti, pošto ga je iznenadila čudovata podudarnost imena.

Pošto im je prišao, konj se lagano savi da se okrene, i kad to primeti, Blum, koji je kao i obično vazda bio na oprezu, blago povuče saputnika za rukav, šaljivo primetivši:

- Životi su nam noćas neprestano u opasnosti. Čuvajte se parnog valjka.

Tu stadoše. Blum pogleda glavu konja koji nije vredeo ni blizu šezdeset pet gvineja, i koji se tako iznenada pojavio sasvim blizu u tami, da se učinio kao nešto sasvim drugo, sasvim drugačiji skup kostiju i mesa, pošto je očigledno bio kljakavac, bangavac, kenjavac, prljavac, stenjavac, koji je snažnu nogu pružao napred dok je gospodar njegovog života sedeo na sedištu, zaokupljen svojim mislima. Ali za takvo jedno dobroćudno ubogo živinče, bilo mu je žao što nema kocku šećera, no kako je mudro primetio, ne može čovek biti spreman za svaku priliku koja može da iskrсне. Bio je to običan priglupi plahoviti konj, koji ni za šta na svetu nije mario. A sad bi bilo užasno sresti čak i psa, eto kao onu džukelu kod Barnija Kirnana, kad bi bio ovako veliki. Ali nije on kriv što je građen kao kamila, pustinjska ovca, koja u grbi destiliše grožđe u rakiju. Devet desetina njih mogu se zatvoriti u kavez ili obučiti, čovek sa svima može da izađe na kraj osim s pčelama; kita ubodeš harpunom, zakačiš ga kukom, krokodila malo zagolicaš po leđima i on shvati šalu; petlu nacrtáš kredom krug; tigra ukrotiš orlovskim okom. Ta prigodna razmišljanja o zveradi poljskoj zaokupila su njegov um, što mu je malo skrenulo pažnju sa Stivenovih reči, dok je ulični brod manevrisao a Stiven nastavljao da govori o izuzetno zanimljivim starim...

⁵⁴ *Život proveo u igri* (lat.).

⁵⁵ *Dux* je tema, a *comes* razrada u kontrapunktnoj muzici.

– Šta sam ono počeo? A, da! Moja žena, otpoče on i odmah pređe *in medias res* – bila bi izuzetno srećna da vas upozna pošto strastveno obožava sve vrste muzike.

Prijateljski je iskosa pogledao Stivenov profil, sliku i priliku njegove majke, nimalo nalik na onaj uobičajeni lupeški tip kome su svi oni neosporno naginjali, jer možda on i nije bio od te sorte.

Ipak, ako pretpostavimo da je nasledio očev dar, što je za Bluma bilo prilično izvesno, to mu je otvaralo nove vidike, ka stvarima sličnim onom koncertu ledi Fingal za prilog Irskoj narodnoj radinosti prošlog ponedeljka, i prema aristokratiji uopšte.

Sada je opisivao predivne varijacije na pesmu *Mladosti dođe kraj*, Jansa Pitera Svelika, Holandanina iz Amsterdama, odakle obično stižu bludnice. A još mu se i više dopadala stara nemačka pesma Johanesa Jipa o čistom moru i glasovima sirena, tih ljupkih ubica muškaraca, od koje se Blum malčice lecnuo:

*Von der Sirenen Listigkeit
Tun die Poeten dichten.*⁵⁶

Otpevao je te početne taktove i preveo ih *extempore*⁵⁷ Blum, klimnuvši glavom, reče da ga savršeno razume i zamoli ga da svakako nastavi dalje, što ovaj i učini.

Tako izizetno lep tenor, redak dar, koji je Blum procenio već s prvim otpevanim tonom, mogao bi lako, ukoliko bi bio valjano odškoloivan kod nekog priznatog stručnjaka za stvaranje pevača kakav je Baraklu, pa još ako bi uz to znao i da čita note, mogao bi sam sebi da određuje cenu, dok je baritona bilo kao kusah pasa, i u bliskoj budućnosti mogao bi da svom srećnom vlasniku obezbedi *entre* u otmene domove u najuglednijim četvrtima gde žive finansijski moćnici i ljudi od imena, gde bi sa svojom univerzitetском diplomom (koja i sama po sebi donosi značajnu reklamu) i gospodskim manirima samo pojačao ionako dobar utisak i bez sumnje postigao veliki uspeh, pošto ga je Bog obdario bistroм glavom, koja bi tu takođe mogla biti od koristi, kao i drugim prinadležnostima, ako bi poveo računa o odevanju, da tako lakše stekne njihovu naklonost pošto on, mlađani početnik kad je reč o društvenim manirima, nije shvatao koliko jedna takva sitnica može da naškodi. Bilo bi zapravo dovoljno i nekoliko

⁵⁶ *Od veštine sirena/Pesnici pesme stvaraju* (nem.).

⁵⁷ *Bez odlaganja; odmah* ((lat.).

meseci, i lako je mogao da ga zamisli kao učesnika u njihovim muzičkim i umetničkim *conversaciones* u vreme Božićnih praznika, na primer, i kako izaziva laku jezu kod pripadnica lepšeg pola i kako ga opsedaju dame vazda željne senzacija, znao je on za takve slučajeve, zapravo, nije da se hvali, ali i sam je jednom prilikom, da je hteo, lako mogao da... A uz to, dakako, biće tu i materijalna naknada koju nipošto ne treba potceniti, jer bi dobro došla uz njegove nastavničke honorare. Ne znači to, dodao je usput, da bi zbog prljavih para neizostavno morao da prihvati pevačku pozornicu kao svoj poziv na bilo koje duže vreme, ali da bi trebalo da načini korak u tom pravcu, o tome nema sumnje, njegovom dostojanstvu to ne bi ni najmanje naškodilo ni s materijalnog ni s duhovnog stanovišta a često i te kako dobro dođe kad čovek dobije ček u najnezgodnijem trenutku kad i najmanja svota mnogo znači. Osim toga, premda se ukus u poslednje vreme donekle srozao, takva originalna muzika, drugačija od konvencionalne kolotečine, brzo bi postala veoma popularna, pošto bi u dablinskim muzičkim krugovima predstavljala značajnu novinu nakon uobičajenih izandalih tenorskih arija kakve lakovernoj publici isporučuju Ajvan sent Ostel i Hilton sent Džast i njihov *genus omne*.⁵⁸ Da, nema nikakve sumnje, s takvim adutima imao je sve uslove da se brzo pročuje i stekne visok ugled u gradu, tako da će sam moći da određuje cenu i, uz pretprodaju ulaznica, da priredi veliki koncert za publiku King strit hausa, ako bi pronašao nekog da ga materijalno pomogne, da ga malo pogura, kako se to kaže – no to je veliko *ako* – i da mu podsticaj da se otme onoj neizbežnoj lenjosti koja često zna da obuzme preterano mažene ljubimce publike, a pri tom se ni za jotu nije morao odricati onog drugog, jer pošto bi bio sam svoj gospodar, imao bi na raspolaganju obilje vremena da se u slobodnim trenucima bavi književnošću kad to poželi, pri čemu to ne bi ometalo njegovu pevačku karijeru niti bi u tome bilo ičeg lošeg, pošto je to bila njegova sasvim lična stvar. U stvari, imao je sve uslove za uspeh i upravo je to bilo razlog zbog koga njegov sagovornik, koji je imao odličan nos da nanjuši dobru priliku ma koje vrste, nije želeo da ga ispusti iz ruku.

Konj je baš u tom trenutku... a kasnije, kad za to dođe vreme, nameravao je (Blum), da ga bez ikakvog mešanja u njegov privatni život po principu *budale srljaju tamo gde anđeli*⁵⁹... posavetuje da raskine veze s izvesnim perspektivnim lekarom, koji je, primetio je, bio sklon da ga omalovažava, i čak,

⁵⁸ *Soj, sorta* (lat.).

⁵⁹ *Budale srljaju tamo gde anđeli ne smeju ni da kroče* (Iz pesničkog *Eseja o kritici* /1711/ Aleksandra Poupa).

u izvesnoj meri, tobož u šali, da ga kad nije prisutan opanjkava, ili kako god to hoćete da nazovete, što je, po Blumovom mišljenju, svedočilo da je karakter te osobe s te strane pomalo nastran, ako dopustite malu igru rečima.

Konj, kome je, moglo bi se reći, bilo zaista prigustilo, zastao je podigavši visoko ponositu perjanicu repa, pa onda dao svoj prilog izbacivši na tle tri kugle balege koja se pušila, i koju će četka uskoro počistiti i obrisati. Lagano, tri puta zaredom, iz punih sapi, konj se izbalegao. A kočijaš je uviđavno sačekao dok on (ili ona) nije završio, strpljiv u svojim oboružanim kolima.

Iskoristivši ovu *contretemps*,⁶⁰ Blum je koračajući naporedo sa Stivenom između dva lanca i, prekoračivši preko nanosa balege, krenuo ka donjem delu ulice Gardiner, uz Stivena koji je nešto odvažnije, ali ne glasno, pevao završni deo balade:

*Und alle Schiffe brucken.*⁶¹

Kočijaš ne reče ni reč, ni dobru, ni lošu, ni ravnodušnu. Jednostavno je, sedeći na svojim niskim kolima, posmatrao dve prilike, obe crne – jednu stamenu, a drugu vižljastu, kako koračaju prema železničkom mostu, hitajući svojoj sreći. U hodu su povremeno zastajali pa ponovo kretali dalje, nastavljajući svoj *tête à tête* (iz koga je on naravno bio potpuno isključen), o sirenama, neprijateljima ljudskog razuma, isprepletan s mnogim drugim temama iste vrste, o uzurpatorima, o sličnim istorijskim slučajevima, dok je čovek u čistačkim kolima, ili bismo ga možda mogli nazvati spavačkim kolima, koji ih nikako nije mogao čuti pošto su bili predaleko, jednostavno sedeo na svom sedištu na samom kraju donje ulice Gardiner i gledao za njima.

⁶⁰ *Upadica* (franc.).

⁶¹ *I svi su brodovi premošćeni* (nem). Stiven želi da otpeva *Svi su brodovi skrhan*, ali greši zbog toga što poistovećuje nemačko *brucken* (premošćen) s engleskim *broken* (slomljen, skrhan).

Kojim su to paralelnim putevima krenuli Blum i Stiven vraćajući se kući?

Pošto su zajedno pošli laganim korakom s Beresford plejsa, produžili su najpre kroz ulicu Gardiner, pa kroz zapadni deo Mauntđož skvera: potom, nešto sporijim korakom, obojica držeći se leve strane, nastaviše Gardiner plejsom kojim iz nesmotrenosti stigoše sve do najdaljeg ugla severnog dela ulice Templ: potom, još sporije i uz zastajkivanja, krenuše desno, severnim delom ulice Templ, sve do Hardvik plejsa. Čas jedan uz drugog, a čas razdvojeno, opuštenim šetačkim koracima, zajedno predoše preko malog kružnog trga pred Crkvom svetog Đorđa, i to dijagonalno, pošto je svaka tetiva u krugu kraća od svog luka.

O čemu je dijumvirat razgovarao tokom svog putovanja?

O muzici, književnosti, Dablinu, Parizu, prijateljstvu, ženama, prostituciji, ishrani, uticaju gasnih lampi ili fenjera i svetiljki na rast obližnjeg paraheliotropskog drveća, o kantama za smeće izloženim nasred ulice, o rimokatoličkoj crkvi, sveštениčkom celibatu, irskoj naciji, jezuitskom vaspitanju, karijerama, studiranju medicine, o proteklom danu, o zlosrećnosti pedsabatnog dana, o Stivenovoj nesvestici.

Da li je Blum otkrio neke zajedničke faktore sličnosti između njihovih sličnih i različitih reakcija na to iskustvo?

Obojica su bili izrazito skloni muzičkim umetničkim doživljajima, više nego plastičnim ili slikovnim. Obojici je draži bio kontinentalni nego ostrvski život, a cisatlantsko prebivalište draže od atlantskog. Obojica su očvršli od najranijeg domaćeg vaspitanja i nasledene izdržljivosti heterodoksne istrajnosti, pa su izražavali svoju skeptičnost prema mnogim prihvaćenim religijama, kao i nacionalnim, socijalnim i etičkim doktrinama. I jedan i drugi priznavali su naizmenično podsticajan i sputavajući uticaj heteroseksualne privlačnosti.

Jesu li im se gledišta u ponečemu razlikovala?

Stiven je otvoreno izražavao neslaganje s Blumovim isticanjem značaja dijete i građanske samopomoći, dok se Blum prećutno protivio Stivenovim stavovima o većitom potvrđivanju ljudskog duha kroz književnost. Blum je prećutno osporavao Stivenovo isticanje suštinskog anahronizma uverenja da se preobraćenje irskog naroda u hrišćanstvo iz druidizma koje se zapravo odigralo posredstvom Patrika, sina Kalpornusovog, sina Potisovog, sina Odisovog, izaslanika pape Celestina I godine 432. u vreme vladavine Lirija, istorijski smešta u godinu 260, ili tu negde, u vreme vladavine Kormaka Mak Arta (+ 266 A. O.) koji se u Sletiju zadavio zalogajem hrane i bio sahranjen u Rosnariju. Nesvesticu koju je Blum pripisivao praznom želucu i izvesnim hemijskim supstancama različitih stupnjeva nečistoće i jačine alkohola, potpomognutu umnom iscrpljenošću i brzinom cirkularnog kretanja u opuštenoj atmosferi, Stiven je pripisivao ponovnom pojavljivanju jednog jutarnjeg oblaka (koji su obojica приметili, sa dve različite tačke posmatranja, iz Sendikouva i Dablina), koji isprva ne beše veći od ženske šake.

Da li je postojalo nešto u čemu su se njihovi negativni pogledi podudarali?

Uticaj plinskog osvetljenja odnosno električnog osvetljenja na okolno paraheliotropsko drveće.

Da li je Blum ikada u prošlosti raspravljao o sličnim temama u noćnim šetnjama?

Godine 1884. s Ovenom Goldbergom i Sesilom Turnbullom, noću, na javnim saobraćajnicama između avenije Longvud i Leonards Kornera i Leonards Kornera i ulice Sindž te ulice Sindž i avenije Blumfild. Godine 1885. s Persijem Apdžonom, izvečeri, naslonjen na zid između vile Gibraltar i Blumfild Hausa u Kramlinu, u baroniji Aperkros. Godine 1886, povremeno, sa slučajnim poznanicima i mogućim mušterijama na pragovima, u predsobljima, u vagonima treće klase na prigradskim linijama. Godine 1888, često, s majorom Brajanom Tvidijem i njegovom kćerkom gospođicom Marion Tvidi, zajedno i pojedinačno u salonu kuće Metjua Dilonu u Raundtaunu. Jednom 1892. i jednom 1893. godine s Džulijusom Mastijanskim, oba puta u salonu njegove (Blumove) kuće u ulici Lombard, zapadni deo.

Kako je Blum o tom nepravilnom nizu datuma 1884, 1885, 1886, 1888, 1892, 1893, 1904. razmišljao, pre nego što su prispeli na odredište?

Razmišljao je o tome kako je progresivno širenje područja pojedinačnog razvoja i iskustva regresivno praćeno ogranićavanjem odgovarajućeg područja odnosa meću pojedincima.

A na koji naćin?

Iz nepostojanja u postojanje pojedinac pristize u mnoštvo i biva prihvaćen kao jedinka: egzistencija s egzistencijom, on je sa svakim kao što je bilo ko s bilo kim: kad iz postojanja pređe u nepostojanje, svi će u njemu videti nejedinku.

Šta je Blum uradio kada su stigli na odredište?

Na stepeništu ćetvrtog meću neparnim brojevima ćija je razlika uvek podudarna, u ulici Ekls broj 7, mehanićkim pokretom je gurnuo ruku u zadnji džep pantalona da bi izvukao kljuć od ulaznih vrata.

Je li kljuć bio tamo?

Bio je u odgovarajućem džepu pantalona koje je nosio prethodnog dana.

Zbog ćega je bio dvostruko ozlojeđen?

Zbog toga što je zaboravio i zbog toga što se setio da je sebe dva puta podsetio da ne zaboravi.

Kakve su mogućnosti stajale pred ovim, hotimićno, odnosno nehomićno beskljućnim parom?

Ući ili ne ući. Kucati ili ne kucati.

Blumova odluka?

Strateško lukavstvo. Oslonivši se stopalima na niski zid, on se popeo preko ograde, natukao šešir na glavu, uhvatio se za dve taćke na donjim spojevima rešetaka, lagano spustio svoje telo celom dućinom od pet stopa i devet i po inća na poploćani prostor od dve stope i devet inća, a onda dozvolio telu da se slobodno otisne u prostor otpustivši se od ograde i zgrćivši se da bi se pripremilo za udarac pri padu.

Da li je pao?

Svojim telom poznate težine od devedeset dve funte po zvaničnom mernom sistemu, kako je utvrdila gradirana sprava za povremeno samomerenje u radnji Frensisa Fredmana, apotekara iz ulice Frederik broj 19, severni deo, na Spasovdan, odnosno dvanaestog dana maja prestupne godine hiljadu devetsto četvrte naše ere (po jevrejskom kalendaru pet hiljada šeststošezdeset četvrte, po muhamedanskom hiljadu trista dvadeset druge), zlatni broj 5, epakt 13, solarni ciklus 9, nedeljna slova CB, rimska indikacija 2, julijanski period 6617, MSM1U.

Da li je ustao neozleđen od udarca?

Povrativši čvrstu ravnotežu, on se pridigao neozleđen, mada ugruvan od udara, primenom sile podigao kvaku na kapiji uhvativši je za istureni pokretni deo i primenivši prvo pravilo poluge na njeno uporište, te je tako otvorio sebi pristup u kuhinju otpozadi, kroz perionicu ispod nje, trenjem upalio šibicu, oslobodio zapaljivi gas okrenuvši ventil, podešavanjem napravio visok plamen, zatim ga utulio da mirno gori, i na kraju pripalio sveću.

Kakav je niz odvojenih slika Stiven posmatrao u međuvremenu?

Oslonjen o ogradu, gledao je kroz prozirna kuhinjska okna čoveka koji podešava plamen od 14 sveća, čoveka koji pali sveću, čoveka koji skida jednu pa drugu svoju cipelu, čoveka koji izlazi iz kuhinje držeći sveću jačine jedne sveće.

Da li se taj čovek potom pojavio negde drugde?

Pošto je proteklo četiri minuta, u poluprozirnom polukružnom prozoru nad kapijom pojavila se titrava svetlost njegove sveće. Vrata su se polako pokrenula na šarkama. U otvorenom prostoru dovratka čovek se pojavio bez šešira, držeći sveću.

Da li se Stiven odazvao na njegov znak?

Da, lagano ušavši, on mu pomože da zatvori vrata i stavi lanac, pa bez žurbe krenu kroz hodnik za čovekovim leđima i stopalima u platnenim papučama i za upaljenom svećom, pored osvetljene prostorije s odškrinutim vratima s leve strane, a zatim oprezno niz zavojite stepenice s više od pet stepenika pravo u kuhinju Blumove kuće.

Šta je Blum uradio?

Ugasio je sveću oštro dunuvši u plamen, dovukao do ognjišta dve drvene stolice s udubljenim sedištima, jednu za Stivena, leđima okrenutu prozoru u dvorište, drugu za sebe ako mu zatreba, kleknuo na jedno koleno, napravio u ognjištu lomaču od unakrsno postavljenih štapića sa smolom na vrhu i raznih šarenih papirića i nepravilnih poligona najboljeg 'abram' uglja kupljenog po ceni od dvadeset jednog šilinga za tonu na stovarištu gospode Flauera i M'Donaldla iz ulice D'Olije 19, potpalio je tri isturena krajička hartije jednom šibicom, oslobodivši na taj način potencijalnu energiju goriva, time što je postigao da se elementi ugljenika i vodonika iz njega slobodno sjedine s kiseonikom iz vazduha.

O kakvim je sličnim prikazama razmišljao Stiven?

O drugima drugde u drugim vremenima, koji su, klečeći na jednom ili dva kolena, za njega palili vatre, o bratu Majklu u bolnici koledža Jezuitskog društva u Klougous Vudu, Salins, u grofoviji Kilder: o svom ocu, Sajmonu Dedalusu, u nenameštenoj sobi njegovog prvog stana u Dablinu, u ulici Ficgibons broj trinaest: o svojoj kumi gospođici Kejt Morkan u kući njene sestre na samrti, gospođice Džulije Morkan na Ašers Ajlendu broj 15: o svojoj majci Meri, supruzi Sajmona Dedalusa, u kuhinji broja dvanaest u ulici Nort Ričmond u jutro na praznik svetog Franje Ksavijera, 1898. godine: o dekanu, ocu Butu, u kabinetu za fiziku univerzitetskog Koledža, Severni Stiven Grin, broj 16: o svojoj sestri Dili (Deliji) u kući njegovog oca u Kabri.

Šta je Stiven ugledao kada je podigao pogled na visinu od jednog metra na suprotnom zidu iznad vatre?

Ispod niza od četiri spiralne opruge kućnog zvonca, video je konopac, labavo razapet između dva držača iznad udubljenja kraj stuba dimnjaka, na kome su jedna do druge visile četiri male maramice, četvorouglasto presavijene i nepričvršćene, kao i par sivih ženskih čarapa s podvezicama, okačenih u prirodnom položaju od pojasa ka stopalima i pričvršćenih trima uspravnim drvenim štipaljka, dvema s kraja i trećom na sredini, gde su se ove dve dodirivale.

Šta je Blum video na ognjištu?

Na desnoj (manjoj) ploči plavi emajlirani tiganj: na levoj (većoj) ploči crni gvozdeni kotlić.

Šta je Blum uradio kraj ognjišta?

Sklonio je tiganj na levu ploču, podigao gvozdeni kotlić i odneo ga do sudopere da bi odvrnuvši slavinu pustio da voda poteče.

Da li je potekla?

Jeste. Iz rezervoara Raundvud u grofoviji Viklou, kapaciteta 2.400 miliona galona, potekla je kroz podzemni cevovod i filtere jednostrukim i dvostrukim cevima izrađenim po početnoj ceni od 5 funti po metru, prolazeći kroz Dargl, Retdaun, Glen of Dauns i Kalouhil do rezervoara od 26 jutara u Stilorganu, duž razdaljine od 22 milje, a otuda, kroz sistem pomoćnih rezervoara, preko nagiba od 250 stopa do gradske međe kod mosta Justas, ulica Leson, mada se od preduge letnje suše i uz dnevnu potrošnju od 12,5 miliona galona voda bila spustila ispod potrebnog nivoa, zbog čega je okružni nadzornik vodovoda i hidroinženjer, gospodin Spenser Harti, inženjer hemije, po nalogu komisije za vodosnabdevanje zabranio korišćenje gradske vode za sve drugo osim za piće (predviđajući da bi se moglo dogoditi da gradu opet preostane jedino nepitka voda iz kanala Rojal i Grand, kao 1893. godine), posebno stoga što je bolnica Saut Dablin Gardijans, uprkos dodeljenoj količini od 15 galona dnevno po bolesniku, koja je doticala kroz cev širine šest inča, trošila 20.000 galona za noć, kako je dokazano čitanjem njihovog vodomera i kako je potvrdio gradski pravozastupnik, gospodin Ignacijus Rajs, advokat, čime su naneli štetu preostalom delu populacije, solventnim i ispravnim građanima koji se sami izdržavaju i plaćaju porez.

Čemu se to u vodi Blum, vodoljub, vodosrkač, vodonoša, kada se vratio do ognjišta, zadivio?

Njenoj univerzalnosti: njenoj demokratskoj ravnopravnosti i postojanosti njene prirode koja sama traži svoj nivo: njenoj prostranosti u okeanu na Merkatorovoj mapi: njenoj nesamerljivoj dubini u Sandamovoj jami u Pacifiku, većoj od 8.000 stopa: njenim neumornim talasima i njenoj površini koja redom obilazi svaki kutak mora i obala: nezavisnosti njenih molekula: raznolikosti stanja mora: njenom hidrostatičkom miru kad nema vetra: njenoj hidrostatičkoj uzburkanosti: njenom povlačenju posle pustošenja: njenoj sterilnosti na polarnim lednicima, arktičkim i antarktičkim: njenom klimatskom i komercijalnom značaju: njenoj nadmoći

na zemljinoj kugli u odnosu od 3 prema 1 spram kopna: njenoj neospornoj hegemoniji koja se u kvadratnim miljama proteže čitavom oblašću ispod subekvatorske Jarčeve obratnice: vekovečnoj postojanosti njenog praiskonskog korita: njenom crvenkastožutom koritu: njenoj sposobnosti da rastvara i da u rastvoru čuva sve rastvorljive supstance, uključujući i milione tona najdragocenijih metala: njenom laganom podrivanju poluostrva i rtova koji tonu: njenim aluvijalnim naslagama: njenoj težini i zapremini i gustini: njenoj smirenosti u lagunama i gorskim jezerima: njenoj gradaciji boja u vrelim i umerenim i ledenim zonama: njenom vehikularnom grananju u kontinentalne tokove koji prolaze kroz jezera i konfluentne reke što teku u okean s njihovim pritokama i prekookeanskim tokovima: golfskom strujom, severnim i južnim ekvatorijalnim tokovima: njenoj rušilačkoj snazi u podmorskim potresima, vrelima, arteskim bunarima, erupcijama, bujicama, virovima, poplavama, potopima, razvođima, vododelnicama, gejzirima, kataraktima, vrtlozima, melstromima, povodnjima, naplavinama, provalama oblaka: njenoj prostranoj cirkumterestrijalnoj ahorizontalnoj krivulji, njenoj tajnovitosti na izvorima, i podzemnoj vlazi, otkrivanju rabdomantičkim ili hidrometrijskim instrumentima i pokazanoj pukotinom u zidu na Aštaun Gejtu, vlažnosti vazduha; destilaciji rose: jednostavnosti njenog sastava, dva dela vodonika uz jedan deo kiseonika: njenim isceliteljskim moćima: njenoj gustini u vodama Mrtvog mora: njenoj nepokolebljivoj prodornosti u potočićima, vododerinama, loše sagrađenim branama, pukotinama na brodovima: njenim pročišćavajućim svojstvima, sposobnosti da gasi žeđ i vatru, hrani vegetaciju: njenoj nepogrešivosti u ulozi paradigme i paragona: njenim metamorfozama u paru, maglu, oblak, kišu, susnežicu, sneg, grad: njenoj snazi u stamenim hidrantima: raznolikosti njenih oblika u jezerima i zatonima i zalivima i uvalama i tesnacima i lagunama i atolima i arhipelazima i moreuzima i fjordovima i kanalima i razvođima i morskim rukavcima; njenoj tvrdoći u glečerima, ledenim bregovima, santama: njenoj pokornosti u pokretanju vodenih mlinova, turbina, dinama, električnih centrala, perionica, štavionica, predionica: njenoj upotrebljivosti u kanalima, rekama, ukoliko su plovne, pokretnim i plovećim dokovima: snazi koju ima kada čovek ovlada plimom i promenama nivoa vodenih tokova: njenoj podmorskoj fauni i flori (anakustičkoj, fotofobijskoj), koja makar brojčano, ako ne i doslovno, pripada stanovnicima naše zemljine kugle: njenoj sveprisutnosti, zbog toga što čini 90% ljudskog tela: štetnosti njenih isparenja u smradnim

močvarama, kužnim baruštinama, ustajaloj vodi za cveće, nepomičnim barama na bleđoj mesečini.

Zašto se, kada je polupuni kotlić stavio na već razgoreli ugali, vratio do još uvek otvorene slavine?

Da bi oprao uprljane ruke načetim komadom Baringtonovog sapuna s mirisom limuna, za koji je još uvek bio zalepljen papir (kupljen trinaest sati pre toga za četiri penija i još uvek neplaćen), u svežoj hladnoj nepromenljivoj vazdapromenljivoj vodi i da bi obrisao, lice i ruke, dugim, crveno oivičenim peškirom od grubog platna prebačenim preko pokretnog drvenog valjka.

Koji je razlog naveo Stiven, odbivši Blumovu ponudu?

Rekao je da je hidrofob, da mrzi delimičan kontakt natapanjem, ili potpuni potapanjem u hladnu vodu (poslednji put se okupao u oktobru prethodne godine), da ne podnosi akvatične supstance kao što su staklo i kristal, i da je sumnjičav prema akvatičnim mislima i rečima.

Šta je sprečilo Bluma da počne Stivenu da daje savete o higijeni i profilaksi kojima je trebalo dodati i sugestiju da prilikom kupanja u moru ili reci treba najpre ovlažiti glavu i izazvati grčenje mišića tako što hitro ispljuskamo lice i vrat i grudni i trbušni predeo, pošto su na ljudskom telu na hladnoću posebno osetljivi potiljak, stomak i dlan ili taban?

Inkompatibilnost akvatičnosti s eratičnom originalnošću genija.

Koje je još poučne savete na sličan način prečutao?

Dijetalne: one koji se tiču procenata proteina i kalorijske energije u slanini, slanoj ribi i maslacu, odsutnost prvopomenutog u poslednjepomenutom i obilatost ovog drugog u prvopomenutom.

Koje su se vrline gosta domaćinu učinile najznačajnijim?

Samopouzdanje, uz podjednako izražene suprotne sposobnosti da se ponaša krajnje slobodno, ili potpuno povuče u sebe.

Kakvu je propratnu pojavu delovanje vatre izazvalo u posudi s tečnošću?

Fenomen ključanja. Usled neprekidnog strujanja vazduha između kuhinje i dimnjaka, plamen se s komada zapaljivog goriva preneo na poliedarsku masu bituminoznog uglja, koji u kompresovanom obliku sadrži fosilno lišće praistorijskih šuma, koje su pak svoje vegetativno postojanje dugovale suncu, primarnom izvoru toplote (svetlećem), toplini prenetoj kroz sveprisutni svetlosni dijatermalni eter. Toplota (preneta), kao jedan vid kretanja izazvanog takvim sagorevanjem, neprekidno se i sve više prenosila iz izvora kalorifikacije na tečnost u posudi, zračila je kroz neravnu neuglačanu tamnu površinu metala, delom se odbijala, delom bila upijana, delom prenošena, postepeno podižući temperaturu vode od normalne prema tački ključanja, pri čemu se porast temperature može izraziti kao rezultat potrošnje 72 toplotne jedinice potrebne da bi se temperatura pola litra vode podigla sa 50 na 212 stepeni Farenhajtove skale.

Šta je najavilo ostvarenje takvog porasta temperature?

Dvostruk srpolik mlaz pare koji je istovremeno šiknuo s obe strane poklopca kotlića?

Za koju je ličnu potrebu Blum stavio vodu da tako proključa?

Da bi se obrijao.

Koje su prednosti, kad se čovek obrije noću?

Brada je mekša: mekša je i četka ako je između dva brijanja bila namerno ostavljena u zgusnutoj sapunici: koža postaje meka, za slučaj da čovek neočekivano naiđe na neku poznanicu na kakvom skrovitom mestu i u neuobičajeno vreme: tu su i spokojna razmišljanja o proteklom danu: osećaš se čistije kad se posle lepšeg sna probudiš, s obzirom na jutarnju buku, slutnje i ometanja, zveckanje vedra s mlekom, poštara koji kuca dva puta, pročitane novine, koje se iznova čitaju prilikom sapunjanja, pa onda ponovo sapunjaš isto mesto, udarac, povik, na nešto misliš pa se brineš, ako ne onda se brže briješ malo se recneš pa se lecneš pljucneš flaster pa zalepiš i tako se lečiš.

Zbog čega mu je odsutnost svetla manje smetala od prisustva buke?

Zbog toga što je posedovao sigurnost dodira u svojoj čvrstoj jedroj muškoj ženskoj aktivnoj pasivnoj šaci.

Koji je kvalitet ona (njegova šaka) posedovala, ali i uz kakav suprotstavljen uticaj?

Sposobnost jednog hirurga, ali je on nerado prolivao ljudsku krv čak i s opravdanim razlogom, pošto je više voleo, u prirodnom redosledu, helioterapiju, psihofizikalnuterapiju, osteopatsku hirurgiju.

Šta se videlo na donjoj, srednjoj i gornjoj polici kuhinjskog kredenca kada ga je Blum otvorio?

Na donjoj polici pet vertikalno postavljenih malih tanjira, šest horizontalnih zdelica na kojima su preokrenute počivalice šolje, jedna šolja sa štitnikom za brkove, neokrenuta, i tanjir s natpisom Kraun Derbi, četiri bele šoljice za jaja, sa zlatnim obrubom, otvoren kožni novčanik u kome se videlo nekoliko novčića, uglavnom bakarnih, i bočica s aromatičnim ljubičastim bombonama. Na srednjoj polici okrnjena čašica za jaje u kojoj je stajao biber, zatim slanik sa solju, četiri zgnječene crne masline u masnom papiru, prazna konzerva od 'Plamtrijevog' mesnog nareska, ovalna pletena korpa postavljena tankim vlaknima s jednom 'džersi' kruškom, polupraznom bocom prokislog belog vina Vilijama Gilbija i kompanije, s napola razmotanim omotom od koralnoružičastog papira, paketić Epsovog rastvorljivog kakaopraha, pet unci najboljeg čaja En Linč po ceni od dva šilinga za pola kilograma, u zgužvanoj kesi od staniola, cilindrična posuda s najfinijim kristalšećerom u kockama, dve glavice luka, jedna krupnija, španska, bila je netaknuta, a ona sitnija, irska, bila je presečena po sredini i mnogo je jače mirisala, tegla irskog krema, krčag od poluporcelana s litrom i četvrt prokislog pokvarenog mleka, koje je toplota pretvorila u vodu, kiselu supstancu i polustvrđnute gromuljice, što je kad dodamo količinu potrošenu za doručak gospođe Blum i gospođe Fleming iznosilo tačno jednu pintu, upravo onu količinu koja je bila dostavljena, dva karanfilića, novčić od pola penija i jedna zdelica s kriškom svežeg kotleta. Na gornjoj polici širila se čitava četa tegli sa džemom, različitih veličina i provenijencije.

Šta je to, položeno na pregaču u kredencu, privuko njegovu pažnju?

Četiri poligonalna fragmenta dve pocepane srećke, s brojevima 8 87, 8 86.

Od kakvih mu se sećanja čelo nakratko namrštilo?

Od sećanja na koincidencije, na stvarnost čudnovatiju od mašte, od toga što je unapred naslutio rezultat hendikep trka za Zlatni pehar, čije je zvanične i konačne rezultate pročitao u *Ivning telegrafu*, poslednjem ružičastom izdanju, u kočijaškom svratištu, kod mosta Bat.

Gde je to on pre trke primio nagoveštaje rezultata, stvarne ili zamišljene?

U lokalu Bernarda Kirnana, ulica Litl Britn, brojevi 8, 9 i 10: u lokalu Dejvida Birna, ulica Djuk broj 14: u donjem delu ulice O'Konel, ispred radnje Grahama Lemona kada mu je neki crnomanjasti čovek tutnuo u ruku letak (kasnije otpadak), u kome se najavljiavao Ilija, obnovitelj sionske crkve: na Linkoln plejsu ispred prostorija F. V. Svinija i kompanije (d.d.), apotekara, kada je Frederik M. (Bantam) Lajons na brzinu zatražio, pogledao i vratio primerak poslednjeg izdanja *Frimens džornala* i *Nešenel presa*, koje je upravo hteo da pretvori u otpadak (a kasnije i pretvorio), pa je produžio prema istočnjačkom zdanju turskog i parnog kupatila, u ulici Lajnster broj 11, lica ozarenog svetlošću nadahnuća, držeći u šaci tajnu te trke, uklesanu jezikom proročanstva.

Kakva su utešna razmišljanja stišavala njegov nespokoj?

Ona o poteškoćama u tumačenju, pošto značenje određenog događaja sledi nakon njega jednako varijabilno kao što akustički prasak sledi nakon električnog pražnjenja, kao i poteškoća u procenjivanju stvarnog gubitka zbog nemogućnosti da se ustanovi ukupna suma mogućih gubitaka onoga što je moglo proisteći iz uspešnog tumačenja.

Njegovo raspoloženje?

Nije reskirao, nije ništa očekivao, nije se razočarao, bio je zadovoljan.

Šta ga je činilo zadovoljnim?

To što nije pretrpeo gubitak. Što je drugima omogućio da ostvare dobitak. Videlo narodima.¹

Kako je Blum pripremio lak obrok za jednog pripadnika naroda?

¹ Reči Gospoda upućene Isaiji: „... nego te učinih vidjelom narodima, da budeš moje spasenje do krajeva zemaljskih“ (Knjiga proroka Isaije, 49:6).

Sipao je u dve šolje po dve pune kašičice, ukupno četiri, Epsovog rastvorljivog kakao-praha i nastavio dalje prema uputstvu za upotrebu odštampanom na nalepnici, pa je pošto je ostavio dovoljno vremena za rastapanje, u svaku šolju dodao propisane sastojke za rastvaranje, u propisanoj količini i na propisani način.

Kakve je suvišne dokaze naročitog gostoprimstva domaćin pružio svome gostu?

Odrekaajući se svog simpozijarhalnog prava na šolju od imitacije 'kraun derbi' porcelana, sa štitnikom za brkove, koju mu je poklonila njegova kći jedinica, Milisent (Mili), uzeo je šolju istu onakvu kakva je bila šolja njegovog gosta, da bi zatim obilato sipao gostu i, nešto skromnije, sebi, gusti krem koji je obično čuvan za doručak njegove žene Marion (Moli).

Da li je gost shvatio i da li je pokazao da je primetio te znake gostoljubivosti?

Domaćin mu je u šali skrenuo pažnju na njih, te on to ozbiljno prihvati, dok su u šaljivoozbiljnoj tišini pili Epsov masovni proizvod, blagotvorni kakao.

Je li bilo znakova gostoljubivosti na koje je pomišljao ali ih je privremeno odbacio, da bi ih za njega i za sebe sačuvao za neke buduće prilike u kojima će dovršiti ono što je započeo?

Krpljenje poderotine dugačke 1,5 inča s desne strane kaputa njegovog gosta. Poklon gostu u vidu jedne od one četiri damske maramice ukoliko bi se i kada bi se ustanovilo da su u stanju dostojnom poklanjanja.

Ko je pio brže?

Blum, pošto je imao početnu prednost od deset sekundi i pošto je s konkavne površine kašičice s drškom kroz koju je neprekidno strujala toplota, uzimao tri gutljaja na protivnikov jedan, šest na njegova dva, devet na tri.

Kakva je moždana aktivnost pratila njegovu ponavljaju kretnju?

Pošto je posmatranjem pogrešno zaključio da je njegov ćutljivi gost utonuo u misli, počeo je da razmišlja o zadovoljstvima koja poučna literatura pruža više nego zabavna, pošto se i sam više puta obraćao delima Vilijama Šekspira da bi razrešio teške probleme u imaginarnom ili stvarnom životu.

Da li im je nalazio rešenja?

Uprkos pažljivom i višestrukome čitanju pojedinih klasičnih odlomaka, uz pomoć glosara, tekst nije uspevaao da ga ubedi, pošto su odgovori bili samo delimično prihvatljivi.

Kako su glasili završni stihovi prve originalne pesme koju je napisao on, možda budući pesnik, 1877. godine u svojoj jedanaestoj godini kada je nedeljni list *Šemrok* raspisao konkurs s nagradama od 10, 5 i dva šilinga?

*Najveća želja koju imam, to je
Da vaš list objavi stihove moje,
Jer to su tvorevine moga uma.
A ako vam se dopadaju
Molim vas, štampajte ih na kraju
Primite pozdrav Leopolda Bluma.*

Da li je otkrio koje ga četiri sile razdvajaju od njegovog trenutnog gosta?

Ime, starost, rasa, vera.

Koje je anagrame u mladosti pravio od svog imena?

Leopold Blum
Elpodblomul
Moldolpelub
Bolopeldum
Old Olebo, M. P.

Koji je akrostih svog skraćenog imena on (kinetički pesnik) poslao gospođici Marion Tvidi na dan 14. februara 1888. godine?

*Pesnici su često u stihu pevali
O najvećim ljubavima za koje su znali
Lepa je i mila ova pesma tvoja
Draža i od neba, u hiljadu boja
I sav svet je moj, sad kad ti si moja.*

Šta ga je sprečilo da dovrši prigodnu pesmu (na muziku R. Dž. Džonstona) o događajima iz minulih godina, ili onima planiranim za ovu godinu, pod naslovom *Da se vrati Brajan Boru, da sad vidi stari Dablin*, koju je naručio Majkl Gan,

zakupac pozorišta Gejeti u ulici Saut King, brojevi 46, 47, 48, 49, i koja je trebalo da bude uključena u šestu scenu, onu u Dolini dijaminata, pri ponovnoj premijeri (30. januara 1893. godine) božićne pantomime *Sinbad moreplovac* (autor Grinlif Vitijer, scenografija Džordž. A. Džekson i Sesil Hiks, kostimi gospođa i gospođica Vilan, režirao R. Šelton 26. decembra 1892. godine, umetničko vođstvo gospođa Majkl Gan, baletske tačke Džesi Nuar, arlekinijada Tomas Oto), a u interpretaciji Neli Buverist, prvakinja pozorišta?

Pre svega, kolebanje između događaja od državnog i onih od lokalnog značaja, predstojećeg dijamantskog jubileja kraljice Viktorije (rođena 1820, stupila na presto 1837) i otvaranja nove gradske riblje pijace: zatim, strahovanje od opozicije iz ekstremnih krugova u vezi s posetama njihovih kraljevskih veličanstava, vojvode i vojvotkinje od Jorka (stvarnih), i njegovog veličanstva kralja Brajana Borua (imaginarnog): treće, sukob između profesionalne etike i profesionalne konkurencije povodom nedavno izgrađenih Grand Lirik Hola na keju Berg i Pozorišta Rojal u ulici Hokins: četvrto, smetnja proistekla iz saosećanja sa neintelektualnim, nepolitičkim, neprikladnim izrazom lica, kao i pohota koju je rasplamsala Neli Buverist otkrivanjem belih artikala neintelektualnog, nepolitičkog, neprikladnog donjeg rublja, i to u trenucima dok je ona (Neli Buverist) dotične artikle imala na sebi: peto, poteškoće pri izboru odgovarajuće muzike i šaljivih aluzija iz knjige *Šale za svakoga* (smejaćete se na svakoj od 1000 strana): šesto, homofone i kakofone rime, povezane s imenima novog gradonačelnika, Danijela Talona, novog velikog šerifa, Tomasa Pajla i novog državnog tužioca, Danbara Planketa Bartona.

Kakav je odnos postojao između njihovih godina?

Šesnaest godina ranije, 1888. godine, kada je Blum bio star koliko Stiven sada, Stivenu je bilo 6 godina. Šesnaest godina kasnije, kad Stiven bude imao godina kao sada Blum, Blum će imati 54. Godine 1936, kad Blum bude imao 70 a Stiven 54, njihova starost, u početku izražena odnosom 16 prema 0, stajaće u odnosu 17,5 prema 13,5, pošto se proporcija povećava a razlika smanjuje, u zavisnosti od toga kako se dodaju buduće godine, jer da je proporcija iz 1883. godine ostala nepromenjena, ako zamislimo da bi to bilo moguće, onda bi 1904, kada je Stiven 22, Blum imao 374 godine, a 1920. godine kad Stiven bude imao 38, koliko sada ima Blum, ovaj bi imao 646, dok bi 1952. godine kad bi Stiven dosegao maksimalnu postdiluvijsku starost od 70 godina, Blum, pošto

se rodio 714. godine imao 1190 godina, čime bi za 221 godinu nadmašio maksimalnu prediluvijalnu starost, Metuzalemovu, od 969 godina, a ako bi Stiven ostao u životu dok ne navrší tu starost 3072. godine naše ere, Blum bi tada morao da poživi 83.300 godina, što bi značilo da je morao da bude rođen godine 81.396. godine pre naše ere.

Koji bi događaji mogli poništiti ovu računicu?

Prestanak postojanja jednog od njih ili obojice, uvođenje nove ere ili kalendara, smak sveta i iz njega proisteklo uništenje ljudske vrste, neizbežno ali nepredvidljivo.

Koliko je ranijih susreta potvrđivalo da se znaju od ranije?

Dva. Prvi, u bašti jorgovana kraj kuće Mata Dilona, Medina Vila, Kimidž roud, Raundtaun, 1887. godine, u društvu Stivenove majke, kojom je prilikom tada petogodišnji Stiven odbio da pruži ruku da se pozdravi. Drugi, u kafani hotela Breslin jedne kišne nedelje u januaru 1892. godine, u društvu Stivenovog oca i Stivenovog dede-strica, kada je Stiven već bio 5 godina stariji.

Da li je Blum prihvatio poziv na večeru koji mu je tada uputio najpre sin, a potom i otac?

S velikom zahvalnošću, s dužnim poštovanjem, s iskrenom usrdnom blagodarnošću, zahvalan i prepun poštovanja i sa iskrenim žaljenjem, on je odbio.

Da li je njihov razgovor o događajima iz ovih sećanja otkrio i treću sponu koja ih je povezivala?

Gospođa Riordan, materijalno samostalna udovica, stanovala je u kući Stivenovih roditelja od 1. septembra 1888. godine do 29. decembra 1891. godine, a u godinama 1892, 1893, i 1894. stanovala je u hotelu Siti Arms, vlasništvu Elizabet O'Daud iz ulice Prusije broj 54, gde je u izvesnim periodima 1893. i 1894. godine bila stalni izvor različitih obaveštenja za Bluma, koji je stanovao u istom hotelu, a u to vreme bio zaposlen kao činovnik kod Džozefa Kafa iz ulice Smitfild, broj 5, za koga je nadzirao prodaju na obližnjoj dablinskoj stočnoj pijaci na Nort Cirkular roudu.

Da li je on za nju ikada učinio nešto posebno?

Povremeno je u toplim letnjim večerima izvodio tu materijalno samostalnu, mada ne prebogatu udovicu, u njenim bolesničkim kolicima čiji su se točkovi lagano okretali, čak do ugla Nort Cirkular rouda preko puta poslovnih prostorija gospodina Gavina Loua, gde bi se ona zadržala izvesno vreme i kroz njegov binokularni dvogled s jednim sočivom posmatrala nerazpoznatljive sugrađane na tramvajima, u dvokolicama s naduvanim pneumatskim gumama, u fijakerima, na tandemima, u privatnim i iznajmljenim landauerima, jednoprezima, čezama i kočijama kako idu iz centra grada u Finiks park i *vice versa*.

Zašto je u to vreme mogao da podnese to čekanje s uzornom strpljivošću?

Zato što je u cvetu mladosti često sedeo i kroz rondelu ispupčenog stakla šarenog prozorskog okna posmatrao prizore koje su nudile neprekidne promene uličnog saobraćaja, pešake, četvoronošce, velosipede, vozila, koja su prolazila lagano, hitro, ravnomernim ritmom, okolo i naokolo i okolo oboda površinom okruglog globusa.

Kakva su jasna i različita sećanja njih dvojica imali o njoj, sada već osam godina pokojnoj?

Stariji se sećao njenih karata i žetona, njenog skaj terijera, njenog navodnog bogatstva, trenutaka kada je bila sasvim odsutna, i sve slabijeg sluha kao posledice ušnog katara; mlađi, njene uljane svetiljke pred statuom Bezgrešnog začeća, njenih zelenih i kestenjastih četaka za Čarlsa Stjuarta Parnela i za Majkla Davita, njenih šarenih papirića.²

Zar za njega više nije bilo načina da ponovo bude mlad, što je, videlo se na osnovu sećanja prenetih mlađem sagovorniku, želeo više od svega?

Vežbanje kod kuće, koje je ranije upražnjavao s vremena na vreme, pa onda odustao, po recepturi Judžina Sendova iz knjige *Fizička snaga i kako je steći* koje je, kao posebno prilagođene potrebama ljudi koji se bave statičnim profesijama, trebalo sprovoditi s punom usredsređenošću pred ogledalom, da bi se razigrale različite grupe mišića i tako stvorio osećaj prijatne opuštenosti, kao i još prijatnijeg obnavljanja mladalačke živahnosti.

² Gospođa Riordan (kao Stivenova tetka Dante) pojavljuje se, sa svojim četkama i šarenim papirićima, u sceni Božićne večere u prvom poglavlju *Portreta umetnika u mladosti*.

Da li je on u svojoj ranijoj mladosti bio u ma kom pogledu posebno živahan?

Premda za dizanje tereta nije imao dovoljno snage, a za vežbanje na vratilu nedostajalo mu je hrabrosti, ipak se u srednjoj školi isticao u stamenosti i izdržljivosti u zgibovima, što je bilo posledica njegovih prekomerno razvijenih abdominalnih mišića.

Da li je iko od njih dvojice otvoreno aludirao na rasnu različitost?

Nije.

Šta je, kad to svedemo na najjednostavniju recipročnu formu, Blum mislio da Stiven misli o Blumovim razmišljanjima o Stivenu i njegovom razmišljanju o tome šta Blum misli o Stivenu?

Mislio je da ovaj misli da je on Jevrejin dok je istovremeno znao da ovaj zna da on zna da nije.

Kad odbacimo uobičajenu suzdržanost, šta bi se moglo reći o njihovom poreklu?

Blum, jedini muški transsupstancijalni naslednik Rudolfa Viraga (kasnije Rudolfa Bluma) iz Sombateljija, Beča, Budimpešte, Milana, Londona i Dablina, i Elene Higinis, druge kćeri Džulijusa Higinisa (rođenog Karolji) i Fani Higinis (rođene Hogarti). Stiven, najstariji živi muški konsupstancijalni naslednik Sajmona Dedalusa iz Korka i Dablina, i Meri, kćerke Ričarda i Kristine Gulding (rođene Grir).

Jesu li Blum i Stiven bili kršteni, gde je i ko to učinio, sveštenik ili svetovno lice?

Bluma su (tri puta) krstili velečasni gospodin Gilmer Džonson, magistar, sam, u protestantskoj crkvi Svetog Nikole u Kumu, zatim Džejms O'Konor, Filip Giligan i Džejms Ficpatrik, zajedno, ispod pumpe za vodu u selu Sords, i konačno velečasni Čarls Maloun, katolik, u crkvi Svete trojice, u Ratgaru. Stivena je (jednom) krstio velečasni Čarls Maloun, katolik, u crkvi Svete trojice, u Ratgaru.

Jesu li otkrili da im je obrazovanje bilo slično?

Ako Stivenom zamenimo Bluma, onda bi Stum završio najpre osnovnu školu pa srednju školu. Ako Blumom

zamenimo Stivena, onda bi Bliven redom prošao kroz pripremne, niže, srednje i više razrede školovanja a zatim upisao fakultet, pa završio prvi, drugi i završni kurs filozofskog fakulteta na Kraljevskom univerzitetu.

Zašto se Blum uzdržao da ne kaže da je završio školu života?

Zbog toga što nije bio siguran da li je to već napomenuo Stivenu, ili Stiven njemu.

Koja su dva temperamenta oni pojedinačno predstavljali? Naučnički. Umetnički.

Koje je dokaze Blum naveo u prilog tvrdnji da je sklon primenjenoj, više nego čistoj nauci?

Izvesne moguće pronalaskе o kojima je razmišljao kada bi sasvim sit ležao na leđima da bi podstakao varenje, podstaknut razumevanjem značaja pronalazaka koji su danas sasvim obične stvari ali su nekada bili revolucionarni, na primer, padobrana, teleskopa koji se uvlači, spiralnog vadičepa, pribadače, sifona za mineralnu vodu, kanalske brane s čekrkom i odvodnim kanalom, pumpe za usisavanje.

Jesu li njegovi izumi bili uglavnom namenjeni poboljšanju uslova u zabavištima?

Jesu, pošto bi kao zastarele izbacili iz upotrebe pucaljke, balone, hazardne igre, praćke. Među tim izumima bili su astronomski kaleidoskopi koji su pokazivali dvadeset sazvežđa zodijaka od Ovna do Riba, minijturni mehanički planetarijumi, gumene bombone u obliku brojeva, i uz njih zoološke kekse, lopte sa kartama sveta, lutke u istorijskim kostimima.

Šta ga je još podsticalo u tim razmišljanjima?

Finansijski uspeh koji su ostvarili Efraim Marks i Čarls A. Džejms, ovaj prvi svojim bazarom robe za peni u južnoj ulici Džordž, a drugi radnjom robe za 6,5 penija, prodavnicom svega i svačega, i izložbom voštanih figura u ulici Henri broj 30, ulaz 2 penija, za decu 1 peni; kao i beskonačnim mogućnostima, dotad neiskorišćenim, savremene umetnosti reklame, ukoliko bi se svela na trilateralne jednoidejne simbole, maksimalne vertikalne vidljivosti (predviđene), maksimalne horizontalne čitljivosti (dekodirane) i s magnetskim delovanjem, da čoveku i

mimo njegove volje privuče pažnju, da ga zainteresuje, ubedi, natera da se odluči.

Kao na primer?

K.11. Kinove pantalone Kizova kuća/ Aleksander Dž. Kiz.

A za razliku od?

Pogledajte ovu dugačku sveću. Sračunajte koliko dugo može da gori i dobićete besplatno jedan par naših specijalnih cipela od prirodne kože, koje sijaju jačinom jedne sveće. Adresa: Barkli i Kuk, ulica Talbot 18.

Ubibacil (prašak protiv insekata.)

Sjajomaz (mast za obuću).

Potrepko (kombinovani džepni nožić s dva sečiva, vadičepom, turpijom za nokte i čistačem za lulu).

A naročito za razliku od?

Kakav je dom bez Plamtrijevog mesa u konzervi?

Nepotpun.

A s njim se u raj pretvara.

Proizvodi Džordž Plamtri, kej Merčant 23, Dablin, pakovano u konzerve od 4 unce, a odbornik Džozef Naneti, član parlamenta, Rotunda Vord, ulica Harvik 19, uvrstio je taj oglas među umrlice i pomene. Na nalepnici je naziv Plamtri. Plamtri u mesnoj konzervi, zaštićen zaštitni znak. Čuvajte se imitacija. Pitmot. Trampli. Montpat. Plemtru.

Koji je primer izneo da bi Stivena naveo da zaključi da originalnost, premda je sama sebi nagrada, ne mora obavezno da vodi uspehu?

Svoj vlastiti zamišljeni i odbijeni projekat: osvetljena reklamna kola, sa upregnutom teglećom životinjom, na kojima sede dve devojke i pišu.

Kakav je prizor zamislio Stiven podstaknut tim nagoveštajem?

Samotni hotel u planinskom klancu. Jesen. Suton. Upaljena vatra. U mračnom uglu sedi jedan mladi čovek. Ulazi mlada žena. Usplahirena. Usamljena. Sedne. Ode do prozora. Stane. Sedne. Suton. Ona razmišlja. Ona piše. Ona uzdiše. Točkovi i kopita. Ona izjuri napolje. On izađe iz svog mračnog

ugla. Zgrabi samotni list papira. Okrene ga prema vatri. Suton. On čita. Samotan.

Šta?

Kosim, uspravnim, unatrag nagnutim slovima: Kvins hotel, Kvins hotel, Kvins ho.

Koji je prizor, vođen tim nagoveštajem, zamislio Blum?

Hotel Kvins, u Enisu, grofovija Kler, gde je Rudolf Blum (Rudolf Virag) umro uveče 27. juna 1886. godine, u neki neutvrđeni sat, od prekomerne doze jedića (akonita), koju je sam uzeo kao sredstvo protiv neuralgičnih bolova, sačinjeno od dva dela akonita i jednog dela hlороформа (a koje je lično kupio u 10.20 ujutro dana 27. juna 1886. godine u apoteci Frensisa Denehija, ulica Čerč 17, u Enisu), da bi kasnije, ali ne zbog toga što je prethodno kupio to, u 3.15 popodne 27. juna 1886. godine kupio novi slamni šešir, izuzetno elegantan (nakon što je kupio, ali ne zbog toga što je u pomenuto vreme na pomenutom mestu, pomenuti toksin), u prodavnici odevnih predmeta Džeјmsa Kalena, Glavna ulica 4, u Enisu.

Da li je ovu homonimiju pripisao prethodnom obaveštenju ili koincidenciji ili intuiciji?

Koincidenciji.

Da li je rečima dočarao taj prizor svome gostu?

Bilo mu je draže da posmatra lice gosta i sluša njegove reči kojima se ostvarivala potencijalna naracija i oslobađao kinetički temperament.

Da li je video još jednu koincidenciju u drugom prizoru koji mu je dočaran, a koji je pripovedač opisao kao *Pogled s Pizge na Palestinu* ili *Parabola o šljivama*?

Činilo mu se da taj prizor, zajedno s prethodnima, kao i s onim neisripovedanim ali podrazumevano postojećim, uz eseje na različite teme ili moralne apotege (na primer, *Moj omiljeni junak*, ili *Odlaganje je kradljivac vremena*) napisane u toku školovanja, sadrži sam po sebi ili u vezi s ličnim ubeđenjima izvesne mogućnosti finansijskog, društvenog, ličnog i seksualnog uspeha, bez obzira na to jesu li posebno prikupljeni i odabrani kao uzorne pedagoške teme (s uspehom sto odsto) za one koji se spremaju za studije ili su ih tek započeli, ili su podneti u pisanom obliku, kao u ranijem

primeru Filipa Bofoja ili Doktora Dika³ ili Heblonovih⁴ *Studija u plavom*, i objavljeni u nekim tiražnim i platežnim novinama, ili korišćeni verbalno kao intelektualni podsticaj za dobronamerne slušaoce, koji prećutno umeju da cene dobro pripovedanje i s punim poverenjem iščekuju uspešnu poentu, u noćima koje posle letnje ravnodnevice postepeno postaju sve duže, a letnja ravnodnevica trebalo je da nastupi kroz tri dana, to će reći u utorak, 21. juna (Sveti Alojzije Gonzaga), kada sunce izlazi u 3.33 ujutro, zalazi u 8.29 uveče.

Koji ga je domaći problem zaokupljao podjednako često, ako ne i češće?

Šta da se radi s našim ženama.

Koje je bilo njegovo hipotetičko jedinstveno rešenje?

Društvene igre (domine, halma, 'skakanje buva', izvlačenje štapića, ubacivanje loptice u čašu, napoleon, bezik, tač, dame, šah ili triktrak): vez, krpež i štrikanje za Policijsko dobrotvorno društvo: muzički dueti, mandolina i gitara, klavir i flauta, gitara i klavir: prepisivanje dokumenata ili adresiranje koverata: odlasci na različite priredbe dva puta nedeljno: komercijalna aktivnost žene-gazdarice koja ume na uljudan način da zapoveda i koju rado slušaju, u ulozu vlasnice kakve hladnjikave prodavnice mlečnih proizvoda ili tople duvandžinice: potajno zadovoljavanje erotskog uzbuđenja u muškim bordelima, medicinski proverenim i pod državnim nadzorom: društvene posete, u redovnim retkim i unapred određenim intervalima i s redovnim čestim unapred utvrđenim nadzorom, kao i primanja uglednih gošći iz susedstva: kursevi večernje škole posebno prilagođeni nastojanju da se liberalno školovanje učini privlačnim.

Koji su primeri nedovoljne mentalne razvijenosti njegove supruge učinili da postane sklon poslednjepomenutom (devetom) rešenju?

U trenucima dokolice neretko je na listu hartije ispisivala znake i hijeroglife za koje je tvrdila da su grčka, irska i hebrejska slova. U različitim intervalima često se raspitivala kako se tačno piše početno slovo jednog grada u Kanadi, Kvebeka. Malo je šta uspevala da shvati o političkim

³ Pseudonim dablinskog pisca, početkom XX veka popularnog autora stihova za kabaretske predstave.

⁴ Pseudonim dablinskog advokata, koji je pod naslovom *Studija u plavom* objavio priče iz života dablinskog podzemlja.

zavrslamama, unutrašnjim, ili o ravnoteži sile, odnosno o spoljnopoličkim pitanjima. Prilikom računanja kućnih troškova, često je morala da se ispomaže brojanjem na prste. Pošto bi dovršila kakvo kratko pismo, ostavljala bi kaligrafski instrument zadenut u kaustičnu boju, izlažući ga tako korozivnom delovanju galice, zelenog vitriola i ulja šišarke. Neobične višesložne reči stranog porekla interpretirala je fonetski ili pogrešnom analogijom ili na oba načina istovremeno: metempsihoza (metnem psa kozi), *alias* (lažljiva osoba koja se spominje u Svetom pismu).⁵

Šta je u poremećenoj ravnoteži njenog uma predstavljalo kompenzaciju za ove i slične pogrešne procene osoba, mesta i stvari?

Lažni prividni paralelizam svih perpendikularnih poluga sviju vaga, čija se ispravnost dokazuje konstrukcijom. Protivteža njene sposobnosti rasuđivanja u pogledu jedne osobe, koja se eksperimentalno pokazala tačnom.

Kako je on pokušavao da popravi to stanje relativnog neznanja?

Na različite načine. Tako što je na upadljivom mestu ostavljao određenu knjigu otvorenu na određenoj stranici: pretpostavkama, kad bi joj nešto objašnjavao, o njenom latentnom znanju: otvorenim ismevanjem neznanja neke odsutne osobe, pred njom.

Kakvog je uspeha imao u pokušajima neposrednog podučavanja?

Nije pratila sve, već samo deo celine, sa zanimanjem je slušala, iznenađeno shvatala, pažljivo ponavljala, s nešto većim poteškoćama pamtila, lako zaboravljala, sumnjičavo se prisećala, pogrešno ponavljala.

Koji se sistem pokazao delotvornijim?

Posredne sugestije, uz utisak da se sama za nešto zainteresovala.

Primer?

Ona nije volela kišobran na kiši, on je voleo kad žena nosi kišobran, ona nije volela nov šešir na kiši, on je voleo kad žena

⁵ Reč *alias* podseća Moli na biblijsko ime Ananija (engl. *Ananias*; Dela apostolska 5:1-11).

nosi nov šešir, on je kupio nov šešir po kiši, ona je nosila kišobran s novim šeširom.

Prihvativši analogiju na koju je upućivala parabola njegovog gosta, koje je primere postavilonskih velikih ličnosti on naveo?

Trojicu tragača za čistom istinom, Mojsija egipatskog, Mojsija Majmonida, autora *More Nebukima* (Vodiča za zbunjene) i Mojsija Mendelzona, ljude toliko eminentne da između Mojsija (egipatskog) i Mojsija (Mendelzona) nije bilo nikog ravnog Mojsiju (Majmonidu).

Kakvu je izjavu, ispravljenu, dao Blum u vezi s četvrtim tragačem za čistom istinom, čoveku po imenu Aristotel, koga je, s dopuštanjem, spomenuo Stiven?

Rekao je da je spomenuti tragač bio učenik rabinskog filozofa, neutvrđenog imena.

Behu li spomenuti i neki drugi apokrifni primeri sinova zakona i dece odabrane ili odbačene rase?

Feliks Bartoldi Mendelson (kompozitor), Baruh Spinoza (filozof), Mendoza (bokser), Ferdinand Lasal (reformator, duelista).

Koje su fragmente stihova na drevnom hebrejskom i drevnom irskom jeziku uz glasovne modulacije i uz prevod izgovorili gost domaćinu i domaćin gostu?

Stiven: *suil, suil, suil arun, suil go siocair agus suil go cuin* (stupaj, stupaj, stupaj svojim putem, stupaj bezbedno, stupaj obazrivo).

Blum: *Kifeloch, harimon rakatejch m'baad Vzamajetch* (slepoočnica ti je kosom okružena kao kriška nara).

Kakvo je glifičko poređenje foničkih simbola u oba jezika načinjeno kao potvrda oralnog poređenja?

Na pretposlednjoj čistoj stranici knjige napisane neveštima književnim stilom, *Slasti greha* (koju je izvadio Blum i okrenuo je naslovnom stranom ka površini stola), olovkom (Stivenov doprinos) Stiven je ispisao irske slovne znake za g, e, d, m, jednostavne i modifikovane, dok je Blum zauzvrat ispisao hebrejska slova gimel, alef, dalet i (u odsustvu slova „mem“), kao zamenu jedno „gof“, objasnivši njihove aritmetičke vrednosti, to će reći 3, 1, 4 i 100.

Da li je znanje kojim su njih dvojica raspolagali o ovim jezicima, jednom mrtvom i jednom obnovljenom, bilo teorijske ili praktične prirode?

Teorijske, pošto se to znanje svodilo na izvesna nasumično odabrana gramatička i sintaksička pravila, uz praktično ništavan fond reči.

Kakve su dodirne tačke postojale između ova dva jezika i između ljudi koji su se njima služili?

Postojanje grlenih glasova, dijakritičkih aspiracija, epentetskih i pomoćnih znakova u oba jezika: njihova drevnost, pošto su se oba izučavala u Šinarskoj dolini 242 godine posle potopa u seminaru koje je osnovao Finijus, Farsah, potomak Nojev, otac Izrailjev, i predak Hebera i Hermona, otaca Irske: njihove arheološke, geneološke, hagiografske, egzegetičke, homilektičke, toponomastičke i religijske književnosti obuhvataju dela rabina i kaldejaca,⁶ Toru, Talmud (Mišnu i Gemaru), Masor, Petoknjižje, Knjigu Dana Kaua,⁷ Knjigu Balimota,⁸ Venac Hauta,⁹ Knjigu Kela:¹⁰ o njihovom rasturanju, proganjanju, opstanku i preporodu: o izolaciji njihovih sinagoških i crkvenih obreda u prostore geta (opatija Svete Meri) i bogomolje (negdanja krčma Kod Adama i Eve) zabrani njihovih narodnih nošnji krivičnim zakonima i uredbama o odevanju Jevreja: o obnovi Siona u Kana Davidu i mogućnosti irske političke autonomije ili devolucije.

Koje je himne deo zapevao Blum u očekivanju tog višestrukog, etnički nepovratnog ostvarenja?

Kolod balejwaw pnimah

*Nefesch, jehudi, homijah.*¹¹

Zbog čega je pesma prekinuta na kraju tog prvog distiha?

Zbog slabe mnemotehnike.

Na koji je način pevač nadomestio tu slabost?

⁶ Pustinjaci u Irskoj u VIII veku.

⁷ Najstariji spomenik irske književnosti.

⁸ Srednjovekovna antologija irske književnosti.

⁹ Rukopis na latinskom (VIII v.), čuvan u biblioteci koledža Triniti.

¹⁰ Iluminisani rukopis (na latinskom) četvoroevanđelja (VIII v.), takođe čuvan u Trinitiju.

¹¹ 'Duboko u srcu/ Duša Judeje burna je i snažna' (hebr.): početni stihovi pesme 'Nada' (1878)

Korišćenjem perifrastične verzije celokupnog teksta.

U kome su se zajedničkom polju izučavanja sjedinila njihova razmišljanja?

U sve većem pojednostavljenju uočljivom od egipatskih epigrafskih hijeroglifa do grčkog i rimskog alfabeta i anticipovanju savremene stenografije i telegrafskog koda u kunalnim zapisima (semitskim) i u virgularnom petorebarnom ogamskom pismu (keltskom).

Da li je gost izašao u susret molbi svoga domaćina?

Dvostruko, tako što se potpisao irskim i rimskim slovima.

U čemu se ogledala suština Stivenove auditivne senzacije?

U dubokoj drevnoj muževnoj nepoznatoj melodiji slušao je nagomilanu prošlost.

U čemu se ogledala Blumova vizuelna senzacija?

U krepkoj mladoj muškoj pojavi video je predestinaciju jedne budućnosti.

U čemu su se ogledale Stivenove i Blumove kvazisimultane voljno izazvane kvazisenzacije skrivenih identiteta?

Vizuelna, Stivenova: tradicionalna figura hipostaze,¹² kakvu Jovan Damaskin, Lentul Romanus¹³ i Epifanijus Monahus¹⁴ opisuju kao leukodermičku, seskvipedalnu, kose tamne kao vino.

Auditivna, Blumova: tradicionalno isticanje ekstaze u katastrofi.

Koje su buduće karijere u prošlosti bile moguće za Bluma i prema kojim uzorima?

U crkvi, rimskoj, anglikanskoj, ili nekonformističkoj: uzori, velečasni jezuita Džon Konmi, velečasni doktor teologije T. Salmon, prefekt koledža Triniti, dr Aleksandar Dž. Dau. Na sudu, engleskom ili irskom: uzori, Simor Buš, kraljevski savetnik, Rufus Ajsaks, kraljevski savetnik. U pozorištu,

¹² Suštastveni lik Hristov, koji objedinjuje njegovu božansku i ljudsku prirodu.

¹³ Fiktivni lik, navodni vladar Judeje pre Pontija Pilata.

¹⁴ Monah Epifanije (IV v.), uz Jovana Damaskina jedan od utemeljivača pravoslavne crkve.

modernom ili Šekspirovom: uzori, Čarls Vindam, karakterni komičar, Osmond Terl (†1901), tumač Šekspirovih likova.

Da li je domaćin obodrio svoga gosta da muzikalnim glasom otpeva čudnovatu legendu na prigodnu temu?

Uveravanjem da je mesto na kome se nalaze bezbedno i da ih niko ne može čuti, a i sam smiren, pošto su prethodno popili kuvane napitke, izuzimajući polučvrsti talog mehaničke smeše vode i šećera i kakaoa.

Navedite prvi (durski) deo te otpevane legende?

Mali Hari Hjuž pikao je lopte

Sa svojim školskim drugovima.

Hari Hjuž šutnu i lopta ode

U baštu jednog Jevrejina.

Ponovo šutnu Hari i tada

Puče prozor starog Jevrejina.

Little Harry Hughes and his school fellows all went
out for to play ball. Went out for to play ball. And the
very first ball Little Harry Hughes played He drove it under the
Jew's garden wall. He drove it in the Jew's garden wall.
And the very second ball Little Harry Hughes played He
broke the Jew's windows all. He broke the Jew's windows all.

Na koji je način sin Rudolfov prihvatio taj prvi deo?

S nepodeljenim osećanjima. Smeškajući se on je, Jevrejin, slušao sa zadovoljstvom i gledao u nerazbijeni kuhinjski prozor.

Navedite drugi (molski) deo legende.

*Izađe tada jevrejska kći
u svojoj zelenoj halji.
'De, priđi da se poigram ovde,
Priđi, dečaće mali.'*

*'Ne mogu, neću, bez drugova svojih,
Ne mogu, neću i tačka.
Jer ako čuje učitelj moj,
Očas će biti igračka-plačka.'*

*Tada ga ona za ruku uze,
Povede hodnikom dugim
Do jedne sobe u koju nikad
Nije kročio niko drugi.*

*Tu ona izvadi nožić mali,
I našem Hariju ode glava.
Sad više neće pikati lopte
Jer pokriva ga zelena trava.¹⁵*

Kako je otac Milisentin prihvatio taj drugi deo?

S podeljenim osećanjima. Bez smeška, slušao je i u čudu gledao jevrejsku kći, svu odevenu u zeleno.

Ukratko izraziti Stivenov komentar.

¹⁵ Jedna od verzija popularne srednjovekovne balade, zasnovane na priči o dečaku, Hjuu od Linkolna, koga su navodno Jevreji razapelili na krst 1255. godine.

Jedan među svima, onaj najmanji, jeste unapred određena žrtva. Jednom nehوتيčno, a dva puta namerno, začikava on svoju sudbinu. Ona mu dolazi onda kad ostane sasvim sam i nevoljnog ga izaziva, a onda, kao priviđenje nade i mladosti, navali na njega, premda se on ne opire. Vodi ga u neko čudnovato prebivalište, u tajanstvenu odaju nevernika, te ga tamo, neumoljiva, prinosi na žrtvu, i on se predaje.

Zbog čega je domaćin (predodređena žrtva) bio tužan?

Poželeo je da se ispriča priča o nečemu što nije on učinio i da je ispriča on sam.

Zbog čega je domaćin (nevoljan, bez otpora) ostao nepomičan?

Povinovao se zakonu čuvanja energije.

Zbog čega je domaćin (prikriveni nevernik) ćutao?

Odmeravao je moguće razloge za i protiv ritualnog ubistva: podsticaj hijerarhije, sujeverje u narodu, širenje glasina uvek zasnovanih na delimičnoj istini, zavist zbog tuđeg bogatstva, uticaj osvetoljubivosti, sporadično pojavljivanje atavističke delinkvencije, olakšavajuće okolnosti u vidu fanatizma, hipnotičke sugestije i somnambulizma.

Na koje (ako takvih ima) mentalne ili fizičke poremećaje on nije bio potpuno imun?

Na hipnotičku sugestiju: jednom prilikom, nakon buđenja, nije prepoznao svoju spavaću sobu; više puta, prilikom buđenja, neko vreme nije bio u stanju da se pokrene ili ispusti bilo kakav zvuk. Na somnambulizam: jednom prilikom, u snu, telo mu je ustalo, zgrčilo se i krenulo da puze prema hladnoj vatri a onda, pošto je stiglo do svog odredišta, tamo se sklopčalo, neogrejano, u noćnoj košulji leglo, nastavilo da spava.

Da li se ovaj potonji ili kakav srodan fenomen pojavio kod bilo kog člana njegove porodice?

Dva puta, u ulici Hols i na Ontario terasu, njegova kći Milisent (Mili), kada joj je bilo 6 odnosno 8 godina, u snu se oglasila krikom straha i potom dvema prilikama u noćnim košuljama na sva pitanja odgovarala bezizraznim i nemim licem.

Kakve je još uspomene on imao iz njenog detinjstva?

Petnaesti jun 1889. godine. Zlovoljno novorođeno dete ženskog pola najpre se gušilo od plača a onda plakalo da se ne bi ugušilo. Devojčica koju su zvali Trčkalica zveckala je kasicom: brojala svoje bele parice jen dva tli: lutku, dečka, i mornara odbacila: plavokosa, dete tamnokosih roditelja, preci su joj bili plavi, davno, silovanje nekakvo, her hauptman Hajnau, austrijska vojska, u skorije doba, nekakva halucinacija, poručnik Malvi, britanska mornarica.

Koje su endemske karakteristike bile uočljive?

Nasuprot svemu, nos i lice formirani su direktnim nastavljanjem na lozu koja će se, uprkos prekidima, u dugim intervalima produžiti sve do najdužih intervala.

Kakve su mu bile uspomene na njenu adolescenciju?

Kolut i konopac za preskakanje strpala je u neki budžak. U parku Djuks Lon, na molbu jednog gosta Engleza, odbila je da mu dopusti da snimi i ponese sa sobom njenu fotografiju (ne rekavši zašto). Na Saut Cirkular roudu u društvu Else Poter, kada je počela da ih prati jedna spodoba pretećeg izgleda, sišla je do polovine ulice Stejmer i naglo se okrenula unatrag (iz nepoznatog razloga). Veče uoči petnaeste godišnjice svog rođenja napisala je pismo iz Malingara, grofovija Vestmit, spomenuvši u njemu usput i jednog lokalnog studenta (fakultet i godina studija nisu navedeni).

Da li ga je taj prvi rastanak, koji je nagoveštavao i drugi rastanak, ožalostio?

Manje no što je pretpostavljao, više no što se nadao.

Koji je drugi odlazak u isto vreme on doživljavao na sličan, premda drugačiji način?

Privremeni odlazak njegove mačke.

Po čemu sličan, po čemu drugačiji?

Sličan, po tome što su oba odlaska bila podstaknuta tajnim naumom potrage za novim mužjakom (student iz Malingara) ili lekovitom travkom (valerijan). Drugačiji, zbog različitih mogućnosti povratka ukućanima ili kući.

Po čemu su još njihove razlike bile slične?

Po pasivnosti, po štedljivosti, osećaju za tradiciju, po nepredvidljivosti.

Kao na primer?

Kao na primer kad bi se ona sagnula i skupila kosu da bi joj je on zakačio trakom (uporedi zgrbljenu mačku). Povrh toga, na slobodnoj površini jezera u Stevens Grinu među naglavce okrenutim odrazima drveća njena je neopažena pljuvačka, stvarajući koncentrične krugove vode, neprekidnošću svog prisustva ukazivala na mesto neke usnule nepokretne ribe (uporedi mačku koja vreba miša). Opet, prilikom nastojanja da se priseti datuma, učesnika, povoda i posledica neke čuvene bitke, ona bi čupkala pramen svoje kose (uporedi mačku koja pere uvo). Dalje, Luckasta Mili, sanjala je o tome kako je jednom prilikom vodila nem i zaboravljen razgovor s konjem po imenu Džozef, kome je (tome konju) ponudila čašu limunade koju je ovaj (konj) izgleda prihvatio (uporedi mačku koja sanja pored ognjišta). Dakle, po pasivnosti, po ekonomičnosti, po instinktu za tradiciju, po nepredvidljivosti, njihove su razlike bile slične.

Na koji je način on iskoristio poklone 1) sovu, 2) sat, dobijene povodom venčanja, da bi je zainteresovao i poučio?

Kao nastavna sredstva za objašnjavanje: 1) prirode i navika životinja koje nose jaja, sposobnosti letenja kroz vazduh, izvesnih poremećaja vida, svetovnog procesa balsamovanja; 2) principa klatna, pokazanog pomoću klatna, zupčanika i regulatora, prevođenjem različitih položaja pokretnih indikatora nepokretnog brojčanika u faktore ljudske odnosno društvene regulative, tačnost s kojom se svaki trenutak vraća u svakom satu, kada su duga i kratka kazaljka pod istim uglom nagiba, *videlicet*,¹⁶ 5 5/11 minuta nakon svakog sata u aritmetičkoj progresiji.

Kako mu je ona uzvraćala?

Umela je da pamti: na dan 27. godišnjice njegovog rođenja poklonila mu je šoljicu sa štitnikom za brkove od imitacije 'kraun derbi' porcelana. Umela je da pribavlja stvari: na svaka tri meseca ili tu negde ili ako bi on nešto kupio ali ne za nju, ona je ispoljavala brigu za njegove potrebe, pogađala mu želje. Umela je da se divi: kada bi on objasnio neku prirodnu pojavu nekom drugom, smesta je ispoljavala želju da i ona bez

¹⁶ *Naima* (lat.).

odlaganja usvoji deo njegovog znanja, polovinu, četvrtinu, hiljaditi deo.

Šta je Blum, dijambulist, otac somnabulistkinje Mili, predložio Stivenu, noktambulisti?

Da preostale sate između četvrtka (zapravo) i petka (u stvari) provede odmarajući se na improvizovanom ležaju u prostoriji koja se nalazila tačno iznad kuhinje, a odmah pored spavaće odaje njegovog domaćina i domaćice.

Kakve bi još dodatne prednosti proizišle ili mogle proizići iz produženja takve improvizacije?

Za gosta: sigurnost doma i mir za učenje. Za domaćina: podmlađivanje duha, posredno zadovoljstvo. Za domaćicu: oslobađanje od opsesije, usvajanje pravilnog italijanskog akcenta.

Zbog čega sve te nekolike slučajne podudarnosti između gosta i domaćice nisu mogle da bezuslovno spreče trajnu mogućnost združivanja između jednog studenta i jedne jevrejske kćeri, niti da budu sprečene takvom mogućnošću?

Zbog toga što put do kćeri vodi preko majke, a put do majke preko kćeri.

Na koje je nevezano polisilabičko pitanje svog domaćina gost odgovorio monosilabičkim odrečnim odgovorom?

Na pitanje da li je poznao pokojnu gospođu Emili Siniko, nastradalu nesrećnim slučajem na železničkoj stanici u Sidni Parejdu, 14. oktobra 1903. godine.

Koju je umalo izrečenu izjavu domaćin na to prečutao?

Izjavu koja je objašnjavala njegovo odsustvovanje s pogreba gospođe Meri Gulding, 26. juna 1903. godine, dan uoči godišnjice smrti Rudolfa Bluma (rođenog Virag).

Da li je ponuđeno utočište prihvaćeno?

Hitro, neobjašnjivo, prijateljski, sa zahvalnošću bilo je odbijeno.

Kakva se razmena novca odigrala između domaćina i gosta?

Prvoimenovani je vratio potonjem, bez kamate, izvesnu svotu novca (£1-7-0) funtu i sedam šilinga, koju je potonji pozajmio ovom prvom.

Koji su protivpredlozi bili jedan za drugim iznošeni, prihvatani, menjani, odbijani, iznošeni drugim rečima, ponovo prihvatani, odobravani, potvrđivani?

Da se otpočne s prethodno dogovorenim tečajem italijanskog, koji bi se održavao u stanu učenika. Da se otpočne s nizom statičkih, semistatičkih i peripatetičkih intelektualnih dijaloga, koji bi se vodili u prebivalištu dvojice sagovornika (ukoliko bi stanovali na istoj adresi), u hotelu i restoranu Šip, donja ulica Ebi, broj 6 (vlasnici V. i E. Koneri), Irskoj narodnoj biblioteci, ulica Kilder 10, u Porodilištu, ulica Hols 29, 30 i 31, u javnom parku, u blizini jedne bogomolje, na raskršću dveju ili više javnih saobraćajnica, na sredini prave linije povučene između njihovih boravišta (ukoliko bi sagovornici stanovali na različitim adresama).

Šta je za Bluma činilo problematičnim ostvarenje ovih predloga koji su se međusobno isključivali?

Nepovratnost prošlosti: jednom je na predstavi cirkusa Alberta Henglera u Rotundi, na Ratlend skveru u Dablinu, jedan napola nafrakani klovn, vođen intuicijom, tražeći svoga oca izašao iz arene i u gledalištu prišao mestu na kome je usamljen sedeo Blum i objavio ushićenoj publici da je on (Blum) njegov (klovnov) tata. Nepredvidljivost budućnosti: jednom je u leto 1898. godine on (Blum) s tri zareza na nazupčanom delu obeležio jedan florin (dva šilinga) i njime platio račun kod Dž. i T. Dejvija, prodavaca kolonijalne robe, iz Šarlmon Mola 1, Grand Kanal, da bi taj novčić zaplovio vodama novčanog prometa i možda mu se posredno ili neposredno ponovo vratio.

Da li je klovn bio Blumov sin?

Nije.

Da li se novčić vratio Blumu?

Nikada.

Zbog čega bi ga novo razočaranje još više sneveselilo?

Zato što je na toj ključnoj prekretnici u ljudskom životu želeo da poboljša mnoge socijalne uslove, nastale kao posledice

nejednakosti, škrtosti i uzajamne netrpeljivosti među narodima.

Verovao je, dakle, da bi se ljudski život mogao bezgranično usavršavati, kada bi se eliminisali pomenuti uslovi?

Ostajali su i generički uslovi koje su nametali prirodni, za razliku od ljudskih zakona, kao integralni elementi ljudske zajednice; nužnost uništavanja radi obezbeđenja prehrane: bolna priroda krajnjih funkcija pojedinačnog života, agonija porođaja i smrti: monotona menstruacija koja se kod majmunskih i (naročito) ljudskih ženki proteže od doba puberteta do menopauze; neizbežne nesreće na moru, u rudnicima i fabrikama: izvesne veoma bolne bolesti i zbog njih neophodne hirurške intervencije, urođeno ludilo i nasledna sklonost ka zločinu, pogubne epidemije: katastrofičke kataklizme koje strah pretvaraju u temelj ljudskog mentaliteta: seizmički potresi čiji se epicentri otkrivaju u gusto naseljenim oblastima: postojanje vitalnog razvoja, kroz grčevite metamorfoze, od detinjstva preko zrelosti do propadanja.

Zbog čega se uzdržao od spekulacije?

Zato što je zadatak superiornog intelekta da prihvatljivije fenomene uvede umesto onih manje prihvatljivih, koje treba ukloniti.

Da li je Stiven saučestvovao u Blumovoj ojađenosti?

On je potvrdio svoj značaj kao svesne racionalne životinje koja silogistički napreduje od poznatog ka nepoznatom, i kao svesnog racionalnog reagensa između mikro i makrokosmosa neizbežno utemeljenih na neizvesnosti praznine.

Da li je Blum shvatio tu tvrdnju?

Ne doslovno. Suštinski.

Šta ga je utešilo u njegovom neshvatanju?

Činjenica da je on sam kao kompetentan građanin bez ključa energično prešao put od nepoznatog ka poznatom kroz neizvesnost praznine.

Kojim je redosledom, i uz kakvu prigodnu ceremoniju ostvaren izlazak iz kuće ropstva u divljinu kao novi dom?

Upaljena Sveća u Svećnjaku koji je nosio

BLUM

Đakonski šešir na jasenovom štapu koji je nosio

STIVEN.

Koji je komemorativni psalam *secreto*¹⁷ zapevao?

113, *modus peregrinus: In exitu Israel de Egypto: domus Jacob de populo barbaro*.¹⁸

Šta su učinili na vratima izlaska?

Blum je stavio svećnjak na pod. Stiven je stavio šešir na glavu.

Za koje su stvorenje vrata izlaska bila vrata ulaska?

Za jednu mačku.

S kakvim su se prizorom suočili kada su se, najpre domaćin, a potom gost, tiho pojavili, dvostruko tamni, i kroz prolaz u zadnjem delu kuće izašli iz tame u polusenku bašte?

S nebeskom krošnjom zvezda okićenom vlažnim noćnoplavim plodovima.

Kakvim je razmišljanjima Blum propratio pokazivanje različitih sazvežđa svome gostu?

Razmišljanjima o evoluciji koja sve više uzima maha: o mesecu koji je u početnoj meni jedva vidljiv, kada se približva perigeji: o bezgraničnom laticastom iskričavom nekondenzovanom Mlečnom putu, koji po danu može nazreti posmatrač smešten na donjem kraju vertikalnog cilindričnog stuba zabodenog 5000 stopa duboko u zemlju: o Sirijusu (alfa u Kanis Majoru) udaljenom 10 svetlosnih godina (57 000 000 000 000 milja) a po obimu 900 puta većeg od naše planete: o Arkturusu: o preuranjenom nastupanju ravnodnevice: o Orionu s pojasom i šestostrukom sunčanom tetom i nebulom u koju bi moglo da stane sto naših sunčevih sistema: o umirućim zvezdama i o onima koje se rađaju, kao Nova, 1901. godine: o tome kako naš sistem hrli k sazvežđu Herkulesa: o paralaksi ili paralaktičkom pomeranju takozvanih nepokretnih zvezda, koje se zapravo bez prestanka kreću od neizmerno dalekih eona ka

¹⁷ *Izdvojeno (lat.).*

¹⁸ *Kad izade Izrailj iz Misira, dom Jakovljevi iz naroda tuđega (lat.; Psalmi, 114:1).*

beskrajno dalekim budućnostima u poređenju s kojima godine, onih sedmadesetak koliko obično traje ljudski vek, predstavljaju tek beskrajno malen odsečak vremena.

Da li je bilo i suprotnih razmišljanja o involuciji koja je neuporedivo manjeg obima?

O eonima geoloških perioda zabeleženih u slojevima zemlje: o bezbrojnim sićušnim entomološkim organskim bićima skrivenim u šupljinama zemlje, pod kamenjem koje se može podići, u košnicama i humkama, o mikrobima, klicama, bakterijama, bacilima, spermatozoidima: o nepreglednim trilionima milijardi miliona nevidljivih molekula koje zahvaljujući koheziji molekularne srodnosti sadrži jedna glava čiode: o univerzumu ljudskog seruma naseljenog crvenim i belim telašcima, koja su i sama za sebe svemiri praznog prostora naseljenog drugim telima od kojih je, dalje, svako za sebe svemir deljivih složenih tela a svako od njih je opet deljivo na deljiva složena tela, pa se dividendi i divizori neprestano smanjuju bez stvarne deobe sve dok, ukoliko taj proces potraje dovoljno dugo, nikada i nigde dospemo ni do čega.

Zbog čega te proračune nije izveo do nekog preciznijeg rezultata?

Zato što je nekoliko godina ranije, 1886, baveći se problemom kvadrature kruga, saznao za postojanje jednog broja izračunatog s približnom tačnošću koji je tako veliki i s toliko cifara, kao deveti stepen devetog stepena broja devet, da bi bila potrebna 33 gusto odštampana toma od po 1000 strana s nebrojeno mnogo tabaka i risova najfinijeg papira da bi se štampom obuhvatila celokupna priča o njegovim jedinicama, deseticama, stotinama, hiljadama, desetinama hiljada, stotinama hiljada, milionima, desetinama miliona, stotinama miliona, milijardama, pošto nukleus nebulе svake cifre u svakom nizu sadrži jezgrovit potencijal da bude podignut na krajnju kinetičku potenciju bilo kog stepena bilo koje njegove potencije.

Da li je zaključio da je problem naseljivosti planeta i njihovih satelita nekom rasom, predstavljenom vrstama, kao i mogućnosti društvenog i moralnog iskupljenja te rase posredstvom nekog spasitelja, lakše rešiv?

Poteškoće koje taj problem postavlja drugačije su vrste. Pošto je znao da ljudski organizam, u normalnim uslovima inače sposoban da izdrži atmosferski pritisak od 19 tona, kada

se podigne na neku veću visinu u zemljinoj atmosferi i izloži aritmetičkoj progresiji intenziteta, s približavanjem demarkacionoj liniji između troposfere i stratosfere počinje da pati od krvarenja iz nosa, otežanog disanja i vrtoglavice, kada je pokušao da pronađe rešenje tog problema, kao radnu hipotezu koja se nije mogla opovrgnuti, uzeo je pretpostavku da bi neka prilagodljivija i anatomski drugačije građena rasa živih bića mogla nekako živeti i pod marsovskim, merkurskim, venerijanskim, jupiterskim, neptunskim ili uranskim dovoljnim i ekvivalentnim uslovima, premda bi neko apogejsko čovečanstvo, stvoreno u promenljivim oblicima i s ograničenim razlikama u odnosu na celinu i u međusobnim odnosima, verovatno i tamo kao i ovde ostalo nepromenljivo i nepokolebljivo privrženo taštinama, taštinama nad taštinama, i svemu što je taština.

A problem mogućnosti iskupljenja?

Sporedni dokaz proizlazi iz glavnog.

Koja su različita svojstva sazvežđa naizmenično bila razmotrena?

Različite boje kao obeležja različitih stupnjeva vitalnosti (bela, žuta, grimizna, narandžasta, cinober): intenziteti njihovog sjaja: njihove magnitude sve do sedme i uključujući sedmu: njihovi položaji: kočijaševa zvezda: Valsingamov put: Davidova kočija: Saturnovi kolutovi: zgušnjavanje spiralnih maglina u sunca: međusobno zavisna okretanja dvostrukih sunaca; međusobno nezavisna istovremena otkrića Galileja, Simona Marijusa, Pjacija, Le Verijea, Heršela, Galea: Bodeovi i Keplerovi pokušaji sistematizacije kubatura daljina i kvadrata vremena okretanja: gotovo beskrajna mogućnost sažimanja kosmatih kometa i njihovih prostranih eliptičnih odlazećih i dolazećih orbita od perihelijuma do aphelijuma: sideralno poreklo meteorskog kamenja: libijske¹⁹ poplave na Marsu otprilike u vreme rođenja mlađeg satroskopiste: obavezne godišnje pojave meteorskih kiša negde u vreme posta svetog Lorenca (mučenika, 10. avgust): pojava koja se ponavlja svakih trideset dana poznata kao mladi mesec sa starim mesecom u naručju: pretpostavljeni uticaj nebeskih na ljudska tela: pojava jedne zvezde (1. magnitude) nenadmašnog sjaja koja dominira i noću i danju (novo svetlo sunce nastalo kolizijom i amalgamovanjem do usijanja dvaju ugaslih sunaca) negde u doba rođenja Vilijama Šekspira, iznad delte u sazvežđu

¹⁹ Libija je naziv vodenog predela na Marsu, otkrivenog u XIX veku.

Kasiopeje, koje većito zalazi ali nikada sasvim ne zađe, kao i jedne zvezde (2. magnituda) sličnog porekla ali slabijeg sjaja koja se pojavila a zatim nestala u sazvežđu korone Septentrionalis negde u vreme rođenja Leopolda Bluma, te drugih zvezda sličnog (verovatno) porekla koje su se (odista ili verovatno) pojavile i nestale u sazvežđu Andromede otprilike u vreme rođenja Stivena Dedalusa, kao i u sazvežđu Aurige nekoliko godina posle rođenja i smrti Rudolfa Bluma, mlađeg, i u drugim sazvežđima nekoliko godina pre ili posle rođenja ili smrti drugih osoba, propratne pojave pomračenja, sunčevog i mesečevog, od imerzije do emerzije, prestanak vetra, pomeranje senke, zanemlost krilatih stvorenja, pojavljivanje noćnih ili večernjih životinja, postojanost paklene svetlosti, tamu zemaljskih voda, bledilo ljudskih bića.

Njegov (Blumov) logički zaključak, pošto je sve pažljivo odmerio, dopustivši i mogućnost pogreške?

Da to nije ni nebeska krošnja, ni nebeska pećina, ni nebeska zver, ni nebeski čovek. Da je to Utopija, pošto ne postoji poznat metod za prelazak od poznatog ka nepoznatom: da je to neograničeno prostranstvo, koje se može opisati i kao ograničeno, pretpostavljenim dodavanjem jednog ili više tela istih i različitih magnituda: pokretljivost zamišljenih oblika nepokretnih u prostoru, u vazduhu ponovo učinjenih pokretnim: prošlost koja je verovatno prestala da postoji kao sadašnjost pre nego što su njeni posmatrači stupili u svoje aktuelno sadašnje postojanje.

Da li je bio čvršće uveren u estetsku vrednost tog prizora?

Nesumnjivo, i to zbog mnogobrojnih primera pesnika koji su u delirijumu ljubavne mahnitosti ili u očajanju zbog toga što su odbijeni prizivali strastvena saosećajna sazvežđa ili hladnoću satelita svoje planete.

Da li je onda kao verodostojnu prihvatio teoriju o astrološkim uticajima na sublunarne katastrofe?

Činilo mu se da je i dokaziva i oboriva, te da je nomenklatura korišćena u njenim selenografskim mapama bliska kako proverljivoj intuiciji, tako i varljivoj analogiji: jezero snova, more kiša, zaliv rose, okean plodnosti.

Za kakve je srodnosti pomislio da postoje između meseca i žene?

Njegova drevnost, pošto je stariji od svih telurskih generacija i sve ih je nadživeo: njegova noćna nadmoć: njegova satelitska zavisnost: njegov svetleći odraz: njegova postojanost u svim menama, izlazak i zalazak u zakazano vreme, narastanje i opadanje: nametnuta nepromenljivost njegovog izgleda: njegov neodređeni odgovor na neafirmativno ispitivanje: moć koju ima nad vodama plime i oseke: njegova moć da podstakne zaljubljenost, da umrtvi strast, da obdari lepotom, da otera u ludilo, da podstakne i pomogne prestupništvo: spokojna nedokučivost njegovog lika: stravičnost njegove samotne moćne neumoljive blistave blizine: njegovi nagoveštaji bura i spokojstva: podsticajnost njegove svetlosti, njegovog kretanja i njegove prisutnosti: opominjući izgled njegovih kratera, njegovih isušenih mora, njegove tišine: njegov sjaj, kada je vidljiv: njegova privlačnost, kada je nevidljiv.

Koji je vidljivi svetleći znamen privukao Blumov pogled, da bi ovaj potom privukao Stivenov?

Na drugom spratu (sa zadnje strane) njegove (Blumove) kuće svetlost petrolejke s kosim abažurum, koja je padala na roletne kupljene kod Frenka O'Hare, proizvođača roletni, šipki za zavese i roloa, ulica Anžije 16.

Kako je objasnio tajnu nevidljive osobe, svoje žene Marion (Moli) Blum, koju je odavao vidljivi svetlosni znamen, svetiljka?

Posrednim i neposrednim verbalnim aluzijama i tvrdnjama: potisnutom ljubavlju i divljenjem: opisom; oklevanjem; nagoveštajima.

Jesu li potom obojica začutili?

Začutili su, i posmatrali jedan drugog u ogledalima recipročnih površina lica svojih uzajamnih.

Jesu li neograničeno dugo ostali nepomični?

Na Stivenov predlog, a na Blumov podsticaj, obojica su, najpre Stiven a potom Blum, urinirali u polutama, dodirujući se bokovima, pri čemu su manualnim kretnjama svoje organe mikturacije učinili nevidljivim, a pogledi su im, najpre Blumov a potom Stivenov, bili podignuti ka svetloj i polusvetloj senci svetiljke.

Sličnosti?

Trajektorije njihovih najpre uzastopnih, a potom simultanih urinacija nisu bile slične: Blumov mlaz bio je duži, manje isprekidan, i u ne baš savršenom obliku račvastog pretposlednjeg slova abecede, a on je u svojoj poslednjoj godini srednje škole (1880) mogao da postigne najvišu tačku u konkurenciji svih ostalih šticećenika institucije, 210 učenika: Stivenov je bio viši, šištaviji, jer on je u poslednjim satima prethodnog dana konzumiranjem diuretičnih materija povećao pritisak na mokraćnu bešiku.

Koji su različiti problemi iskrslili pred svakim od njih dvojice u vezi sa nevidljivim a čujnim kolateralnim organom onog drugog?

Pred Blumom: problemi razdražljivosti, oticanja, krutosti, reaktivnosti, dimenzija, sanitarne čistoće, dlakavosti. Pred Stivenom: problem sakerdotalnog integriteta obrežanog Isusa (1. januara, na praznik kada bi svako morao da prisustvuje misi i uzdrži se od svakog služinskog rada koji nije neophodan) kao i pitanje da li božanski prepucijum, od krvi i mesa načinjeni verenički prsten svete rimokatoličke apostolske crkve, koji se čuva u Kalkati, zaslužuje običnu hiperduliju, ili onu četvrtog stupnja obožavanja, primerenu božanskim izraštajima kao što su kosa i nokti na nožnim prstima.

Koji su nebeski znamen primetila obojica istovremeno?

Jedna je zvezda očigledno velikom brzinom proletela preko nebeskog svoda od Vege u Liri preko zenita iznad sazvežđa Berenisine kose prema zodijačkom znaku Lava.

Kako je centripetalni ostajnik obezbedio izlazak centrifugalnom odlazniku?

Uguraio je cev korodiranog muškog ključa u rupu nepouzdanu ženske brave, držeći ga za okruglu glavu i okrenuvši ga zdesna ulevo, te je tako povukao jezičak iz ureza na bravi, a zatim spazmodički povukao stara rasklimatana vrata stvorivši otvor za slobodan izlaz i slobodan ulaz.

Kako su se oprostili jedan s drugim, prilikom rastanka?

Stajali su perpendikularno kraj istih vrata na različitim stranama praga, a ose njihovih oprastajućih ruku sastajale su se u bilo kojoj tački i obrazovale bilo koji ugao manji od zbira dva prava ugla.

Kakvim je zvukom bio praćen stisak njihovih tangenti i razdvajanje njihovih centrifugalnih, odnosno centripetalnih ruku?

Zvukom izbijanja noćnog sata sa zvonika crkve svetog Đorđa.

Koje su odjeke tog zvuka čula njih dvojica?

Stiven:

Liliata rutilantium. Turma circumdet.

Jubilantum te virginum. Chorus excipiat.

Blum:

Hajho, hajho.

Hajho, hajho.

Gde se nalazilo nekoliko članova družine s kojom je Blum toga dana na poziv istog zvona putovao od Sendimaunta na jugu do Glasnevin na severu?

Martin Kaningam (u krevetu), Džek Pauer (u krevetu), Sajmon Dedalus (u krevetu), Tom Kernan (u krevetu), Ned Lambert (u krevetu), Džo Hajns (u krevetu), Džon Henri Menton (u krevetu), Bernard Korigan (u krevetu), Patsi Dignam (u krevetu), Padi Dignam (u grobu).

Kada je ostao sam, šta je Blum čuo?

Dvostruki odjek odlazećih koraka po majčici zemlji, udvojene titraje drombulje u ulici kojom su odzvanjali zvuci.

Kada je ostao sam, šta je Blum osetio?

Hladnoću interstelarnog prostora, na hiljade stepeni ispod tačke mržnjenja ili apsolutne nule Farenhajta, Celzijusa, ili Reomira: prve nagoveštaje skorašnjeg svitanja.

Na šta su ga podsetili zvuk zvona i dodir ruke i zvuk koraka i led samoće?

Na drugove koji su pomrli na različite načine i na raznim mestima: Persija Apdžona (poginuo na bojnopolju, kraj reke Moder), Filipa Giligana (sušica, bolnica u ulici Džervis), Metjua F. Kejna (utapanje, Dablinski zaliv), Filipa Mojsela (trovanje krvi, ulica Hajtsberi), Majkla Harta (sušica, bolnica Mater Mizerikordie), Patrika Dignama (srčana kap, Sendimaunt).

Kakve su ga pojave, mogućnošću da se dogode, navele da ostane?

Nestanak triju poslednjih zvezda, svitanje dana, pojava novog sunčevog kruga.

Je li on ikada ranije bio posmatrač takvih pojava?

Jednom, 1887. godine, nakon duge partije pantomime u kući Luka Dojla, Kimidž, strpljivo je sačekao pojavu dnevnog svetla, sedeći na zidu, pogleda okrenutog prema Mizrahu, istoku.

Da li se sećao početnih parafenomena?

Življeg strujanja vazduha, kukurikanja petla u daljini, crkvenih zvona na različitim mestima, ptičijeg pojanja, usamljenog koraka putnika ranoranioca, vidljivog širenja svetlosti nevidljivog svetlećeg tela, prvog zlatnog traga sunca koje se ponovo rađalo nisko na horizontu.

Da li je ostao?

Prožet dubokim nadahnućem, okrenuo se, ponovo prošao kroz baštu, ponovo ušao u hodnik, ponovo zatvorio vrata. Uz kratak uzdah, ponovo je uzeo sveću, ponovo se popeo uz stepenice, ponovo prišao vratima sobe, na poluspratu, i ponovo ušao.

Šta je iznenada prekinulo njegov ulazak?

Desna slepoočnica udubljena njegove lobanje došla je u dodir s nekim tvrdim drvenim uglom, gde se u infinitezimalnom ali osetnom deliću sekunde kasnije, lokalizovao osećaj bola kao posledica prethodnih prenetih i registrovanih osećaja.

Opiši promene do kojih je došlo u rasporedu delova nameštaja?

Sofa presvučena plišom šljivine boje bila je s mesta naspram vrata premeštena pored kamina blizu čvrsto smotane zastave Velike Britanije (promena koju je on više puta nameravao da izvrši): plavobeli sto s kvadratnom pločom od majolike bio je smešten naspram vrata na prazno mesto koje je ostalo iza sofe presvučene plišom šljivove boje: kredenac od orahovine (čiji je jedan istureni deo na trenutak sprečio njegov ulazak) bio je premešten sa svog mesta kraj vrata na prestižnije ali opasnije mesto ispred vrata: dve stolice bile su premeštene

s desne i leve strane kamina na mesto koje je prvobitno zauzimao plavobeli sto s kvadratnom pločom od majolike.

Opiši ih.

Prva: niska presvučena fotelja s čvrstim naslonima za ruke, produženim i povijenim unatrag, koja je kad je gurnuta unatrag, zadigla nejednake rese četvorougaoanog tepiha i sada se u sredini debelo tapaciranog sedišta videlo da je boja izbledela od sredine prema krajevima. Druga: laka stolica s nogama od trske povijenim napred, postavljena tačno naspram prve, čiji je okvir odozgo do sedišta i od sedišta do osnove bio lakiran tamnosmeđom bojom, a okruglo sedište bilo je načinjeno od bele isprepletane rogozine.

Kakav je značaj pridavan ovim dvema stolicama?

Značaj sličnosti, položaja, simboličnosti, posrednog dokaza, svedočanstva o trajnosti.

Šta se nalazilo na mestu koje je prvobitno zauzimao kredenac?

Pijanino (Kedbi) s otkrivenom klavijaturom, na čijem su zatvorenom sanduku stajali par dugih žutih damskih rukavica i smaragdnozeleno pepeljara s četiri izgorele šibice, jednom napola popušenom cigaretom i dva izbledela opuška, dok su na notnom stalku stajale note *Divne stare ljubavne pesme* u G-duru za glas i klavir (reči Dž. Klifton Bingam, muzika Dž. L. Moloj, interpretacija gospođe Antoanete Sterling) otvorene na poslednjoj stranici sa završnim *ad libitum, forte, pedala, animato, prigušena pedala, ritirando*, kraj.

S kakvim je osećanjima Blum razmišljao o ovim predmetima, jednom po jednom?

S naporom, dok je podizao svećnjak: s bolom, dok je na desnoj slepoočnici osećao čvorugu: s pažnjom, kada je usredsredio pogled na krupan tamni masivni predmet a zatim na svog svetlog vitkog i aktivnog gosta: s brigom, kada se sagnuo i ispravio raščupane rese tepiha: sa zanimanjem, kada se setio sheme boja dr Malakija Maligena, koja je sadržala više nijansi zelene: sa zadovoljstvom, dok je ponavljao reči i prethodni čin i kroz različite kanale unutrašnje senzibilnosti opažao konsekvantnu i konkomitantnu mlaku prijatnu difuziju postepene dekoloracije.

Njegov sledeći postupak?

Iz jedne otvorene kutije sa stola s pločom od majolike izvukao je malenu crnu kupu, visine jednog inča, položio njenu okruglu osnovu na jedan limeni tanjirić, spustio svećnjak na desni utao kamina, izvadio iz prsluka presavijeni prospekt (ilustrovani) s naslovom Agendat Netaim, razvirazmotao ga, površno ga pogledao, smotao ga u tanki cilindar, pripalio ga na svetlosti sveće, tako upaljenog prineo ga vrhu kupe i držao ga tu dok se ovaj nije užario, stavio cilindar u čašicu svećnjaka postavivši njegov nesagoreli deo tako da pospeši potpuno sagorevanje.

Šta je usledilo nakon ove operacije?

Iz kratera zarubljenog kupastog vrha majušnog vulkana podigao se vertikalni i krivudavi oblak dima koji je mirisao na aromatični istočnjački tamjan.

Koji su još homotetični predmeti, osim svećnjaka, stajali na kaminu?

Časovnik od prugastog mermera iz Konemare, zaustavljen u 4.46 ujutro 21. marta 1896. godine, svadbeni poklon Metjua Dilon: patuljasto drvo sa zaleđenim granama, ispod staklenog zvona, svadbeni poklon Luka i Kerolajn Dojl: balsamovana sova, svadbeni poklon odbornika Džona Hupera.

Kakva se razmena pogleda odigrala između ova tri predmeta i Bluma?

U zidnom ogledalu sa zlatnim okvirom neukrašena poledina patuljastog drveta posmatrala je uspravna leđa balsamovane sove. Ispred ogledala je svadbeni poklon odbornika Džona Hupera bistrim melanholičnim mudrim svetlim nepomičnim pogledom posmatrao Bluma dok je Blum mutnim mirnim dubokim nepomičnim pogledom posmatrao svadbeni poklon Luka i Kerolajn Dojl.

Koji je složeni asimetrični lik u ogledalu tada prvukao njegovu pažnju?

Lik usamljenog (ipsorelativnog) promenljivog (aliorelativnog) čoveka.

Zbog čega usamljenog (ipsorelativnog)?

Premda nije imao ni sestre ni brata,

Sin njegovog dede ipak beše njegov tata.

Zbog čega promenljivog (aliorelativnog)?

Od detinjstva do zrelog doba likom je podsećao na svoju roditeljicu. Od zrelog doba do senilnosti sve više će ličiti na svog roditelja.

Koji mu je završni vizuelni utisak prenelo ogledalo?

Optički odraz nekoliko naopačke okrenutih knjiga sa svetlucavim naslovima, neuredno i ne po abecednom redu poslaganih na polici s druge strane.

Katalogizuj te knjige.

Tomov poštanski imenik za Dublin, 1886.

Pesnička dela Denis Florens M'Karti (bakreni obeleživač u obliku bukovog lista na str. 5).

Šekspirova *Dela* (tamnogrimizni maroken, sa zlatotiskom).

Savladajte aritmetiku (smeđi povez).

Tajna istorija dvora Čarlsa II (crveni povez, s pozlatom).

Dečije sveznanje (plavi povez).

Naši dečaćki dani Vilijama O'Brajena, narodnog poslanika (zeleni povez, malo izbledeo, koverta kao obeleživač na str. 217).

Spinozine misli (kestenjasta koža).

Istorija neba ser Roberta Bola (plavi povez).

Elisova *Tri putovanja na Madagaskar* (smeđi povez, naslov nečitak).

Preписка Stark-Munro, od A. Konana Dojla, vlasništvo dablinske Gradske biblioteke, ulica Kepel 106, izdato 21 maja (uoči Duhova) 1904, datum vraćanja 4. jun 1904, 13 dana zakašnjenja (crni platneni povez, s brojem na beloj nalepnici).

Putovanja po Kini od „Vijatora“ (umotana u smeđi papir, naslov ispisan crvenim mastilom).

Filozofija Talmuda (brošura).

Lokartov *Napoleonov život* (bez omota, beleške na marginama, nipodaštavanje pobeda, veličanje poraza glavnog junaka).

Solen und Haben,²⁰ od Gustava Frajtaga (crni kartonski povež, gotsko pismo, kupon iz kutije cigareta kao obeleživač na str. 24).

Hozijerova *Istorija rusko-turskog rata* (smeđi povež, 2 toma, s nalepnicom Garisonove biblioteke, Governors Parejd, Gibraltar, na zadnjoj strani omota).

Lorens Blumfeld u Irskoj od Vilijama Alingama (drugo izdanje, zeleno platno sa zlatnim trolistom kao vinjetom, ime prethodnog vlasnika na prvoj praznoj stranici izbrisano).

Astronomski priručnik (korice od smeđe kože, otkinute, 5 ilustracija, starinski ručni slog, autorove napomene u nonparelu, legenda sa strane u petitu, naslovi u ciceru).

Hristov tajni život (crni karton).

Stazom Sunca (žuto platno, nedostaje naslovna strana, naslov ispisan u zaglavlju svake stranice).

Fizička snaga i kako je steći od Judžina Sendova (crveno platno).

Ukratko ali jasno, elementi geometrije, napisao na francuskom F. Ignat Pardi, na engleski preveo Džon Haris, doktor teologije. Štampano u Londonu, za R. Kneploka iz Bišops Heda MOSSH1, s posvetom vrlo prijatelju, gospodinu Čarlsu Koku, narodnom poslaniku za grad Sautvark i sa izjavom kaligrafski ispisanom mastilom na prvom praznom listu, da je knjiga vlasništvo Majkla Galagera, datirano 10. maja 1822. godine, i s molbom da onaj ko je pronađe, ukoliko se izgubi ili zaturi, vrati knjigu Majklu Galageru, drvodelji, Daferi Gejt, Eniskorti, grofovija Viklou, najlepše mesto na svetu.

Kakve su ga misli zaokupljale tokom tog procesa okretanja obrnutih knjiga?

O nužnosti postojanja reda, jer za sve treba da postoji mesto i svaka stvar treba da bude na svom mestu: o nedostatku smisla za književnost kod žena: o nesvrshodnosti jabuke stavljene u čašu i kišobrana naslonjenog na klozetsku šolju: o nepouzdanosti skrivanja bilo kakvog tajnog dokumenta iza, ispod, ili između stranica knjige.

Koja je knjiga bila najveća po obimu?

Hozijerova *Istorija rusko-turskog rata*.

Šta je još pored ostalih podataka sadržao drugi tom pomenutog dela?

²⁰ *Dugovi i potraživanja* (nem.).

Naziv jedne odlučujuće bitke (zaboravljen), koju je često spominjao odlučni oficir, major Brajan Koper Tvidi (upamćen).

Iz koja dva razloga nije sve proverio u dotičnom delu?

Prvo, da bi vežbao tehniku pamćenja: drugo, zato što se nakon jednog nastupa amnezije, kada je seo za sto u sredini sobe s namerom da pogleda u dotično delo, mnemotehnički setio naziva te vojne operacije, Plevna.

Šta ga je tešilo, dok je tako sedeo?

Čistota, nagota, položaj, spokojstvo, mladost, ljupkost, polnost, razboritost statue Narcisa koja je stajala na sredini stola, kupljene na aukciji od P. A. Rena, Bečelors vok 9.

Šta ga je mučilo dok je tako sedeo?

Sputavajući pritisak kragne (veličina 17) i prsluka (5 dugmadi), dva odevna predmeta koja su sasvim suvišna u odeći odraslih muškaraca i neprilagodljiva promenama mase širenjem.

Kako se rasteretio tih muka?

Skinuo je s vrata kragnu, s crnom kravatom i preklopnim dugmetom, i položio je na levu stranu stola. Zatim je jedno za drugim obrnutim redom otkopčao prsluk, pantalone, košulju i majicu duž središnje linije nejednakih kovrdžavih crnih dlačica koje su se u trouglastoj konvergenciji širile iz grudnog karličnog udubljenja preko površine trbuha i pupčanog predela duž središnje linije kičme sve do šestog pršljena, a otuda u oba smera pod pravim uglom, da bi se linija završila u krugovima opisanim oko dve simetrične tačke, leve i desne, na vrhovima mlečnih žlezda. Otkopčao je jedno za drugim šest dugmadi minus jedno na naramenicama, raspoređenih u parovima, pri čemu je jedan par bio nepotpun.

Koje su nesvesne radnje potom usledile?

Stisnuo je s dva prsta meso oko ožiljka u levom infrakostalnom delu blizu dijafragme, nastalog kao posledica uboda pčelinje žaoke nanetog 2 nedelje i 3 dana pre toga (23. maja 1904. godine). Neodređeno se počeo desnom rukom, premda je bio neosetljiv na svrab, po različitim tačkama i površinama kože, delimično otkrivene, potpuno čiste. Gurnuo je levu ruku u donji levi džep prsluka pa zavukao i vratio natrag

jedan srebrni novčić (1 šiling), stavljen tu (verovatno) prilikom (10. oktobra 1903) pogreba gospođe Emili Siniko, Sidni Parejd.

Sračunati budžet za dan 16. juna 1904.

<i>Rashod</i>		<i>Prihod</i>	
	£. š. p.		£. š. p.
1 svinjski bubreg	0 0 3	Gotovog novca	0 4 9
1 primerak Frimens Džornala	0 0 1	Provizija primljena od <i>Frimens Džornala</i>	1 7 6
1 kupanje s napojnicom	0 1 6	Pozajmio (Stivenu Dedalusu)	1 7 0
Tramvaj	0 0 1		
1 prilog za pokoj duši Patrika Dignama	0 5 0		
2 benberi kolača	0 0 1		
1 ručak	0 0 7		
1 obnovljena pozajmica za knjigu	0 1 0		
1 paketić koverata i papira za pisma	0 0 2		
1 večera s napojnicom	0 2 0		
1 poštanska uputnica i marka	0 2 8		
Tramvaj	0 0 1		
1 svinjska nožica	0 0 4		
1 ovčja nožica	0 0 3		
1 čokolada Kejk Fraj	0 0 1		
1 beli hleb	0 0 4		
1 kafa i zemička	0 0 4		
Pozajmljeno (od Stivena Dedalusa) i vraćeno	1 7 0		
Stanje	0 16 6		
	£ 2 19 3		£ 2 19 3

Da li se proces razodevanja nastavio?

Pošto je u tabanima osećao lak, ali uporan bol, ispružio je nogu na jednu stranu i zagledao se u bore, izbočine i čvornovata mesta stvorena pritiskanjem stopala tokom

hodanja u nekoliko različitih pravaca, a onda se sagnuo, razvezao pertle, oslobodio ih i olabavio, po drugi put izuo obe cipele, povukao desnu, delimično vlažnu čarapu kroz čiji je vrh ponovo provirio nokat njegovog nožnog palca, podigao desnu nogu pa je, pošto je otkopčao elastičnu purpurnu podvezicu i skinuo desnu čarapu, spustio bosu nogu na ivicu sedišta svoje fotelje, uhvatio i blago otkinuo štrčeći deo nožnog palca, podigao otkinuti deo ka nozdrvama i onjušio miris živog mesa, pa onda zadovoljno odbacio otkinuti deo nokta.

Zbog čega zadovoljno?

Zbog toga što je onjušeni miris bio srodan drugim mirisima drugih delova nokata, koje je mladi gospodin Blum, učenik škole gospođe Elis, strpljivo čupao i otkidao svake večeri kad bi nakratko kleknuo da izmoli noćnu molitvu, da bi se potom prepustio ambicioznim maštarijama.

U koju su se krajnju ambiciju sada bile slile sve druge trenutne i buduće ambicije?

Ne da pravom primogeniture, deobom ili pravom najmlađeg sina stekne u trajni posed veliko imanje s velikim brojem jutara, hvati i kvadratnih metara, službeno premereno (procenjeno na £ 42), pašnjaka oko vlastelinskog imanja s čuvarskom ložom i rampom, niti je, s druge strane, poželeo kuću s terasom ili polovinu zajedničke vile, poznate pod imenom *Rus in Urbe*²¹ ili *Qui Si Sana*,²² već da privatnim ugovorom kupi slamom pokrivenu dvospratnu kuću nalik na bungalov, okrenutu ka jugu, s vetrokazom na krovu i uzemljenim gromobranom, s tremom pokrivenim parazitskim biljkama (bršljanom ili divljom lozom), maslinastozelenim vratima lakiranim kao kočija i sa sjajnim mesingom, gipsano pročelje s pozlaćenim ukrasima na olucima i zabatu, a da se, ako je moguće, uzdiže na nekom blagom brežuljku sa prijatnim pogledom s balkona i s ogradom od kamenih stubova, ponad zelenih livada na kojima nema nikoga niti će ikada biti, sa 5 do 6 jutara okućnice, da bude udaljena od najbližeg javnog puta taman toliko da joj se noću iznad grabove žive ograde i kroz nju mogu videti svetla, da bude najviše jednu milju daleko od periferije grada, najviše na 5 minuta od tramvajske ili železničke pruge, (npr. Dandram na jugu, ili Saton na severu, mesta za koja se smatra da po klimi povoljnoj za grudobolne podsećaju na zemljine polove), zemljište bi moralo biti uzeto u

²¹ *Selo u gradu* (lat.).

²² *Ovde je zdravlje* (ital.).

zakup na 999 godina, a kuća bi morala imati 1 salon s isturenim prozorom (dvostruki luk), termometar na zidu, 1 dnevnu sobu, 4 spavaće sobe, 2 sobe za posluhu, popločanu kuhinju s ostavom i perionicom, prostran hodnik s plakarima za rublje, policu za knjige od suve hrastovine s Enciklopedijom Britanikom i Enciklopedijskim rečnikom, na zidu poprečno povešano starinsko srednjovekovno i istočnjačko oružje, gong za pozivanje na obroke, svetiljku od alabastera okačenu o tavanicu, telefonski aparat od vulkanita s telefonskim imenikom, rukom vezeni aksminsterski tepih sa žutom pozadinom i rešetkastim obrubom, toaletni stočić sa stubom i nogama u obliku kandži, ognjište s masivnom mesinganom ogradom i na kaminu sat od lažnog zlata, garantovano precizan s katedralskim zvonom, barometar s higrografskom tabelom, udobna kanabeta i ugaone garniture, presvučene tamnocrvenim plišom, s dobrim oprugama i udubljenim središtem, trodelni japanski paravan i pljuvaonice (u klupskom stilu, kao vino crvena i dobra koža, kojoj se s minimalnim naporima uz pomoć lanenog ulja i sirćeta lako vraća sjaj), i piramidalno prizmatični luster u sredini, drvenu ljljašku s pripitomljenim papagajem (pristojnog rečnika), sjajne tapete po ceni od 10 šilinga tuce, s poprečnim crvenim cvetnim ornamentima i ukrasnim obrubom na vrhu, stepenište u tri pravca razdvojena pod pravim uglom, od lakirane svetle hrastovine, stepenike, stubove, balustrade i ograde s drvenim oplatama u donjem delu zida, presvučene slojem kamfornog voska, kupatilo s toplom i hladnom vodom, kadom i tušem: u mezaninu klozet s jednim neprozirnim pravougaonim prozorom, preklopno sedište, zidnu lampu, mesingani lanac, naslone za ruke, hoklicu za noge i umetničku oleografiju na unutrašnjoj strani vrata: još jedan klozet, običan: sobe za posluhu sa zasebnim sanitarnim i higijenskim pogodnostima za kuvaricu, prvu i drugu sobaricu (plata, sa automatskom povišicom od £ 2 na svake dve godine i plaćenim osiguranjem, godišnja nagrada (£ 1) i penzija (po sistemu 65) posle 30 godina službe, ostavu, ćiler, komarnik, hladionicu, spoljašnje prostorije, podrum za ugalj i drva s ostavom za vina (obična i penušava) za posebne goste koji bi bili pozvani na večeru (večernje odelo), i plinsko osvetljenje u čitavoj kući.

Kakvih bi još atrakcija moglo biti na tom zemljištu?

Kao dodatak, igralište za tenis i odbojku, rasadnik, staklenik s tropskim palmama, održavanim najstručnijim botaničkim pristupom, kamenjar s vodoskokom, pčelinjak uređen po ljudskim principima, ovalne leje na četvorougaonim

travnjacima, s ekscentričnim elipsama crvenih i žutih lala, plavih morskih lukovica, šafrana, narcisa, karanfila, tuberoza, ljiljana, đurđevaka (lukovice se mogu kupiti kod Džejmisa V. Makija, (d.d.), trgovca semenjem i lukovicama na veliko i malo, ovlašćenog prodavca hemijskih đubriva, gornja ulica Sakvil, 23), voćnjak, povrtnjak i vinograd, zaštićene od provalnika zidovima s krhotinama stakla na vrhu, šupu s bravom za različite uredno popisane stvarčice.

Kao na primer?

Koševе za jegulje, posude za jastoge, štapove za pecanje, sekiru, kantar, točilo, valjak, vezačicu otkosa, prtljažnik za kočije, sklopive merdevine, grabulje s 10 zubaca, drvene cokule, grabulje za seno, vile, kalemarski nož, lonac za boju, četku, motiku i tome slično.

Kakva bi se poboljšanja naknadno mogla uvesti?

Staja za kuniće i kokošarnik, golubarnik, botanička bašta, 2 ležaljke (za damu i za gospodina), sunčani sat osenčen i zaštićen senkom zanoveta ili jorgovana, egzotično i milozvučno japansko zvono na levom stubu kraj vrata, veliko bure za vodu, kosilica sa sandukom za travu i bočnim izbacivanjem otkosa, prskalica za travnjak s hidrauličnom cevi.

Kakve bi saobraćajne pogodnosti bile poželjne?

Prema gradu, česta železnička ili tramvajska veza s međustanica ili terminala. Za odlazak u prirodu, bicikli, bezlančani točak sa slobodnom osovinom i korpom sa strane, ili vučno vozilo, magarac s kolima od pruća ili otmene karuce s valjanim kasačem snažnih kopita (uškopljenim čilašom, 14 pedalja u pasu).

Kako bi se mogla zvati ta sagrađiva ili već sagrađena rezidencija?

Vila Blum. Sent Leopolds. Flauervil.

Da li je Blum iz ulice Ekls 7 mogao da zamisli Bluma iz Flauervila?

U širokoj odeći od čiste vune s 'haris' kačketom od tvida, cena 8 šilinga i 6 penija, u praktičnim baštenskim čizmama s elastičnim umecima i kantom za zalivanje, kako u redovima sadi mlade borove, zaliva, potkresuje, vezuje, seje travu, u sumrak s lakoćom gura kolica puna korova sred mirisa tek

pokošene trave, navodnjava tle, umnogostručava mudrost, ostvaruje dugovečnost.

Kakav bi se program intelektualnih aktivnosti istovremeno mogao ostvariti?

Bavljenje fotografijom, uporedno izučavanje religija, kao i folkloru povezanog sa različitim ljubavnim običajima i praznovericama, razmišljanje, razmišljanje o nebeskim sazveždima.

Kakva lakša razonoda?

Pod vedrim nebom: rad u bašti i na polju, vožnja bicikla na ravnim putevima posutim makadamom, uspinjanje na umereno visoka brda, plivanje u skrovitim svežim vodama i spokojno veslanje u pouzdanom čunu ili lakoj barci sa sidarcem u rukavcima bez jazova i brzaka (u letnjem periodu), vespertinalna perambulacija ili ekvestrična cirkumprocesija²³ s razgledanjem golog predela i nasuprot njemu prijatnih vatraca od treseta u seoskim kolibama (u zimskom periodu). U kući, raspravljanje u toploj sigurnosti o nerešenim istorijskim i kriminalnim problemima: čitanje integralnih verzija egzotičnih erotskih remek-dela: stolarski radovi sa sandukom za alat u kome su čekić, šilo, ekseri, zavrtnji, klinici, svrdlo, klešta, dleto i odvijač.

Bi li on mogao da postane seoski gospodin koji se bavi poljskim radovima i gajenjem stoke?

Nije nemoguće, s 1 ili 2 krave-muzare, 1 jutrom brdske ispaše i neophodnom ratarskom opremom, npr. bučkalicom, drobilicom za repu itd.

Kakva bi bila njegova građanska zaduženja i društveni status među seoskim porodicama i vlastelom?

Po redu, odozdo naviše u hijerarhijskom nizu, baštovan, ratar, zemljoradnik, stočar, a u zenitu karijere, sudija mirovnog suda s porodičnim znakom i grbom i odgovarajućim klasičnim sloganom (*Semper paratus*²⁴), uredno uveden u dvorski letopis (Blum, Leopold P., narodni poslanik, P. S, V. P, D. P. N.,²⁵ *honoris causa*,²⁶ Blumvil, Dandram) i spominjan u vestima s dvora i iz

²³ Vespertinalna perambulacija ili ekvestrična cirkumprocesija: večernja šetnja ili jahanje.

²⁴ *Uvek spreman* (lat.).

²⁵ Privatni savetnik, vitez reda svetog Patrika, doktor pravnih nauka.

²⁶ *Počasni* (lat.).

visokog društva (Gospodin i gospođa Leopold Blum otputovali su iz Kingstauna za Englesku).

Kakav bi pravac delovanja on na takvom položaju odabrao za sebe?

Pravac koji bi bio negde između neprikladne blagosti i preterane strogosti: krećući se u heterogenom društvu proizvoljno određenih klasa, koje se neprestano preobražavaju s manjom ili većom društvenom nejednakošću, on bi delio nepristrasnu homogenu neporecivu pravdu, s najvećom mogućom blagošću, ali neumoljivu prilikom izvršenja, uključujući i plenidbu imovine, nepokretne i pokretne, u korist države. S odanošću najvišoj ustavnoj vlasti u zemlji, podstican urođenom ljubavlju prema poštenju, radio bi s ciljem strogog održavanja javnog reda, suzbijanja mnogobrojnih zloupotreba, premda ne svih istovremeno (svaka mera reforme ili smanjenja izdataka bila bi samo privremeno rešenje koje bi moralo biti sadržano u fluktuaciji konačnog rešenja), poštovanje slova zakona (običajnog, pisanog i trgovinskog prava) nasuprot svima koji se tome protive i svim prestupnicima koji krše lokalna prava i propise, svima koji bi (sitnim prekršajima i sitnim krađama ogrevnog drveta) radili na oživljavanju feudalnih zakona, odavno zastarelih i zaboravljenih, svih pompeznih podstrekača međunacionalnih progona, svih koji podstiču međunacionalnu mržnju, svih koji podlošću narušavaju spokoj domaćeg života, svih nasilnika koji uporno ugrožavaju bračnu zajednicu.

Dokazati da je od najranije mladosti voleo pravičnost?

Persiju Apdžonu je 1880. godine u srednjoj školi otkrio da više ne veruje u doktrinu irske (protestantske) crkve (u koju je njegov otac Rudolf Virag, kasnije Rudolf Blum, bio preobraćen iz izraelitske vere, uz posredovanje Društva za širenje hrišćanstva među Jevrejima) koje se kasnije odrekao u korist rimokatoličanstva u vreme braka i priprema za brak, 1888. godine. Pred Danijelom Magrejom i Frensisom Vejdom je 1882. godine u mladićkom prijateljstvu (prekinutom nenadanom emigracijom ovog prvog) tokom noćnih šetnji branio političku teoriju kolonijalne (npr. kanadske) ekspanzije i evolucione teorije Čarlsa Darvina, izložene u delima *Poreklo čoveka* i *Postanak vrsta*. Godine 1885. javno je ispoljio svoju privrženost kolektivnom i nacionalnom ekonomskom programu za koji su se zalagali Džejms Fintan Lalor, Džon Fišer Mari, Džon Mičel, Dž. F. E. O'Brajen i drugi, agrarnu politiku Majkla Davita, zalaganje Čarlsa Stjuarta Parnela (narodnog

poslanika za Kork Siti) za ustavnost, mirovni program, štednju i reforme Vilijama Evarta Gledstona (narodnog poslanika za Midlotijan, S.B.²⁷), te se, da bi istakao svoja politička ubeđenja, uzverao na bezbedno mesto u rasklji grana jednog drveta na Northamberland roudu da bi posmatrao ulazak u prestonicu (2. februara 1888. godine) povorke od 20.000 demonstranata s bakljama, podeljenih u 120 zanatlijskih udruženja, s 2.000 baklji, u pratnji markiza od Rajpona i Džona Morlija.

Koliko je, i kako, nameravao da plati za tu kuću na selu?

Prema prospektu Istaknutog Inostranog Aklimatizovanog Nacionalizovanog Prijateljskog Državnog Građevinskog Preduzeća (osnovanog 1874. godine), maksimalno 60 funti godišnje, što je 1/6 osiguranog prihoda od najboljih vrednosnih hartija, odnosno 5% obične kamate na kapital od 1.200 funti (cena procenjena za dvadesetogodišnji kredit) od čega bi 1/3 trebalo platiti prilikom kupovine, a ostatak u obliku godišnje rente, dakle 800 funti uz 2½ % kamate na istu svotu, plativo na tri meseca u jednakim godišnjim ratama sve dok zajam za kupovinu ne bude amortizovan u periodu od 20 godina, pri čemu godišnja rata iznosi 24 funte, uključujući porez, a dokument o prodaji ostaje u rukama poverenika, jednog ili više njih, kao obezbeđenje od prinudne prodaje, prekluzije, i kao osiguranje uzajamne kompenzacije za slučaj produžene nemogućnosti plaćanja po dogovorenim tačkama, ali inače po isteku navedenog perioda godina kuća ostaje isključivo vlasništvo zakupca.

Koji bi brzi ali opasni putevi za sticanje bogatstva mogli omogući da se takva kupovina odmah izvrši?

Privatni bežični telegraf koji bi sistemom tačkaka i crtica preneo rezultat nacionalne hendikep trke (na ravnoj stazi ili s preponama) na 1 ili više milja i jardi u kojoj je pobedio autsajder s opkladama 50:1 u 3 sata i 8 minuta popodne u Askotu (po griničkom vremenu) tako da poruka bude primljena i upotrebljiva za opklade u Dablinu u 2:59 popodne (dansinško vreme). Neočekivano otkriće predmeta velike novčane vrednosti (dragog kamena, vredne lepljive ili neopećacene poštanske marke /7 šilinga, slezove boje, nenazupčana, Hamburg, 1866. godine: 4 penija, ružičasta, plavi papir, zupčasta, Velika Britanija, 1855. godine: 1 franak, siva, službena, probušena, dijagonalno preštampana, Luksemburg, 1878/, ili kakvog drevnog dinastičkog prstena, unikatne

²⁷ Severna Britanija.

relikvije) na neočekivanom mestu ili neočekivanim putem: iz vazduha (ako je ispusti orao u letu), iz vatre (pod ugljenisanim ostacima izgorele zgrade), iz mora (među otpacima, ostacima, odbačenim i ostavljenim stvarima), sa zemlje (iz želuca neke jestive ptice). Poklon nekog španskog sužnja u vidu dalekog blaga sačinjenog od dragocenosti ili kovanog novca ili zlatnih poluga uloženi u solventnu bankarsku korporaciju pre sto godina s 5% združene kamate na ukupnu vrednost od 2 5.000.000 (pet miliona funti sterlinga). Ugovor s kakvim nepromišljenim kupcem za isporuku 32 kontingenta određene robe s plaćanjem po isporuci i s početnom kamatnom stopom od 1/4 penija, koja bi se neprestano uvećavala geometrijskom progresijom počev od 2 (1/4, 1/2, 1p., 2 p., 4p., 8p., 1š. 4p., 2š. 8p., i tako sve do 32 isplate). Pripremljen plan, zasnovan na proučenim zakonima verovatnoće, za pustošenje kockarnice u Monte Karlu. Rešenje prastarog problema kvadrature kruga, uz državnu premiju od 1.000.000 funti sterlinga.

Da li se industrijskim poduhvatima moglo steći veliko bogatstvo?

Izlečenjem onih dunuma jalove zemlje, predloženim u prospektu Agendat Netaima, Blajbtrauštrase, Berlin, XV. 15, stvaranjem plantaža narandži i lubenica i pošumljavanjem. Iskorišćavanjem otpadnog papira, krzna kanalizacijskih pacova, ljudskih izlučevina koje poseduju hemijska svojstva, a s obzirom na ogromnu proizvodnju prvog, veliki broj ovih drugih i ogromnu količinu trećeg, jer svako normalno ljudsko biće prosečne vitalnosti i apetita godišnje proizvede, ako odbijemo uzgredni proizvod vode, ukupnu težinu od oko 40 kg (uz mešanu životinjsku i biljnu hranu), koju treba pomnožiti s brojem 4.386.035, koliko iznosi ukupan broj stanovnika Irske, prema popisu iz 1901. godine.

Da li je bilo i zamašnjih planova?

Plan koji bi trebalo formulisati i podneti radi odobrenja lučkim vlastima, o eksploataciji belog uglja (hidraulične snage) dobijenog iz hidrocentrale koja bi bila izgrađena u tački najvišeg vodostaja kraj dablinske brane ili pod slapovima Polafuke ili u Pauerskortu, ili građenjem ustava na glavnim tokovima, za ekonomsku proizvodnju 500.000 V. K. S.²⁸ elektriciteta. Plan za ograđivanje poluostrvske delte Nort Bul u Dolimauntu s tim da se na prostoru ispred nje naprave igrališta za golf i strelišta, asfaltirana esplanada s kockarnicama,

²⁸ Vodenih konjskih snaga.

šatrama, streljanama, hotelima, pansionima, čitaonicama, kupatilima za oba pola. Plan za korišćenje kolica s psima i kozama za jutarnju isporuku mleka. Plan za razvijanje irskog turističkog saobraćaja u Dublinu i oko njega, korišćenjem brodića s pogonom na naftu, koji bi plovili vodenim tokom između Ajlend Bridža i Ringsenda, zatim karuca, lokalnih železnica uskog koloseka, i luksuznih parobroda za plovidbu uz obalu (10 šilinga dnevno po osobi, uključujući i usluge vodiča /na tri jezika/). Plan za ponovno prevoženje putnika i robe irskim plovnim putevima, kada se korita očiste od korova. Plan za uspostavljanje tramvajske veze između Stočne pijace (Nort Cirkular roud i ulica Prusija) s kejom (ulica Šerif, Ist Vol), paralelno s železnicom Link (i povezano s Istočnom i Zapadnom železnicom), između stočne pijace, raskršća Lifi, i terminala Midlendove Zapadne železnice, Nort Vol 4345, blizu terminala ili dablinskih ogranaka Centralne železnice, Engleske železnice Midlend, Parobrodskog preduzeća grada Dablina, Železničke kompanije Lankašir i Jorkšir, Parobrodskog preduzeća Glazgova i Dablina, Parobrodskog preduzeća Glazgova, Dablina i Londonderija (linija Lerd), Britanskoirskog parobrodskog preduzeća, Parobrodskog preduzeća Dablina i Morkama, Londonske i severozapadne železnice, Dablinske luke i Lučkog skladišta i tranzitnih skladišta Palgrejva, Marfija i kompanije, vlasnika parobroda, predstavnika parobrodskih kompanija iz sredozemlja – Španije, Portugalije, Francuske, pa Belgije i Holandije i Liverpulskeg osiguravajućeg društva, pri čemu bi troškove za prevoz stoke i dodatne kilometraže, za koju bi se postarala Ujedinjena dablinska tramvajska kompanija, podmirivali stočari plaćanjem takse za ispašu.

Za kakvu bi protazu ugovor za takvih nekoliko planova mogao postati prirodna i neophodna apodoza?

Uz jemstvo u visini tražene sume, uz podršku, i to posredstvom darovnih i prenosnih menica za darodavčevog života ili legatima, nakon spokojnog upokojenja darodavca, preko čuvenih finansijera (Blum Paša, Rotšild, Gugenhajm, Hirš, Montefjore, Morgan, Rokfeler), koji raspoložu šestocifrenim bogatstvom, stečenim tokom uspešnog života, te bi udruživanjem kapitala s prilikom za zaradu plan bio ostvaren.

Kakva bi ga slučajnost mogla učiniti nezavisnim od takvog bogatstva?

Samostalno otkriće neiscrpne zlatne žice.

Zbog čega je razmišljao o tako teško ostvarljivim planovima?

Jedan od njegovih aksioma ogledao se u ideji da takva razmišljanja ili smišljanje priča u kojima bi on sam obavezno bio glavni junak ili spokojno prisećanje na prošlost, ukoliko se redovno upražnjavaju pre odlaska na spavanje, otklanjaju zamor i time omogućavaju zdrav odmor i okrepljenje.

Koje je dokaze imao za to?

Baveći se naukom o ljudskom telu, saznao je da se od ukupno 70 godina ljudskog života, najmanje E, odnosno 20 godina, provede u spavanju. Kao filozof, znao je da je na kraju svakog života ostvaren tek sasvim sićušni deo želja dotične osobe. Kao fiziolog, verovao je da se veštačko ublažavanje loših uticaja uglavnom odigrava u snu.

Čega se bojao?

Da u snu usled nesposobnosti zdravorazumskog rasuđivanja, odnosno one inkomenzurabilne kategoričke inteligencije smeštene u mozgovnim vijugama, ne počini ubistvo ili samoubistvo.

Kakva je razmišljanja obično ostavljao za kraj?

Ona o nekakvom jedinstvenom oglasu koji bi svakog prolaznika naterao da u čudu zastane pred tom novinom u oglašavanju, oslobođenom svih spoljašnjih suvišnosti, svedenom na svoju najjednostavniju i najdelotvorniju suštinu, tako da ostvari potpuno saglasje s brzinom savremenog života i da ne traži više od usputnog opažanja.

Šta je sadržala prva fioka koju je otključao?

Školsku svesku za vežbanje rukopisa, vlasništvo Mili (Milisent) Blum, svesku koja je na pojedinim stranicama sadržala geometrijske crteže s natpisom *Tatičica*, na kojima se videla velika okrugla glava s 5 nakostrešenih vlasi kose, 2 oka viđena iz profila, telo viđeno sprema, s tri krupna dugmeta i 1 trouglastom nogom: 2 izbledele fotografije kraljice Aleksandre od Engleske i Mod Branskomb, glumice i profesionalne lepotice: Božićnu čestitku, s jednom likovno predstavljenom parazitskom biljkom i natpisom *Mizra*,²⁹ te datumom Božić 1892, i imena pošiljalaca: od gospodina i gospođe M. Komerford, uz stih: *Za Božić primi najlepše želje, Za radost,*

²⁹ 1. *Svetionik* (hebr.); 2. ime nekoliko biblijskih gradova.

sreću i veselje, patrljak crvenog, delom rastopljenog pečatnog voska, kupljenog u radnji g. g. Heli, d. d., ulice Dejm, 89, 90 i 91: kutiju sa ostatkom od dvanaest tuceta pozlaćenih pera, kupljenih u istoj prodavnici iste firme: stari peščani sat valjkastog oblika s peskom koji se valjao: zapečaćeno proročanstvo (nikad oštećeno) koje je 1886. godine napisao Leopold Blum a u vezi sa posledicama moguće pravosnažnosti Akta o samoupravi Vilijama Evarta Gledstona (nikada nije postao pravosnažan): lutrijsku ulaznicu br. 2004, za dobrotvorni vašar na dan svetog Kvina, cena 6 penija, 100 nagrada: jedno dečije pismo, datirano, ponedeljak s malim p, i sledećim tekstom: veliko t Tatičice zarez veliko K kako si znak pitanja veliko j Ja sam dobro tačka novi red potpis sa izuvijanim velikim m Mili bez tačke: broš od kameje, svojina Elen Blum (rođene Higgins), pokojne: 3 na mašini otkucana pisma, adresat Henri Flauer, post restant Vestland Rou, adresant Marta Kliford, post restant Dolfins Barn: transkribovano ime i adresa adresanta ta tri pisma u obrnutom alfabetskom punktuiranom kvadrilnearnom kriptogramu (vokali izostavljeni) N.IGS. /WI.UU.OX /W.OKS.MN /Y.IM:³⁰ isečak iz engleskog nedeljnika *Modern sosajeti*, s člankom na temu telesnog kažnjavanja u devojačkim školama: ljubičastu traku koja je 1899. godine krasila jedno uskršnje jaje; dva delimično razmotana gumena prezervativa s rezervnim džepićima, kupljena poštanskom porudžbinom preko poštanskog pregratka 32, Čering kros, London, Vestminster: 1 paketić s 1 tucetom koverata svetložute boje i papirom s tankim linijama i vodenim žigom, čiji je broj sada bio smanjen za 3: nekoliko probranih austrougarskih novčića: 2 srećke Kraljevske i privilegovane mađarske lutrije: uveličavajuće staklo male jačine: 2 erotske razglednice sa sledećim fotografijama: a) usneni koitus jedne nage senjorite (prikazane otpozadi, odozgo) i nagog toreadora (prikazanog spreda, u donjem položaju), b) analna penetracija od strane crkvenog lica muškog pola (potpuno odevenog, odsutnog pogleda) nad crkvenim licem ženskog pola (delimično razodevenom, uzdignutog pogleda), kupljene poštom preko poštanskog pregratka 32, P.O., Čering kros, London, Vestminster: isečak iz novina s uputstvom kako osvežiti stare žutomrke cipele: lepljivu marku od 1 penija, boje lavande, iz doba vladavine kraljice Viktorije: tablicu s merama, koju je izradio Leopold Blum, pre, za vreme, i nakon 2 meseca neprestane upotrebe Sendov-Vajtlijeve sprave za vežbanje (za muškarce 15 šilinga,

³⁰ Rešenje kriptograma je: M RTH/DR FF LC/D LPH NS/B RN (Marta Kliford, Dolfins Barn).

za sportiste 20 šilinga), dakle grudi 28 inča i 29 1/2 inča, biceps 9 inča i 10 inča, podlaktica 8 1/2 inča i 9 inča, butina 10 inča i 12 inča, list 11 inča i 12 inča: prospekt za Čudotvorac, najbolji lek na svetu za oboljenja debelog creva, direktno od firme Čudotvorac, Koventri Haus, Saut Plejs, London, adresovan na gospođu L. Blum uz kratku propratnu poruku koja je počinjala sa: Draga gospođo.

Navesti izraze kojima su u prospektu isticane prednosti tog čudesnog leka.

Leči i ublažava bol dok spavate, u slučaju problema s viškom gasova pomaže prirodi na veličanstven način, obezbeđuje trenutno olakšanje oslobađanjem gasova, održava čistoću creva i osigurava njihov nesputan prirodan rad, jednokratni izdatak od 7 šilinga i 6 penija napraviće od vas novog čoveka a vaš život učiniti vrednim življenja. Čudotvorac je posebno preporučljiv za dame, koje se prijatno iznenade kada osete blagotvoran rezultat, kao delovanje hladnog pića ili sveže izvorske vode u sparnom letnjem danu. Preporučite ga svojoj gospođi i svojim prijateljima, biće uz vas čitavog života. Utaknite dugi okrugli kraj. Čudotvorac.

Da li je tu bilo i pojedinačnih potvrda?

I te kako. Svedočenja sveštenika, britanskog mornaričkog oficira, poznatog pisca, poslovnog čoveka, medicinske sestre, majke petoro dece, duhom odsutnog prosjaka.

Kako se završavalo svedočenje duhom odsutnog prosjaka?

Šteta živa što naša vlada nije delila ljudstvu Čudotvorac tokom Južnoafričkog pohoda! Kakvo bi to olakšanje bilo!

Koji je predmet Blum dodao ovoj zbirci predmeta?

Četvrto na mašini otkucano pismo koje je primio Henri Flauer (neka H. F. bude L. B.) od Marte Kliford (pronaći M. K.).

Kakvim je prijatnim razmišljanjem bila propraćena ta radnja?

Razmišljanjem o tome kako su, nezavisno od tog pisma, njegovo magnetsko lice, stas i ponašanje u toku proteklog dana naišli na povoljan prijem jedne žene (gospođe Džozefine Brin, rođene Džozzi Pauel); jedne medicinske sestre, gospođe Kalan

(krsno ime nepoznato) i jedne devojke (Gerti, prezime nepoznato).

Kakva se mogućnost najavila?

Mogućnost da će dobiti priliku da pokaže svoju mušku privlačnost, u najskorijoj budućnosti, nakon obilnog obeda u privatnim odajama, u društvu otmene kurtizane, privlačnog stasa, umereno pohlepne, obdarene raznim znanjima, gospodskog porekla.

Šta je sve sadržala druga fioka?

Dokumenta: krštenicu Leopolda Pola Bluma: darovnicu na 500 funti kod Osiguravajućeg društva Škotskih udovica, na ime Milisent (Mili) Blum, koja dospeva za isplatu nakon 25 godina, s kamatom na £ 430 u iznosu od £ 462 i 10 šilinga i £ 500 nakon navršenih 60 godina ili u slučaju smrti do 60 godine, ili 500 s navršenih 65 godina ili u slučaju smrti do 65 godine, ili s kamatom (isplaćenom) od £ 299 i 10 šilinga skupa s isplatom u gotovini od £ 133 i 10 šilinga, po izboru: štednu knjižicu banke Alster, poslovnica Koledž Grin, sa upisanim stanjem za pola godine zaključno s 31. decembrom 1903, razlika u korist ulagača: £ 18 - 14 - 6 (osamnaest funti, četrnaest šilinga i šest penija, sterlinga), neto: potvrdu o posedovanju £ 900 kanadskih četvoroprocentnih (upisanih) državnih deonica (oslobođeno poštanske takse): priznanice uprave Katoličkog groblja (Glasnevin), o kupovini parcele: isečak iz lokalnih novina o promeni prezimena ličnim izjašnjavanjem.

Navesti tekst te beleške.

Ja, Rudolf Virag, trenutno sa stanom u ulici Klanbrasil 52, Dablin, ranije nastanjen u Sombateljiju u kraljevini Mađarskoj, ovim potvrđujem da prihvatam ime i da ću se ubuduće uvek i u svakoj prilici predstavljati kao Rudolf Blum.

Koje je još predmete, povezane s Rudolfom Blumom, sadržala druga fioka?

Mutnu dagerotipiju Rudolfa Viraga i njegovog oca Leopolda Viraga, izrađenu 1852. godine u ateljeu njihovog rođaka u prvom, odnosno drugom kolenu, Štefana Viraga iz Sešfehervara, Mađarska. Drevnu knjigu hagade s parom konveksnih naočara rožnatog okvira utaknutih tako da su obeležavale mesto molitve zahvalnosti u ritualu za Pesah (Uskrs): razglednicu s fotografijom hotela Kvins, u Enisu,

vlasnik Rudolf Blum: koverat adresovan sa: *Mome dragom sinu Leopoldu.*

Koje su odlomke rečenica te četiri pročitane reči prizvale u sećanje?

Sutra će biti nedelju dana kako sam primio ... nema svrhe, Leopolde, biti....s tvojom dragom majkom ... to se više ne može podneti ... njoj ... za mene je sve svršeno ... budi dobar prema Atosu, Leopolde ... dragi moj sine ... večno ... mene ... *das Herz ...Gott ...dein...*³¹

Kakva su sećanja na jedno ljudsko biće obolelo od progresivne melanholije ovi predmeti podstakli u Blumu?

Starac, udovac, razbarušene kose, u postelji, pokrivene glave, uzdiše: bolestan pas, Atos, akonit, koga je uzimao u sve većim dozama kao lek za česte napade neuralgije; lice sedamdesetogodišnjaka posle smrti, samoubistvo trovanjem.

Zbog čega je Blum osetio nešto nalik na kajanje?

Zbog toga što se pod uticajem nezrelog nestrpljenja s nepoštovanjem odnosio prema izvesnim verovanjima i obredima.

Kao na primer?

Prema zabrani korišćenja mesa i mleka u istom obroku, prema nedeljnom simpozionu svojih nekoordinisano apstraktnih, usrdno konkretnih merkantilnih koeksvernika i ekskompatriota: obrezivanju muške dece: uzvišenoj prirodi judaičkih spisa: neizrecivosti tetragramationa: svetosti sabata.

Kako su njemu sada izgledala ta verovanja i obredi?

Ništa racionalnije nego ranije, ništa manje racionalno no što su mu sada izgledala druga verovanja i obredi.

Kakvo je bilo njegovo prvo sećanje na Rudolfa Bluma (pokojnog)?

Rudolf Blum (pokojni) pričao je svome sinu Leopoldu (starom 6 godina) o seobama i naseljavanjima unutar i između Dablina, Londona, Firenze, Milana, Beča, Budimpešte, Sombateljija, s izrazima zadovoljstva (njegov deda je video Mariju Tereziju, caricu Austrije, kraljicu Mađarske), s

³¹ *Srce ... bog ... tvoj ... (nem.).*

praktičnim savetima (kad čovek vodi brigu o penijima, funte se same za sebe brinu). Leopold Blum (star 6 godina) pratio je tu priču uz neprestano konsultovanje geografske karte Evrope (političke) i predloge za osnivanje poslovnih ogranaka u različitim spomenutim centrima.

Da li je vreme za obojicu podjednako, ali na različite načine, zamaglilo sećanja na te seobe u svesti pripovedača i slušaoca?

Kod pripovedača, kao posledica starenja i korišćenja narkotičkih toksina: kod slušaoca, kao posledica starenja i rasutosti pažnje ka različitim doživljajima.

Koje su pripovedačeve idiosinkrazije bile usputni proizvodi amnezije?

Ponekad je obedovao a da prethodno nije skinuo šešir. Ponekad je halapljivo srkao sok od ogrozda iz nagnutog tanjira. Ponekad je s usana uklanjao ostatke hrane poderanim kovertom ili kakvim drugim dostupnim komadom hartije.

Koje su dve pojave senilnosti bile još češće?

Kratkovidno prebrojavanje novčića prstima, i podrigivanje posle jela.

Koji su predmeti delimično tešili Bluma prilikom ovih prisećanja?

Darovnica, štedna knjižica, potvrda o posedovanju deonica.

Redukovati Bluma unakrsnim umnožavanjem obrta sudbine, od kojih su ga pomenute potpore čuvala, i eliminacijom svih pozitivnih vrednosti do neke zanemarljive negativne iracionalne nerealne veličine.

Sukcesivno, opadajućim poretkom: Nemaština: nemaština uličnog prodavca jevtinih đinđuva, uterivača krupnih i sumnjivih dugova, sakupljača poreza za sirotinju i zemljarine. Prosjachenje: prosjachenje bankrota-varalice čija se imovina izražena u funtama svodi na u šilinga, čoveka-sendviča, raznošača letaka, noćne skitnice, sumnjičavog udvorice, sakatog mornara, slepog mladića, ostarelog pandura, kvarioca razpoloženja, čankoliza, kvariigre, laskavca, ekscentrika koji kao predmet sveopšte sprdnje sedi na klupi u parku pod starim probušenim kišobranom. Beda: beda stanara

Staračkog doma (Kraljevska bolnica), u Kilmanhajmu, stanara Simpsonove bolnice za osiromašene ali ugledne građane, trajno onesposobljene kostoboljom ili gubitkom vida. Vrhunac bede: ostareli impotentni obespravljeni na teretu društva na samrti poludeli siromah.

Kojih je tu još poniženja bilo?

Bezosećajna ravnodušnost nekada blagonaklonih žena, prezir mišićavih muškaraca, prihvatanje korica hleba, glumljeno neprepoznavanje od strane slučajnih poznanika, lajanje pasa lualica bez ogrlice, projektili od natrulog voća kojima su ga gađala deca, a koji vrede vrlo malo, ili nimalo, ili manje nego nimalo.

Čime se takva situacija mogla preduprediti?

Bolešću (promenom stanja), odlaskom (promenom stana).

Šta bi bilo povoljnije rešenje?

Ovo drugo, linijom manjeg otpora.

U kakvim se razmišljanjima takvo rešenje ukazivalo kao ne baš sasvim nepoželjno?

Neprekidno zajedničko stanovanje ometalo je uzajamno podnošenje ličnih nedostataka. Navika samostalnog kupovanja s vremenom se sve više razvijala. Nužnost da se neprekidnim kretanjem predupredi mogućnost trajnog ostanka na jednom mestu.

U kakvim se razmišljanjima takvo rešenje ukazivalo kao ne baš sasvim neracionalno?

Dotične stranke su se združivanjem povećale i umnožile, te pošto je tako stvoreno i odgajeno potomstvo, dotične su stranke morale da se ako već nisu bile razdružene ponov združe, da bi se povećale i umnožile, što je bilo apsurdno, te da ponovnim združivanjem stvore prvobitni par združivih jedinki, što je bilo nemoguće.

U kakvim se razmišljanjima takvo rešenje ukazivalo kao poželjno?

U razmišljanjima o privlačnosti izvesnih mesta u Irskoj i inostranstvu, predstavljenih opštim geografskim kartama u

boji ili na gravimetrijskim kartama, označenim mernim skalama i šrafiranjem.

U Irskoj?

Litice Mohera, olujne divljine Konemare, Loh Neh s potonulim okamenjenim gradom, Put Divova, Fort Kemden i Fort Karlajl, Zlatna dolina Tipererija, ostrva Arana, pašnjaci kraljevskog Mita, Brigidin brest u Kilderu, brodogradilište Kvins Ajlend u Belfastu, Salmon Lip, jezera JOšarnija.

U inostranstvu?

Cejlon (s plantažama začina koje snabdevaju čajem Tomasa Kernana, agenta firme Pulbruk, Robertson i kompanija, Minsing Lejn 2, London, Ulica Dejm 5, Dablin), Jerusalem, sveti grad (s Omarovom džamijom i kapijom Damaska, ciljem mnogih stremljenja), Gibraltarski tesnac (neponovljivo rodno mesto Marion Tvidi), Partenon (sa statuama nagih grčkih božanstava), berza u Vol stritu (odakle se upravlja međunarodnim finansijama), Plaza de Toros u La Linei, Španija (gde je O'Hara iz plemena Kamerona ubio bika), Nijagara (koju još nijedno ljudsko biće nije prešlo nekažnjeno), zemlja Eskima (koji jedu sapun), zabranjena zemlja Tibeta (iz koje se nijedan putnik ne vraća), Napuljski zaliv (da se vidi ko treba da umre), Mrtvo more.

Pod čijim vođstvom, tragom kojih znamenja?

Morem, put severa, preko noći uz polarnu zvezdu, smeštenu na tački preseka prave linije povučene od bete do alfe Velikog medveda, produžene i spolja presečene u omegi, i hipotenuze pravouglog trougla koji obrazuju linije alfa i omega stvorene na pomenuti način i linija alfa-delta Velikog Medveda. Kopnom, put juga, prema bisferičnom mesecu, koji se pojavljuje u nesavršenim različitim lunarnim fazama kroz razrez na poledini nesavršeno zatvorene suknje neke aljkave devojčure-skitare, a danju prema stubu oblaka.

Kakav bi oglas obznanio iščeznuće nestale osobe?

Nagrada £ 5, otet ili odlutao iz svog stana u ulici Ekls 7, nestao muškarac star oko 40 godina, odaziva se na ime Leopold (Poldi), visina 5 stopa i 9 1/2 inča, čvrste građe, maslinastog tena, možda mu je u međuvremenu izrasla brada, poslednji put viđen u crnom odelu. Gore navedena suma biće isplaćena svakom ko pruži obaveštenja koja bi dovela do pronalaženja nestalog.

Koje bi mu univerzalne binominalne denominacije mogle pristajati kao entitetu i neentitetu?

Za sve podrazumevan ili svima nepoznat. Svakoje ili Nikoje.

Kakva bi mu priznanja pripadala?

Počasti i darovi neznanaca, prijatelja Svakojevih. Besmrtna nimfa, lepotica, verenica Nikojeva.

Zar se nestali nikad i nigde i ni na koji način ne bi ponovo pojavio?

Lutao bi zavek, samim sobom gonjen, do krajnjih granica svoje kometarne orbite, dalje od statičnih zvezda i promenljivih sunaca i teleskopskih planeta, kosmičke siročadi, sve do krajnjih granica prostora, krećući se od jedne do druge zemlje, među ljudima, kroz razne događaje. Negde bi sasvim neprimetno čuo zov i pomalo nevoljno, suncem primoran, odazvao bi mu se. Potom bi se, pošto bi nestao iz sazvežđa Severne Krune, odnekud pojavio novorođen iznad delte u sazvežđu Kasiopeje da bi se nakon nebrojenih eona lutanja vratio kao usamljeni osvjetnik, ruka pravde za zlikovce, tajanstveni krstaš, probuđeni spavač, čija bi novčana sredstva (pretpostavlja se) nadmašila ona kojima raspolaže Rotšild ili Kralj srebra.

Šta bi takav povratak učinilo iracionalnim?

Nezadovoljavajuća jednačina između egzodusa i povratka u vremenu kroz reverzibilan prostor s jedne, i egzodusa i povratka u prostoru kroz ireverzibilno vreme s druge strane.

Kakva je igra različitih sila, koja je stvarala inerciju, odlazak činila nepoželjnim?

Pozni sat, koji je nalagao odlaganje: tama noći koja je nepouzdana saobraćajnice činila nevidljivim, a potrebu za odmorom činila opasnom zbog toga što je ometala kretanje, blizina postelje u kojoj se neko već nalazio, koja se protivila svakom daljem istraživanju: slutnja topline (ljudske) ublažene svežinom (posteljine), koja se protivila žudnji i izazivala žudnju: statua Narcisa, zvuk bez odjeka, žuđena žudnja.

Kakvim je prednostima raspolagala popunjena, za razliku od prazne postelje?

Ukidanjem noćne usamljenosti, superiorne kaloričnosti ljudske (zrela žena) kaloričnosti u odnosu na neljudsku (krčag vrele vode), podsticanjem jutarnjeg kontakta, ekonomičnošću peglanja ukoliko se pantalone valjano presaviju i postave po dužini između gornjeg madraca (prugastog) i vunenog madraca (kariranog).

O kojim je prethodnim sukcesivnim uzrocima svog akumuliranog zamora, koje je osetio pre no što je ustao, Blum u tišini razmislio, pre nego što je ustao?

O pripremanju doručka (žrtva paljenica): o začepljenju creva i defekaciji s predumišljajem (sveta tajna): kupanju (obred Jovanov): pogrebu (obred Samuilov): oglasu Aleksandra Kiza (Urim i Tumim³²): oskudnom ručku (obred Melhisedekov³³): poseti muzeju i narodnoj biblioteci (sveto mesto): poteri za knjigom duž Bedford Roua, Merčants Arča, Velingtonovog keja (Simhat Tora³⁴): o muzici u hotelu Ormond (Šira Širim³⁵): o prepirci s jednim ratobornim trogloditom u krčmi Bernarda Kirnana (žrtva pokajnica): o neispunjenom periodu vremena koji je obuhvatio vožnju kočijom, posetu kući žalosti, rastanak (pustinja): o erotičnosti ženskog egzibicionizma (obred Onanov): o dugom porađanju gospođe Mine Pjurifoj (žrtva pomirenja): poseti kući razvrata gospođe Bele Koen, ulica Tajron 82, donji kraj, te o tuči i metežu do kojih je potom došlo u ulici Biver (Armagedon): o noćnom lutanju do kočijaškog svratišta kraj mosta Bat i natrag (ispaštanje).

Kakvu je zagonetku, koja se sama nametnula pre no što je ustao da krene i okonča sve da ne bi sve okončao, Blum nehotice odgonetnuo?

Uzrok kratkog oštrog neočekivanog usamljenog pucketanja kojim se oglasio bezosećajni materijal drvenog stola išaranog žilicama.

Koju samu po sebi zapetljanu zagonetku Blum koji je ustao i krenuo da sakupi mnogobojne mnogooblične i mnogobrojne delove odeće, iako je hteo da odgonetne, nije odgonetnuo?

³² Svetlost i savršenstvo (hebr.); simboli doktrine i vere.

³³ Prva knjiga Mosijeve, 14:18.

³⁴ Radost u zakonu (hebr.); poslednji dan praznika Sukot.

³⁵ Pesma nad pesmama (hebr.).

Ko je onaj u mantilu?

Koju je samu po sebi razumljivu zagonetku, o kojoj je povremeno ali istrajno razmišljao 30 godina, Blum u tom trenutku, pošto je stvorio prirodnu tamu ukidanjem veštačkog svetla, iznenada i bez reči razumeo?

Gde je bio Mojsije, kad se ugasila sveća?

Koje je nesavršenosti u tom savršenom danu Blum u hodu, bez reči, jednu za drugom nabrojao?

Privremeni neuspeh u nastojanju da obezbedi obnavljanje oglasa, da nabavi izvesnu količinu čaja od Tomasa Kernana (agenta za firmu Pulbruk, Robertson i kompanija, ulica Dejm, Dublin, i Minsing lejn 2, London), u pokušaju da utvrdi postojanje ili nepostojanje posteriornog rektalnog otvora kod helenskih božanstava ženskog pola, te da obezbedi pristup (besplatan ili plaćen) na predstavu *Liaha* s gospođom Bandman Palmer u pozorištu Gejeti, južna ulica King, brojevi 46, 47, 48 i 49.

Koga se neprisutnog lica Blum, zastavši, iznenada setio?

Lica njenog oca, pokojnog majora Brajana Kupera Tvidija, pripadnika jedinice Kraljevskih dablinskih strelaca, s Gibraltara i iz Rehobota, Dolfins Barn.

Koji su povratni utisci o istom liku hipotetički bili mogući?

Njegovo udaljavanje sa stanice Severne železnice, ulica Amijens, uz neprekidno jednolično ubrzanje, duž paralelnih linija koje se, ukoliko bi bile produžene, sastaju u beskonačnosti: duž paralelnih linija, koje dolaze iz beskonačnosti, uz neprekidno jednolično usporavanje, na stanici Severne železnice u ulici Amijens, u povratku.

Koje je različite delove ženskog intimnog rublja primetio?

Par novih bezmirisnih polusvilenih crnih damskih čarapa, par novih ljubičastih podvezica, par povelikih ženskih gaćica od indijskog muslina, duboko izrezanih, s mirisom opoponaksa, jasmína i Muratijevih turskih cigareta, s dugačkom sjajnom čeličnom pribadačom ovalnog oblika, grudnjak od batista s tankim čipkanim obrubom, plisiranu podsuknju od plavog svilenog mohera, predmete koji su bez

reda bili razbacani po četvorouganim kovčegu, obrubljenom s četiri letve, s okovima na uglovima, oblepljenom raznovbojnim nalepnicama, spreda beleženom inicijalima B. K. T. (Brajan Kuper Tvidi).

Koje je neintimne predmete ugledao?

Komodu, s jednom naprslom nogom, u celini pokrivenu četvrtastim pokrivačem od kretona, dezen s jabukama, na kome je počivao crni damski slameni šešir. Posude od narandžastog porcelana, kupljene kod Henrija Prajsa, proizvođača korpi, galanterije, porcelanskog posuđa i gvozdene robe, ulica Mur, brojevi 21, 22 i 23, bez reda razbacane po umivaoniku i po podu: lavor, posudu za sapun i stalak za četke (sve to skupa na umivaoniku), kao i krčag i noćnu posudu (na podu, odvojene).

Šta je Blum uradio?

Odevne predmete položio je na jednu stolicu, svukao sa sebe svoje preostale odevne predmete, ispod jastuka na uzglavlju izvukao presavijenu dugu belu spavaćicu, proturio glavu i ruke kroz odgovarajuće otvore spavaćice, premestio jastuk s uzglavlja u dno postelje, u skladu s tim podesio i posteljину, i uvukao se u postelju.

Kako?

Obazrivo, kao i uvek kada je ulazio u nečije boravište (svoje ili tuđe): pažljivo, jer su spiralne opruge madraca bile stare, a mesingane ploče i zmijolike alke razlabavljene i klimave od pritiska i otpora: smotreno, kao da ulazi u kakvu jazbinu ili zasedu ili zmijsko leglo: lako, da što manje zasmeta: pobožno, u postelju začeca i rađanja, konsumacije braka i brakolomstva, snevanja i smrti.

Na šta su mu udovi, kada su se postepeno opružili, naišli?

Na novu čistu posteljину, dodatne mirise, prisustvo ljudskog obličja, ženskog, njenog, udubljenje od ljudskog obličja, muškog, ne njegovog, na neke mrve, na mrvice mesa iz konzerve, ponovo skuvanog, koje je uklonio.

Da se osmehnuo, zbog čega bi se osmehnuo?

Na pomisao da svako ko ulazi zamišlja da je baš on prvi koji ulazi, pri čemu je zapravo poslednji u prethodnom nizu, čak i ako je prvi u novom nizu, svako za sebe zamišlja da je prvi,

poslednji, jedini i jedinstven, pri čemu nije ni prvi ni poslednji ni jedini ni jedinstven u nizu koji započinje i večno se ponavlja u beskonačnosti.

Koji je to prethodni niz?

Ako Malvija uzmemo kao prvog u svom nizu, slede Penrouz, Bartel d'Arسي, profesor Gudvin, Džulijus Mastijanski, Džon Henri Menton, otac Bernard Korigan, jedan seljak na izložbi konja Dablinskog društva, Magot O'Rajli, Metju Dillon, Valentajn Blejk Dillon (gradonačelnik Dablina), Kristofer Kalinan, Linihan, jedan italijanski verglaš, jedan nepoznati gospodin u pozorištu Gejeti, Bendžamin Dolard, Sajmon Dedalus, Endru (Piser) Berk, Džozef Kaf, Vizdom Heli, odbornik Džon Huper, doktor Frensis Brejdi, otac Sebastijan iz Maunt Argusa, čistač cipela kod Glavne pošte, Hju E. (Blejzis) Bojlan i tako dalje i tome slično bez kraja i konca.

Kako je razmišljao o poslednjem članu ovog niza i nedavnom korisniku te postelje?

Mislio je na njegovu snagu (grubijan), telesne proporcije (lepilac plakata), trgovačku sposobnost (prevarant), upečatljivost (hvalisavac).

Zbog čega je posmatrač uočavao upečatljivost uz snagu, telesne proporcije i trgovačku sposobnost?

Zbog toga što je sa sve većom učestalošću kod prethodnih članova istog niza uočavao istu požudu, koja se zapaljivo prenosila najpre s panikom, potom s razumevanjem, pa sa žudnjom, i konačno sa zamorom, uz naizmenično pojavljivanje simptoma komprehenzije i aprehenzije oba pola.

Kakva su antagonistička osećanja prožimala njegova potonja razmišljanja?

Zavist, ljubomora, poricanje, ravnodušnost.

Zavist?

Zbog telesnog i duhovnog muškog organizma posebno prilagođenog dominantnom položaju u energičnoj ljudskoj kopulaciji i pri energičnim pokretima klipa i cilindra neophodnim za potpuno zadovoljenje trajne ali ne i akutne požude u telesnom i duhovnom ženskom organizmu.

Ljubomora?

Zbog toga što je životna i žustra priroda u svom slobodnom stanju naizmenično bivala agens i reagens privlačnosti. Zbog toga što se privlačnost između agenasa i reagenasa u svakom trenutku razlikovala, u obrnutoj proporciji povećavanja i smanjivanja, s neprestanom kružnom ekspanzijom i radijalnim kruženjem. Zbog toga što je svesno razmišljanje o fluktuaciji atrakcije stvaralo, po želji, fluktuaciju zadovoljstva.

Poricanje?

Na osnovu a) poznanstva začetog septembra 1903. godine u radnji Džordža Mesajasa, krojača i trgovca konfekcijom, kej Eden broj 5, b) gostoprimstva, ljubazno ponuđenog i prihvaćenog, te lično uzvraćenog i prihvaćenog, c) relativne mladosti podložne porivima ambicije i uzvišenih osećanja, kolegijalnog altruizma i ljubavničkog egoizma, d) vanrasne privlačnosti, unutarrasne inhibicije, nadraženog prerogativa, e) predstojeće muzičke turneje po provinciji, zajedničkih tekućih troškova, deljenja čiste zarade.

Ravnodušnost?

Kao i svaki prirodni čin neke prirode izražen ili shvaćen, izvršen u prirodnoj prirodi od strane prirodnih stvorenja u skladu sa njegovim, njenim ili njihovim prirodnim prirodama, čin neslične sličnosti. A to je manje pogubno od kataklizmičke anihilacije planete kao posledice kolizije s ugaslim suncem. Manje je kažnjivo od krađe, razbojništva, okrutnosti prema deci i životinjama, sticanja novca lažnim predstavljanjem, krivotvorenja, pronevere, prisvajanja društvenog novca, izdaje poverenja zajednice, simuliranja bolesti, nanošenja teških ozleda, kvarenja mladeži, klevete, ucene, nepoštovanja suda, podmetanja požara, izdaje, zločina, pobune na moru, prestupništva, provale, bekstva iz zatvora, upražnjavanja protivprirodnog bluda, dezerterstva iz oružanih snaga na ratištu, krivokletstva, krivolova, zelenaštva, špijunaže u korist kraljevih neprijatelja, lažnog predstavljanja, oružanog napada, ubistva, ubistva s predumišljajem. I nije manje normalno od svih drugih promenljivih procesa prilagođavanja na promenjene uslove življenja, čiji je rezultat recipročna ravnoteža između telesnog organizma i njegovih pratećih okolnosti – hrane, pića, stečenih navika, nametnutih sklonosti, ozbiljnih bolesti. A i više je nego neizbežno, nepopravljivo.

Zbog čega više poricanje nego ravnodušnost, manje zavist nego ravnodušnost?

Između jednog nasilja (brak) i drugog nasilja (preljuba) ne stoji ništa drugo do nasilje (kopulacija) a ipak bračnog nasilnika nad bračno napastvovanim nije napastvovao preljubnički napasnik nad preljubnički napastvovanom.

Kakva odmazda, ukoliko je odmazda uopšte moguća?

Ubistvo, nipošto, pošto dva zla ne čine dobro. Dvoboj, ne. Razvod, ne sada. Razotkrivanje pomoću kakvog mehaničkog sredstva (automatska postelja) ili pojedinačnog svedočenja (skriveni očevici), još ne. Tužba za odštetu ili simulirani napad s dokazima o pretrpljenim ozledama (samoranjavanje), nije isključeno. Ako je moguća ikakva prećutna saglasnost (materijalna, u vidu uspešne konkurentske oglasne firme: moralna, priznavanje uspeha suparnika na ljubavnom planu), omalovažavanje, otuđivanje, poniženje, razvod koji jednu rastavljenu stranu štiti od druge, a rastavljača od obe.

Kakvim je razmišljanjima on, svesni protivnik praznine neizvesnosti, pravdao svoja osećanja pred samim sobom?

Podrazumevana tananost himena, pretpostavljena nedodirljivost te stvari po sebi: nesklad i disproporcija između samoprodužujuće tenzije predložene stvari i samoskraćujućeg opuštanja nakon obavljene stvari: nejakost koja se neopravdano pripisuje ženama, mišićavost muškaraca: promenljivost etičkih zakona: prirodna gramatička tranzicija inverzijom bez alteracije smisla preteritne propozicije u aoristu (rašćlanjen kao muški subjekat, monosilabički onomatopejski prelazni glagol s direktnim ženskim objektom) iz aktiva u korelativnu preteritnu propoziciju u aoristu (rašćlanjenu kao ženski subjekt, pomoćni glagol i kvazimonosilabički onomatopejski prošli particip s komplementarnim muškim agensom) u pasivu: trajni proizvod semenika kroz generacije: neprekidna proizvodnja semene tečnosti destilacijom: nesvršishodnost trijumfa ili protesta ili osvete: ništavnost toliko hvaljene vrline: letargičnost agnostičke materije: apatičnost zvezda.

U kakvo su se završno zadovoljstvo slila ova protivurečna osećanja i razmišljanja, svedena na svoje najjednostavnije oblike?

Zadovoljstvo ubikvitetom istočne i zapadne zemaljske hemisfere, u svim naseljivim zemljama i na ostrvima istraženim

ili neistraženim (zemlja ponoćnog sunca, ostrva blaženih, grčka ostrva, obećana zemlja) adipoznih stražnjih ženskih hemisfera, koje mirišu na med i mleko i izlučevinu krvi i toplinu semena, podsećaju na iskonske porodice krivulja amplitude, koje nisu nimalo podložne trenutnim utiscima ili kontradiktornim izrazima, a neprestano ispoljavaju svoju nemu nepromenljivu zrelu animalnost.

Vidljivi znaci najave zadovoljenja?

Aproksimativna erekcija: obazriva adverzija: postepena elevacija: bojažljiva revelacija; tiha kontemplacija.

A onda?

Poljubio je debeljuškaste mekane zlačane mirisne dinje njene stražnjice, obe debeljuškaste dinjaste hemisfere, posred mekane zlačane brazde, poniznim dugim izazovnim kao dinja slatkim poljupcem.

Vidljivi znaci postignutog zadovoljenja?

Tiha kontemplacija: obazriva velacija: postepeno spuštanje: obazriva adverzija: aproksimativna erekcija.

Šta je usledilo nakon te tihe akcije?

Sanjivo prizivanje, invokacija, manje sanjivo prepoznavanje, nagoveštaj uzbuđenja, katihizijsko propitivanje.

S kakvim je modifikacijama pripovedač odgovorio na to propitivanje?

Negativnim: propustio je da spomene tajno dopisivanje između Marte Kliford i Henrija Flauera, javnu prepirku unutar, pored, i u blizini ovlašćene točionice pića Bernarda Kirnana i kompanije, d. d., ulica Litl Britn, brojevi 8 i 9, erotski izazov i odgovor izazvan egzibicionizmom izvesne Gertrude (Gerti), prezime nepoznato. Pozitivnim: spomenuo je predstavu *Liaha* s gospođom Bandman Palmer u pozorištu Gejeti, južna ulica King, brojevi 46, 47, 48, i 49, poziv na večeru u Vinov (Marfijev) hotel u ulici Louer Ebi, knjižicu odurno pornografskog sadržaja, pod naslovom *Slasti greha*, anonimnu, iz pera jednog uglednog gospodina, trenutni potres, izazvan loše proračunatim pokretom u izvođenju gimnastičke vežbe posle jela, čija je žrtva (sada već potpuno oporavljena) bio Stiven Dedalus, profesor i pisac, najstariji živi sin Sajmona Dedalusa, bez stalnog

zanimanja, a spomenuo je i aeronautički pothvat koji je on (pripovedač) izveo u prisustvu svedoka, rečenog profesora i pisca, bez trenutka oklevanja u donošenju odluke, i s gimnastičarskom gipkošću.

Da li je priča što se drugih detalja tiče ostala verodostojna?

Apsolutno.

Koji su se događaj ili osoba nametnuli kao ključna tačka njegovog pripovedanja?

Stiven Dedalus, profesor i pisac.

Koja su ograničenja aktivnosti i osujećenja bračnih prava primetili slušateljka i pripovedač u vezi s njima samima tokom tog isprekidanog i sve više lakonskog pripovedanja?

Slušateljka je primetila ograničenje plodnosti pošto je brak bio svečano sklopljen 2 kalendarska meseca nakon osamnaeste godišnjice njenog rođenja (8 septembra 1879), dakle 8. oktobra, i konsumiran istog dana, te se kao posledica toga 15. juna 1889. godine rodilo žensko dete, jer je konsumacija braka bila ostvarena i 10. septembra iste godine, a potpuni telesni odnos, s prosipanjem semena u ženski polni organ, poslednji put je obavljen 27. novembra 1893. godine, dakle 5 nedelja pre no što se 29. decembra 1893. godine rodilo drugo (i jedino muško) dete, koje je pak umrlo 9. januara 1895. godine, pošto je poživelo 11 dana, te je dakle u periodu od 10 godina, 5 meseci i 18 dana telesno opštenje bilo nepotpuno, bez prosipanja semena u ženski polni organ. Pripovedač je primetio ograničenje aktivnosti, mentalne i telesne, pošto celovit duhovni odnos između njega i slušateljke nije ostvaren od vremena pojave puberteta, najavljenog katanemijskom hemoragijom, ženskog deteta pripovedača i slušateljke, 15. septembra 1903. godine, te je dakle u periodu od 9 meseci i jednog dana, kao posledica unapred određenog prirodnog razumevanja u nerazumevanju između dve polno zrele žene (slušateljke i potomka), njegova potpuna fizička sloboda delovanja bila ograničena.

Kako?

Različitim učestalim ženskim raspitivanjima u pogledu muških odredišta kuda, gde, u koje vreme, koliko dugo, s kojim ciljem, u slučajevima privremenih odsustvovanja, planiranih ili već okončanih.

Šta se vidljivo pomeralo iznad nevidljivih misli slušateljke i pripovedača?

Naviše bačen odraz svetiljke i abažura, nepravilni niz koncentričnih krugova različitih nijansi svetlosti i senke.

U kojim su pravcima ležali slušateljka i pripovedač?

Slušateljka: istok-jugoistok. Pripovedač: zapad-severozapad: na 53. paraleli severne geografske širine, i 6. uporedniku geografske dužine: pod uglom od 45° u odnosu na zemljin polutar.

U kom stanju mirovanja ili pokreta?

Relativnog mirovanja u odnosu prema sebi samima i jedno prema drugom. Kretanja, utoliko što su oboje bili nošeni prema zapadu, jedno unapred a drugo unatrag, većnim okretanjem zemlje vazda promenljivim putevima nepromenljivog prostora.

U kom položaju?

Slušateljka: opružena postrance, na levom boku, s levom šakom pod glavom, desnom nogom pravolinijski ispruženom i položenom na levu nogu, savijenu, u položaju Gea-Telus,³⁶ ispunjena, usnula, naduta od semena. Pripovedač: opružen porebarke, na levom boku, desna ruka i leva noga savijene, kažiprst i palac desne ruke na hrptu nosa, u položaju prikazanom na fotografiji koju je snimio Persi Apdžon, iscrpljenog deteta-čoveka, čoveka-deteta u utrobi.

U utrobi? Iznuren?

On počiva. On je putovao.

Sa?

Sinbadom Moreplovцем i Tinbadom Toreplovцем i Džinbadom Džoreplovцем i Vinbadom Vinoplovцем i Kitbadom Kitolovcem i Finbadom Finoplovцем i Binbadom Bureplovцем i Pinbadom Ploviplovцем i Minbadom Minolovcem i Hinbadom Hranolovcem i Rinbadom Raznoplovcem i Dinbadom Davnoplovцем i Jinbadom

³⁶ Gea (grčka) i Telus Mater (rimski) boginje su zemlje, majke svih živih bića. Na slikama i skulpturama obično su predstavljane u ležećem položaju.

Jajolovcem i Linbadom Lakoplovcem i Zinbadom
Zvrkoplovcem.

Kada?

Prema mračnoj postelji u kvadratu opisanom oko jajeta
Sinbadove ptice rok i ok³⁷ u noći počinka svih rokova i okova
Tminbada Svetloplovca.

Kuda?

³⁷ Rok – mitska ptica titanske veličine; ok – izumrla ptica trkačica.

Da jer on nikad nije učinio tako nešto nikada nije zatražio doručak u krevetu s dva jajeta još odonda u hotelu *Siti arms* kada se pravio da je bolestan i govorio kao bolesnik prenemagao se ne bi li postao zanimljiv onoj matoroj veštici gospođi Riordan i verovao da je uspeo da je obrlati a ona nam nije ostavila ni cvonjka sve je dala za mise za pokoj nje i njene duše cicija jedna nad cicijama pa njoj je bilo žao i da da 4 penija za špiritus pričala mi je o svojim boljkama umela je ta bez kraja i konca da naklapa o politici i zemljotresima i kraju sveta daj bar da se pre toga lepo provedemo sačuvaj me bože kad bi sve žene bile takve da gundaju protiv kupaćih kostima i dekoltiranih haljina sve se bojim da bi neko od nje zatražio da to obuče mislim da je bila pobožna zbog toga što je nijedan muškarac ne bi dva puta pogledao nadam se da nikad neću postati takva čudo jedno da nije tražila od nas i da pokrijemo lica ali bila je školovana žena nema šta stalno je trtljala gospodin Riordan ovo pa gospodin Riordan ono sigurno je jedva dočekao da je se oslobodi i onaj njen pas stalno je njuškao moje krzno i pokušavao da mi se podvuče pod suknju naročito onda kad ipak dopada mi se to što je ljubazan prema takvim starim ženama i prema konobarima i prosjacima takođe on se ne pravi važan ni zbog čega ali nije uvek takav a šta ako bi se ozbiljnije razboleo svakako je bolje odmah ih poslati u bolnicu gde je sve čisto samo što bih sigurno morala da ga ganjam mesec dana a onda bi se tu nacrtala neka bolničarka pa bi se on ukopao i ostao tamo sve dok ga ne izbace ili neka kaluđerica kao na onoj njegovoj ogavnoj fotografiji ma ta je kaluđerica isto koliko i ja da jer oni su takvi slabići i cmizdravci kad su bolesni treba im žena da ih leči i kad im poteče krv iz nosa prosto da pomisliš tragedija eto i onaj na Saut cirkularu što je izgledao kao da umire kad je uganuo nogu na izletu hora na Šugarloufu onog dana kad sam nosila onu haljinu gospođica Stak mu je nosila cveće najgore što je mogla da nađe na dnu korpe spremna na sve samo da uđe u mušku spavaću sobu s onim njenim usedeličkim glasom pokušavala da zamisli da ovaj umire sve kao ono nikada ti više lice videt neću premda u postelji jeste izgledao muževnije s onom svojom tek izniklom bradom takav je bio i otac sem toga mrzim zavoje i lekove onda

kada je sekao kurje oči pa posekao prst na nozi bilo ga strah da ne dobije trovanje krvi a kad bih se ja razbolela baš me zanima kako bi me pazio samo što žena to naravno krije da ne bi podigla uzbunu kao što oni rade ma bio je on kod neke vidim mu ja to po apetitu ali baš me briga nije to ljubav jer bi inače pošandrcao misleći na nju znači možda je neka od onih noćnih frajli ako je stvarno bio tamo dole a tek ona priča o hotelu smislio je gomilu laži da prikrije svoje delo te zadržao me Hajns te koga sam ono sreo a da sećaš se Mentona i koga još samo da se setim ono krupno bebasto lice tek što se oženio a švrlja s nekom devojkom video sam ga na Pulsovoj predstavi živih slika i okrenuo mu leđa a on se odšunjao i nikom ništa ali jednom je bio toliko drzak da je počeo da mi se udvara pa se hvalisao sav pun sebe uh one njegove vodnjikave oči takvog mamlaza ja u životu nisam srela i to mi je advokat samo što ja ne volim to silno lomatanje po krevetu a ako nije to onda je neka kurvica s kojom se negde spandao ili je slučajno pokupio eh kad bi ga one poznavale kao što ga ja znam dabome jer prekjuče je pisao nekakvo pismo kad sam ušla u dnevnu sobu da uzmem šibice i da mu pokažem Dignamovu čitulju u novinama kao da me nešto nateralo pokrio ga je upijajućom hartijom i kao razmišlja o poslu znači da je vrlo verovatno da je pisao nekoj koja misli da je u njemu našla mekušca jer svi muškarci pomalo postaju takvi u njegovim godinama posebno kad se kao on primaknu četrdesetoj hoće da izmuze iz njega sve do poslednje pare matora budala je najveća budala a posle uvek dođe da me ljubi u guzicu da sve zabašuri ma puca meni prsluk s kim on to radi ili je radio mada bih volela da znam pod uslovom da mi ne rade to pred nosom kao s onom profuknjačom onom Meri koja nam je bila sobarica na Ontario Terasu natapacirala guzicu da ga napali ma dosta mi je i da osetim da smrdi na one nafrakane ženske jednom ili dvaput sam posumnjala pa ga naterala da mi priđe i našla mu žensku vlas na kaputu da i ne spominjem ono kad sam ušla u kuhinju tvrdio je da je došao da pije vode nije njima dosta jedna žena on je za sve kriv razmazio je sve služavke a nju još pozvao da za božić večera s nama kako da ne e pa neće moći u mojoj kući ta mi je krala krompire i ostrige koje koštaju dva šilinga tuce išla tetki u posetu kako da ne čista pljačka eto šta je to bilo ali znala sam da ima nešto s njom umem ja to da nanjušim rekao je nemaš dokaza da je ona dokaza kako da ne njena tetka je obožavala ostrige ali ja sam joj rekla šta mislim o njoj a on predložio da izađem da bi ostao nasamo s njom ne bih se ja ponižavala da ih uhodim one podvezice što sam našla u njenoj sobi onog petka kad nije bila kod kuće to mi je bilo dovoljno ma i previše pa sam presekla stvar sva se narogušila od besa kad sam joj dala otkaz ma i

lakše je bez njih ja sama brže pospremim sobe samo da nije tog prokletog kuvanja i iznošenja đubreta no ja sam mu svejedno skresala ili ona odlazi ili ja gadilo bi mi se i da ga taknem kad bih pomislila da je bio s jednom takvom bezočnom lažljivom gadurom koja me laže u oči i peva po celoj kući pa i u ve-ceu pošto zna da je bezbedna zna da on svakako ne može bez onoga toliko dugo pa dakle mora negde to da obavi a kad je poslednji put počeo da mi nešto petlja otpozadi beše li to one noći kada mi je Bojlan snažno stisnuo ruku dok je prolazio pored Tolke u ruci mojoj tuđa ruka a ja sam mu samo evo ovako palcem pritisnula nadlanicu u znak odgovora pevala sam Mladi mesec majski od ljubavi blista jer on sumnja da nečeg ima između nas dvoje nije on baš tako blesav rekao je večeraću napolju a posle idem u Gejeti i mada mu ja nikad neću pružiti to zadovoljstvo istina je da on za mene jeste nekakva promena jer eto ne nosi uvek jedan te isti stari šešir a ovako jedino da platim nekom mlađanom momku da to obavi kad već ne mogu sama dopala bih se ja nekom takvom momčiću malčice bih ga zbunila kad bismo ostali sami pustila bih ga da mi vidi podvezice one nove gledala bih ga onako zavela bih ga znam ja šta osećaju ti mladići s paperjem na obrazima dok onako gluvare svaki čas izvlače onu stvar pitanja i odgovori bi li ti radila one stvari sa rudarom da a sa biskupom da još kako zato što sam mu pričala o onom kanoniku ili biskupu koji je sedeo pored mene u vrtu kraj sinagoge dok sam štrikala onu vunenu stvarčicu kao ne poznaje Dablin i gde smo mi to sada i sve tako nešto o spomenicima pa me ugnjavio pričom o spomenicima kad ga malo podstakneš postane još gori o kome razmišljaš o kome kaži kako mu je ime o kome o kome da li o nemačkom caru jeste zamisli da sam ja on misli na njega osećaš li ga hteo bi da me pretvori u kurvu ali to mu nikad neće uspeti bolje da odmah digne ruke u ovim godinama od toga žene samo propadaju nikakvog zadovoljstva tu nema pretvaram se da mi je lepo dok on ne svrši pa onda svejedno sama dovršim posao a od toga ti usne poblede no bilo kako bilo sad je s tim gotovo jednom za svagda a koliko god da se priča o tome вреди samo prvi put posle toga sve je samo odradi i zaboravi zašto moraš najpre da se udaš za muškarca da bi ga poljubila ponekad te obuzme silna strast kad to osetiš tako te lepo svu preplavi volela bih da me nekad na njegove oči neki muškarac uzme u naručje i poljubi me ništa nije kao poljubac dug i vreo što ti prodre u dušu i skoro te parališe mrzela sam ona ispovedanja kod oca Korigana oče on me je pipkao i šta je tu loše a gde to pita on a ja budala kažem na obali kraj kanala ne to nego gde po telu dete moje da li visoko na zadnjem delu nogu da prilično visoko da li po onom delu tela na kome sediš da O Bože zar nije odmah mogao lepo da

kaže dupe i da završi s tim kakve to veze uopšte ima a jesi li zaboravila sam kako je to sročio nisam oče a uvek pomislim na pravog oca što li je tražio da i to sazna kada sam se već ispovedila Gospodu imao je finu punačku šaku i vlažan dlan ne bih imala ništa protiv da ga malo osetim a ni on rekla bih po onom bičjem vratu utegnutom u kolir pitam se da li me je prepoznao u ispovedaonici mogla sam da mu vidim lice a on meni ne naravno nijednom se nije okrenuo ili pokazao zanimanje oči su mu bile crvene kad mu je umro otac naravno oni su izgubljeni za žene mora da je strašno kad muškarac plače a pogotovo oni volela bih da me zagrlji neki u mantiji i da onako sav miriše na tamjan kao papa sem toga sa sveštenikom je bezbedno ako si udata suviše oni vode računa o sebi pa posle njegovoj ekselenciji papi daju nešto u znak pokajanja baš me zanima da li je bio zadovoljan sa mnom jedino mi se nije dopalo kad me pri odlasku u predsoblju kao prijateljski pljesnuo otpozadi mada sam se smejala nisam ja valjda konj ili magarac pa jel tako mora da je mislio na svog oca pitam se da li je budan i misli na mene ili spava i sanja me ko li mu je dao onaj cvet kaže da ga je kupio mirisao je na nekakvo piće ali ne viski ili pivo možda na onaj slatkasti lepak kojim lepe oglase ili neki liker ja volim da pijuckam ona otmena zelena i žuta pića koja piju oni macani u pozorištu s cilindrima na glavama probala sam jednom umočila prst u piće onog Amerikanca s vevericom koji je s ocem raspravljao o markama silno se mučio da ne zaspi kad smo ono poslednji put pili porto i jeli meso iz konzerve bilo je nekako prijatno slano jeste jer mi je bilo lepo i bila sam umorna pa sam čim sam legla na krevet zaspala kao klada i spavala sve dok me nije probudila ona tutnjava kao da je došao smak sveta smiluj nam se Bože pomislila sam nebo se sručilo na nas da nas kazni pa sam se prekrstila i izmolila zdravo Marija stravične munje kao one na Gibraltaru pa posle kažu nema Boga a šta čovek da radi kad tako sve oko njega počne da divlja i mahnita može samo da se pričesti eto ona sveća koju sam upalila one večeri u kapeli u ulici Vajtfrajars za majsku svetkovinu donela nam je sreću mada bi se on tome narugao kad bi saznao pošto nikad ne ide u crkvu na mise ili sastanke kaže on tvoja duša nemaš ti duše u sebi samo siva masa jer on i ne zna šta to znači imati dušu jeste kad sam upalila lampu jeste mora da je dolazio 3 ili 4 puta s onim svojim ogromnim čudovištem mislila sam da će mu pući vena ili kako se to već zove mada mu nos i nije tako veliki kad sam svukla sve sa sebe a roletne spuštene pre toga sam potrošila sate i sate da se obučem i namirišem a njemu ono kao od gvožđa ili kao nekakva šipka mora da je jeo ostrige nekoliko tuceta i odlično je pevao ama ja nikad u životu nisam pomislila da ikome može

biti dovoljno veliki da osetiš da si sasvim ispunjena mora da je kasnije pojeo celu ovcu a zbog čega smo uopšte stvorene takve s velikom rupom u sredini pa on onda kao pastuv nabija to u tebe jer oni samo to i hoće od nas s onim odlučnim opakim pogledom morala sam da napola sklopim oči a ipak nema on baš tako strašno mnogo sperme u sebi kad sam ga ono naterala da ga izvadi i svrši na meni s obzirom na to koliko je veliki tim bolje ako ga nije baš kako treba oprao prošlog puta pustila sam ga da svrši u meni fino su smislili onu stvarčicu za žene da se on do kraja zadovolji ali kad bi im neko samo delić toga dao videli bi oni šta sam ja sve propatila s Mili niko ne bi verovao pa kad su joj rasli zubi a muž Mine Pjurifoj oh samo me poštediti te priče on joj svake godine napravi po jedno dete ili blizance uredno kao po satu ta uvek miriše na decu jedno su krstili Badžers ili tako nekako a ono kao crnac s busenom kose na glavi sačuvaj me Bože dete ima crnu boju kože kad sam prošlog puta bila kod njih bilo ih je čitava četa skaču po tebi i dernjaju se da ne čuješ ni sebe samog to je kao bajagi zdravo nemaju mira dok nas ne naduju kao slonice ili ne znam ni ja a šta da sam rizikovala da rodim još jedno dete ali ne s njim mada sam sigurna da bi on da je oženjen imao zdravo i snažno dete ali ne znam ima li Poldi još sperme u sebi da to bi bilo strašno zabavno mora da se napalio zbog susreta s Džozzi Pael i one sahrane i od razmišljanja o meni i Bojlanu a ne može da misli što god hoće ako mu to godi znam ja da su oni nešto petljali kad sam ja stupila na scenu on je plesao i sedeo s njom one noći na proslavi useljenja Džordžine Simpson a posle je hteo da mi saspe zube u grlo zato što mi se nije dopala ma baš je cvečka zato smo se i podžaveljali oko politike on je prvi počeo ne ja kad je rekao da je Gospod bio drvodelja na kraju me je i rasplakao pa naravno žene su tako osetljive zbog svega posle sam sva ključala u sebi zbog toga što sam popustila samo zato što sam znala da tek tako trabunja i rekao je da je On bio prvi socijalista toliko me je iznervirao da nisam mogla da ga smislim ipak zna on puno toga o raznim stvarima posebno o ljudskom telu i onom što je u njemu često sam i sama želela da proučim to što imamo u sebi eto ona knjiga porodični lekar uvek sam mogla da razaznam njegov glas u prepunoj sobi i da ga gledam a posle da se pravim mrtva hladna iako ga ona spopada jer on jeste bio malo ljubomoran uvek bi pitao kuda si pošla a ja kažem kod Floi i poklonio mi je pesme lorda Bajrona i tri para rukavica i tako se to završilo umem ja lako da ga smirim kad god hoću znam ja kako čak i kad bi se ponovo spandao s njom i krenuo na sastanak znala bih ako bi odbio da jede beli luk znam ja dosta načina recimo da ga zamolim da mi popravi okovratnik na bluzi ili ga dodirnem velom i

rukavicama kad krene iz kuće samo ga poljubim i onda sve druge mogu da se ubrišu ali dobro videćemo neka on samo ode njoj naravno da će ta jedva dočekati da počne da se pretvara da je luda za njim to mi i ne bi toliko smetalo samo bih otišla do nje i upitala je da li ga voli i gledala bih je pravo u oči mene ona ne bi mogla da prevari ali bi on mogao da pomisli da je voli i da joj to izjavi na onaj svoj unjkavi način kao što je meni mada sam se đavolski namučila da to iz njega iscedim premda mi se to kod njega i dopalo videlo se po tome da ume da se suzdrži i da ga ne može dobiti svaka koja poželi a i one noći u kuhinji samo što me nije pitao onda kad sam savijala pitu od krompira hteo bih nešto da ti kažem ali sam ga ja odvrtila pravila se da sam nakrivo nasadena onako s rukama skroz od testa i brašna a sigurno je da sam previše istrtiljala prethodne noći kad smo pričali o snovima pa više nisam htela da mu dozvolim da sazna više nego što treba ona me je stalno grlila ta Džozzi kad god bi on bio tu naravno kao da grli njega i stiskala me a kad sam rekla da volim da se operem od glave do pete pitala me je da li perem i ono u sredini žene se stalno trude da navedu priču na to i uvek nešto dosoljavaju ako im je on tu znaju one po tome što mu lukavo oko malkice trepće što se pravi ravnodušan kad počnu takvu neku priču te kakav je on te čime možeš da ga razmaziš ne čudi me nimalo pošto je u to vreme bio vrlo lep trudio se da liči na lorda Bajrona a ja rekla da mi se to dopada mada je bio suviše lep za muškarca pa se i on tako ponašao malo pre nego što smo se verili a i posle mada joj se to nije toliko dopadalo pucala sam od smeha i kikotala se kao luda jer su mi sve ukosnice jedna za drugom poispadale iz moje tada tako bujne kose ti si uvek dobre volje rekla je jeste zato što ju je to grizlo jer je znala šta to znači pošto sam joj ja dosta toga ispričala o tome šta se zbiva među nama ne sve ali dovoljno da joj krenu zazubice ali nisam ja kriva nije se baš ubila od svraćanja posle našeg venčanja pitam se kakva li je sada postala od života s onim njenim šašavim mužem lice je počelo da joj biva nekako ojađeno i iznureno kad sam je poslednji put videla mora da je baš pre toga imala okršaj s njim jer sam odmah videla da hoće da započne razgovor o muževima i da priča o njemu da ga ocrni šta mi je ono rekla a da kako je ponekad umeo da legne u krevet s blatnjavim cipelama kad ga spopadnu lutke zamisli samo da moraš da legneš s tako nekim taj može da te ubije svakog časa kakav čovek ali nije on jedini svako jednom poludi Poldi svakako mada kakav god da je on uvek obriše noge na otiraču kad ulazi bila kiša ili sunce i uvek sam maže kremom svoje cipele i uvek skida šešir kad nekog sretne na ulici a onaj sad eno hoda naokolo u papučama i traži 10 000 funti zbog neke dopisnice u pm u pm o Bože mili uz

jednog takvog stvarno možeš da svisneš od muke on je u stvari suviše glup da bi sam skinuo cipele i šta da radiš s takvim pre bih 20 puta umrla nego da se udam za još jednog od te sorte naravno ne bi ni on nikad našao ženu kao što sam ja koja bi ga trpela kao ja znam ja sebe dođi spavaj sa mnom da a zna i on to negde u dnu duše eto ona gospođa Mejbrik koja je otrovala muža pitam se zašto zaljubila se u drugog jeste to su utvrdili e pa stvarno je bila prava veštica kad je mogla da uradi tako nešto naravno ima muškaraca koji znaju da budu užasno nesnosni da poludiš od njih a o nama uvek govore samo najgore što li uopšte traže da se udajemo za njih kad smo tako grozne dabome zato što ne mogu bez nas beli arsenik mu je stavila u čaj s muholovke valjda pitam se što li to tako zovu a kad bih pitala njega rekao bi to potiče iz grčkog i od toga ne postaješ ništa pametniji mora da je bila ludo zatreskana u onog drugog kad je rizikovala da je obese o nije nju bilo briga šta je drugo mogla sem toga nisu oni baš takve životinje da tek tako obese jednu ženu pa nisu valjda

oni su tako drugačiji eto Bojlan je počeo da govori o obliku mog stopala odmah je to primetio i pre nego što su nas upoznali onda kad sam bila u De Be Ceu¹ s Poldijem smejala se i pokušavala da slušam cupkala sam nogom naručili smo 2 čaja i hleb s buterom videla sam kako je gledao s one dve svoje sestre usedelice kad sam ustala i upitala konobaricu gde je ona prostorija nisam se ustručavala jer samo što nije bilo procurilo iz mene a tek one crne tesne gaćice koje me on naterao da kupim treba ti pola sata da ih skinješ sva se pokvasim on uvek smisli neku ludoriju svake nedelje novu toliko je dugo trajalo da sam zaboravila svoje antilopske rukavice iza sebe na sedištu i nikad ih više nisam našla sigurno ih je maznula neka lopuža on mi je rekao da dam oglas u Ajriš Tajmsu izgubljene u ženskom toaletu De Be Cea u ulici Dej moli se nalazač da ih vrati gospođi Marion Blum i videla sam kako mi je piljio u noge dok sam izlazila kroz obrtna vrata gledao je kad sam ja uzvratila pogled pa sam otišla tamo na čaj 2 dana kasnije nadala se ali nije ga bilo a kako ga je tek to uzbudilo kad sam ih prekrstila kad smo bili u drugoj sobi najpre je mislio da su mi cipele pretesne i da ne mogu da hodam u njima a kako mi je lepa ruka kad bih samo imala prsten s kamenom za moj mesec² neki lep akvamarin iskamčiću ja jedan od njega i zlatnu narukvicu ne volim toliko svoja stopala ali sam ga jednom pustila da se poigra one večeri posle one Gudvinove katastrofe

¹ *Dublin Bakery Company* (Restoran Dablinske pekare).

² Dragi kamen Molinog horoskopskog znaka (i meseca septembra) jeste krisoliti; akvamarin je dragi kamen za oktobar.

od koncerta baš je bilo hladno i vetrovito a imali smo kod kuće onaj rum za kuvanje i vatra je još tinjala kad me je zamolio da skinem čarape dok sam ležala na prostirci kraj kamina u ulici Lombard da a jednom drugom prilikom bile su to moje blatnjave cipele kad mu se prohtelo da gacam po svakoj konjskoj balezi koju uspem da nađem samo naravno on nije baš normalan kao ostali svet da bih ja kako ono reče da bih ja mogla da dam Ketii Laner³ 9 poena fore od 10 i da je opet nadmašim šta to znači pitala sam ga ali ne sećam se šta je rekao zbog toga što je toga časa prošao prodavac poslednjeg izdanja novina pa onda onaj s kovrdžavom kosom u Lukanovoj mlekari tako je ljubazan mislim da sam ga negde već sreća primetila sam ga dok sam probala buter pa sam se malo zadržala a eto i Bartel d Arsi kome se on često rugao počeo je da me ljubi na horskom podijumu kad sam otpevala Gunoovu *Ave maria* pa šta čekamo O srce moje poljubi me pravo u čelo za rastanak baš je bio žustar uprkos onom piskavom glasu uvek se oduševljavao mojim dubokim tonovima ako mu je verovati dopadalo mi se kako koristi usta dok peva rekao je zar nije strašno činiti tako nešto na jednom takvom mestu ja tu ne vidim ništa strašno reći ću mu to jednog dana ne sada i iznenadiću ga dabome pa ću ga odvesti tamo da mu pokažem tačno mesto gde smo to radili eto ti ga sada pa ti kako hoćeš on misli da ništa ne može da se dogodi a da on ne zna nije imao pojma o mojoj majci dok se nismo verili da jeste ne bi me dobio tako jevtino svejedno on je bio 10 puta gori preklinjao me da mu isečem parčence svojih gaćica bilo je to one večeri kad smo išli preko Kenilvort skvera poljubio me u razrez rukavice pa sam morala da je skinem raspitivao se da li sme da zna kakvog je oblika moja spavaća soba pa sam mu dozvolila da je zadrži kao bajagi zaboravila da bi mislio na mene kad sam ga videla kako ju je strpao u džep naravno on je lud za gaćicama to se vidi još kako uvek pilji u one preplanule cice na biciklima dok im se suknje zadižu do pupka čak i kad smo Mili i ja bile s njim na onom vašaru pod vedrim nebom ona u muslinu krem boje što je stajala tačno naspram sunca tako da je mogao da vidi svaki atom koji je na sebi imala kad me je ugledao otpozadi krenuo je za mnom po kiši a ja ga videla pre nego on mene dok je stajao na uglu Harolds kros rouda odeven u novi mantil i sa šalom ciganskih boja da bi mu ten došao do izražaja i smeđim šeširom delovao je nekako prepredeno cipele one svakodneve šta li je radio tamo gde nije imao nikakvog posla oni mogu da traže i dobiju sve što hoće od svake koja nosi suknju a mi ne smemo ništa da pitamo dok oni hoće da znaju gde si bila kuda

³ Ketii Laner (1813-1915), poznata londonska balerina i koreograf.

ideš osećala sam kako ide i vreba me otpozadi pogleda prikovanog uz moj vrat držao se podalje od naše kuće osetio da postaje prevruće za njega a onda sam se okrenula i stala pa me skolio i navalio da kažem da sve dok nisam lagano skinula rukavicu sve gledajući u njega rekao je da su moji vezeni rukavi previše lagani za takvu kišu smislio bi bilo šta kao izgovor da spusti šaku na mene gaćice pa gaćice navalio pa ni makac sve dok nisam obećala da ću mu dati par s moje lutke da ih nosi u džepu prsluka *O Maria Santisima* stvarno je izgledao kao budalčina onako moker do kože na kiši imao je divne zube krenule su mi zazubice kad sam ih videla i preklinjao me da zadignem onu narandžastu podsuknju sa žutim prugama nema nigde nikoga rekao je pašće na kolena u onu vodu preda mnom ako to ne učinim onako bandoglav on bi to i uradio i upropastio novi mantil nikad ne znaš kakvi će ludaci postati kad ostanu nasamo s tobom skroz podivljaju za onom stvari a šta da je neko prošao malo sam je zadigla i dotakla mu pantalone onako kao što sam to uradila Gardneru levom rukom da bih ga sprečila da uradi i nešto gore negde na javnom mestu umirala sam od želje da saznam da li je obrezan kao prut se tresao od glave do pete oni sve hoće na brzinu pa tako upropaste svo zadovoljstvo a otac sve vreme čeka večeru rekao mi je da kažem da sam zaboravila novčanik u mesari i da sam morala da se vratim po njega kakav prepredenjak a posle mi je napisao ono pismo sa svim onim rečima kako je samo mogao da bude tako drzak prema jednoj ženi baš je bilo čudno posle onako otmenog ponašanja u društvu kad smo se sastali pitao me je da li me je uvredio a ja oborila oči naravno da je shvatio da nije promućuran je bio a ne kao ona budala Henri Dojl taj bi uvek nešto slomio ili pocepao kad bismo igrali pantomimu ne volim te trapave muškarce i pitao me znam li šta to znači naravno da sam iz pristojnosti morala da kažem da ne znam ne razumem rekla sam zar to nije nešto prirodno naravno da jeste to je bilo ispisano kraj crteža žene na onom zidu na Gibraltaru uz onu reč koju nigde nisam mogla da pronađem zar to deca da gledaju premlada su ona posle je pisao po jedno pismo svakog jutra ponekad i dvaput dnevno tada mi se dopadalo kako se udvara umeo je sa ženama kad mi je poslao 8 velikih makova pošto sam rođena osmog posle sam te noći napisala da me je poljubio u srce u Dolfins Barnu nisam to mogla da opišem jednostavno osetiš nešto neopisivo ali nikad nije umeo da grli onako dobro kao Gardner nadam se da će u ponedeljak doći kao što je rekao u isto vreme u četiri mrzim ljude koji dolaze kad im se ćefne otvoriš vrata misliš da je momak s povrćem kad ono neko drugi a ti neodevena ili su ti vrata prljave masne kuhinje širom otvorena kao onog dana kad je onaj matori namćor Gudvin

svratio zbog koncerta u ulici Lombard a ja baš završila ručak
sva zajapurena i raščupana jer sam kuvala paprikaš ne gledajte
me profesore morala sam da kažem grozno izgledam da ali on
je bio pravi starinski kavaljer na svoj način iskazivao najdublje
poštovanje nigde nikog da kaže da nisi kod kuće uvek treba
proviriti kroz roletnu kao jutros kad je došao onaj dečko kurir
najpre sam mislila da je to izgovor to što mi šalje porto i
breskve i baš sam počinjala da gubim živce jer sam pomislila da
hoće da me napravi budalom kad sam prepoznala njegovo
kuckuckuc na vratima mora da je malo zakasnio pošto je bilo
tri i četvrt kad sam videla 2 Dedalusove devojčice kako se
vraćaju iz škole nikad ne znam koliko je sati čak i onaj sat koji
mi je on poklonio kao da nikad ne ide kako treba trebalo bi da
ga dam na popravku kad sam bacila novčić onom hromom
mornaru za Englesku dom i lepotu dok sam zviždukala ja volim
jednu slatku malu a pre toga nisam čak ni presvukla košulju ili
napuderisala lice ili već nešto a tačno kroz nedelju dana trebalo
bi da idemo u Belfast baš dobro što on mora u Enis na
godišnjicu svome ocu dvadeset sedmog ne bi bilo zgodno ako bi
naslutio da su nam hotelske sobe jedna pored druge pa bi
svako ludovanje započinjalo u drugom krevetu ne bih mogla da
mu kažem da prestane da me spopada ako bi u susednoj sobi
bio on ili neki protestantski sveštenik koji kašlje i lupa u zid
onda sutradan ne bi verovao da nismo ništa radili s mužem je
lako ali ljubavnika ne možeš da prevariš kad sam mu rekla da
među nama nema ničega naravno da mi nije verovao ne bolje
da ide kud je krenuo njemu se uvek nešto desi eto onda kad
smo išli na Malouov koncert u Meriboro naručio je vruću supu
za nas dvoje a onda se oglasilo zvono pa je pohitao preko
perona a ona supa pljuska na sve strane on trpa kašikom u usta
stvarno je imao dobre živce a konobar za njim udri u dreku
prava pometnja jer voz treba da krene a on neće da plati dok ne
završi dva gospodina u vagonu treće klase rekla su da je sasvim
u pravu pa i jeste bio ponekad je tako bandoglav kad sebi nešto
uvrti u glavu sreća što je uspeo da otvori vrata kupea nožem jer
bi nas inače odvezli u Kork mislim da su to uradili da mu se
osvete o kako volim da se truckam u vozu s finim mekim
jastučićima baš me zanima hoće li uzeti prvu klasu za mene
možda će rešiti da to uradi i u vozu uz dobru napojnicu
kondukteru oh verujem da će tamo biti onih neizbežnih idiota
koji će buljiti u nas onim pogledima glupavim da glupaviji ne
mogu biti ono je bio izuzetan čovek onaj prosti radnik koji nas
je ostavio same u kupeu onog dana kad smo išli u Haut volela
bih da saznam nešto više o njemu 1 ili 2 tunela možda a onda
opet moraš da gledaš kroz prozor i bude još lepše pa onda se
vратиš a šta da se uopšte nisam vratila šta li bi rekli pobegla s

njim to pomaže u karijeri na pozornici poslednji koncert na kome sam pevala gde ono beše pre više od godinu dana u Sent Terezas holu u ulici Klarendon sad im tamo pevaju one male uspijuše Ketlin Kirni i njoj slične zato što joj je otac vojno lice a ja pevala Duhom odsutnog prosjaka i nosila značku lorda Robertsa da se izdaleka vidi kolika sam Irkinja a Poldi nije bio dovoljno Irac da li je on to tada sredio ne znam i ne bih smela da se zakunem kao onda kad me ubedio da pevam u *Stabat Mater* tako što je išao naokolo i pričao da komponuje muziku za Vodi nas mila svetlosti meni za ljubav sve dok jezuiti nisu otkrili da je mason udarao je po klaviru Ti me vodi prepisano iz neke stare opere da i družio se u poslednje vreme s nekima iz onog Šinter Fejna ili kako se već zovu trabunjaio svoje uobičajene gluposti i besmislice kaže kako je onaj čovečuljak koga mi je pokazao onaj bez vrata veoma inteligentan to je Grifit za koga će se tek čuti a baš nije izgledao tako to je sve što mogu da kažem ipak mora da je to stvarno bio on znao je da je postojao nekakv bojkot posle rata ne volim ni da čujem reč politika te Pretorija te Lejdismet i Blemfontejn gde je Gardner poručnik Stenli G 8. bataljon 2. puk istočnog Lankašira umro od dizenterije zgodan je momak bio u onoj kaki uniformi i viši od mene taman koliko treba sigurna sam i da je bio hrabar rekao je kako sam lepa bila one večeri kad smo se poljubili za rastanak kod brane kanala moja irska lepotice bio je bleđ od uzbuđenja zbog odlaska ili zato što je neko mogao da nas vidi s puta nije mogao da se uspravi kako treba a ja sva uspaljena kao nikad mogli su da sklope mir odmah na početku ili da se stari čiča Pol i ostali matori Krugeri⁴ pobiju međusobno a ne da godinama vuku u smrt tolike zgodne momke od one groznice bar da je čestito stradao od metka bilo bi bolje volim da gledam kad prolazi puk na smotri prvi put kad sam videla špansku konjicu u La Roku baš je bilo divno a posle smo iz Algesirasa gledali zaliv ona svetla na stenama kao svici ili manevarske bitke na 15 jutara zemlje oni iz Blek Voča u svojim kiltovima u maršu pored 10. husarskog puka Princa od Velsa ili kopljanici oh kopljanici oni su tek nešto ili Dablinci koji su dobili bitku kod Tugele njegov otac se obogatio prodajom konja za konjicu pa baš je i mogao da mi kupi neki lep poklon gore u Belfastu posle onog što sam ja njemu dala tamo gore prave divnu posteljenu ili jedan od onih lepih kimona moram da kupim kuglicu naftalina kao onu što sam pre imala da je stavim u fioku s tim stvarima bilo bi uzbudljivo švrćkati se tako s njim razgledati i kupovati sve te stvari u nekom nepoznatom gradu

⁴ 'Čiča Pol' je nadimak Stivena Johana Pola Krugera (1825-1904), predsednika pokrajine Transval u Južnoj Africi, velikog borca protiv engleske dominacije.

bolje da ne ponesem ovaj prsten jer uvek moram da ga vrtim i vrtim da bih ga natakla na prst inače bi mogli da razglase po gradu ili objave u lokalnim novinama ili me prijave policiji a ovako će misliti da smo venčani ama mogu svi da pocrkaju što se mene tiče on ima dosta para a nije od onih koji se žene pa je bolje da mu neko pomogne da ih se otarasi kad bih samo mogla da znam da li mu se dopadam jeste da sam izgledala nekako iscrpljeno kad sam bolje pogledala u ogledalce dok sam se puderisala ogledalo nikad ne daje pravu sliku a sem toga on se uvek sav svali na mene s onim svojim velikim bokovima a i težak je pa je još i toplo od onih njegovih dlaka na grudima zato uvek moramo da se opružimo a bilo bi mnogo bolje da mi ga stavi otpozadi kako mi reče gospođa Mastijanski da je muž tera da to rade kao pašćad pa još isplazi jezik koliko igda može a on tako krotak i blag s onom svojom drndavom citrom nikad ne znaš kad će muškarca da spopadne lepo mu je stajalo ono plavo odelo i moderna kravata i čarape s onim neboplavim svilenim džidžabidžama na njima sigurno ima dosta para znam to po kroju odela koje nosi i onom teškom satu ali je na nekoliko minuta bio prosto pošandrcao kad se vratio s poslednjim izdanjem novina cepao tikete i psovao na pasja kola zato što je kaže izgubio 20 funti zbog pobede onog autsajdera a pola je uložio na moje ime jer mu je Linihan dao tip skidao mu je sve po spisku tom grebatoru taj je bio drzak prema meni posle one večere u Glenkriju dok smo se truckali onim putem preko brda Federbed a pre toga me je gradonačelnik gledao onim kvarnim pogledom Val Dilon ta prostačina njega sam prvi put spazila kod deserta dok sam zubima krckala orahe bilo mi je žao što ne mogu da ono pile prstima očistim do poslednje trunke mesa tako je bilo ukusno i reš pečeno i mekano samo što nisam htela da pojedem sve što mi je bilo na tanjiru one viljuške i noževi za ribu bili su od pravog srebra sa žigom što meni nije dopala neka lako sam mogla da strpam dve tri u muf dok sam se igrala njima uvek zavisimo od njihovih para u restoranu za ono nekoliko zalogaja što strpamo u sebe moramo da budemo zahvalne za šugavu šolju čaja kao da je to ne znam kakva čast kako je ovaj svet nepravedan no kako god bilo ako će to da potraje ja za početak hoću bar dve dobre košulje i uh ne znam kakve gaćice on voli verovatno nikakve zar nije tako rekao a pola devojaka u Gibraltaru ih i ne nosi gole kako ih je Bog stvorio ona Andaluzanka što je pevala Manolu nije krila ništa od svojih draži da a i onaj drugi par svilenih čarapa pocepala sam već prvog dana mogla sam jutros da ih odnesem u Luers i nadignem dreku da nateram onu da mi ih promeni ali nisam htela da se nerviram i da rizikujem da naletim na njega i sve upropastim a treba mi i jedan od onih tesno krojenih steznika

što ih u Džentlvumanu reklamiraju kao jevtine onih s elastičnim trakama na bokovima on mi je popravio onaj moj ali ne valja to kako ono rekoše predivno ocrtava stas 11 šilinga i 6 penija prikriva onu ružnu širinu na bokovima treba skinuti malo sala trbuh mi je prevelik moraću da ukinem pivo uz ručak ili ću se previše navići ono poslednje koje je poslao O'Rurki bilo je potpuno bezukusno on lako zarađuje novac Lari ga zovu kakav je samo šugav paket poslao kao poklon za Božić nekakav prost kolač i bocu nekog bučkuriša koji je pokušao da predstavi kao klaret a nije nikog mogao da natera da ga okusi čuvaj mu bože pljuvačku da ne umre od žeđi ili bih bar morala da radim vežbe disanja pitam se da li od one kreme protiv sala ima ikakve koristi samo da ne preteram mršave više nisu toliko u modi a podvezice toga bar imam one ljubičaste koje sam danas nosila to je sve što mi je kupio od čeka koji je dobio prvog a ne i onaj losion za lice juče sam ga dokrajčila od njega mi je koža postala kao nova rekla sam mu sto puta da mi to nabavi na istom mestu da ne zaboravi Bog će ga znati da li je to na kraju krajeva i uradio rekla sam mu da ću prepoznati po boci ako nije onda ću morati da se umijem svojom pišaćkom izgleda kao goveđa čorba ili pileća supa s malo onog opoponaksa i ljubičice učinilo mi se da postaje gruba i zborana koža ispod nje je mnogo mekša znam kad mi se ono zgulila s prsta kad sam se opekla šteta što nije cela takva i one četiri bedne maramice sve za 6 šilinga naravno da ne možeš opstati u ovom svetu ako nemaš stila sve odlazi na hranu i stan kad ja nešto budem stekla to će da se vidi još kako ja volim kapom i šakom a on sve nešto meri i računa ako recimo kupim sebi par cipeletina kako ti se sviđaju moje nove cipele lepe su koliko si platila ja nemam šta da obučem onaj smeđi kostim i suknuju i sako i ono u čistionici šta je to za jednu ženu seci uši krpi dupe muškarci neće ni da te pogledaju a žene te izbegavaju pošto znaju da nemaš nikog sve poskupljuje svakog dana za još one 4 godine koliko mi je ostalo do 35 ne meni je sad koliko mi je uopšte u septembu ću napuniti 33 nije valjda ma dobro eto na primer ona gospođa Galbrajt ona je mnogo starija od mene videla sam je kad sam izašla prošle nedelje lepota joj polako vene bila je to lepa žena veličanstvena kosa do struka zabacivala je natrag onako kao Kiti O'Ši u ulici Grantam svakog jutra bih najpre pogledala preko puta da je vidim kako češlja kosu kao da je zaljubljena u nju i sva zanesena time šteta što sam je upoznala tek dan pre no što smo se odselili a gospođa Lengtri zvana Ljiljan iz Džersija koju je voleo princ od Velsa on je verovatno isti kao bilo koji drugi čovek samo što se zove kralj svi su oni od istog testa umešeni e jedino bih volela da probam sa crncem bila je lepota sve do svoje 45 ima onaj vic o ljubomornom

starom mužu kako ono beše i o nožu za ostrige taj je otišao ne taj je nju naterao da nosi nekakvu limenu stvarčicu oko onoga a princ od Velsa da on je imao nož za ostrige to sigurno nije istina tako nešto kao u onim knjigama što mi ih on donosi u delima majstora Fransoa⁵ nekakav navodno sveštenik o nekom detetu koje joj se rodilo iz uveta zato što joj je ispalo gužnje crevo lepa stvar nema šta iz pera jednog sveštenika i njeno d..e kao da neće svaka budala da zna šta to znači mrzim to prenemaganje više od svega pa još ono njegovo lice matorog lupeža svakome je jasno da to nije istina pa onda onaj Rubi i lepe mučiteljke to mi je dvaput donosio sećam se kad sam stigla do 50 stranice tamo kad ga ona obesi užetom za kuku da bi ga šibala tu svakako nema ničeg zanimljivog za žene u tim izmišljotinama kako on pije šampanjac iz njene papuče posle bala kao mali Isus u kolecvi u Inihoru u naručju Blažene device sigurno nijedna žena ne bi mogla da rodi toliko veliko dete pa sam ja najpre mislila da joj je izašlo sa strane jer kako je uopšte išla u klozet kad bi je poteralo a ona naravno bogata dama osećala se počastvovanom Nj.K.V. bilo je na Gibraltaru one godine kad sam ja rođena kladim se da je i tamo pronašao ljiljane tamo gde je posadio ono drvo umeo je on da zasadi i druge stvari u svoje vreme mogao je i meni da zasadi da je došao malo ranije tako ja sad ne bih bila tu gde sam trebalo bi da se otarasi tog Frimena s tričavih nekoliko šilinga koje tamo zarađuje i da nađe posao u nekoj kancelariji ili tako nečemu negde gde će dobijati redovnu platu ili u banci gde bi mogli da ga posade na presto da po čitav dan broji pare ali dabome njemu je draže da se muva po kući tako da ne možeš da mrdneš ni levo ni desno kakav ti je program za danas kad bi bar pušio lulu kao tata pa da miriše nekako muški ili kao bajagi trčkara naokolo za oglasima a mogao je lepo da ostane kod gospodina Kafa da nije ono uradio pa posle poslao mene da popravljam stvar mogla sam da mu sredim da ga tamo unaprede u upravnika jednom ili dvaput me je baš dobro odmerio a na početku je bio ukočen kao pritka svakako neizostavno gospođo Blum samo što sam se ja bedno osećala u onoj staroj ofucanoj haljini loše skrojenoj iz koje sam izgubila onu žičicu otpozadi ali one ponovo ulaze u modu kupila sam je samo da njemu ugodim znala sam da ne valja ništa šteta što sam se predomislila pa nisam otišla do Toda i Bernsa kao što sam nameravala umesto kod Lija haljina je bila ista kao radnja rasprodaja restlova gomila đubreta mrzim one prodavnice za bogataše idu mi na živce ništa mene ne može sasvim da upropasti samo što on misli da se bogzna kako

⁵ Fransoa Rable; scena koje se Moli priseća potiče iz romana *Gargantua i Pantagruel* (1534).

razume u žensko oblačenje i kuvanje trpa u lonac sve što uspe da nađe na policama kad bih ja slušala njegove savete svaki božji šešir koji stavim na glavu jel mi dobro stoji da taj uzmi taj je u redu a šešir kao svadbena torta štrči s glave na sve strane i on još kaže dobro mi stoji ili onaj kao šator što mi je padao niz leđa a on se sav uzvrpoljio sve to zbog one prodavačice u ulici Grafton kad sam bila baksuz da ga baš tamo odvedem a ona drska da drskija ne može biti s onim svojim uspijanjem a on njoj bojim se da vas previše gnjavimo ma to joj je posao ali spustila sam ja nju na zemlju da bio je strašno uštogljen nije ni čudo ali se sledeći put promenio opet je to bio onaj stari bandoglavi Poldi sav pun žara ali primetila sam kako mi se zagledao u grudi kad je ustao da mi otvori vrata baš lepo od njega što me pratio strašno mi je žao gospođu Blum verujte ali pri mojoj prvoj poseti nije učinio nikakav značajniji potez jer bio je uvređen a ja žena njegova žena samo sam se malo osmehnula znam da su mi grudi onako malo virile na izlazu kad je rekao da mu je strašno žao a sigurna sam da jeste

da mislim da su mi od njega malo očvrsle pošto je voleo ih dudla dok ne zanemoćam od žeđi sisići tako ih je zvao morala sam da se nasmejem da ova je ionako čvrsta bradavica se diže pri najmanjem dodiru nateraću ga da nastavi s tim i ješču ulupana jaja s marsalom da ih malo podgojim za njega šta li će tu sve te vene i sve to čudno kako je to stvoreno dve iste za slučaj da dobiješ blizance one su bajagi simbol lepote visoke kao kod onih kipova u muzeju jedna ih kao krije rukom a naravno i jesu lepe u poređenju s onim što ima muškarac s one dve svoje pune kese i onom stvarčicom što visi iz njega ili štrči pravo napred kao čiviluk nije ni čudo što ga kriju listom kupusa žena je lepota naravno tu nema zbora kad je rekao da bih mogla da poziram gola za sliku nekom bogatašu iz ulice Hols onda kad je izgubio posao kod Helija a ja morala da rasprodajem haljine i drndam po klaviru u Kofi palasu da li bih s raspuštenom kosom izgledala kao ono kupanje nimfe da samo što je ona mlađa ili sam ja pomalo nalik na onu prljavu kurveštiju sa one njegove španske fotografije jesu li te nimfe zaista tako hodale naokolo pitala sam ga onaj odvratni Kameron hajlender⁶ iza mesare ili ona druga baraba onaj riđokosi iza drveta tamo gde je nekad stajala statua ribe dok sam ja prolazila pretvarao se da piša pa ga izvukao da ga ja vidim s onom dečjom haljinicom zadignutom na jednu stranu a Kraljičina garda oni su ti bili cvečke sreća što su ih posle smenili Sarijevci jer ovi su uvek navaljivali da mi ga pokažu skoro svaki put kad bih prošla pored muškog pisoara blizu

⁶ Kameron hajlenderi bili su britanska vojna jedinica stacionirana na Gibraltaru.

stanice u ulici Harkort tek da probaju uvek bi se tu našao neki da proba da mi privuče pogled kao da je to jedno od 7 svetskih čuda O a kako su tek smrdela ta grozna mesta one noći kad sam se vraćala kući s Poldijem posle zabave kod Komerforda pomorandže i limunada od toga ti bude lepo i osetiš da si pun vode ušla sam u 1 od njih bilo je strašno hladno a nisam više mogla da izdržim kad li je to bilo 93 kanal je bio zamrznut da bilo je to nekoliko meseci posle toga šteta što se tu nisu našla dvojica trojica kameronaca da me vide kako čučim u muškom klozetu jednom sam pokušala da nacrtam tu stvar ali sam odmah pocepala crtež ličila je na kobasicu ili tako nešto čudi me kako ih nije strah da tako šetaju s tim mogao bi neko da ih šutne ili raspali ili već nešto u to mesto a ona reč metnem nešto ono gde se neka koza spominje pa je onda nešto trtljao o inkarnaciji ne ume on nikad ništa da objasni tako da možeš jdnostavno da shvatiš a još mi posle progori dno tiganja zbog tog njegovog bubrega ovaj i nije toliko još se vidi trag njegovih zuba kad je pokušao da me ugrize za bradavicu morala sam da vrisnem zar nisu užasni kad tako hoće da te povrede imala sam s Mili grudi pune mleka dovoljno za dvoje čemu to rekao je da bih mogla da zarađujem funtu nedeljno kao dovilja bila sam sva nabrekla onog jutra kad me onaj slabunjavi student koji je stanovao u broju 28 kod Citronovih umalo nije video kroz prozor dok sam se umivala ali sam brzo podigla peškir eto kako je on studirao bolele su me kad sam je odbila od sise sve dok nije doveo doktora Brejdija da mi da recept s beladonom morala sam da mu dam da ih sisa tako su tvrde bile rekao je da je slađe i gušće od kravljeg a onda je hteo da me pomuze u čaj stvarno je nemoguć mislim da bi trebalo pisati o njemu samo kad bih mogla da se setim bar pola stvari i napišem knjigu o tome dela gospodina Poldija da i koža je mnogo mekša nije se skidao s njih sat vremena znam jer sam gledala na sat kao nekakva velika beba na meni oni bi sve hteli da trpaju u usta kakva sve zadovoljstva muškarci izmišljaju sa ženama prosto osećam njegova usta O bože moram da se protegnem poželeda sam da je on tu ili neko drugi s kim bih mogla da se opustim i ponovo zadovoljim na taj način osećam da sva gorim iznutra ili kad bih mogla da sanjam o tome kako me je 2. put doveo do vrhunca tako što me prstom golicao otpozadi svršavala sam oko 5 minuta obgrlila ga nogama morala sam da ga grlim o Bože htela sam da vičem svašta jebi tucaj ili bilo šta samo da ne ispadne ružno a i one bore od naprezanja ko zna kako bi on to prihvatio kod muškaraca moraš najpre da ispipaš šta vole nisu svi kao on hvala Bogu neki vole da pri tome budeš sva fina primetila sam razliku on to radi i ne govori ništa dala sam očima onaj izraz a kosa mi je bila malo raščupana od drmusanja

i isplazila sam mu jezik među usnama toj podivljaloj životinji četvrtak petak jedan subota dva nedelja tri O Bože ne mogu da čekam do ponedeljka

frsiiiiiifronnnnnng negde zviždi voz kakvu snagu imaju u sebi te mašine kao veliki džinovi i voda što se preko njih i iz njih preliva na sve strane kao na kraju Stare ljubavne pesme jadničci koji moraju da provode noć napolju daleko od žena i porodica u tim usijanim mašinama zagušljivo je bilo danas baš mi je drago što sam spalila pola onih starih Frimena i Foto bitsa ostavlja stvari da se tako vuku po kući postaje vrlo nemaran a ostatak sam bacila u ve-ce nateraću ga sutra da ih iseče da ne stoje tu do iduće godine može da zaradi nekoliko penija za njih a ne da me pita gde su novine od januara i sve one stare mantile sam izbacila iz predsoblja od njih postaje još toplije kiša je bila divna odmah posle moje dremke mislila sam da će biti kao na Gibraltaru bože moj kako je tamo vruće pre nego što naiđe levantski vetar crn kao noć i onaj odsjaj stene što se na njemu uzdiže kao kakav div u poređenju s njihovom Planinom 3 stene za koju misle da je tako velika ovde stražari u crvenom tamo jablanovi a sve usijano i mreže za komarce i miris kišnice u onim cisternama sve vreme gledaš sunce kako se valja prema tebi izbledele sve one divne haljine koje mi je poslala očeva prijateljica gospođa Stenhoup iz radnje Bi Marš u Parizu kakva šteta najdraža moja Dogerina pisala je ne sećam se na čemu bila je strašno ljubazna kako joj ono beše ime da na običnoj dopisnici samo da ti javim da sam ti poslala mali poklon upravo sam se okupala u finoj toploj vodi i sad sam laka kao čisto štene baš sam uživala garagan ga je zvala garagan sve bih dala da se vratim na Gib da te čujem kako pevaš u starom Madridu ili Čekanje Konkoneove tako su se zvale one vežbe koje mi je kupio neke od onih novijih neka reč koju nisam mogla da odgonetnem šalovi divne stvarčice ali cepaju se na najmanji dodir ja mislim a valjda i ti da ću večno pamtiti naše divne čajanke pa oni krasni kolačići sa suvim groždem i keks s kupinama koji obožavam eto tako draga Dogerina piši što pre srdačni to je zaboravila pozdravi tvom ocu a i kapetanu Grouvu mnogo te voli Hester puno poljubaca uopšte nije ličila na udatu ženu bila je kao devojčica dosta starija od svog garagana bila sam mu jako draga onda kad je nogom pritisnuo žicu da bih mogla da pređem onda na koridi u La Linei kada je onaj matador Gomez dobio bikovo uvo odeću moramo da nosimo ko li je samo to izmislio hteo bi da se popnemo na Kilini Hil kao na onom pikniku sva u steznicima ne možeš ni da mrdneš u onoj gužvi da potrčiš ili skočiš u stranu zato sam se ja i bojala kad je onaj drugi besni Bikonja počeo da juriša na banderiljerose s trakama i s one dve stvarčice na šeširima a oni ljudi divljaci

vikali bravo toro samo nisu ni žene bile ništa bolje u svojim ljupkim belim mantiljama prosipaju utrobu onim jadnim konjima nikad u životu nisam čula tako nešto da umirao je od smeha kad god sam imitirala onog psa kako laje u Bel lejnu jadna zverčica bolesna šta li je s njima bilo mora da su odavno mrtva ona 2 sve to kao kroz maglu osetiš se tako starom naravno da sam pravila one kolačiće imala sam sve što sam želela a ona devojka Hester poredile smo kose moja je bila gušća od njene pokazala mi je kako da je zakačim na potiljku kad je podignem i šta ono beše kako da napravim čvor na koncu jednom rukom bile smo kao rođake koliko li mi je godina tada bilo one noći za vreme oluje spavala sam u njenom krevetu grlila me a ujutro smo se tukle jastukom baš je bilo zabavno gledao me je kad god bi mu se pružila prilika u na koncertu orkestra na esplanadi Alameda kad sam bila s ocem i kapetanom Grouvom najpre sam podigla pogled ka crkvi a onda prema prozorima pa ga spustila i oči su nam se srele osetila sam kako me nešto probolo kao iglama oči su mi igrale sećam se kad sam se kasnije pogledala u ogledalu jedva sam sebe prepoznala kakva promena imala sam divnu kožu od sunca a od uzbuđenja je postala rumena kao ruža nisam okom trenula to ne bi bilo lepo zbog nje ali mogla sam ja da prekinem na vreme dala mi je da čitam Mesečev kamen to je prvo što sam pročitala od Vilkiya Kolinsa pročitala sam i Ist Lin i Senku Ešlidata od gospođe Henri Vud a posle sam mu pozajmila knjigu Henri Danbar to je napisala jedna druga žena bila je Malvijeva fotografija unutra da bi video da ni ja nisam baš i Lorda Litona Judžina Arama i Lepu Moli mi je dala od gospođe Hangerford zbog imena ne volim knjige u kojima se pojavljuje ime Moli kao ona koju mi je on doneo o onoj iz Flandersa kurvi onoj što je stalno krala po radnjama sve što joj palo pod ruku odeću i platno čitave jarde ovo ćebe na meni je preteško tako sad je bolje nemam nijednu čestitu spavaćicu ova se uvek izuvija poda mnom kad on legne uz mene i počne da se glupira sad je bolje stalno sam se prevrtala po onoj vrućini košulja mi bila sva mokra od znoja pa mi se zaglavila između guzova na stolici kad sam ustala bili su mi tako debeljuškasti i čvrsti kad sam stala na jastuk na sofi i zadigla haljinu da pogledam a tek bube noću ih je bilo na tone i mreže za komarce nisam mogla ni jedan red da pročitam Bože kako to sad izgleda davno sto godina naravno više se nikad nisu vratili a ona nije tačno napisala adresu možda je primetila da njen garagan ljudi su većito odlazili a mi nikada sećam se onog dana s talasima i čamcima koji su se ljuljali s onim svojim visokim pramcima i brod se njihao i uniformi oficira na kopnu na odsustvu dobila sam morsku bolest ništa nije rekao bio je vrlo ozbiljan imala

sam čizme na kopčanje i suknja mi se nadimala na vetru poljubio me šest ili sedam puta jesam li zaplakala da mislim da jesam ili samo što nisam usne su mi drhtale kad sam rekla zbogom imala je predivan ogrtač neke naročite plave boje na sebi odeven za put s jedne strane vrlo čudno skrojen jako lep postalo je užasno dosadno kad su oni otišli skoro da sam počela da smišljam da kao luda pobegnem nekud nikad nam nije potaman gde god da smo uvek čekaš oca ili tetku ili brak stalno čekaš da ti dooođe čekaš njegov koorak lak a njihovi prokleti topovi pucaju i tuku bez prestanka naročito na Kraljičin rođendan pa stvari lete na sve strane ako ne otvoriš prozore kad je general Julisis Grant⁷ ko god da je bio i šta god da je uradio on je kao slavna ličnost kad je s broda stupio na kopno a matori Sprag konzul koji je tu bio još od pre potopa sav se doterao siromah a bio je u žalosti za sinom a onda ona ista stara budilica ujutro i topot bubnjeva i nesrećni vojnici sirotani muvaju se rtamo amo sa svojim manjerkama a smrde nadaleko gore od onih starih dugobradih Jevreja u kaftanima i zbor Levita⁸ i znak trubom za gotovs i pucanj iz topa znak vojsci da se postroji i nadzornik maršira s ključevima da zaključa kapiju i gajde i samo još kapetan Grouvs i otac razgovaraju o Rorkis driftu i Plevni i ser Garnetu Volsliju i Gordonu u Kartumu ja sam im palila lule kad god bi izašli matora pijandura s grogom na prozoru taj bi ga uvek iskapio do dna čačka nos pokušava da smisli još neku bezobraznu priču da je ispriča u nekoj prčvarnici ali nikad se ne bi zaboravio u mom prisustvu uvek bi me poslao napolje s nekim bezveznim izgovorom uz komplimente naravno to je Bušmilov viski govorio iz njega ali on bi isto tako postupio s bilo kojom drugom ženom mislim da je odavno umro od pića dani kao godine niko da pošalje pismo osim onih nekoliko koje sam sama sebi poslala s komadima papira unutra od puste dosade često sam poželela noktima da grebem dok bih slušala onog starog jednookog Arapina uz njegov drndavi instrument kako peva hea hea hea hea svaka vam čast na tom drndanju na drndalici gadno mi je bilo kao i sada ruke mi klonule gledam kroz prozor kad bi bar stanovao neki zgodan momak u kući preko puta onaj bolničar u ulici Hols za kojim je sestra uzdisala kad sam kraj prozora stavila rukavice i šešir da mu dam do znanja da idem nije ni primetio šta hoću zar nisu glupavi nikad ne shvataju šta hoćeš da kažeš dođe ti da im odštampaš to na velikom plakatu čak ni onda kad im pružiš levu šaku i dva puta im stegneš ruku nije me

⁷ General Julisis Grant posetio je Gibraltar kao predsednik SAD, novembra 1878. godine. Horacio Sprag je ime tadašnjeg američkog konzula na Gibraltaru.

⁸ Leviti su jevrejsko pleme, čiji su pripadnici tradicionalni pomagači rabina.

prepoznao ni kad sam mu se onako namrštila ispred kapele u Vestland Rouu gde im je ta njihova velika pamet to bih volela da znam sva im je siva masa u guzici ako mene pitate one gegule gore u Siti Armsu ti nemaju pameti ni koliko bikovi ili krave koje prodaju kao meso pa onaj ugljar sa zvonom bučni klippan hteo je da me prevari s pogrešnim računom koji je izvukao iz šešira kakav je par šapetina krpimo šerpe lonce slomljene flaše skupljamo i nema posetilaca ni pošte nikad osim čekova ili poneke reklame kao za onaj čudotvorac što su mu poslali s porukom draga gospodo od jutros samo njegovo pismo i karta od Mili vidiš a njemu je napisala pismo od koga li sam ja poslednji put dobila pismo a da od gospođe Dven šta li joj bi da se javi iz Kanade posle toliko godina da pita za onaj moj recept za pisto marileno⁹ otkad je još Floi Dilon pisala da javi da se udala za jednog veoma bogatog arhitektu eh kad bih ja verovala sve što čujem koji ima vilu sa osam soba otac joj je bio jako fini čovek nikad mu ne bih dala sedamdeset uvek dobre volje dakle gospođice Tvidi ili gospođice Gilespi bio je tamo onaj klavir imao je i servis za kafu od čistog srebra na kredencu od mahagonija a eto umro je tako daleko mrzim ljude koji svima pričaju svoju tužnu priču svako ima svoju muku ona jedna Nensi Blejk umrla je pre mesec dana od akutne upale pluća nju i nisam tako dobro poznavala bila je više Floina prijateljica nego moja jedna Nensi nezgodno je kad moraš da odgovoriš on mi uvek kaže pogrešne stvari ne stavlja tačke kao da drži govor u vašem preteškom bolu sa učešće tu uvek pogrešim i nećak pišem s tj nadam se da će mi sledeći put napisati duže pismo ako sam mu stvarno draga O hvala dragom Bogu što sam našla nekog da mi pruži ono što mi je toliko trebalo da me malo vrati u život ovde uopšte nemaš onoliko prilike kao nekada tamo volela bih da mi neko napiše ljubavno pismo njegovo baš i nije bilo neko a rekla sam mu da može da napiše šta god hoće zauvek tvoj Hju Bojlan u starom Madridu glupave žene veruju da je ljubav uzdisanje ah umirem ipak kad bi tako napisao mislim da bi u tome bilo i malo istine bez obzira na to da li je istina ili nije ispuni ti čitav dan i život uvek imaš na šta da misliš u svakom trenutku i sve oko sebe vidiš kao novi svet mogla sam u krevetu da napišem odgovor da ga pustim da me zamišlja kratak samo nekoliko reči ne kao ona duta zapetljana pisma kakva je pisala Ati Dilon onom momku koji je službovao na sudu a posle je ostavio prepisivala iz damskog priručnika za pisanje pisama a kad sam joj rekla da napiše nekoliko jednostavnih reči koje bi mogao da protumači kako hoće a ne da trči kao tele pred rudu s podjednakom iskrenošću

⁹ Špansko jelo od paradajza i ljutih papričica.

najveća sreća na svetu potvrđan odgovor na kavaljersku ponudu bože moj pa šta drugo možeš lako je njima ali kad si žena čim ostariš odmah mogu da te bace na đubre.

Malvijevo je bilo prvo dok sam tog jutra ležala u krevetu a gospođa Rubio ga je donela zajedno s kafom stajala je tako kao ukopana kad sam je zamolila da mi da i pokazala nisam mogla da se setim kako se kaže ukosnica da bih ga otvorila tom ah dabome orkiljom neljubazna babuskeru a bila joj je tu pred nosom nosila veštačku pletenicu i silno se ponosila svojim izgledom a bila je ružna kao grob jer bilo joj je blizu 80 ili 100 lice joj je bilo svo izborano razmetala se s onom svojom religijom i nikako nije mogla da se pomiri s dolaskom Atlantske flote polovine svih brodova sveta a britanska zastava se vijori uprkos svim njenim karabinjerosima zato što su 4 pijana engleska mornara osvojila stenu¹⁰ i zašto nisam dovoljno često trčala na misu u Santa Mariju da udovoljim njoj umotanoj u šal osim kad je bilo neko venčanje pa onda sva ona čuda svetaca i njena crna blažena devica u srebrnoj haljini i sunce koje 3 puta pleše na Uskrsnje jutro a kad bi prošao sveštenik sa zvoncem noseći vatikan¹¹ samrtnicima ona bi se prekrstila za njegovu Mahestad¹² potpisao se sa jedan obožavalac došlo mi je da skočim od radosti poželela sam da se spandam s njim kad sam u izlogu u Kalje Real primetila da me prati a onda me je samo okrznuo u prolazu ni na pamet mi nije palo da će mi pisati da zakaže sastanak čuvala sam ga u grudnjaku ceo dan čitala ga sto puta gde god sam stigla dok je otac bio na obuci s vojskom da sve otkrijem po rukopisu ili po tome kako je prilepljena marka sećam se pevala sam da li da stavim belu ružu i htela sam da poteram glupavi stari sat da brže dođe vreme on je bio prvi muškarac koji me poljubio ispod Mavarskog zida mila moja kad sam dečak bio šta je poljubac nisam ni slutio pa mi je gurnuo jezik u usta a usta su mu bila slatka i mlada podigla sam koleno ka njemu nekoliko puta da bih naučila kako šta sam mu ono rekla šale radi da sam verena za sina jednog španskog plemića po imenu Don Migela de la Flora a on je poverovao da kroz 3 godine treba da se udam za njega svakakve se istine izreknu u šali ima jedan cvetak što cveta rekla sam mu o sebi i ponešto istinito samo njemu da može da zamišlja Španjolke mu se nisu dopadale sigurno ga nijedna nije htela uzбудila sam ga pa mi je zgnječio na grudima sve cveće koje mi je dao nije umeo da broji pezete i peragorde dok ga ja nisam naučila iz Kapokina je reče to je na Blekvoteru ali suviše je sve to bilo kratko a posle

¹⁰ Englesko-holandska vojska preotela je Gibraltar od Španije jula 1704. godine.

¹¹ Misli se na vijatikum (lat. *viaticum*): pričest koja se daje samrtniku.

¹² Špan. *Majestad* preuzvišenost.

i na dan pre njegovog odlaska maj da maj je bio kad se rodio španski prestolonaslednik uvek sam takva u proleće ja bih svake godine novog momka gore na vrhu stene ispod topovnjače blizu Oharine kule ispričala sam mu kako je tu udario grom i sve o starim južnoafričkim majmunima koje su poslali u Klepam kako nemaju rep i kako sve vreme predstave nose jedan drugog nakrkače pričala je gospođa Rubio ona je redovno išla pa onda onaj stari Španac što je krao piliće s farmi u Insesu i gađao ljude kamenjem ako mu priđu bliže gledao me je imala sam onu belu bluzu otvorenu sprema da ga ohrabrim rekla sam da sam umorna legli smo nad jednim zatonom borova stvarno divlje mesto to je sigurno najviša stena koja postoji galerije i kazamati i ono strašno stenje i pećina svetog Mihajla s ledenicama ili kako ih već zovu koje vise i lestve skroz sam izmazala cipele blatom sigurna sam da tim putem majmuni kad umru ispod mora odlaze u Afriku brodovi daleko na pučini kao iverje prolazio je brod s Malte da more i nebo mogao si da činiš što god ti se prohte da tamo ležiš zauvek milovao ih je spolja oni vole to da rade to je zbog oblina naginjala sam se nad njim s mojim belim šeširom od pirinčane slame da se ne bi videlo da je nov leva strana lica mi je lepša bluza mi je bila otvorena jer to mu je bio poslednji dan providnu košulju je imao mogla sam da mu vidim ružičaste grudi hteo je da njima na trenutak dodirne moje ali mu nisam dozvolila to ga je u početku užasno razljutilo ja to iz straha nikad se ne zna da dobijem sušicu ili da mi napravi dete ona stara sluškinja Ines pričala mi je da je dovoljno da uđe samo jedna kap posle sam probala s bananom ali sam se bojala da se ne prelomi i izgubi negde u meni da jednom su izvukli nešto iz jedne žene što je godinama stajalo u njoj prekriveno krečnim solima svi navaljuju kao ljudi da uđu tamo odakle su jednom davno izašli izgleda da im nikad nije dovoljno duboko a onda kao da ih više nije briga za tebe do sledećeg puta da jer sve vreme imaš tamo neki divan osećaj tako je to osetljivo kako smo svršili da O da izmuzla sam ga u moju maramicu pravila se da nisam uzbuđena ali sam raširila noge nisam mu dozvolila da me dira ispod podsuknje imala sam suknju razrezanu sa strane baš sam ga namučila najpre sam ga nadražila volela sam da dražim i onog psa u hotelu rrrssstt avavavav oči mu zatvorene a ispod nas proletela ptica ipak je bio stidljiv dopadalo mi se kako je stenjao naterala sam ga da malo pocrveni kad sam se onako navalila na njega kad sam ga raskopčala i izvukla mu ga napolje i povukla kožicu unazad imao je kao neko okce na sebi sve sama dugmad ispod pojasa kod muškaraca i to s pogrešne strane Moli dušo zvao me je kako mu ono beše ime Džek Džo Hari Malvi tako li beše da čini mi se poručnik lep je bio glas mu

je zvučao kao da se stalno smeje pa sam se posvetila tom kako se ono zvaše sve je bilo kako se ono zvaše onako sav brkat rekao je da će se vratiti Bože kao da je bilo juče i da ako budem udata on će mi to uraditi i ja sam mu obećala da iskreno da sad bih mu dala onako usput možda je umro ili poginuo ili postao kapetan ili admiral prošlo je skoro 20 godina kad bih sad rekla zaton borova on bi odmah kad bi stao iza mene i stavio mi ruke na oči da pogodim ko je mogla bih da ga prepoznam još je mlad oko 40 možda se oženio nekom devojkom tamo na Blekvoteru i sasvim se promenio svi se oni promene nemaju ni upola karaktera kao žene nema ona pojma šta sam ja radila s njenim voljenim mužićem pre nego što je i sanjao o njoj i to u po bela dana pred svetom stvarno su mogli o tome da napišu nešto u Kroniklu jesam ja bila malo šašava kad sam naduvala onu staru kesu u kojoj su bili biskviti iz Benadi Brosa i kad sam je raspalila Bože što je puklo svi su tetrebovi i golubovi zakreštali vratili smo se istim putem kojim smo došli preko srednjeg brda oko stare stražare i jevrejskog groblja kao bajagi čitali zapise na hebrejskom htela sam da opalim iz njegovog pištolja rekao je da nema pištolj nije znao šta da radi sa mnom nosio je onu šiljatu kapu koju je uvek nosio i kao i uvek naherenu a ja mu je ispravljala H. M. S. Kalipso mahala sam šeširom onaj stari biskup koji je s oltara nadugačko propovedao o uzvišenoj misiji žena i o tome kako devojke sada voze bicikle i nose šiljate kape i o novim ženskim blumericama¹³ Bože daj mu pameti a meni malo para mislim da su ih po njemu i nazvali nisam ni sanjala da će to biti moje ime Blum kad sam ga napisala štampanim slovima da vidim kako izgleda na posetnici vežbala za mesara na ime gđe Blum sva si procvetala govorila je Džozu kad sam se udala za njega pa i to je bolje nego Brin ili Brigs nemoj da brigaš ili ona grozna imena s botom kao Remsbotom ili neki sličan botom¹⁴ Malvi ni to mi nije nešto ili kad bih se razvela od njega gospođa Bojlan moja majka ko god da je bila mogla mi je dati lepše ime Boga mi kao ono njeno lepo Lunita Laredo ala smo se lepo zabavljali dok smo trčali niz Vilis roud ka Rtu Evrope jurcali tamo amo do na drugu stranu Džersija njihale su se i plesale u mojoj bluzi kao sad one Miline malecke kad trči uz stepenice volela sam da gledam nadole u njih penjala sam se uz stabla bibera i belih topola kidala lišće i bacala na njega otišao je u Indiju hteo da piše o putovanjima na koja moraju da krenu takvi ljudi do na kraj sveta i natrag možda jednom dvaput

¹³ Deo ženskog donjeg rublja; kombinacija sukneje i gaćica, nazvan po američkoj sifražetkinji Ameliji Blumer, koja ga je propagirala kao praktičan i higijenski odevni predmet.

¹⁴ *Bottom* je na engleskom 'stražnjica'; među mnogobrojnim prezimenima koja u sebi sadrže ovu reč je i *Ramsbottom* (ovnujska stražnjica).

pričvrnje neku ženu dok još mogu posle se udave negde ili odlete u vazduh popela sam se uz Vindmil hil na zaravan onog nedeljnog jutra s kapetanom Rubiosom koji je umro dogled kao onaj stražarski rekao je da će dobiti neki s broda nosila sam onu haljinu iz Bi Marša u Parizu i koralnu ogrlicu moreuz je svetlucao videlo se do Maroka skoro do belog Tangerskog zaliva i planine Atlas pokrivene snegom a moreuz kao reka bistar Hari Moli Dušo posle sam na misi sve vreme mislila na njega na moru kad je podsuknja počela da mi spada na misi nedeljama sam čuvala maramicu ispod jastuka da mi miriše na njega na tom Gibraltaru nisi mogao da nađeš čestit parfem samo ona jevtina španska vodica koja bi izvetrela i ostavila samo smrad više nego bilo šta drugo želela sam da mu ostavim uspomenu on je meni dao onaj nezgrapni prsten iz Kladaha¹⁵ za sreću a ja ga dala Gardneru kad je pošao u Južnu Afriku gde su ga oni Buri usmrtili ratom i groznicom ali i oni su dobili svoje izgleda da mu je doneo nesreću kao opal ili biser mora da je bio od čistog 18 karatnog zlata pošto je bio vrlo težak ali šta drugo i da nađeš na jednom takvom mestu peščane oluje iz Afrike i ona olupina što je uplovila u luku Mari kako li se zvaše ne on nije imao brkove ovaj se zvao Gardiner kao da ga sad gledam sveže izbrijan frsiiiiiifrong opet taj voz kao da plače nekad u davne miiinule dane netragom nestale zatvori mi oči dotakni mi usne poljupcem tužne oči otvoren klavir pre no što se magla nad svet nadvije mrzim onu bednu staru ljubavnu peeesmu ja ću to iz sveg glasa kad ponovo stanem pred svetla pozornice Ketlin Kirni i slične drekavice gospođica Ova gospođica Ona gospođica Onadruga mačji prdež su one sve do jedne švrčkaju naokolo i pričaju o politici razumeju se one koliko i moja guzica sve bi na svetu dale da nekako postanu privlačne irske lepotice garantovano prirodne ja jesam vojnička kći a šta su vaši obučari i krčmari izvinte puško mislila sam da ste pištolj ma one bi svisnule od sreće kad bi uopšte dobile priliku da prošetaju niz Alamedu ruku pod ruku s nekim oficirom kao ja one noći kad je orkestar svirao oči mi blistaju a moje grudi to one nemaju strast pomozim im Bože jadnicama ja sam kad mi je bilo 15 o muškarcima i o životu znala više nego što će one sa 50 one ne znaju kako se peva što reče taj Gardner nema muškarca koji bi mogao da gleda u moja usta i zube kad se smešim a da ne pomisli na ono u početku sam se bojala da mu se neće dopasti moj akcenat kad je već toliki Englez to je sve što mi je otac ostavio uprkos njegovih silnih maraka svejedno imam majčine oči i stas to je uvek govorio ima onih prostaka što su

¹⁵ Kladah je gradska četvrt u gradu Golveju, a prsten iz Kladaha, s motivom dveju šaka koje drže srce, tradicionalni je verenički prsten u grofoviji Golvej.

večito slinavi on uopšte nije bio takav bio je lud za mojim usnama neka najpre nađu muža koji izgleda pristojno i kćerku kao što je moja ili da vidimo mogu li da napale nekog parajliju nekog ko može da bira koju hoće kao što je Bojlan i da li mogu 4 ili 5 puta zaredom bez razdvajanja a tek glas mogla sam da postanem prima dona da se nisam udala za njega staara ljubavna daleka s malo spuštenom bradom ne previše da se ne napravi podvaljak Senica moje drage je predugačka za bis ambar opkoljen jarkom u suton i zasvođene sobe da pevaću Vetrove s juga to mi je on dao posle onog na horskom podijumu promeniću čipku na onoj crnoj haljini da malo otkrijem cike i hoću da hoću boga mi ili ću da popravim onu veliku lepezu da puknu od zavisti zasvrbi me rupica kad god pomislim na njega osetim kako bih volela da me produva neki vetar bolje da se smirim da ga ne probudim pa da opet navali da me svu ubalavi posle moram da perem svaki delić tela zadnjicu trbuh bokove da bar imamo kupatilo ili ja svoju sobu volela bih da on spava sam u drugom krevetu a ne s tim hladnim nogama na meni nemaš mesta ni da prdneš o Bože ni da bilo šta uradiš da stavio ih je na moju stranu pijano tiho opet onaj voz u daljini pijanisimo iiii još jedna pesma

kakvo olakšanje kud god da mrdneš moraš da prdneš ko zna možda ona krmenadla posle koje sam popila šolju čaja nije bila baš sveža vrućina je nisam osetila da smrdi sigurna sam da je onaj blesan u mesari velika baraba nadam se da se ova lampa ne dimi pa da mi čađ napuni nos bolje to nego da ostavi gas otvoren celu noć nisam mogla mirno da spavam na Gibraltaru ustajala sam da proverim majku mu što li sam tako nervozna oko toga mada mi se zimi dopada lepše je u društvu O Bože kako je grozno hladno bilo te zime kad mi je bilo tek oko deset godina jel tako da imala sam onu veliku lutku sa svim onim smešnim haljinicama oblačila je i svlačila onaj ledeni vetar duvao je s onih planina nekakva Nevada sijera nevada stajala sam pored vatre u onaj košuljici koju sam zadigla da se ogrejem volela sam da plešem u njoj a onda trk nazad u krevet sigurna sam da je onaj tip od preko puta leti sve vreme bio tamo i gledao s ugašenim svetlima a ja gola golcata skakutala naokolo tada sam bila zaljubljena u samu sebe kad bih se umivala trljala sunderom i mazala kremom a svetlo sam gasila tek kad je trebalo da sednem na nokšir dakle bilo nas je dvoje Zbogom spavanju za ovu noć kako god bilo nadam se da će prestati da se druži s onim medicinarima zaluđuju ga pa misli da je opet mlad vraća se u 4 ujutro sigurno je toliko ako ne i više ipak dovoljno je pažljiv da me ne budi o čemu li samo nagvaždaju po celu noć bacaju pare i loču li loču zar ne mogu vodu da piju a posle traži jaja i čaj i bakalar na findonski način i vrući tost s

buterom stoposto će jednog dana zasesti na presto kao kralj ove zemlje i tući po jajetu pogrešnom stranom kašičice gde li je samo to naučio volim da ga ujutru čujem kad promaši neki stepenik i šoljice mu zazveče na poslužavniku posle se igra s mačkom ona se tare o čoveka radi vlastitog zadovoljstva pitam se ima li buva pogana je kao žena samo se licka i macka ali mrzim njihove kandže pitam se vide li one nešto što mi ne vidimo kako samo zuri dok dugo sedi uvrh stepeništa i sluša dok ja čekam prava je lopuža a ja kupila onu divnu svežu ribu list mislim da ću kupiti malo ribe sutra ili danas jel to petak jeste da hoću s malo kreme s bademima i malo džema od ribizle kao nekada a ne one limenke od dve funte s mešanim šljivama ijabukama iz radnje London i Njukasl Vilijams i Vuds dvaput skuplje samo zato što nema koštica mrzim one jegulje bakalara da kupiću dobar komad bakalara uvek pojedem za troje svejedno dosta mi je onog večitog mesišta iz Baklijeve mesare krmenadle i kolenice i rebarca i ovčeginu i teleće iznutrice dosta ti je i sam naziv ili piknik recimo kad bi svi dali po 5 šilinga ili da on plati i da pozovemo neku drugu ženu za njega koju gospođu Fleming pa da se odvezemo do Feri glena ili jagodnjaka on bi najpre proučavao konjska kopita kao što radi i s pismima ne ne kad je Bojlan tu da s malo hladne teletine i šunke sendviči ima tamo onih kućica na obali baš za tu svrhu ali vrelo je kao plamen kaže on svakako ne u neradni dan mrzim one gomile napirlitanih ženetina u haljinama iznajmljenim na jedan dan ponedeljak na Duhove je takođe grozan dan nije ni čudo što ga je ujela ona pčela bolje nekud na more ali ja više nikad u životu neću da sednem s njim u čamac posle onoga u Breju kad je pričao čamdžijama kako ume da vesla kad bi ga neko pitao da li bi mogao da jaše u trci s preponama za zlatni pehar rekao bi da a onda se more uzburkalo a stara brodica počela da se njiše tamo amo i sva se nagnula na moju stranu govorio je veslaj desnim a sad udri levim a voda bujicom navirala kroz dno i njegovo veslo iskočilo iz držača Bog nam se smilovao te se nismo podavili naravno on ume da pliva ali ja ne ništa se ne boj samo budi mirna bio je u onim flanelskim pantalonama htela sam da mu ih smaknem pred svima i da mu dam ono što se zove flagelacija dok ne pomodri da mu pokažem njegovog boga samo da nije bilo onog nosatog ne znam kako se zvaše s onim drugim leptanom Berkom iz hotela Siti Arms njuškali šunjali se kao i obično uvek tamo gde ne treba ako se sprema neka gužva lice mu je da se ispovračaš i stvarno se ne trpimo i to je neka uteha kakva li je ta knjiga koju mi je doneo Slasti greha iz pera nekog otmenog gospodina nekog kao što je Pol de Kok sigurno su mu nadenuli taj nadimak zato što je sa svojom cevkom išao od jedne žene do

druge nisam čak mogla ni da promenim svoje nove bele cipele načisto ih upropastila slana voda a i onaj šešir s perom mi se izgužvao i stalno mi se krivio na glavi muka jedna i nevolja jer miris mora me uzbudio naravno sardine i deverike u Katalanskom zalivu s druge strane stene lepe su bile kao srebrne u ribarskim korpama stari Luidi skoro mu je sto godina rekoše rodom iz Đenove i onaj visoki čiča s mindušama ne volim muškarce do kojih moraš da se uzvereš sad su sigurno svi već odavno mrtvi i pod zemljom sem toga ne volim da sam noću sama u toj ogromoj kasarni od kuće verovatno ću morati da se naviknem ja u nju nikad nisam unela ni zrnce soli¹⁶ čak ni u onoj gužvi oko selidbe hteo je da otvori muzičku školu u salonu na prvom spratu s mesinganom tablom ili Blumov hotel to je predlagao pa da sasvim propadne kao njegov otac tamo u Enisu kao i sve drugo što je otac govorio da će učiniti i ja s njim ali prozrela sam ga ja pričao mi je o svim onim divnim mestima kuda bismo mogli otići za medeni mesec Venecija na mesečini s gondolama i jezerom Komo imao je sliku izrezanu iz nekih novina pa mandoline i lanterne O kako je to divno rekla sam učiniće sve što hoću ja hoću i to smesta ako ne i pre ako hoćeš moj da budeš moraš teret moj da uzmeš¹⁷ trebalo bi da dobije kožni orden s limenim obrubom za sve te planove koje smišlja a posle me ostavi ovde samu ceo dan nikad ne znaš kad ti dođe neki stari prosjak na vrata i moli za koricu hleba sa svojom dugom pričom može to da bude neka skitnica pa da stavi nogu u vrata da mi ne da da zatvorim kao na onoj slici onog okorelog kriminalca kako su ga nazvali u Lojds Vikli Njusu 20 godina u zatvoru a onda izađe i ubije neku staricu zbog para zamisli samo njegovu jadnu ženu ili majku ili koga god da ima lice mu je da odmah pobegneš nisam mogla da se na miru odmorim dok nisam zabravila sva vrata i prozore da se obezbedim ali opet još gore je kad si zaključan kao u zatvoru ili u ludnici njih bi trebalo sve pobiti ili bičem po leđima takva jedna zver koja može da napadne jadnu staricu da je ubije u krevetu ja bih mu ih odsekla nego kako nije da bi takav bio od neke koristi ali bolje i takav nego nikakav bila sam sigurna da sam čula provalnike u kuhinji i on je sišao u noćnoj košulji sa svećom i žaračem kao da je pošao da traži miša bled kao krpa na smrt prestravljen dizao je buku koliko god je mogao da bi ga čuo provalnik nema tu bogzna šta da se ukrade ali ipak neprijatan je osećaj posebno sada kad Mili nije tu kakva ideja da pošalje devojčicu tamo da uči za fotografa zbog njegovog dede umesto

¹⁶ Prema verovanju starih Rimljana, so se, kao sveta materija kućnih bogova, unosila u kuću pre useljenja, da bi se umilostivili bogovi.

¹⁷ Bajalica iz stare irske dečje igre.

da smo je poslali u Skerijevu akademiju gde bi morala da uči a ne kao ja da sve završi u osnovnoj školi samo je on mogao da uradi tako nešto sve zbog mene i Bojlana zato je to uradio sigurna sam kako on sve smišlja i planira u poslednje vreme nisam smela slobodno da mrdnem po kući ako najpre ne zabravim vrata sva sam pretrnula kad je ušla bez kucanja a ja naslonila stolicu na vrata baš dok sam se zapirala s rukavicom na ruci to može da iznervira a po ceo dan ne radi ništa možeš da je staviš pod stakleno zvono da je ljudi gledaju znao je da je ona slomila ruku one lepe male statue onako gruba i nesmotrena pre nego što je otišla pozvala sam onog dečkića Italijana da je popravi tako da se ne vidi naprslina za 2 šilinga ne bi vam ta krompir čistila ma kakvi u pravu je zašto da upropašćava ruke primetila sam kako je u poslednje vreme stalno razgovarao s njom za stolom objašnjavao neke stvari iz novina a ona se pravila da razume lukava je naravno to je povukla na njegovu porodicu pa ne može da kaže da ga ja lažem zar ne suviše sam iskrena u stvari on joj pridržava kaput da se obuče ali kad nešto nije u redu ona ispriča meni ne njemu verovatno misli da je sa mnom gotovo i da mi je mesto na polici e pa nije ama ni slučajno videće se videće se a sad je počela da koketira s dvojicom sinova Toma Devana mene oponaša zvižducima se doziva s one dve male vrtirepke Marijeve kćerke stalno je zovu može li Mili da izađe s nama svi se raspituju za nju hoće da od nje iščakaju sve što se može noću se vozi na biciklu Harija Devana kroz Nelsonovu ulicu baš dobro što ju je poslao tamo gde je sada baš je bila počela da preteruje tražila da ide na klizalište pušila s njima cigarete dimila kroz nos nanjušila sam na njenoj haljini kad sam htela da odgrizem konac s dugmeta koje sam joj prišila dole na sakou malo toga je ona od mene mogla da sakrije taman posla samo nije trebalo da ga prišijem na njoj to znači rastanak a isto tako i onaj poslednji puding sa šljivama razdvojio se na dve polovine vidiš da se na kraju tako i desi nije važno šta ljudi pričaju ima malo predugačak jezik što se mene tiče bluza ti je suviše otvorena kaže ona meni rugala se kuka krivoj motiki i morala sam da joj kažem da ne diže noge tako visoko na prozorski prag pred tolikim svetom što prolazi svi je gledaju kao i mene kad sam bila njenih godina naravno tada ti svaka stara krpeta dobro stoji a nekako je sva onako u stilu ne dirajte me na predstavi Jedinu način¹⁸ u pozorištu Rojal povucite nogu ne volim kad me dodiruju strašno se bojala da joj ne izgužvam onu plisiranu suknju ali u pozorištima ljudi moraju da se dodnruju u onoj

¹⁸ Drama (1899) Frimena Vilsa i Frederika Lendbridža; sentimentalna adaptacija Dikensove *Priče o dva grada* (1859).

gužvi u mraku stalno bi nešto da se promigolje do vas onaj tip iz partera u Gejetiju kad je Birbom Tri igrao u komadu Trilbi bogami više neću da se guram zbog kojekakve Trilbi i njenog golog dupeta svaki čas bi me pipnuo pa se okrenuo na drugu stranu mislim da je malo blesav posle sam ga videla kako pokušava da se probije do dve moderno odevene dame ispred Svicerovog izloga da se zabavi na isti način prepoznala sam ga istog trenutka to lice i sve ostalo ali on se mene nije setio a ona mi čak nije dala ni da je poljubim na Brodstounu¹⁹ kad je odlazila e pa nadam se da će naći nekog da obigrava oko nje kao što sam ja kad je болоvala od zauški žlezde joj natekle te daj ovo te daj ono naravno ona još uvek ne može ništa da oseti duboko ni ja nisam umela da uživam sve do 22 ili tu negde uvek bi nešto ispalo pogrešno samo uobičajene devojačke besmislice i kikotanje ona Koni Konoli pisala joj je belim mastilom na crnom papiru zapečaćeno voskom ali je ipak pljeskala kad se zavesa spustila zbog toga što je bio tako lep onda je došao na red Martin Harvi on i samo on uz doručak ručak večeru posle sam pomislila to mora da je prava ljubav kad muškarac tek tako žrtvuje svoj život za nju verujem da nema još mnogo takvih teško je poverovati ako ti se to nije stvarno desilo većina njih nema u sebi ni trunku ljubavi pronaći danas dvoje takvih toliko bliskih da osećaju isto ono što ti osećaš obično su malo luckasti otac mu je sigurno bio malo uvrnut kad se tako otrovao posle njene smrti ipak jadni čikica verovatno se osećao izgubljeno oduvek se oduševljavala mojim stvarima s ono malo krpa što imam htela je kad joj je bilo 15 da napravi punđu isto tako i moj puder time samo upropašćava kožu ima ona vremena za to čitav život naravno nikad nema mira jer zna da je lepa s onim svojim crvenim usnama šteta što neće ostati takve takva sam i ja bila ali šta vredi biti dobar prema nekom ko mi odgovara kao pijačara kad sam je zamolila da ode da kupi sedam funti krompira onog dana kad smo na kasačkim trkama sreli gospođu Džoa Galagera a ona sedela u karucama s advokatom Frajerijem i pretvarala se da nas ne vidi nismo joj bili dovoljno otmeni pa sam je 2 puta dobro odalamila preko ušiju jednu zato što mi tako odgovaraš a drugu zato što si bezobrazna baš me je tada razbesnela tom neposlušnošću a i bila sam zle volje jer šta ono beše neka loša travka u čaju ili sam loše spavala prethodne noći možda od sira koji sam pojela a rekla sam joj hiljadu puta da ne ostavlja noževe onako ukrštene samo zato što nema nikog da joj kaže kako treba kao što je i sama rekla e pa ako je on ne ukori ja bogami hoću tada je poslednji put odvrnula slavinu za suze i ja sam takva bila

¹⁹ Železnička stanica u Dublinu.

niko nije smeo da mi zapoveda naravno on je za to kriv kad tera nas dve da crnčimo ovde umesto da je odavno pronašao neku ženu hoću li ja ikada ponovo imati čestitu sluškinju naravno onda bi ona videla kad mi on dolazi morala bih da joj kažem inače bi se osvetila stvarno su nesnosne ona stara gospođa Fleming moraš stalno da ideš za njom da joj tutkaš stvari u ruke stalno kija i prdi u nokšir naravno stara je ne može ona tu ništa dobro je što sam našla onu staru trulu smrdljivu krpu koja je zapala iza ormara znala sam da tu ima nečega pa sam otvorila prozor da izađe smrad dovodi prijatelje da ih počasti kao one noći kad se vratio s psom kako da ne mogao je da bude i besan a sad još doveo i sina Sajmona Dedalusa otac mu je takvo zakeralo s onim naočarima na nosu nosi cilindar i na utakmici kriketa a na čarapi mu zjapi ogromna rupa ne ide to jedno s drugim a njegov sin koji je dobio sve moguće nagrade za šta god da su u srednjoj školi zamisli samo popeo se preko ograde šta da ga je video neko ko nas poznaje pravo čudo da nije napravio rupu na svojim svečanim pogrebnim pantalonama kao da nije svakome dosta ona jedna koju nam je priroda dala onda ga odvuкао u staru prljavu kuhinju pa on stvarno nije sav svoj šteta što nije bio dan za pranje rublja onda bi i moje stare gaće visile na konopcu da svi vide baš njega briga s onom mrljom od pegle koju mi je napravila ona trapava babuskera kad ih je progorela mogao bi da pomisli da je nešto drugo i još uvek nije istopila salo a rekla sam joj i sad evo odlazi zato što se njenom paralizovanom mužu pogoršalo stanje s njima uvek neka muka ili se razbole ili moraju na operaciju a ako nije to onda mnogo piju pa tuku žene moraću ponovo da se dam u potragu za nekom svakog jutra kad ustanem neka nova muka mili Bože mili Bože valjda ću naći malo mira kad legnem u grob moram da ustanem načas ako uspem čekaj O Isuse čekaj da izgleda da sam dobila pa kako da to ne utiče kad me stalno buši i svrdla i rastura šta sad da radim petak subota nedelja pa zar to nije da crkneš od muke jedino ako on to voli neki muškarci vole Bože s nama nikad nije sve u redu 5 dana svake 3 ili 4 nedelje uobičajena mesečna uzbuna zar to nije grozno one noći sam dobila iznenada onda kad smo jedini put sedeli u loži za koju mu je karte dao Majkl Gan gledali smo gospođu Kendal i njenog muža u Gejetiju bio mu je sredio nešto oko osiguranja kod Drimija sva sam bila van sebe ali nisam htela da se predam i odem zbog onog otmenog gospodina koji je odozgo buljio u mene kroz dogled a on s moje druge strane priča o Spinozi i njegovoj duši koja je verovatno mrtva već milionima godina smeškala sam se što sam lepše mogla onako sva mokra nagingjala se napred kao da me to silno zanima morala sam da odsedim do samog kraja nikad neću da zaboravim onu

Skarlijevu ženu onako unezverenu to je izgleda bio vrlo uzbudljiv komad o preljubi onaj idiot s galerija zviždao je preljubnici a sigurno je posle otišao da uhvati sebi neku u najbližoj sporednoj uličici pa onda trčao natrag kući da nadoknadi izgubljeno vreme šteta što on nije tada imao ono što sam ja imala kladim se da je mačkama bolje nego nama da li mi to imamo previše krvi u sebi šta li o Bogo moj teče iz mene kao more bar nisam zatrudnela s njim iako je onako veliki neću da upropastim čiste čaršave koje sam tek stavila verovatno mi je pošlo zato što sam obukla čisto rublje dođavola dođavola oni vole da vide mrlju na krevetu da znaju da si bila devica njima je samo to važno baš su budale možeš da budeš i udovica ili 40 puta razvedena dovoljna ti je jedna kap crvenog mastila ili soka od kupine ne to je previše crveno O Isuse spasi me od ove pošasti slasti greha ko li je to tako uredio život ženama samo pranje i kuvanje i deca a i ovaj prokleti stari krevet sav zvecka kao lud mora da su nas čuli na drugoj strani parka dok nisam predložila da stavimo jorgan na pod s jastukom ispod moje stražnjice pitam se da li je lepše po danu mislim da jeste lakše je mislim da ću ošišati sve ove dlake jako mi je vruće izgledaću kao devojčica baš bi imao šta da liže kad mi sledeći put zadigne haljinu sve bih dala da mu tad vidim lice gde li je nokšir razglavio se užasno se bojim da se ne slomi poda mnom kao ona stara klozetska daska pitam se jesam li mu bila preteška kad sam mu sedela na kolenu namerno sam ga naterala da sedne na fotelju kad sam skinula najpre samo bluzu i suknju u drugoj sobi previše se zapetljao tamo gde uošte nije imao šta da traži nije me ni osetio nadam se da mi je dah bio prijatan posle onih mentol bombona Bože sećam se kako sam nekada to mogla da šiknem stojeći baš kao muškarac O Gospode kakva buka nadam se da ima i mehurića da odnegde dobijem neke pare²⁰ moraću sutra ujutro da je neparfimišem samo da ne zaboravim kladim se da on u životu nije video lepši par butina od ovih gle kako su bele najmekše mesto je ovde između u ovom delu kako je mekano kao breskva Bože dragi ne bih imala ništa protiv da sam muškarac pa da zajašim neku zgodnu ženu O Bože kakva buka kao ljljan iz Džersija polako polako O kako se vode ruše na Lahore²¹

ko zna da li je sve u redu s mojom utrobom ili možda nešto raste u meni kad me ovo ovako spopada svake nedelje kad ono beše poslednji put ponedeljak na Duhove da to je jedva

²⁰ Prema staroj praznoverici, mehurići u kafi ili čaju kada se sipaju u šolju (ali i u mokraći) najavljuju novčani dobitak.

²¹ Molina verzija stihova Roberta Saudija: „Kako se vode ruše na Lodor?“ iz pesme 'Vodopad Lodor' (1823). Lahore je 1904. godine bio prestonica pokrajine Pendžab u Indiji.

oko 3 nedelje trebalo bi da odem do lekara samo što bi to bilo kao ono pre nego što sam se udala za njega kad mi je curilo ono belo pa me Floi naterala da odem do onog uštogljenog starkelje doktora Kolinsa lekara za ženske bolesti na Pembrok roudu vaša vagina tako je rekao mora da je tako zaradio sva ona ogledala s pozlaćenim ramovima i tepihe tako što je obigravao oko onih bogatašica iz Stivens grina koje trče kod njega za svaku sitnicu njena vagina i njena košinšina naravno one imaju para njima je svejedno ne bih se ja udala za njega ne bih sve da je jedini muškarac na svetu sem toga deca su im uvek nekako čudna stalno nešto njuška sa svih strana oko tih prljavih kurvetina pitao me da li ono ima neki neprijatan miris a kako bi drugačije pa nije to od zlata kakvo pitanje trebalo je da mu ja to razmažem po onom zbrčkanom staračkom licu evo izvolte onda bi znao i da li vam je uredna stolica kakva stolica pomislila sam da me pita za nameštaj kako je to rekao uzgred ovo je vrlo zgodna naprava samo što ja volim da se posle toga spustim što niže u otvor koliko god mogu da se stisnem i onda da povučem lanac da je dobro zapljusnem fine hladne iglice i trnci ipak ima verovatno nečeg u tome dok je Mili bila dete uvek sam kad to obavi znala da li ima gliste ili nema ali ipak da mu neko plaća za to koliko sam dužna doktor jednu gvineju moliću i pitao me da li mi često izostaje gde li samo te starkelje nalaze sve te reči ma izostaje njima merkao me iskosa onim kratkovidim očima ne bih ja u njega imala poverenja da mi da hlороform ili Bog zna šta još ipak mi je bio simpatičan kad je seo da mi nešto prepíše namrgodio se onako strog s pametnim nosom evo ovako i da se nosiš namigušo lažljiva O bilo šta nije važno ma samo bi budala mogla bio je dovoljno bistar da to primeti jer sam ja sve vreme mislila na njega i njegova šašava pisma Mila moja sve što je u vezi s tvojim veličanstvenim Telom sve podvučeno što dolazi iz njega jeste lepa stvar i radost doveka to je našao u nekoj bezveznoj knjizi ja sam to radila stalno 4 ili 5 puta dnevno ponekad a rekla sam mu da nisam jeste li sigurni O da rekoh sasvim sam sigurna rekoh tako da sam mu začepila usta znala sam šta će reći bila je to samo prirodna slabost uzbudio me ne znam ni kako prve prvcijate noći kad smo se sreli dok sam živela u Riobot Terasu stajali smo i zurili jedno u drugo oko 10 minuta kao da smo se već negde sreli valjda zato što sam ja izgledala kao Jevrejka pošto ličim na majku bio mi je zabavan sa svim onim pričama koje je pričao s onim pomalo ljigavim osmehom i svi Dojlovi su govorili da će se kandidovati za parlament O kakva sam budala bila što sam verovala tim njegovim naklapanjima o samoupravi i seljačkom savezu poslao mi je onu dugačku pevaniju iz Hugenota da je pevam na francuskom da bi zvučalo otmenije O

beau pays de la Touraine²² koju ja u životu nisam otpevala razglabao i baljezgao o religiji i progonima nije mi dao da se bilo čemu prirodno zaradujem a onda pitao da li bi mogao bila bi mu velika čast prvi put kad mu se ukazala prilika na Brajton skveru uleteo u moju spavaću sobu praveći se da je isprljao ruke mastilom pa kao da se opere mlekom Albion i sumpornim sapunom koji sam koristila još je bio uvijen u celofan O crkla sam od smeha zbog njega toga dana ne bi valjalo da celu noć presedim na ovome trebalo bi da prave nokšire u prirodnoj veličini tako da žena može da sedne kako treba on uvek klekne kad to radi mislim da nigde na svetu ne postoji čovek s navikama kakve on ima gledaj ga samo kako spava u dnu kreveta kako može bez jastuka dobro je što se ne rita mogao bi da mi izbije zube nogama diše s rukom na nosu kao onaj indijski bog koga mi je jedne kišne nedelje pokazao u muzeju u ulici Kilder sav žut s keceljom leži postrance oslonjen na ruku a viri mu deset nožnih prstiju rekao je da je to veća religija od jevrejske i naše zajedno raširena po celoj Aziji sad oponaša tog boga jer on povazan oponaša svakog živog verovatno je i on spavao u dnu kreveta i trpao one četvrtaste nožurde ženi u usta dođavola što ovo smrdi gde li su te salvete a da znam nadam se da ovaj stari ormarić neće da zaškripi uh znala sam da hoće tvrdo spava sigurno se negde dobro proveo mora da mu je ta pošteno odradila za ono što je platio naravno on mora da plaća za to O kako je ovo nesnosno nadam se da nas na onom svetu čeka nešto bolje da se nekako podvežemo blagi Bože biće dosta za noćas a sad u kvrgavi stari čangrljavi krevet uvek me podseti na starog Koena taj mora da se u njemu češao kao lud a on misli da ga je otac kupio od lorda Nepijera kome sam se ja kao devojčica divila zato što sam mu rekla lagano pijano O što volim svoj krevetac Bože evo nas na istim mukama i posle 16 godina koliko smo kuća ukupno promenili Rejmond teras i Ontario teras i ulice Lombard i Hols a on samo zvižduće kad god opet krenemo da se selimo ono svoje iz Hugenota ili žablji marš kao bajagi pomaže ljudima oko ona naša 4 komada nameštaja a onda hotel Siti arms sve gore od goreg kako kaže nadzornik Dejli ono divno mestašće na odmorištu uvek je unutra neko ko se moli a kad izađu za sobom ostave smrad uvek znaš ko je poslednji bio tu pre tebe a uvek malo krene na bolje nešto se desi ili on onako trapav sve pokvari kod Toma pa kod Helija pa kod gospodina Kafsa i kod Drimija ili će završiti u zatvoru zbog tih svojih starih srećaka za koje se nadao da će nas izvući ili će se skroz izbezobraziti uskoro će on i u Frimenu da dobije nogu kao i kod svih ostalih zbog onog Šinter Fejna ili

²² 'O prelepa zemljo turenska' (franc.); arija iz Mejerberove opere *Hugenoti*.

slobodnih zidara a onda ćemo da vidimo hoće li mu pomoći onaj čovečuljak koga mi je pokazao kako po kiši šljapka sam samcit u Kodis lejnu kad već tvrdi da je toliko moćan i da je Irac od starina mora da jeste sudeći po starosti onih pantalona koje sam na njemu videla čekaj čuju se zvana s crkve Svetog Đorđa čekaj 3 četvrtine sata čekaj 2 sata e pa u lepo se doba noći vraća kući pa još preko ograde ako ga je neko video odvići ću ja njega od toga koliko sutra najpre ću da mu pregledam košulju ili ću da proverim da li mu je ona higijenska gumica još u novčaniku sigurno misli da ne znam za te muške smicalice ni 20 džepova im nije dosta za sve njihove podvale a što bismo onda mi njima morale da pričamo čak i ako je istina ne veruju samo se ušuškaju u krevet kao one bebe u Aristokratovom²³ Remek delu koje mi je jednom doneo kao da nismo toga imali dovoljno u stvarnom životu i bez nekakvog matorog Aristokrate ili kako se već zvao a još su odvratnije bile one grozne slike dece s dve glave i bez nogu o takvim gadostima oni bez prestanka sanjare ničeg drugog nema u njihovim praznim glavama polovini njih trebalo bi dati neki spori otrov pa posle traži čaj i tost namazan maslacem s obe strane i sveža jaja a ja sam verovatno niko i ništa od one noći u ulici Hols kad mu nisam dozvolila da me liže muškarci despoti samo ih jedno zanima pola noći prespavao je na podu go tako su Jevreji radili kad umre neko njihov odbio je da doručkuje i nije progovorio ni reč tražio je da ga mazim mislila sam da sam mu dovoljno izašla u susret za tu priliku a i ništa ne radi kako valja misli samo na svoje zadovoljstvo jezik mu je previše ravan ili ne znam šta već zaboravlja da smo mi onomad ali ja ne ja ću ga naterati da mi to opet uradi kad se već sam ne seti i zaključađu ga da spava u podrumu za ugajl s bubašvabama pitam se da li je to Džozzi bila sva razdragana od onog što je meni bilo uskrađeno on je rođeni lažov ne ne bi on nikad smeo s udatom ženom zato i hoće da ja i Bojlan mada što se tiče njenog Denisa kako ga ona zove onu pretpotopsku nakazu taj se ne bi mogao nazvati mužem da spetljao se on s nekom kurvicom čak i onda kad sam s njim i s Mili bila na trkama u koledžu onaj Hornblauer s dečjom kiđankom navrh tintare pustio nas je na zadnji ulaz zurio je onim buljavim očima u one dve što su vrckale guzicama najpre sam pokušala da mu namignem naravno bez uspeha i eto kako on troši pare ovo je za porod gospodina Padija Dignama da sve je bilo u visokom stilu na grandioznoj sahrani u novinama koje je doneo Bojlan e da su oni videli pravu oficirsku sahranu to je nešto oborene cevi pušaka prigušeni bubnjevi nesređni konj a iza koračaju L Bum i Tom Kernan to malo pijano burence

²³ Misli se na Aristotela.

odgrizao je sebi deo jezika kad je jednom u muškom ve ceu pijan pao ne znam tačno gde i Martin Kaningam i dva Dedalusa i muž Fani M Koj te bele glavice kupusa mršavog stvorenja malo zrikavog koje pokušava da peva moje pesme morala bi ponovo da se rodi a ona njena stara zelena haljina s dekolteom kao da nikako drukčije ne može da ih privuče prodaje pesak u pustinji sad je meni sve jasno i to oni zovu prijateljstvom ubijaju se međusobno pa se onda sahranjuju a svima im kod kuće žene i porodice naročito Džek Pauer što izdržava onu konobaricu nego šta žena mu je stalno bolesna ili se sprema da se razboli ili se upravo oporavlja a on čovek dobro izgleda mada je malo osedeo iza ušiju lepo društvanje nema šta e neđe mi vala više otimati muža u svoje kandže ako se ja pitam posle mu se rugaju iza leđa znam ja to kad krene s onim svojim glupostima zato što je je dovoljno razuman da ne potroši sve što je zaradio do poslednjeg penija da bi njih napojio i što misli na svoju ženu i porodicu ništarije su oni svejedno jadni Padi Dignam nekako mi ga je žao šta će sad njegova žena i petoro dece ako nije bio osiguran smešni čovečuljak večito šćućuren u nekom čošku paba a ona ili njen sin čekaju Bile Bejli hajde kući dođi²⁴ u crnini neće izgledati ništa bolje mada ona odlično stoji ako dobro izgledaš kakvi muškarci a da nije on jeste on je bio na večeri u Glenkriju i Ben Dolard bas bureton kad je one noći pozajmio frak za nastup u ulici Hols jedva se ugurao i sabio u njega a lutkasto mu se lice cerilo kao dobro izbubecana dečja guza stvarno je izgledao blesavo a tek ona muda to mora da je bio pravi spektakl na pozornici zamislite samo platiti 5 šilinga za povlašćena mesta da biste ga gledali kako se gega na onim nožicama a i Sajmon Dedalus on se uvek pojavljivao malkice nacvrčan pevao najpre drugi stih stara ljubav je nova to je pevao divno je cvrkutala djeva bajna na grani gloga a i uvek je bio spreman za udvaranje kad sam ono s njim pevala Maritanu u privatnoj operi Fredija Mejersa imao je divan veličanstven glas najdraža Febo zbogom uđuubavi uvek je tako pevao a ne kao Bartel D'Arsi zbogom draga *draaga* naravno priroda mu je dala takav glas tako da u njemu nije bilo ničeg izveštačenog samo se razlije po tebi kao topla kupka O Maritana divlji šumski cvete sjajno smo pevali mada je to bilo malkice previsoko za moj registar čak i u drugom tonalitetu a on je u to vreme bio oženjen s Mej Gulding ali uvek bi nešto rekao ili učinio da sve upropasti sad je udovac pitam se kakav li mu je sin kažu da je pisac i da će postati univerzitetski profesor italijanskog a ja treba da počnem da uzimam časove šta li je to sad smislio kad mu je pokazao moju fotografiju nije mi lepa

²⁴ 'Bile Bejli, hajde kući dođi' je naslov popularne pesme s početka XX veka.

trebalo je da se slikam u haljini s volanima to nikad ne izlazi iz mode ipak izgledam mlada u ovome čudi me da mu je nije poklonio a na kraju krajeva i mene što da ne videla sam ga kako se vozi ka stanici Kingsbridž s ocem i majkom bila sam tada u crnini pre 11 godina je to bilo da sad bi imao 11 ali zašto nositi crninu za nečim što još nije ništa ni postalo osetila sam ja čim je prvi put zaplakao a i čula sam bubu kako kucka u zidu naravno on je navaljivao on bi nosio crninu i za mačkom verovatno sad je odrastao čovek u ono vreme bio je nevini dečacić i pravo malo srculence u onom mornarskom odelcetu i s kovrdžavom kosom kao princ na pozornici kad sam ga videla kod Mata Diloni i ja sam se njemu dopala sećam se ja se svima dopadam čekaj pobogu da čekaj stani malo pa to mi se on jutros pojavio u kartama kad sam jutros gledala sebi susret s mladim neznancem ni crn ni plav već ste se sreli ranije pomislila sam da se to odnosi na njega ali on nije ni pilence ni neznanac sem toga lice mi je bilo okrenuto na drugu stranu bila je to sedma karta posle desetke pik to znači putovanje kopnom a bilo je tu i neko pismo pa skandali 3 dame i osmica karo uspon u društvu da čekaj sve je to izašlo i dve crvene osmice za nove haljine vidi ti to a zar nisam nešto i sanjala da bilo je nešto o poeziji nadam se da nema dugu masnu kosu koja mu pada u oči ili stoji uspravno kao nekom Indijancu zašto li idu takvi naokolo da se ljudi smeju i njima i njihovoj poeziji baš sam volela poeziju kad sam bila devojkica najpre sam mislila za njega da je pesnik kao Bajron a u njemu nema ni trunke toga mislila sam da je sasvim drugačiji da nije ipak suviše mlad sad mu je oko čekaj 88 ja sam se udala 88e Mili je juče napunila 15 koliko je njemu tada kod Diloni bilo godina 5 ili 6 oko 88e pretpostavljam da sad ima 20 ili više nisam prestara za njega ako ima 23 ili 24 nadam se da nije od onih uobraženih studenata da jeste ne bi on sedeo dole u staroj kuhinji s njim i pio Epsov kakao i razgovarao ovaj se naravno pretvarao da sve razume verovatno mu je rekao da je studirao na koledžu Triniti suviše je mlad za profesora nadam se da nije profesor kakav je bio Gudvin taj je bio pravi profesor lokanja svi oni u svojoj poeziji pišu o nekoj ženi e pa verujem da ne bi mogao da nađe mnogo ovakvih kao što sam ja nežni ljubavni uzdasi lake strune gitare gde je poezija u vazduhu plavo more i mesec tako divno sja a ti se noćnim brodom vraćaš iz Tarife²⁵ svetionik na Rtu Evropa gitara koju je onaj momak tako divno svirao hoću li ikada ponovo otići tamo sve sama nova lica dva užagrena oka skrivene dveri pevaću to za njega to su moje oči ako u njemu ima ičeg pesničkog dva oka tako tamno sjajna kao ljubavna zvezda nisu li divne te reči kao

²⁵ Grad u Andaluziji.

ljubavna mlada zvezda to bi Boga mi bila promena pronaći neku inteligentnu osobu s kojom bi se moglo razgovarati a ne da samo slušam njega kako priča o oglasu Bilija Preskota i o Kizovom i o oglasu nekakvog Toma kako se ono zvaše a onda ako im posao krene loše mi patimo sigurna sam da je veoma poznat volela bih da sretnem takvog muškarca Bože mili a ne ona gomila bezveznjaka sem toga i mlad je a oni fini mladići koje sam sa stene gledala na Margejt strendu kako se kupaju uspravno stoje na suncu nagi kao Bogovi ili tako nešto a onda skok u more s njima što nisu svi muškarci takvi bilo bi neke utehe za ženu kao ona lepa mala statua koju je kupio mogla sam da je gledam po čitav dan kovrdžava kosa ramena prst ispružen kao da traži da ga saslušaj e to ti je prava lepota i poezija često sam osećala želju da ga celog izljubim i njegovog divnog mladog đokicu onako nevinog ne bih imala ništa protiv da ga uzmem u usta kad niko ne vidi ma kao da te mami da ga sisaš izgledao je tako čist i beo s onim dečakim licem ma ja bih i sama za u minuta pa čak i ako ti nešto ode u grlo to ti je kao kaša ili rosa nije opasno sem toga bio bi tako čist u poređenju s tim svinjama muškarcima većini njih sigurno ni na pamet ne pada da ga bar jednom godišnje operu eto otkud ženama brkovi sigurna sam da bi bilo divno kad bih u ovim godinama uspela da se spandam s lepim mladim pesnikom baciću karte ujutro čim ustanem da vidim hoće li mi se ispuniti želja ili ću probati da nađem par za damu da vidim šta će biti čitaću i učiću sve što mogu da nađem ili ću ponešto naučiti i napamet kad bih samo znala kog pesnika voli da ne misli da sam glupa ako veruje da su sve žene iste a ja mogu da ga naučim ono drugo napaliću ga od glave do pete dok mu se ne zavrti u glavi poda mnom pa će posle da piše o meni ljubavnik i ljubavnica i to javno s dve fotografije u svim novinama kad postane slavan O ali šta ću s ovim drugim ne to nije u redu on ne ume da se ponaša nije otmen niti ma ne ničeg u njemu nema onako da me pljeska po guzici zato što nisam htela da ga zovem Hju tikvan jedan koji ne razlikuje poeziju od glavice kupusa eto šta se događa kad im daš previše slobode skida cipele i pantalone tu na stolici preda mnom mrtav hladan i ne pita za dozvolu i stoji onako bezobrazno u onoj polukošulji koju oni nose da bi im se svi divili kao sveštenik ili mesar ili one stare hipokrite u doba Julija Cezara naravno on je donekle u pravu što tako bezbrižno živi isto tako bih mogla da legnem s nekim lavom Bože taj bi se stoposto bolje pokazao taj neki stari lav mislim da je to zato što mi je tako punačka i primamljiva u onoj kratkoj podsuknji pa da nije mogao da odoli i mene ponekad uzbuđi blago muškarcima kolika oni zadovoljstva nađu na ženskom telu tako smo oble i bele za njih oduvek sam želela da i sama postanem

muškarac za promenu samo da probam s onom stvarčicom koja ume tako da se naduje i stvrdne a istovremeno je tako mekana u mog teče Džona velik je kao u slona čula sam kako govore oni momci na uglu kad sam prolazila kraj Meroubon lejna Meri se zove moja tetka njoj je čupava kao četka zato što je bilo mračno a znali su da prolazi neka devojkica nisam ni pocrevenela zašto bih to je prirodno pa teča tom stvarčicom tuče tetku a naročito njenu četku i tako dalje a na kraju ispadne da ti izvučeš deblji kraj takvi su muškarci od glave do pete mogu da biraju koju hoće udatu ženu ili taze udovicu ili devojkicu već prema ukusu kao u onim kućama iza ulice Ajriš ne a mi treba da smo stalno u lancima e pa mene neće u lance ne bojte se kad ja samo krenem kažem vam uprkos glupoj ljubomori muževa zašto ne možemo svi da ostanemo prijatelji umesto da se svađamo muž joj saznao šta su oni radili zajedno pa naravno a ako i jeste može li sad to da poništi ostaje koronado²⁶ ma šta učinio a onda ode u drugu blesavu krajnost kao ono sa ženom u Lepim tirankama naravno muškarac nikad i ne misli na supruga ili suprugu on hoće samo ženu i dobiće je zašto li su nam date sve te želje da mi je znati nisam ja kriva što sam još mlada pa jel tako čudo jedno da pre vremena nisam postala stara zborana veštica kad živim s njim tako hladnim nikad me ne zagrlji osim ponekad kad spava i to pogrešan kraj jer verovatno ne zna koga ima kraj sebe izem ti ja muškarca koji je spreman da poljubi ženu u dupe posle toga poljubiće svako neprirodno mesto i tamo gde ne postoji ni 1 atom bilo čega našeg iste dve grudve sala znaš kad bih ja to uradila muškarcu fuj životinje prljave dovoljna mi je i sama pomisao ljubim vam noge senjorita u tome ima nekog smisla a zar nije on ono poljubio naša ulazna vrata jeste kakav ludak niko ne razume njegove blesave ideje osim mene naravno žena voli da je zagrlje bar 20 puta na dan da izgleda mlađa nije važno ko samo da voli ili da nju neko voli ako onaj koga želi ponekad nije tu Bože me oprostite razmišljala sam kako bi bilo da jedne mračne večeri krenem po keju tamo gde me niko ne poznaje i da pokupim nekog mornara tek prispelog s mora taj bi bio sav napaljen i ne bi ga bilo briga čija sam samo da to obavi negde u nekoj kapiji ili jednog od onih strašnih cigana što su u Ratfarnamu podigli čergu blizu Blumfildove perionice da probaju da nam pokradu stvari ako mogu ja sam svoje stvari tamo poslala samo nekoliko puta zbog imena uzorna perionica a stalno su mi vraćali krpe i rasparene čarape onaj tip lupeškog izgleda s lepim očima koji je gulio nekakav štap mogao je da me napadne u mraku i pritera uz neki zid bez ijedne reči ili neki

²⁶ *Comudo*, a ne *coronado* je španska reč koja znači 'rogonja'.

ubica bilo ko to rade čak i fina gospoda s cilindrima onaj kraljevski savetnik koji živi tu negde gore pojavio se iz Hardvik lejna one večeri častio nas je ribljom večerom zato što je dobio opkladu na boks meču naravno zbog mene nas je častio prepoznala sam ga po gamašama i po hodu a kad sam se minut kasnije okrenula da bacim pogled tu je stajala i neka žena takođe izašla odande neka prljava prostitutka a posle ode kući ženi verujem da je pola tih mornara već natrulo od bolesti O pomeri tu tvoJU trupinu tako ti Boga slušaj ga samo vetrovi koji nose moje uzdahe tebi e pa neka ga nek spava i uzdiše veliki Pametnjaković Don Poldo de la Flora da zna samo kako je prošao jutros u kartama imao bi zašto da uzdiše crnomanjast muškarac u nekoj neprilici između dve sedmice u tamnici zbog Bog bi ga znao čega šta sve on radi ja nemam pojma a treba da se odvučem u kuhinju da njegovom visočanstvu spremim doručak dok on leži ufačlovan kao mumija pazi da neću ko me je ikad video da trčim i ja bih sebe volela da vidim ukaži im pažnju i počeće da te ćušaju kao poslednje đubre baš mene briga šta ko priča svet bi bio bolji da njime upravljaju žene jer žene nećeš videti da se međusobno ubijaju i kolju kad ste videli ženu da se pijana valja kao što oni rade ili da sve do poslednjeg penija prokocka kladeći se na konjskim trkama da zato što žena ma šta da radi zna kad treba da stane ma ne bi njih ni bilo na svetu da nije nas ne znaju oni kako je to biti žena i majka kako i da znaju gde bi oni gde bi svi oni bili da nisu svi imali majku da brine za njih ja je nikad nisam imala možda zato on i divlja noću ostavlja knjige i učenje i ne živi kod kuće jer tamo je stalno krš i lom verovatno baš je tužno što ti koji imaju valjanog sina nisu zadovoljni a ja nemam nikakvog zar nije mogao da napravi jednog nisam ja kriva spojili smo se dok sam gledala dva psa on je nju spopao otpozadi tek tako nasred ulice to me sasvim dotuklo pretpostavljam nije trebalo da ga sahranim u onom vunenom džemperčiću koji sam mu isplela plaćući bolje da sam ga dala nekom siromašnom detetu ali znala sam ja da više neću imati nijedno bila nam je to i prva smrt otad smo se sasvim izmenili O neću više zbog toga da tonem u crne misli pitam se zašto nije hteo da prenoći kod nas osećala sam ja sve vreme da je doveo nekog nepoznatog umesto da je lunjao po gradu i sretao Bog zna koga noćne ptice i džeparoše baš bi se to dopalo njegovoj sirotoj majci da je živa da se upropasti za ceo život možda ipak lepo je ovo doba noći tako je tiho baš sam volela da dolazim kući posle igranki noćni vazduh oni imaju prijatelje s kojima mogu da pričaju mi nemamo nikog on ili traži nešto što ne može da dobije ili se nađe neka žena da mu zarije nož u trbuh mrzim to kod žena nije ni čudo što se tako ponašaju prema nama strašne smo ti mi

kučke valjda postajemo tako naprasite zbog svih tih briga što nas muče ja nisam takva lepo je mogao da prespava na onoj sofi u drugoj sobi verovatno se stideo kao neki dečkić kad je tako mlad jedva 20 od mene u susjednoj sobi čuo bi me na nokširu možeš misliti jako neprijatno Dedalus pitam se da li je to ime kao ona na Gibraltaru Delapaz Delagrasija baš su imali čudna imena ti tamo otac Vilaplana de Santa Marija koji mi je dao kronicu Rozales i O'Rajli u Kalje las Siete Revueltas i Pisimbo i gospođa Opiso u ulici Governor O kakvo ime ja bih se smesta utopila u reci kad bih imala takvo ime O bogo moj pa one ulice Paradajs Remp i Bedlam Remp i Rodžers Remp i Kračets Remp i Đavolje stepenice nisam ja kriva što sam brzopleta znam da jesam pomalo kunem se Bogom ne osećam se ni dana starijom nego tada pitam se da li bih još umela da prozborim koju reč na španskom como usted muy bien gracias y usted²⁷ vidiš nisam zaboravila baš sve mislila sam da jesam jedino ta gramatika imenica je ime osobe mesta ili stvari šteta što nikad nisam pokušala da pročitam onaj Valerin²⁸ roman koji sam pozajmila od džandrljive gospođe Rubio onaj s onim naopačke okrenutim znakovima pitanja na oba kraja oduvek sam znala da ćemo na kraju otići odatle ja bih mogla njega da učim španski a on mene italijanski onda će videti da ja nisam takva neznalica stvarno šteta što nije ostao sigurna sam da je jadničak bio mrtav umoran i da mu je silno trebalo da se ispava mogla sam da mu donesem doručak u krevet s parčetom tosta ali ne na nožu to donosi nesreću ili da je ovuda prošla žena s potočarkama i s još nečim finim i ukusnim ostalo je u kuhinji nekoliko maslina možda on to voli ja nisam mogla očima da ih vidim tamo kod Abrinesa mogla sam da pospremim sobu pristojno izgleda otkako sam promenila raspored sve vreme mi je nešto govorilo da bi trebalo da se predstavim pa ne poznajemo se mi od Adama i Eve baš bi bilo smešno pa ja sam mu žena ili da se pretvaramo da smo u Španiji a on napola zaspao nema pojma gde se nalazi dos huevos estrellados señor²⁹ Bože svašta mi pada na pamet ponekad baš bi bilo zabavno kad bi ostao kod nas što da ne soba na spratu je prazna a i Milin krevet u zadnjoj sobi mogao bi da piše i uči a ima i sto za to svoje škrabanje a ako voli da kao ja čita ujutro u krevetu može ovaj kad već pravi doručak za jedno da napravi i za dvoje sigurna sam neću da uzimam druge stanare ako on iznajmi vašarište od kuće kao što je ova volela bih jedan dug razgovor s inteligentnom obrazovanom osobom moraću da nabavim lep par papuča kao

²⁷ „Kako ste dobro hvala kako ste vi“ (špan.).

²⁸ Huan Valera (1824-1905), španski romansijer i pesnik.

²⁹ 'Dva pržena jajeta, gospodine' (špan.).

one što su ih prodavali oni Turci s fesovima ili žute i poluprovidnu jutarnju haljinu to mi stvarno treba ili blejzer boje breskvinog cveta kao onaj još davno kod Volpola samo 8 šilinga i 6 penija ili 18 šilinga i 6 penija daću mu samo još jednu priliku ustaću rano sutra ujutro ionako mi se smučio Koenov prastari krevet mogla bih da odem do pijace da pogledam povrće i kupus i krompir i šargarepu i svo ono divno voće što tamo stiže lepo i sveže ko zna ko će biti prvi muškarac koga ću sresti oni ujutro kreću u poteru za onim tako je govorila Mami Dilon a isto tako i uveče to je njoj bilo kao odlazak na misu sad bi mi baš prijala krupna sočna kruška od onih što se tope u ustima kao onda kad sam bila u drugom stanju a onda ću da mu bacim njegova jaja i čaj u onu šolju sa štitnikom za brkove koju mu je ona poklonila valjda da bi mu usta postala još veća dopašće se njemu i onaj moj fini krem znam šta ću hodaću po kući vesela ali ne previše ovde onde zapevaću ponešto mi fa pieta Masetto a onda ću početi da se oblačim za izlazak presto pop son piu forte³⁰ obući ću najbolju potkošulju i gaćice i pustiću ga da me dobro pogleda tako da mu se mikica digne staviću mu do znanja da mu je kad je već to tražio neko pojebao ženu da i to propisno pojebao do balčaka ali ne on 5 ili 6 puta uzastopce evo ostala je mrlja od njegove sperme na čistom čaršavu ma neću ni da probam da je uklonim vrelom peglom to će mu valjda biti dovoljno ako ne veruješ meni opipaj mi stomak ili ću mu reći da stane mirno pa ću ga sama ugurati u sebe razmišljam da li da mu ispričam sve do detalja i nateram ga da uradi to preda mnom tako mu i treba on je kriv ako sam preljubnica kao što reče onaj s galerije O pa nije to puno ako je to sve zlo koje smo počinili u ovoj dolini suza nije to bogzna šta zar to ne rade svi samo što kriju žena valjda zato i postoji inače nas On ne bi stvorio takvima tako privlačnim za muškarce ako mu je stalo da me poljubi u dupe ja ću da raširim gaćice i da mu se natrčim pred nosom u punoj veličini pa nek mi nabije jezik 7 milja duboko u rupu kad već hoće moju kaku a onda ću da mu kažem da mi treba jedna funta ili možda 30 šilinga reći ću mu da hoću da kupim donji veš i ako mi to da biće dobro neću da sve izmuzem od njega kao što rade druge žene mogla bih ja često da ispišem ček za sebe i napišem njegovo ime na nekoliko funti nekoliko puta je zaboravio da ih zaključa sem toga on to i neće da potroši pustiću ga da mi uradi to otpozadi pod uslovom da mi ne umaže moje lepe gaćice O tu se valjda ništa ne može glumiću da mi je svejedno jedno ili dva pitanja znaću po odgovorima kad je takav on ne ume ništa da sakrije znam ga u dušu stisnuću dupe pa ću da izgovorim nekoliko poganih reči

³⁰ 'Žao mi je Masetta... brzo, snaga me izdaje' (ital.; iz Mocartovog *Don Đovanija*).

dupelizac ili poliži mi govno prvu glupost koja mi padne na pamet a onda ću da predložim O pričekaj mališa sad je na mene red biću vesela i ljubazna O ali zaboravila sam onu njegovu bednu stvarčicu fuj ne znaš da li da se smeješ ili da plačeš mi smo ti kao marmelada od šljiva i jabuka ne moraću da obučem stare stvari tim bolje biće jasnije nikad neće znati da li je uradio to ili nije za tebe je i to dobro bilo kakva stara krpa a onda ću da ga obrišem o sebe sasvim poslovno njegov propust pa ću izaći a on će da ostane da zuri u tavanicu kud li je sad otišla da me poželi mora se tako koji li je to sitan sat i četvrt verovatno u Kini baš sada ustaju češljaju one perčine spremaju se za dan koji dolazi još malo pa će one opatice da zazvone angelus njima niko ne dolazi da im poremeti san osim ponekad neki sveštenik na noćnoj službi budilnik iz susedstva mi s prvim petlom mozak probije da vidim hoću li uspjeti da zadremam 1 2 3 4 5 kakvo su to cveće izmislili u obliku zvezda tapete u ulici Lombard bile su mnogo lepše ova je šara kao na kecelji koju mi je poklonio ali ja sam je samo dva puta stavila bolje da ugasim ovu lampu i pokušam ponovo da bih mogla da ustanem rano otići ću do Lema tamo pored Fajndlejtera i naručiću da nam pošalju neko cveće da ga rasporedimo po kući ako ga slučajno dovede i sutra hoću reći danas ne ne petak je baksuzan dan najpre hoću da malo pospremim ovde prašina kao da raste dok ja spavam posle možemo da uživamo u muzici i cigaretama mogla bih da ga pratim na klaviru samo najpre moram da očistim dirke mlekom šta da obučem da li da stavim belu ružu a oni divni kolači kod Liptona volim miris velike raskošne prodavnice pola kilograma za 7 1/2 ili one druge s trešnjama i ružičastim šećerom 11 šilinga kilo naravno i neku lepu biljku nasred stola to ću naći jevtinije kod čekaj gde sam ih ono videla sad skoro volim cveće volela bih da mi je cela kuća u ružama Bože dragi ništa nije lepše od prirode divlje planine pa more i moćni talasi pa onda divni seoski predeli s poljima zobi i pšenice i svim i svačim a divna stoka šeta okolo razgališ srce kad vidiš reke i jezera i cveće svih mogućih oblika i mirisa i boja kako buja čak i u jarugama jaglaci i ljubičice to je priroda a oni što kažu da Bog ne postoji ne dam ja ni pet para za sve njihovo znanje zašto oni ne stvore nešto često sam ga pitala ti ateisti ili kako se već zovu najpre neka počiste pred svojom kućom jer posle kukaju i zovu sveštenika kad im dođe vreme da umru a zašto zašto zato što se boje pakla jer im je savest nečista a da znam ja njih dobro ko je bio prva osoba u svemiru pre nego što je iko došao da sve stvori ko ah ne znaju oni ne znam ni ja e pa eto ti isti bi tako mogli da probaju da spreče sunce da izađe sutra ujutro sunce sija zbog tebe rekao je onog dana kad smo ležali među rododendronima na Hautu on u

onom sivom odelu od tvida i sa slamnim šeširovom toga dana sam ga naterala da me zaprosi da najpre sam mu dala zalogaj kolačića iz svojih usta a bila je prestupna godina kao danas da pre 16 godina Bože mili a posle toga dug poljubac skoro da sam izgubila vazduh da rekao je da sam ja planinski cvet da svi smo mi cvetovi žensko telo da tada je jedini put u životu rekao istinu i danas sunce sija zbog tebe da zato mi se dopao zato što sam videla da shvata ili oseća šta je to žena i shvatila sam da ću uvek umeti da ga obrlatim i pružila sam mu sva zadovoljstva koliko god sam mogla navela ga da me zamoli da mu kažem da nisam odmah odgovorila samo sam se zagledala u pučinu i nebo razmišljala sam o mnogim stvarima za koje on nije znao o Malviju i gospodinu Stenhoupu i Hester i ocu i starom kapetanu Grouvsu i mornarima koji su se igrali leti leti i care care i pranja posuđa tako su to zvali na keju i o stražaru ispred guvernerove kuće s onom stvarčicom oko belog šlema jadničak živ pečen i o Španjolkama koje se smeju umotane u šalove s onim svojim velikim češljevima i o jutarnjim rasprodajama robe kod Grka i Jevreja i Arapa i ko zna koga sve ne iz svih krajeva Evrope i o ulici Djuk i o pijaci s raskokodakanom živinom tamo ispred Larbija Šaronsa i o jadnim magarcima koji se u polusnu vuku ulicama i onim čudnim tipovima pod ogrtačima zaspalim u senci stepeništa i velikim točkovima kola s bikovima i o starom zamku hiljadama godina starom da i onim lepim Maorima kao kraljevima odevenim u belo i s turbanima koji ti nude da sedneš u njihovoj maloj radnji i o Rondi sa starim prozorima kuća dva oka što gledaju skrivene dveri da njen dragi poljubi rešetku na prozoru i o vinarijama poluotvorenim noću i o kastanjetama i o onoj noći kada smo zakasnili na brod u Algesirasu a stražar je spokojno prolazio sa svojom lampom i O o onoj strašnoj podzemnoj bujici O i o moru moru grimiznom ponekad kao vatra i o veličanstvenim zalascima sunca i stablima smokava u baštama Alamede da i o čudnovatim uličicama i ružičastim i plavim i žutim kućama i ružičnjacima i o jasminu i geranijumu i kaktusima i Gibraltaru u vreme dok sam bila devojčica tamo gde sam bila planinski cvet da kad sam stavila ružu u kosu kao one andaluzijske devojke ili da li da stavim crvenu da a kako me je poljubio ispod Maorskog zida i pomislila sam on ili neko drugi svejedno i onda sam očima zatražila da me ponovo pita da i onda me je pitao hoću li da da kažem da planinski cvete moj i ja sam ga najpre zagrlila i privukla ga sebi da oseti moje grudi kako su mirisne da i srce mu je tuklo kao ludo i da rekla sam hoću Da.

*Trst-Cirih-Pariz,
1914-1921.*

„ULIKS“ DŽEJMSA DŽOJSA MITSKA UZVIŠENOST TRIVIJALNOG

Svi smo mi moderni izašli ne iz Džojsovog šinjela, nego iz džojsovskog košmara, iz džojsovskog veličanstvenog poraza! Moderni evropski roman zapravo i ne čini ništa drugo nego pokušava da Džojsov veličanstveni poraz pretvori u male pojedinačne pobjede. Svi mi zastajemo pred džojsovskim ambisom ambiguiteta i jezičkih košmara, oprezno se naginjući nad ponorom vrtoglavih mogućnosti u koji se strmoglavio naš veliki Učitelj!

Danilo Kiš

Kada u jednom životu bez ostatka posvećenom umetnosti kudne čas za završno svođenje računa, katkad je i sama priroda cilja koji je umetnik preda se postavljao dovoljna za, kako je Kiš govorio, opkladu na večnost, Nedohvatna uzvišenost nadljudskih zadataka i plemenita spremnost za vođenje unapred izgubljene bitke neretko znaju da ublaže gorčinu poraza i razočaranja, te da u konačnom ishodu postanu ono po čemu se među velikim umetnicima prepoznaju oni najveći, oni koji obeležavaju vlastitu epohu. Na suprotnoj strani su oni koje razborita spoznaja o nepremostivosti provalije između želja i mogućnosti vodi ka udobnom i bezbednom kompromisu, u čijem okrilju može nastati značajna, ali nikada i velika umetnost. Najređi su, dakako i najdragoceniji, oni koji streme visoko, a ostvare još više – istina, najčešće i uz zastrašujuće visoku cenu. Džejms Džojns je čitavog života tu cenu spremno plaćao, uprkos svesti o tome da će, bar za života, zauzvrat dobiti malo, ili ništa. Nemaština, bolesti, nomadski život i mnogo drugih nedaća koje su u beskonačnom nizu decenijama satirale fizički krhkog genija, sve to kao da je s druge strane neprekidno snažilo njegov duh i rešenost da na putu koji je sebi odredio istraje do kraja. I premda je na kraju tunela kojim je prošao umesto svetlosti pronašao novi mrak, tačnije tminu dablinske noći, Džojns je svetsku književnost zadužio upravo time što je svoju trku istrčao do kraja – u ime mnogih koji su je započeli i odustali. Jer, Džojns nije, kako se često i olako zaključuje, književni revolucionar koji je bez prethodnika i učitelja banuo niotkuda, da bi izvršio jedan od najvećih prevrata u istoriji pisane reči. Takva je ocena samo delimično tačna, pošto se Džojsovo prevratništvo ogleda pre svega u njegovoj smelosti da u istraživanju ljudske psihe i prenošenju rezultata tog istraživanja u pripovedačku prozu zađe u oblasti koje su ostale nedostupne i njegovim najodvažnijim prethodnicima. Tradicija psihološkog romana, dakle, ne počinje s Džejmsom Džojnsom – ona u Džojsovim delima doseže vrhunac koji

je i danas, više od šest decenija po objavljivanju njegovog poslednjeg romana, ostao nenadmašen.

Priča o začecima te tradicije u engleskoj književnosti, dakle u mnogome i priča o Džojsovim umetničkim korenima, počinje sredinom osamnaestog veka. Romanima *Tristram Šendi* (1767) i *Sentimentalno putovanje kroz Francusku i Italiju* (1768) Lorens Stern je pokazao da „pričanje priče“, pripovedanje u romanu ne mora uvek da se odvija na jedan te isti način, odnosno iz perspektive sveznajućeg pripovedača koji s neretko napadnom superiornošću manipuliše likovima i događajima, kao neprikosnoveni zakonodavac u svetu vlastite imaginacije. Promenom vizure posmatranja, Stern otkriva da taj svet ima i neke svoje unutrašnje zakone koji su, iako suštinski bitni, ostajali izvan domašaja spoznaje dotadašnjih romansijera, čak i takvih velikana kakvi su bili Defo, Swift, ili Henri Filding. Stern, naime, zbivanja u romanu posmatra iz perspektive nekog od junaka: kratkim, subjektivnim, nesavršenim, i naizgled haotičnim opažajima. Time se, dakako, ukida svaka mogućnost postojanja onog nametljivog pripovedačkog sveznanja, pošto se sve u romanu podređuje jednom cilju: umetničkom uobličavanju i prikazivanju misaonih tokova onako kako se oni zaista odigravaju u ljudskoj svesti. A ljudska svest je, pokazuje Stern, sama po sebi toliko uzbudljiva, protivurečna i duhovita, da romanopiscu i nije neophodna složena mašinerija često neverovatnih događaja da bi svoj svet učinio zanimljivim za čitaoca.

Premda je popularnost *Sentimentalnog putovanja*, i naročito *Tristrama Šendija*, pokazala da su čitaoci dovoljno pronicljivi i dovoljno otvoreni za takve igrarije i avanture duha, Sternov pionirski poduhvat duže od jednog veka ostao je među književnim stvaraocima bez pravog sledbenika. Istina, u viktorijanskoj epohi roman je polako osvojio status najpopularnije, potom i najznačajnije književne vrste, ali su vodeći romansijeri toga doba svoj uspeh plaćali ponajpre spremnošću da publici ponude ono što se od njih očekivalo. Naglašeni materijalizam epohe, neprikosnoven kako u filozofiji i nauci, tako i u svakodnevnom životu, kao i zaziranje od bilo kakve mogućnosti ukazivanja na činjenicu da prosečni viktorijanac nije prečisto i bezgrešno biće, suočili su pisce sa prećutnom, ali strogom zabranom svakog iole smelijeg zalaženja u skrovitije odaje ljudske psihe. Dickens i Tekeri, istina, često nude privid takve odvažnosti, Džordž Eliot i Meredith možda odlaze i koji korak dalje, ali sudbina Tomasa Hardija, koji je zbog te vrste smelosti bez prestanka ratovao s krutim licemerjem viktorijanske etike, da bi na kraju bio primoran da digne ruke od pisanja romana, pokazuje da su naprsle zidine viktorijanske tvrđave i na samom kraju devetnaestog veka još uvek predstavljale dovoljno čvrst bedem za očuvanje temeljnih etičkih i umetničkih principa epohe.

Kada je reč o književnosti, pravo razbijanje okoštalog viktorijanstva moralo je, uprkos sve moćnijim glasovima pobune unutar tog sveta (spomenimo, uz Hardija, i nepokorne estetiste okupljene oko Oskara Vajlda), biti potpomognuto i spolja, uticajem prodora ostvarenih u drugim nacionalnim književnostima. Flober u Francuskoj i Turgenjev u Rusiji među prvima su na ubedljiv način pokazali da roman ne mora da bude isključivo priča o tome „kako uspeti u životu“; umesto toga, oni su se, u romanima kao što su *Gospođa Bovari* (1857) ili *Očevi i deca* (1862) okrenuli traganju za najzapretanijim tajnama ljudskog bića. Njihovi uspesi podstakli su stvaralačke napore još smelijih novatora. Delo jednog od njih, Eduarda Dižardena, nezaobilazno je u svakoj priči o Džojsovim prethodnicima: Dižardenov roman *Venci su posećeni* (1888), premda nekoherentno i u celini ne previše uspelo delo, Džojsovi će kasnije spominjati kao jedno od onih koja su na njega izvršila najveći uticaj. Talenat Eduarda Dižardena možda i nije bio dorastao njegovoj polaznoj zamisli, ali ovom francuskom piscu svakako pripada značajan deo zasluga za obnavljanje „sternovske“ unutrašnje perspektive – odnosno, sagledavanja čitavog sveta romana isključivo kroz svest jednog ili više njegovih junaka. Pravim začetnikom modernog psihološkog romana zbog toga se smatra prvi pisac koji je i u tako smelo nekonvencionalnim umetničkim pothvatima uspeo da stvori istinski vredna dela. Reč je o američkom književniku Henriju Džejmsu. Njegova najbolja dela, romani kao što je *Portret jedne dame* (1881), ili pripovesti kakva je „Okret zavrtnja“ (1898), pisana su s punom svešću o značaju tačke gledišta pripovedanja za dinamiku, duh i smisao celine priče. Osim toga, podstaknut teorijama svoga brata, čuvenog psihologa Vilijama Džejmsa, koji je mnogostrukost, simultanost i haotičnost misaonih procesa u ljudskom umu označio terminom „tok svesti“, Henri Džejms je sebi dao zadatak da svojom prozom „uhvati“, raščlani i obelodani suštinu tog procesa. Tako je, zahvaljujući braći Džejms, jedan od najznačajnijih pravaca u prozi s početka dvadesetog veka nazvan „romanom toka svesti“.

Ne samo zbog toga što je Englesku odabrao za svoju drugu domovinu, i svoja najbolja dela napisao u njenom okrilju, već i stoga što je njegovo stvaralaštvo na sasvim prirodan način našlo sebi mesta u već postojećim previranjima na britanskoj književnoj sceni, Henri Džejms je svoje najodanije i najznačajnije sledbenike stekao upravo među engleskim piscima. No, kao što je nešto ranije Dižarden „pogrešno pročitao“ (i radikalizovao) Flobera, tako su i Džejmsovi engleski učenici krenuli da se nadmeću u tome ko će doslednije i s manje pristajanja na kompromis nadmašiti velikog učitelja. A upravo je kompromis, kako će Džojsovi svojim prvim romanom ubedljivo pokazati, predstavljao ključ uspeha. Džejmsov eksperiment valjalo je spojiti s postojećom književnom tradicijom, a ne služiti se njime, kako su to pokušavali mnogi daroviti i manje

daroviti pisci s početka veka, za negiranje te tradicije i potpuni raskid s njom. Paradigmatičan primer te vrste predstavlja stvaralaštvo Doroti Ričardson. Njen višetomni roman *Hodočašće* (čiji je prvi nastavak objavljen 1915. godine) pravo je čudo umetničke doslednosti i istrajnosti. To čudo je, međutim, gotovo nemoguće čitati, pošto se, prateći život svoje junakinje isključivo kroz njenu svest, Doroti Ričardson prečesto gubi u bezobalnom moru beznačajnih, banalnih detalja i zapažanja, koji guše mnogo toga što je u ovom preobimnom delu istinski vredno. Zbog takvih ishoda novatorskih stremljenja, u godinama rađanja modernizma u engleskoj prozi još uvek suvereno vlada umetnički odavno iscrpljena grana viktorijske književnosti, čiji vodeći predstavnici, Arnold Benet, Džon Golsvorti i Herbert Džordž Vels, po rečima Virdžinije Vulf, „troše silno umeće i silan trud u nastojanju da nešto što je trivijalno i prolazno predstave kao autentično i trajno”.¹ Eksperimentalni roman, koji je, činilo se, već bio počeo da proždire vlastitu decu, sve je manje odavao utisak snage koja bi mogla da učini kraj posthumnom životu učmale i samozadovoljne, efemerne i jalove postviktorijske proze. Tu vrstu snage, koja će izrasti na temeljima združivanja ogromne književne erudicije sa arogantnom samosvešću i drskošću genija, podariće engleskoj književnosti Irac po imenu Džejms Džojs.

Džejms Alojzijus Džojs rođen je 2. februara 1882. godine, u otmenom i uglednom dablinskom predgrađu Ratgaru. Otac Džon Stanislaus Džojs, lucidni i maštoviti bonvivan, umeo je da bude zabavan i privržen roditelj svoje desetoro dece, ali ne i odgovoran otac porodice. Njegov najstariji sin Džejms kasnije će ga u svom romanu *Portret umetnika u mladosti* opisati kao čoveka koji je u životu bio „student medicine, veslač, tenor, glumac-amater, bučni političar, sitni zemljoposjednik, sitni preduzimač, pijanac, dobričina, pripovedač, nečiji sekretar, nešto u nekoj pecari, sakupljač poreza, bankrot, a trenutno hvalitelj sopstvene prošlosti“. I dok je on tragao za svojim pravim zanimanjem i menjajući profesije zapravo bežao od svakog ozbiljnijeg rada, porodica je nezadrživo tonula u bedu. Niz ponižavajućih selidbi postojano je vodio Džojsove ka centru Dablina, ali na sve gore i neuglednije adrese.

Dablin će kasnije postati i ostati središte Džojsovog literarnog sveta, do te mere da je pisac s pravom isticao da bi se irska prestonica, kada bi kojim slučajem bila uništena, mogla iznova izgraditi onakva kakva je bila, samo na osnovu njegovih knjiga. Malo je Dablinaca u prvih dvadesetak godina svoga života upoznalo Dablin onako kako ga je upoznao Džejms Džojs. Ne samo zbog čestih selidbi u različite delove grada, već i zbog toga što je svaka nova selidba vodila porodicu Džojs u sve manje privlačna

¹ Virginia Woolf, „Modern Fiction“, *The Common Reader*, Hogarth Press, London, 1933, str. 187.

boravišta, tumaranje dablinskim ulicama za decu Džojsovih najčešće je bilo i prijatnije i manje ponižavajuće od boravka u kući. A istina je da je Dublin u to vreme zaista mogao da ponudi mnogo toga. Drevna irska prestonica dičila se istorijskom tradicijom, znamenitim građevinama, bogatim kulturnim i još bogatijim društvenim životom koji se odvijao mahom po restoranima i pabovima; bila je dovoljno velika da ponudi obilje mogućnosti za danonoćna istraživanja različitih aspekata života, i dovoljno mala da u sebi sačuva onu dragocenu, pomalo provincijsku bliskost svojih žitelja. Dublin je početkom dvadesetog veka imao oko trista hiljada stanovnika, ali utisak da se svi Dablinci međusobno poznaju, ili da su na neki način međusobno povezani, utisak kakav povremeno stiče čitalac Džojsovih dela, i nije tako daleko od istine. Istovremeno, Dublin je iza ostataka sjaja iz osamnaestog veka, kada je bio na vrhuncu lepote i moći, sve teže prikrivao propadanje i nemaštinu koja je Dablince terala u alkoholizam, prostituciju, kriminal. Bogat muzički život nudio je jedan od lepših načina da se makar nakratko umakne od narastajuće bede. Veliki broj koncertnih dvorana, tradicija negovanja crkvene muzike, kao i česta spontana predavanja uživanju u muzici po kućama i pabovima, sve je to činilo Dublin verovatno najmuzikalnijim gradom na svetu – otud toliko muzike na stranicama *Uliksa*, ali i drugih Džojsovih dela. Uz takve protivurečnosti, lakše je shvatiti zbog čega je Džojsov život u Dublinu i Dablinu voleo i mrzeo u isti mah. Gnušao se uskogrudosti, neobrazovanosti i ostrašćenog nacionalizma svojih sugrađana, ali je poštovao njihovu toplinu i jednostavnost, njihovu privrženost gradu, koja ga je i činila takvim kakav je bio. U dablinskim protivurečnostima Džojsov je video neiscrpnu građu za svoju prozu, ali i ogroman umetnički izazov: „Ako uspem da doprem do srca Dablina, moći ću da doprem do srca svakog grada na svetu,“ govorio je. Univerzalnost naizgled tako usko dablinske priče o Leopoldu Blumu svedoči o tome koliko je bio u pravu.

Nesklad kakvim se odlikovao Dublin, Džejms Džojsov je, u malom, posedovao i u vlastitoj porodici. Njegovu majku Meri Džejn krasila je prefinjena, duboka melanholija žene koja je prekasno shvatila da se udala za pijanca i dangubu. Utočište i utehu zbog promašenog života tražila je ponajpre u religiji, pa je tako duhovni uticaj katoličanstva, u Irskoj ionako veoma snažan, u porodici Džojsov postao još izrazitiji. Stoga je i početak formalnog školovanja Džejmsov predstavljaio prirodan nastavak naglašeno religiozno obojenog obrazovanja primljenog u ranom detinjstvu. Septembra 1888. godine Džejms Džojsov je s nepunih sedam godina postao najmlađi učenik jezuitske škole Klongous Vud koledž, stotinak kilometara udaljene od Dablina. Prerano odvojen od kuće, i usamljen među školskim drugovima s kojima nije umeo, a izgleda ni hteo da uspostavlja prisnije odnose, Džojsov kao da i nije imao drugog izbora do da svoju prirodnu darovitost

udruži s marljivim radom i postane jedan od najboljih učenika u koledžu. Nepune tri godine kasnije, međutim, bio je primoran da napusti školu, pošto se porodica našla na rubu krajnjeg siromaštva. Prelazak preko tog ruba svakako nije mogao da spreči Džon Džoj, koji je ono malo sačuvanih intelektualnih sposobnosti trošio gotovo isključivo na pronalaženje opravdanja za svoj potpuni, sve očitiji sunovrat u alkoholizam. Kao jedno od najubedljivijih, isticao je propast Čarlsa Parnela, „nekrunisanog kralja Irske“, koji će kasnije postati gotovo mitski lik Džojsove proze: uostalom, prvo njegovo objavljeno delo bila je pesma pod naslovom „Zar i ti, Hili“, gnevni obračun s izdajnicima koji su doprineli Parnelovom padu.

Nije nimalo neobično to što se jedan, ispostaviće se, raskošni književni talenat, prvi put javno oglosio upravo političkom poezijom. Jer, Džoj nije imao sreće da svoj život proživi u istorijski nezanimljivoj epohi. Naprotiv, vreme u kome je živeo, posebno godine njegove dablinske mladosti, bilo je u Irskoj vreme najžešće borbe za sticanje nezavisnosti od engleske dominacije. Imena onih koji su stotinak godina ranije otpočeli dugu i predugu poslednju etapu te borbe (istinski okončane tek 1939. godine), početkom dvadesetog veka već su imala mitsku auru folklornih heroja, prožetu nostalgijom za nepovratno minulom herojskom prošlošću. Imena Henrija Gratana, Volfa Tona, Hamiltona Rouana i mnogih drugih, zaista su tada bila deo svakodnevnih razgovora među Dablincima. Tako je *Uliks*, u jednom od mnogobrojnih mogućih nivoa čitanja i interpretacije, i svojevrsna istorija Irske, ne zato što je Džoj tako želeo, već stoga što su Dablinci, Irci i Irska početkom dvadesetog veka, pa dakle i 16. juna 1904. godine, zaista *živeli* istoriju. Idealizovana u pesmama i modernim legendama, ta istorija je prepuna herojskih, ali i preuranjenih, loše planiranih, pa i samoubilačkih pothvata u traženju nekakvog prekog puta ka sanjanoj slobodi. U tom smislu, priča o Čarlsu Parnelu, koja se kao zelena nit provlači kroz sva Džojsova dela, zaista je paradigmatična priča o usponu i padu irskih heroja. Jedan od najvećih i najuspešnijih boraca za nezavisnost Irske je, naime, razorivši tuđi brak, uništio i svoju političku karijeru, a ubrzo, ispostaviće se, i svoj život. Neverna žena kapetana O’Šija posle samo nekoliko meseci svog drugog braka postala je udovica Čarlsa Parnela, a priča o Parnelu ostala je kao tuga i opomena među njegovim izneverenim i razočaranim poštovaocima. Džon Džoj je bio samo jedan od mnogih koji su žal za Parnelom utapali u alkoholu.

Blagodareći poslednjim ostacima porodičnog ugleda i uticaja, kao i sticaju srećnih okolnosti, Džejs Džoj je ipak dobio priliku za dalje školovanje u instituciji čija ponuda nije vredala njegove intelektualne sposobnosti i ambicije. Dablinski koledž Belvedere uživao je ugled najbolje srednje škole u Irskoj, pa je Džoj kao izuzetno uspešan učenik lako obezbedio sebi mesto na

Dablinskom univerzitetu. U vreme studija Džojks je počeo da piše poeziju, ali i da svojim književnim sklonostima i ambicijama daje čvršće utemeljenje. Članak „Ibzenova nova drama“, objavljen u časopisu *Fortnajtli rivju* aprila 1900. godine, iskazivao je svo oduševljenje mladog literate novootkrivenim, velikim norveškim dramskim piscem, ali i punu svest o tome da novo doba koje se upravo rađalo traži i novu književnost, drugačiju od tradicionalne. Pismo koje je uredniku časopisa poslao Ibzen, sa izrazima zahvalnosti zbog objavljenog članka i rečima hvale upućenim njegovom autoru, učvrstilo je Džojksa u uverenju da je na pravom putu i podstaklo ga na još temeljnije izučavanje jezika i književnosti. Dobrim delom svakako i zahvaljujući Ibzenu, Džojks se, kada je reč o kulturnom nasleđu koje je želeo da ugradi u vlastito stvaralaštvo, među velikanima irske književnosti svoga doba izdvaja po naglašeno evropskoj orijentaciji. To, naravno, ne znači da se odricao irske kulturne tradicije i uticaja onih pisaca kod kojih je ta tradicija, dobrim delom i zbog potreba koje je nametala epoha nacionalnog preporoda, bila u prvom planu. Prvih godina veka, Džojks je stekao nekoliko značajnih poznanstava i prijateljstava među vodećim irskim piscima. Džordž Rasel, poznat i pod pseudonimom AE, ovekovečen je u *Uliksu* ne samo kao zanimljiv lik, već možda i u znak zahvalnosti zbog toga što je odigrao ulogu mentora koji je Džojksa uveo u krug značajnih pisaca okupljenih pod rodoljubivim patronatom leđi Ogaste Gregori. Najveći među njima nesumnjivo je bio Vilijam Batler Jejts, čije je ime još za njegovog života postalo sinonim za irsku poeziju, ne samo dvadesetog veka. U pričama o Džojksu često se spominje anegdota o tome kako je prilikom prvog susreta s Jejtson, nimalo zastrašen njegovim autoritetom i ugledom, rekao velikom pesniku: „Prekasno smo se sreli. Već ste isuviše stari da bih mogao da utičem na vas.“ Bila istinita ili ne, anegdota upućuje na neporecivu činjenicu da je ulazak u krug korifeja irske literature Džojksu bio potreban samo kao prolazna etapa, da bi što brže mogao da ih nadraste. Put kojim je on nameravao da krene vodio je dalje od „zelenog ostrva“, dalje od Britanije i Evrope, daleko izvan granica vremena u kome mu je bilo dodeljeno da odživi svoj neobični život.

Početak studija savremenih jezika – engleskog, francuskog i italijanskog – obeležio je takođe i početak Džojksovog postepenog raskida s religijom. Izrazita naklonost prema svešteničkom pozivu, u godinama školovanja snažena religioznim vaspitanjem, ali i slabljena spoznavanjem licemerja sveštenikavaspitača, konačno je bila ugušena u svesti mladog čoveka koji je svoju životnu vokaciju neopozivo prepoznao u umetnosti, „Živeti, grešiti, padati, trijumfovati, iz života iznova stvarati život“ – tako će u svom prvom romanu Džojks opisati viziju sveta koji se tada otvarao pred njim, i svog bitisanja u tom svetu. Ostvarenje te vizije, nimalo neobično, započeo je od onoga „grešiti“. Prva

iskustva s dablinskim prostitutkama pokazala su mu da religija i Dublin nameću preuske granice njegovim duhovnotelesnim prohtevima. Prvi značajan korak ka probijanju tih granica učinio je kada je po završetku studija na dablinskom univerzitetu, novembra 1902. godine otišao u Pariz. Umesto medicine, koja je po svoj prilici predstavljala samo dobar izgovor, Džojso je u Parizu studirao boemiju. Period samosatirućeg predavanja čarima Pariza, plaćanog najčešće pozajmljenim novcem, prekinuo je 10. aprila 1903. godine telegram u kome je pisalo: „Majka na samrti, dođi kući, otac.“ Majka je poživila još nekoliko meseci, dovoljno dugo da se uveri u sinovljevu nepokolebljivost u odbacivanju religije. Krunski, za oboje bolan dokaz, predstavljalo je njegovo odbijanje da se njoj za ljubav ispovedi i primi svetu pričest, a na kraju i da u njenim poslednjim trenucima klekne kraj nje i pomoli se nekada zajedničkom Bogu. Zbog toga će Džejmso Džojso u životu, a Stivena Dedalusa u romanu *Uliks*, dugo i uporno proganjati duh nesrećne majke. Ovaj prvi će, međutim, ubrzo pronaći sebi i pravu, živu saputnicu koja će ga pratiti kroz život: kada je reč o nomadima kakav je bio Džojso, oveštala sintagma „životna saputnica“ ima i doslovno značenje. On ju je pronašao u devojci po imenu Nora Barnakl.

Džojso je trebalo nekoliko dana da razbije nepoverljivost mlade provincijalke Nore, koja je radila kao sobarica u jednom dablinskom hotelu; prvi put ju je ugledao 10. juna, da bi je na prvi sastanak privoleo šest dana kasnije. Tako je 16. jun 1904. godine postao jedan od najčuvenijih datuma svetske književnosti: junaci Džojsovog *magnum opusa*, romana *Uliks*, „žive“ upravo u tom danu, šesnaestom junu 1904. godine.

Bez novca, bez roditeljskog blagoslova, ne mareći za malograđansku konvenciju braka (venčaće se tek 1931. godine u Londonu) i zgražanje poštovalaca takvih konvencija, koji su u vezi darovitog mladog intelektualca i neuke sobarice videli samo prolaznu strast, Džojso i Nora su samo nekoliko meseci nakon sudbonosnog prvog susreta, oktobra 1904. godine, zajedno krenuli put Evrope. Nakon nekoliko meseci provedenih u Puli Džojso je, kako je prvobitno i planirao, dobio posao u poznatoj „Berlicovoj“ školi stranih jezika u Trstu. Tu će, počev od marta 1905, provesti narednih desetak godina (uz period od nekoliko meseci života u Rimu); tu će se roditi i njegova deca: 1905. godine sin Đorđo, a 1907. kći Lucija. Nekoliko puta je u tom periodu, različitim povodima, posetio Irsku, poslednji put zajedno s Norom, 1912. godine. S početkom Prvog svetskog rata porodica Džojso se seli u Cirihi, da bi se po okončanju rata nakratko vratila u Trst, a potom, 1920. godine, prešla u Pariz. Otuda će ih ponovo pokrenuti rat; no za Džejmso Džojso će 1941. godine već biti prekasno za novo otpočinjanje života u Cirihi.

Valjda je samo genijalnost, ili božja promisao, mogla pomoći Džojso da u Nori na prvi pogled prepozna ženu koja će ga s bespogovornom odanošću pratiti kroz nimalo lak život, i koja će uprkos oskudnom obrazovanju, svojom urođenom prefinjenošću i pronicljivošću suštinu njegove umetnosti neretko shvatati bolje od mnogih učenih čitalaca. Nora je ostala jedini oslonac umetnika koji je sve druge oslonce – porodicu, religiju, otadžbinu – u svojoj potrazi za potpunom slobodom odbacio, jedini dom beskućnika koji je u izgnanstvu prepoznao svoju umetničku i ljudsku sudbinu. Svestan da će sve što bude napisao biti o Irskoj, zbog Irske i za Irsku, Džojso je shvatio i da mora da napusti domovinu ukoliko zaista želi da svojom umetnošću učini nešto za nju. Ostati u njoj značilo bi prepustiti se neobuzdanom, sentimentalnom nacionalizmu, koji je predstavljao možda i najveću prepreku na putu ka ostvarenju irskog sna o slobodi i nezavisnosti. Da bi svojim sunarodnicima pomogao da taj san ostvare, Džojso je najpre morao da osvoji vlastitu slobodu. Odluku da napusti Irsku objasniće u *Portretu umetnika u mladosti* rečima: „Neću služiti onome u šta više ne verujem, zvalo se to moj dom, moja domovina ili moja crkva.“ Nije to, ispostaviće se, bio egoizam nadobudnog mladog umetnika, već vrhunski čin altruizma: Džejms Džojso je znao da će, ostvari li svoju misiju služenja umetnosti (koja je nužno podrazumevala bolan rastanak sa domovinom), na najlepši način podrediti sve svoje moći cilju služenja Irskoj i Ircima, ali i čitavom ljudskom rodu.

Ljudski rod, međutim, ako je suditi po odnosu izdavača prema mladom i samouverenom Ircu, kao da nije bio spreman da prihvati Džojsove darove. Odluka da će živeti za umetnost očitno nije podrazumevala i to da će moći da živi od umetnosti. Do kraja 1905. godine Džojso je već imao dovršene rukopise zbirke pesama *Kamerna muzika*, većine pripovedaka koje će kasnije biti objavljene u zbirci pod naslovom *Dablinci*, uz dobar deo rukopisa romana pod naslovom *Junak Stiven*, iz koga će desetak godina kasnije sažimanjem i temeljnom preradom nastati njegovo prvo romansijersko remek-delo: *Portret umetnika u mladosti*. Džojsova prilično konvencionalna, mahom ljubavna poezija, nekako je i uspela da pobedi ravnodušnost i nezainteresovanost izdavača; sa gnušanjem i zgražanjem koje je izazivala njegova proza ići će mnogo teže. A Džojso je bio rođen za proznog pisca, ne za pesnika: zbog toga zbirka pesama objavljena gotovo nezapaženo 1907. godine nije donela nikakav značajniji pomak u njegovoj nekoliko godina ranije započetoj borbi za književnu afirmaciju. Sličnu sudbinu doživeće kasnije i njegova jedina drama, delo pod naslovom *Izgnanici* (1918). To ga je učvrstilo u uverenju da će samo u proznom iskazu, shvaćenom i oblikovanom na način kako ga niko pre njega nije shvatio i oblikovao, uspeli da ovaploti svoju viziju umetnosti. U početku, međutim, malo je bilo onih koji su s njim delili to uverenje, posebno među ljudima koji su mogli i te

kako da pomognu piščevim nastojanjima da svoj san pretvori u život, ili da taj san zauvek pokopaju: prvih desetak godina Džojsove književne karijere obeleženo je, između ostalog, dugim i bespoštednim ratom sa izdavačima, a potom i sa profesionalnim i samozvanim cenzorima.

Kao datum početka tog rata mogao bi biti označen 15. oktobar 1905. godine. Tada se, naime, Džojso obratio londonskom izdavaču Grantu Ričardsu, ponudivši mu rukopis pripovedaka okupljenih pod naslovom *Dablinci*. U početku sasvim sklon da se složi s piščevom procenom „da će ljudi možda biti voljni da plate za osobeni dah pokvarenosti“ koji se osećao u tim pričama, Ričards je ubrzo ustuknuo pred tim dahom. Pridružili su mu se i slovoslagачи, s primedbama na račun vulgarnosti u pojedinim pričama koje je trebalo pripremiti za štampu, pa su tako otpočeli višegodišnji pregovori između smelog pisca i obazrivog izdavača. Ričards je zahtevao „ublažavanje“ pojedinih izraza koji su na različite načine mogli da uznemire ili povrede osećanja čitalaca, a Džojso se pokazao kao principijelan i tvrdokoran, tačnije tvrdoglav autor. Tako je, na Ričardsov zahtev da u jednoj priči izmeni deo koji se odnosio na Edvarda VII i kraljicu Viktoriju, zbog toga što je mogao biti uvredljiv za kraljevsku porodicu, pisac sugestiju spremno prihvatio, pa je u delu rečenice „taj momak je stupio na presto pošto ga je njegova stara majka prethodno u tome sprečavala sve dok nije osedeo“, uvredljivu sintagmu „njegova stara majka“ promenio u decentno „ona matora kurvetina, njegova majka“. U takvim i sličnim nadmudrivanjima protekla je gotovo čitava decenija, pa su *Dablinci* objavljeni tek 1914. godine. Imalo je to odlaganje i svojih dobrih strana, pošto je Džojso u međuvremenu dodatnim radom „izbrusio“ većinu priča i dopisao najbolju među njima, pripovetku pod naslovom „Mrtvi“, jedno od nespornih remek-dela pripovedačke proze. To, međutim, nipošto ne znači da su ostale pripovetke iz zbirke u dubokoj senci priče o Gabrielu Konroju i njegovom mrtvom suparniku. Od prve do poslednje stranice, *Dablinci* su opora, žestoka proza iz koje izbija zadah alkohola i dima, besmisla i beznađa. Prividna svedenost stila već tada postaje jedna od najdragocenijih odlika Džojsovog pripovedanja – upravo to je ono što oživljava njegove „male“ ljude i daruje im značaj. U razvijenoj, kitnjastijoj naraciji, takvi bi se junaci jednostavno pogubili: njihova ništavnost došla bi do izražaja na sasvim pogrešan način, bez bilo kakve poente ili dodatnog smisla. Ovakom, kroz priče o pijanim činovnicima i ostarelim tetkama s jedne strane dobijamo sliku haosa, vulgarnosti i prljavštine svih vrsta, a sa druge istovremeno i sliku prividnog reda i licemerne nalickanosti koji su često još stravičniji i gadniji od iskeženog lica anarhije. Džojso, međutim, nije želeo, a ni mogao da piše drugačije. „Kada bi trebalo da ponovo napišem tu knjigu,“ pisao je bratu Stanislausu, „siguran sam da bih ono što ti nazivaš Svetim duhom ponovo pronašao kako sedi u mojoj

mansionici, a perverznog đavola svoje književne savesti pronašao bih smeštenog na grbači svoga pera.“²

Nečastivi o kome govori Džojls pronašao je u njemu šegrtu koji će mnogo puta ozbiljno ugroziti neprikosновенost svog učitelja. To se moglo prilično jasno naslutiti te iste, za Džojlsa izuzetno značajne 1914. godine, kada je u časopisu *Egoist*, u nastavcima, počelo i objavljivanje romana *Portret umetnika u mladosti*. *Junak Stiven* bio je odbačen kao „đačka vežba“, a pred čitaocima se pojavilo delo koje je potvrdilo kako Džojsovu jedinstvenu darovitost, tako i njegovu spremnost za nova preispitivanja mogućnosti proznog izraza. Nije to bila, kako se očekivalo, manje ili više vešto prikrivena autobiografija, već roman koji je plenio pre svega umetničkom snagom i svežinom izraza. Lik Stivena Dedalusa, istina, jeste delimično autoportret mladog Džojlsa, a priča o njegovom odrastanju jeste u dobroj meri zasnovana na događajima iz piščevog detinjstva, dečaštva i mladosti. Međutim, kao i u *Uliksu*, poznavanje tih podudarnosti nema gotovo nikakvog značaja za razumevanje suštine Džojsove umetnosti. Jer on je, kao i svi veliki pisci, umesto da svet u kome je živeo prenese u svoja dela, izgradio u njima novi univerzum, zasnovan na koordinatama onog poznatog, ali suštinski drugačiji, živ i neponovljiv. *Portret umetnika*, čudni i čudesni *Bildungsroman*, obeležio je početak nove epohe u istoriji evropskog romana. „Roman odrastanja“ u kome pisac prati umetničko sazrevanje svog *alter ega*, Stivena Dedalusa, kroz proces oslobađanja od stega porodice, nacije i vere, izrastao je u Džojsov veliki umetnički i životni manifest. Bio je to i trenutak pravog rađanja Džejmsa Džojlsa kao jednog od najvećih inovatora na planu romaneskne forme. Prevrat na planu književne tehnike Džojls je u ovom delu ostvario pre svega time što je mudro izbegao zamku eksperimentisanja po svaku cenu. „Tehnika toka svesti“, u to vreme već pomodna novina kojom su mnogi osrednji pisci prikrivali nedostatak talenta i ideja, u ovom romanu nije sama sebi svrha, već je na briljantan način kombinovana sa tradicionalnim pripovedačkim postupcima. No svakako najveći i najznačajniji zalag za budućnost Džojsove umetnosti predstavlja genijalno korišćenje izražajnih mogućnosti jezika. Engleski jezik u *Portretu umetnika u mladosti* nije puko sredstvo za prenošenje ili ilustrovanje i dekorisanje piščevih ideja i stavova; Džojsov engleski bukvalno živi i odrasta zajedno sa glavnim junakom – od mucavog detinjeg tepanja na početku do moćne tutnjave fanfara koje na kraju romana objavljuju stupanje mlađanog, tek osvešćenog umetnika u neizvesnu, ali neodoljivu avanturu života posvećenog umetnosti.

Vrline Džojsovog pisanja, naravno, nisu mogle ostati nezapažene. *Dablinci* i *Portret*, posebno kada je 1916. godine

² Richard Ellman, *Selected Letters of James Joyce*, Faber and Faber, London, 1975, str.110.

objavljen i u knjizi, učinili su svoje, tako da je 1920. godine, u vreme preseljenja u Pariz, Džojš već bio slavan pisac. Istina, još uvek ne i preterano čitan i popularan, pa dakle ni preterano imućan. Pohvale su, laskave ali neisplative, pristizale uglavnom iz književnih krugova. Tek 1917. godine Džojš je od Harijete Šo Viver, vlasnice izdavačke kuće Egoist pres, počeo da dobija neku vrstu redovnog prihoda, što mu je omogućilo da oslobođen uobičajenih materijalnih nedaća nastavi rad na četiri godine ranije započetom *Uliksu*. Ubrzo su ga, međutim, pritisle još gore nedaće: zbog sve većih problema s vidom, Džojš će u godinama koje su usledile morati da se podvrgne nizu ne naročito delotvornih operacija, dok će njegova kći Lucija u isto vreme početi da pokazuje sve očitije simptome šizofrenije. No, te nevolje kao da su samo pojačale Džojsovu opsesivnu sklonost ka traganju za apsolutnim, savršenim proznim izrazom. I možda se zaista takvom izrazu niko nije približio onoliko koliko je to pošlo za rukom Džejmsu Džojšu u romanu *Uliks*.

Uliks je pisan sedam godina: od 1914. do 1921. Objavljivanje pojedinačnih epizoda počelo je 1918, a roman je u celini, u obliku knjige, prvi put objavljen u Parizu 1922. godine, u izdanju kuće Šekspir i kompanija. Prvi primerak ugledao je svetlost dana 2. februara, na Džojsov rođendan. U toj činjenici odista je bilo mnogo simbolike, pošto je *Uliks* neopozivo obeležio početak novog Džojsovog života, onog što izvan sfera u kojima bi na njega mogle uticati nemaština, bolest i prolaznost, traje i danas.

A u času kada se pojavio, *Uliks* je bio neka vrsta Džojsovog „majstorskog pisma“, roman kojim je jedan već ionako veliki pisac uspeo da i svoju nagoveštenu genijalnost ovaploti i ovekoveči u delu koje će obeležiti i nadrastiti čitavu epohu i ostati jedan od monumentalnih spomenika ljudskom duhu, nimalo inferioran u odnosu na Homera, od koga je i iz koga je Džojš, s karakterističnom neskromnošću genija, krenuo u svoju odisejadu. Ezri Paundu i Tomasu Sternsu Eliotu, koji su od samih početaka naslućivali Džojsove veličanstvene domete, pridružili su se nakon *Uliksa* mnogi novi, oduševljeni i zadivljeni čitaoci. Bilo je, dakako, i onih preneraženih, zastrašenih i sablažnjenih, ali je za sve negativne ocene izrečene o *Uliksu* karakteristično to da su umesto na književnim, zasnovane na sumnjivim etičkim argumentima, odnosno na zgražanju nad piščevom besprimernom slobodom u osvetljavanju svih aspekata ljudskog života, posebno nad njegovim nastojanjima da pokaže da ljudsko telo, sa svim raznolikim funkcijama koje obavlja, nije nešto čega bi se trebalo stideti. Ta sloboda zaista jeste takva da na trenutke može da zaprepasti i današnjeg čitaoca, sviklog i na mnogo gore demistifikacije tabua no što je prizor romanesknog junaka koji sedeći na klozetskoj dasci prelistava novine. Ipak, i na sreću, neuporedivo je više bilo onih koji su u *Uliksu* prepoznali neopozivu potvrdu Džojsove pune stvaralačke zrelosti i najavu

novih epohalnih ostvarenja. Nije stoga nimalo čudno to što su mnogi njegovi poštovaoci bili razočarani Džojsovom odlukom da svu svoju kreativnu energiju posveti pisanju, ispostavilo se sedamnaest godina dugom, delu pod naslovom *Fineganovo bdenje*. Tek će vreme koje dolazi pokazati da li je ta ogromna žrtva urodila dostojnim plodovima. Jer Džojso je, po svoj prilici s pravom, zaključio da je u *Portretu* i *Uliksu* rekao svojim savremeniciima sve što je imao da im kaže. Stoga se u *Fineganovom bdenju*, monumentalnom književnom eksperimentu, obratio nekim budućim čitaocima, ističući još tokom pisanja da će to delo biti na pravi način shvaćeno možda tek kroz sto godina.

Pošto je u *Uliksu* iscrpeo sve mogućnosti „tehnik toka svesti“, Džojso je *Fineganovim bdenjem* krenuo u eksperiment koji bi se mogao nazvati istraživanjem „toka podsvesti“. Dablinski dan i noć iz *Uliksa*, kao vremenski okvir romana, smenilo je ovde dablinsko gluvo doba noći. Kroz snove i somnambulna razmišljanja gospodina Irvikera, u virtuoznom balansiranju po tankoj liniji između jave i sna, kao vođeni žig koji u ovo anarhično delo unosi toliko potrebno jedinstvo, probijaju se fundamentalne opsesije njegove podsvesti. Po Džojsoju, nesumnjivo, tamnom stranom čovekove svesti gospodari nagon; lajtmotiv haotičnog putovanja kroz svest gospodina Irvikera predstavlja njegov višesmislen, nagonski odnos prema ženi i kćeri. Čitanje ovog romana zapravo je odgonetanje: neologizmi, razbijena sintaksa, fragmentarnost i prebogata asocijativnost čine *Fineganovo bdenje* delom koje za prosečnog čitaoca predstavlja nesavladiv lavirint. Knjiga se završava nedovršenom rečenicom – naizgled nedovršenom, pošto njen završetak pronalazimo u prvoj rečenici romana. Time *Fineganovo bdenje* opisuje pun krug, kao delo koje se uliva samo u sebe. Bez pravog početka, ali i bez kraja, to delo još uvek čeka svoje prave čitaoce.

„Pun krug“ *Fineganovog bdenja* najavio je zaokruženje čitavog Džojsovog opusa, a nažalost, pokazalo se, i njegovog životnog puta. Zbog sve ozbiljnije narušenog zdravlja – postao je gotovo potpuno slep – a možda i zbog svesti o tome da je sve svoje snage gotovo dve decenije poklanjao delu u kome je prepoznao spomenik svog veličanstvenog poraza, delu čiji pravi učinak neće moći da provere ni njegovi potomci, Džojso ubrzo po objavljivanju *Fineganovog bdenja*, 1939. godine, prestaje da piše. Rastanak sa onim što je za njega predstavljalo osnovni smisao življenja bio je početak kraja. Pred njim je bila još samo konačna egzekucija, a Džojso je poslednje dve godine života, uz obilatu pomoć alkohola, proživio kao da je bio rešen da ubrza njen dolazak. Trinaestog januara 1941. godine, glavni grad Švajcarske postao je poslednja stanica na gotovo četiri decenije dugom putovanju Dedalusovog, ali i Odisejevog dvojnika, koji je svuda po svetu nosio sa sobom dah i duh Dablina, na nječima ukus „ginisovog“ piva, a u ušima krike galebova nad mutnim vodama Lifija.

*

* *

„Vidiš li onog čoveka koji je upravo odskočio u stranu da ga ne bi pregazio tramvaj?“ – upitao je Džejms Džojso svoga brata Stanislaua. „Zamisli, da ga je pregazio, koliko bi odjednom sve što je taj čovek učinio postalo značajno. Ne za policijskog inspektora, već za svakog ko ga je poznao. A tek njegove misli, za svakog ko bi mogao da ih sazna. To je ta moja ideja o značaju trivijalnih stvari koju bih želeo da prenesem dvema ili trima ubogim dušama koje će na kraju možda i pročitati ono što napišem.“³ Prema dnevniku Stanislaua Džojso, piščeva izjava o „značaju trivijalnih stvari“ potiče iz 1904. godine. Nepoznati čovek koji se sklonio pred zahuktalim tramvajem dobiće desetak godina kasnije i svoje ime: zvaće se Leopold Blum i postaće glavni junak Džojsovog epohalnog traktata o značaju trivijalnih događaja, objavljenog pod naslovom *Uliks*. Taj naslov, zapravo latinska verzija imena Odisej, neposredno upućuje čitaoca na veliki Homerov ep. Takav pravac razmišljanja u tumačenju *Uliksa*, dakako, nije pogrešan, ali nije ni sam po sebi dovoljan da osvetli suštinu Džojsovog remek-dela. Jer, posmatrati *Uliksa*, kako se još uvek najčešće čini, isključivo ili prevashodno kao parodiju homerovskog mita koja ciničnom degradacijom svih negdanjih vrednosti sluti „propast Zapada“ znači videti samo deo, i to možda manje značajan, onoga što ovaj roman zaista jeste. U mnoštvu različitih mogućnosti čitanja i interpretacija koje nam Džojsov roman nudi, kriju se i neke znatno vrednije istine o svetu u kome živimo i o našim životima u njemu.

Uticao i značaj *Odiseje* precenjeni su i kada je reč o strukturi Džojsovog dela. Naime, impresivna arhitektonika *Uliksa* nije, kako se često misli, nastala na temeljima piščeve razmetljive želje da kroz paralelu sa Homerovom *Odisejom* demonstrira ne samo svoje poznavanje svetske književne baštine, već i superiornost u građenju strukture vlastitog romana prema unapred zadatom, veoma složenom, modelu. Da je tako, tehnička bravuroznost bi odnela prevagu nad iskrenim nadahnućem, a *Uliks* bi postao tek jedno od nebrojenih briljantno napisanih dela kojima nedostaje ono što se, patetično ali najbliže istini, naziva „dušom“. A duša Homerovog junaka prvu je iskru svoje kasnije neočekivane, ali besmrtno inkarnacije, upalila u svesti dvanaestogodišnjeg školarca Džejmsa Džojso, čija je fasciniranost *Odisejom* začeta nakon čitanja *Odisejevih pustolovina* (1808) iz pera Čarlsa Lema, romantičarske adaptacije prilagođene mladim čitaocima i duhu devetnaestog veka. Možda je baš ta savremenost Lemovog *Odiseja*

³ Iz dnevnika Stanislaua Džojso; navedeno prema: Richard Ellman, *James Joyce*, Oxford University Press, New York, 1959, str. 169.

ukazala Džojso na svevremenost ovog junaka, a možda je svest o tome nastupila znatno kasnije: tek, nekoliko godina posle prvog susreta s Lemovim čitanjem Homera, Džojso u koledžu, u eseju pod naslovom „Moj omiljeni junak“ piše o Odiseju, da bi septembra 1906. godine, u pismu upućenom bratu Stanislausu, prvi put spomenuo ime „Uliks“ kao naslov i ideju za jednu od priča u tada još uvek nedovršenim *Dablincima*. Autentična, iskrena i dugotrajna opčinjenost likom velikog pustolova prethodila je, dakle, želji da se ta fascinacija umetnički artikuliše. Forma je potom spontano i prirodno izrasla iz ideje, a *Uliks* je, umesto da postane jedan od *Dablinaca*, okupio u sebi sve Dablince i izgradio Dablin koji će ostati večan koliko i Homerova Troja. Mnogo spominjana „homerovska paralela“, povod nebrojenih veleučenihi i često velelepno promašenih interpretacija *Uliksa*, bila je, dakle, sredstvo, nipošto cilj.

Istina, prema početnoj piščevoj ideji o ovom romanu, paralela sa Homerovom *Odisejom* trebalo je da odigra mnogo značajniju ulogu. Džojso je, međutim, verovao da „mnogo toga dobrog naiđe u samom procesu pisanja“, i da nije dobro unapred stvarati sasvim čvrst i precizan plan. Tako je reinterpretacija mita o Odiseju postepeno postala i himna životu takozvanog „malog čoveka“, a roman je, i pored toga što se zahvaljujući fanatičnom i filigranskom Džojsovom radu na doterivanju rukopisa opasno primakao granici savršenstva o kakvom je pisac sanjao, ipak sačuvao u sebi uzbudljivu spontanost dela nastalog prema nekim samo njemu svojstvenim pravilima i zakonima, pa stoga i dela koje se otima svakom pokušaju klasifikacije prema unapred utvrđenim modelima.

Nimalo beznačajna paralela s Homerovim epom, dakle, postoji, ali se s današnje tačke gledišta sve više čini da je mnogo manje štetno zanemariti je, nego učtavati u nju previše. Takvo okivanje jednim interpretativnim okvirom, ma kako se *Odiseja* u ovom slučaju činila savršeno podesnom za savladavanje složenog romana kakav je *Uliks*, najčešće se završava nesvesnim nasiljem nad Džojsovim delom, trapavim sabijanjem *Uliksa* u Prokrustovu postelju, uz neprekidno pronalaženje skrivenih značenja, koja se u takvim tumačenjima množe i bujaju do te mere da na kraju zadovoljnom tumaču, sred mora ingeniozno rastumačenih klasičnih i inih aluzija ostaje samo jedno pitanje na koje ne ume da odgovori: ko to beše Leopold Blum? To je već s prvim reakcijama na pojedinačna poglavlja objavljena u časopisima shvatio i Džejmso Džojso, pa je najpre uklonio naslove poglavlja koji korespondiraju s epizodama Homerove *Odiseje*, a potom i odustao od namere da, po uzoru na strukturu *Odiseje*, napiše dvadeset četiri poglavlja. Želeo je da na vreme upozori čitaoca na to da njegov roman nije tek lucidno napisana stilska vežba na klasične teme, već nešto mnogo veće i značajnije od toga.

Povrh svega, Džejs Džojls je oduvek shvatao lik Odiseja na sasvim poseban način. Po svedočenju Oldosa Hakslija, Džojls je isticao ispravnost „srednjovekovne etimologije“ imena Odisej, prema kojoj ono predstavlja kombinaciju grčkih reči *Outis* („niko“) i *Zeus* („bog“).⁴ Ova etimologija, dakako, jedna je od karakterističnih Džojsovih učenih izmišljotina (kasnije nazivanih i „blumizmima“, zbog slične sklonosti glavnog junaka *Uliksa*), ali i kao takva, pomaže nam da potpunije razumemo kako je to Džojls video svog Odiseja, Leopolda Bluma. On je niko i ništa, nevažni i katkad neprijatno snishodljivi akviziter oglasa, ali je, ma kako paradoksalno to zvučalo u prvi mah, istovremeno i bog. Blum je bog i tvorac vlastitog sveta koji, pokretan podsticajima iz onog spoljašnjeg, pulsira i živi kroz njegove beskrajne, mahom neizgovorene monologe. U početku beše reč, i reč je, moćna i neuništiva, temelj svih drugih mikrokosmosa koji tvore jedinstveni univerzum pod naslovom *Uliks*. Oni kojima je izmicala suština tog univerzuma prebacivali su Džojlsu da on i ne stvara novi, već jednostavno do najsitnijih detalja podražava i „prepisuje“ postojeći svet. No upravo je insistiranjem na toj prividnoj objektivnosti i istinskoj minucioznosti u beleženju najsitnijih pojedinosti Džojls pokazao da ne postoji nešto što bi se moglo nazvati objektivnom stvarnošću, te da različitih viđenja naoko istih „objektivnih“ pojava ima onoliko koliko i ljudi i da svako, poput Leopolda Bluma, od raspoloživih činjenica gradi mozaik vlastitog sveta. Na temeljima herojske mitske prošlosti, Džojls je stvorio mit o nejunackom savremenom svetu; na temeljima naturalistički sirovo sačinjene slike stvarnosti, stvorio je apoteozu moći ljudske imaginacije. Zbog toga, između ostalog, Stiven Dedalus u svojoj blistavoj tiradi o Šekspiru ističe da se umetnik i njegovo delo ne mogu razdvajati, da su jedno. Zbog toga, isto tako, ima istine u zapažanju da je Džojls čitavog života pisao jednu knjigu, i to knjigu o sebi samom. Ali i o Moli Blum, Gabrijelu Konroju, velečasnom Džonu Konmiju i o svakom čitaocu koji će u toj jednoj knjizi, jednoj priči, umeti da prepozna vlastiti život i od nje stvori vlastiti svet.

Stvarajući svoj svet, Džojls pretvara Dablin u mitski grad na sasvim osoben način, pre svega time što i ne pomišlja da mu podari veštačku i krhku auru nestvarnog, onu ezoteričnu i vanvremensku dimenziju koja bi boje, zvuke, mirise i ritam jednog grada preoblikovala u književnu tvorevinu u kojoj arogantna zagledanost u večnost zamagljuje i guši onu tako dragocenu autentičnost trenutka. Džojls, nasuprot tome, zna da upravo preko te autentičnosti trenutka vodi možda najpouzdaniji put ka večnosti. Jer, u životu svakog pojedinca najmoćniji su i najdelotvorniji upravo mitovi izgrađeni na temeljima onoga što se nekada davno (ili do pre nekoliko trenutaka) smatralo

⁴ *Ibid.*, str. 372.

neporecivom stvarnošću. Zbog toga Džojsova sa skrupuloznošću istoričara i pedanterijom šizofrenika rekonstruiše svoj Dublin iz 1904. godine: ulice, prodavnice, pabove, ljude koji, dok ih se desetak godina kasnije u Trstu i Cirihi priseća, za njega i postoje isključivo kao mit koji pripada jednom drugom svetu i drugom vremenu. A Džojsova nostalgija dovoljno je ironična i opora da bi sprečila da ta slika postane tek patetična inkarnacija bolje i lepše prošlosti. Dalje, takvim postupkom preciznog imenovanja gradske toponimije, zatim ljudi koji se s ciljem ili bez njega kreću dablinskim ulicama i trgovima, kao i naizgled najbeznačajnijih postupaka tih ljudi, Džojsova ukazuje i na to koliko je svaki dan, svaki trenutak ljudskog života zapravo čitav jedan život u malom, koliko sudbonosnih trenutaka neopaženo mine mimo nas i koliko je svaki, i naizgled najbeznačajniji ljudski život jedinstven i neponovljiv. Blum i Stiven mimoilaze se oko četiri sata popodne na stepenicama biblioteke potpuno nesvesni onoga što će desetak sati kasnije početi da shvataju: činjenice koliko su bliski i potrebni jedan drugom. Mnoge druge sudbine prepliću se i ukrštaju na sličan način šesnaestog juna 1904. godine u ljudskom mravinjaku nazvanom Dublin, a veliki broj tih priča čitalac treba da dovrši sam. Mnoge od njih će, baš kao i u životu, ostati nedovršene.

Usplahirenost Dablinaca koji su po objavljivanju *Uliksa* panično prevrtali stranice knjige da bi otkrili jesu li se i sami našli u njoj, i ako jesu, šta je od njihovih portreta napravio nestašni, katkad nemilosrdno cinični sin Džona Džojsova, bila je zapravo potpuno besmislena. Jer, niko od njih nije se našao u *Uliksu*, pošto se umetnost bavi preoblikovanjem stvarnosti čak i onda kada se – kao kod Džojsova – čini da je sasvim doslovno prenosi. Opet, s druge strane, svako je – jer velika umetnost je i univerzalna – pronašao sebe u vrevi i dokolici, kricima i šaputanjima, radostima i tugama jednog sasvim običnog dablinskog letnjeg dana. A za tu vrstu prepoznavanja, što će s lakoćom shvatiti i današnji čitalac, nije se moralo i ne mora se biti Dablinac – sasvim je dovoljno osetiti ritam njihovog postojanja. Nije tu reč o pukom fenomenu poistovećenja s Leopoldom Blumom ili bilo kojim drugim junakom romana; reč je o hvatanju ritma damara života kojima pulsira ovaj roman. *Uliks* nije istorija; *Uliks* je život.

Uliks je isto tako i mit, i to novi mit. A pre stvaranja novog mita, valja razgraditi onaj stari. Tako oslanjanjem na Homera, Džojsova zaista sprovodi svojevršno „razaranje mita“. Jer, Džojsova Odisej, Leopold Blum, daleko je od Homerovog junaka isto onoliko koliko su dablinske zagušljive krčme i javne kuće daleko od uzvišenog helenskog sveta. Svaka od Blumovih sasvim trivijalnih dogodovština ima svoj pandan u nekoj od veličanstvenih Odisejevih avantura, i time Džojsova na vanredno upečatljiv način pokazuje u šta je mit pretvoren u savremenom svetu. Nema više heroja, nema više podviga koji pomeraju granice čovekovih sposobnosti i dosega njegovog saznanja. Zanos i uzvišenost

završavaju u postelji u kojoj Moli Blum razmišlja o svojim ljubavnicima – bivšim i, možda, budućim. Međutim, rugajući se staroj, Džojso istovremeno stvara novu mitologiju, onu koja izrasta iz prividne trivijalnosti svakodnevice. Život jeste obesmišljen i banalizovan do odvratnosti, no to ne znači da nije vredan življenja. Naprotiv, upravo činjenica da je život gotovo sasvim obezvređen čini traganje za retkim oazama lepote, zadovoljstva i radosti još uzbudljivijim. Tako, možda i pomalo paradoksalno, troje naizgled neostvarenih i nezadovoljnih junaka, svako na svoj način, afirmišu život: Stiven doslednim estetističkim nastojanjima da ga oplemeni umetnošću i lepotom; Blum neprekidnim altruističkim razmišljanjima o tome kako svakodnevno bitisanje učiniti boljim, lepšim i lakšim za čitavo čovečanstvo; i konačno Moli, jednostavnim prepuštanjem zadovoljstvima koja joj život nudi. Tako umetnička kreativnost, praktični um i hedonistička žudnja tvore zlatni trougao Džojsove apoteoze života.

Ta apoteoza života istovremeno je, dakako, i apoteoza umetnosti. Jer, u naizgled banalnom svetu dodeljenom junacima romana *Uliks*, estetski anarhista Stiven Dedalus nije jedini koji traži mesta za sebe i svoju umetnost. Zapravo, svako od troje glavnih junaka poseduje i svoju osobenu, nimalo zanemarljivu umetničku crtu. Blumova se ispoljava kroz dirljivo, na trenutke i patetično, stremljenje ka višim stvarima koje obično ne razume u potpunosti, ali shvata da su Vagnerove opere, elizabetinska književnost i klasična filozofija, pored ostalog, deo jednog života koji će njemu trajno ostati uskraćen. Stivenov doživljaj umetnosti ezoterična je apstrakcija koja, u večitom ratu sa samom sobom, nema ni vremena ni snage da Stivenu pruži onu vrstu utočišta koja mu je toliko neophodna: zaštitu od vaskolike banalnosti sveta u kome je primoran da živi. Zbog toga raskošna retorika kojom bez prestanka pokušava da oko sebe podigne kineski zid odbrane od svega što je trivijalno i vulgarno, tako često podseća na kulise Potemkinovih sela. Konačno, Molina umetnička crta nešto je što ona poseduje bez ikakve vlastite zasluge ili krivice: prirodna muzička obdarenost kao povremeno isplativ, a zanimljiv dekorativni dodatak njenog ne odveć prefinjenog privlačnosti.

Džojsova pripovedačka virtuoznost, međutim, mnogo je više od dekorativnog dodatka. Štaviše, čini se da je ponajpre zahvaljujući neponovljivo originalnom pripovedačkom postupku – koji je bilo znatno lakše zamisliti, nego sprovesti ga u delo – Džojso uspeo da svoje likove oživi kao malo koji pisac pre ili posle njega. Naročito se to, u trijumviratu glavnih junaka, odnosi na Leopolda Bluma. Jer, Stiven je sa svojom sklonošću ka apstraktnom razmišljanju i teorijskom promišljanju čak i najkonkretnijih stvari i najpraktičnijih aspekata života, nužno morao i sam postati nekako ezoteričan, nematerijalan – kao duh Hamletovog oca, o kome tako često govori, ili, zašto ne, kao duh majke Stivena Dedalusa koja pohodi nepokornog sina. Moli Blum, opet,

upoznajemo najvećim delom posredno, kroz razmišljanja i reminiscencije njenog supruga Leopolda, a njen završni monolog, uhvaćen u predelima između polusvesti i podsvesti, jeste veličanstven portret jedne dame, ali i portret naslikan nekom vrstom „sfumato“ tehnike, koja se lucidno poigrava s perceptivnim i intelektualnim sposobnostima čitaoca. Leopold Blum, međutim, postoji isto onoliko koliko i Don Kihot, ili Ana Karenjina, ili bilo koje drugo neprolazno svedočanstvo čudesnih alhemičarskih moći velike literature. Možda i kao najcelovitije svedočanstvo te vrste. Jer, Džojls ne vodi čitaoca, već pri prvom susretu, zajedno s Blumom u toalet zato da bi ga zaprepastio i sablaznio, već da bi *in medias res* (kako i nalažu pravila epa, makar i modernog) započeo građenje portreta junaka koji pred čitaocem neće imati nikakvih tajni. Takva bespoštedna otvorenost jeste Džojlsu donosila beskrajne neprilike sa visokomoralnim kritičarima, ali je istovremeno, udružena s genijalnom darovitošću i jezuitski beskompromisnom svešću o smislu i misiji književnog stvaranja, najjednostavnije rečeno, udahнула život Leopoldu Blumu. Zbog toga se i u delima najpronijljivijih i najautoritativnijih tumača književnosti, onih koji bi svakako morali znati razliku između književnog lika i stvarne ličnosti, u razmatranjima Blumovog lika često oseća neuobičajena nota prisnosti, kao da je reč o književnom portretu nekoga koga i inače dobro poznajemo. Takav stav je, dakako, još izraženiji u redovima armije posvećenika Džojsove literature, koji svakog šesnaestog juna za doručak jedu svinjske bubrege i u džep stavljaju po jedan sirov krompir, onih zbog kojih dablinski apotekari drže neiscrpne količine sapuna s aromom limuna, one marke koju je 16. juna 1904. godine, oko deset sati ujutro, kupio Leopold Blum.

Ko je, dakle, Leopold Blum, jedan od „najstvarnijih“ fiktivnih likova svetske književnosti? Sin Elene Higinis, žene irsko-mađarskog porekla, i mađarskog Jevrejina Rudolfa Viraga (*virag* na mađarskom znači „cvet“; *Bloom* je na engleskom „pupoljak“), koji je promenivši veru i ime postao Blum, rođen je 1866. godine u Dablinu. Osmog oktobra 1888. godine venčao se s Marion, kćerkom majora Brajana Tvidija. Njihova kćer Mili rodila se petnaestog juna 1899, a sin Rudi, rođen pet godina kasnije, poživeo je svega jedanaest dana. U vreme kada se odigrava radnja romana, Blumu je trideset osam godina, radi kao reklamni agent za oglašavanje u novinama, ima ženu koja ga vara, kćer koju je poslao da uči fotografski zanat u drugom gradu i nejasnu tugu za sinom koji se prekratko zadržao na ovom svetu.

To su činjenice. U njima je teško, na prvi pogled, pronaći makar jedan razlog za Blumovu, kako bi to pariski đak Stiven Dedalus rekao, *joie de vivre*. Mnogo je lakše nabrojati njegove poraze: nevoljeni suprug i neuspešni otac, beznačajni reklamni agent koji svoju skromnu zaradu pribavlja često ponižavajućim dodvoravanjem, uljez koga Irci nikada neće do kraja prihvatiti. Jer,

povrh svega što njegov život čini zapetljanijim no što bi trebalo da bude, Blum je i Jevrejin u Dublinu, i to, bar prema slici koju nudi Džojsov roman, prilično antisemitski raspoloženom Dublinu. A niko, istorija je to mnogo puta pokazala, ne ume da tlači kao onaj ko je bio, ili jeste tlačen. Pod viševjekovnom dominacijom Engleske, Irci svoj gnev i ogorčenje većitih građana drugog reda nisu mogli u potpunosti da iskale u čestim ustancima protiv engleske vlasti – jedan deo morao je naći oduška i kroz rasizam, preciznije antisemitizam. I premda često uspe da na vreme zatvori oči pred tom osobinom onih koje smatra svojim sunarodnicima, Blum ipak oseća da im ne pripada i da im nikada neće pripadati u potpunosti, baš kao što nikada neće pripadati ni svojoj ženi ili kćeri, ili mrtvom sinu, oseća – bolno i neopozivo – da svaki čovek *jeste ostrvo*.

Uprkos svemu tome, Blum se raduje životu. Koreni te radosti kriju se u dvema njegovim osobinama: uz neutaživu detinju radoznalost, sposobnost čuđenja svemu i svakome, njegov je lik oplemenjen i nevinom, bezinteresnom ljubavlju, ili makar naklonošću i razumevanjem za sve što postoji i živi: od pomorandži na dalekim plantažama, preko oblapornih dablinskih galebova i pasa lotalica, do Plamenog Bojlana, impresarija i ljubavnika njegove supruge Moli. To su dve sile koje Bluma, rođenog gubitnika, čine neuništivim, superiornim u odnosu na mnoge, reklo bi se „ostvarenije“ i srećnije junake; te su osobine izvor snage tog Odiseja modernog doba, heroja jednog sveta koji heroje ne priznaje sve dok ih (kao Čarlsa Parnela i mnoge druge) ne vidi u blatu, a tada je već suviše kasno za prizivanje isceliteljskih moći mitova i legendi. Novom vremenu potrebni su iz časa u čas i novi mitovi: na večnost sme da se opljadi samo antiheroj antimita, otelotvoren u junacima kakvi su Jozef K, Hans Kastorp, Leopold Blum.

Čime je, dakle, i kako, Džojso oživeo Leopolda Bluma? U skladu sa svojom rešenošću da u svakom novom delu ode nekoliko velikih koraka dalje u odnosu na prethodno, Džojso u *Uliksu* na planu forme i stila kazivanja u neku ruku dovršava posao započeo u *Portretu umetnika u mladosti*. U *Portretu*, podsetimo, odrastanje junaka praćeno je „odrastanjem“, sazrevanjem jezičkog iskaza koji prati njegov razvoj, pa tako i čitalac odrasta zajedno sa Stivenom Dedalusom. U *Uliksu* je pred čitaocem još teži zadatak, ali i dostojna nagrada. Upravo nam, naime, raznolikost stilova i njihove nepredvidljive varijacije u svakom poglavlju omogućavaju da u Džojsovoj *Odiseji* i sami putujemo s njim; putujemo posredstvom različitih svesti, kroz različite vizure posmatranja, saznajući pri tom koliko je svet – makar on bio smešten u jedan grad, jednu ulicu, jednu krčmu, jednu postelju – čudesno raznolik i promenljiv.

Različite svesti kroz koje u *Uliksu* posmatramo svet, prirodno, svoje utiske o tom svetu uobličavaju na različite načine: ponekad iskreno ili parodično raspevano i glagoljivo, ponekad kroz škrte, eliptične i naizgled nedovoljno jasne delove iskaza. No ta se prividna škrtošć i nedorečenost Džojsove „tehnikke toka svesti“ pažljivijim čitanjem pretvara u neslućeno bogatstvo aluzija, ideja i motiva, razgranatih u bezbroj razlićitih pravaca. Uz to, kao što je svet junaka romana stvoren i definisan isključivo jezićkim sredstvima, tako su i oni sami odrećeni svojim verbalno uoblićenim iskazima i razmišljanjima. Monolog Moli Blum, u skladu sa Džojsovom predstavom o tome kako funkcioniše ženski um, teće kao bujica, bez znakova interpunkcije i bez predaha između rećenica, ali sa ćvrstom i jasnom unutrašnjom logikom, ne uvek primetnom na prvi pogled; Blumov unutrašnji monolog je skokovit, isprekidan, iskrićav, sklon neoćekivanim promenama pravaca razmišljanja; Stivenov je na slićan naćin nemiran i nestalan, ali obeležen verbalnom pirotehnikom koja ukazuje na njegovu općinjenost jezikom kao sredstvom umetnićkog izražavanja. Moćda nikada ni pre ni posle Džojisa ideja o razdvajanju forme i sušćine književnog dela nije bila ubedljivije obesmišljena; u *Fineganovom bdenju*, ta će neodvojivost jezićkog iskaza i onoga što se njime izražava biti dovedena do pomalo zastrašujućeg paroksizma, ali su u *Uliksu* forma i sušćina slivene u jedno na odista oćaravajući naćin.

Formalna ukazivanja na „homerovsku paralelu“, kao što su naslovi poglavlja, Džojis je, dakle, tokom rada na romanu postepeno uklanjao zbog toga što nije želeo da svoje prebogato i na mnogo naćina provokativno delo ukalupi u jedan jedini okvir za tumaćenje. Taćnije, bilo mu je stalo da podstakne što više razlićitih, pa i oprećnih vićenja i reakcija. Uspeh koji je u tome postigao nadmašio je i njegova, nikad preterano skromna oćekivanja. Reagovanja su se kretala u rasponu od gnušanja i zgražanja, do isticanja da je reć o delu koje će izmeniti ne samo sadašnjost i budućnost, već, na svoj naćin, i pogled na prošlost vaskolike književnosti, time što će nas primorati da sve ono za šta smo verovali da nam je tako dobro poznato – od Homera, preko Šekspira, do Henrija Džejsma – poćnemo da sagledavamo na nov naćin. Tako je Virdžinija Vulf, ćim ju je prošao prvi nalet oduševljenja Džojsovom pripovedaćkom virtuoćnošću, zakljućila da je knjiga „prostaćka“, da je „delo samoućkog radnika“, odnosno (a istovremeno) „gadljivog studenta koji cedi svoje bubuljice“, dok je Edmund Gos, zažalivši zbog pomoći koju je pružao Džojisu tokom rada na *Uliksu*, zapisao da autor tog romana „nije nedarovit, ali da svoj talenat prostituiše na najvulgarniji naćin“, te da je on „neka vrsta Markiza de Sada, s tim što ne piše tako dobro.“ Bilo je, dakako, i onih koji su pohitali da istaknu kako su oni sve ono što je Džojisu obezbedilo ugled velikog novatora i prevratnika, već ostvarili i pre njega. Tako je Gertruda Stajn postavila pitanje „ko je

bio prvi, Gertruda Stajn ili Džejms Džojsova⁵, i uz podsećanje na činjenicu da je njena prva velika knjiga (ko danas zna za roman *Tri života* ?) objavljena 1908. godine, „znatno pre Džojsova“, isticala da je Džojsov uticaj „lokalnog karaktera“ i da je „njegovo vreme prošlo“. U Francuskoj, Pol Klodel je nepromišljeno poslao Džojsovu natrag potpisani primerak knjige, a Andre Žid je zaključio da je reč o „lažnom remek-delu“. U piščevoj domovini, Džordž Mur je tvrdio da je Džojsova „nešto kao iscrpljeni Zola“, dok se Jejtsov prvi komentar sveo na pesnički jezgrovitu ocenu: „Sumanuta knjiga!“ Takvom je knjigom, naravno, bila zbunjena i zvanična književna kritika, koja je u početku ćutala toliko dugo da je Džojsova pomislio da je u pitanju nekakva zavera. Kada su se konačno pojavili prvi prikazi, kritičarski konsenzus već je u velikoj meri bio uspostavljen: *Uliks* je genijalno delo čija je svrsishodnost ozbiljno dovedena u pitanje piščevom smelošću i otvorenošću, koje su mnogi bez okolišanja proglašavali za besramnu vulgarnost. Džon Midlton Mari, jedan od vodećih kritičara, pokušao je da pobije takve optužbe tvrdnjom da pisac *Uliksa* nije vulgaran, već psihički neuravnotežen, te da je *Uliks* „ogromno, gorostasno samorazdiruće delo koje je od sebe otkinuo jedan napola poremećeni genije, delo obeleženo inhibicijama i ograničenjima.“ Jedino je T. S. Eliot potvrdio pronicljivost i autoritet vodećeg kritičara epohe, istakavši da „manipulisanje neprekinutom paralelom između savremenosti i davne prošlosti ima značaj naučnog otkrića“⁵ i da je pisac *Uliksa* dosegao visine sa kojih se ne vidi o čemu bi, i kako, mogao da napiše još jednu knjigu. I danas se u razmatranjima pojedinih aspekata, pa i celine *Uliksa*, mogu čuti disonantni tonovi, što je samo dokaz više da ta knjiga nije doživela tužnu sudbinu da postane „sveta krava“ svetske literature, delo čija podrazumevana veličina i značaj ukidaju svaku želju ili potrebu za novim čitanjima. *Uliks* je veliki roman i zbog toga što bez prestanka podstiče na nova čitanja i nova preispitivanja.

Nema nikakve sumnje da je Džojsova, i to ponajviše zahvaljujući *Uliksu*, jedan od nekoliko najuticajnijih pisaca ovoga veka. U poslednjih pedesetak godina, Džojsova dostignuća na planu pripovedne proze postala su za mnoge pisce neka vrsta graničnog područja proznog kazivanja, daleki cilj kome treba težiti u ispitivanju granica vlastitih moći. Nedoumice se, međutim, javljaju onda kada treba ukazati na konkretne pravce i oblike mnogostrukih Džojsovih uticaja, pošto se oni, upravo zbog svoje raznolikosti, retko opažaju lako i na prvi pogled. Dubina i slojevitost Džojsove proze, kao i nepregledno obilje u njoj korišćenih književnih stilova i pripovedačkih postupaka, pretvaraju Džojsovu po broju stranica i ne tako veliki opus u kolosalnu građevinu koju je nemoguće obuhvatiti jednim

⁵ Sve reakcije savremenika date su prema navodima u knjizi: Richard Ellman, *James Joyce*, str. 540-546.

pogledom. U njenim nebrojenim odajama i lavirintima kriju se ne samo neiscrpna, nego i s vremenom sve bogatija izvorišta nadahnuća i podsticaja za stvaraoce, izučavaoce i čitaoce. Počev od Virdžinije Vulf, koja je uprkos zgražanju nad primitivnošću i prostotom *Uliksa*, svoj možda najbolji roman, delo pod naslovom *Gospođa Dalovej* (1925), napisala nakon vrlo pažljivog izučavanja hronološke strukture Džojsove skaredne knjige, preko Foknerovog istraživanja ponora ljudske svesti u romanu *Buka i bes* (1929) i Nabokovljevog otvorenog pominjanja uzora u poigravanju s „džojsovskim“ postupkom sinhronizacije u *Bledej vatri* (1962), pa do najznačajnijih pisaca osamdesetih i devedesetih godina dvadesetog veka, mali je broj onih koji Džejmsa Džojso neće spomenuti kao velikog, nezaobilaznog učitelja. Što se profesionalnih tumača književnosti tiče, pokazala se sasvim tačnom, možda i preko očekivanja, Džojsova izjava da je u *Uliksu* ostavio „toliko tajni i zagonetaka da će profesori vekovima moći da se zanimaju raspravljanjem o tome šta sam to hteo da kažem, a to je jedini način da čovek sebi obezbedi besmrtnost“. Džojsova besmrtnost sasvim je nesporna, ali je nesporno i to da zbog fame o nerazumljivosti i preteranoj zahtevnosti *Uliksa* mnogi čitaoci i dan-danas stožernom delu Džojsovog opusa pristupaju ili bojažljivo ili s izvesnom podozrivošću, kao knjizi koja je i napisana za profesore i književnike, i koja kao takva „običnom“ čitaocu može doneti samo frustracije. Time se ovom romanu još uvek čini velika nepravda; jer, *Uliks* je, pored ostalog, i jedna od najzabavnijih knjiga ikad napisanih, prebogato umetničko delo u kome će svaki čitalac koji mu pristupi bez predrasuda pronaći sve ono od čega je po pravilu sazdana istinska umetnost: smeh i suze, ljubav i smrt, život.

Zoran Paunović